

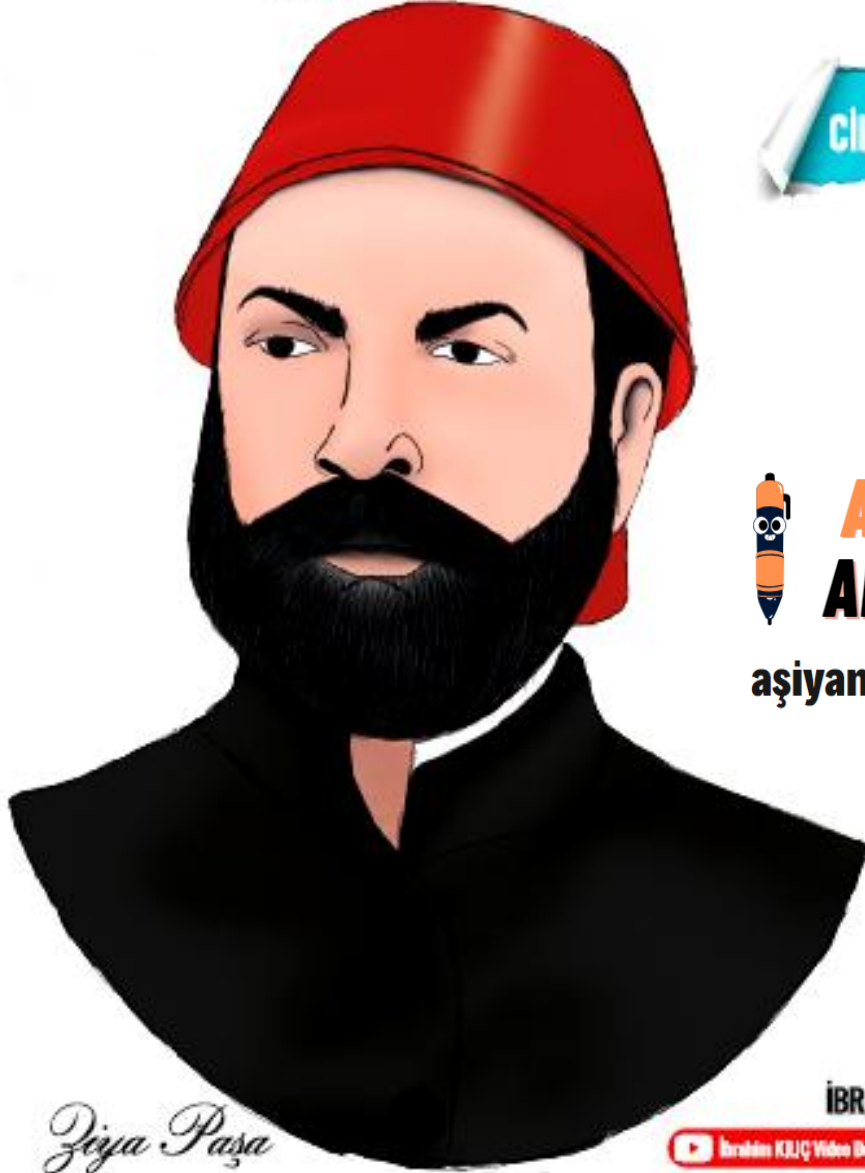
EDEBİYATIN EFSANESİ

ÖABT

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ

YENİ TÜRK EDEBİYATI

KONU ANLATIMI

Ziya Paşa

CİLT 4

**AŞİYAN
AKADEMİ**

asiyanakademi.com

İBRAHİM KILIÇ

İbrahim KILIÇ Video Dersleri Herkesin İçin

İBRAHİM KILIÇ / AŞİYAN AKADEMİ UZAKTAN EĞİTİM

İNSTEGRAM: [ibrahim_kilic_edebiyat](https://www.instagram.com/ibrahim_kilic_edebiyat)

TELEGRAM: <https://t.me/asivanakademi>

Kitabımız T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Eserin Adı

(EDEBİYATIN EFSANESİ SERİSİ)

ÖABT TÜRK D L  VE EDEBİYATI KONU ANLATIM SET 

YEN  TÜRK EDEB YATI

Yazar

 BRAH M HAL L KILIÇ

ISBN

978-9944-5036-2-4

Basım Yeri

ARSLANOđLU MATBAACILIK / ANKARA

Güncelleřtirilmiř

2. BASKI

 LETİř M

WEB: ařıyanakademi.com.tr

YOU TUBE V DEO DERSLER:  BRAH M KILIÇ

INSTAGRAM: [ibrahim_kilic_edebiyat](https://www.instagram.com/ibrahim_kilic_edebiyat)

TELEGRAM: <https://t.me/asivanakademi>

GSM: 0505 719 16 23

TELF HAKKI

Bu eserin her hakkı saklıdır. Eserin tüm hakları yazarına aittir. Kitabın tamamının veya bir kısmının kitabın yazarının yazılı izni olmaksızın fotokopi, optik, elektronik, mekanik ya da herhangi bir şekilde çoğaltılması ve yayınlanması yasaktır.

 BRAH M KILIÇ / AşîYAN AKADEM  UZAKTAN EđT M

 NSTEGRAM: [ibrahim_kilic_edebiyat](https://www.instagram.com/ibrahim_kilic_edebiyat)

TELEGRAM: <https://t.me/asivanakademi>

ÖN SÖZ

Sevgili Öğretmen Arkadaşlar

Kitabın ortaya çıkışında özellikle 2013 KPSS Öğretmenlik Alan Sınavı'nın gelmesi etkili oldu. Özellikle de alandan 75 soru sorulması ve alan sınavının yüzde elli etkili olması bu sınavın önemini bir kat daha arttırdı. Biz de bu alandaki boşluğu doldurmak ve sınava girecek öğretmen arkadaşlara kılavuz olmak maksadıyla böyle bir kitap hazırladık.

Elimizdeki bu konu anlatımının hazırlanmasında ÖSYM müfredatı ve soru içerikleri incelenerek bir öğretmen adayının bilgi ihtiyacı göz önünde bulunduruldu. Amacımız alan sınavında gelebilecek sorulara ışık tutmak ve öğretmen arkadaşlarımızın ders çalışmasına ve sınava doğru hazırlanmasına yardımcı olmaktır.

Kitap ayrıca öğretmenler için bir kılavuz olmanın ötesinde aynı zamanda edebiyat öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler için de kült eser olma özelliği taşımaktadır.

Kitabı hazırlanırken akademik ders kitapları, çeşitli makaleler ve açık öğretim yayınları göz önünde bulundurularak eksiksiz ve ölümsüz bir ürün ortaya koymaya çalıştık.

Sevgili öğretmen arkadaşlar, bildiğimiz gibi edebiyat çabuk unutulmuş ve unutulmaya mahkûm olan konuları içermektedir. İşte bu konu anlatımı, bol ve doyurucu bilgi parçalarıyla eksiklerimizi görüp tamamlamamıza da yardımcı olacaktır. Ayrıca kitap içerisindeki hap bilgi, bilgi küpü gibi uyarılar önemli kısımlar ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır.

Büyük bir emek ve çabanın ürünü olan bu kitapla ilgili görüş ve düşüncelerinizi İbrahim KILIÇ Edebiyat ÖABT adlı Facebook sitemizden de bildirebilirsiniz.

Kitabımızın başarısını arttırması ve yeni neslin yol göstericisi olan siz değerli edebiyat öğretmenlerimizin atanmasına vesile olması dileğiyle...

İBRAHİM KILIÇ

YENİ TÜRK EDEBİYATINA NASIL ÇALIŞMALIYIM?

- Sevgili arkadaşlar, bildiğiniz gibi yeni Türk edebiyatından 18 soru gelmektedir. Bu soruların 8'i Tanzimat'tan Cumhuriyet Dönemi'ne kadar olan bölümden gelmektedir. Geriye kalan 10 soru ise Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatından gelmektedir.
- Tanzimat Dönemi, Servetifünun Dönemi, Fecriati ve Milli Edebiyat Dönemi konularına oldukça detaylı çalışalım, Çünkü ÖSYM bu bölümlerden detaylı sorular sormaktadır.
- Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı ünitesinden ise oldukça önemli olan isimler üzerinde duralım. Söz gelimi Orhan Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yaşar Kemal, Peyami Safa vb. isimlere ayrıntılı çalışalım.
- Sevgili arkadaşlar, biliyorsunuz ki Cumhuriyet Dönemi şiir ünitesinden daha çok metin uygulama soruları sorulmaktadır.
- Yine Cumhuriyet Dönemi roman ve öykü ünitesinden ise toplumcu gerçekçi roman ve hikâye yazarları ile post - modern roman yazarlarından mutlaka soru gelmektedir.
- Ayrıca bireyin iç dünyasını yansıtan yazar veya eserlerle ilgili de sınavda soru gelmektedir.
- Haftada en az bir defa bitirdiğimiz konuları tekrar edelim. Önce konuları sağlam bir şekilde çalışalım, sonra konu ile ilgili bol bol soru çözelim.
- İsterseniz You Tube kanalımızdan konuları izleyip kulak dolgunluğu oluşturduktan sonra "Edebiyatın Efsanesi" konu anlatım kitaplarımızdan çalışıp elinizdeki soru bankalarımızdan da konu ile ilgili çözümlü testlerimizi çözebilirsiniz.
- Aslında elinizdeki bu kitap, ÖSYM tarzına uygun hazırlanmıştır. Eminim konuları çalışırken birçok şeyi ilk kez duyup not alacaksınız ve birçok noktaya da yıldız atacaksınızdır.
- Unutmayın! Sınav çok çalışmaktan değil, doğru çalışmaktan geçiyor. Atanmanın yarısı atanacağına inanmak ve diğer yarısı planlı programlı çalışmaktan geçiyor.
- Umarım konu anlatım kitaplarımız yolunuzu aydınlatıp atanmanıza vesile olur.

YENİ TÜRK EDEBİYATI SORU DAĞILIMI

- Yeni Türk edebiyatından toplam 18 soru gelmektedir. Gelen soruların dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

• TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI	4
• SERVETİFÜNUN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI	1
• FECRİATİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI	1
• MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI	2
• CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ	4
• CUMHURİYET DÖNEMİ ROMAN VE ÖYKÜ	5
• CUMHURİYET DÖNEMİ TİYATRO	1

İÇİNDEKİLER

1.ÜNİTE: TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

■ I.Dönem Tanzimat Edebiyatı	14
■ II.Dönem Tanzimat Edebiyatı	14
■ Tanzimat Edebiyatında Şiir	15
■ Tanzimat Öykü ve Romancılığı	17
■ Tanzimat Dönemi Tiyatrosu	19
■ Tanzimat Döneminde Gazetecilik	20
■ Tanzimat Döneminde Eleştiri	24
■ Tanzimat Dönemi Sanatçıları	31
■ İbrahim Şinasi	31
■ Ahmet Vefik Paşa	34
■ Hayrullah Efendi	34
■ Ali Haydar Bey	35
■ Mehmet Ağâh Efendi	35
■ Ahmet Cevdet Paşa	35
■ Namık Kemal	36
■ Ziya Paşa	47
■ Ahmet Mithat Efendi	51
■ Recaizade Mahmut Ekrem	57
■ Abdülhak Hamit Tarhan	61
■ Şemsettin Sami	66
■ Samipaşazade Sezai	68
■ Nabizade Nazım	70
■ Muallim Naci	73
■ Yusuf Kamil Paşa	75
■ Ethem Pertev Paşa	75
■ Ebuzziya Tevfik	76
■ Direktör Ali Bey	76
■ Mehmet Şakir Feraizcizade	77
■ Güllü Agop	77
■ Sadullah Paşa	77
■ Münif Paşa	79
■ Akif Paşa	79
■ Emin Nihat Bey.....	80
■ Ali Suavi	81
■ Teodor Kasap	81
■ Beşir Fuat	81
■ Ara Nesil	82
■ Nigar Hanım	83
■ Mizancı Mehmet Murat	84
■ Fatma Aliye Hanım	85

2.ÜNİTE: SERVETİFÜNÜN DÖNEMİ EDEBİYATI

■ Servetifünün Edebiyatına Giriş	95
■ Servetifünün Edebiyatının Özellikleri.....	96
■ Servetifünün Döneminde Şiir	96
■ Servetifününde Roman ve Hikaye	100
■ Servetifünün Döneminde Tiyatro	101
■ Servetifünün Döneminde Eleştiri	101
■ Tevfik Fikret	102
■ Cenap Şahabettin	106
■ Halit Ziya Uşaklıgil	108
■ Mehmet Rauf	113
■ Celal Sahir Erozan	116
■ Hüseyin Suat Yalçın	116
■ Hüseyin Siret Özsever	116
■ Safveti Ziya	117
■ Safvet Nezihi.....	117
■ Süleyman Nesip	118
■ Ahmet Şuayip	118
■ Hüseyin Cahit Yalçın	119
■ Süleyman Nazif	120
■ Ahmet Hikmet Müftüoğlu	120
■ Ali Ekrem Bolayır	122
■ Faik Ali Ozansoy	123
■ Servetifünün Dönemi Bağımsızları	125
■ Hüseyin Rahmi Gürpınar	125
■ Ahmet Rasim	126

3.ÜNİTE: FECRİATİ EDEBİYATI

■ Fecriati'nin Sanat Anlayışı	133
■ Fecriati Edebiyatının Özellikleri	134
■ Fecriati Edebiyatında Şiir	135
■ Fecriati Edebiyatında Tiyatro	135
■ Fecriati'de Öykü ve Roman	135
■ Fecriati Edebiyatı Sanatçıları	136
■ Ahmet Haşim	136
■ Tahsin Nahit	137
■ Emin Bülent Serdaroğlu	137
■ Cemil Süleyman	137
■ İzzet Melih Devrim	137
■ Müfit Ratip	137
■ Fazıl Ahmet Aykaç	138
■ M. Behçet Yazar	138

İÇİNDEKİLER

4.ÜNİTE: MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ

■ Milli Edebiyatın Genel Özellikleri	143
■ Milli Edebiyat Akımının İlkeleri	144
■ Milli Edebiyat Döneminde Şiir	144
■ Milli Edebiyat Dönemi Roman ve Öykü	144
■ Kurtuluş Savaşı'nı İşleyen Romanlar.....	145
■ Milli Edebiyat Dönemi Gazete ve Dergi	146
■ Milli Edebiyat Dönemi Sanatçıları	147
■ Ömer Seyfettin	147
■ Ziya Gökalp	150
■ Mehmet Emin Yurdakul	152
■ Rıza Tevfik Bölükbaşı	153
■ Mehmet Fuat Köprülü	154
■ Aka Gündüz (Enis Avni)	155
■ Halide Nusret Zorlutuna	156
■ Ruşen Eşref Ünaydın	157
■ Hamdullah Suphi Tanrıöver	158
■ Ebubekir Hazım Tepeyran	158
■ İbnürrefik Ahmet Nuri	159
■ Musahipzade Celal	159
■ Ali Canip Yöntem	160
■ Refik Halit Karay	161
■ Yakup Kadri Karaosmanoğlu	166
■ Halide Edip Adıvar	171
■ Reşat Nuri Güntekin	178
■ Beş Hececiler	184
■ Enis Behiç Koryürek	184
■ Halit Fahri Ozansoy	184
■ Faruk Nafiz Çamlıbel	185
■ Yusuf Ziya Ortaç	186
■ Orhan Seyfi Orhun	186
■ Milli Edebiyat Dönemi Bağımsızları	188
■ Mehmet Akif Ersoy	188
■ Yahya Kemal Beyatlı	192

5.ÜNİTE: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEYATI / ŞİİR

■ Cumhuriyet Döneminin Özellikleri	199
■ Cumhuriyet Dönemi Şiir Anlayışı	200
■ Öz Şiir (saf şiir) Anlayışı	201
■ Ahmet Muhip Dırnas	202

■ Ahmet Hamdi Tanpınar	202
■ Necip Fazıl Kısakürek	206
■ Cahit Sıtkı Tarancı	208
■ Asaf Halet Çelebi	209
■ Yedi Meşaleciler	212
■ Ziya Osman Saba	213
■ Cevdet Kudret Solok	213
■ Vasfi Mahir Kocatürk	213
■ Yaşar Nabi Nayır	214
■ Sabri Esat Siyavuşgil	214
■ Kenan Hulusi Koray	214
■ Muammer Lütfü Bahşi	215
■ Serbest Nazım ve Toplumcu Gerçekçi Şiir	216
■ Ercüment Behzat Lav	217
■ Nazım Hikmet Ran	218
■ Hasan İzzettin Dinamo	220
■ İlhami Bekir Tez	220
■ Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir	222
■ Orhan Şaik Gökay.....	223
■ Kemalettin Kamu	223
■ Necmettin Halil Onan	224
■ Ahmet Kutsi Tecer	224
■ Ömer Bedrettin Uşaklı	225
■ Zeki Ömer Defne	225
■ Arif Nihat Asya	225
■ Behçet Kemal Çağlar	226
■ Mithat Cemal Kuntay	226
■ Hüseyin Nihal Atsız	227
■ Şükufe Nihal Başer	228
■ Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu	228
■ Dilaver Cebeci	229
■ Ali Mümtaz Arolat	229
■ Garip Hareketi	232
■ Oktay Rifat Horozcu	233
■ Orhan Veli Kanık	233
■ Melih Cevdet Anday	235
■ Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir	238
■ Cahit Külebi	239
■ Bedri Rahmi Eyüboğlu	239
■ Fazıl Hüsnü Dağlarca	240
■ Behçet Necatigil	240

İÇİNDEKİLER

■ Salah Birsal.....	241	■ Hilmi Yavuz	268
■ Sabahattin Kudret Aksal	242	■ Cahit Zarifoğlu	268
■ Mavi Hareketi	243	■ Erdem Beyazıt	269
■ Attila İlhan	244	■ Nurullah Genç	269
■ Ahmet Oktay	246	■ Sedat Ümrân	269
■ Ferit Edgü	247	■ Ebubekir Eroğlu	269
■ Orhan Duru	248	■ Hisar Grubu (Hisarcılar)	271
■ Yılmaz Guruda	248	■ Mehmet Çınarlı	272
■ Özdemir Nutku	249	■ Munis Faik Ozansoy	272
■ Demirtaş Ceyhun	249	■ Mustafa Necati Karaer	272
■ Tahsin Yücel	249	■ Gültekin Samanoğlu	272
■ Toplumcu Şiir Anlayışını Sürdürenler	251	■ Kerim Aydın Erdem	273
■ Ahmet Arif	251	■ İlhan Geçer	273
■ Ceyhun Atıf Kansu	251	■ Fevzi Halıcı	273
■ Şükran Kurdakul	252	■ Yavuz Bülent Bakiler	273
■ Abdülkadir Meriçboyu	252	■ Nüzhet Erman	273
■ Gülten Akın.....	252	■ Bekir Sıtkı Erdoğan	274
■ Arif Damar	252	■ 1980 Sonrası Türk Şiiri	275
■ Cahit Irgat	253	■ Haydar Ergülen	276
■ Niyazi Akıncıoğlu	253	■ Hüseyin Atlansoy	276
■ Ömer Faruk Toprak	253	■ Murathan Mungan	276
■ Enver Gökçe	253	■ Küçük İskender	277
■ Hasan Hüseyin Korkmazgil	254	■ Sunay Akın	277
■ Mehmet Başaran	254	■ Lale Müldür	277
■ İkinci Yeni Hareketi	257	■ Cumhuriyet Dönemi Diğer Topluluklar	
■ Cemal Süreya	258	■ Yeni İslamcılar	278
■ Ece Ayhan	258	■ Nayiler	278
■ İlhan Berk	259	■ Nev-Yunanilik	279
■ Edip Cansever	259	■ Dergâhçılar	280
■ Turgut Uyar	260	■ Diğer Şairler	281
■ Ülkü Tamer	260	■ Ümit Yaşar Oğuzcan	281
■ Sezai Karakoç	260	■ Neyzen Tevfik Kolaylı	281
■ İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiir	263	■ Abdürrahim Karakoç	281
■ Can Yücel	264		
■ İsmet Özel	264		
■ Süreyya Berfe	264		
■ Ataoğl Behramoğlu	265		
■ Refik Durbaş	265		
■ Nihat Behram	265		
■ Özdemir İnce	266		
■ Kemal Özer	266		
■ Mistik Duyarlılık Şiiri (Metafizik Eğilimler) ...	267		
		6.ÜNİTE: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI / ROMAN VE HİKÂYE	
		■ Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını	285
		Sürdüren Eser ve Yazarlar	
		Emine Işınsoy.....	286
		■ Sevinç Çokkum.....	287
		■ Toplumcu Gerçekçi Yazarlar	288
		■ Sabahattin Ali	289

İÇİNDEKİLER

■ Yaşar Kemal	291	■ Pınar Kür	342
■ Kemal Tahir	294	■ Buket Uzuner	343
■ Orhan Kemal	298	■ Leyla Erbil	343
■ Fakir Baykurt	303	■ Latife Tekin.....	343
■ Samim Kocagöz	304	■ Nazan Bekiroğlu	344
■ Talip Apaydın	306	■ Fûruzan	344
■ Reşat Enis Aygen	306	■ Rasim Özdenören	345
■ Kemal Bilbaşar	307	■ İhsan Oktay Anar	346
■ İlhan Tarsus	308	■ Hasan Ali Topbaş	346
■ Abbas Sayar	308	■ Metin Kaçan	347
■ Sadri Ertem	308	■ Elif Şafak	347
■ Faik Baysal	309	■ Tomris Uyar	348
■ Dursun Akçam	309	■ Nezihe Meriç	348
■ Orhan Hançerlioğlu	310	■ Ayfer Tunç	349
■ Mahmut Makal	310	■ Nedim Gürsel	349
■ Bekir Yıldız.....	311	■ Haldun Taner	349
■ Muzaffer İzgü	311	■ Popüler Roman ve Hikâye Anlayışı	351
■ Rıfat Ilgaz	312	■ Osman Cemal Kaygılı	352
■ Aziz Nesin	312	■ Selahattin Enis	352
■ Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Eserler	313	■ Mükerrrem Kamil Su	352
■ Peyami Safa	314	■ Sermet Muhtar Alus	353
■ Tarık Buğra	316	■ Kerime Nadir	353
■ Halikarnas Balıkcısı	318	■ Mahmut Yesari	353
■ Memduh Şevket Esendal	320	■ Tarihi Roman ve Hikâye Anlayışı	354
■ Abdülhak Şinasi Hisar	321	■ Mustafa Necati Sepetçioğlu	355
■ Samiha Ayverdi	322	■ Feridun Fazıl Tülbentçi	355
■ Oktay Akbal	323	■ Safiye Erol	355
■ Mustafa Kutlu	324	■ Polisiye Roman ve Hikâye	356
■ Modernizmi Esas Alan Eserler	325	■ Ahmet Ümit	357
■ Modernizmin Özellikleri	325	■ Fantastik Roman	358
■ Postmodernizmin Özellikleri	326	■ Giritli Aziz Efendi	358
■ Sait Faik Abasıyanık	330	■ Köy Romanları	359
■ Orhan Pamuk	331	■ Cumhuriyet Dönemi Diğer Yazarları	361
■ Oğuz Atay	336	■ Afet Ilgaz	361
■ Yusuf Atılgan	337	■ Bahattin Özkışi	361
■ Bilge Karasu	338	■ Ayla Kutlu	362
■ Selim İleri	339	■ Ayşe Kulin	362
■ Vüsat Orhan Bener	339	■ Bekir Sıtkı Kunt	364
■ Adalet Ağaoğlu	340	■ Duygu Asena	364
■ İnci Aral	341	■ Enis Batur	364
■ Alev Alatlı	341	■ Erendiz Atası	364
■ Nazlı Eray	342	■ Erdal Öz	365

İÇİNDEKİLER

7.ÜNİTE: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI / TİYATRO

8.ÜNİTE: CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI / ÖĞRETİCİ METİNLER

■ FAYDALANILAN KAYNAKLAR

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI
(1860 – 1896)

1. ÜNİTE

TANZİMAT DÖNEMİ EDEBİYATI

- **Hazırlık Dönemi**
- **Tanzimat Dönemi Edebiyatının Genel Özellikleri**
- **Tanzimat Edebiyatında Şiir**
- **Tanzimat Öykü ve Romancılığı**
- **Tanzimat Dönemi Tiyatrosu**
- **Tanzimat Dönemi Gazetecilik**
- **Tanzimat Dönemi Eleştiri**
- **Tanzimat Dönemi Sanatçıları**

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Osmanlı Devleti'nin varlığını devam ettirebilmesi için yapmak zorunda olduğu kapsamlı ve köklü değişiklikler ile Batılı ülkelerin azınlıklara eşitlik ve güvence verilmesi yönündeki taleplerinin sonucu olarak alt yapısı II. Mahmut döneminde hazırlanan Tanzimat Dönemi, 1839'da Mustafa Reşit Paşa'nın Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nu okumasıyla başlamıştır.
- İşte Tanzimat dönemi, Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden Kanun-i Esasi'nin (1876) ilanına kadar geçen süreyi, yani Sultan Abdülmecit ve Sultan Abdülaziz'in tahta kaldıkları dönemi ve bu dönemde yapılan ıslahatları kapsar. Hariciye Nazır Mustafa Reşit Paşa tarafından hazırlanan ve Sultan Abdülmecit tarafından imzalanan Tanzimat Fermanı'nın asıl hazırlanma amacı Osmanlı sınırları içerisinde yaşayan insanları hak ve ödevleri bakımından eşit duruma getirerek İmparatorluğun dağılmasını engellemektir.
- Bu amaç doğrultusunda hukuk, yönetim, kültür ve sosyal alanda önemli yenilikler yapılmıştır. İlk me-deni kanun olan Mecelle hazırlanmıştır, yönetim alanında ülke; vilayet, sancak, kaza ve köy yönetim birimlerine ayrılmıştır.
- Kültürel alanda ise rüştiyeler, idadiler, kız öğretmen okulları açılmış, ders kitapları hazırlamak amacıyla Ercü-men-i Daniş kurulmuştur. Ayrıca Mekteb-i Mülkiye, Mekteb-i Tıbbiye, Darüüşşafaka ve Galatasaray Lisesi gibi yeni okullar açılmıştır. 28 Şubat 1856'da Islahat Fermanı'nın Sultan Abdülmecit tarafından ila-nıyla da Tanzimat Fermanı'ndaki eksiklikler gideril-meye çalışılmış ve Gayr-i Müslimlerle Osmanlı halkı arasındaki eşitsizlikler giderilmeye çalışılmıştır.

- Bu fermanlarla ilk kez kanunun üstünlüğü ilkesi kabul ediliyordu. Herhangi bir yeni rejime gidil-meksizin Osmanlı padişahı ilk kez kendi yetkile-rini kanun üstünlüğü ile sınırlamış oluyordu.
- 3 Kasım 1839'da Tanzimat, 1856'da Islahat Fer-manının ilan edilmesi ile Osmanlı Devleti Batı'ya yöneldiğini resmen açıklıyordu. Batı uygarlığını benimseyen yetkililer, bu uygarlığı özümseyip be-nimsemenin yolunun yeni okullar açmak, gazete-ler çıkarmakla mümkün olduğunu görmüşlerdi. Bu arada Batılı ülkelere bazı yenilikçi gençleri de eğitim görmeleri için göndermişler.
- Aynı zamanda İstanbul'da tiyatro binaları yapılmış, Batı müziği, dansları, çalgıları aydın çevre-lerde tanıtılmıştır. Bütün bu gelişmeler, Tanzimat edebiyatının hazırlık döneminde oluşmuştur ve 1860'a kadar devam etmiştir.
- 3 Kasım 1839'da Sultan Abdülmecit tarafından Tanzimat Fermanının ilan edilmesinden Şinasi'nin Agâh Efendi ile birlikte **Tercüman-ı Ahval** gazete sini çıkarmasına kadar geçen dönemdir.
- Hazırlık dönemi Batı edebiyatından, özellikle de Fransız edebiyatından şiir, roman ve hikâye çev-rilerinin yapıldığı ve gazetecilik alanında önemli çalışmaların olduğu bir dönem olmuştur

Tanzimat edebiyatının hazırlık safhasın-daki önemli gelişmeler şunlardır:

- İlk resmi gazete sayılan **"Takvim-i Vekayi"**'nin çıkarılması (1831)
- İlk yarı resmi gazete olan **Ceride-i Havadis**'in çı-karılması (1840)
- Şinasi, Ethem Pertev Paşa gibi sanatçıların Fransız şiirinden yaptıkları çeviriler (1858)
- Hayrullah Efendi'nin **"Hikâye-i İbrahim Paşa be İbrahim-i Gülşeni"** adlı oyun denemesi (1844)
- Yusuf Kamil Paşa'nın Fransız yazarı Fenelon'dan **Telamak** adlı ilk roman çevirisi (1856)

I. DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI

- İbrahim Şinasi
- Namık Kemal
- Ziya Paşa
- Ahmet Mithat Efendi
- Ahmet Vefik Paşa
- Şemsettin Sami

I. DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI ÖZELLİKLERİ

- Bu dönem, ilk özel gazete olan **Tercüman-ı Ahval**' in 1860'ta çıkarılması ile başlar, 1876'da sona erer. Bu döneme **Şinasi - Ziya Paşa - Namık Kemal** okulu da denir.
- Bu dönem sanatçıları edebiyatı halkı eğitmeye bir araç olarak görmüşler; bu nedenle de **toplum için sanat** anlayışına bağlı kalmışlardır.
- I.Dönem sanatçıları Divan edebiyatı geleneği ile yetmişmişler, bu geleneği yıkararak yerine Batı edebiyatını kurmayı amaçlamışlar; fakat eskiye bağlılıktan da kurtulamamışlardır.
- Dilde sadeleşme fikri savunulmuş; ancak yazarlar tiyatro dışında sade eserler vermeyerek eski alışkanlıklarını sürdürmüşlerdir.
- Dönem sanatçıları kendilerine Fransız edebiyatını örnek almışlar. Fransız edebiyatının etkisiyle de **adalet, hak, eşitlik, özgürlük, vatan** gibi kavramları ilk kez bu dönemde kullanmışlardır.
- Roman, hikâye, makale, fıkra, eleştiri, tiyatro, gazete gibi türler ilk kez bu dönemde edebiyata girmiştir.
- Noktalama işaretleri ilk kez bu dönemde Şinasi tarafından **Şair Evlenmesi** adlı eserde kullanılır.
- Şiirde biçim güzelliğine, yani parça güzelliği yerine bütün güzelliğine önem verilmiş, içerik ön plana çıkarılmış çünkü şiir düşüncüyü aktarmada bir araç olarak görülmüştür.
- Divan edebiyatı ve kuralları eleştirilmiş **hece ölçüsü** ve Halk edebiyatı savunulmuş; ama bu düşünceler gerçekleşmemiştir. Genelde **aruz ölçüsü** kullanılmıştır; ancak **hece ölçüsü** de denenmiştir.

- Divan şiiri nazım biçimleri, aruz ölçüsü ve beyit nazım birimi aynen kullanılmış; ama şiirin içeriği değişmiştir. Yani yeni fikirler eski biçimlerle sunulmuştur.
- Bu dönem romanları teknik yönden oldukça zayıftır. Uzun tasvirlerle ve beklenmedik rastlantılara yer verilmiş ve zaman zaman romanın akışı kesilerek okuyucuya bilgi verilmiştir.
- Bu dönem sanatçıları **klasisizm** ve **romantizm** akımlarının etkisinde kalmışlardır.

II. DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI

- Recaizade Mahmut Ekrem
- Abdülhak Hamit Tarhan
- Samipaşazade Sezai
- Nabizade Nazım
- Muallim Naci
- Direktör Ali Bey

II. DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI ÖZELLİKLERİ

- II. Dönem Tanzimat edebiyatı 1876'da başlar, 1895'e kadar sürer. Bu döneme **Ekrem-Hamit-Sezai** okulu da denir.
- Bu dönem sanatçıları toplum sorunlarından ve siyasetten uzak durmuşlar sadece edebiyatla ilgilenmişlerdir.
- Döneminin sanatçıları, Abdülhamit'in siyasi baskıları nedeniyle topluma dönük bir edebiyat yapamamışlar ve **sanat için sanat** anlayışını benimsemişlerdir.
- Birinci dönemdeki dilde sadeleşme anlayışı terk edilerek sanatlı ve süslü söyleyişe önem verilmiş ve dil ağırlaştırılmıştır.
- Bu dönemde gazetecilik işlevini yitirmiş siyasi ve toplumsal sorunlardan söz etmek yerine günlük olaylar aktarılmıştır.
- Bu dönemde divan edebiyatının etkileri azalmıştır, divan şiiri nazım biçimleri yerine Batılı nazım biçimlerinin ilk örnekleri verilmiştir; ancak şiirde aruz kullanılmaya devam edilmiştir

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Güzel olan her şeyin şiirin konusu olabileceği kabul edilmiş ve şiirin konusu genişletilmiştir.
- Şiirde bireysel konular ağırlık kazanmış aşk, özlem, ölüm, karamsarlık, kurumuş çiçekler, felsefi düşünceler tema olarak işlenmiştir. Bu dönemin şiir anlayışı Servet-i Fünun şiirine örnek oluşturmuştur ve zemin hazırlamıştır.
- Şiirde romantizmin, romanda ise realizmin etkileri görülür. Abdülhak Hamit Tarhan **romantizmden** Samipaşazade Sezai **realizmden**, Nabizade Nazım ise **natüralizmden** etkilenmiştir.
- Muallim Naci, bu dönemde Divan edebiyatını sonuna kadar savunan tek Tanzimat sanatçısıdır.
- Bu dönem roman ve hikâyede daha yetkin örnekler ortaya konulmuş, Batı standartlarına uygun eserler verilmiştir.
- Tiyatro eserleri oynanmak için değil, okunmak için yazılmıştır. Bu dönem sanatçıları da divan edebiyatına karşı Batı edebiyatını savunmuştur.

TANZİMAT EDEBİYATINDA ŞİİR

- Tanzimat edebiyatında en önemli yenilik şiir alanında olmuştur. Bu dönemde Şinasi, Namık Kemal, Hamdi Tarhan Ziya Paşa, Recaizade Mahmut Ekrem gibi isimler Tanzimat şiirine emeği geçen şairler olmuştur.
- İlk dönemde **toplum için sanat**; ikinci dönemde **sanat için sanat** anlayışı benimsenmiştir. İlk dönem şiirlerinde siyasi ve toplumsal konular; ikinci dönemde bireysel ve duygusal konular işlenmiştir.
- Hak, adalet, eşitlik, özrürlük, vatan, millet gibi kavramlar ilk kez Tanzimat döneminde şiire girmiştir. Birinci dönem şairleri **vatan**, **millet**, **eşitlik**, **adalet** gibi toplumsal ve siyasal kavramları işlerken; ikinci dönem şairleri **aşk**, **ayrılık**, **doğa** gibi bireysel konulara değinmişlerdir.
- Birinci dönem şiirinde **gazel**, **kaside**, **terkibibent**, **tercibent**, **murabba** gibi divan şiiri nazım biçimleri kullanılırken; ikinci dönem şiirinde **beyit** nazım birimi ve divan nazım biçimleri terk edilmeye başlamıştır.

- Her iki dönemde de yaygın olarak **aruz** ölçüsü kullanılmış; ancak **hece ölçüsü** de denenmiştir.
- Göz için uyak anlayışı yerine **kulak için uyak** anlayışı benimsenmiştir. Kulak için uyak anlayışını ilk kez ortaya atan **Mahmut Ekrem** olmuştur.
- Sanatçılar şiirde biçim olarak eskiye bağlı kalmışlar; ama içerik olarak yenilik yapmışlar. Yani **yeni fikirler eski biçimlerle** anlatılmıştır.
- Birinci dönem Tanzimat şiiri dışı ikinci dönem Tanzimat şiiri ise içe dönüktür. Biçimde yapılan tek yenilik kasidenin nesip, girizgâh gibi bölümlerini kaldırıp doğrudan konuya girilmesidir.
- İkinci dönemde güzel olan her şeyin şiirin konusu olabileceği anlayışı ile şiirin konusu genişletilmiştir. İlk kez şiirde ele alınan konuya göre şiire isimler bu dönemde verilmiştir.
- Dilde sadeleşme fikri savunulmuş; ama bunda başarı sağlanamamıştır. İlk dönem şiir dili, ikinci döneme göre daha sadedir.
- Tanzimat döneminde ilk şiir çevirileri **Şinasi** tarafından yapılmış, Fransız edebiyatından yapılan bu çeviriler **Tercüme-i Manzume** adlı kitapta toplanmıştır. Bu edebiyatımızda aynı zamanda **ilk şiir çevirisidir**.
- Doğa ilk defa tüm yönleriyle şiire girmiştir; zerreden küreye her şey şiirdir anlayışı benimsenmiştir ve **pastoral şiirin** ilk örneğini A.Hamit Tarhan **Sahra** şiiri ile vermiştir.
- Divan şiirindeki parça güzelliği anlayışı yerini **bütün güzelliğine** bırakmış, anlam şiirin tümüne yayılmıştır. Şiirde **romantizmin** etkileri görülür.

Hap Bilgi

- Tanzimat döneminde doğayı bütün boyutlarıyla ele alan ve en çok işleyen sanatçı, **Abdülhak Hamit Tarhan**'dır.
- İlk pastoral şiirimiz ise **Abdülhak Hamit Tarhan**'ın **Sahra** adlı şiiridir.

Bilgi Kupu

- İlk şiir çevirisi **İbrahim Şinasi** tarafından yapılan **Tercüme-i Manzume** adlı eserdir.
- Edebiyatımızda metafizik konulu ilk şiir, **Abdülhak Hamit**'in tarafından verilen **Makber**'dir.

Hap Bilgi

- Tanzimat döneminde **ölüm** temasını en çok işleyen şairler şunlar olmuştur:
 - Abdülhak Hamit Tarhan
 - Recaizade Mahmut Ekrem

Püf Nokta

- **Tanzimat dönemi Türk şiirinde işlenen başlıca temalar arasında şunlar bulunur:**
 - Hak
 - Adalet
 - Eşitlik
 - Özgürlük
 - Vatan
 - Hürriyet
 - Aşk
 - Ölüm
 - Ayrılık
 - Doğa
 - Metafizik
- **Tanzimat dönemi Türk şiirinde kullanılan nazım biçimleri arasında şunlar bulunur:**
 - Gazel
 - Kaside
 - Kit'a
 - Murabba
 - Terkibibent
 - Terciibent
 - Bu nazım şekilleri sadece I.dönem sanatçılarınca kullanılmıştır. II. dönem sanatçılarınca kullanılmamıştır.

Hap Bilgi

- Tanzimat döneminde **ottava rima** denilen nazım biçimini ilk kullanan şair, **Abdülhak Hamit Tarhan**'dır. Hamit bu nazım biçimini **Makber** şiirinde denemiştir.
- Tanzimat döneminde **sone**, **terzarima**, **triyole**, **balat** gibi Batılı şekiller kullanılmamıştır. Bu nazım biçimleri ilk kez **Servetifünun** döneminde kullanılmıştır.

Bilgi Kupu

OTTAVA RİMA

- İtalyan kökenli kafiyeli ve dördlüklerden oluşan bir nazım biçimidir.
- Başlangıçta kahramanlık konuları üzerine yazılmış bir nazım biçimi iken sonra sahte kahramanlar için yazılan ve böylece onlarla alay edilen bir nazım şekli haline gelmiştir.
- Bu nazım biçimi ile ilk şiir yazarlardan biri İtalyan **Giovanni Boccaccio**'dur.
- Ottava rima heceleri eşit sayıda olan ve **sekiz** dizeden ve iki dördlükten oluşan bir nazım şeklidir.
- Ottava rima'nın kafiye biçimi **abababcc**'dir. Bu şema bizde değişikliğe uğrayarak ababcccb şeklini almıştır.
- Bu nazım biçiminin dünya edebiyatında en güzel örneklerini **Tasso** ve **Ariosto** vermiştir.
- İtalyan edebiyatından diğer edebiyatlara da yayılan bu nazım biçimi Tanzimat döneminde Türk şiirine girmiştir. Bu türün ilk örneğini veren şair de **"Makber"** adlı manzumesi ile **Abdülhak Hamit Tarhan** olmuştur.
- Abdülhak Hamit Tarhan bu türde birçok şiir yazmıştır ancak onun yazdığı ottava rimalar Batı edebiyatında olduğu gibi epik temalı değildir, daha çok ölüm, ayrılık gibi ferdi temalıdır.

Hap Bilgi

- Tanzimat döneminde **Ethem Pertev Paşa**'nın Victor Hugo'dan çevirdiği **Tıfl-ı Naim** adlı manzume edebiyatımızda **ottava rima** nazım şekli ile yapılan ilk çeviridir.
- Ottava rima nazım şekli ile yazılan ilk orijinal şiir ise II. dönem Tanzimat sanatçılarından **Abdülhak Hamit Tarhan** tarafından kaleme alınan **Makber** adlı manzumedir.

TANZİMAT ÖYKÜ VE ROMANCILIĞI

- Tanzimat dönemine gelinceye kadar edebiyatımızda roman ve hikâye yoktu; bu eksiği divan edebiyatında **mesnevîler**; halk edebiyatında **masallar** ve **halk hikâyeleri** karşılıyordu.
- Zaten divan edebiyatı da şiir ağırlıklı bir edebiyat olduğundan düz yazı çok fazla gelişmemiştir. Tanzimat sanatçıları şüphesiz en önemli yeniliği de düz yazı (nesir) alanında ortaya koydular.
- Tanzimat nesir alanında bir çığır açmıştır, süsten ve özentiden uzak halkın okuyup anlayabileceği eserler vermeye başlanmıştır.
- Türk okuyucusu roman türünü ilk kez çeviri yoluyla tanımıştır. Bu ilk kez çeviri roman da **Yusuf Kamil Paşa**'nın Fransız yazar **Fenelon**'dan 1859'da çevirdiği **Telemak** adlı eseridir.
- Bunu Şemsettin Sami'nin **Victor Hugo**'dan çevirdiği **Sefiller** adlı ikinci çeviri roman ve Ahmet Lütfü Efendi'nin **Daniel Defoe**'den çevirmiş olduğu **Robinson Crusoe** adlı üçüncü çeviri roman izler. Daha sonra ise **Monte Kristo Kontu**, **Atala**, **Pol** ve **Virjini** gibi roman çevirileri olmuştur.

Tanzimat Roman ve Öyküsünün Özellikleri

- Konular genellikle **günlük** yaşamdan veya **tarihten** alınmıştır ve ele alınan olaylar gerçeğe uygundur.
- Bu dönem eserlerinde genel olarak duygusal ve acıklı konular üzerinde durulmuş; en çok da **esaret** ve **alle** temaları işlenmiştir.
- Genellikle aşk, esaret, ölüm, cariyelik, eğitim sisteminin bozuklukları, görücü usulü ile evlenmenin sakıncaları, yanlış batılılaşma, esir ticareti, alafrangalık düşkünlüğü gibi konular işlenmiştir.
- Birinci dönemde roman aracılığıyla bireyi eğitime, toplumu düzeltme amacı güdülmüş ve romanın akışı kesilerek okuyucuya bilgi verilmiş ama ikinci dönem sanatçıları böyle bir kaygı gütmemiştir.

- Kahramanlar tek yönlü olarak ele alınmıştır; yani iyiler tam iyi, kötüler tam kötüdür. Eserin sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- Romantizmin etkisiyle yazarlar eserlerinde kişiliklerini gizleyememiş; hatta olayın akışını keserek okuyucuya bilgi verme yoluna getirmişlerdir.
- Olayların anlatımında **uzun tasvir**lere ve beklenmedik tesadüflere sıkça yer verilmiş; romanların sonu da daha çok ölümle bitmiştir.
- Karakter yaratmakta başarısızdırlar. Roman ve hikâye teknik ve kompozisyon yönünden zayıftır.
- Birinci dönem yazarları gereksiz tasvirlerle romanı uzatmışlar ve eseri süsleme amacı gütmüş; ancak ikinci dönem sanatçıları ölçülü tasvirler yapmıştır.
- Olaylar genellikle **İstanbul** ve çevresinden seçilmiş, özellikle romanda **Anadolu** ihmal edilmiştir. Kahramanlar genellikle İstanbul'un **aydın** çevrelerinden veya **tarihten** seçilmiştir.
- İlk dönem romancılar olan N. Kemal ile A. Mithat Efendi **romantizmden**; ikinci dönem romancıları olan R. Mahmut Ekrem, Sami Paşazade Sezai ve Nabizade Nazım ise **realizmden** etkilenmiştir.
- Tanzimat edebiyatında en çok roman yazan sanatçı, **Ahmet Mithat Efendi** olmuş ve halk için roman çığırını başlatmıştır ve kendisinden sonra gelen Servet-i Fünûn dönemi bağımsız sanatçıları olan **Hüseyin Rahmi** ile **Ahmet Rasim**'i etkilemiştir.
- Hikâye türünde ise Ahmet Mithat Efendi'nin 1870'te yayımladığı **Kıssadan Hisse** ve **Letaif-i Rivayet** adlı eserleri ilk olma özelliğine sahiptir.
- Ayrıca Emin Nihat Bey'in de **Müşamarename** (Gece Toplantıları) adlı eseri hikâyede ilk örneklerdendir. Bu kitaptaki hikâyelerinde **Boccaccio**'nun **Decameron** hikâyelerinden etkilenmiştir.

Bilgi Küpü

✱ **Tanzimat dönemi roman ve öykü türündeki ilk örnekler şunlardır:**

- İlk çeviri roman **Yusuf Kamil Paşa**'nın Fransız yazar **Fenelon**'dan 1859'da çevirdiği **Telemak** adlı eseridir.
- İkinci çeviri roman **Şemsettin Sami**'nin **Victor Hugo**'dan çevirdiği **Sefiller** adlı eseridir.
- Üçüncü çeviri roman **Ahmet Lütfü Efendi**'nin **Daniel Defoe**'den çevirdiği **Robinson Crusoe** adlı eseridir.
- İlk yerli roman, Şemsettin Sami'nin **Taaşuk-ı Talat ve Fıtnat** (1872) adlı eseridir.
- İlk edebi roman **Namık Kemal**'in yanlış Batılılaşma temasını ele aldığı **İntibah**'dır.
- İlk tarihi roman ise Osmanlı İran savaşlarını konu alan **Namık Kemal**'in **Cezmi**'sidir.
- İlk realist roman **Bihruz Bey**'in alafrangalığını işleyen **Mamut Ekrem**'in **Araba Sevdası**'dır.
- İlk köy romanı **Nabizade Nazım**'ın **Karabibik**'idir. Eserde Antalya'nın Kaş ilçesinin Belemek köyünde geçen olaylar işlenmiştir.
- İlk natüralist ve ilk psikolojik roman denemesi ise **Nabizade Nazım**'ın **Zehra**'sıdır.
- İlk öykü kitabı ise **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Letaif-i Rivayet** adlı kitabıdır.
- Batılı tarzda ilk roman örneğini ise **Servet-i Fünun** döneminde **Aşk-ı Memnu** romanı ile **Halit Ziya Uşaklıgil** verecektir.
- Batılı anlamda ilk küçük öykü örneklerini ise **Sami-paşazade Sezai**, **Küçük Şeyler** adlı yapıtıyla verir.
- İlk polisiye roman **Ahmet Mithat**'ın **Esrâr-ı Cinâyet** romanıdır. Üçü Beykoz açıklarında Öreke Taşı denen adada diğeri Beyoğlu'nda işlenen dört cinayetin gizemi üzerine burgulanan bir eserdir.
- İlk kadın polisiye yazarımız **Fahriye Şükrü**'dür. Onun 1936'da yayımlanan **Pembe Evin Esrarı** adlı eseri ilk kadın polisiye romanımızdır.

- Edebiyatımızda ilk romantik roman **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Henüz Onyediyi Yaşında** adlı eseridir.
- İlk idealist roman **Mehmet Murat**'ın **Turfanda mı Yoksa Turfa mı?** adlı eseridir.
- **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Aleksandr Dumas**'nın **Monte Kristo Kontu**'na nazire olarak yazdığı **Hasan Mellah** edebiyatımızda ilk macera romanıdır.
- İlk toplumsal roman, **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Felâhî Bey ile Rakım Efendi** romanıdır.
- İlk siyasal roman **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Jöntürk** adlı kitabıdır.
- Edebiyatımızda cinsel içerikli ilk roman **Mehmet Rauf** un **Bir Zambağın Hikâyesi**'dir.
- İlk töre romanı **Tepedenli Ali Paşa**'nın **Arnavutlar Solyotlar** adlı eseridir.
- İlk fantastik roman **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Çengi** adlı kitabıdır.
- İlk biyografik roman **Namık Kemal**'in **Cezmi** adlı eseridir.
- İlk toplumsal gerçekçi roman, **Sadri Ertem**'in **Çıkrıklar Durunca** adlı eseridir.
- Latin harfleriyle basılan ilk romanlar **Mehmet Rauf**'un **Halas**, **Aka Gündüz**'ün **İki Süngü Arasında** adlı eserleridir.
- İlk manzum roman **Namık Ekrem**'in **Hicran** adlı eseridir.
- İlk roman ödülünü (1942) **Halide Edip Adivar**'ın **Sinekli Bakkal** adlı romanı kazanmıştır.
- İlk feminist roman **Halide Edip Adivar**'ın **Seviye Talip** adlı romanıdır.
- Türk edebiyatında ilk büyük öykü örnekleri **Ahmet Mithat Efendi** tarafından verilmiştir.
- Türk romanında popüler roman anlayışının öncüsü de yine **Ahmet Mithat Efendi**'dir.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK TİYATROSU

- Tanzimat dönemine gelinceye kadar Türk okuyucusu tiyatro türüne yabancı değildi. Ancak Batılı anlamda bir tiyatro yoktu. Geleneksel Türk tiyatrosu dediğimiz karagöz, meddah ve orta oyunu bulunmaktaydı.
- Tanzimat döneminde Batılı ilk yerli tiyatro örneğini Şinasi **Şair Evlenmesi** adlı eseriyle ortaya koymuştur. Şinasi'nin ortaoyunu ve meddah geleneğinden faydalanarak yazdığı bu eser, tek perdelik bir töre komedisidir. Eserde görücü usulü ile evlenmenin sakıncaları işlenmiştir.
- Tiyatroyu halkı eğitmede bir eğlence; fakat eğlencelerin en faydalısı olarak gören **Namık Kemal**, bu dönemin önemli tiyatro yazarlarındandır. Onun **Vatan yahut Silistre** adlı oyunu edebiyatımızda sahneye konulan ilk tiyatro eseri olma özelliği taşır. Yine konusunu tarihten alan **Celalettin Harzemşah** adlı oyunu ise tarihi ilk tiyatro eserimizdir.
- Ahmet Mithat de bu dönemde yedi oyunu ile tiyatroya katkıda bulunan sanatçılardandır. Oyunları sahne tekniği yönünden elverişli ve dil bakımından da sadedir.
- R.Mahmut Ekrem, **Afife Anjelik** adlı oyunu önemli tiyatro eserlerindendir. Yazarın **Vuslat** adlı oyunu bir milli piyesi denemesi özelliği taşımaktadır. Ayrıca **Atala** oyunu ise romandan piyes çıkarmanın ilk örneğidir. Sanatçının **Çok Bilen Çok Yanılır** adlı tiyatrosu ise komedi türünde olup en önemli oyunudur.
- Tanzimat tiyatrosuna en çok emeği geçenlerden biri de **Abdülhak Hamit Tarhan** olmuştur. 25 oyunu bulunan yazarın bu oyunlarının hepsi de trajedi türündedir. İlk tiyatro denemesini **Macera- yı Aşk** ile yapan Hamit'in diğer eserleri arasında ise **İçli Kız**, **Duhter-i Hindu**, **Finten**, **Tezer** bulunur.
- Ahmet Vefik Paşa** Moliere'in komedilerinden 16 çeviri yaparak Tanzimat tiyatrosunu geliştirmiştir, ayrıca Bursa'da bir tiyatro binası inşa ettirmiş ve tiyatroyu Anadolu ya taşımıştır.

- Tanzimat tiyatrosuna hizmet edenlerden biri de **Direktör Ali Bey**'dir. Klasisizmden etkilenen sanatçı, hem kendi yazdığı eserleriyle hem de Moliere'den yaptığı uyarlamalarla tiyatronun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Sanatçının **Kokona Yatıyor**, **Ayyar Hamza**, **Misafir-i İstiklal**, **Geveze Berber** adlı oyunları bulunur.

Tanzimat Tiyatrosunun Özellikleri

- Batılı anlamda tiyatronun gelişimi bu dönemde olmuştur ve ilk yerli tiyatro örneğini Şinasi **Şair Evlenmesi** adlı eseriyle ortaya koymuştur.
- İlk dram** Namık Kemal'in **Vatan yahut Silistre** adlı eseridir. Bu oyun aynı zamanda sahnelenen ilk tiyatro eseridir.
- Tanzimat döneminde şiirden sonra en çok önem verilen edebi tür tiyatro olmuştur.
- Konular genellikle günlük yaşamdan veya tarihten seçilmiştir. Teknik yönden kusurlu olan oyunlarda genellikle aile, gelenek-görenek, vatan, hürriyet, milliyet, sevgi gibi konular işlenmiştir.
- Tiyatro halkı eğitmede bir eğlence olarak görülmüş ve **Namık Kemal** tarafından eğlencelerin en faydalısı sayılmıştır
- Birinci dönem sanatçıları tiyatroyu toplumsal bir araç sayılmışlar; ikinci dönem sanatçıları ise bir eğlence aracı olarak görmüşler.
- Tiyatro ile halkı eğitmek amaçlandığı için oyunlar genellikle konuşma diliyle yazılmış; ama **Abdülhak Hamit Tarhan**'la oyunların dili ağırlaşmıştır.
- Tiyatro eserlerinin sahneye uyarlanması zor olduğundan oyunlar oynanmak için değil daha çok okunmak için yazılmıştır.
- Bu dönemde özellikle de Fransız tiyatrosu örnek alınmış; **Moliere**, **Racine**, **Corneille** gibi yazarlardan çeviri ve adaptasyonlar yapılmıştır.
- Dramlarda **romantizm**, komedilerde **klasisizm** akımının etkileri görülür.

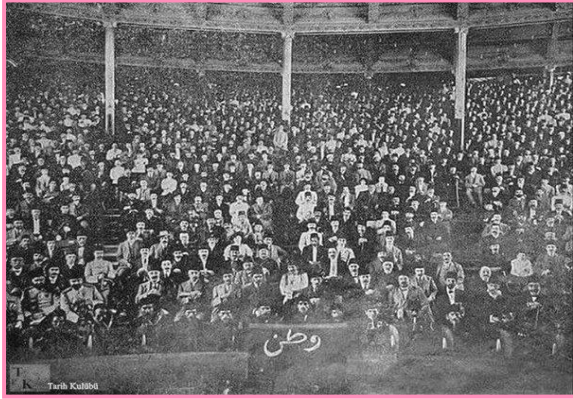
TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

Bilgi Küpü

- İlk komedi, Şinasi'nin Şair Evlenmesi
- İlk dram, Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre'si
- İlk trajedi, Ali Haydar Bey'in Sergüzeşt-i Perviz'i
- İlk tarihi tiyatro, N. Kemal'in Celalettin Harzemşah'ı

Hap Bilgi

- * **Gedikpaşa** (Osmanlı Tiyatrosu) tiyatro binasında sahneye konulan ilk oyun, Namık Kemal'in **Vatan yahut Silistre** adlı eseridir.
- * Gedikpaşa tiyatro binasının kapatılmasına sebep olan oyun, Ahmet Mithat Efendi'nin **Çerkez Özdenler** adlı eseridir.
- * Açık bir alanda seyircinin huzurunda oynan oyun ise **Ebuzziya Tevfik**'in **Ezeli Kaza** adlı oyunudur.
- * İstanbul hanımlarının seyirci olarak katıldığı ilk oyun ise Musahipzade Celal'in Lale Devri adlı oyunudur.

Bilgi Küpü

- Tanzimat döneminde tiyatro alanında en çok eser veren ve yazdığı 25 oyun ile bu alana hizmet eden sanatçı, **Abdülhak Hamit Tarhan**'dır.
- Tanzimat döneminde halkı tiyatro aracılığı ile eğitmeyi amaçlayan ve tiyatro eğlencelerin en faydalısıdır, diyen sanatçı, **Namık Kemal**'dir.
- Tanzimat tiyatrosunu Anadolu'ya taşıyan ve Bursa'da yaptırdığı tiyatro binasıyla bu alana hizmet veren sanatçı ise **Ahmet Vefik Paşa**'dır.

TANZİMAT DÖNEMİNDE GAZETECİLİK

- ★ Tanzimat döneminde çıkarılan gazeteler, edebiyatın gelişmesinde ve halkla aydın arasında iletişim kurulmasında önemli görevler görmüştür.
- * **Bu dönemde çıkarılan gazeteler şunlardır**
 - İlk resmi gazete 1831'de II. Mahmut döneminde devlet eliyle çıkarılan **Takvim-i Vekayi**'dir.
 - İlk yarı resmi gazete, İngiliz **Churchill** tarafından 1840'ta çıkartılan **Ceride-i Havadis** gazetesidir.
 - İlk özel gazete **Şinasi** ile Ağâh Efendi'nin 1860 yılında çıkardıkları **Tercüman-ı Ahval** gazetesidir.
 - İkinci özel gazete **Şinasi** tarafından 1862'de tek başına çıkartılan **Tasvir-i Efkâr**'dır.
 - **Vakay-i Tıbbiye** (1850) ilk mesleki gazetedir.
 - **Muhbir**, 1866'da Ali Suavi tarafından çıkarılmıştır. Avrupa'da çıkarılan ikinci gazetedir.
 - Ahmet Mithat, basın tarihimizin en uzun soluklu gazetesi olan **Tercüman-ı Hakikat** gazetesini çıkarmıştır.
 - **Hürriyet**, 1867'de Namık Kemal ve Ziya Paşa tarafından Londra'da çıkarılmıştır.
 - **İbret**, 1871'de Namık Kemal tarafından çıkarılır.
 - **Devir** ve **Bedir** gazeteleri Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılmıştır.
 - **Diyojen**, 1870'de **Teodor Kasap** tarafından çıkarılan ilk mizahi gazetemizdir.
 - **Mecmua-i Fünun**, 1862 yılında Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye tarafından çıkarılmış olan ilk bilimsel dergidir.
 - **Hazine-i Fünun**, 1882'de Mahmut Celalettin Bey tarafından çıkarılan ilk edebi dergidir.
 - Avrupa'da çıkarılan ilk gazete Namık Kemal ve Ziya Paşa tarafından Londra'da yayınlanan **Hürriyet** gazetesidir.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 - 1896)

- Ebüzziya Tefik 1873'te günlük **Sıraç** (kandil) gazetesini çıkarmıştır.
- Kırkambar** ve **Dağarcık** adlı edebiyat dergileri bu dönemde Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılır.

Kendisine siyasi sebeplerle gazete çıkarma izni verilmiş İngiliz asıllı William Churchill'in çıkardığı *Ceride-i Havadis*'in ilk sayfa.

Hap Bilgi

- Tanzimat dönemi gazeteciliğinin kurucusu **İbrahim Şinasi** olmuştur.
- Tanzimat döneminde en fazla gazete ve dergi çıkaran isim **Ahmet Mithat Efendi**'dir. Ahmet Mithat bu alanda Tercüman-ı Hakikat, Devir, Basiret, Bedir adlı gazeteler ile Dağarcık ve Kırkambar adlı edebiyat dergilerini çıkarır.

Bilgi Küpü

- Avrupa'da çıkarılan ilk Türk gazetesi Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın birlikte çıkardıkları **Hürriyet**'tir.
- Avrupa'da çıkarılan ikinci Türk gazetesi **Ali Suavi** tarafından çıkarılan **Muhbir** gazetesidir.
- İlk **resimli** gazete, **Âyine-i Vatan**'dır. İlk bir baskı tekniğiyle yayınlandığı için pek ilgi görmeyen **Âyine-i Vatan**, 14 Ocak 1866 yılında **Eğribozlu Mehmet Arif Bey** tarafından millî düşüncüyü halka benimsetmek amacıyla çıkarılmıştır. Bu gazete daha sonra **Vatan** adıyla resimsiz olarak yayınlanmıştır.

TANZİMAT DÖNEMİ GAZETE VE DERGİCİLİK

TAKVİM - İ VAKAYİ (1831)

- İlk resmî Türk gazetesidir. II. Mahmut zamanında çıkarılmıştır. Başyazarı Esat Efendi'dir.
- Resmî haberlerin yanı sıra iç ve dış gelişmelere dair haberlere yer verilmiştir. Haftalık olarak yayınlanmıştır.

CERİDE-İ HAVADİS (1840)

- Yarı resmî nitelikli bir gazetedir. İngiliz W. Churchill tarafından çıkarılmaya başlanmıştır.
- Haber içerikli gazete ilk yayımlandığı günlerde pek ilgi görmemiş, ilk üç sayı bedava dağıtılmıştır
- İlk ölüm ilanları bu gazetede yer almıştır. Kırım Savaşına, savaş muhabirlerini de göndererek döneminde uluslararası haberciliğe öncü olmuştur. Asıl amacı, İngilizlerin ekonomik ve siyasi çıkarlarına kamuoyu oluşturmaktır. 1864'te 1212. sayıyla birlikte kapanmıştır.

TERCÜMAN-I AHVAL (1860)

- İlk özel Türkçe gazetedir. 1860 - 1866 yılları arasında yayımlanmıştır. Hem gazetecilik hem de edebiyat yönünden bir dönüm noktası olmuştur.
- Sosyal ve siyasal olayların yanında halk tarafından merakla izlenen olaylar bu gazetede yayımlanır. Başyazı geleneği ilk kez bu gazeteyle başlamıştır.
- Ekim 1860'ta Şinasi ve Ağâh Efendi tarafından çıkarılmıştır.
- İlk çık tığı zamanlarda haftada bir, pazar günleri, çıkan gazete 22 Nisan 1861'deki 25. sayıyla birlikte haftada üç gün yayımlanmaya başlamıştır.
- Şinasi, Ahmet Vefik Paşa, Ziya Paşa'nın sık sık gazetede yazıları yer almıştır. Edebî eserlerin yayımlandığı bir gazetedir. 792 sayı yayımlanan gazete 11 Mart 1866'da kapanmıştır.

TASVİR-İ EFKÂR (1862)

- Edebiyat tarihimizin ikinci özel gazetesidir. Haftada iki gün çıkmıştır.
- Gazetenin amacı, haber ulaştırmak, halkın kendi sorunları üzerinde durup düşündürmeyi öğretmek olmuştur. Şinasi'ye göre gazete bilimin ve eğiti min gelişmesi sorunlarını ele alacak ve halkın anlaya- cağı bir dille yayımlanacaktır.
- Gazete, yayın ve eğitime önem vermiştir. Bu konu- larla ilgili haberler yayımlanmıştır.
- Gazetede süslü başlıklara yer verilmiştir. "Havadis-i Dâhiliye" ve "Havadis-i Hariciye" şeklinde başlıklar gazetede yerini almıştır.
- Gazetede Şinasi; kamuoyu, düşünce özgürlüğü gibi konularda başyazılar yazmıştır. Gazete, üç yıla yakın Şinasi tarafından çıkarılmıştır.
- Şinasi'nin o sıralarda bir arkadaşı tutuklanmış ve Şi- nasi bu durumdan tedirgin olup 1865'te Paris'e kaç- mıştır. Şinasi'den sonra gazetenin başına Namık Ke- mal geçmiştir.
- Namık Kemal, Şinasi'nin etkisinde kalarak başyazılar yazmaya başlamıştır. Namık Kemal de Şinasi gibi ya- zılarında özgürlük konularına değinmiş ve aydın çev- relerde kamuoyu oluşturmuştur.
- Namık Kemal'in Avrupa'ya kaçmasının ardından ga- zetenin başına Recaizade Mahmut Ekrem geçmiştir.
- 835 sayı yayımlanan gazetenin eğitim ve edebiyat bölümü vardır. Gazetede okuyucu mektuplarına ve fikirlerine yer verilmiştir.

AYİNE-İ VATAN (1866)

- Eğribozlu Mehmet Arif Bey'in gazetesidir.
- Türk edebiyatındaki ilk resimli gazetedir.
- Kapatıldıktan sonra "İstanbul" adıyla çıkmıştır.

MUHBİR (1866)

- Ali Süavi'ye aittir. Hükümeti sert bir dille eleştirdi- ğinden gazete kapanmıştır.
- Türkçe, Fransızca, Arapça, Almanca, İngilizce ve İbranice olarak yayın yapmıştır.
- Ali Suavi'nin Avrupa'ya kaçmasının ardından ga- zete Londra'da yayımlanmaya başlamıştır. Mus- tafa Fazıl Paşa'nın maddi desteğiyle 1867-1868' de 50 sayı kadar yayımlanmıştır.

HÜRRİYET (1868)

- Yurt dışında çıkarılan ilk Türk gazetesidir.
- Ziya Paşa ve Namık Kemal tarafından Londra' da 89 sayı çıkarılmıştır. 63. sayıdan itibaren Namık Kemal gazeteden ayrılmıştır.
- 1868 - 1869 yıllarında Londra'da 89 sayı çıkarıl- dıktan sonra İngiliz adliyesi tarafından takibata uğrayınca 1870'te Cenevre'de Ziya Paşa tarafın- dan 11 sayı olarak çıkarılmıştır.
- Daha sonra Ziya Paşa Cenevre'de tek başına Hürriyet gazetes'i çıkarmaya devam etmiştir. Toplam 89 sayıdan sonra Hürriyet tamamen ka- patılmıştır.

İBRET (1870)

- 1870'te Ahmet Mithat Efendi tarafından kiralan- mıştır ve 1872'den başlayarak Namık Kemal, Ebuzziya Tevfik gibi ünlü adların bulunduğu kad- rosuyla çıkmaya başlamıştır.
- Başyazarı Namık Kemal'dir. Namık Kemal'in bir yazısı nedeniyle gazete kapatılmıştır. Ebuzziya Tevfik ve Ahmet Mithat Rodos'a sürülmüştür. Namık Kemal Magoso'ya gönderilmiştir. Gazete 132 sayı yayımlanabilmiştir.

DİYOJEN (1870)

- Teodor Kasap tarafından çıkarılan ilk mizah dergisidir. Direktör Ali Bey bu dergide mizahi yazılar yazmıştır.
- Teodor Kasap tarafından Fransızca ve Rumca olarak çıkarılırken 25 Kasım 1870 tarihinden itibaren Osmanlıca yayınlanmaya başlayan ilk Osmanlı mizah dergisidir.
- Dergi, politik mizah yazılarından dolayı üç kez geçici sürelerle kapatılmış, kesintili süren yayını 11 Ocak 1873'te yayınlanan 183. sayısından sonra kesin kapatma kararıyla sona ermiştir.

TERAKKİ (1868)

- Ali Raşit ve Filip Efendi birlikte çıkarmışlardır.
- Haftada birkez kadınlara yönelik çıkarılan bir gazetedir. Haftalık mizah nüshası da vardır.

MÜMEYYİZ (1869)

- Sıtkı Efendi tarafından çıkarılan gazetenin en önemli özelliği çocuklara ait bir nüshasının olmasıdır.
- Hafta içi beş gün yayımlanan bir gazetedir.

MUSAVVER (1872)

- Fotoğraflı bir gazetedir. En önemli özelliği tercümelere yer vermesidir.

HADİKA (1872)

- Namık Kemal tarafından çıkarılmıştır.

BASİRET (1870)

- Basiretçi Ali Efendi tarafından yayımlanmıştır.
- İlk Türkçe gazetelerden biri olan Basiret'i yayımladığı için Basiretçi adıyla anılan Ali Efendi, gazetesini 1870 yılında yayımlamaya başlamıştır.

BEDİR (1872)

- Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılmıştır.
- Devrin önemli kültürel sanatsal gelişmeleri hakkında bilgi vermektedir. Çok yönlü bir gazetedir.
- Bedir gazetesinde başta Ahmet Mithat Efendi olmak üzere pek çok yazara ait roman tefrika edilmektedir.

TERCÜMAN-I HAKİKAT (1878)

- II. Abdülhamit Dönemi'nde yayımlanan en önemli gazetelerden biridir. Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılan gazete, hükümeti tenkit etmeyen, büyüklere şantaj yapmayan, sansasyon özelliğinde olmayan ciddi haberciliğiyle bu devrin en uzun ömürlü gazetesi olmuştur.
- Muallim Naci'nin idare ettiği bir de edebiyat eki vardır. Çocuklar için haftalık ilaveler vermiştir.

- Telif romanlar tefrika edildiği gibi Batı klasikleri de verilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar gazete yayın hayatını sürdürmüştür.

- Tanzimat döneminin en uzun soluklu gazetesi, Tercüman-ı Hakikat gazetesi olmuştur.

MİZAN (1886)

- Mizancı Murat tarafından haftalık çıkarılan bir gazetedir. Gazetede iç ve dış politika konuları, ekonomi, eğitim, maliye ile ilgili çeşitli konular işlenmiştir. 1897'de gazete kapatılmıştır.

SİRAÇ (1873)

- Ebüzziya Tevfik 1873'te günlük Sıraç (kandil) gazetesini çıkarmıştır

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

İKİDAM (1886)

- Ahmet Cevdet tarafından İstanbul'da günlük çıkarılan bir gazetedir.
- Ahmet Haşim, Abdullah Zühtü ve Babanzade İsmail Hakkı gazetenin yazarlarıdır.
- Daha sonra gazeteye Hüseyin Cahit katılmıştır.
- Abdülhamit Dönemi'nde gazete birkaç defa kapatılmıştır. Bu gazete "siyasi Türk gazetesi" başlık klîşeyle yayımlanmıştır.

MECMUA-İ FÜNUN

- 1862'de Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye tarafından çıkarılan ilk bilimsel dergidir.

HAZİNE-İ FÜNUN

- 1882'de Mahmut Celalettin Bey tarafından çıkarılan ilk edebi dergidir.

SABAH

- Şemsettin Sami tarafından çıkarılan bir gazetedir.
- Daha çok tarih ve dil konularında yazılara yer verilmiştir. Gazetede pek çok genç yazara ait çalışmaya yer verilmiş ve gazete yeni yazarların kendilerini gösterebildikleri bir mecra haline gelmiştir.
- Dönemin siyasi ve ekonomik olaylarından derinden etkilenen gazete belli dönemlerde yayınına ara vermek zorunda kalmıştır.

Hap Bilgi

- Kırkambar ve Dağarcık adlı edebiyat dergileri bu dönemde Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılır

TANZİMAT DÖNEMİNDE ELEŞTİRİ

- Tanzimat dönemine gelinceye kadar edebiyatımızda Batılı anlamda bir eleştiri yoktu. Bu alandaki ilk örnekler Tanzimat'la birlikte görülmeye başlanır. Kendilerine Fransız edebiyatını örnek alan bu dönem sanatçıları eski edebiyatı yıkmayı, yerine yeni edebiyatı kurmayı amaç edinirler.
- Tanzimat döneminde eleştiri iki bölümde incelenebilir: Tanzimat'ın I.dönemindeki eleştiri **Ziya Paşa** ile **Namık Kemal** arasında yoğunlaşır.
- Ziya Paşa**, Hürriyet gazetesinde çıkan **Şiir ve İnşa** adlı makalesinde divan edebiyatını eleştirerek gerçek edebiyatın halk edebiyatı olduğunu söyler.
- Fakat sanatçı, **Harabat** adlı şiir antolojisinin ön sözünde tam tersi bir görüş dile getirerek halk edebiyatı sanatçıların şiirlerini eşek anırması olarak nitelemiş ve Halk şiirini kötülemiş, divan şiirini ise yüceltmıştır.
- Namık Kemal** ise Ziya Paşa'yı görüşlerindeki tutarsızlık dolayısıyla **Tahrib-i Harabat** ve **Takip** adlı eserlerinde eleştirir, divan edebiyatına karşı çıkarak geçerliliğini kaybettiğini belirtir.
- Tanzimatın ikinci döneminde ise **Recaizade Mahmut Ekrem** ile **Muallim Naci** arasında eski yeni tartışması doruk noktasına ulaşır. Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci'nin savunduğu göz için uyak anlayışına karşı çıkarak edebiyatımızda **ilk kez kulak için uyak** anlayışını ortaya koyar.
- Zemzeme** ve **Pejmurde** adlı şiir kitaplarının ön sözlerinde ve **Takdir-i Elhan** adlı eserinde Muallim Naci'yi eleştirir ve eski edebiyata karşı çıkar.
- Muallim Naci bu eleştirilere **Demdeme** adlı kitabında karşılık verir. Kısaca Tanzimat dönemindeki eleştiri daha çok eski yeni tartışmasına dayanır
- Edebiyatımızda ilk eleştiri yazısı Namık Kemal'in **Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Mülâhazat-ı Şamil**'dir başlıklı makalesidir.

TANZİMAT I. DÖNEMDE ELEŞTİRİ

ŞİNASI VE ELEŞTİRİLERİ

- **Şinasi**'nin edebiyatımıza en büyük katkısı dil alanındadır. Çıkardığı gazetelerde (Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkâr) halkın gündelik konuşma dilini kullanarak yazıyı geniş halk kitlelerine ulaştırmıştır.
- Yeni Türk edebiyatı bu nedenle **Şinasi**'nin kalem tecrübeleriyle başlamış kabul edilir.
- **Şinasi**'nin tercih ettiği dil, 1864 yılında Rûzname-i Ceride-i Havadis ile Tasvir-i Efkâr gazeteleri arasında tartışmaya sebep olmuştur.
- Rûzname yazarlarından **Sait Bey**, **Şinasi**'nin kullandığı dil ile alay etti. **Şinasi**'nin cevabı Rûzname' de çıkan yazımı yanlış ifadelerin düzeltilmesi gerektiği yönünde oldu.
- "Mesele-i mebhûsetün anha" adıyla bilinen bu tartışmada **Şinasi**, bilimsel bir tartışmanın hangi zeminde yapılabileceğini de göstermiştir.
- Muhataplarına eski "münazara" ilminin usullerini hatırlattı ve kendisi bu üslupta tartışmalarına devam etti. **Şinasi**'nin bu tavrı eleştirel bir yöntem olarak eşsizdir ve günümüzde dahi aşılamamıştır.
- Eleştiri hakkındaki bir diğer yazısı Fâtîm Tezkiresi hakkındadır. **Fâtîm Efendi**, tezkiresini yeniden yayımlamak istediğinde **Şinasi** ona şu hususlara dikkat etmesini bildirir:
 - a. Tezkireye çeşitli edebi konular hakkında açıklamalar konulmalı
 - b. Yüksek rütbeli kişilerin biyografilerine yer verirken abartılı ifadelerden kaçınılmalı
 - c. Şairlerin şöhret kazandıkları alanlardaki nitelikleri ve topluma katkıları ayrıca belirtilmeli
 - d. Tespit edilen intihaller hangi şair olursa olsun açıklanmalı
 - e. Tezkire, ifade ve anlam yanlışlıkları bakımından da düzeltilmeli

NAMIK KEMAL VE ELEŞTİRİLERİ

Edebiyat tarihimizin ilk münekkidi olarak kabul edilir. Abdullah Uçman, Ahmet Hamdi'den ilham alarak Namık Kemal'in eleştirilerini üç ana başlıkta toplar:

a) Divan edebiyatının eleştirisi

Fars edebiyatı etkisinde kalan klasik edebiyatı reddeder. Özellikle Harâbat mukaddimesi dolayısıyla **Ziya Paşa**'ya yönelttiği eleştirilerinde divan edebiyatını "menfur-ı tabiat" (doğallığa ters) olarak niteler.

b) Yeni edebiyat kurma arzusu

Edebiyat-ı sahiha, edebiyat-ı hakikiye terimleriyle akla, hakikate ve insan duygularına aykırı olmayan yeni bir edebiyatın temellerini atmaya çalışmıştır.

c) Yeni edebi türlerin müdafaası

Tanzimat'la birlikte edebiyatımıza giren roman, hikâye, oyun gibi yeni edebi türlere karşı daima yapıcı olmuştur.

Önemli Eleştiri Yazıları

1. Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazâtı Şâmildir (1866)

Tasvir-i Efkâr'da yayımlanan bu makalede edebiyat her şeyden evvel dil yönünden ele alınır. Klasik üslubun ağıdalı yapısı nedeniyle halkın yazılana ilgisiz kaldığını hâlbuki edebiyatın önceliğinin halka ulaşmak olduğunun altını çizer. Dilin ulusal bir ortak payda olduğunu hatırlatan Namık Kemal mevcut yazı dilinin aynı dili konuşan çevrelerce bile anlaşılmadığından yakınır.

2. Tahrib-i Harâbat (1874)

Ziya Paşa'nın Harâbat'ının bilhassa mukaddimesini eleştiren bir makaledir. Yazısında **Ziya Paşa**'nın klasik dili ve edebiyatı savunmakla hata ettiğini belirtir.

3. Takib (1875)

Ziya Paşa'nın Harâbat'ının ikinci ve üçüncü cildini tenkit eder. Eserin bir diğer adı da Takib-i Harâbat'tır. Oldukça ağır bir dille yazılmıştır. Her iki yazıda da Ziya Paşa üzerinden divan şiiri eleştirilmiştir.

4. İrfan Paşa Mektubu (1874)

Eserin amacı eski şiiri yermektir. **İrfan Paşa** o dönemin eski edebiyat taraftarlarından olup yazılarını Mecmua-i İrfan adı altında toplamıştı. Bu eserin ön sözünde aralarında Namık Kemal'in de yer aldığı yeni edebiyatçıları "nev-resîdegân" yani "yeni yetmeler" şeklinde alaya alır.

5. Bahar-ı Daniş Mukaddimesi (1874)

Hindli Şeyh **İnayetullah Kanbu**'nun Urduca eseri Bahar-ı Dâniş'in Namık Kemal tarafından yapılan tercümesinin önsözüdür. Burada Fars edebiyatının Türk edebiyatı üzerindeki etkisi tahlil ve tenkit edilir.

6. İntibah Mukaddimesi (1876)

Namık Kemal burada Avrupa edebiyatına uymak ve onu taklit etmek zorunda olduğumuzu söyler. Aynı yazı içerisinde ayrıca romantizm akımının önde gelen isimleri hakkında tanıtıcı bilgiler verir.

7. Mes-Prison Muâhezenâmesi (1884)

Mes-Prison (Le Mie Prigiono) İtalyan şair **Silvio Pellico**'nun hapisane hatıralarından oluşur. Öğrencisi **Recaizade Mahmut Ekrem** tarafından tercüme edilmiştir.

8. Renan Müdâfaanâmesi (1883)

Ernest Renan'ın 29 Mart 1883'te Sorbon'da verdiği "L'Islamisme et la Science" başlıklı konferansta İslam dininin ilerleme, gelişme ve medeniyete engel olduğu yollu iddialarına cevap niteliğindedir. Cedele örnek önermelerle müdafaa yapar.

9. Mukaddime-i Celâl (1880 / 1881)

İlk neşri, isimsiz olarak "Midilli Mutasarrıfı Kemal Bey Hazretlerinin Bir Makaleleridir" başlığıyla yapıldı. Namık Kemal'in edebiyata dair görüşlerinin derli toplu ve genişçe görüldüğü makalesidir.

Birkaç alt başlıkla incelenebilir:

a) Eski edebiyatın hayal dünyasına yönelik eleştiriler.

Eski edebiyatı eleştirirken edebiyatın ana malzemelerinden hayal unsurunu ele alır: Klasik şiirin dar çerçevesini, hayal unsurlarının çeşitliliğini ve parçalanmışlığını işaret eder.

b) Gazete ve gazetecilik faaliyetleri hakkındaki değerlendirmeler:

Sade dille neşredilen gazetelerin her kesimden okur bulabildiğini bu sayede bilginin hızla yayıldığını söyler.

c) Eğitim, İmla**d) Siyasi makale, roman ve tiyatro**

Tarz-ı cedid ile birlikte edebiyatta bu üç türde eserlerin ortaya çıktığını belirtir.

ZİYA PAŞA VE ELEŞTİRİLERİ

Şiir ve İnşa adlı makalesinde divan edebiyatını reddedip gerçek edebi geleneğimizin halk edebiyatımız olduğunu söyler. Harâbat Mukaddimesi'nde ise klasik edebiyatını bütünüyle kucaklayarak kendiyile çelişir ve **Namık Kemal**'in hışmına uğrar.

Nurullah Çetin, Ziya Paşa'nın sanat görüşlerini üç ana kategoride ele alır:

a) Halk şiirini yüceltip divan şiirini yermesi:

Şiir ve İnşa

b) Halk edebiyatını reddedip divan şiirini yüceltmesi:

Harâbat Mukaddimesi

c) Batı dilleri ve edebiyatları karşısındaki tutumu:

Harâbat Mukaddimesi

1. Şiir ve İnşa (1868)

Londra'da Hürriyet gazetesinde yayımlandı.

Necati ve **Bakî**'nin gazelleri, **Nedim** ve **Vâsıf**'in şarkıları İran şiirini taklit yoluyla yazıldığı için melezdirler; Osmanlı şiirine dâhil edilemezler. Gerçek / asıl Türk şiiri halk şiiridir. Asıl inşâmız ise Kamus mütercimi ve Muhbir gazetesi tarafından kullanılan şive-i kitabettir.

2. Harabât Mukaddimesi (1874)

- Bu önsöz ilk Türk edebiyatı tarihi olarak da değerlendirilmektedir.
- Ziya Paşa'nın divan edebiyatına yaklaşımı Avrupa'dan dönüşüne kadar (1871) olumsuzdur.
- Avrupa'dan döndükten sonra halk şiiri onun gözünde nehâk/eşek anırmasından farklı değildir.
- Ziya Paşa, başlangıçta lalası **İsmail Ağa**'nın da etkisiyle halk şiiriyle ilgilenmiş fakat sonraki dönemlerinde divan edebiyatıyla ilgilenmeye başlamıştır. Bu dönemde **Vehbî** ve **Vâsıf** gibi şairleri öne çıkarmış, asıl şiirimizin divan şiiri olduğunu söylemiştir.
- Ziya Paşa dünyayı anlamak için batı dillerini öğrenmek gerektiğini söyler. Bu bahse karşı olanları tutuculukla suçlar. Tercümeleleri batıdan yararlanmanın bir yolu olarak görür.
- Batı kültüründen yararlanmanın önemine vurgu yapan **Ziya Paşa**, bunu yaparken kendi özümüzden asla kopmamamız gerektiğini Terakî-i Bend'inde dile getirir. Yazısında batı tiyatrosunu da eleştirir.

TANZİMAT II. DÖNEMİNDE ELEŞTİRİ

Tanzimat'ın II. Kuşağıyla birlikte eserlerde bireycilik, kişisel ihtiraslar görülmeye başlar. Bununla birlikte estetik yapı batılı anlamda yerleşmeye başlar.

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN VE ELEŞTİRİLERİ

Bir Şairin Hezeyanı ve Nâkâfî adlı şiirleri, Makber Mukaddimesi ve Duhter-i Hindû'nun Hatime bölümü eleştiri nitelikli eserleridir.

1. Bir Şairin Hezeyanı (1883)

- Tercüman-ı Hakikat'te yayımlanmıştır. Bu şiirinde tabiatın öğrencisi olduğunu, romantik bir şair olduğunu belirtir.
- "Bana lazım değil beyan ü bedî" dizesiyle klasik şiirin vazgeçilmezi söz sanatlarına karşı mesafeli olduğunu belirtir.

2. Nâ-kâfî (1886)

- Nâ edatı Farsça, "kâfî" sözcüğü Arapçadır. Makber'deki "nâ-kâfî" tabirini yanlış zanneden zevata karşı yazılmıştır.
- Şiire, eleştiri anlayışının yanlışlığından söz ederek başlar. Makber'deki ölüm temasının işlenişini görmeyip de bir ibareye takılarak yapılan eleştirinin yetersiz ve acımasız olduğu belirtilir.

3. Makber Mukaddimesi (1885)

- Bir Şiir Hezeyanı'ndan sonra şiiri hakkındaki görüşlerine yer verdiği ikinci şiiridir.
- Romantik tarzın hâkim olduğu eserde en çok dikkat çeken unsur, tezat ve ölüm gerçeği karşısında beşerin aczidir.
- En güçlü şiirin hakikat karşısındaki sessizlik olduğunu söyleyen şair, tezat sanatına müracaat ederek Makber'in buna istisna olduğunu söyler.

4. Duhter-i Hindû'nun Hâtîme Bölümü

Sömüren İngiltere ile sömürülen Hindistan teza-dı üzerine kuruludur. Eserinde Hintli genç kız Suruciye ve onun şahsında Hintlilerin nasıl sömürdükleri anlatılır.

R. MAHMUT EKREM VE ELEŞTİRİLERİ

Üç niteliğiyle dikkat çeker: Döneminin edebiyatının estetiğini yapması, eski edebiyatı savunanlara karşı yenilikçileri desteklemesi, Servet-i Fünûn topluluğunun oluşumuna katkı sağlaması. Eleştiri konusundaki düşüncelerini dört edebi metinde ifade etmiştir.

1. Talim-i Edebiyat (1879)

- Edebiyat-ı Osmaniye dersi için iki bölüm halinde yazmayı düşündüğü fakat ilk kısmını dahi eksik neşredebildiği belagat ve edebiyat kuramları hakkındaki kitabıdır.
- Eserde belagat biliminin edebi sanat sınıflandırmaları değil batı retoriklerinin edebi sanat sınıflandırmaları esas alınmıştır.

- Eseri yazarken **Süleyman Paşa**'nın Mebani'l-İn-şâ adlı eserinden faydalanmış, **Emile Lefranc**'ın Traite Threorique et Pratique de Litterature Style Composition adlı eserinin "Style" başlıklı bölümünü örnek almıştır.
- Eserin ilk bölümünde edebi melekelerin psikoloji temelli izahı yapılır. Eserde bulunması gereken nitelikler izah edilir.
- İkinci bölümün konusu üsluptur.
- Üçüncü bölümde mecazlar, edebi sanatlar ele alınmıştır.
- Son bölüm söz sanatlarına ayrılmıştır. Eserin sonuna bir hatime, dönemin maarif nazırı Mustafa Nuri Paşa'nın imla karışıklıkları hakkındaki lahikası ve Namık Kemal'in bir takrizi eklenmiştir.
- Eser, yayımlandıktan hemen sonra edebi çevreleri ikiye bölmüştür; yenilikçiler eserden memnun olmuşken eski edebi geleneği savunanlar eseri olumsuz yönde eleştirmişlerdir.

2. III. Zemzeme Mukaddimesi (1885)

- Sanat, edebiyat ve şiirler ilgili görüşlerini dile getirdiği yazısıdır.
- En nitelikli eserlerin okunduktan sonra düşünmeye sevk edenler olduğunu belirtir. Fikir, his, hayal ve zevk güzel bir eserin temel dayanaklarıdır.
- Yazısında güzel için üç temel kavram öne çıkarır: rikat-i his (his inceliği), letafet-i hayal (hayal güzelliği) ve nezaket-i elfaz (söz güzelliği).

3. Takdir-i Elhan (1885)

Menemenizade Tahir'in "elhan" adlı şiiri hakkındadır. Şiir için yazılan bu takriz eserden önce yayımlanır. Yazısında dönemin şiir anlayışını eleştirir. Yeni tarz şiirin nasıl olması gerektiğini belirtir. Arap harflerinin peş peşe gelmesiyle elde edilen göz için kafiye anlayışına karşı çıkar. Kafiye'nin ses benzeşmesine dayanması gerektiğini söyler. Edebi eserin ruhunun taşıdığı fikirde aranması gerektiğini bildirir.

4. Takrizat (1898)

Çeşitli eserler hakkında yazdığı tenkitleri içerir. Eserde Beşir Fuat, Halit Ziya ve Mustafa Reşit Bey gibi edebiyatçıların eserleri hakkında incelemeler mevcuttur.

MUALLİM NACİ VE ELEŞTİRİLERİ

1. Muallim (1886)

Tercüman-ı Hakikat'te çıkmış yazılarından derlenmiş bir eserdir. Eser, Muallim Naci'yi edebiyat camiasına tanıtmış olması bakımından önemlidir. Yazılarında; dil ve ifade, vezin ve kafiye hataları, mübalağa başta olmak üzere edebi sanatlar hakkında tenkitler ve mana, fikir ve hayalle ilgili tenkitler yazılarda öne çıkan konulardır.

2. Mektuplar

a) Muhaberat ve Muhaverat (1894)

Kayın pederi Ahmet Mithat Efendi'yle olan mektuplaşmalarından oluşur. Kalemelerde çalışan memurların arz-ı ubudiyet gibi tavırlarını eleştirir. Kişisel özellikleri ve kişiliği hakkında bilgiler veren içeriktedir.

b) Mektuplarım (1886)

Arap, Fars edebiyatından metinler değerlendirir

c) İntikad (1887)

Beşir Fuat'ın Victor Hugo isimli eserini yayımlamasından sonra realizm, natüralizm ve tercüme konularında karşılıklı yazılmış mektuplardan oluşur

3. Demdeme (1886)

Recaizade Mahmut Ekrem'in III. Zemzeme Mukaddimesi ile Takdir-i Elhan adlı eserinde kendisine yapılan eleştirilere Saadet Gazetesi'nde yayımlanan cevaplardan oluşur.

4. Istılahat-ı Edebiyye (1891)

Yazı yazma kuralları ve edebiyat terimleri hakkında başvuru kitaplarından biridir.

BEŞİR FUAD VE ELEŞTİRİLERİ

- Türk edebiyatında realizm ve natüralizmden ilk defa söz eden odur. Tabiatıyla bu çizgideki edebiyatçı ve düşünürlerden ilk söz eden de o olmuştur.
- Kuralcı ve skolastik düşünceye karşıdır. Sanat ve edebiyatın deneysel bilimlere ters düşmemesi gerektiğini savunur.

1. Victor Hugo (1885)

- Edebiyat tarihimizin tenkitli ilk monografisidir. Romantizme karşı natüralizmi savunan eser edebiyat tarihimizde “hayaliyyun-hakikiyyun” tartışmasını başlatmıştır.
- Beşir Fuad’ın **Muallim Naci** ile olan mektuplaşmaları İntikad (1887), Selanikli **Fazlı Necip** ile olan mektupları da Mektubat adıyla yayımlanmıştır.

2. Mizancı Murat ve Eleştirileri

- Mizan gazetesinde yayımlanmış 18 makaleden oluşan “Übedamızın Nümüne-i İmtisalleri” başlıklı yazı dizisi, aynı gazetede çıkan “Edebi Musahabe” ve Turfanda mı Yoksa Turfa mı (1891) adlı romanının “İfade-i Mahsusa” bölümünde tenkitle ilgili yazıları mevcuttur.
- Namık Kemal’le büyük ölçüde aynı çizgidedir. Divan edebiyatını sun’i ve kısmen ahlaka aykırı bulur. “Edebiyat-ı Ahlakiye” adını verdiği bir yol izler. Ona edebiyatımızın Türk toplumun örf ve adetlerini yansıtan tiplere ihtiyacı vardır. Ona göre değerli bir edebi eserin dilinin anlaşılır olması ve okuyucuya ibretlik bir hikâye anlatması şarttır.
- Bir toplumun gelişmesinde eleştirinin çok önemli bir rolü vardır. Bir dilin gelişme sahaları en güzel şekilde tenkit eserlerinde görülür.
- Edebiyatın gelişip zenginleşmesi tenkit faaliyetlerine bağlıdır. Saldırı ile eleştiriyi birbirinden ayırmak gerekmektedir. **Şeyh Galip**’in Hüsn ü Aşk’ın mukadimesini edebiyat tarihimizin ilk tenkit eseri olarak kabul eder. Uygulamalı eleştirinin ilk örnekleri veren de Mizancı Murat’tır.

3. Hayaliyyun - Hakikiyyun tartışması

- 1885 yılında **Beşir Fuad**’ın Victor Hugo adlı eseri etrafında gelişir.
- Natüralizm denince akla ilk gelen isim **Emile Zola**’dır. Zola’ya göre bu düşüncenin iki temel esası; gözlem ve tecrübedir.
- Eserde güzel ve hakikat mukayese edilir, güzel geçici hakikat ise ebedidir.
- Tanzimat’ın birinci kuşağı ağırlıkla romantizmin etkisindedir. Beşir Fuad bu eseriyle romantizme dayanan edebi anlayışı tenkit etmek ister.
- Esere ilk tepki **Menemenlizade Mehmet Tahir**’den gelir. Uzun süre devam eden şiir ve hakikat konulu tartışmalara **Ahmet Mithat Efendi** de katılır: Ahmet Mithat, Beşir Fuad’ın maddeci dünya görüşüne karşı çıkar.
- **Namık Kemal**, Beşir Fuat’ı açıkça tahkir eder.
- **Mustafa Reşid**’in Göz Yaşları (1887) adlı şiir kitabı vesilesiyle Beşir Fuad bu kez **Recaizade Mahmut Ekrem**’i karşısında bulur.
- **Ahmet Mithat**, natüralist tarzdaki eseri Müshahedat’ın “Kariin ile Hasbiha” başlıklı önsözünde natüralizmin toplumdaki aksaklıkların yanında iyi, güzel ve örnek davranışlara da yer vermesi gerektiğini belirtmiştir.
- Ahmet Mithat’ın natüralizme itirazları:
- Yeterli gözlemi yapabilmek için insana yaşadığı hayatın yeterli olamayacağını belirtir. Çünkü insanın öğrenme süreci bütün hayatını kapsar.
- Zola’nın ısrarla güzellikleri değil de kötülükleri eserlerine alması sakıncalı hatta ahlak dışıdır.
- Zola’nın eleştirdiği konuların hemen hiçbirisi ülkemizde yoktur. Öyleyse Zola’nın okunmasına da gerek yoktur.

TANZİMAT DÖNEMİ ÇEVİRİ FAALİYETLERİ

Yeni Türk edebiyatının oluşumunda özellikle dönem sanatçılarının Batı edebiyatlarını tanınması öncelikle Fransız edebiyatı çerçevesinde gerçekleşmiştir.

1. ŞİİR ÇEVİRİLERİ

- Batı dillerinden Türkçe'ye yapılmış ilk şiir çevirisi kitabı, Şinasi'nin Tercüme-i Manzûme'sidir (1859).
- Şinasi; bu eserinde Racine, Lamartin, Gilbert, Fenelon, La Fontaine gibi klasik ve romantiklere ait şiirlerin çevirisine yer vermiştir.
- Ethem Pertev Paşa, Victor hugo'dan "Tıfı-ı Naim" çevirisini yapmıştır.
- Sadullah Paşa, Lamartien'den "Göl" şiirini çevirmiştir.

2. ROMAN VE ÖYKÜ ÇEVİRİLERİ

- İlk roman çevirisi, 1859 yılında Yuusuf Kamil Paşa tarafından Fenelon'dan yapılan **Telemak** çevirisidir.
- Münif Paşa tarafından Victor Hugo'nun "Sefiller" adlı romanı, **Hikâye-i Mağdurin** adıyla çevrilmiştir.
- Eserin **Sefiller** adıyla Şemsettin Sami'nin başlayıp Hasan Bedrettin'in tamamladığı tam çevirisi, II. Meşrutî-yetten sonra basılmıştır.
- Daniel Defoe'nin **Robinson Crruzeo** adlı romanı bu dönemde Ahmet Lütfü Efendi tarafından çevrilir.
- Fransız yazar Chateaubriand'a ait **Atala** adlı roman, Recaizade Mahmut Ekrem tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Recaizade Mahmut Ekrem eseri daha sonra "Atala yahut Amerikan Vahşileri" adıyla tiyatro türünde bir eser olarak yayımlanmıştır.
- Lamartin'e ait **Graziella** romanı Ali adlı bir kişi tarafından çevrilmiş ve Ermeni harfleriyle Türkçe olarak basılmıştır.
- Aleksandre Dumas Pere'ye ait **Monte Cristo Kontu** adlı roman Teodor Kasap tarafından çevrilmiştir.
- Bernand De Saint Pierre'ye **Paul ve Virginie** adlı eser, Recaizade Mahmut Ekrem tarafından çevrilir.

- Aleksandre Dumas Fils'e ait olan **Kamelyalı Kadın** romanı bu dönemde Ahmet Mithat Efendi tarafından çevrilmiştir.
- Jonathan Swith'ten "**Güiver'in Seyahatnamesi**" adlı eser, Mahmut Nedim tarafından çevrilir.
- 1879 yılında Şemsettin Sami tarafından "**Şeytanın Yadigârları**" adlı eser çevrilir.
- 1879 yılında Yuusuf Neyyir tarafından Lamartine'nin "**Graziella**" adlı eseri çevrilir.

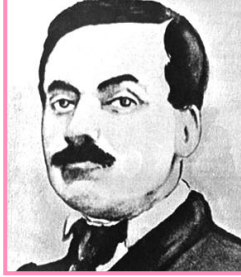
3. NAZİRE ROMAN VE ÖYKÜLER

- Ahmet Mithat Efendi'nin "Hasan Mellah" adlı romanı, Alexandre Dumas'ın "Monte Kristo" adlı romanına naziredir.
- Ahmet Mithat Efendi'nin "Çengi" adlı romanı Cervantes'in "Don Kişot" adlı romanına naziredir.
- Ahmet Mithat Efendi'nin "Müşâhedat" adlı romanı ise Fransız Emile Zola'nın natüralist romancılığına bir nazire olarak yazılmıştır.
- Ahmet Mithat Efendi yine "Ahmet Metin ve Şirzat" adlı romanında hem A. Dumas'a hem de Julius Verne'ye nazire yapmıştır.
- Namık Kemal'in "İntibah" adlı romanı, Alexandre Dumas Fils'in "Kamelyalı Kadın" romanından esinlenerek yazılmıştır.
- Samipaşazade Sezaî'nin "Küçük Şeyler" öykü kitabı A. Dumas'ın "Değirmenimden Mektuplar" adlı öyküsünden esinlenerek yazılmıştır.

4. YERLİ ROMANLAR

- İlk yerli roman, Şemsettin Sami'nin "Taaşuk-ı Talat ve Fitnat" adlı romanıdır.
- İkinci yerli roman, aynı zamanda ilk macera romanı, Ahmet Mithat Efendi'nin "Hasan Mellah" adlı eseridir.

İBRAHİM ŞİNASİ (1826 – 1871)

- İstanbul'da doğmuş, çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş, görevlerdeki başarısından dolayı Paris'e gönderilmiştir. Paris'e maliye öğrenmeye giden Şinasi, Paris'ten dönünce edebiyata yönelerek birçok yenilik yapmıştır. Ancak üzerinde çalıştığı "**Kamus-ı Osmanî**" adlı sözlüğü tamamlamadan 1871'de beyin tümöründen ölmüştür.
- 1850'de maliye eğitimi alması için devlet tarafından Fransa'ya gönderilmiştir. Şinasi sivil olarak **yurt dışında** öğrenim gören **ilk Türk öğrencisi** olmuş ve böylece burada Batı edebiyatını yakından tanıma fırsatı bulmuştur.
- İstanbul'a döndüğünde Meclis-i Maarif üyeliğine seçilmiştir. Encümen-i Daniş'te görev almıştır.
- Matematik, tarih, sosyoloji gibi alanlarla ilgilenmiştir. Edebiyat ve dil konusunda çalışmalar yapmıştır.
- Hak, adalet, özgürlük gibi kavramları ilk kez kullanan Şinasi, halk için sanat anlayışını benimsemiştir. Düz yazıda uzun, süslü ve abartılı cümleler yerine düşüncelerini kısa ve açık bir dille ifade etmiştir.
- Tanzimat edebiyatının öncüsü, **ilk büyük Türk gazetecisi** olan **İbrahim Şinasi**, edebiyatımızda **akılcılığın** temsilcisi olarak kabul edilir.
- Şinasi'nin şiire getirdiği önemli kavramlardan biridir akıldır. Şair, Fransız klasiklerinden ve yaşadığı dönem Fransa'sında yaygın olan pozitivist felsefeden hareketle akla ve akılcılığa önem vermiş, onu hayatı değerlendirmede birinci sıraya almış, bütün hayatı, hatta Tanrı'yı akıl yoluyla anlamak ve değerlendirmek isteyen bir anlayışa ulaşmıştır.
- Şiir, eleştiri, makale, fabl, tiyatro, çeviri ve gazete türlerinde eserler veren Şinasi, edebiyatımızda birçok ilke imza atmıştır.

ŞİNASİ VE İLKLER

- İlk özel gazete olan **Tercüman-ı Ahval**'i 21 Ekim 1860'ta **Agâh Efendi** ile birlikte çıkararak gazeteciliğin kurulmasında ve gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.
- Tercüman-ı Ahval gazetesinin ilk sayısında yayınladığı "**Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi**" de edebiyatımızda ilk makaledir.
- Şinasi'nin tüm makaleleri Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkâr gazetelerinde çıkmıştır.
- Tercüman-ı Ahval'de "**Mukaddime, Abdülkerim Efendi'nin Mizan'ül - Adl ve Tefrika**" adlı üç makalesi yayınlanmıştır.
- Tasvir - i Efkâr gazetesinde yayınlanan makaleleri arasında "**Mukaddime, Karadağ, Payitaht, Dar'ül- Fünûn Dersleri, Bend- i Mahsus, Havadis - i Dâhilliye**" bulunmaktadır.
- Şinasi daha sonra 1862 yılında ikinci özel gazete olan **Tasvir-i Efkâr** gazetesini tek başına çıkarmıştır. Ancak 1865'te gazeteyi Namık Kemal'e bırakarak Paris'e gitmiştir.
- Fransızcadan ilk şiir çevirilerini yapmış ve bunları **Tercüme-i Manzume** adlı kitabında toplamış Racine, Fenelon ve La Fontaine'den yaptığı bu çevirilerle Fransız şiirini tanıtmayı amaçlamıştır.
- Edebiyatımızda noktalama işaretlerini ilk kez Şinasi, **Şair Evlenmesi** adlı eserinde kullanmıştır. Şinasi eserde üç noktalama işareti kullanmıştır. Bu noktalama işaretleri arasında ayraç, kısa çizgi ve nokta bulunur.
- Türk edebiyatında Batılı anlamda **ilk yerli oyun** sayılan **Şair Evlenmesi** ona aittir. Oyunda görücü usulü ile evlenmenin sakıncaları komedi tarzında anlatılmıştır.
- Fransız yazarı La Fontaine'den ilk fabl çevirilerini yapmış ve La Fontaine'ninkine benzer **ilk fabl** örneklerini vermiştir.

- La Fontaine'den **Kurt ve Kuzu** hikâyesini çevirmiş, kendisi de üç fabl yazmıştır. Bunlar **Eşek ile Tilki**, **Karakuş Yavrusuyla Karga**, **Arı ile Sivrisinek** hikâyeleridir.
- Divan edebiyatındaki parça güzelliği yerine konu birliği ve **bütün** güzelliğine önem vermiş ve şiirde **ilk kompozisyon bütünlüğü** onunla başlamıştır
- Nazım şekli olarak **kaside**, **gazel**, **kıt'a** gibi eski şekilleri kullanmıştır. Ama plân, dil ve üslûpta eskiye bağlı değildir. Şiirlerinde, genel olarak konu-üslûp uygunluğu gözetmiştir. İki üç gazeli bir yana, her şiirinde konu birliği (yek-âvâzlık) vardır. Bilhassa Reşit Paşa için yazdığı kasidelerde eskilerden iyice ayrılır. Nitekim bu kasidelerin üçünde nesip, girizgâh, fahriye gibi bölümleri atmıştır. Övgülerini Reşit Paşa'nın şahsından çok, yaptığı işlere yöneltmiştir.
- Didaktik özellikler taşıyan şiirlerinde **hece ölçüsünü** denemişse de şiirlerinde daha çok **aruz** ölçüsünü kullanmıştır.
- Şiirlerinde biçim olarak divan şiiri nazım biçimlerine bağlı kalmıştır ancak bu biçimlere yeni içerikler katmıştır. Şiirde **mesnevi tipi uyak** kullanarak ve kasidedeki bazı bölümleri çıkararak klasik kuralları yıkmaya çalışmıştır.
- Fransız **klasiklerinin** etkisinde kalan Şinasi, şiire ve şiir kitabına ilk isim veren sanatçı olmuştur.
- Türk edebiyatında Batılı tarz düz yazının temellerini atan Şinasi; **hak**, **adalet**, **eşitlik**, **demokrasi** gibi kavramları ilk kullanan sanatçı olmuştur.
- Edebiyatımızda ilk kez halk kaynaklarından yararlanan, dil ve folklor çalışmaları yapan sanatçı, ilk folklor incelemesini yapmıştır ve bunu **Durub-ı Emsal-i Osmaniye** adlı eserinde toplamıştır.
- Yeni dönemde dilin sadeleşmesine inanan Şinasi, "**sâfi Türkçe**"ye dayalı bir yazı dilinin gerekliliğini düşünmektedir. Ancak Tanzimat döneminde dilde sadeleşme anlayışı gerçekleşmemiştir.

- **Toplum için sanat** ilkesini benimsemiş, şiirlerinde halk dilini kullanmaya ve yazı dilini konuşma diline yaklaştırmaya çalışmıştır.
- Edebiyatımızda birçok yeniliğe öncülük etmiş ve Batı etkisinde gelişen edebiyatının ilk kurucusu olmuştur.
- Şinasi'nin ünlü şiirleri arasında "Arz-ı Muhabbet, Münacaat ve Reşid Paşa Kasidesi" bulunur.

ESERLERİ

1. Şair Evlenmesi

- Edebiyatımızda Batılı tarzda yazılan ilk yerli oyundur. Edebiyatımızda **ilk komedi** ürünüdür. Bir perdelik bir töre komedisidir.
- Görücülü usulü ile evlenmenin sakıncaları işlenir.
- Moliere'nin etkisinde yazılan eser ortaoyunundan izler taşır. Yazılı bir metne dayanan ilk oyundur.
- Noktalama işaretlerinin ilk kullanıldığı oyundur. Şinasi eserde üç noktalama işareti kullanmıştır: yay, kısa çizgi ve nokta.
- 1859'da iki perde olarak düşünülmüş ve kaleme almış ama ilk perdesini çıkararak tek perde halinde Tercüman-ı Ahval gazetesinde yayınlamıştır.
- Vaka Karagöz ve orta oyununda olduğu gibi bir mahallede geçer ve mahalle halkı oyunda yer alır
- Şair Evlenmesi, İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra, İbrahim Necmi Bey tarafından Selanik'te kurulmuş olan amatör bir tiyatro topluluğu tarafından sahnelenmiştir.
- Eserin Dolmabahçe Saray Tiyatrosu'nda sahnelenmek üzere, Sultan Abdülmecit tarafından ısmarlandığı söylenir. Ancak oyunun sarayda oynandığına dair bir bilgi yoktur.
- Oyunun şahısları arasında Şair **Müştak Bey**, Hikmet Bey, **Kumru Hanım**, Sakine Hanım, Ziba Dudu, Habbe Kadın bulunmaktadır.

Bilgi Küpü

- ✱ Orta oyunu ve Karagöz oyunlarının etkilerini taşıyan ilk tiyatro Şinasi'nin **Şair Evlenmesi**'dir.

ŞAİR EVLENMESİ - ŞİNASİ

Müştak Bey, şair olma sevdasında bir gençtir. Bir kızı sevmektedir. Bu kızla evlenmeyi düşünmektedir. Evlenmek için girişimde bulunur. Bu iş için bir kılavuz kadını ve mahalle imamını devreye sokar. O dönemlerin usulüne göre evlenecek kız ve erkeklerin birbirini görmeden imam ve şahitler vasıtasıyla nikâhları kıyılır. Mahalle imamıyla kılavuz kadın, birlikte hareket ederek Müştak Bey'e, sevdiği kız yerine onun evde kalmış çirkin ablasını nikâhlarlar. Düğün gecesi olur. Müştak Bey, çok sevinçlidir. Sevdiği kıza kavuşacaktır. Ancak düğün sırasında gelini göremeyen Müştak Bey, kendine oynanan oyunu fark edemez. Düğünün sonunda gelinle başa başa kalan Müştak Bey, gelinin duvağını açtığı anda kendine bir oyun oynandığını anlar. Çünkü sevdiği kızın yerine onun evde kalmış ve çirkin ablasını gelin etmişlerdir. Müştak Bey, bu durumu kabullenemez. Bütün mahalle toplanır; Müştak Bey'e bu durumu kabullenmesi için baskı yapar. Özellikle büyük kızı Müştak Bey'e nikâhlaması için para alan mahalle imamı, Müştak Bey'i ikna etmek için bütün gücünü kullanır. Mahalle imamı, mahalle halkının da desteğiyle Müştak Bey'i kandırmaya çalışır; ancak başaramaz. Müştak Bey'in arkadaşı Hikmet Bey devreye girer. İmamın cebine, mahalleliden gizli para koyar. İmam, bu sefer fikir değiştirir. Bu işte bir yanlışlık olduğunu söyler. Böylelikle küçük kızı Müştak Bey'e vererek durumu düzeltir. Müştak Bey sevdiği kıza kavuşur.

Bilgi Küpü* **Şair Evlenmesi'nin şahıs kadrosu**

- Müştak Bey
- Kumru Hanım
- Sakine Hanım
- Hikmet Bey
- Mahalle İmamı
- Ziba Dudu

2. Tercüme-i Manzume

- Edebiyatımızda **ilk şiir çevirisidir**. Şinasi'nin şiir alanındaki ilk eseridir.
- Eserde La Fontaine, Lamartine, Racine ve Fenelon'dan şiir çevirileri bulunur.

3. Müntehabat-ı Eş'ar

- İlk olarak 1862'de Tasvir-i Efkâr Matbaasında Bâzı Müntehabât başlığıyla basılmıştır. Bazı ilavelerle 1870'de tekrar yayımlanmıştır.
- Kendi yazdığı şiirleri arasından seçtiği eserdir. Eser sonra Şinasi Divan'ı olarak yayınlanmıştır. Eserde hak, hukuk, adalet, kanun, medeniyet gibi yeni kavramlar yalın bir dille işlenmiştir.
- Eski tarz gazel ve nazirelerle bazı tarih, kıta ve beyitler dışında Mustafa Reşit Paşa için siyasal ve sosyal içerikli dört kaside, manzum atasözleri, hayvan hikâyeleri ve "Münacat" Türk şiirine önemli getiren yenilik muhteva etmektedir.
- Müntehabat-ı Eş'âr'ın sonunda dört manzum hikâye bulunur. Bu hikâyeler Tenâsüh, Eşek ile Tilki Hikâyesi, Karakuş Yavrusu ile Karga Hikâyesi, Arı ile Sivrisinek Hikâyesi'dir. Bunlar Şinasi'nin kendi kaleminden çıkmıştır.

4. Durub-ı Emsal-i Osmaniye

- Osmanlı atasözlerinin bir araya getirildiği atasözü derlemesidir. Edebiyatımızda ilk folklor, ilk atasözü derlemesi olarak kabul edilir. Türk atasözlerinin alfabetik ve karşılaştırmalı ilk sistematik derlemesidir.
- 2000 kadar atasözü ve deyim divan şiirinden örnek beyitler ve Arap, Fars, Fransız atasözleriyle beraber kaydedilmiştir.

Hap Bilgi

- * Türk dilinin sadeleşmesini savunan ve bu yolda **Safi Türkçe** terimini kullanan **Şinasi** olmuştur.

AHMET VEFİK PAŞA (1828 – 1891)

- İstanbul'da doğan sanatçı, hariciye nazırı Mustafa Reşit Paşa'nın oğludur. Babası ile Paris'e gitmiş ve Fransızca'yı anadili gibi öğrenmiştir. Çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş; başvekillik ve meclis başkanlığı gibi görevlerde bulunmuştur. 1891 yılında ölmüştür.
- **Türkçülük** ve **milliyetçilik** akımlarının ilk önemli temsilcisi sayılır. Edebiyatçılığı kadar bilim ve devlet adamı kimliği ile de tanınır.
- Tiyatro alanındaki çevirileri ve uyarlamalarıyla tanınan sanatçı halkı tiyatro alıştırma çalışmıştır ve Bursa'da vali iken bir tiyatro binası yaptırmış. Böylece tiyatroyu Anadolu'ya taşımaya başlamıştır.
- Bu tiyatro binasında kendi çevirdiği ve uyarladığı piyesleri oynatmıştır, halka tiyatro zevkini aşılamaya çalışmıştır. Bu nedenle Türk tiyatrosunun kurucusu sayılmaktadır.
- Edebiyatımızda **ilk adapte tiyatro** oyunu yazan sanatçı, Türk tiyatrosunun gelişmesinde önemli rol oynamış ve Fransız tiyatrosundan çok sayıda çeviri yapmıştır.
- Fransız **Moliere**'nin birçok tiyatrosunu (16 eser) çevirmiş ve bunları sahneye koydurmuştur. Bu oyunları Türk örf ve adetlerini dikkate alarak uyarlamaya çalışmıştır.

Bilgi Küpü

* Moliere'den çevirdiği tiyatro eserleri şunlardır

▪ Zor Nikâh	▪ Dudu Kuşları,
▪ Adamcıl	▪ Dekbazlık
▪ Zoraki Tabip	▪ Meraki
▪ Savruk	▪ Don Civanı
▪ Kocalar Mektebi	▪ Yorgaki Dandini
▪ Azarya	▪ İnfial-i Aşk
▪ Kadınlar Mektebi	▪ Tartuffe

- Sanatçının Türk dili ve Türk tarihi alanındaki çalışmaları da önemlidir. Bu alanda
 - **Lehçe-i Osmanî** (sözlük)
 - **Şecere-i Türk**
 - **Hikmet-i Tarih**
 - **Fezleke-i Tarih-i Osman**
 adlı eserleri bulunur.
- Bu eserlerinde Anadolu Türkçesindeki sözcükleri toplamış, Orta Asya'dan tarihimizi aydınlatacak önemli eserler tercüme etmiştir ve ülkemizde dil, tarih ve folklor çalışmalarında bir çığır açmıştır.
- Ayrıca atasözlerinden seçmeler içeren **Müntehabat-ı Durub-ı Emsal** adlı bir eseri daha vardır.
- Anadolu Türkçesindeki sözcükleri ilk defa o toplamış, Orta Asya Türkçesinden dilimizi ve tarihimizi aydınlatıcı eserleri o çevirmiştir.
- Darb-ı Mesel Mecmuası, içinde yedi bine yakın atasözü bulunan bir eserdir.
- Hernani Victor Hugo'dan, Haydutlar ise Schiller'den yaptığı tiyatro çevrileridir.

HAYRULLAH EFENDİ

- Tanzimat devrinin ilk tiyatro eseri olan **Hikâyeyi İbrahim Paşa ve İbrahim-i Gülşeni** adlı eseri ile adını duyurmuştur. Konusunu Kanuni devrinden alan ve dört perdeden meydana gelen küçük dramdır.
- Eserde Kanuni'nin Bağdat Seferi sırasında Ordu Defterdarı İskender Çelebi'yi haksız yere idam ettiği ve saltanat hırsına kapıldığı için Kanuni tarafından idam edilen Sadrazam İbrahim Paşa ile aynı devirde Mısır'da ün yapmış mutasavvıf İbrahim Gülşeni ve Mısır valisi Kavalalı M. Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın birbirine karıştırılarak Osmanlı için asıl tehlikenin sonuncusundan geleceği söylenmek istenmiştir.

ALİ HAYDAR BEY (1836 – 1913)

- Oyun yazarı olan Ali Haydar 1836'da doğmuştur. Özel eğitim gören Ali Haydar, elçilik kâtibi olarak Paris'te çalışmıştır. Daha sonra ise Babıâli Evrak Müdürü olarak görev almıştır.
- Edebiyatımızda **ilk trajedi** örneği olan **Sergüzeşt-i Perviz** adlı oyunu ile adını duyurmuştur. İlk koşuklu oyunlardandır; burada bir mirasyedinin yoksul düşmesi anlatılır.
- Sanatçının diğer oyunları arasında ise **Sasaniyen Hükümdarlarından II. Erzas'ın Sergüzeşt-i Rûya Oyunu** bulunmaktadır.
- Eserlerini manzum olarak yazmıştır. Eserleri nazım tekniği yönünden de oldukça zayıftır.

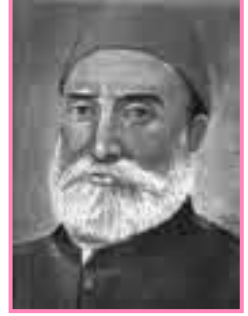
MEHMET AGÂH EFENDİ (1832 – 1887)

- **Yozgat'ta** doğmuştur. İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye'de eğitim görmüştür. Tıp öğreniminden sonra çok iyi Fransızca bilmesi nedeni ile Bâb-ı Âli'de kâtip olarak çalışmaya başlamıştır. 1861'de Posta Nazırlığına getirilmiştir. Rodos ve Midilli mutasarrıflıklarından sonra 1887'de Atina elçisi iken vefat etmiştir.
- Namık Kemal'in **Genç Osmanlılar Cemiyetine** katılmış ve 1866'da Paris'e kaçarak muhaliflere katılmıştır. **Muhbir** ve **Hürriyet** gazetelerinde çalışmıştır.
- Tanzimat dönemi gazeteciliğin gelişmesine katkıları da bulunmuştur; Şinasi ile beraber **ilk özel gazete** olan **Tercüman-ı Ahval**'i çıkarmıştır.
- Altı ay sonra Şinasi'nin ayrılması üzerine gazeteyi tek başına çıkarmayı sürdürmüştür. Özel ilk Türk gazetesi olan Tercüman-ı Ahval bir haber gazetesi olmakla kalmayıp ülkenin o dönemdeki birçok ekonomik ve toplumsal sorununu tartışmaya açmıştır.

AHMET CEVDET PAŞA (1822 – 1895)

- 1839'da Lofça'da doğmuştur. İstanbul'a gelen yazar, medrese öğreniminden sonra öğretmenlik, öğretmen okulu müdürlüğü, vakanüvislik, valilik, adliye başkanlığı ve bakanlık yapmıştır.
- Tanzimat döneminin önemli devlet adamlarındandır. Tarihçi, hukukçu ve dilcidir. İlk Türk kadın romancımız **Fatma Aliye Hanım**'ın da babası olan yazar; tarih, hukuk, dil ve siyaset alanlarında birçok eser vermiştir.
- Hukuk alanında **Mecelle**, **Düstur**; dil alanında **Kavaid-i Osmaniye**, **Belagat-ı Osmaniye**, tarih alanında **Tarih-i Cevdet** eserleri arasındadır.
- **Kıssası Enbiya** adlı eserinde peygamber menkıbelerini, peygamberin hayatını, dört halife devrini ele almıştır.
- Edebiyat bilgisi alanında **Belagat-ı Osmaniye**; siyasi anılarını ve dönemin olaylarını anlattığı "Tezakir-i Cevdet" ve Osmanlıcanın ilk dilbilgisi kitabı olan "**Kavaid-i Osmaniye**" yazarın diğer eserleri arasında bulunmaktadır.
- "**Tarih-i Cevdet**", Encümen-ı Daniş'e üye iken kaleme aldığı bu eser 1774 Kaynarca antlaşmasıyla 1826 Vaka-i Hayriye'ye kadar süren yılları ele alır. Bizde ilmi tarih olarak ilk eserdir.
- **Tezakir-i Cevdet ve Maruzat** adlı eserde Cevdet Paşa gördüğü, duyduğu veya fiilen içinde bulunduğu olayların iç yüzünü teferruatlı bir şekilde ortaya koymuştur.
- **Kavaid-i Osmaniye**, 1850'de yayınlanmıştır. Dil alanında en önemli çalışması olan Kavaid-i Osmaniye bilimsel nitelikteki ilk Osmanlı grameridir. Bu yapıtta Osmanlıca'yı oluşturan Arapça, Farsça ve Türkçenin dil bilgisi kurallarını özetler.

NAMIK KEMAL (1840 – 1888)

- Tekirdağ'da doğan sanatçı, çocukluğunu Kars ve Sofya'da geçirmiş, İstanbul'a geldikten sonra Şinasi ile tanışmış ve Yeni Osmanlılar Cemiyetine üye olmuştur. Şinasi ile tanıştıktan sonra gazetecilikle uğraşan Namık Kemal, Şinasi Paris'e gidince Tasvir-i Efkâr gazetesini tek başına çıkarmış, daha sonra Ziya Paşa ile Londra'da **Hürriyet** gazetesini çıkarmış, İstanbul'a dönünce de **ibret** gazetesini çıkarmaya başlamıştır.

- 1873'te **Vatan yahut Silistre** adlı oyunundan dolayı Magosa'ya sürgün edilmiş, daha sonra Sakız, Midilli ve Rodos adalarına sürgün edilmiş ve 1888'de Sakız adasında da ölmüştür.

Namık Kemal'in şairliği

- Klasik şiir zevkiyle yetişen, **Encümen-i Şu'arâ** toplantılarına katılan, hatta bir divançe oluşturacak kadar eski tarz şiir kaleme alan Namık Kemal'in sanatı ve şahsiyeti üzerinde klasik şiirin 19. yüzyıldaki önemli temsilcilerinden **Leskofçalı Galip**'in derin etkisi vardır.
- Nitekim Kemal'in divan tarzı şiirlerinde, hatta ünlü **Hürriyet Kasidesi**'nde Galip Bey'in havası sezilir.
- Encümeni Şuara mensubu Namık Kemal, 1862'de Şinasi ile tanıştıktan sonra sanatında değişikliğe gider. Bir süre sonra Yeni Osmanlılar Cemiyeti'ne de giren Namık Kemal, böylece siyaset alanına da geçmiş olur. Artık onun hayatı edebi arayışlarla siyasi mücadeleler arasında geçecektir.
- Şiire divan edebiyatı tarzında başlamıştır, Şinasi ile tanıştıktan ve Avrupa'ya gittikten sonra yeni edebiyatı benimsemiştir ve bu yolda da şiirler yazmıştır.
- Namık Kemal'in divanı İstanbul'a geldikten özellikle de Leskofçalı Galip Bey'le tanışıp Encümen Şuara topluluğuna katılan sonra yazdığı şiirlerden oluşur.

- Fuzuli, Fehim - i Kadim, Nef'i ve Naili gibi şairlerle Encümen-i Şuara şairlerine yazılmış nazirelerden oluşan bu şiirlerde yoğun bir tasavvuf havası sezilir.
- Namık Kemal, yenileşme dönemi Türk şiirine vatan, millet, halk, hak, hürriyet, istiklâl ve eşitlik gibi kavramları getiren ve bu konular etrafında bir hatip edasıyla yüksek sesle haykıran devrin gür sesi olur. Kendisinden yetişen Süleyman Nazif'i etliler.
- Tanzimat edebiyatının en gür şairi olarak tanınmış, edebiyatımızda **vatan şairi** olarak kabul edilmiştir.
- Eserlerinde genellikle toplumsal konuları; **vatan millet, hürriyet, eşitlik** gibi temaları işlemiştir ve **toplum için sanat** anlayışını savunmuştur.
- Bu tür şiirleri içerisinde ilk bakışta "Hürriyet Kasidesi, Vatan Şarkısı, Vatan Türküsü, Murabba, Vâveylâ" ile yine aynı temalar etrafında şekillenen birkaç gazeli dikkat çeker.
- Vâveylâ şiirinde, vatan fikrinin kazandığı değer, mücerretten müşahhasa dönüşerek insan imajı ile birleşir.
- Özellikle 93 Harbi'nin yol açtığı felaketler dolayısıyla Midilli'de bulunduğu sıralarda yazdığı **Vâveylâ, Vatan Mersiyesi, Bir Muhacir Kızının İstimdatı** ve **Hilâl-i Osmanî** gibi şiirleri ile **Hürriyet Kasidesi** en meşhur şiirleri arasında bulunur.
- En ünlü şiiri "**Hürriyet Kasidesi**" olup Londra'da çıkardığı **Hürriyet** gazetesinde yayınlar.
- Vatan konulu şiirlerini **kaside, gazel, murabba** ve **muhammes** gibi nazım şekilleriyle kaleme almıştır. Hece vezniyle yazdığı şiirler ise hiciv ve mizahi konuludur.
- Namık Kemal'in asıl şiirleri **aruz** vezniyle yazılmıştır. **Hece** ile olan şiirleri sayılıdır. Ahmet Cevdet ve Ziya Paşa'dan sonra Namık Kemal de hecenin "**Bizim asıl veznimiz**" olduğunu söyler.

- Edebiyat dünyasına ilk önce divan şiiri tarzında yazdığı şiirlerle giren Namık Kemal, çok genç yaşta şiir yazmaya başlamıştır. 16 - 17 yaşlarında iken bir kısmını Sofya'da iken yazdığı ve Namık mahlasını kullandığı ilk manzumelerdir. Ona Namık mahlasını veren **Eşref Paşa** olmuştur.
- Eserlerinde daha çok **romantizm** akımının etkisi görülen Namık Kemal, Tanzimat Dönemi'nde Türk şiirinin içerik bakımından değişmesinde büyük payı olmuştur ancak eski edebiyat kültürü ile yetiştiği için bu edebiyattan kopamamış ve şekil yönünden divan kültürüne bağlı kalmıştır.
- Türk şiirini divan şiirinin etkisinden kurtarmaya çalışmış; ancak biçim ve dil bakımından eskiye bağlı kalmış ve yeni konuları gazel kaside gibi divan şiiri nezmî şekilleriyle ortaya koymuştur. Sanatçının gazellerinden oluşan bir de **Divan**'ı vardır.
- Kendinden sonra gelen nesiller üstündeki etkisini Süleyman Nazif in şu cümlesi çok güzel özetler: "**Bizi yaratan Allah, yetiştiren Namık Kemal**'dir."

Namık Kemal'in nesir yazarlığı

- Edebiyatımızda ilk edebi roman olan **İntibah** ile ilk tarihi roman sayılan **Cezmi**'yi yazmıştır.
- Edebiyat ve roman onun için bir amaç değil halkı eğitmede bir araçtır. Nitekim **tiyatroyu halkı eğitmeye bir araç olarak görmüştür**.
- Nesirleri şiirlerinden daha üstün olan Namık Kemal, tiyatroyu bir eğlencedir; fakat eğlencelerin en faydalısı olarak görmüş ve tiyatro türünde 6 eser vermiştir. Bu oyunların Zavallı Çocuk'tan başka hepsi, ya yurtseverlik ülküsü etrafında, ya zulme karşı bir tepki hikâyesi hâlinde yazılmışlardır.
- Hepsî kahramanlığı yüceltmek, bayağılığı kınamak, halkı iyilik ve fazilete çağırmak için birer telkin aracı tarzındadır.
- Namık Kemal'in en çok eser verdiği tür **tiyatrodur**. Oyunlarında vatan, millet, insan hakları ve İslam birliği gibi konuları ele almıştır.

- Tiyatrodan sosyal fayda bekleyen ve halkın terbiyesinde ona görev yükleyen Namık Kemal, oyunlarında **vatan sevgisini** ve **sosyal** konuları işlemiştir.
- Tiyatroyu " eğlencelerin en faydalısı" olarak görmüş ve diğer türlerden üstün tutmuştur.
- Piyeslerinin büyük bir kısmında kendini bir dava ya adanmış kahramanları canlandırmıştır.
- En önemli tiyatrosu **Vatan yahut Silistre**'dir. Eser edebiyatımızda **sahneye konulan ilk tiyatrodur**. Oyunun sahnelenmesinden sonra N. Kemal Magosa' ya sürgüne gönderilmiştir. Namık Kemal'in sahnede gördüğü ilk ve tek eseri **Vatan yahut Silistre** olmuştur.
- Edebiyatımızda ilk tarihi tiyatro olan **Celalettin Harzemşah** da yine Namık Kemal'e aittir.
- **Celal Mukaddimesi**'nde edebiyat tarihimizde ilk defa tiyatro üzerinde duran isim olmuştur.
- Victor Hugo'nun Cromwell oyunun ön sözüne ne-zire olarak yazdığı **Celal Mukaddimesi** yazarın tiyatro ile ilgili görüşlerini içermektedir.
- Onun Zavallı Çocuk piyesi ile Ekrem'in Vuslat'ı ve Hamit'in İçli Kız piyesleri arasında konu benzerliği bulunur.
- Abdülhak Hamit Tarhan'ın tarihi tiyatroya yönelmesinde ve sahne dilinden uzaklaşmasında Nemik Kemal'in Celalettin Harzemşah adlı piyesinin önemli etkisi olmuştur.
- Tiyatrolarında günlük konuşma dilini kullanmıştır. Bir milletin güzel söyleyiş kudreti edebiyatından en canlı ifadesi tiyatrosundan belli olur, demiştir.
- Yeni edebiyatı savunmak için **divan edebiyatını en çok eleştiren sanatçı** olmuştur. Ve eleştiri türünde de ilk örnekleri yine o sunmuştur.
- Namık Kemal; medeniyetçi, yenilikçi ve muhafazakârdır. Namık Kemal, inandığı bütün tarihî, dînî, ahlaki ve millî değerlerle bir Osmanlı - Türk milliyetçisidir.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Namık Kemal'in gür sesli, tok edalı, canlı ve mücadeleci tavrı, en çok şiirlerinin üslubunda ortaya çıkmıştır. Tanpınar onu "dizgini boynuna atılmış bir küheylan"a benzetmiştir.
- Edebiyatımızda ilk eleştiri yazısı Namık Kemal'in **Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Mülâhazat-ı Şamil'dir** başlıklı yazısıdır. Namık Kemal bu makalesinde divan edebiyatını eleştirir.
- Türk edebiyatında ilk eleştiri kitabı olan "**Tahrib-i Harabat ile Takip**" adlı eserlerinde ise Ziya Paşa'yı görüşlerindeki tutarsızlık dolayısıyla eleştirmiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Divan, Vaveyla, Hürriyet Kasidesi, Vatan Mersiyesi, Vatan Türküsü, Vatan Şarkısı Hilal-i Osman
- 📖 **Roman**: İntibah, Cezmi
- 📖 **Oyun**: Vatan yahut Silistre, Gülnihal, Kara Bela, Celalettin Harzemşah, Zavallı Çocuk, Akif Bey,
- 📖 **Eleştiri**: Tahrib-i Harabat, Renan Müdafaaanesi, Takip,
- 📖 **Tarih**: Osmanlı Tarihi, Kanije, Devri-i İstila, Silistre Muhasarası, Büyük İslam Tarihi, Barika- i Zafer, Evrak-ı Perişan, İrfan Paşa'ya Mektup

Bilgi Kupu

- Tanzimat döneminde ilk eleştiri makalesi Namık Kemal'in divan edebiyatına yönelik yazdığı "**Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Mülâhazat-ı Şamil'dir**" başlıklı makalesidir.
- Tanzimat döneminde ilk eleştiri kitabı olan "**Tahrib-i Harabat**" adlı eser de Namık Kemal'e aittir.
- Tanzimat döneminde divan edebiyatına yönelik en sert eleştirileri yapan **Namık Kemal**'dir.

Hap Bilgi

- ✳️ Tanzimat döneminde halkı hikaye ve roman aracılığı ile eğitmeyi amaçlayan **Ahmet Mithat Efendi** iken halkı tiyatro aracılığıyla eğitmeyi amaçlayan sanatçı ise **Namık Kemal**'dir.

NAMIK KEMAL'İN ESERLERİ

📖 İNTİBAH

- Edebiyatımızda ilk edebi romandır.
- Eser "**Son Pişmanlık**" adıyla Mogoso'da iken yazılmıştır ancak daha sonra Maarif Nezareti tarafından 1876'da İntibah - Sergüzeşt-i Ali Bey şeklinde değiştirilmiştir.
- Eserde Mahpeyker adlı kötü bir kadının ihtiras ve entrikalarına kapılan Ali Bey adlı genç bir delikanlının felaketi işlenir.
- Yazar İntibah romanında aile kurumunu ve çocuk eğitimini; Cezmi'de ise İslam birliği ideolojisini işlemiştir.
- Batı roman tekniğiyle yazılması, realist tasvirler ve mekânlara yer verilmesi, psikolojik tahlillere gidilmesi bakımından Türk edebiyatının ilk edebi romanı olarak; değerlendirilen İntibah, konusunu sosyal hayattan alır.
- İntibah genel olarak aşk ve kıskançlık temaları etrafında kurgulanmış psikolojik ve sosyal muhtevalı bir romandır.
- İstanbul'da geçen İntibah'ın konusu gerçek bir hayattan alınmamış olup yazarının hayal ürünüdür.

Bilgi Kupu

✳️ İntibah romanının kahramanları

- Ali Bey
- Mahpeyker Hanım
- Dilaşup Hanım
- Fatma Hanım
- Abdullah Efendi

Hap Bilgi

- ✳️ İntibah romanı kurgu yönünden "**Hançerli Hanım**" hikâyesi ile benzerlikler taşımaktadır.
- ✳️ Recaizâde Ekrem 'in "**Araba Sevdası**" ve Sâmipaşazade Sezai'nin "**Sergüzeşt**" adlı romanlarında İntibah'ın izleri görülür.

İNTİBAH - NAMİK KEMAL

Romanın ana kahramanı Ali Bey, varlıklı bir aileden gelmiş, iyi eğitim görmüştür, yirmi yaşlarında bir gençtir. **Ali Bey**, bir gün Çamlıca'da gezinirken **Mahpeyker** adında güzel bir kadınla tanışır ve bu ilk karşılaşmada bu kadını güçlü bir aşkla sevmeye başlar. Sürekli onu düşünür ve görmek için sürekli Çamlıca'ya gider. Her görüşmede kendini biraz daha bu kadına kaptırır; hatta işini ve evini ihmal etmeye başlar. Mahpeyker'in de kendini aynı aşkla sevdiğini sanır. Ne var ki Mahpeyker, Ali Bey kadar saf ve toy değildir.

Ali Bey'in annesi durumu öğrenince çok rahatsız olur ve oğlunu bu kadından kurtarmanın çarelerini arar. Eve Dilaşup adında çok güzel bir cariye alır. Ancak Ali Bey, Mahpeyker'e olan aşkıdan dolayı **Dilaşup'u** fark etmez bile. Ali Bey, bir rastlantı sonucu Mahpeyker'in gerçek kimliğini öğrenir. Bunalıma girer. Bu esnada annesinin de çabalarıyla Dilaşup'la ilgilenmeye başlar Evlenmeye karar verirler. Bu durumu öğrenen Mahpeyker öfkelenir ve intikam almaya karar verir. Dilaşup'a iftira atar ve Ali Bey bu iftiralara inanır. Dilaşup'u döver ve bir esirci tellalına satar. Bu esirci tellalı aslında Mahpeyker'in adamıdır ve Dilaşup'u Mahpeyker'e götürür. Mahpeyker de Dilaşup'u kirli işlerinde sermaye olarak kullanmaya başlar. Bu olup bitenler Ali Bey'in psikolojisini bozar. Mahpeyker'in Ali Bey'e nefreti ise hâlâ bitmemiştir. Ali Bey'i öldürmek için plân hazırlanan plânı öğrenen ve Ali Bey'i çok seven Dilaşup, Bey'in paltosunu giyer ve onun yerine geçer yerine kendi ölür. Durumu öğrenen Ali Bey çılgına döner ve orada Mahpeyker'i öldürür.

Bilgi Küpü

- * İntibah romanındaki **Ali Bey** ve **Mahpeyker Hanım** ile Recaizade Mahmut Ekrem'in Araba Sevdasındaki **Bihruz Bey** ve **Perişes Hanım** arasında birçok yönden benzerlik bulunmaktadır.

CEZMİ

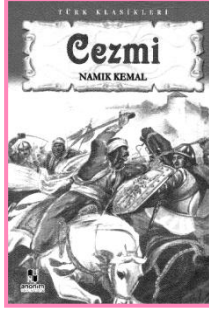
- Namık Kemal'in ikinci romanı olan bu eser edebiyatımızda **ilk tarihi romandır**.
- Eserde III. Selim zamanında İranlılarla yapılan savaşta eser kahramanı Cezmi'nin başından geçenler anlatılır.
- Cezmi romanı 16.yüzyılda II. Selim devrinde başlayıp yarım yüzyıl devam eden Osmanlı - İran savaşlarını konu alır.
- Roman İstanbul civarında tımar sahibi bir sipahinin oğlu olan Cezmi'nin yetişmesi ve İran savaşlarında gösterdiği kahramanlıklar ile bu savaşlarda tanışıp dost olduğu **Adil Giray**'i esaretten kurtarması sırasında başından geçen çeşitli olayları ele alır.
- Namık Kemal'im Midilli'de kaleme aldığı Cezmi iki cilt olarak tasarlanmış ama sadece birinci cildi yazılabılmıştır. Namık Kemal'in, Türk edebiyatında tarihî roman alanında yazılmış ilk romanlardan biri olarak kabul edilen ikinci romanı Cezmi, iki cilt olarak plânlanmış ama ikinci cildi yazılamamıştır.
- Roman yapı yönünden 11 fasıldan ve 41 bölümden meydana gelmektedir.
- Namık Kemal, Cezmi'yi, tarihe 93 Harbi olarak geçen 1877-1878 Türk - Rus savaşı sırasında yazmaya başlamış, savaş yıllarında yayımlamıştır. Bu savaş, Osmanlının önemli toprak kaybına uğradığı bir savaştır.
- Romanın kahramanı olan Cezmi, iyi silah kullanan, iyi ata binen cesur bir delikanlıdır.

Bilgi Küpü

- * **Cezmi romanının kahramanları**
 - Cezmi
 - Adil Giray
 - Perihan
 - Şehriyar

CEZMİ - NAMİK KEMAL

Cezmi İstanbul yöresinde tımar sahibi bir sipahidir. İyi silah kullanır, iyi bir binici ve şairdir. Osmanlı ordusuyla İran'a karşı savaşmış, Kırım kalgay'ı Adil Giray ile tanışır. Savaşta Giray tutsak düşmüş ve Tebriz'e götürülmüş Şah'ın karısı Şehriyar, Adil Giray'a âşık tur; ancak Adil Giray ile Şah'ın kız kardeş han birbirlerini sevmektedir.

İki aşkın planı vardır. İran tahtını Şiilerin elinden kurtaracak, İran ile Osmanlı Devleti arasında barış, kıracaklardır. Bu konuda kendilerine yardım etmek üzere Cezmi'yi çağırmışlardır. Ancak şehrin askerleri ikisini de öldürür. Cezmi, Adil Giray ile Perihan arasındaki aşkı öğrenir sonra yarasından akan kanla mezar taşlarına bir şiir yazar ve derviş kılığına girerek oradan uzaklaşır.

İYATROLARI

KARA BELA

- Beş perdeden oluşan eser konusunu Hint tarihinden almış olup Hindistan'daki Babürler sarayında dönen entrikaları ele almaktadır.
- Eserde Hindistan'da Babürler sarayında harem ağalarının çevirdiği entrikalar ile Hint padişahının kızı Behrever ve vezirin oğlu Mirza Hüsrev'in yaşadıkları aşk işlenir. En başarısız oyunudur.
- Konusu bir Hint hükümdarının kızının, gözü şehvetten dönmüş bir harem ağası tarafından tecavüze uğrayıp sevdiği şehzade ile nikâhlıldığı gece, bu harem ağasını öldürdükten sonra, kendisinin ve sevgilisinin intiharından oluşur. Üslup itibarıyla zayıf olan eserde laubali konuşmalar da geçer
- Yazarın sağlığında basılamayan oyun, onun en zayıf eseridir. Oyun ancak 1919'da sahnelenebilmiştir. Yerli bir dram olan Kara Belâ, yazarının sağlığında basılamamıştır.

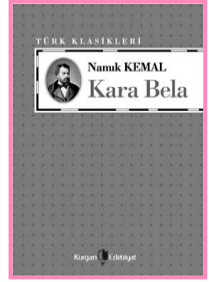
Bilgi Kupu

* Kara Bela oyununun kahramanları

- Mirza Hüsrev
- Behrever Banu
- Ahşit

KARA BELÂ - NAMİK KEMAL

Kara Belâ'da Hint padişahının güzel kızı **Behrever**, Vezir'in oğlu **Mirza Hüsrev**'i sevmektedir. Fakat sarayın sıkı disiplini ikisinin buluşmasına pek imkân vermez. Behrever'in hizmetine verilen zenci haremağası Ahşit, gizlice Behrever'i sevmekte, ona sahip olmayı çok arzu etmektedir. Hâlbuki Saray'da kendisini hadım diye tanıtmıştır. Son derece hain tabiatlı ve kötü niyetli bir tip olan Ahşit, hazırladığı bir tuzakla Behrever'i, Mirza Hüsrev'le buluşturacağını diye kandırır ve masum kıza tecavüz eder. O da, kimsenin ve hele Mirza Hüsrev'in yüzüne artık hiç bakamayacağını, yaşamasının bir anlamının kalmadığını düşünerek zehir içmek suretiyle intihar eder.

VATAN YAHUT SİLİSTRE

- Dört perdelik bir dramdır. Edebiyatımızda **ilk dram** örneğidir. Edebiyatımızda sahneye konulan ilk tiyatro olarak kabul edilmektedir.
- Eserde 1853 - 56 yılları arasındaki Osmanlı - Rus Savaşı'nda Silistre Kalesi'nin savunmasını konu edinir.
- Oynadığı zaman büyük bir yankı uyandıran bu oyun, Namık Kemal'in de sürgüne gönderilmesi ne neden olmuştur.
- En tanınmış eseri olup onun Osmanlı tiyatrosunun edebi heyetine girdiği ve bir süre sonra Gelibolu'ya sürgün olarak gittiği 1872'de yazılmaya başlanmıştır. 1873'te Bosna - Hersek isyanının ortaya çıktığı sırada sahnelenmiştir.

- Vatan sevgisinin işlendiği oyunda **İslâm Bey** ve **Zekiye** bu sevginin sembolüdür.
- Vatan yahut Silistre savaşında Musa Hulusi Paşa komutasındaki altı bin kişilik Türk askeri, Tuna kıyısındaki Silistre kalesini Ruslara karşı kırk birgün kahramanca savunmuş ve büyük bir zafer kazanmıştır. İşte Namık Kemal, bu büyük tarihî hâdisenin kuvvetli ilhamıyla piyesini yazmıştır.
- Oyun 1 Nisan 1973'te Gedikpaşa'da **Güllü Agop**' un Osmanlı Tiyatrosu'nda temsil edilmiştir. Oyun üç yıl içinde İstanbul, İzmir ve Selanik şehirlerinde altı yüz defa oynanmıştır.

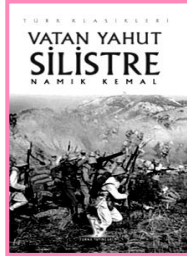
Bilgi Küpü

* Vatan yahut Silistre oyununun kahramanları

- İslâm Bey
- Zekiye Hanım
- Ahmet Sıtkı
- Abdullah Çavuş

VATAN YAHUT SİLİSTRE - NAMIK KEMAL

İslâm Bey, gönüllü olarak orduya gideceği için uzaktan sevmekte olduğu **Zekiye** ile vedalaşmak üzere onun odasına girer. Zekiye'ye, kendisi hakkında beslediği sevgiyi anlatır. Kız ona karşı kayıtsız olmadığı gibi, onun arkasından erkek elbisesi giyerek gönüllüler takımına karışır, Silistre' ye kadar gider. Silistre'de kuşatma altında kalırlar. Bu arada İslâm Bey yaralanır, ona, Âdem ismini almış olan Zekiye bakar. Yaralı olduğu halde İslâm, yanında **Abdullah Çavuş** ve Zekiye ile düşman cephanesini ateşlemek üzere giderler. Dönüşlerinde düşmanı, kuşatmayı kaldırıp çekilmiş vaziyette bulurlar. Kumandan **Sıtkı Bey** de, Zekiye'nin vakti ile bir namus meselesinde itaatsizlik ettiği için rütbesi sökülen asıl adı olan Ahmet'i değiştirip Sıtkı'yı kullanarak yeniden askerlikte rütbe kazanmış olan babası çıkar. İslâm ile Zekiye'nin günleri kazanılan savaşın mutluluğuyla yapılır.

Hap Bilgi

- * Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı oyunu Ahmet Mithat Efendi'nin tiyatroya yönelmesinde etkili olmuştur.
- * Abdülhak Hamit Tarhan'ın tarihi tiyatroya yönelmesinde ve sahne dilinden uzaklaşmasında Nemik Kemal'in Celalettin Harzemşah adlı piyesinin önemli etkisi olmuştur.

CELALETTİN HARZEMŞAH

- **On beş** perdelik oyunun ön sözü olan Celal Mukaddimesi'nde sanatçının edebiyat ve tiyatroya ilişkin görüşleri de bulunur.
- Celal Mukaddimesi'ni yazarken Fransız Victor Hugo'nun **Cromwell** adlı oyununun da ön sözünü örnek almıştır. Oynanmak için değil, okunmak için yazılmıştır.
- Eserde Harzemşahlar devletinin son hükümdarı olan Celalettin Harzemşah'ın hayatını ve kahramanlıklarını ele almaktadır.
- Edebiyatımızda **ilk tarihi tiyatro**dur. Bu oyun Hamit'in tarihi tiyatroya yönelmesinde ve sahne tekniğinden uzaklaşmasında etkili olmuştur.
- Eser Sultan II. Abdülhamit'e sunulca yazara **'bâlâ** unvanı verilir. Bâlâ Osmanlılarda birinci sınıf ulâ rütbesi ile vezirlik arasında yüksek sivil aşamadır.
- Namık Kemal'in üzerinde en çok çalıştığı ve en sevdiği eseri olan oyun, 1874'te Magosa'da yazılmaya başlanmış ve orada tamamlanmıştır.
- Magosa'da başlayıp, Midilli'de 1881 yılında bitirebildiği Celâleddin Harzemşah, Namık Kemal'in üzerinde en fazla çalıştığı eseridir.
- Kahraman tipinin üstün özellikleri Celâl'in şahsında toplanmıştır. Celâl, görev ve ülküsü uğruna kendi arzu ve duygularından vazgeçmenin tam örneğini verir. Yazar, Moğol istilâsı önünde İslâm âlemini korumaya çalışan Celâl'in şahsında İslam birliği fikrini kuvvetli bir şekilde ifade etmiştir.

CELALETTİN HARZAMŞAH - NAMIK KEMAL

Bu eserin ön sözünde Namık Kemal dil ve tiyatro hakkındaki görüşlerini belirtmiştir. Eserin okunmak için yazılmasının nedeni on beş perdelik uzun bir oyun olmasıdır. On beş perdelik tarihî oyun, Ab-ı Sü-kûn adasında bir çadırda Celâlettin ile ilk eşi Neyyire arasında bir konuşma ile başlar. Harzamşahlardan Mehmet, bir Moğol ticaret kervanı yağma ettirince Cengiz ordularının saldırısına uğramış, yenilmiş, Hazer denizindeki bu adaya sığınmıştı. Ölümü üzerine yerine büyük oğlu Celâlettin Harzemşah geçti. Moğollarla savaşa giren, yenilgiye uğrayan, Hindistan'a kaçmak zorunda kalan, Sind nehrini geçerken de esir düşmemek için karısını ve oğlunu nehre atan, ancak on beş kişiyle kendisini kurtarabilen Celâlettin, Hindistan'da bir ordu topladı, Tebriz'e kadar geldi. Kalenin hükümdarı **Mihricihan** adındaki kadın, Celâl'e âşık oldu, kaleyi teslim etti ve evlendiler. Moğollarla savaşı sürdüren Celâlettin son yenilgisinde dağa kaçtı, dağda bir taş üzerinde otururken, Moğolların tarafına geçen komutanlarından birinin adamı eliyle öldürüldü, gömleğini kâğıt ve karısının parmağını kalem yaparak vasiyetnamesini yazdırdı. Kocasının öldüğünü gören Mihricihan da kalbine bir hançer saplayarak orada can verir.

Bilgi Küpü

* Celalettin Harzemşah'ın kahramanları

- Celalettin
- Neyyire
- Mihricihan

Hap Bilgi

* Namık Kemal'in konusunu tarihten alan oyunları

- Vatan yahut Silistre
- Celalettin Harzemşah
- Akif Bey

ZAVALLI ÇOCUK

- Üç perdelik bir tiyatro eseridir.
- Eserde ailesinin zoruyla görmediği ve tanımadığı bir adamla evlenmek zorunda kalan genç bir kızın yaşadığı trajedi işlenir.
- Namık Kemal'in Magosa'da iken kaleme aldığı üç perdelik bir dram olan oyunda gençlerin aile büyüklerinin baskısıyla evlendirilmeleri ve hazine sonları ele alınır.
- Eserin başkahramanları arasında **"Ata, Şefika, Halil Bey, Tahire Hanım"** bulunur.
- Eser 18.yüzyıl Avrupa romantik edebiyatında görülen verem eve intihar edebiyatı meselelerini Türk edebiyatında işleyen ilk ürünlerdendir.
- Eserde **Victor Hugo**'nun **"Hernani"** adlı oyunun etkilerini görmek mümkündür. Victor Hugo'nun Hernani oyununun sonundaki intihar vakası bu oyunda da görülür.
- Zavallı Çocuk'taki konu Ekrem'in "Vuslat" piyesi ile Hamit'in "İçli Kız" oyununda da işlenmiştir.
- Eser ilk kez 1874'te Gedikpaşa'daki Osmanlı Tiyatrosu'nda oynanmıştır.
- Hareket noktasını daha önce İbret gazetesinde "Aile" makalesinde ifade ettiği, görüşlerden alan Zavallı Çocuk'ta genç bir kızın, annesinin gözettiği maddî menfaatler uğruna, sevdiği genç erkek yerine, istemediği zengin biriyle evlendirilmesinden doğan felâketler gösterilir.
- Edebiyatımıza aşk yüzünden verem olup ölen sevgili konusunu getiren bu eser, Recâizâde M. Ekrem'in Vuslat'ı ile Abdülhak Hâmit'in İçli Kız'ından başlayarak uzun yıllar devam eden hissî bir edebiyat çığına yol açmıştır.
- Eserde Abdülhamit döneminin ilk senelerinin hissî hayatı vardır. Konu olarak anne ve babanın çocuğa söz hakkı vermeksizin evlendirmeleri ve sonunda evliliğin faciayla neticelenmesi sahnelenir.

ZAVALLI ÇOCUK - NAMİK KEMAL

Oyundaki başlıca kişiler on dokuz yaşında bir tıp öğrencisi olan **Ata Bey**, onun sevgilisi on dört yaşında Şefika Hanım, kızın babası Halil Bey, annesi Tahire Hanım'dır. Oyunun konusu, kendisinden yaşlı biriyle evlendirildiği için sevgilisine kavuşamayan Şefika'nın ve sevgilisi Ata'nın acıklı ölümleridir.

Ata öksüz bir çocuktur, amcası Halil Bey' in yanında büyümüş, kızı Şefika'ya âşık olmuştur. Şefika da ona âşıktır. Ata Askeri Tıbbiye'de okumakta, eve ancak izin günlerinde gelmektedir. On dört yaşındaki Şefika' ya otuz sekiz yaşında zengin bir Paşa talip olur. Bir zamanlar varlıklı olan Halil Bey'in durumu sonradan bozulmuş, bir sarrafa beş yüz kese borçlanmıştır.

Sarrafin ölümü üzerine varisleri Halil Bey'i sıkıştırmakta, alacaklarını istemektedirler. Paşa, kızı nikâhına alınca, sarraftaki senedini Halil Bey'e başlık parası olarak verecektir. Paşa ile evlenmekle **Şefika**, koca bir konağın hanımefendisi olacak, hem de babasını borçtan kurtaracaktır. Şefika bunun üzerine Paşa'ya varmayı kabul eder. Ama bir koşulu vardır: Paşa'ya varıncaya kadar kimse Ata'ya bir şey duyurmayacaktır. Nikâhla birlikte daha baba evinden ayrılmadan Şefika üzüntüden verem olup yatağa düşer. Sarraftaki senet alınmıştır, ama kızın hastalığı görülmemiş bir hızla kötüye gitmekte, akşama sabaha ölümü beklenmektedir. O gün Ata okuldan izinli gelir.

Şefika'nın isteği üzerine annesi Tahire Hanım, Ata' dan durumu saklar, hizmetçilere kızının evde olmadığını, Boğaziçi'ne gittiğini söyler. Şefika'nın isteğinden haberi olmayan Halil Bey ise, Ata'ya her şeyi anlatır, kızının odasına götürür. Şefika'yı ölüm döşğinde gören Ata'nın kendisi için yazdığı zehri, Halil Bey kızı için yazılan bir ilaç sanarak hemen eczane-den aldırır. İki sevgili yalnız kalınca Ata zehri içip Şefika'nın yatağına uzanır, o acılar içinde kıvrılarak ölürken ikisi de birbirlerine bağlılıklarını dile getirirler, öbür dünyada birlikte olmaya hazırlanırlar. Önce Ata, ardından Şefika ölür.

AKİF BEY

- Eserde kocasına ihanet eden bir kadının aile ve toplum hayatındaki olumsuz etkileri işlenir.
- Eserde hece ölçüsüyle ve sade bir dille yazılmış şiir örnekleri de bulunur.
- Namık Kemal'in 1875'te Vatan piyesinin oynanması dolayısıyla çıkan hadiseler üzerine sürgüne giderken vapurda tasarlayıp Magosa zindanında tamamladığı beş perdelik bir dramdır.
- Piyas beş perdedir. İçinde aruzun yanı sıra hece vezniyle kaleme alınmış şiirler de bulunmaktadır.
- Deniz savaşlarının yer tuttuğu oyunda vakayı, Kırım Harbi sırasında çok sevdiği karısını bırakarak kendisini bekleyen vatan görevine koşmakta tereddüt etmeyen bir bahriye zabitanın vatanperverliği ile karısının sadakatsizliği teşkil eder.
- Vatan duygularıyla başlayan olay aile faciasıyla biter. Tiyatro tekniğine uygun bir eserdir. Birbirine zıt karakterlerin davranışları üzerine kurulmuştur.

Hap Bilgi

- * Önceleri **Dânîş Bey** yahut **Fahişe - i Tâibe** adıyla bir hikâye olarak tasarlanan eserin konusunu 1827 Yunan İsyanı, Nevarin Baskını ve esas olarak da Kırım Savaşı meydana getirmektedir.

Bilgi Kupu

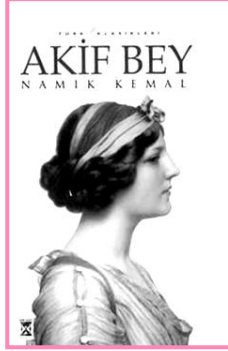
- * **Akif Bey oyununun kahramanları**

- Akif Bey
- Dilruba
- Süleyman Kaptan
- Esat

AKİF BEY - NAMİK KEMAL

Oyunun başlıca kişileri bir savaş gemisinin süvarisi olan **Akif Bey**, karısı **Dilruba**, arkadaşı **Şahin Bey**, babası **Süleyman Kaptan**, Akif'in ölüm haberi gelince Dilruba ile evlenen **Esat Bey**'dir. Konu, Dilruba'dan kaynaklanan bir kıskançlık cinayetidir. Ancak olayların gelişimi gereği bir sınır boyu bölgesindeki savaş yaşamı da oyuna yansır. Olay Gürcülerin yaşadığı Çürüksu'da geçer.

Kırım Savaşı başlamıştır. Bir yıldır Çürüksu'da görevli bulunan gözü pek, dürüst deniz subayı Akif Bey gemisiyle denize açılmaya hazırlanmaktadır. Gürcü beylerinden arkadaşı Şahin Bey'e malının mülkünün senetlerini, hesaplarını ve babasına yazdığı vasiyet mektubunu verir. Şehit olursa karısını babasının korumasını istemektedir. Oysa Dilruba, namuslu, temiz bir kadın değildir. Çürüksu'ya yedi yıl önce bir Dağıstanlı halı tacirinin kızı olarak gelmiştir.

Bu süre içinde birçok erkekle ilişki kurmuş, başından birkaç nikâh geçmiştir. Akif Bey geçmişini bilmeden onunla evlenmiştir. Bir süre sonra, Akif Bey'in Sinop açıklarındaki bir deniz savaşında öldüğü haberi gelir. Bu arada Dilruba ile dört beş aydır Çürüksu'da bulunan Esat Bey adlı memur arasında bir yakınlık kurulur. Dilruba iki takacıyı para karşılığında yalancı şahit göstererek mahkemede kocasının öldüğünü belgeler ve Esat Bey ile evlenir. Akif Bey'in babası Süleyman Kaptan oğlunun vasiyetine uyarak gelinini almaya gelir. Bu arada Dilruba'nın evinde Dilruba ile Esat Bey'in evlilikleri, bir eğlence ile kutlanmaktadır. Gece eğlence devam ederken Akif Bey çıkagelir. Ölmemiş, düşmana esir düşmüş, ancak kaçmayı başarmıştır. Ölümünün üzerinden üç ay geçmeden karısının bir başkasıyla evlendiğini görünce büyük bir üzüntüye kapılır, onu artık istemediğini, boşadığını söyler. Akif Bey, üzüntüsünü yenmek için meyhaneye gidip içmeye başlar.

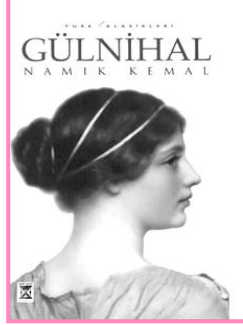
Burada Dilruba'nın gerçek kişiliğini öğrenir, yalancı şahitlik eden takacılardan biri ile konuşur. Üzüntüsü öfkeye dönüşür ve kadının evine gider. Burada Esat Bey ile Akif Bey birbirlerini öldürürler. Arkalarından Akif Bey'in babası Süleyman Kaptan gelir ve o da Dilruba'yı öldürür.

GÜLNIHAL

- Namık Kemal'in sürgüne gönderilmeden önce büyük bir kısmını yazdığı ve sonra Magosa'da tamamladığı bir oyundur.
- Namık Kemal'in ikinci tiyatro eseri Gülnihal'dir. Asıl adı "**Râz-ı Dil**" iken sansür kurulu tarafından Gülnihal'e çevrilmiştir. Vatan yahut Silistre piyesinin provalarının yapıldığı sırada Mart 1873'te yazılan piyes, Vatan yahut Silistre'nin oynanması sırasında ortaya çıkan olaylar sebebiyle sahneye konulamamıştır.
- Beş perdelik bu piyes, tiyatro tekniği ve kompozisyon itibarıyla bazı araştırmacılar tarafından Vatan yahut Silistre'den üstün tutulur. Buna rağmen Vatan yahut Silistre kadar üne kavuşabilmiş değildir.
- Eser, Osmanlının son döneminde artık hükümetin emir ve yasaklarını dinlemeyen taşradaki ayanların kendi başlarına hüküm sürmelerini ve halka zulümlerini konu alır.
- Zulüm ve haksızlığa karşı koyan ve öç alma düşüncesini işleyen oyunda zalim bir sancak beyi olan Kaplan Paşa'nın halka çektiği eziyetler ve halkın eziyetlere karşı gösterdiği direniş işlenir.
- Beş perdelik bir oyun olan Gülnihal'in konusunu zalim bir yöneticiye karşı girişilen halk hareketi oluşturur.
- Oyunun kahramanları arasında **Kaplan Paşa**, **Gülnihal**, Muhtar, İsmet vb. kişiler bulunur.
- Oyun yayınlanmasından yıllar sonra 1908'de ilk defa Milli Osmanlı Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir.

GÜLNIHAL – NAMIK KEMAL

Çok zalim bir kimse olan Kaplan Paşa, Rumeli’de bir sancak beyidir. Zulümle halkın nefretini toplamıştır amcaoğlu Muhtar Bey ise halkın çok sevdiği iyi ve cesur bir gençtir. Muhtar Bey’in sevdiği İsmet adlı akraba kızını Kaplan Paşa

da sevmektedir. Bu yüzden araları açılır. Kaplan, Muhtar’ın saraya gelip İsmetle görüşmesini bahane ederek onu zindana attırır. Dadısı Gülnihal, sırf Muhtar’ı kurtarmak için ismet’i Kaplan’la nişanlanmaya razı eder. Fakat Muhtar, İsmet’in onunla gerçekten evleneceğini sanarak küser ve zindandan çıkmak istemez. Bu sefer Gülnihal, tüfekçibaşı Zülfikar Ağa’ya kendisiyle evleneceğini vadederek Muhtar’ı hapisten kurtarır çünkü Zülfikar, zaten kardeşini öldürmüş olan Kaplan Paşa’ya düşmandır. Muhtar, Sofya valisine gidip Kaplan’ın çılgınca zulümlerini anlatır. Vali’den Kaplan’ın idam emrini alıp gelir. Yerine de kendi geçecektir. Muhtar, adamlarıyla sarayı bastığı sırada, Kaplan Paşa, Gülnihal ve ismet’i sıkıştırarak nikâhlarının kıyılmasını istemektedir. İkisi de buna razı olmayınca Kaplan, Gülnihal’i hançerler. Bunu gören Zülfikar Ağa Kaplan’ı öldürür. Muhtar, adaletli bir sancak beyi olur ve kendisine bağlı olduğuna inandığı İsmet’le evlenir.

TENKİTLER

1. TAKİP (TAKİP-İ HARABAT)

- Eserde Ziya Paşa’nın Harabat adlı şiir antolojisinin ikinci cildi eleştirilir.

2. TAHRİB-İ HARABAT

- Türk edebiyatında ilk eleştiri kitabıdır.
- Ziya Paşa’nın divan şiirini öven Harabat adlı şiir antolojisinin birinci cildini eleştiren eserdir.
- Eserde Ziya Paşa’nın divan edebiyatını savunan düşüncelerini sert bir dille eleştirmiştir.

3. İRFAN PAŞA’YA MEKTUP

Namık Kemal mektup şeklindeki bu eserini eski edebiyat taraftarlarından İrfan Paşa’nın Mecmuası’na İrfan Paşa adıyla yayımladığı divançesinin başında yer alan mukaddimesinde yeni edebiyat mensuplarına bazı tarizlerde bulunması üzerine kaleme almıştır.

4. MES PRİSONS MUÂHEZESİ

Ekrem’in İtalyan Silvio Pellico’nun Le Mie Prigiono adlı Fransızca eserini Türkçeye çevirdikten sonra eserin aslı ve tercümesini tenkit amacıyla yazılmıştır

5. MUKADDİME - İ CELAL

Yazarın Celalettin Harzemşah adlı oyunun ön sözü niteliğindedir. Burada yazar, tiyatro ve edebiyatla ilgili görüşlerine yer vermiştir.

6. BAHAR - İ DÂNİŞ MUKKADİMESİ

Yazarın Bahar-ı Danış adlı eserinin önsözü olan bu eser, divan edebiyatını eleştirdiği Fars edebiyatının önemli eserlerinin övüldüğü bir yapıttır.

7. TALİM-İ EDEBİYAT ÜZERİNE RİSALELER

Ekrem’in Talim -i Edebiyat adlı teorik ders notları kitabının N.Kemal tarafından değerlendirilmesidir.

8. RÜYA

Görölmüş Bir Rüya adını taşıyan bu eserde Namık Kemal, hürriyet, halkın uyanışı ve memleketin kalkınması gibi konular üzerinde durur. Eser Magosa’da iken kaleme alınmıştır.

9. RENAN MÜDAFANAMESİ

Yazarın Midilli’de yazdığı eser, Fransız Akademisi üyelerinden Ernest Renan’ın bir konferansta söylediği İslamiyet’in özellikle maarif alanında Müslümanların ilerlemesine engel olduğu görüşünü eleştirmek üzere yazılmıştır.

TARİHLER

1. DEVR-İ İSTİLA

- Osmanlının kuruluş ve yükseliş dönemlerini anlattığı bir tarih kitabıdır.
- Osmanlının Kanuni Sultan Süleyman'a kadar olan dönemdeki gelişme ve genişlemesi ele alınır. Burada Kanuni'ye kadar olan padişahların şahsiyetler ve yaptıkları kısa kısa anlatılır.

2. BARİKA-İ ZAFER

- İstanbul'un fethinin anlatıldığı bir tarih kitabıdır.
- Namık Kemal'in tarihle ilgili ilk eseri olan Barika-i Zafer, İstanbul'un fethini ele alır. Namık Kemal'in bir günde kaleme aldığı bu küçük eserin bir edebi değeri yoktur. Eser yazılışından tam on yıl sonra yayımlanabilmiştir.

3. EVRAK-I PERİŞAN

- Eser Namık Kemal'in Selahattin Eyyûbi, Fatih Sultan Mehmet ve Yavuz Sultan Selim ile ilgili üç biyografisinden meydana gelir.

4. SİLİSTRE MUHASARASI

- Namık Kemal Magosa'da iken orada görevli olan Yüzbaşı Ahmet Niyaz, daha önce Silistre Savaşı'na çavuş rütbesiyle katılmış bir askerdir. Bu savaşta yaşadıklarını Namık Kemal'e anlatmıştır, o da bu hatıraları dinleyerek eseri kaleme almıştır.

5. KANİJE

- Bu eserinde Tiryaki Hasan Paşa'nın 1600 tarihinde Kanije Kalesi'ni Avusturya ordusuna karşı savunmasını ev bozguna uğratmasını ele almaktadır. Namık Kemal bu eseri sürgünde iken Ahmet Niyaz takma adıyla yazar.

6. OSMANLI TARİHİ

- Eser Roma İmparatorluğu ve İslam tarihi bölümlerinden sonra Osmanlı devletinin kuruluşundan başlayarak Yavuz Sultan Selim devri sonlarına kadarki zaman dilimini ele alır.

OKUMA PARÇASI

VATAN ŞARKISI

Âmâlimiz efkârımız ikbâl-i vatandır
Serhadimize kal'a bizim hâk-i bendedir
Osmanlılarız ziynetimiz kanlı kefendir
Gavgâda şehdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız can verir nâm alırsız biz

Kan ile kılıçtır görünen bayrağımızda
Can korkusu geçmez ovamızda dağımızda
Her gûşede bir şir yatar toprağımızda
Gavgâda şehdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız can verir nâm alırsız biz

Top patlasın ateşleri etrafa saçılın
Cennet kapusu can veren ihvâna açılın
Dünyada ne bulduk ki ölümden de kaçılın
Gavgâda şehdetle bütün kâm alırsız biz
Osmanlılarız can verir nâm alırsız biz

Namık Kemal

MURABBA

Sıdk ile terledim her emeli her hevesi
Kıralım hail ise azmimize ten kafesi
İnledikçe eleminden vatanın her nefesi
Gelin imdada diyor bak budur Allah sesi

Bize gayret yakışır merhamet Allahın'dır
Hükm-i ati ne fakirin ne şahin şahındır
Dinle feryadını kim terceme -i ahındır
İnledikçe ne diyor bak vatanın her nefesi

Mavh eder kendini bülbül bile hürriyet için
Çekilir mi bu bela âlem-i pür mihnet için
Din için devlet için can çekişen millet için
Azme hail mi olurmuş bu çürük ten kafesi

Memleket bitti yine bitmedi hala sen ben
Bize bu hal ile bizden büyük olmaz düşman
Dest-i adadayız Allah için ey ehl-i vatan
Yetişir terk edelim gayri heva vü hevesi

Namık Kemal

ZİYA PAŞA (1825 – 1880)

- **İstanbul**'da doğan sanatçı, çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş, Kıbrıs ve Amasya'da kaymakamlık yapmış, Londra'da Namık Kemal'le Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin yayın organı olan **Hürriyet** gazetesini çıkarmıştır. 1877'de vezir rütbesiyle Suriye ve Adana valiliklerine atanan Ziya Paşa Adana'da iken hastalanarak ölmüştür.
- Tanzimat edebiyatının öncüleri arasında yer almış, Namık Kemal ve Şinasi ile birlikte I.dönem Tanzimat edebiyatının temellerini atmıştır.
- Ziya Paşa, II. Abdülhamit yönetimine başkaldırmış, özgürlüğü ve meşrutiyeti savunmuştur.
- Önceleri divan edebiyatı kültürüyle yetiştiği için o yolda şiirler yazan Ziya Paşa sürekli eski-yeni ikilemi içinde bocalamış yenilikçi düşüncelere sahip olsa da eski şiir geleneğinden kopamamıştır.
- Ziya Paşa, Tanzimatçılar arasında eski şiire en fazla bağlı kalanlardan biridir. Biçimde olduğu gibi muhtevada da fazla bir yeniliğe yanaşmamıştır. Böyle olmakla birlikte, Ziya Paşa'yı bir divan şairi sayamayız. Çünkü, şiirlerine, eski mecazlar ve mazmunlar arasında olsa bile, kendi hayatını, yaşadığı çağı, yeni his ve heyecanlarını ve Batı'dan gelme düşüncelerini de koymuştur.
- "Şiir ve İnşa" adlı makalesinde Necati Bey, Baki ve Nefî'nin divanlarındaki manzumelerle Nedim'in ve Enderunlu Vasıf'ın şarkılarını Türk şiiri kabul etmeyen Ziya Paşa, divan şiirinin orijinal bir şiir sayılamayacağını iddia etmiştir.
- Buna karşılık, Türk edebiyatı tarihinde ilk defa gerçek Türk şiirinin halk şiiri olduğunu ileri sürmüştür. Makalesinde Türk nesir dilini de ele alarak bu konuda da ilginç görüşler ortaya koymuştur.

- Veysî ile Nergisî'nin yazdıklarında ve Feridun Bey'in Münşeatında Türkçe kelime bulunmadığını söyleyerek bir cümle anlayabilmek için olağanüstü bir çaba sarf etmek gerektiğini yazmıştır. Ona göre sade Türk nesri Mütercim Asım Efendi'nin Kamus Tercümesi ile Muhbir gazetesinin yazı dilidir.
- Encümen-i Şuara'nın önemli şairlerinden olan Ziya Paşa, devri içinde çok sayıda şiiriyle klasik edebiyatın dikkatleri üzerinde toplayan bir temsilcisi olarak belirir.
- Şiirlerini kaleme alırken Türk halk edebiyatı ve kültüründen, divan şiiri kültürel değerlerinden ve Batı medeniyetinin yenilik unsurlarından geniş olarak faydalanmıştır.
- Fuzuli, Baki ve Nedim gibi klasik şairlerin şiirlerine nazireler kaleme almıştır.
- En güzel şiirlerini divan tarzında yazan şair, öz bakımdan yenilikçi olmasına rağmen biçim ve dil bakımından eskiye bağlı kalmıştır. Şiirlerinde oldukça ağır bir dil kullanmıştır.
- Şiirlerinde genellikle aşk, şarap ve zevk gibi temaları işleyen şair; zulme haksızlığa karşı çıkmış, şiire hak, adalet, özgürlük gibi felsefe, sosyal ve siyasi konuları da getirmiştir.
- Daha çok didaktik şiirler yazmış, birçok beyiti zamanla özdeyiş niteliği kazanmıştır.
- Aşk konulu şiirlerinde rindane üslubu, hikmet konulu şiirlerinde ise daha çok **didaktik** üslubu benimsemiştir.
- Tüm şiirlerini **aruz** ölçüsüyle yazmıştır. Sadece bir şiirini **hece** ölçüsüyle ve **türkü** nazım biçimiyle kaleme almıştır. Ancak şair, aruz vezni kullanmada da başarılı değildir.
- Şiirlerini gazel, kaside, kıta, beyit, şarkı, tahmis, müseddes, terkihibent ve terciibent nazım şekilleriyle yazmıştır.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Türk edebiyatında en önemli **terkib-i bent** ve **terci-i bent** Ziya Paşa'ya aittir. Bu şiirler Divan şairlerinin yazdıklarından daha ünlüdür.
- Ziya Paşa, Batı anlamında ilk **göldesteyi** yani ilk **antoloji** hazırlayan şairimizdir.
- Kendisi Magosa'da mahpus iken eski dostu ve yol-daşı Ziya Paşa'nın böyle eski edebiyatın güzel örneklerinden seçilmiş bir göldeste düzenlemesi Namık Kemal'i üzmüştür. Namık Kemal bu göldesteyi eski edebiyatımızı ihya edecek, canlandıracak bir davranış, hatta bir geriye dönüş sayıyordu.
- Tanzimat şairleri içinde en çok eskiye bağlı kalan sanatçı, Namık Kemal'le Paris'e kaçtıktan sonra orada **Hürriyet** gazetesini çıkarmıştır.
- Hürriyet gazetesinde yayınlanan **Şiir ve İnşa** başlıklı makalesinde hece veznini, halk şiirini ve halk dilini savunmuştur ve gerçek şiirimizin halk şiiri olduğunu belirtmiş, halk şiirini övmüştür.
- Ancak bir süre sonra yazdığı **Harabat** adlı şiir antolojisinin önsözünde halk şiirini eleştirerek divan şiirini savunmuş ve halk şairlerinin şiirlerini birer eşek anırması olarak değerlendirmiştir.
- İşte bu tutarsız fikirleri ve sürekli eski-yeni ikilemi içinde kaldığı için özellikle Namık Kemal tarafından eleştirilere uğramıştır.
- Ziya Paşa nesir alanın da birçok eser vermiştir. Makale, hiciv, mizah, antoloji, edebiyat tarihi, çeviri alanında birçok eseri bulunur.
- Nesirlerinde sosyal ve siyasi fikirler ağır basar. Ziya Paşa'daki fikirler **romantizmden** ve 18. yüzyıl aydınlanmasından gelmiştir.
- Nesirlerinde sade bir dil kullanan sanatçı, hem bireysel hem de toplumsal konuları ele almıştır.
- Edebiyatımızda ilk **mülakat** türü eser sayılan "**Rüya**" da **Ziya Paşa**'ya aittir. Eserde padişah Sultan Abdülaziz ile memleket soruları düşsel bir biçimde tartışma konusu edilmiştir.

- En önemli eserlerinden biri de eleştiri tarzında yazdığı "**Zafer-name**"dir. Eserde dönemin sadrazamı Ali Paşa'yı eleştirir.

ESERLERİ

- **Eleştiri**: Zafer - name
- **Şiir antolojisi**: Harabat
- **Şiir**: Eş'ar-ı Ziya, Külliyyat-ı Ziya Paşa
- **Çocukluk Anıları**: Defter-i Amel
- **Makale**: Şiir ve İnşa
- **Mülakat-röportaj**: Rüya
- **Çeviri**: Endülüs Tarihi, Emile, Engizisyon Tarihi
- **Mektup**: Veraset Mektupları
- **Düz yazı**: Arz-ı Hal

Hap Bilgi

- Tanzimat şairleri içerisinde aruz ölçüsünü en başarısız kullanan şair, **Ziya Paşa** olmuştur. Aruz ölçüsünü Türkçeye en iyi şekilde uyarlayan şair ise **Muallim Naci** olmuştur.

TÜRKÜ

Akşam olur, güneş batar şimdi buradan
Garip garip kaval çalar çoban dereden
Pek körpesin esirgesin seni Yaradan
G'ır sürüye kurt kapmasın gel kazacağım.

Sonra, yârdan ayrılırsın ah yavrucağım
Çünkü Mevlâm kul eyledi sana özümü
Bastığın yerlere sürsem yüzüm gözümü
Uyma ağyarın fendine dinle sözümü

Gir sürüye kurt kapmasın gel kuzucağım
Sonra yârdan ayrılırsın ah yavrucağım
Dağları duman bürüdü ağyâr seçilmez.
Avcı kurmuş tuzağını yâre, geçilmez.
Vefasızın meclisinde bâde içilmez

Gir sürüye kurt kapmasın gel kuzucağım
Sonra yârdan ayrılırsın ah yavrucağım

Ziya Paşa

ZİYA PAŞA'NIN ESERLERİ

1. ZAFERNAME

- Nazım-nesir karışık bir eserdir.
- Eserde Girit Seferi'nden başarısızlıkla dönen sadrazam Ali Paşa'yı över gibi görünerek eleştirir.
- Kaside, tahmis ve şerh olmak üzere üç bölümden oluşur. Eserde **Ali Paşa** başta olmak üzere ona yakın devlet adamları, memurlar ve bürokratlar sert bir dille hicvedilir.
- Kaside türünde bir eser olup **Kaside - i Lâmiyye**'dir. 66 beyitten oluşur.

2. ŞİİR VE İNŞA

- Ziya Paşa'nın dil ve edebiyat üzerine düşüncelerini ele aldığı bir **makalesidir**.
- Hürriyet gazetesinde yayınlanan bu makalede halk edebiyatını ve halk şiirini över.

3. HARABAT

- Türkçe, Arapça ve Farsça oluşan üç ciltlik bir divan edebiyatı antolojisidir.
- Eserin önsözünde Şiir ve İnşa makalesinde savunduğu görüşlerin tersini savunarak divan edebiyatını yüceltir, halk şiirini ise eleştirir.
- Bu tutarsız görüşleri yüzünden Namık Kemal tarafından sert bir dille eleştirilir
- Üç ciltlik bu eser, Ziya Paşa'nın Arap, İran, Osmanlı ve Çağatay şiirlerinden seçerek oluşturduğu bir edebiyat antolojisidir.
- Birinci ciltte manzum bir ön söz; Türkçe, Arapça ve Farsça kasideler, ikinci ciltte üç dilde yazılan değişik şiirler, üçüncü ciltte Türkçe ve Farsça mesneviler yer alır. Harabat'ın ön sözü ise **mesnevi** nazım şekliyle yazılmıştır.

Bilgi Küpü

- Eser edebiyatımızda **ilk edebiyat tarihi antolojisi**, aynı zamanda **ilk güldeste** olarak kabul edilir.

- Londra'da bir parkta yazılmıştır. Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır. Eserin yaşlın açık ve süssüz bir dili vardır. Habname türünde bir eserdir.
- Ziya Paşa'nın Londra'da bir parkta uyurken düşünde gördüğü Sultan Abdülaziz ile memleket işlerine dair uzun bir sohbet şeklinde yazılmıştır.
- Bu hayalî sözleşmede Ziya Paşa, memleketin bütün dertlerini Sultan'a anlatmış ve bunlardan kurtulmak için tek çıkar yol olarak Âli Paşa'yı azlettirip Kıbrıs'a sürdürmüş, ama ne yazık ki bu tatlı rüya park bekçisinin onu uykudan uyandırması ile sona ermiştir.
- **Hürriyet** gazetesinde yayınlanan eserde Sultan Abdülaziz'le memleket sorunları düşsel bir biçimde tartışır ve yine dönemin sadrazamı **Ali Paşa'yı** eleştirir.
- Karşılıklı konuşma tarzında yazılmış **mensur** bir eserdir.

Hap Bilgi

- Türk edebiyatında **ilk mülakat** örneği **Ziya Paşa'nın Rüya** adlı mensur eseridir.

5. ARZ-I HAL

- Sultan Abdülaziz'e sunduğu bu eserinde **Ali Paşa'ya** olan nefretini dile getirir. Eser **72** sayfalık bir **nesir**dir.
- Sultan Abdülaziz 1867'de Londra'ya gittiğinde Ziya Paşa da burada kaçak idi. Eser orada padişaha verilmek üzere yazılmış bir **dilekçe**dir.

6. DEFTER-İ AMAL

- Emile çevirisine yazılan bir ön sözdür. Batılı anlamdaki anı türünün ilk örneğidir.
- Ziya Paşanın ağırlıklı olarak çocukluk hatıralarına ve çocuk eğitimine yer veren bir eseridir. Bu eser J.J. Rousseau'nun İtiraflar adlı eserinin etkisiyle yazılmıştır.

7. ENDÜLÜS TARİHİ

- Ziya Paşa'nın ilk çevirisidir. Ethem Pertev Paşa'nın tavsiyesiyle Fransız Viordat'ın eserinin iki cilt halinde tercümesidir.

8. ENGİZİSYON TARİHİ

- Çeviri olan bu eserde İspanya'daki Engizisyon mahkemelerinin durumları ele alınarak özellikle Musevilerle yapılan işkence ve zulümler ele alınır.

9. VERASET MEKTUPLARI

- Sürekli değiştirilen Veraset Kanunları nedeniyle **Mustafa Fazıl Paşa**'nın hakkını korumak ister.
- Ziya Paşa'nın Avrupa'da iken İstanbul'daki Remzi Efendi adlı devlet adamının mektubuna cevap olarak yazılmış iki mektuptan oluşur.
- Mısır valiliğinin veraset sorunu konusunu ele alır. Mısır hıdivı olması gereken Mustafa Fazıl Paşa, veraset kanunun değişmesiyle hıdiv olamamıştır. İşte Ziya Paşa da bu eserde onun haklarını savunmuştur.
- Mısır ve Osmanlı veraset usullerine hücum eden, esasta Âli Paşa'yı hedef tutan iki mektuptur.

10. EMİL TERCÜMESİ

- J.J. Rousseau'nun eserinin Türkçeye tercümesidir. Bu eser günümüze kadar ele geçmemiştir. Defter-i A'mâl bu eserin ön sözü olarak düşünülmüştür
- Ziya Paşa, bu eseri bizdeki çocuk eğitim sisteminin ıslahına katkı sağlamak için tercüme ettiğini ve kendi çocukluğundan gelen bazı hatıralarla zenginleştirdiğini belirtir.

11. TARTÜFFE

- Ziya Paşa, Adana valisiyken Moliere'nin Tartuffe adlı piyesini hece vezniyle kafiyesiz olarak sade bir dille tercüme etmiştir. Paşa bu eseri sahnelemek üzere **Riya'nın Encamı** adıyla dilimize aktarmıştır.

12. TELEMAGUE ÇEVİRİSİ

- Ziya Paşa'nın bu eseri tercüme ettiği söylenir ancak eser henüz bulunamamıştır.

13. LA FONTAİNE MASALLARI ÇEVİRİSİ

- Ziya Paşa'nın bu eseri tercüme ettiği söylenir ancak bu eser de henüz bulunamamıştır.

14. TERCİ-İ BENT

- Felsefi bir şiirdir. İnsanoğlunun ölümü kavrayarak Allah'ı aradığı tasavvufi bir yapıttır.
- Divan tarzında olup hikemi ve tasavvufi bir eserdir. Her biri onar beyitlik 12 bentten oluşur. Otuz yaşında iken yazdığı bu şiirinde felsefi ve metafizik konuları işlemiş; varlık, yaratılış, dünyanın ve verenini sistemi üzerinde durmuştur.

15. TERKİB-İ BENT

- Bağdatlı Ruhi'nin terkeb-i bendine nazire olarak yazılmıştır. Ziya Paşa'nın da en ünlü şiiridir.
- Ziya Paşa'nın 1870'te İsviçre'de iken yazdığı eser, onar beyitlik 12 bentten oluşur.
- Paris'te yazılmış 12 bentlik bir manzumedir. Doğu ve Batı'dan edinilmiş fikirleri dağınık, fakat düzgün ve sağlam hikmetler şeklinde veren bu uzun şiir Ziya Paşa'nın en çok sevilmiş, ezberlenmiş, atasözü gibi dillerde dolaşmıştır.
- Birçok yerinde Âli Paşa'ya gizli ve açık tarzlı hücumlar da görülen bu eser, Bağdatlı Ruhi'nin terkeb-i benti ile birlikte, sosyal tenkit ve hikmetler bakımından edebiyatımızın bir şaheseri sayılabilir

Bilgi Küpü

- Türk edebiyatında **en ünlü terci-i bent** Ziya Paşa'ya en ünlü terkeb-i bent ise 16.yüzyıl divan şairlerinden **Bağdatlı Ruhi**'ye aittir.
- Bağdatlı Ruhi'nin terkeb-i bendine nazire olarak yazılan en ünlü şiir de Ziya Paşa'ya aittir.

AHMET MİTHAT EFENDİ
(1840 – 1913)

- İstanbul'da doğmuştur, çocukluğunda Arapça ve Fransızca dersler almıştır, değişik resmi görevlerde bulunmuş, çeşitli gazeteler çıkarmış ve Tanzimat edebiyatının amacını en iyi gerçekleştiren yazar olmuştur. 1913 yılında hayatını kaybetmiştir.
- Ahmet Mithat, basın tarihimizin en uzun soluklu gazetesi olan **Tercüman-ı Hakikat** ile **Devir**, **Bedir** ve **İttihat** adlı gazeteler; **Dağarcık** ve **Kırkambar** adlı edebiyat dergileri çıkarmıştır.
- Dağarcık'ta çıkan Duvardan Bir Seda adlı yazısı yüzünden Namık Kemal ve Ebüzziya Tevfik ile beraber Rodas'a sürgün edilmiştir.
- **Fatma Aliye Hanım'**ı Türk edebiyatına kazandıran Ahmet Mithat olmuştur. Fatma Aliye ile beraber de **Hayal ve Hakikat** adlı romanı yazarlar.
- Tanzimat edebiyatının en üretken yazarı olan Ahmet Mithat; telif ve tercüme roman, hikâye ve tiyatro oyunlarının dışında tarih, felsefe, pedagoji, psikoloji ve çeşitli pozitif bilimlerde 200 kadar eser yazmıştır.
- Ancak Ahmet Mithat, bu türler içinde daha çok roman ve hikâyeciliği ile tanınır. Öyle ki Tanzimat döneminde en çok roman ve hikâye yazar ve halkı bu türler aracılığıyla eğitmeyi seçen bir isimdir.
- Memlekette okuma yazma bilmeyenlere okuma sevgisi kazandırmak ve onları eğitmek için edebiyat yapmanın gereksiz olduğunu düşünmüş; kendisini de bir öğretmen (**hace-i evvel**) olarak görmüştür.
- Tanzimat döneminde halk üzerinde en çok etkili olan sanatçı olmuş, eserlerini halkı eğitmek, halka okuma zevki aşılamak için kaleme almıştır.
- **Toplum için sanat** anlayışını benimsemiştir; çünkü amacı halkı eğitmek olduğu için edebiyatı halkı eğitmede sadece bir araç olarak görmüştür.

- Şiir dışında hemen her türde eser veren Ahmet Mithat edebiyatımızda **popüler roman** tarzının kurucusu ve öncüsü olarak kabul edilir.
- Kendi adıyla anılan bir gelenek oluşturmuş ve kendinden sonra gelen **Hüseyin Rahmi Gürpınar** ile **Ahmet Rasim**'i etkilemeyi başarmıştır.
- Eserlerinde sade halk dilini kullanmış ve sanatsal bir kaygı gütmemiştir. Tanzimat döneminde dilde sadeleşme düşüncesini Şinasi ile beraber en iyi uygulayan yazarımız olmuştur.
- Edebiyatımızda büyük hikâye türünün ilk örneklerini Ahmet Mithat Efendi vermiştir. Edebiyatımızda ilk hikâye örnekleri sayılan **Letaif-i Rivayet** adlı 24 diziden oluşan eser ona aittir.
- Ahmet Mithat, Tuna ve Zevrâ gazetelerindeki makalelerden sonra hikâyeler yazarak edebiyat alanına geçmiştir. Bir kısım telif ve tercüme ve çoğu küçük kıssalardan ibaret olan ilk hikâyelerini Bağdat'ta iken 1871'de "Kissadan Hisse" genel başlığı altında yayımlamıştır. Daha sonra 1893'e kadar yazdığı 28 hikâyeyi "Letâif-i Rivâyet" adı ile parça parça çıkarmıştır.
- 1870 – 1895 yılları arasında yazdığı bu hikâyeler arasında "Esaret, Felsefe-i Zenan, Fırat, Ölüm Allahın Emri, Bahtiyarlık, Obur, Çingene, Para, Diplomalı Kız, Gönül, Yeniçeriler, Cinli Han, Ana Kız" vb. bulunur.
- **Esaret**, Tanzimat döneminde esaret temasını işleyen ilk eserlerdendir. Hikâyenin konusunu birbirini seven ama düğün gecesi kardeş olduklarını öğrenince ölümü seçen iki kardeşin dramı oluşturur. Eserin başkahramanları **Fitnat** ve **Fatin**'dir.
- **Gençlik** hikâyesinde işi gücü eğlenmek olan bir gencin farkında olmadan teyzesine laf atması ve komik durumlara düşmesi ele alınır.
- **Teeshül**, sevdiği kız yerine başkasıyla zorla evlendirilen Mazlum'un acıklı hikâyesidir.

- **Felsefe-i Zenan** adlı hikâyesinde kadın problemleri üzerinde durulur.
- **Gönül** hikâyesinde bir şato sahibinin kızıyla bahçıvanın oğlunun bütün engelleri aşıp kavuşmalarını işler.
- **Mihnetkeşen** adlı hikâyesinde evlilikten çekinen Dakik Bey'in hayat macerasını ele alır.
- **Yeniçeriler**, III. Selim devrinde geçen tarihi bir hikâyedir. Eserde daha çok Yeniçeri Ocağının bozulması ortaya konulur.
- **Bahtiyarlık**, köy hayatını işleyen ilk eserlerdendir. Bu eserde köyü romantik bir gözle ele alarak yüceltir ve köy hayatını şehir hayatından üstün tutar.
- **Cinli Han**, Fransa'nın Lyon şehrinde geçen bir kız kaçırmaya olayını işlemektedir.
- **Obur**'da pisboğaz bir adama arkadaşları tarafından yapılan bir muzipliği işler.
- **Çingene**'de bir Çingene kızına âşık olan delikanlının bu kızı kendi ailesine kabul ettirebilmek için giriştiği serüveni konu alır.
- **Diplomalı Kız**, kadınların eğitilmesi ve meslek sahibi olmaları konusunu ele almaktadır.
- Ahmet Mithat'ın Letaif-i Rivayet'in dışında 1874-1910 yıllarında yazdığı **41** romanı bulunur. Macera romanından tarihsel romana, duygusal romandan natüralist romana kadar birçok roman yazmıştır.
- **Hasan Mellah** yahut **Sır İçinde Esrar** adlı romanı, Aleksandr Dumas Pere'nin **Monte Kristo Kontu** adlı eserine nazire olarak yazılmıştır. Bu roman Taaşşuk-ı Tal'at ve Fitnat adlı romanından sonra Türkçede basılan ikinci telif roman onun Rodos'ta bulunduğu zaman yazdığı "Hasan Mellâh" olmuştur.
- Eserde Faslı Hasan Mellah'ın korsanların eline düşüşünü, soygun için girdiği evin kızına âşık oluşunu, kaçırılan sevgilisi için giriştiği serüvenleri anlatılır.
- **Dünyaya İkinci Geliş** yahut **İstanbul'da Neler Olmuş** adlı romanda III. Selim devrinde Kabakçı Mustafa isyanı sırasında gelişen bir aşk hikâyesi anlatılır. Eser tarihi bir macera romanıdır. Romanda Nergisin aşkıyla yanan Osman ve onları ayırmak için görevli Mahmut Ağa arasındaki entrikalar anlatılır.
- **Yeryüzünde Bir Melek**'te Raziye ile Şefik'in aşkı ve evli bir kadının dramını ele alır. Eser Raziye adlı bir genç kızın sevgilisi Şefik'in Paris'e tıp okumaya gitmesi üzerine babasının onu başka biriyle evlendirmesiyle başlar.
- Daha sonra Şefik Paris'ten dönünce eski sevgilisi Raziye ile gizli gizli buluşmaya ve mektuplaşmaya başlar. Evde oldukları bir anda Şefik baskına uğrar ve bir hapishaneye kapatılır. Raziye ise kocası tarafından boşanır ve kötü bir yola düşer ama Şefik'i ilk haliyle sevmeye devam eder.
- **Karı Koca Masalı**'nda çirkin bir kadınla çirkin bir erkeğin evlenerek mesut bir evlilik yaşayabileceği tezini savunur.
- **Paris'te Bir Türk**, yazarın Paris'i görmeden kaleme aldığı yurt dışında bulunan doğu medeniyetinin ve Türk - İslam kültürünün savunucusu olan Nasuh'un hikâyesidir.
- Ahmet Mithat Efendi'nin en önemli romanı, **Felâatun Bey'le Rakım Efendi**'dir. Bu eser yanlış batılılaşmayı işleyen ilk romandır, eserde alafranga züppe tipi anlatılmıştır.
- Eser Batı kültürüne özenen Felatun Bey'le bu kültürü özümsemiş Rakım Efendi'nin serüvenini, medeniyet değiştiren bir toplumun hikâyesini işler.
- "Felatun Bey'le Rakım Efendi" romanı, Türk edebiyatında Tanzimat'tan sonra başlayan **yanlış Batılılaşmayı** konu alan ilk romandır
- Ahmet Mithat Efendi'nin Cervantes'in **Don Kişot** adlı eserine nazire olarak yazdığı ve içerisinde fantastik ve gizemli öğeler barındıran eseri ise "**Çengi**" romanıdır.

- **Süleyman Müslî**, Hasan Sabah döneminde geçer. Süleyman Müslî, Haçlıların eline düşmüş, bir süre sonra kaçıp Konya ve İstanbul'da yaptığı kahramanlığı ile tanınmıştır.
- **Kafkas**, 93 Harbi sırasında geçen yarım kalmış bir eserdir. Eserde Osmanlının Kafkasya bölgesi ile ilgili dış siyasetini tenkit eder.
- **Henüz On Yedi Yaşında** adlı roman Türk edebiyatında düşmüş kadına acıma temini işleyen önemli eserlerden biridir. Eserde genelevde karşılaştığı Kalyopi adlı bir Rum kızını buradan kurtarmaya çalışan Ahmet'in hikâyesi işlenir. Bu romanın kahramanı Kalyopi, çektiği sefalet yüzünden genç yaşında, kötü yollara düşmüş bir Rum kızıdır. Sonradan Ahmet Efendi adlı bir Müslüman tarafından kurtarılmış ve bir Rum delikanlısı ile evlendirilmiştir.
- **Voltaire Yirmi Yaşında** romanı Voltaire'nin yirmi yaşında iken âşık olduğu ama görüşmeleri aileleri tarafından engellenen genç bir kıza yazdığı on dört mektuptan oluşur. Eser Türk edebiyatında ilk biyografik romanlardan biridir.
- **Esrar- ı Cinayet**, Türk edebiyatında polisiye roman türünün ilk örneğidir. Roman Karadeniz Boğazı girişinde Öreke Taş veya Kanlı Kaya denilen tehlikeli kayalıklarda işlenen bir cinayeti işler.
- **Cellât**, Napolyon döneminde Fransa'da geçen bir cinayet olayını işleyen polise bir romandır.
- **Hayret**, Hintli bir ailenin İstanbul'dan Hindistan, Avrupa ve Amerika'ya kadar uzanan macerasının anlatıldığı polisiye bir romandır.
- **Arnavutlar - Solyatlar**, Mora isyanı sırasında Arnavutluk'ta Hristiyan Solyatlarla Müslüman Arnavutlar arasındaki mücadele esnasında bir Tanzimat aydını olan Rüstem ile Hristiyan Solyat kızı Eftimi arasında yaşanan aşk anlatılır.
- **Müşehadat**, Ahmet Mithat Efendi'nin Emile Zola'nın natüralizmine nazire olarak yazdığı ve dünyada ilk kez bir yazarın kendisini bir roman kahramanı olarak ele aldığı yapıtıdır.
- **Gönüllü** romanı Tesalya Savaşı'na gönüllü olarak katılan Recep Koso'nun hikâyesidir. Eser edebiyatımızda ilk savaş romanıdır. Roman Recep Koso'nun sevgilisi Hristiyan kızı Filomen'in din değiştirerek Müslüman olmasıyla sona erer.
- Çok sayıda roman ve hikâye kaleme almış ve bu eserlerin çoğunda Batılaşma özentisi, cariyelik, kadın-erkek eşitsizliği gibi konuları işlemiştir.
- Roman ve öykülerinde meddah geleneğinden faydalanan yazar, romanlarında olayın akışını keserek okuyucuya bilgi vermeyi ihmal etmemiştir.
- Edebiyatımızda çok değişik türlerde ve sayıda yazdığı için **yazı makinesi** olarak kabul edilen Ahmet Mithat'ın eserleri teknik yönden oldukça zayıf ve dil kusurlarıyla doludur
- Cenap Şahabettin, onun gayretini, ölümü üzerine yazdığı şu cümlelerle anlatmaktadır. “Efendi merhum tam manasıyla Türkiye'nin kalem şampiyonu idi. Şimdiki çelik yazı makineleri onun parmaklarına nispetle birer küçük oyuncaktır. Bilmem kim onu İngiltere'deki yüksek fırınlara benzetmişti ki, içlerinden durmaksızın erimiş maden akar. Onun bu dünyada bir tek sevdası vardı: Yazmak ve mümkün olduğu kadar çok yazmak.”
- **Romantizmin** etkisinde kalan sanatçı, bütün eserlerini halk için kaleme almış, kendini edebiyatçı olarak görmeyerek edebiyat yapmaya Hamit'e ve Ekrem'e bırakmıştır.
- Eserlerinde olağanüstü olaylara ve rastlantılara çokça yer vermiştir, üslup kaygısı gütmemiştir, bu nedenle de çalakalem yazmıştır.
- Çok sayıda hikâye ve roman yazmış olmasına rağmen tekrara düştüğü pek görülmeyen Ahmet Mithat Efendi'nin eserlerinin sonunda iyileri mutluluğa kavuştururken kötülerini cezalandırması sosyal edebiyat anlayışı ile açıklanabilir.

- Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre oyunundan etkilenerek tiyatro türünde de birkaç denemeye girişmişse de pek başarılı olamamıştır. Yazarın **Çengi**, **Çerkez Özdenler**, **Açık Baş** ve **Eyvah** adlı oyunları bulunur.
- **Eyvah**, din ve adetler hoş görse de birden fazla kadınla evlenmenin doğru olmadığı, bunun sonunda facialara yola açacağı konusunu işleyen tezli piyestir.
- **Açıkbaş**, dört perdelik bir töre komedisi olup batıl inançlarla alay eder ve evlilikte yaş farkının yarattığı kötü neticeden söz eder.
- **Çengi** yahut **Danış Çelebi**, Çengi romanının birinci bölümünün oyunlaştırılmış şeklidir. Şarkı sözlerini Muallim Naci'ni yazdığı bu oyun bir müzikal olarak oynanmıştır.
- **Fürs-i Kadimde bir Facia** yahut **Siyavuş** adlı oyununda konu Şehname destanından alınmıştır. Eserde üvey oğlu Siyavuş'a âşık olan Sudabe'nin Siyavuş'a iftira atması ve gelişen olaya ele alınır.
- **Çerkez Özdenler** sadece oynanmak için değil okunmak için de yazılmış örfi bir oyundur. Bu oyunda Çerkezler aşağılandığı için Gedikpaşa Tiyatrosu kapatılmıştır.
- Mithat Efendi, tiyatro tarihiyle ilgili yazılar da yazmış, tiyatro binaları hakkında bilgi vermiş ve Corneille'nin Le Cid adlı eserini özet olarak Türkçeye çevirmiştir.
- Ahmet Mithat tercüme de yapmıştır. Alexandre Dumas'ın La Dame aux Camelias adlı eserini, Victor Hugo'nun "Venedik Barbarını ve Derebeyleri" adlı eserlerini, Corneille'nin ise "Le Cid" adlı eserlerini Türkçeye tercüme etmiştir.
- 1908'den sonra yazıları ilgi görmediği için yazı hayatından çekilmiş; okullarda tarih, felsefe, dinler tarihi, eğitim bilimleri gibi çeşitli dersler okutmuştur.
- Ahmet Mithat Efendi, "**Dekadanlar**" adlı makalaesinde Cenap Şahabettin'i sert bir dille eleştirmiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Roman**: Felatun Bey'le Rakım Efendi, Hasan Mellah, Henüz On Yedi Yaşında, Yeryüzünde Bir Melek, Dünyaya İkinci Geliş, Arnavutlar, Çingene, Hüseyin Fellah, Paris'te Bir Türk, Denizci Hasan, Süleyman Musli, Karı-Koca Masalı, Çinli Han, Dürdane Hanım, Münşehdat, Cellât, Esaret, Karnaval
- 📖 **Hikâye**: Letaif-i Rivayet, Küssadan Hisse, Obur, Yeniçeriler
- 📖 **Oyun**: Eyvah, Açık Baş, Çerkez Özdenler, Çengi, Siyavuş
- 📖 **Gezi-anı**: Avrupa'da Bir Cevelan, Menfa

Bilgi Hazinesi

- Felatun Bey'le Rakım Efendi romanı, Türk edebiyatında Tanzimat'tan sonra başlayan **yanlış batılılaşmayı** konu alan ilk romandır
- Ahmet Mithat Efendi'nin **Gönüllü** romanı edebiyatımızda ilk savaş romanıdır.
- **Müşehdat**, Ahmet Mithat Efendi'nin Emile Zola'nın natüralizmine nazire olarak yazdığı ve dünyada ilk kez bir yazarın kendisini bir roman kahramanı olarak ele aldığı yapıtıdır.
- **Esrar - ı Cinayet**, Türk edebiyatında polisiye roman türünün ilk örneğidir.
- Ahmet Mithat Efendi'nin Cervantes'in **Don Kişot** adlı eserine nazire olarak yazdığı ve içerisinde fantastik ve gizemli öğeler barındıran eseri ise **Çengi** romanıdır.

ESARET - AHMET MİTHAT EFENDİ

Zeynel Bey, küçük yaşta satın aldığı ve büyüttüğü Fıtnat ile evlenmek ister. Fakat Fıtnat, kendisiyle aynı günde satın alınmış ve küçüklükten beri birlikte büyümüş bulunduğu Fatin adlı esir bir delikanlıyı sevmektedir. Zeynel Bey, kendi nefsiyle yaptığı bir iç muhasebesinden sonra bunları birbirleriyle evlendirerek mutluluğa erişmek ister. Düğün gecesi, iki genç birbirlerine çocukluklarını anlatır, sonunda ikisinin de Çerkezistan'dan ayrı ayrı alınıp İstanbul'da esir diye satılan iki kardeş oldukları ortaya çıkar. Bu durumu anlayan iki genç, bir mektup yazıp intihar eder.

FELATUN BEY VE RAKİM EFENDİ

Meraki Efendi alafrangalık meraklısıdır. Biri kız biri erkek iki çocukğu vardır. Bunları çok şık giydirir; fakat öğrenimlerine o kadar önem vermez. Oğlu **Felatun Bey** büyüyünce kalem-lerden birine memur olur; fakat işe gidecek yerde vaktinin çoğunu eğlence yerlerinde ahabları ziyaretle filan geçirir. Babası ölünce payına on altı bin liralık bir miras düşer. Polini adlı bir aktrise âşık olur. Sonunda âşık olduğu aktris uğrun-da bütün servetini tükettiği gibi bin beş yüz lira da borca girer.

Tanıdıklarından birinin yardımıyla Akdeniz adalarından birinde bir mutasarrıflık elde ederek İstanbul'dan uzaklaşır. **Rakim Efendi** ise eski Tophane kavaslarından birinin oğludur. Daha bir yaşında iken babası ölmüştür. Annesiyle Arap dadısı Fedayi'nin çalışmaları sayesinde öğrenimini tamamlar.

Hariciye kalemlerinden birine memur olur buraya önce parasız sonra da ufak bir aylıkla gidip gelir. Fransızca öğrenir, bir matbaacıya kitap çevirir yabancılara Türkçe dersi verir böylece epey para kazanır ve Canan adlı küçük bir cariyeyi satın alarak onu okutup yazdırır piyano dersi aldırır. Sonunda iyice yetişmiş bulunan **Canan** ile evlenir.

HENÜZ ONYEDİ YAŞINDA

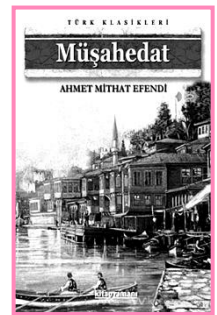
Birkaç yıl önce şubat sonlarında bir gece Beyoğlu'nun orta halli bir lokantasında yemek yemiş, içki içmiş, biri otuzunda (Hulusi Efendi, varlıklı bir adam), öteki kırkına (Ahmet Efendi, avukat ve simsar) yakın iki arkadaş, tiyatroya da gittikten sonra, bastıran şiddetli yağmurda karşıya, İstanbul'a geçemeyeceklerini anlamışlardır; pis otellere gitmektense, geceyi temizce bir genelevde geçirmeye karar verirler.

Gittikleri evde Ahmet Efendi, Kalyopi adında, henüz on yedi yaşında bir kızı rastlar. Birkaç kez daha gider o eve ve Kalyopi'yi konuşturdukları onun bu hayata, yoksul ailesini yaşatabilmek için düştüğünü öğrenir ve Hulusi'nin yardımıyla kız genelevden kurtarır. Kurtuluşun sekizinci ayında da ona bir koca bulur. Kalyopi'yi ahablarından birinin yanında uşak olarak çalışan bir Rum delikanlısıyla evlendirir.

MÜŞAHEDAT

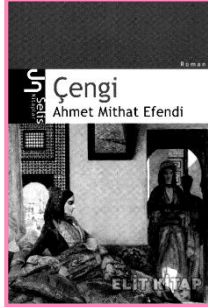
Siranuş, Tunuslu Ali Osman Topuz ile onun İstanbul'a geldiği sıralarda ilişki kurduğu Ermeni cemaatinden bir kadının kızıdır. Siranuş, bir Ermeni olarak büyütülür. Babası her tür maddi desteği sağlar. Annesinin ölümünden sonra bir Fransız'ın işlettiği pansiyonda kalır, öğrenimini özel bir okulda tamamlayarak iyi bir eğitim alır. Okul hayatı tamamlanınca patrikhanenin uygun gördüğü bir Ermeni çifti olan Vartov Dudu ve Bogos Ağanın yanlarına yerleştirilir. Zaten son derece akıllı, zeki, iffetli ve ağırbaşlı olan Siranuş, gelenek ve göreneklerine düşkün bu Ermeni ailenin yanında çok mutlu olur.

Bir ara arkadaşı Agavni'nin üvey kardeşi Karnik'le evlenmeye karar vermişse de onun hiç de iyi niyetli olmadığını farkeder. Yerli Ermenilerden farklı olarak bir nevi alafranga züppe olan Karnik, Siranuş'u kandırarak bütün mal varlığını üzerine geçirir, onu da kendisi gibi yozlaşmış bir Ermeni olan Kırkor'un metresi yapmaya çalışır. Siranuş'un vapurda dövdüğü kişi de, Siranuş'u çevresindekilere metresi diye anlatan Kırkor'dur. Siranuş, belli bir yaşa geldikten sonra okuldan arkadaşı Agavni ile Beyoğlu'nda bir ev tutar. Sonunda Refet'le tanışarak onunla evlenir. Onunla evlenmesi, Müslüman olmasını gerektirmez ancak babasının Arap tüccar Seyyit Mehmet Numan'a teslim ettiği ve ancak yirmi yaşına girince açabildiği mektupta, Müslüman olmasını arzuladığını öğrenince din değiştirir.

ÇENGİ YAHUT DANIŞ ÇELEBİ

Yazarın Cervantes'in Don Kişot'una benzer biri olarak gördüğü Daniş Çelebi'yi bilgiç annesi Saliha Molla, afsun büyü korkuları, cin peri hikâyeleriyle büyötmüştür. Nafiz Efendi adında, zengin bir adam, kendini ve dostlarını eğlendirsın diye, Daniş'i konağına alır; şaka olsun diye de cariyelerinden birini Daniş'e peri kızı diye tanıtır. Daniş'in zorla evine götürdüğü kızı, Saliha Molla, oğlu için Nafiz Efendi'den satın alır. Kız, bir peri olduğuna Daniş'i iyice inandırır, Saliha Molla ölünce de kocasına her akşam esrar içirerek evde âlemler düzenler, eve erkekler alır. Daniş'in dadısı durumun ve sahtekârlığın farkındadır. Paralar tükenince dadiyla Daniş, Peri'yi öldürmeye karar verirler. Konuşmaları dinlemiş olan Peri, akşamüstü esrar içirdiği dadiyı kendi yatağına yatırır: Daniş gece yarısı eve döndüğünde, yataktaki kadını karısı sanarak hançerler, öldürür. Peri ise mücevherleri alarak kaçmıştır (ki sonradan Sümbül adıyla, ünlü bir çengi olur). Durumu öğrenen Daniş, akli dengesini büsbütün kaybeder, on yıl sonra da kendini asar, ölür.

SÜLEYMAN MUSLİ

On üçüncü yüzyıl ortalarındaki Haçlı Seferleri sırasında Kudüs yakınlarında bir köyde, Baptisten adıyla bilinen ve Hristiyan olduğu sanılan Musul'lu Süleyman, Hristiyanları Müslümanların tuzağına düşürtürse de sevgilisi Maria'yı alamadan köyden kaçmak zorunda kalır. Hristiyanlar tarafından suç ortağı diye, yarı beline kadar toprağa gömülen, aç susuz ölüme terk edilen Maria kurtarılır, ama kurtarıcılar, Süleyman veya arkadaşları değil, Bâtınilerdir.

Maria'nın Alamut kalesine, Hasan Sabbah tarafından kurulmuş Bâtini mezhebinin reisi Şeyhülcebel'e götürüldüğünü öğrenen cesur Süleyman, bin bir güçlüğü yenerek Alamut kalesine ulaşır ve Şeyhülcebel'in emirlerini yerine getirdikten sonra sevgilisine kavuşur.

DÜNYAYA İKİNCİ GELİŞ

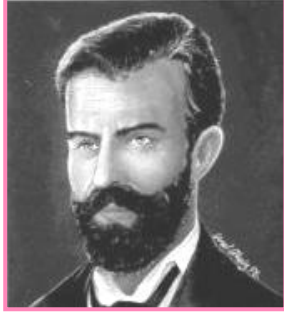
Olay, III. Selim devrinde geçer. İstanbul'da Veysel Efendi'nin kâhyalığına kadar yükselmiş, hadım köle Mesut, geceleri kadın kılığına girerek konak konak dolaşmaktadır. Bu dolaşmaları sırasında, efendisinin oğlu ile seviştiği için esirciye teslim edilen cariyeye, denenmek için verildiği konakta Mesut'la karşılaşır, onu tanır.

Mesut, kendisini ele vereceğinden korktuğu kızı yok etmek isterse de öldürmeye kıyamaz, bir adada bir mağaraya hapseder. Lalası olduğu Osman'ın yalvarmalarına dayanamayınca ona, sevdiği kızı kavuşmasının bir çeşit ölümlle mümkün olacağını söyler.

Delikanlı kabul edince, o da cariyenin hapsediği mağaraya kapatılır. Orada bir de oğulları doğan Osman'la cariyeye Nergis, yedi yıl sonra bir yolunu bulup mağaradan çıkarlar. Bu ikisi için "dünyaya ikinci geliştir ve mağarada geçirdikleri zaman zarfında İstanbul'da, dünyada çok şeyler olmuştur

RECAİZADE MAHMUT EKREM (1847 – 1914)

- İstanbul'da doğmuştur. Galatasaray Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Maarif Nazırlığı, Meclis-i Ayan Üyesi gibi değişik görevlerde bulunmuştur. Öğrencisi Tevfik Fikret'i Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürlüğüne getirerek bu edebiyatın temellerini atmıştır. İstanbul'da 1914'te ölmüştür.
- İkinci dönem Tanzimat edebiyatının önde gelen yazarlarından olup şiir, roman, öykü, tiyatro, eleştiri türlerinde eserler vermiştir, döneminin genç yazarlarına yol göstermiştir.
- Edebiyatın yenileşmesinde ve gelişmesinde büyük emeği olan yazar, “**sanatçı için sanat**” anlayışını savunmuştur.
- İlk yazılarını Namık Kemal yönetimindeki **Tasvir-i Efkâr** gazetesinde yayınlanmıştır, Namık Kemal Avrupa'ya gidince gazetenin yönetimini üstlenmiştir
- Eski-yeni tartışmalarının merkezinde bulunan Ekrem, Muallim Naci'nin “göz için uyak “anlayışına karşılık edebiyatımızda “**kulak için uyak**” anlayışına ortaya koyan ilk sanatçı olmuştur.
- Öğrencisi Tevfik Fikret'i Servet-i Fünun dergisinin başına getiren Ekrem, böylece Servet-i Fünun edebiyatının da kuruluşuna zemin hazırlamıştır.
- Sanatta güzellik ilkesine bağlı kalmış ve güzel olan her şeyin şiirin konusunu olabileceğini dile getirerek Türk şiirinin konusunu genişletmiştir.
- Ekrem edebi türler içerisinde en çok şiire ağırlık vermiştir. İlk şiirlerinde divan edebiyatı geleneğine bağlı olan Ekrem, bu şiirlerini “**Nağme- i Seher**” adlı ilk şiir kitabında toplamıştır.
- İlk şiirlerinde **tevhid** ve **naat** örnekleri veren Ekrem, Allah ve peygambere bağlıdır. Bu dönem şiirlerinde kasidede **Nef'i**'yi, gazelde ise **Fuzuli**'yi örnek alır.

- Nağme- i Seher'den sonra “**Yadigâr -ı Şebâb**” ile Zemzeme-I 'de yeni söyleyişe yönelir. Yadigâr -ı Şebâb, on bentten oluşan terciibent şeklinde yazılmış uzun bir manzumedir. Gençlik döneminin iyi ve güzel taraflarını dile getirir.
- Şiirlerinde bir hüzn ve bir elem göze çarpmaktadır. Bunda önce kızı **Piraye**'nin ardından kötürüm oğlu **Emced**'in, insan olarak da en çok sevdiği oğlu **Nijad**'in ölümü etkili olmuştur.
- Üç çocuğunun art arda ölümü ise onun derinden sarsmış ve ona içli, üzüntülü şiirler yazdırmıştır. Şiirlerinde aşk, tabiat, yokluk, Allah, ahret, özellikle de ölüm teması yoğun olarak işlenmiştir.
- Ekrem'in şiirlerinde **romantizmin** tiyatrolarında **klasisizm**, romanında **realizmin** etkileri görülür.
- Şiirle ilgili düşüncelerini **Zemzeme** adlı şiir kitabında önsözünde açıklamış ve Muallim Naci'yi eleştirmiştir. M.Naci de bu eleştirilere **Demdeme** adlı kitabıyla karşılık vermiştir.
- Ekrem Batı edebiyatından özellikle de Fransız edebiyatından çeviriler de yapmıştır. Bunların çoğunu gazete ve dergilerde yayımlamıştır.
- Şiirlerini divan şiiri nazım biçimleri ile ve **aruz ölçüsü**yle yazmıştır, az da olsa şiirlerinde **hece ölçüsü**nü de denemiştir.
- Recaizade Ekrem, asıl ününü edebiyat nazariyatçılığına (teori) dayalı “**üstad**” şöhretiyle sağlamıştır. Edebî hayatımızda sözüne çok değer verilen ve düşünceleri etrafında olumlu olumsuz fırtınalar koparılan ilk tenkitçilerimizdendir.
- Üstad-ı Ekrem** bizde ilk olarak nesirle de şiir (mensur şiir) yazılabileceğini söylemiş ve buna kendi kalemiyle örnekler vermiştir.
- Düz yazı alanında da eserleri bulunan yazarın en önemli eseri **Araba Sevdası**'dır. Eser edebiyatımızda **ilk realist romandır**. Yanlış Batılılaşma kurbanı Bihruz Bey'in ne hallere düştüğü anlatılır.

- **Muhsin Bey** ve **Şemsa** adlı hikâyeleri romantizmin etkisinde yazılmış öykülerdir. Ancak bu eserler teknik yönden zayıftır.
- **Muhsin Bey**'de sevgilisi ölen genç bir şairin ızdıraplarını; **Şemsa**'da ise küçük yaşta ölen kimsesiz bir kızın kısacık ömrünü ele almıştır.
- Sanatçının tiyatro türünde en önemli eseri **Çok Bilen Çok Yanılır**'dır. Ayrıca **Afife Anjelik** (ilk oyunu) **Vuslat** ve **Atala** sanatçının diğer oyunlarıdır. **Afife Anjelik** ilk romantik dramdır.
- Ekrem'in önemli eserlerinden biri de **Talim-i Edebiyat** adlı edebi bilgiler kitabıdır. Bir ders kitabı olarak hazırlanan eserde yeni edebiyatın kurallarını ortaya koymuş ve devrinde üstat olarak kabul edilmiştir.
- **"Kudemadan Birkaç Şair"** adlı biyografik eserinde ise "Fuzuli, Baki, Nedim ve Nabî" gibi şairlerden söz etmektedir.
- Ekrem'in edebiyattaki asıl iki başarısı vardır. Bunlar: Edebiyatımızda göz için uyak anlayışını yıkarak ilk kez **kulak için uyak** anlayışını ortaya koyması ve **Servet-i Fünun** edebiyatının temellerini atmasıdır.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Nağme-i Seher, Yadigâr-ı Şebab, Zemzeme, Nefrin, Pejmürde, Nijad Ekrem, Tefekkür
- 📖 **Roman**: Araba Sevdası
- 📖 **Öykü**: Muhsin Bey, Şemsa, Saime
- 📖 **Oyun**: Çok Bilen Çok Yanılır, Afife Anjelik, Vuslat yahut Süreksiz Sevinç, Atala yahut Amerika Vahşileri
- 📖 **Eleştiri**: Takdir-i Elhan, Naçiz, Takrizat
- 📖 **Ders Kitabı**: Talim-i Edebiyat

Püf Nokta

- ✳ Ekrem'in edebiyattaki asıl iki başarısı vardır. Bunlar: Edebiyatımızda göz için uyak anlayışını yıkarak ilk kez **kulak için uyak** anlayışını ortaya koyması ve **Servet-i Fünun** edebiyatının temellerini atmasıdır.

RECAİZE MAHNUT EKREM'İN ESERLERİ

📖 AFİFE ANJELİK

- Ekrem'in ilk tiyatro denemesidir. Eserin konusu kocası savaşa giden yeni evli kontese göz koyan saray bakıcısının kötü emelleri ile genç ve güzel kadının namusu uğruna çektiği acı ve üzüntüdür.
- Dört perdelik bu oyun, teknik yönden oldukça kusurludur.

📖 ATALA YAHUT AMERİKA VAHŞİLERİ

- Fransız romancısı Chateaubriand'in "Atala" adlı romanının Mahmut Ekrem tarafından oyunlaştırılmış biçimidir.
- Medeniyetten yoksun Amerikan yerlilerinin içine giren iki beyaz gencin karşılıklı duyguları ile inançlarına olan bağlılıkları romantik bir anlayışla dile getirilir. Oyunda Şaktos, Simağan ve Atala gibi kişiler başlıca karakterlerdir.

📖 VUSLAT YAHUT SÜREKSİZ SEVİNÇ

- Vuslat'ta işlenen konu aşktır. Konu Namık Kemal'in Zavallı Çocuk adlı piyesi örnek alınarak yazılmıştır.
- Eserde birbirini görmeden evlenmenin sakıncaları ve yuva kurarken gençlerin de söz sahibi olmaları işlenir.
- Eserde Vuslat, Muhsin Bey, Lütfiye Hanım, Giritli Mustafa ve Servinaz bulunur.

📖 ÇOK BİLEN ÇOK YANILIR

- Ekrem'in son oyunu olup en başarılı tiyatrosudur. Eserin diğer adları arasında Kaz Kuyuyu Boyunca, Kemlik Eden Kemlik Bulur bulunur.
- Eserde işlenen konu Binbir Gece Hikâyeleri'nden seçilmiştir. Dört perdelik oyunda olaylar Maraş yöresinde geçer.
- Halep valisi İlyas Paşa'nın oğlu **Süeda Bey**, Maraş kaymakamı Edip Efendi'nin kızı **Hasene Hanım** ile evlenecektir. Ama kızı görmemiştir. Kızı görmek için kılık değiştirip Maraş'a gelir ama Kadı Azmi Efendi bu evliliği engellemek ister.

- Eserin kahramanları arasında Süeda Bey, Hasene Hanım, Azmi Efendi vb. bulunur. Konusu Binbir Gece Masalları'ndan "Muhayyelât-ı Aziz Efendi'nin bir bölümünden (Hoca Abdullah'ın hikâyesi) alınarak Türk hayatına uyarlanmış dört perdelik bir töre komedyasıdır. "Kadının fendi erkeği yendi" atasözünün hikmeti üzerine yazılmış olan Çok Bilen Çok Yanılır Ekrem'in en önemli oyunudur.

SAİME

Ekrem'in ilk hikâye denemesi Saime'dir. Ancak hikâye toplum yaşayışına aykırı olduğu gerekçesiyle yayımlanmaz. Eser çocuk sevgisi ve onun yetiştirilmesi temi üzerine kurulmuştur.

MUHSİN BEY

Eserdeki konu yine romantik bir aşktır. Hikâyede Muhsin'in verem hastalığından ölen sevgilisi Dilara için duyduğu acı işlenir. Eserin diğer adı **Şairliğin Hazin Bir Neticesi** diye bilinir.

ŞEMSA

Asıl adı Seher olan Şemsa, babasını anasını yitirmiş bir Anadolu çocuğudur. Yazar onu yanına alır, kendi çocuğu gibi yetiştirmek ister. Ancak Şemsa, zatürree hastalığına yakalanır ve ölür.

ARABA SEVDASI

- Araba Sevdası **resimli ilk roman** olma özelliğine sahiptir. Eserin diğer adı Bihruz Bey'in Âşıklığı'dır.
- Eser edebiyatımızda **ilk realist romandır**. Yanlış Batılılaşma kurbanı Bihruz Bey'in ne hallere düştüğü anlatılır.

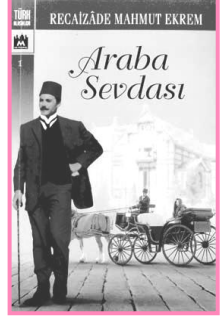
Hap Bilgi

* Araba Sevdası romanının kahramanları

- Bihruz Bey
- Periveş Hanım
- Mösyö Piyer
- Keşfi Bey

ARABA SEVDASI - MAHMUT EKREM

Nazlı büyütülmüş, üstünkörü bir öğrenim görmüş **Bihruz Bey**, bir Osmanlı paşasının oğlu, yani paşazadedir. Babası ölünce Bihruz'la cahil ve saf annesine büyük bir miras kalır. Yirmi dört yaşlarındaki Bihruz Bey, hazır paranın bit-

meyeceğini sanarak, kendini gezmelere, eğlencelere kaptırır. Alafranga giyinmek; terziler, garsonlar ve ayakkabıcılar arasında yarım yamalak öğrendiği Fransızca sözcükleri kullanmak onun başlıca meraklarıdır. Kısaca, Bihruz Bey "Batılılaşma"yı yanlış anlamış bir "züppe" tipidir. Bihruz Bey bir gün, İstanbul'un o zamanki gezinti yerlerinden Çamlıca tepesinde genç ve güzel bir kadın görür. Hayalinde onu kibar bir aile kızı olarak tasarlar. Ona sırlısıklam âşık olmuştur. Ertesi hafta yine oraya gider ve bin bir özenle yazdığı mektubu onun arabasına atar. Fakat bir daha onu hiç göremez. Yemeden içmeden kesilir, yataklara düşer. İşini, annesini ihmal eder. Bihruz Bey, bir daha göremediği **Periveş** adındaki kadının aşkıyla yanarken, dalkavuk ve yalancı arkadaş Keşfi Bey, Bihruz'a Periveş'in öldüğünü söyler. Âşık Bihruz şimdi Periveş'in hiç değilse mezarını bulmak sevdasındadır. İstanbul'un bir başka eğlence yeri Şehzadebaşı'nda bir ramazan akşamı gezinirken Periveş'e çok benzeyen bir kadına rastlar; onu Periveş'in ablası sanır; kadından kardeşinin mezarının yerini sorar. Bihruz Bey'in ahmaklığını anlayan Periveş, ona, aradığı kadının kendisi olduğunu söyler. Hayalinde yücelttiği sevgilisinin bir sokak yosması olduğunu anlayan Bihruz Bey, büyük bir hayal kırıklığına daha uğrar.

Hap Bilgi

- Roman kahramanı Bihruz Bey, birçok yönden Ahmet Mithat Efendi'nin Felatun Bey'le Rakım Efendi adlı romanındaki **Felatun Bey** karakteriyle benzerlikler ortaya koymaktadır.

YAKIŞMADI

Her tarafta seni arar gözlerim
Sana mahsus hep düşüncem sözlerim,
Bilsen Nijat seni nasıl özlerim!
Gittin amma yavrum on beş yaşında
Yakışmadı adın mezar taşında!
Felek fırsat verip yaşın dolaydı
Yılın bari yirmi beşi bulaydı
Sen gitmeden ben gideydim n'olaydı?
Gittin amma yavrum on beş yaşında
Yakışmadı adın mezar taşında!

ŞEVKİ YOK

Gül hazin, sümbül perişan, bağzarın şevki yok
Derdnak olmuş hezar-ı nağmekarın şevki yok
Başka bir haletle çağlar cuybarın şevki yok
Ah edip inler nesim-i bi-kararın şevki yok
Geldi amma neyleyim sensiz baharın şevki yok
Farkı yoktur giryeden ruy-ı çemende jalenin
Hüsn-i hasretle dolar cam-ı sefası lalenin
Meh bile gayretle ağuşunda ağlar halenin
Gönlüme tesiri olmaz ateş-i seyyalenin
Geldi amma neyleyim sensiz baharın şevki yok

Recaizade Mahmut Ekrem

AH NİJAD

Hasret beni cayır cayır yakarken
Bedenimde buzdan bir el yürüyor.
Hayaline çılgın çılgın bakarken
Kapanası gözümü kan bürüyor.
Dağda kırdı rast getirsem bir dere
Gözyaşlarım akıtarak çağlarım.
Yollardaki ufak ufak izlere
Senin sanıp bakar bakar ağlarım.
Güneş güler, kuşlar uçar havada,
Uyanırlar nazlı nazlı çiçekler..
Yalnız mısın o karanlık yuvada?
Yok mu seni bir kayırır, bir bekler?

Can isterken hasret oduyla yansın,
Varlık beni alil alil sürüyor.
Bu kaygıya yürek nasıl dayansın?
Bedenciğin topraklarda çürüyor!

Bu ayrılık bana yaman geldi pek,
Ruhum hasta, kırık kolum kanadım.
Ya gel bana, ya oraya beni çek,
Gözüm nuru oğulcuğum, Nijad'ım!

Recaizade Mahmut Ekrem

Hap Bilgi

Recaizade Mahmut Ekrem'in ünlü şiirleri

- Tegazzülden Geçemem
- Ah Nijat
- Tefekkür
- Şevki Yok
- Güzelim
- Zemzeme
- Yadigâr-ı Şebab
- Nefrin
- Pejmürde

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN (1852 – 1937)

- İstanbul'da doğmuştur. Babası tarihçi Hayrullah Efendi'dir. Öğrenimini Robert Koleji'nde tamamladıktan sonra babası ile Tahran'a gitmiştir. Yurda döndükten sonra Paris, Brüksel, Lahey, Bombay elçiliklerinde bulunmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul milletvekili seçilmiştir. İstanbul'da 1937'de ölmüştür.

Hamit'in Şairliği

- Abdülhak Hamit Tarhan II. Dönem Tanzimat edebiyatının en önde gelen yazarlarından olup daha çok şiir ve tiyatro türlerinde verdiği eseriyle tanınır.
- Eserlerinde hem doğru hem de batının etkileri görülen sanatçı, Tanzimat şiirini, Servetifünun'a bağlayan bir köprü niteliğinde eserler vermiştir.
- Eserlerini romantik bir yaklaşımla kaleme almış ve **romantizm** akımından etkilenmiştir; **sanat için sanat** ilkesine bağlı kalmıştır.
- Divan şiirinin son kalıntılarını yıkan şair eski nazım biçimlerini bırakarak yeni ve kuralsız nazım biçimlerini kullanmıştır.
- Şiirlerinde aşk, ölüm, metafizik düşünceler ve günlük yaşam başlıca tema olarak işlenmiştir. Türk edebiyatına **metafizik ürperti**yi getiren sanatçı olarak tanınmıştır.
- Şiirlerinde tezat ve şaşırtmaya yer vermiştir ve edebiyatımızda **dâhi-yi âzam**, **tezatlar şairi** ve **şair-i azam** gibi unvanlar almıştır.
- Abdülhak Hamit Tarhan'a bu **şair-i azam** unvanını Süleyman Nazif'in abisi **Faik Ali Ozansoy** vermiştir.
- Şiirde vezin, kafiye ve dille önem vermemiş duygu ve hayale önem vermiştir Böylece şiirin biçim ve içeriğinde önemli değişiklikler yapmıştır.

- Şiirde gözleme önem vermiş, konu alanını genişletmiş; özellikle günlük yaşam, ölüm, aşk ve tabiat konularını lirik, epik ve felsefi bir dille işlemiştir.
- Şiirlerde hem heceyi, daha çok da aruz ölçüsünü kullanan sanatçının dili çok ağırdır. Sanatlı bir söyleyişi yeğlemiştir.
- Abdülhak Hamit'in bu güne kadar 16 şiir kitabı yayımlanış sırasına göre şunlardır:
- 📖 **Sahra**: J. J. Rousseau'nun dünya görüşleri, havası içinde, kır hayatının güzelliğini anlatan bir eserdir. Hamit, ilk şaşırtıcı nazım yeniliklerini bu eserinde yapmıştır. 10 şiirden oluşan **Sahra** adlı bu eser ilk şiir kitabı olup bir kır ve köy hayatını işler. Edebiyatımızda **ilk pastoral şiir** örneğidir.
- 📖 **Makber**: Hamit'in şaheseri olarak tanınan bu eser, ilk eşi Fatma Hanım'ı kaybedişi üzerine şairin üzüntülerini ve ölüm üstündeki düşüncelerini anlatan bir eserdir.

Hap Bilgi

- Hindistan'a götürdüğü sevgili eşi Fatma Hanım'ın vapurla dönerken ölmesi ve Beyrut'a gömülmesi Hâmit'in şiirine yepyeni ilhamlar getirmiş Makber, Ölü, Hacle, Bunlar O'dur gibi lirik kitapları bu acı ölümün şaire verdiği ıstırap ve düşünce koyuluğu altında vücut bulmuştur.
- Fatma Hanım'dan sonra İngiliz **Nelly**, **Cemile** (ancak 20 gün evli kalmıştır) ve Belçikalı **Lüsiyen** (Lucienne) hanımlarla evlenmiştir. (Şairimizi sevmiş ve ona ölünceye kadar şefkatle bakmış olan Lüsiyen kendisinden sonra da İstanbul'da yaşamış, son yıllarda vefat etmiştir.) Bunlardan başka Londra'da **Ashley** hanımla nikâhsız eş hayatı yaşadığı, daha pek çok kadınla yakınlığı olduğu, kadınlara fazlaca düşkün olduğu da bilinir.
- Edebiyatımızda **ottava rima** denilen nazım biçimiyle kaleme alınan ilk şiir, **Abdülhak Hamit Tarhan**'ın **Makber** adlı manzumesidir.

- ❏ **Ölü:** Bu şiir kitabı Makber'in devamıdır.
- ❏ **Bunlar O'dur:** Fatma Hanımın görüntüleri altında Hindistan manzaraları tasvir edilen şiirlerdir.
- ❏ **Hacle:** Başka bir kadının hayali ile Fatma Hanım'ın hayalini karşılaştıran bir eserdir.

Hap Bilgi

- ✱ Abdülhak Hamit'in ölüm temasını işlediği şiir kitapları şunlardır:
 - Makber
 - Ölü
 - Hacle
 - Bunlar O'dur
- ❏ **Divaneliklerim yahut Belde:** Sahra'dan önce yazılmış, fakat daha sonra yayımlanmıştır. İsminden de anlaşılacağı gibi burada Sahra (kır)'a karşılık Belde (şehir) hayatının zevkleri, eğlenceleri tasvir olunmaktadır. Bu eser aynı zamanda Hâmit'in Paris' te geçirdiği ilk gençlik maceralarını içine alır.
- ❏ **Kahpe yahut Bir Sefilenin Hasbıhali:** Victor Hugo'nun Sefilleri'ndeki Fantine tipinden ilhamlanmıştır. İğfal edilmiş bir köylü kızın yakarışlarını anlatır.
- ❏ **Bâlâdan Bir Ses:** Göklere yükselmiş bir ruhun, dünyadakilere seslenişlerini anlatan, durgusuz hece vezniyle yazılmış bir eserdir.
- ❏ **Validem:** Annesini ve vatanı anlatan şiirlerdir.
- ❏ **İham-ı Vatan:** Vatan için yazılmış şiirlerdir. Yavuz'un ve Fatih'in kabirlerini ziyaret gibi ünlü şiirleri bu kitaptır.
- ❏ **Yadigâr-ı Harb:** I.Dünya Savaşı dolayısıyla yazılmış şiirlerdir.
- ❏ **Tayflar Geçidi:** Doğu ve Batı'nın ölmüş büyük filozof ve şairlerinin ruhlarını konuşturan bir eserdir. Ruhlar ve Arzilerde bu eserin devamıdır.
- ❏ **Garam:** Hâmit'in ilk eserlerinden olduğu hâlde, geç basılmıştır. Deliler arasında geçen felsefî söyleşmeleri işleyen bir şiir kitabıdır.

- ❏ **Yabancı Dostlar:** Yaşlı, sarhoş bir adamla genç bir artistin aşklarını anlatır.
 - Bunlardan başka Hâmit'in gazete ve dergilerde kalmış birçok şiirleri bulunmaktadır.
 - Abdülhak Hamit şiirlerinin çoğunda aruzu kullanmışsa da arada bir heceyi hatta serbest nazmı da denemiştir. Yenilik hırsı vezinde bile görülür. Aruzun mevcut kalıpları ile yetinmeyerek müfâiletün, mütefâiletün, mütefâilün gibi görülmemiş kalıplar icat etmiştir. Serbest müstezadı denemiştir. Tek şiirde ayrı vezinler kullanmıştır.
 - Hamit'in şiir kahramanları ya kendisi ya da yakınlarıdır. Örneğin Makber'de karısı Fatma Hanım'ı, Ölü ve Hacle'de Fatma Hanım'ın gölgesini, Validem' de annesini, Garam ve Belde şiirlerinde ise kendi hayatını işler.
 - Hamit Türk şiirinde hem biçim hem içerik yönünden yenilikler yapan şairdir. Servetifünun şairlerince üstat sayılmıştır. Hamit'in nesirle yazdığı tiyatro oyunlarında şiir parçaları da bulunur. Buna Tarık'ta yer alan mersiye, Fiinten'deki türkü örnek verilebilir.
 - Eserlerinde Fransızca şiir başlıklarını ve kelimelerini kullanmıştır. Shakspeare ve Victor Hugo gibi yazarların etkisinde kalmıştır.
 - Aruzun hemen bütün şekillerini yeni bir kalıba sokmuş, aruz - hece karışık, bazen bütünüyle kafiyesiz yeni şekiller bile denemiştir. "**Validem**" şiiri kafiyesiz şiirin ilk örneğidir.

Hamit'in tiyatroculuğu

- Abdülhak Hamit Tarhan, şiir dışında tiyatro türünde de yaklaşık **25** eser vermiştir. Tanzimat Dönemi'nde en fazla tiyatro yazan sanatçı olmuştur.
- Tiyatroları sahne tekniğinden uzak olduğundan oynanmak için değil; okunmak için yazılmıştır. Tiyatroları sahne tekniğinden oldukça uzak olup dilleri ise çok ağırdır.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Tiyatrolarının konularını genellikle tarihten, yabancı ülkelerdeki yaşayış biçimlerinden veya hayali olaylardan almıştır.
- Konusunu Afganistan ve Hindistan'da geçen efsanevi ve masalımsı oyunlar arasında Macera-yı Aşk, Nesteren, Zeynep ve Hakan bulunur.
- Konusunu günlük hayattan alan oyunları arasında “Sabr u Sebat, İçli Kız, Liberte ve Yedigâr-ı Harp” bulunmaktadır.
- Konusunu tarihten alan oyunları arasında Eşber, Tarık, Tezer, Nazife, İbn Musa, Sardanapal sayılabilir.
- İlhan, Turhan ve Arziler ise konusunu İlhanlı tarihinden almıştır.
- İlk tiyatro denemesini “**Macera-yı Aşk**” ile yapan Abdülhak Hamit'in oyunlarının tümü **dram** türünde olup Shakespeare'nin etkilerini taşımaktadır. **Finten** adlı oyununda da Macbeth'in tesiri büyüktür.
- En önemli oyunu olan **Finten**'i İngiltere'de kaldığı yıllarda yazmıştır. **Eşber**'de Büyük İskender'i anlatan yazar, **Tarık** adlı oyununda Tarık bin Ziyat'ın İspanya'yı fethini, Endülüs Emevi Devleti'nin kuruluşunu ve yıkılışını anlatmıştır.
- **Turhan, Hakan** ve **İlhan** adlı oyunlarının konularını ise Türk tarihinden seçmiştir.
- **Sabr u Sebat**'ta yazar Paris izlemlerinin yanı sıra Monte Kristo'nun etkisi de bulunur.
- **Duhter-i Hindu**, Hamit'in Türk şiirinde yepyeni görülen manzum parçalarında yer aldığı siyasi bir oyundur. Görmediği Hindistan üzerindeki İngiliz sömürsünü ele alır.
- Hamit'in Endülüs ile ilgili ilk oyunu, kısa diyaloglardan oluşan **Nazife**'dir.
- Sanatçının Eşber, Nesteren gibi oyunlarında **klasizmin** özellikle, **Corneille**'nin etkisi vardır.
- **Vicdan Azabı**, hece ve aruzla yazılan ve Kanuni Sultan Süleyman'ın vicdan azabını anlatan manzum bir tiyatrodur.
- **Yedigâr-ı Harp**, Hamit'in nazım ve nesir karışık olarak Çanakkale zaferinden sonra yazdığı bir eserdir.
- **Zeynep** aşk üzerine yazılan manzum bir oyundur. **Liberte** I.Meşrutiyet'in ardından oluşan siyasi olayları anlattığı heceyle yazılmış **manzum** bir oyundur.
- 1887'de Paris'te yazdığı **Nesteren** piyesi sevilmeyen bir hükümdarla sevilen bir şehzadenin taht kavgalarını ele aldığı ve bu hâl, II. Abdülhamit ile V. Murat'ın durumlarını andırdığı için şair, İstanbul'a çağırılmış ve yurt dışına iki yıl gönderilmiştir.
- **İçli Kız** adlı piyesini Namık Kemal'in Zavallı Çocuk piyesi örnek alınarak yazılmıştır.
- **Nesteren** adlı oyunu beğenilmeyen Hamit, Bu konuda Namık Kemal ve Ekrem ile de sık sık tartışmalara girmiştir
- **Nesteren**'de, tiyatro diline yeni ifade şekilleri arayan şairin ilk defa burada kendisinin “mukaffa” adını verdiği kafiyeli fakat hece sayısı aynı olmayan **duraksız heceyi** denemiştir.
- Finten, Zeynep gibi Hamit'in Londra'da yazdığı ama basılma iznini alamadığı ve görevinden de uzaklaştırılmasına da yol açan oyundur.
- **Cünûn - ı Aşk**'ta asil bir İngiliz kızı Florans Heneger ve Fransız mürebbiye Öjeni Dageri'nin aşk-ları arasında kalan Mahaçara'nın macerasını işler
- Eşber'de İskender'in karşısına çıkardığı küçük Pencap devletinin hükümdarının mücadelesi anlatılır. **Eşber** adlı oyunu Türk edebiyatında aruzla yazılan ilk oyun örneğidir.
- **Sardanapal** konusunu Asur tarihinden alan bir oyundur. Sardanapal Asur hükümdarıdır. Vali ve ordu komutanlarının Sardanapal'a isyanını işleyen bir piyestir

- Cumhuriyet'ten sonra yayımlanan iki kitabı, **Yabancı Dostlar ve Hakan** adlarını taşımaktadır.
- Tiyatro eserlerinin hepsi dram olan sanatçı, bu eserlerde olaydan çok diyaloglara yer vermiştir. Shakspeare'den etkilenmiştir. Manzum eserlerini hece ya da aruzla yazan sanatçı, Namık Kemal' den etkilenerek tarihî konuları da işlemiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Makber, Sahra, Belde, Baladan Bir Ses, Ölü, Hacle, Validem, Tayflar Geçidi, Bir Sefilenin Hasbiali, Garam, Divaneliklerim, Yedigâr-ı Harp, Bunlar O'dur, İlham-ı Vatan, Arziler
- 📖 **Tiyatro**
 1. **Mensur oyunlar:** Macera- yı Aşk, Sabr u Sebat, İçli Kız
 2. **Manzum oyunlar**
 - a. **Aruz ile yazılanlar:** Eşber, Sardanapal, Nazife, Tezer, Abdullahü's- Sagir, Yabancı Dostlar, İlhan, Turhan, Tayflar Geçidi, Ruhlar, Arziler
 - b. **Duraksız hece ile yazılanlar:** Nesteren, Liberte, Hakan, Cünûn - ı Aşk
 3. **Nazım - nesir karışık oyunlar:** Duhter- i Hindu, Tarık, İbn Musa, Zeynep, Finten, Yedigâr- ı Harp

Hap Bilgi

- ✳ Türk şiirine metafizik ürpertiye getiren şair, **Abdülhak Hamit Tarhan**'dır.
- ✳ Tanzimat dönemi şairleri içerisinde dili en ağır olan sanatçı, **Abdülhak Hamit Tarhan**'dır.
- ✳ Türk şiirinde ilk kafiyesiz şiir örneğini **Validem** şiiri ile **Abdülhak Hamit Tarhan** vermiştir.
- ✳ Şiirlerinde tezat ve şaşırtmaya yer veren ve edebiyatımızda tezatlar şairi olarak anılan sanatçı, **Abdülhak Hamit Tarhan**'dır.
- ✳ A.Hamit Tarhan şiirimizde **dâhi-yi âzam**, **tezatlar şairi** ve **şair-i azam** gibi unvanlarla almıştır.

MAKBER

Eyvah! Ne yer, ne yâr kaldı,
Gönlüm dolu ah-u zâr kaldı.
Şimdi buradaydı, gitti elden,
Gitti ebeye gelip ezelden.

Ben gittim, o haksar kaldı,
Bir köşede tarumar kaldı,
Baki o enis-i dilden, eyvah,
Beyrut'ta bir mezar kaldı.

Bildir bana nerde, nerde Yarab,
Kim attı beni bu derde Yarab?
Nerde arayayım o dil rûbayı,
Kimden sorayım bi-nevayı?

Derler ki unut o aşnayı,
Gitti tutarak reh-i bekayı,
Sığsın mı hayale bu hakikat?
Görsün mü gözüm bu macerayı?

Sür'atle nasıl da değişti halim,
Almaz bunu havsalam, hayalim.
Çık Fatıma! Lahdden kıyam et,
Yâdımdaki haline devam et.

Ketmetme bu razı, söyle bir söz,
Ben isterim, ah, öyle bir söz.
Güller gibi meyl-i ibtisam et,
Dağ-ı dile çare bul, meram et.

Bir tatlı bakışla, bir gülüşle,
Eyyamı hayatımı tamam et,
Makber mi nedir şu gördüğüm yer?
Ya böyle reva mı ey cay-ı dilber?

Abdülhak Hamit Tarhan

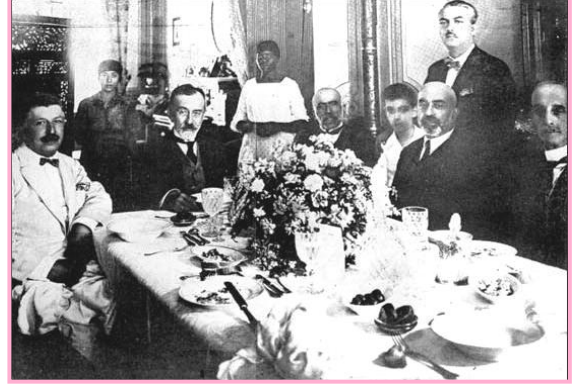
SAHRA

Bir zamanlar karargâhım idi
Bedeviler gibi beyâbanlar;
Buna mucib de iştibâhım idi;
Nasıl imrar-ı vakt eder anlar.

Belde halkında görmedin hayfa
Gördüğün ünsü ehl-i vahşette!
Bedeviler sükûn u rahatte;
Sürdüğü daima ganemle sefâ.

Beledî muttasıl esir-i cefâ;
İntiâş âleminde zulmetde!
Biri endişeden aman bulmaz;
Biri endişeye zaman bulmaz.

Abdülhak Hamit Tarhan

Bir Sefilenin Hasbıhalinden

Ne idim ben, ne tabii bir kız
Belki sahrada rebii bir kız
En büyük zevkim, ümidim, neşem
Kırda seyran idi, her gün, her dem

Düşünürken o büyük sahrada
Beni halk eyleyen tenhada

Duruyorken hareketsiz, sessiz
Yere inmiş göğsü benzerdi deniz

Aksi tekbir ile dolmuş dereler
Secde eylerdi bütün meşcereler

Şebi mehtap doğar aynı şafak
Her taraf nura olur müstağrak

Akıyormuş gibi her suda hayat
Yüzüyormuş gibi hep mahlûkat

Abdülhak Hamit Tarhan

VALİDEM

Validem ümmiyeydi, ümmiyenin
Var idi ezberinde birçok ilim. (...)
Son zamanlar alil olan gözünün
Gördüğü bir hayal idi ancak
Ameliyatı istemez, sevmez,
Der idi daima; "Ne görmek için?"
"Bizi görmek için" deyince güler,

"Sizi duymaktayım, bu kâfidir.
Sağ olun, siz görün bu dünyayı,
Ben de görmüş gibi olur, gülerim."
"Gülerim" der de, etseniz dikkat,
Görünürdü için için giryan.
Yaşamaktan da bezmiş olmalı ki,
Sinnini sorsalar, cevaben o:
"Belki üç yüz yaşındayım" derdi.

Abdülhak Hamit Tarhan

Hap Bilgi

Abdülhak Hamit Tarhan'ın ünlü şiirleri

- Makber
- Sahra
- Kürsî-i İstiğrak
- Validem
- Bir Şairin Hezayanı
- Nâkâfi

ŞEMSETTİN SAMİ
(1850 – 1904)

- 1850'te **Yanya**'da doğmuştur. 1877'de İstanbul'a gelerek Matbuat Kalemî'ne girmiştir. Çeşitli gazetelerde ve dergilerde çalışmıştır. Sözlük çalışmaları yapmıştır.
- 1876'da **Sabah**, 1894'te **Tercüman-ı Şark** adlı gazeteleri çıkarmıştır. **Hafta** ve **Aile** dergilerini yayımlamıştır; İbret ve Hadika gazetelerinde yazılar yazmıştır
- Şemsettin Sami, Galatasaray Kulübü yöneticisi Ali Sami Yen'in babasıdır. Şemsettin Sami'nin yayınladığı Sabah gazetesi Türk basınında o zamana kadarki gazeteler içinde en çok satan gazete olmuştur.
- Tanzimat edebiyatının dil ve sözlük alanında eserler veren bir yazardır. Özellikle Fransızcadan Türkçeye, Türkçeden Fransızcaya çevirdiği sözlükleriyle tanınır.
- Türk dilinin sadeleşmesi, dilbilgisinin derlenip toplanması ve sözlükler oluşturulması yönünde çalışmaları ve fikirleri bulunan sanatçı, bu yolda kendisinden sonra gelenlere örnek olmuştur.
- Türk edebiyatında ilk roman örneğini yazmış olmasının dışında asıl olarak dil ve sözlük çalışmalarıyla öne çıkmıştır. Birçok dili bilen sanatçının dil alanında en önemli eseri ise **Kamus-ı Türkî** adlı ilk Türkçe sözlüktür. **Kamus-ı Fransevi** ve **Kamus'ul Alam** yazarın diğer önemli eserlerdir.
- Kamus-ı Alam**, tarih ve coğrafya ile ilgili altı ciltlik bir eserdir. Türk edebiyatının ansiklopedi türünün ilk örneğidir. Bu eser, tarihten, coğrafyadan, ekonomiden, kimyadan, edebiyattan sanata hemen her şeyi kapsar.
- Sanatçı dil ve sözlük çalışmalarının dışında tarih ve coğrafya ile ilgili araştırmalar yapmış, roman tiyatrosu, makale yazmış ve çeviriler yapmıştır.
- Edebiyatımızda **ilk yerli roman** sayılan **Taaşuk-ı Talat Fitnat** adlı eseri vermiş ve bu türün gelişmesine katkı sağlamıştır.

Hap Bilgi

- Talat ve Fitnat'ın aşklarını konu alan ve 1872'de yazılan bu eser edebiyatımızda **ilk yerli roman** olmasına rağmen edebiyat değeri taşımayan bir eserdir.
- Talat ve Fitnat'ın aşkları anlamına gelen eserde görücü usulü ile evlenmenin sakıncaları işlenmiştir. Teknik yönden zayıf olan roman, dil bakımından oldukça sadedir.
- Romanın başkahramanları Talat Bey, Fitnat ve Hacı Baha'dır. Talat Bey tecrübesiz bir delikanlıdır. Hayat ve aşk karşısında tecrübesizdir.
- Romanda birbirine âşık iki genç etrafında olaylar gelişmiştir. Hacı Baba ve Fitnat'ın görücü usulüyle evlenmesi istenen, sonradan öz babası olduğu anlaşılan Ali Bey, gençlerin kaderine etki eden iki önemli kişidir.
- Eser teknik olarak oldukça zayıftır ve bugün zevkle okunacak bir roman değildir. Türk edebiyatının Batı unsurlarını kullanan ilk romanı olması bakımından önemli bir eserdir.
- Türk edebiyatında **Kutadgu Bilig**'i Osmanlı Türkçesine ilk çeviren kişidir.
- Yazar; Victor Hugo'nun **Sefiller**, Daniel Defoe'nun **Robinson Cruzo** adlı eserlerini de dilimize tercüme etmiştir. Ayrıca Tarîh-i Mûcme-i Fransa, İhtiyar Odabaşı, Şeytanın Yedigârı gibi eserleri de çevirmiştir.
- Şemsettin Sami, halka yararlı olmak ve halka yeni bilgiler öğretmek için "**Cep Kütüphanesi**" başlığı altında küçük başvuru kitapları da yayımlamış ve halka bu alanda da hizmet etmiştir.
- Romantizm** akımından etkilen sanatçı, tiyatro türünde de eserler vermiştir. Bu tiyatro eserleri arasında "Seydi Yahya, Gave, Besa yahut Ahde Vefa" bulunmaktadır.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- **Besa** yahut **Ahde Vefa** oyununda vatanına dönerken yolda bir köylünün elinden canını kurtaran Vahide Hanım'a kocasını öldürüp kızını alan kişiden intikam alacağına söz veren Fettah Ağa'nın öldüreceği kişinin kendi oğlu olduğunu öğrendikten sonra sözünden dönmek için onu öldürmesi konu edilmiştir.
- **Gave** konusunu Firdevsî'nin Şehname destanından almıştır. Cemşid'in tahtına oturup halka zulmeden Dahhak'ı tahtından indiren Gave'nin, Cemşit'in torunu Feridun'u tahta çıkarmasını anlatır.
- **Seydi Yahya** konusunu Endülüs tarihinden almıştır. Eserdeki olaylar, hicri 9. yüzyılın sonu ile 10. yüzyılın başında İspanya'da geçer. Raze Kalesi'nde geçer. Raze Kalesi'ni koruyan Yahya Kaleyi İspanyollara vermek istemez. Ancak Zeyd adında bir hain kale kapılarını gizlice açar.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Taaşuk-ı Talat ve Fitnat
- 📖 **Sözlük:** Kamus-i Türkî, Kamus'ul Alam, Kamus-i Fransavi, Kamus-i Arabî
- 📖 **Oyun:** Seydi Yahya, Gave, Besa yahut Ahde Vefa
- 📖 **Çeviri:** Robinson Cruseo, Sefiller

Bilgi Kupu

- ✳ Edebiyatımızda **Orhun Yazıtları**'nı Osmanlı Türkçesine aktarmaya çalışmıştır ancak ömrü yetmediği için bu işi Necip Asım yapmıştır.
- ✳ Karahanlı sahasının ilk ürünü olan **Kutadgu Bilig**'i Osmanlı Türkçesine ilk çeviren, Şemsettin Sami'dir.
- ✳ Türkiye Türkçesinin ilk sözlüğü olan **Kamus-i Türkî** adlı sözlük de Şemsettin Sami tarafından yazılır.
- ✳ Türk edebiyatının ansiklopedi türünün ilk örneği olan **Kamus-ı Alam**, Şemsettin Sami'ye aittir.

Hap Bilgi

- ✳ Tanzimat döneminde dilde sadeleşme anlayışını savunan sanatçılar arasında **Şinasi**, **Şemsettin Sami**, **Ahmet Vefik Paşa** gibi isimler bulunur.

TAAŞUK'U TALAT VE FİTNAT

Eski geleneğin kimi kalıplarını sürdürmekle birlikte, Taaşuk'u Tal'at ve Fitnat, yazımızda Batılı yöntem ile yazılmıştır roman türünün ilk örneği olarak kabul edilmektedir. 18 yaşında yetim bir çocuk olan **Tal'at Bey**, bir yaşındayken öksüz kalan, babasını tanımayan bir kız olan **Fitnat**'a ilk görüşte âşık olur. Ancak kız sokağa bile çıkarmayan tutucu bir adam olan babalığı tütüncü Hacı baba aksi, dediğim dedik bir adamdır ve üvey kızına kendi ölçütlerine göre bir koca bulmak istemektedir. Bunun üzerine Tal'at Bey, kız kılığına girerek Fitnat'la arkadaş olur.

Ancak **Hacıbaba**, kızıyla evlenmek isteyen ve zengin bir adam olan Ali Bey'in önerisini kabul eder; Ali Bey, Fitnat'ın babası yaşındadır. Tesadüfen, kızın evlendiği adam vaktiyle annesini terk eden babası çıkar ve kız bunu sevgilisinden ayrılmanın üzüntüsüyle kendini vurduğu zaman öğrenir. Kızın ölümü üzerine gerek babası, gerek Tal'at kendilerini öldürürler.

Bilgi Kupu

- ✳ **Taaşuk'u Tal'at ve Fitnat'ın kahramanları**
- **Tal'at:** İstanbullu genç bir adam
- **Fitnat:** Genç bir kız olup üvey babası Hacı Mustafa'nın evinde yaşamaktadır.
- **Ali Bey:** Orta yaşlı bir İstanbul beyefendisi
- **Saliha Hanım:** Talat'ın Annesi. Çok genç yaşta çocukluk aşkı Rıfat Bey'le evlenmiştir.
- **Hacı Mustafa (Hacıbaba):** Fitnat'ın üvey babası. Tütüncüdür, sert bir tabiatı vardır.
- **Şerife Kadın:** Fitnat Hanım'ın dişi, nakış hocasıdır.

Hap Bilgi

- ✳ Acıklı bir aşk hikâyesini anlatan bu eser Osmanlıca harflerle basılmış ilk Türkçe roman örneğidir.

SAMİPAŞAZADE SEZAI
(1860–1936)

- **İstanbul**'da doğan sanatçı, özel bir öğrenim görmüştür. Evkaf Nezareti Mektubi Kalemine memur olmuştur, sonra Londra elçiliği ikinci kâtipliğine getirilmiştir. Meşrutiyetten sonra ise Madrid elçiliğine atanmıştır. 1921'de yurda dönmüştür. 1936'da ölmüştür.
- Bir yandan küçük yaştan itibaren eserlerini okuduğu Namık Kemal'in, diğer yandan aile fertleri arasındaki Jön Türklerin etkisiyle Tanzimat'ın ikinci nesli içinde politikayla en çok uğraşanlardan biri olmuştur.
- Tanzimat edebiyatının önde gelen yazarlarından olan Sezai, birçok türde eser vermesine rağmen daha çok **roman** ve **öykü**leriyle tanınmıştır.
- Sanatçının **Küçük Şeyler** adlı eseri edebiyatımızda **Batılı** anlamda **ilk küçük öykü** kitabıdır. Eserde Alphonso Daudet'den esinlenerek yazdığı kısa öyküleri bulunur.
- Sezai'nin Küçük Şeyleri'nde yer alan Pantomima ve Kediler adlı hikâyeler önemli bir yere sahiptir.
- Sezai küçük yaştan itibaren Namık Kemal'in etkisinde kalmış ve fikirlerinin savunuculuğunu yapmıştır.
- **Realizmden** etkilenen sanatçı, öykülerinde küçük olaylara, sıradan insanlara yer vermiş ve her şeyin öykünün konusu olabileceğini savunmuştur.
- Sanatlı yazma hevesine kapılan sanatçı, gereksiz benzetme sanatlarından, Farsça terkip ve tamlamalardan kendini kurtaramamıştır.
- Eserlerinde İstanbul tasvirlerine ağırlık veren yazar, gözlemlerinden yola çıkarak gerçekçi bir sanat anlayışını benimsemiştir.
- Samipaşazade Sezai, Türk edebiyatı tarihinde Halit Ziya'dan önce yetişen ilk büyük üslupçudur. Fakat cümleleri önün cümleleri kadar sağlam değildir.

- **Sanat için sanat** anlayışını benimseyen yazarın en önemli eseri romantizmden realizme geçişi hazırlayan **Sergüzeşt**'tir.
- Eserde Kafkasya'dan zorla kaçırılıp getirilen ve İstanbul'daki konaklara satılan **Dilber** adlı genç bir kızın hikâyesi anlatılır. Başka bir deyişle kadın ticareti konu edilir.
- Sezai'nin ilk eseri üç perdelik bir tiyatro oyunu olan **Şir**'dir. Eserde Afganistan' da geçen düz yazı ile kaleme alınmış bir trajedi anlatılır.
- Sanatçının **İclal** adlı eserinde ise yeğeni İclal'in ölümü üzerine yazdığı mensur mersiyesi, bazı düzyazılar ve hatıralar bulunur.
- **Rumuz'ul Edep** adlı eseri ise öykü, gezi, makale, anı ve eleştiri örneklerini içeren bir eserdir.

ESERLERİ

- **Roman:** Sergüzeşt
- **Öykü:** Küçük Şeyler
- **Oyun:** Şir
- **Anı - mensur mersiye:** İclal
- **Anı - söyleşi:** Rumûzu'l-Edep

Hap Bilgi

- ✳ **Sergüzeşt** adlı eser Türk edebiyatında romantizmden realizme geçişin ilk örneğidir.
- ✳ Edebiyatımızda kadın ticaretini konu edinen ilk roman da yine Sezai'nin Sergüzeşt romanıdır.

Bilgi Kupu✳ **Sergüzeşt romanının kahramanları**

- Dilber
- Celal
- Asaf Paşa
- Zehra Hanım
- Mustafa Efendi
- Lütfiye
- Hacı Ömer Efendi

SERGÜZEŞT - SAMİPAŞAZADE SEZÂİ

Sergüzeşt, edebiyatımızda romantizmden realizme geçişin ilk örneğidir. Ayrıca **kadın ticaretini konu edinen ilk roman** olma özelliğine sahiptir. Eserde Kafkasya'dan zorla kaçırılıp getirilen ve İstanbul'daki konaklara satılan **Dilber** adlı genç bir kızın hikâyesi anlatılır. Başka bir deyişle kadın ticareti konu edilir. Kafkasya'dan getirilen dokuz yaşında bir kız çocuğu olan **Dilber**, cariyeye olarak bir eve satılır. Evin çok merhametsiz hanımı ile ondan daha aşağı kalmayan **Teravet** isimli zenci bir halayaktan çok eziyet çeker.

Çok erken kalkmaya, yaşıyla uygun olmayan ağır ev işleri görmeye mecbur kalır. Nihayet efendisi memur olarak dışarı gideceği için yol parasını bulmak üzere Dilber de lüzumsuz bazı ev eşyasıyla beraber tekrar satılır.

Dilber'i satın alan esircinin evinde büsbütün başka bir hayat başlar. Ud çalmak, şarkı söylemek öğretilir. Birkaç yıl süren bu maddi rahat içinde Dilber büyümüş, güzelleşmiş ve değeri de artmıştır.

Tekrar **Asaf Paşa** isminde zengin birine 150 liraya satılır. Asaf Paşa'nın konağında maddi rahatın en iyisini bulur. Terbiyesine devam ederler, hatta Fransızca, bile öğrenmeye başlar. Fakat öyle bir muamele görür ki içinde insanı inciten bir şey vardır.

Hanımı "bu mahlûku" adam yerine koymaz. Hanımında mensup olduğu topluluktan geçen fena bir aşağı görme duygusu vardır. Genç oğlu bir müddet sonra Dilber'i sever, fakat çok azametli olan annesi oğlunun bir halayık parçasıyla meşgul olmasına tahammül edemeyerek kızı tekrar satılığa çıkarır ve bu sefer kız zengin bir Mısırlıya satılarak onunla Mısır'a gider.

Dilber'in bu kayboluşu **Celâl Bey**'i deli eder. Kız da Mısır'da kendisine gönül veren bir harem ağasının yardımıyla kaçarken canını mukadder olan esaretten kurtarmak için Nil nehrine atar.

KÜÇÜK ŞEYLER - SAMİPAŞAZADE SEZÂİ

- Küçük Şeyler adlı eseri edebiyatımızda Batılı anlamda ilk küçük öykü kitabıdır. Eserde Alphonso Daudet'den esinlenerek yazdığı kısa öyküleri bulunur. İçerisinde altı öykü bulunur.

1. Bu Büyük Adam Kimdir?

Hikâye kahramanı çocuk, Fransızca derslerinde okutulan kitabın etkisinde kalır ve sokakta gördüğü bir adamı hareketlerinin farklı olmasından dolayı gözünde büyütür ve önemli biri olarak düşünmeye başlar. Fakat daha sonra tesadüf olarak bu adamın okuma yazma bilmeyen sıradan bir kişi olduğunu öğrenir.

2. Hiç

Babasız olan bu genç adam, eğitilmiş ve içine kapanık olarak büyümüş. Annesinin hastalığı sebebiyle zor günler geçirmektedir. Bir gün vapurda kendisine gülen güzel bir genç kız görür. Bu gülümsemeye aşk hayallerine dalan genç adam, daha sonra bir gün kızı yakından görür ve üst dudağının kısa olduğunu farkeder. Üst dudağının kısa olması nedeniyle tüm hayalleri yıkılır.

3. Kediler

Bir kocanın yaşadığı yalnızlığı anlatan bir hikâyedir. 33 yıllık hayat arkadaşının kendisinin yerine sürekli eve doluşan kedilerle ilgilenip hep onları düşünmesi nedeniyle hayata küsen bir adamın evi terk etmesi ve akşam gidecek bir yeri olmadığından geri eve dönmesini anlatır.

4. Pandomima

Paskal kimsesi olmayan yalnız ve içine kapanık bir tiyatro oyuncusudur. Pandomim sanatçısıdır. Oyunlarında insanları güldüren adam olan ama aslında içi kan ağlar. Birgün oyununa gelen Eftalya isimli genç ve güzel kadına âşık olur. Ancak Eftalya bir müddet kaybolur. Ve daha sonra bir tiyatroya kocasıyla beraber gelir. Daha sonra bu duruma çok üzülen Paskal'ın bedeni cansız olarak evinde bulunur.

5. İki Yüz Elli Kuruşa Bir Asır

Hikâye, Çamlıca'nın güzelliklerini anlatarak başlar. Buradaki ağaçları, koruları gerçekçi gözlemlerle anlatan yazar bir kaç yıl sonra bu ağaçların iki yüz elli kuruşa odunculara satıldığını söyleyerek hikâyeyi bitirir.

6. Düşün

Bu hikâyede güzel bir kız olan Dilsitan eve güzel olduğu için köle olarak alınır. Evin genç beyinin düşün hazırlıkları yaptığını öğrenince gelinin kendisi olduğunu düşünür. Fakat evin beyi, kendi sosyal konumuna denk bir hanım ile evlenecektir. Daha sonra Dilsitan gelinin kendisi olmadığını öğrenince verem olur. Son anlarını yaşamaya başlar.

Hap Bilgi

Tanzimat Dönemi Öykü Örnekleri

- **Kıssadan Hisse** / Ahmet Mithat Efendi
- **Letaif-i Rivayet** / Ahmet Mithat Efendi
 - Esaret
 - Felsefe-i Zenan
 - Firkat
 - Ölüm Allahın Emri
 - Bahtiyarlık
 - Obur
 - Çingene
 - Para
 - Diplomalı Kız
 - Gönül
 - Cinli Han
 - Ana Kız
- **Müsameret – name** / Emin Nihat Bey
- **Şemsa** / Recaizade Mahmut Ekrem
- **Saime** / Recaizade Mahmut Ekrem
- **Muhsin Bey** / Recaizade Mahmut Ekrem
- **Küçük Şeyler** / Samipaşazade Sezai
- **Zavallı Kız** / Nabizade Nazım
- **Bir Hatıra, Yedigârlarım** / Nabizade Nazım
- **Sevda, Hala Güzel, Haspa** / Nabizade Nazım
- **Seyyie-i Tesamüh** / Nabizade Nazım

NABİZADE NAZIM
(1862 – 1893)

- İstanbul'da doğmuştur. Askeri okulu bitirdikten sonra orduda kurmay yüzbaşılığına yükselmiştir. Erkân-ı Harbiye yüzbaşısı olan Nabizade Nazım, harp akademisinde matematik, istihkâm ve topografya dersleri verir, iki yıl görevli olarak Suriye'de kalır. Hastalanınca İstanbul'a döner. Hastalanmadan önce, Tercüman-ı Hakikat adlı gazetede Mebahis-i Askeriye dizisini yayımlamıştır. Ayrıca bu gazetede fizik, kimya, jeoloji, kozmografya ve matematik alanlarında yazılar yazmıştır. 29 yaşında veremden ölen yazar, edebiyata şiirler başlamış; ancak sonra öykü ve romana yönelerek gerçek çizgisini oluşturmuştur.
- Nabizade Nazım, edebiyata şiir ile başlamıştır. Sonra da nesre yönelmiştir. İlk yazıları genellikle bilimle ilgilidir. Şiirin okuyucuya ders vermesi gerektiğini düşünmektedir.
- Aşk, tabiat, ölüm, tarih ve vatan gibi konularda şiirler yazmıştır. İlk yazısı Vakit gazetesinde "A. Nazım" imzasıyla yayımlanan **Esaret** adlı denemidir.
- Köy romanını realist ve natüralist bir anlayışla edebiyatımıza ilk getiren sanatçıdır. Edebiyatımızda **ilk köy romanı** olan **Karabibik**'i yazar. Karabibik adlı romanı, Türk romanında İstanbul dışını konu edinen ilk eserdir.
- Antalya'nın Kaş ilçesinde geçen romanda Anadolu insanının sosyal ve ekonomik durumunu, geçim sıkıntısını ve psikolojisini gerçekçi bir yaklaşımla ele alır.
- **Zehra** adlı diğer romanında da kıskançlık teması üzerinde durmuş ve İstanbul'daki bir Türk ailesinin yaşamını konu edinmiştir.
- Zehra, psikolojik çözümler ve ruhsal betimlemeler içermesi bakımından da edebiyatımızda ilk psikolojik roman denemesi olarak kabul edilir. Eser ayrıca edebiyatımızda ilk natüralist eserdir.

- Nazım'ın yayınlanmış dokuz öyküsü vardır. Bunların çoğu uzun öykü özelliği taşımaktadır. Yazar, romandan ziyade uzun hikâye sayılması gereken eserinin konusunu köy hayatından seçmiştir:
- **Seyyie-i Tesamüh** adlı hikâyesinde genç ve kabiliyetsiz bir edebiyat meraklısının şöhrete erişmek için başvurduğu sonuçsuz çareleri realist bir bakış açısıyla ele alır.
- Asıl başarısını romanda ve hikâyede gösteren sanatçı, eserlerinde gerçek yaşamı konu edinmiştir ve kahramanlar kendi dilleriyle konuşturmuş.
- Sanatçı dilin halkın seviyesine indirilmesi gerektiğini savunmuş; roman ve hikâyelerinde yalın ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.
- Nabizade Nazım daha çok **natüralizmin** etkisinde kalmış bir yazardır.
- Sanatçının roman ve öykü dışında şiir, tiyatro, anı ve mitoloji türlerinde de eserleri bulunur.
- Yazarın ayrıca Yunan ve Latin mitolojilerinden bahseden **Esatir** adlı küçük bir kitabı daha bulunur.
- **Tahlilat-ı Edebiyye** başlığı altında incelemeler yapan sanatçı, Fransız edebiyatından da çeviriler yapmıştır. Dış gözlemleri güçlü olan yazar, olayları ve çevreyi anlatırken kendini ortamdan çekmiştir.

ESERLERİ

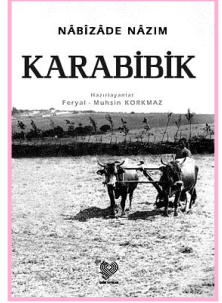
- 📖 **Roman:** Karabibik, Zehra
- 📖 **Öykü:** Zavallı Kız, Bir Hatıra, Yedigârlarım, Sevda, Hala Güzel, Haspa, Seyyie-i Tesamüh
- 📖 **Şiir:** Heves Ettim Hatıra-i Şebab
- 📖 **Mitoloji:** Esatir

Hap Bilgi

- Türk edebiyatında ilk köy romanı Nabizade Nazım'ın **Karabibik** adlı eseridir.
- Edebiyatımızda ilk psikolojik roman denemesi Nabizade Nazım'ın **Zehra** romanıdır. İlk psikolojik roman ise Mehmet Rauf'un **Eylül** adlı eseridir.

KARABİBİK - NABİZADE NAZİM

Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Beymelek köyünde geçen bir olaydır. **Kara Bibik**, babadan kalma tarlasının dört dönümünü komşusu **Kara Durmuş'a** satarak askerlik görevi görme yerine verilen parayı ödemiştir; geri kalan sekiz dönümünü ele geçirmek isteyen öbür komşusu **Yosturoğlu** ile kavgalıdır. Elindeki bu küçük tarlayı sürmek için her yıl Koca İmam'ın öküzlerini kiralamaktadır Kızı **Huri'yi** İmamın kayınçosu **Sarı İsmail'e** vererek öküzleri bedava kullanmayı düşünür. Sarı İsmail'in başka bir kızla evleneceğini öğrenince, Temre köyündeki tefeci Rum tüccardan yüksek faizle borç alıp iki öküz edinir. Artık çift sahibi olduğu için, kızını nasıl olsa birinin alacağını düşünür. Tarla yüzünden kavgalı bulunduğu Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin, Huri'yi sever, onunla evlenir. Bir süre sonra, Karabibik, sol böğründeki sancılı hastalığı tedavi ettirmek için Temre' deki Rum doktora gider; Doktorun hanımı Eftelya evde yalnızdır; Karabibik, kadına sarkıntılık eder.

Hap Bilgi

- Nabizade Nâzım tarafından 1890 yılında yayınlanmıştır. Edebiyatımızın ilk köy gerçeğini anlatan romanıdır.
- Antalya'nın bir köyünde yaşayan Karabibik adlı köylünün yaşam mücadelesi konu edilir.
- Olay **Antalya** ili **Demre** ilçesinin **Beymelek** köyünde geçer.
- Bu romanla kırsal kesim gerçeğine ilk kez değinilmiştir. Eser romandan çok uzun hikâye özelliklerine sahiptir.
- Edebiyatımızda realizmin başarılı bir örneğidir. Eserde yer yer realist ve natüralist etkilenmeler görülür. Natüralizmin deneye dayalı roman anlayışı doğrultusunda gerçekçi yaklaşımla yazılmış.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Nabizade Nazım'ın, Karabibik'i yazmadan önce Antalya'nın köylerine gidip çevre, kişiler ve kişilerin konuşmaları hakkında bilgi sahibi olmak için araştırmalar yapmıştır.
- Anadolu'yu ve Anadolu'da yaşayan kişileri yakından bilen yazar, doğallığı bozmamak için köylülerin konuşmasını bu romanda da olduğu gibi vermiştir.
- Yazar, eseri Beymelek'te yüzbaşı olarak kaldığı dönemde kaleme almıştır. Yazmadan önce Antalya'nın köylerine gidip çevre, kişiler ve kişilerin konuşmaları hakkında bilgi sahibi olmak için araştırmalar yapmış, eserde kahramanları kendi düşünceleri ve yerel dilleriyle konuşturmaya çalışmıştır.
- Yazarın romanı yazarken kaldığı taş ev, restore edilerek Karabibik Evi adıyla turistik konaklama tesisine dönüştürülmüştür.

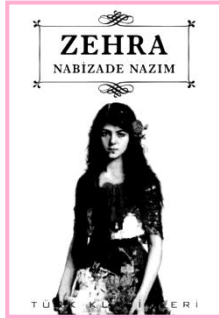
Bilgi Küpü

* Karabibik romanının başlıca kahramanları

▪ Karabibik	▪ Hüseyin
▪ Huri	▪ Anderya
▪ Yosturoğlu	▪ Yani
▪ Kara Durmuş	▪ Linardi
▪ Sarı İsmail	▪ Eftalya

ZEHRA - NABİZADE NAZİM

Zehra, zengin bir tüccarın kızıdır. Öksüz büyümüştür, kiskançtır. Babasının kâtibî Suphi ile evlidir. Kocasını gözünden bile kiskanırken bir de onun evde cariye Hüsnücemal'i sevdiğini öğrenmesi Zehra'yı çileden çıkarır. Cariyeyi evden kovar. Zehra'nın sinirli halinden yılmış olan Suphi karısını sevdiği halde Hüsnücemal'e âşık olduğunu iyice anlayarak boşanmayı göze alır, cariyesiyle evlenir. Yeşilköy' de bir eve taşınır, Zehra'yı yüzüstü bırakır. Hüsnücemal 'den öç almak isteyen Zehra Suphi'yi ondan soğutma çaresi arar.

Ürani adında çok güzel bir Rum yosmasını bir aracı kadın aracılığıyla Suphi'ye tanıtır. Ürani Suphi'yi işveyle nazla kendine bağlar. Başka erkeklere bakıp kıskandırarak ilgisini sürdürmekle kalmaz, çılgına çevirir. Suphi artık ne Hüsnücemal'e ne de Zehra'nın babasından kalan ticarethaneye uğrar. Hüsnücemal çocuğunu düşürür, intihar eder. Öte yandan Zehra Suphi'nin kâtibî Muhsin'le evlenmiş, ticarethanenin yönetimi ona geçmiştir. Suphi gitgide parasız kalır.

Ürani onu küçümsemeye başlar. Sonra bir gün işe yaramaz bulup atar. Suphi beş parasız ve bekâr kalınca sokaklara düşer. Bir gün iyice sarhoş olup Ürani'yi yeni dostlarıyla birlikte öldürür. Mahkeme delil yetersizliğinden Suphi'yi beraat ettirse de böyle bir serserinin İstanbul'da kalması doğru bulunmayarak Trablusgarp'a sürülür. Zehra'nın hala sevmekte olduğu Suphi'nin başına kiskançlık belasıyla açtığı derterden çok acı çeker. Suphi'nin kimsesiz kalan annesini sokakta ölmüş görünce vicdan azabından yataklara düşer ve hayatını kaybeder.

Hap Bilgi

- **Zehra** romanı Nabizade Nazım'ın yazdığı ve ilk defa 1894'de Servet-i Fünun'da tefrika olarak yayımlanmış romandır. Türk edebiyatının ilk psikolojik roman denemesi kabul edilir.
- Tanzimat sonrası dönemde İstanbul'da geçen bir aile faciasının anlatıldığı romanda kiskançlık konusu natüralist bir anlayışla ele alınır.
- Zehra, Türk edebiyatında ilk **natüralist** roman olarak da kabul edilmektedir.

Bilgi Küpü

* Zehra romanının başlıca kahramanları

▪ Zehra	▪ Şevket Efendi
▪ Suphi	▪ Münire Hanım
▪ Hüsnücemal	▪ Habibe Molla
▪ Ürani	▪ Nazikter

MUALLİM NACİ (1850 – 1893)

- 1850'de İstanbul'da doğmuştur. Çeşitli devlet görevlerinde bulunduktan sonra 1883'te kayınpederi Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yazılar yazmıştır. Ancak kayınpederiyle arası açılınca gazeteden ayrılmıştır. Galatasaray Lisesi'nde Mekteb-i Hukuk'ta öğretmenlik yapmıştır, 1893'te hayatını kaybetmiştir.
- Asıl adı **Ömer**'dir. Küçük yaşlardan itibaren şiir yazmaya başlamıştır. Ekrem, Hamit ve Sezai gibi yeni edebiyat anlayışına bağlı sanatçılara karşılık eski edebiyat anlayışını savunmuştur.
- Eski edebiyat geleneğine bağlı olan sanatçı eski-yeni tartışmasında eski edebiyatı benimseyenlerin öncüsü olmuştur.
- Eski edebiyat yanlılarının öncüsü olan Naci, Saadet gazetesinde ve **Tercüman-ı Hakikat**'te eski edebiyatçıların öncülüğünü yaparken **Ukaz-ı Osmanî** adlı bir edebiyat topluluğu kurma çalışmaları yapmış ve eski edebiyat taraftarlarını yeni bir çatıda toplamayı düşünmüştür.
- Naci siyasi ve ideolojik konulara hiç girmemiştir. Sarayla ters düşmemiş hatta Sultan Abdülhamit'i öven şiirler de yazmıştır (Mirat- ı Bedayi, Cülûsiye vb.). Ayrıca Sultan Abdülhamit'in resmi tarihçisi olmuştur.
- Tanzimat edebiyatının önemli şair ve yazarlarından olup şiir, eleştiri, anı, edebiyat bilgileri ve sözlük alanında birçok eser vermiştir. Naci ama daha çok şairliği ile tanınmıştır.
- Köklü medrese öğreniminin ve Nedim ile Nabi'nin etkisiyle divan şiirleri yazmakla beraber Fransız edebiyatına yabancı kalmamıştır, Batılı tarzda da şiirler kaleme almıştır.

- Recaizade Mahmut Ekrem'le girdiği kafiye tartışmasında Ekrem'in kulak için uyak anlayışına karşı **göz için uyak** anlayışını savunmuştur.
- Tanzimat döneminde yaşamasına rağmen divan edebiyatını savunmuş; Hamit ve Ekrem'le tartışmalara girmiş özellikle Ekrem'i **Demdeme** adlı eserinde sert bir dille eleştirmiştir.
- Şiirlerinde aşk, sevgili, ölüm, tabiat ve felsefe konularının yanında milli birlik, hürriyet, vatan adalet, Batılılaşma, ahlak ve aile ile ilgili konu ve temaları işlemiştir.
- Genellikle şiirlerinde gazel, kaside, şarkı, müstezat, kıta, rubai, musammat ve mesnevi nazım şekillerini kullanmıştır. Ancak şiirlerinde yeni nazım biçimlerine de yer vermiştir.
- Şiirlerinde hece veznini değil **aruz** vezninin önemser. Aruzu Türkçeye kusursuz olarak ilk uygulayan isimlerdendir. O Tanzimat döneminin en iyi aruz şairi olarak kabul edilmektedir.
- Aruzla ve divan edebiyatının hemen her türünde yazdığı şiirler yüzünden eski edebiyatın temsilcisi sayılmış; ancak divan şiirinin kurallarını tam olarak uygulayamamıştır.
- Şiirlerinde doğa tasvirlerine yer vermiş, şiirlerini sade bir dille kaleme almıştır.
- Naci'nin en büyük hizmetlerinden biri de Türkçeye olmuştur. Türkçe onun sevgilisidir. Eserlerinde deyim ve atasözlerine de yer vermiştir.
- Sanatçının nesir alanında da eserleri bulunmaktadır. Asıl adı Ömer olan yazar, **Ömer'in Çocukluğu** adlı eserinde çocukluk anılarından bahseder
- Nesirlerinde sade bir dil kullanan Naci, Tanzimat döneminde sade nesrin ilk örneğini vermiştir. Arapça, Farsça ve Fransızcadan çeşitli türlerde çeviriler yapmıştır.

Bilgi Küpü

- Edebiyatımızda köyden söz eden ilk şiir M.Naci'nin "**Köylü Kızların Şarkısı**" adlı şiirdir.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Ateşpare, Şerare, Fûruzan, Köylü Kızların Şarkısı, Yadigâr-ı Naci, Sümbüle
- 📖 **Eleştiri:** Demdeme, Müdafaaname, Yazmış Bulundum
- 📖 **Anı:** Ömer'in Çocukluğu, Medrese Hatıraları
- 📖 **Sözlük:** Lûgat-i Naci
- 📖 **Edebiyat Bilgileri:** Islahat-ı Edebiyye
- 📖 **Oyun:** Heder, Zati'n Nitakayn

MUALLİM NACİ'NİN ESERLERİ

ŞİİRLER

- 📖 **ATEŞ - PÂRE:** Divan edebiyatından uzaklaşan ve yeni edebiyat anlayışına ayaklaşan şiirlerini, manzum hikâyelerini ve küçük mensur parçalarını içerir. Ayrıca bu eserinde Batılı şairlerden tercümeleri de bulunur.
- 📖 **ŞERÂRE:** Eski divan şiiri nazım şekli ile yazdığı şiirlerini içerir.
- 📖 **FÜRÔZÂN:** Eski divan şiiri nazım şekli ile yazdığı şiirlerini içerir.
- 📖 **SÜNBÜLE:** Eski divan şiiri anlayışına bağlı şiirleri yer alır.
- 📖 **YÂDIGÂR- İ NÂCİ:** Şairin ölümünden sonra Şeyh Vasfi tarafından toplanan ve kitaplarında olmayan şiirlerinden meydana gelir.
- 📖 **TERKİB-İ BEND:** Ziya Paşa'nın Terkib- i Bendine nazire olarak yazılan eseridir.
- 📖 **MUSA BİN EBI'L- GAZÂN YAHUT HAMİYYET**
Endülüs Emevilerinin yıkılışı sırasında yiğit Musa bin Ebi'l- Gazân'ın kahramanca savaşlarını ve şehit oluşunu anlatan manzum bir hikâyedir. 226 beyitlik bir mesnevidir.
- 📖 **GAZİ ERTUĞRUL BEY:** Ertuğrul Bey'in hayatına yer veren bir trajedi denemesidir.
- ✳️ Muallim Naci'nin tiyatro alanında **Heder** adlı bir trajedisi de bulunmaktadır.

MEKTUP

- 📖 **Yazmış Bulundum:** 14 mektuptan oluşur.
- 📖 **Şöyle Böyle:** Şeyh Vasfi ile karşılıklı yazıştığı 6 mektuptan oluşur.
- 📖 **İntikâd:** Beşir Fuat ile realizm - natüralizm, dil, tercüme gibi konularda yazıştığı 7 mektuptan oluşur.
- 📖 **Muhâberât ve Muhâverât:** Ahmet Mithat ile karşılıklı yazıştığı 12 mektuptan meydana gelir.

HATIRA

- 📖 **Ömer'in Çocukluğu**
Bu eser, Sümbüle'nin bir bölümünü oluşturmaktadır. Naci'nin sekiz yaşına kadar süren hayat hikâyesine yer verilmiştir.
- 📖 Ayrıca sanatçı, **Medrese Hatıraları** ve **Yadigâr-ı Avni** adlı eserlerinde de anılarına yer vermiştir.

DENEME - İNCELEME - ELEŞTİRİ

- 📖 **İcâz-ı Kur'ân:** Fahrettin Razi'nin Mefâtihu'l - Gayb'ından bir tercümedir.
- 📖 **Medrese Hatıraları**
Eserde Naci, medrese öğrenciliği sırasında okuduğu kitaplardan ve hocalarından duyduklarından derlediği değişik konulardaki 18 denemeye yer vermiştir.
- 📖 **Demdeme:** Mahmut Ekrem'in Naci'ye hakaret içeren Zemzeme - III Mukaddimesi ve Takdir-i Elhan'ına karşılık yazılmış eleştiri yazılarından oluşmaktadır.
- 📖 **Yadigâr- ı Avni:** Eserde Naci, Yenişehirli Avni ile tanışmasından ve kendisine hediye ettiği eserlerden söz eder.
- 📖 **Muallim:** Tercüman-ı Hakikat'te yayınlanmak üzere gönderilen edebi metinlerle ilgili yorum ve görüşlerini içermektedir.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

İstilahat - ı Edebiyye

Divan edebiyatı anlayışına bağlı belagat kurallarını ve edebi sanatları açıklayan bir eserdir.

İnşa ve İnşâd: Yirmi iki ahlaki öğütten meydana gelen bir eserdir.

Sanatçının diğer eserleri arasında "Mirat- ı Bedâyi Zâtü'n – Nıtakayn" bulunmaktadır.

EĞİTİMLE İLGİLİ ÇALIŞMALARI

Ta'lim - ı Kırâ'at: Mektebe yeni başlayan çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlayan ve faydalı bilgiler içeren bir eserdir.

Mekteb-i Edeb: Ta'lim - ı Kırâ'at adlı eserin bazı bölümlerini açıklayan bir eserdir.

BİYOGRAFI

Osmanlı Şairleri

Bazı Osmanlı şairlerinin hayat hikâyelerine ve eserlerinden seçmelere yer veren bir eserdir.

Esâmî: Eserde 850 Müslüman şahsiyetin kısa hayat hikâyelerine yer verilir.

DİL ÇALIŞMALARI

Lügat- ı Naci: Naci'nin fetva kelimesine kadar yazdığı gerisini ise Müstecâbizade İsmet Bey'in tamamladığı bir sözlüktür.

Kamus-i Osmani: Sanatçının dil ile ilgili diğer bir eseridir.

TERCÜMELERİ

- Hurde-Furûş
- Saib'de Söz
- Sânihâtü'l - Arap
- Emsâl-Ali
- Mütercem
- Ubeydiye
- Therese Raguin

YUSUF KAMİL PAŞA (1808 – 1876)

- Sultan Abdülaziz devri sadrazamlarındandır. Küçük yaşlarda Fransızca öğrenmiştir. Mısır'da çeşitli görevlerde bulunmuştur. Daha sonra İstanbul'a gelerek vezirlik rütbesine yükselmiştir.

- Edebiyatımızda ilk çeviri roman sayılan "Tercüme-i Telemak"ı 1859 yılında Fransız yazarı Fenelon'dan Türkçeye çevirmiştir. Böylece Türk toplumunun roman türüyle tanışmasına vesile olmuştur.
- Fenelon'un Fransa'nın gelecekteki kralının eğitimi için yazdığı ve 1699'da yayınlandıktan sonra ünü bütün Avrupa'yı saran eseri Telemakhos'un serüvenleri, Yunan mitolojisinden alınma bir hikâyeye dayanarak ideal devletin ve devlet adamının nasıl olacağını anlatır.

ETHEM PERTEV PAŞA (1824 - 1872)

- 1824'te Erzurum'da doğmuştur. Tanzimat devrinin önemli yazarlarındandır. Trabzon'da divan kâtipliği ile başlayan memuriyet hayatında birçok görevlerde bulunmuş, İstanbul'da Babiâli'de çalışmıştır, çeşitli yerlerde kaymakamlık yapmış Kastamonu valisi iken ölmüştür.
- Yazarın J.J.Rousseau, Voltaire ve Victor Hugo gibi Fransız şairlerinden yaptığı şiir çevirileri Batı'dan yapılan ilk şiir çevirileri arasındadır.
- Victor Hugo'dan çevirdiği "Tıfl-ı Naim" (Uyuyan Çocuk) çeviri şiiri, Şinasi'nin "İstanbul Sokaklarının Tenvir ve Tathiri" yazısına cevap olarak yazdığı Av'avename başlıklı yergi yazısı da bulunur.
- Ethem Pertev Paşanın; "İtlâkü'l-Efkâr fî Akdi'l-Eb-kâr, Emrû'l-Acîb fî Târih-i Ehl-i Salîb, Habnâme ve Lâhikası" adlı eserleri vardır.

EBÜZZİYA TEVFİK (1848 – 1913)

- İstanbul'da doğmuştur. Çeşitli memurluklarda bulunmuştur. Hadika, Sıraç gazetelerini çıkarmış ve Vatan yahut Silistre adlı oyunun etkisi yüzünden Rodas'a sürülmüştür. 17 yaşında Namık Kemal ve Şinasi ile tanışmıştır.
- Tiyatro, hatıra, biyografi, lügat, makale yazarı ve bunun yanında bir gazeteci, bir matbaacı olan Tevfik, edebiyattan astronomiye, siyasetten takvimciliğe kadar her sahada eser vermiştir.
- Önemli eserlerinden biri Sinan Paşa'dan Namık Kemal'e kadar Türk nesir yazarlarının eserlerinden seçilmiş parçaları topladığı "**Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye**"dir.
- Tanzimat döneminde dilde sadeleşme çabalarına destek veren yazar, bu alanda verdiği **Lügat-i Ebüzziya** adlı sözlüğüyle de devrin yazarlarına örnek olmuştur.
- Hadika ve İbret gazetelerinde başyazarlık yapan Ebüzziya, 1873'te günlük **Sıraç** (kandil) gazetesini çıkarmıştır.
- Sanatçının **Eceli Kaza** adlı bir oyunu bulunur. Ebüzziya Tevfik'in ilk eseri olan Ecel-i Kaza aynı zamanda Türk halkının karşısında oynanan ilk Türkçe telif oyun olma özelliğini de taşır.
- Konusu Erzurum'da geçen bu trajedide araya kan davasının karıştığı aşk ve evlilik konusu işlenir.
- Ebüzziya Tevfik'in tiyatro alanında ikinci eseri "**Habibe** yahut **Semâhat-ı Aşk**"tır. Victor Hugo'nun Anglo Tyran de Pailove adlı piyesinden uyarlamıştır

Bilgi Kupu

- * Edebiyatımızda açık alanda Türk halkının huzurunda oynanan ilk Türkçe telif oyun **Eceli Kaza** iken Osmanlı Tiyatro binasında oynanan ilk oyun **Vatan yahut Silistre** adlı oyundur.

DİREKTÖR ALİ BEY (1844 – 1899)

- İstanbul'da doğmuştur. Birçok devlet görevinde bulunmuştur. En son Düyun-ı Umumiye Müdürlüğü yaptığı için Direktör Ali Bey olarak da tanınmış bir Tanzimat sanatçısıdır.
- Tiyatro ve mizah alanında çalışmaları bulunan sanatçı **Diyojen** dergisindeki mizahi yazılarıyla tanınmış ve **mizah** edebiyatının gelişmesine katkıda bulunmuştur.
- Türk mizah edebiyatının öncülerinden olan Ali Bey, Osmanlı Tiyatrosu'nun kurulmasında etkili olur, Tanzimat tiyatrosunun gelişmesini sağlar.
- Sanatçı tiyatro mizah ve gezi türlerinde eserler vermiş Moliere'nin bir eserini **Ayyar Hamza** adıyla Türkçeye uyarlamıştır.
- "**Ayyar Hamza**"da Muhterem Efendi ile Zururi Efendi'nin çocuklarını karşılıklı olarak evlendirecek ticari ortaklıklarını pekiştirme isteklerine karşı, oğullarının başkalarıyla evlenme istekleri, Zururi Efendi'nin uşağı Ayyar Hamza'nın hem babaları kandırmak hem de sevgilileri kavuşturmak için yaptığı düzenbazlıklar anlatılır.
- Yazarın ayrıca **Lehçetü'l- Hakayık** adlı mizahi sözlüğü ise türünün ilk örneğidir. Sanatçının yine konusunu Yunan mitolojisinden alan **Seyyareler** (Gezegenler) adlı bir eseri daha bulunur.
- **Seyahat Jurnalı**: Hindistan gezisinin notları olan bu eser, Türk edebiyatının Batılı anlamda ilk günlük türünde eseri olarak kabul edilir.
- Yazar komediler ve Moliere'den yaptığı uyarlama dikkate alınırsa **klasisizmden** etkilenmiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Oyun**: Kokana Yatıyor, Geveze Berber, Misafir-i İstiklal, Letafet, Ayyar Hamza, Memiş Ağa,
- 📖 **Mizahi sözlük**: Lehçetü'l Hakayık
- 📖 **Günlük**: Seyahat Jurnalı (ilk günlük)

MEHMET ŞAKİR FERAİZCİZADE (1853 – 1911)

- Osmanlı oyun yazarı. Bursa yerel gazetesini çıkardı, lise öğretmenliği yaptı, özel basımevi kurdu. Bursa'nın ilk dergisini çıkardı. Türk dili üzerine çalışmalar yaptı. Bursa Tiyatrosuna edebi danışman ve diksiyon hocası oldu. Türk Molieri'i olarak görülen ve Ahmet Vefik Paşa'nın Molieri uyarlamaları ve çevirileri etkisinde komedyalar yazmış olan Feraizcizade'nin oyunları olay örgüsünün sağlamlığı, oyun kişilerinin canlı çizimi halk dilinin zenginliğinden yararlanışıyla öne çıkar:
- İlk oyunu olan **Evhami** miras güldürüsü olan İcab-ı Gurur yahut İnkılab-ı Muhabbet, çöpçatanlık çevresinde olayların geçtiği **Teahhül** yahut ilk Gözağrısı ve **İnatçı** yahut **Çöpçatan**, Molieri'nin Tartuffe'ünü anımsatan bir oyun kişisini eksen alan **Kırk Yalan Köse** ve **Yalan Tükendi** adlı eserleri bulunur.

GÜLLÜ AGOP (1840 – 1902)

- Osmanlı tiyatro yönetmeni ve oyuncusudur. Tanzimat dönemi tiyatrosunun önde gelen tiyatro adamlarından biridir. Balıkhane'de görevli olarak çalışmıştır, tiyatroya yönelmiştir.
- Vartovyan (Güllü) soyadıyla Ermenice oyunlar veren Şark Tiyatrosu'nun yöneticisi ve oyuncusu olmuştur.
- İstanbul'a dönerek Türkçe oyunlar sahnelemek amacıyla Gedikpaşa Tiyatrosu'nu kiralayarak Osmanlı Tiyatrosu'nu kurmuştur.
- Tanzimat döneminin Namık Kemal, Recaizade Ekrem Ali Bey Ebuşşaziya Tevfik Ahmet Mithat Efendi gibi başlıca yazarlarını ve Ahmet Vefik Paşa'nın Molieri uyarlamalarını sahnelemiştir.

- 1876'da I. Meşrutiyet'ten sonra Osmanlı Tiyatrosunun (Padişah Abdülaziz'in yasaklamalarından kurtularak) yeniden canlılığa kavuşmasıyla birlikte 1880'lerdeki İstibdat döneminin baskıları karşısında Gedikpaşa Tiyatrosu'ndan ayrılmıştır.
- Şehzadebaşı'nda kiraladığı bir sahnede Türkçe yapıtlar sunmuştur. 1882'de ise II. Abdülhamid'in buyruğuyla Muzik-i Humayun'a alınmış, yaşamının sonuna kadar Saray Tiyatrosu'nda kalmıştır.

SADULLAH PAŞA (1838 – 1891)

- Sadullah Paşa, Tanzimat devri devlet adamı ve şairidir. 1838'de Erzurum'da doğmuştur. Sadullah Paşa, Tanzimat döneminin yenilik fikirlerine açık Batının müspet bilimlerine inanmış bir devlet adamıdır.
- Edebiyatla da yakından ilgilenmiş olmakla birlikte yazdıklarının pek çoğu ele geçmemiştir. Onun yazdıkları içinde en dikkate değer olan şiiri ise **On Dokuzuncu Asır** manzumesidir.
- Orta Çağ zihniyeti ve inanışları ile Yeni Çağ'ın gelişmelerinin karşılaştırıldığı bu manzumede şair, insan aklının kudreti üzerinde durmakta, Batının müspet bilimlerde kaydettiği gelişme karşısında doğu dünyasının durumunu etraflıca gözler önüne sermektedir.
- Sosyal hayatta hürriyet, eşitlik, kanun hâkimiyeti ve insan haklarının gözetilmesi, bilimsel gelişmeye ve ilerlemeye yol açmıştır. Bu itibarla Türk toplumunun da bu gelişme ve değişmeye ayak uydurması gerekir. Bunlar Paşa'nın manzume boyunca yaptığı değerlendirmelerdir.
- Sadullah Paşa'nın batıdan çeviriler de yaptığı bilinmektedir. Bunların içinde Fransız şairi Lamartine'den yaptığı **"Göl"** çevirisi en tanınmışıdır.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Ayrıca "Berlin Mektupları", "Charlottenbourg Sarayı", "Paris Ekspozisyonu", "Cevdet Paşa'ya Mektup" bilinen yazılarıdır.
- Berlin Mektupları**, Tanzimat devri seyahat edebiyatının ilk örnekleridir. Tanzimat döneminin pozitivist ve materyalist anlayışı savunan ilk şairi olmuştur.
- Fazla eser vermemiş olan Sadullah Paşa, yayımladığı birkaç makale ve çeviri içinde en çok Lamar-tinden **Göl** şiiri çevirisi ve **Ondokuzuncu Asır** adlı şiiriyle tanınmıştır.

ÖRNEK

ON DOKUZUNCU ASIR

Erişti evc-i kemalata nur-i idrakat
Yetiştirdi rütbe-yi imkâna kısm-ı mümteniat
Besait oldu mürekkeb, mürekkeb oldu basit
Bedahat oldu tecârible hayli mechûlat
Mecaz oldu hakikat, hakikat oldu mecaz
Yıkıldı belki esasından eski malumat
Mebahis-i felek ü arz ü hikmet-ü kimya
Değil vesavis-i ezhan ü vehm ül temsilat
Mesail-i nazariye tecarib oldu sened
Erişti hadd-i yakine fusul-i zanniyet
Ukuul-i zahire said feza-yi ecrama
Kuva-yi cazibe kaanun-i paye-yi mir kaat
Nüfus-i Rakire nazil kırare-yi arza
Delil-i mebhas-ı tekvin defain-i tabakaat
Heva vü berk u ziya vü buhar ü miknatis
Yed-i tasarruf-i insanda unsur-i harekât
Ziya hayalen iken şimdi bil-fiil sai
Zılal zail iken şimdi ziver-i mirat
Seda hisab-i mesafatta muhbir-i sadık
Buhar zulmeti tenvirde ebda-i ayat
Cihat-ı erbaaya berk nakil-i ahbar
Buhar bahr ü ber üstünde Hızr-ı nakliyyat

Ne kaldı çeşme-yi Hayvan ne Daru-yi Sührab
Ne kaldı nüsha-yi efsun ne hükm-i tilsimat

Ne kaldı sad-ı tevali ne kaldı naht-ı kıran
Ne kaldı reml ü kehanet ne kaldı cıfriyyat

Ne var hümda saadet ne var şeamet-i büm
Mukayyed asl-ı iradata cümle meculat

Ne atlas âlemi hamil ne zühre fail-i küll
Değil ukuul-i Felatun usul-i tekvinat

Ne kaldı zann-ı tenasüh ne kaldı nar-ı mecus
Değil ukuule ekaanim kible-yi hikat

Esas-ı hikmet-i asr oldu vahdet-i Barı
Taammün eyledi asl-ül-usul-i mutekadat

Bulur gider cihet-i vahdetin umum milel
Vücut-i vahdeti müsbit olunca makuulat

Hudud-i hakk u vezaif muayyen ü sabit
Ne kaldı cebr ü tagallüb ne kaldı keyfiyyat

Hukuuk-i şahs ü tasarruf masun taarruzdan
Verildi alem-i umrana başka tensikaat

Ne Amr Zeydin esiri ne Zeyd Amra veli
Müessis uss-i müsavata nass-ı mevzuat

Münevver eyledi ezhanı intişar-ı ulum
Mükemmel eyledi noksan-ı feyzi matbuat

Megarib oldu dirigaa metali-i irfan
Ne kaldı şöhet-i Rum ü Arab ne Mısır ü Herat

Zeman zeman-ı terakki cihan cihan-ı ulum
Olur mu cehl ile kaabil bekaa-yi cemiyyat

Sadullah Paşa

MÜNİF PAŞA (1830 - 1910)

- Tanzimat devri devlet adamı, şair ve yazarlarındandır. 1830'da Gaziantep'te doğmuştur. İlk medrese tahsilini doğum yerinde görmüştür. Ailesiyle birlikte gittiği Mısır'da tahsilini devam ettirmiştir. Bir müddet İstanbul Hukuk Fakültesinde siyasi tarih, hukuk tarihi ve ekonomi dersleri vermiştir. 1910 yılında İstanbul'da ölmüştür. Mezarı Erenköy Kabristanındadır.
- Gençlik yıllarından itibaren ilmî çevrelerde bulunan bir ilim derneğini kuran ve dergi yayınlayan Münif Paşa, gerek kendi yazdığı, gerek batıdan çevirdiği çeşitli mensur ve manzum eserlerle Türk edebiyatının doğudan kopup batıya yönelmesi hareketinde önemli rol oynamıştır. Böylece yerli kültürümüz yerine, yabancı olan Avrupa kültürünün benimsenmesi ve yayılması için çalışmıştır.
- Türk toplumuna Avrupalı tarzdaki yeni kavramları göstermek ve tanıtmak hususunda önemli rol oynadı. Bazı nesirlerinde duru bir dil ve anlatım kullanmasına rağmen, genel olarak Tanzimat dönemine has süslü yazma havasından kurtulamadı.
- Önemli eserleri arasında **Mecmua-i Fünûn** (Çeşitli bilim, fikir ve sanat konularından bahseden dergi), Dâsitân-ı Âl-i Osman, Telhis-i Hikmet-i Hukuk, Hikmet-i Hukuk (Hukuk bilgileri kitapları), İlm-i Servet (Ekonomi bilgileri) bulunmaktadır.

AKİF PAŞA (1787 - 1845)

- 19. asır Osmanlı Devlet adamı ve şairidir. Yozgat'ta doğmuştur. Altı yaşında iken babası ile hacca gitmiştir. Hac dönüşü ilk tahsilini Yozgat'ta başlamıştır. Divan-ı Hümayun kalemine kâtip olmuştur.

- Başarılı çalışmalarından dolayı kısa zamanda arka arkaya terfi etmiştir. Üç sene sonra efendi unvanı ve vezirlik rütbesiyle Hariciye nazırlığına getirilmiştir. 1845'te ölmüştür.
- Akif Paşa'nın geçinemediği ve sevmediği en önemli rakibi Pertev Paşa idi. Aralarında geçen çekişmeleri anlatmak ve kendisini temize çıkarmak için **Tabşıra** adlı eserini yazmıştır. Ancak Pertev Paşanın kendisine düşmanlık beslemediği ve zaman zaman yardım ettiği anlaşılmaktadır. Tabşıra'da öne sürülen suçlamalar, Pertev Paşanın haksız yere öldürülmesine sebep olmuştur.
- Akif Paşanın, devlet adamlığı yanında şairliği ve edebiyatçılığı da meşhurdur. Onun Avrupalı Türk edebiyatı ile hiç bir münasebeti yoktur.
- Akif Paşa, torununun vefatı sebebiyle on birli hece vezniyle söylediği lirik mersiye'nin, Avrupa şiir tarzı ile hiç alakası yoktur. Bu mersiye bütününle âşık tarzında 6+5 veya 4+4+3 duraklı millî hece üslubuyla, halk dörtlükleriyle ve yine halk şiirinin genel yarım kafiyeleriyle söylenmiştir.
- Tamamıyla beşeri bir duyguyu dile getirdiği için, sevilen bu mersiye'nin Türk halk şiirinde benzerleri vardır. Bu şiir, Fransızca ve İngilizceye tercüme edilmiştir. Bu mersiye'nin dışındaki şiirlerini divan şiiri tarzında yazmıştır. Bunlar arasında **Adem Kasidesi** önemli yer tutar.
- Paşa bu kasidede; varlıktan nefret eder ve ondan kurtulmaya çalışır. Kasidenin adından da anlaşılacağı üzere onun yokluğa dönüşü mevcudatın yokluktan yaratılma inancına dayanır. Eserin yazılmasında imparatorluğun o günkü hali ve Paşa'nın başına gelen felaketler de rol oynamıştır.
- Adem Kasidesi:** Psikolojik, metafizik ve estetik olmak üzere üç cephe gösterir. Hayattan bıkmış, muzdarip, kötümser görüşlü ve ümitsiz bir ruh halini ortaya koyduğu kaside, zamanında konu yönünden yenilik kabul edilmiştir.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

- Akif Paşanın bu şiirde kullandığı tema daha sonra Hamit ile Recaizade Ekrem ve Servet-i Fünûncular tarafından da işlenmiş, böylelikle Akif Paşa bir yol gösterici olmuştur.
- Nesir sahasında, Tabsıra'sında ve Şeyh Müştak'a yazdığı mektubun dilindeki sadelik ve acıklılıkla tanınan Akif Paşa'ya yeni nesrin öncüsü gözüyle bakılmıştır.
- Akif Paşanın küçük bir Divan'ı vardır. Bu divan, Münşeât'ı ile birlikte 1843'te İstanbul'da ve 1845'te Mısır'da Münşeât-ı el-Hac Akif Efendi ve Divançe adı altında basılmıştır.

ADEM KASİDESİ

Cân verir âdeme endîşe-i sahbâ-yı adem
Cevher-i cân mı aceb cevher-i minâ-yı adem

Çeşm-i im'ân ile baktıkça vücûd-i ademe
Sahrı-ı cennet görünür âdeme sahrâ-yı adem

Galat ettim ne revâ cennete teşbih etmek
Başkadır ni'met-i âsâyiş-i me'vâ-yı adem

Tutalım anda da olmuş ni'âm-ı gûnâgûn
Öyle muhtâc-ı tenavül müdür âlâ-yı âdem

Kimse incinmedi vaz'ından anın zerre kadar
Besledi bunca zaman âlemi bâbâ-yı adem

Var ise andadır ancak yoğ ise yoktur yok
Râhat istersen eğer eyle temennâ-yı adem

Ne gam u gussa ne rene ü elem ü bîm ü ümîd
Olsa şâyeste cihân cân ile cûyâ-yı adem

Yok dedikçe var olur yok mu garâbet bunda
Nâm-ı hestî mi nedir hall-i muammâ-yı adem

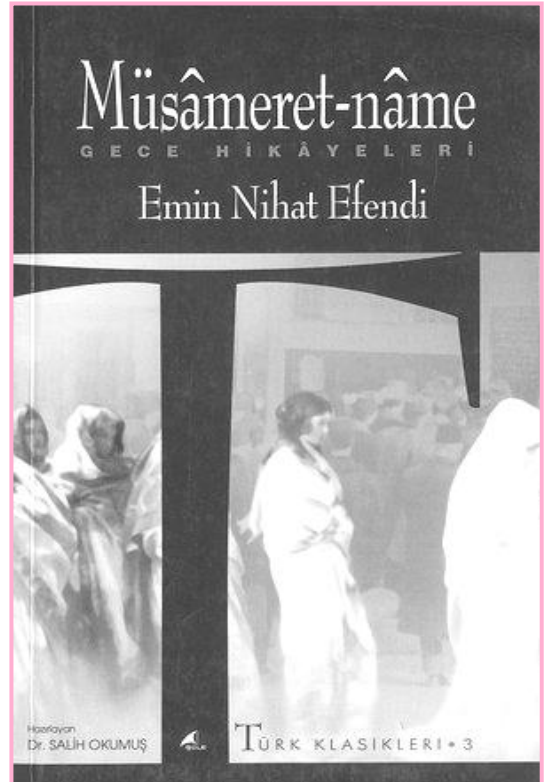
Etse bir kerre teiâtum hep eder kevneyni
Garka-i mevc-ifenâ cûşîş-i deryâ-yı adem

Mâder-i dehr mevâlidi ki durmaz doğurur
Der-kenâr etmek içindir anı bâbâ-yı adem

Akif Paşa

EMİN NİHAT BEY

- Pek adı sanı duyulmamış eski Türk yazarlardan biri de Emin Nihat Bey'dir. Kendisini tanımamızı sağlayan ise eseri **Müsâmeret - nâme** yani **Gece Sohbetleri** adlı eseridir. Eser, modern Türk öykücülüğünün ilk örneklerinden sayılmıştır.
- Hayatı boyunca öksürük illetinden kurtulamamış. Bu öksürük bir süre sonra onu uykusuz kılar olmuş. Bu sebepten dolayı geceleri uyumak için afyon alır olmuş. Uzun süreler bu şekilde hayatına devam etmiş. Aldığı ilaçlar da öksürüğüne faydasız olmuştur. Nihayet Emin Nihat Bey 42 yaşında vefat eder.
- Müsâmeretnâme aslında 10 hikâyeden oluşmaktadır. Müsâmeretnâme halkın hikâyeleri ile batılı hikâyelerin birleşmiş hali gibi. Hikâyeler uzun ve soğuk kış gecelerinde bir araya toplanan bir kaç arkadaşın başlarından geçen ya da duydukları olayları anlatmasından oluşuyor. Gruptan biri her gece bir hikâye anlatırken hikâye hakkında konuşur tartışırlarmış.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

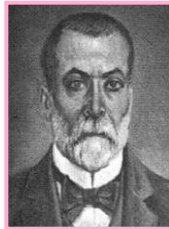
SARIKLI ALİ SUAVİ (1839 – 1878)

- İstanbul'da doğmuştur. Medrese öğreniminden sonra Bursa ve Filibe Rüştîyelerinde öğretmenlik, Galatasaray Sultanisi'nde müdürlük yaptı. **Muhbir** gazetesindeki yazıları, camilerdeki vaizleri nedeni ile Kastamonu'ya sürülmüştür.
- Sürgünden Avrupa'ya kaçmıştır. Londra'da **Muhbir**, Paris'te **Ulûm** gazetelerini çıkarmıştır. Abdülaziz'den sonra V. Murat'ın padişah olması üzerine İstanbul'a dönmüştür.
- II. Abdülhamit zamanında, V. Murat'ın tekrar padişah olması için beş, altı yüz kişi ile saraya hücum etmesi üzerine, Beşiktaş muhafızı Hasan Paşa tarafından sopa ile öldürülmüştür.
- Ali Suavi'nin Türk tarihi, Türk dili, Türklerin İslâm felsefesine yaptıkları hizmetler hakkında ileri sürdüğü fikirler önemlidir.
- 1867'de Londra'da 50 sayı yayınladığı **Muhbir** gazetesi basın tarihimizin önemli dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır.
- Başlıca eserleri arasında Kamus-ül Ulûmve'l-Maarif (Bilimler ve Eğitim Sözlüğü) **Ali Paşa'nın Siyaseti** bulunmaktadır.

TEODOR KASAP (1835–1905)

- Kayseri'de doğmuştur; İstanbul'da ölmüştür. Kuruçeşme Rum Okulu'nda okumuş, Paris'te öğrenim görmüştür. Uzun süre Paris'te bulunmuştur. İstanbul'a dönünce mizah gazetesi **Diyojen**'i, daha sonra **Çingiraklı Tatar**, **Hayal** ve **İstikbal** gazetelerini çıkarmıştır.
- Teodor Kasap, Tanzimat tiyatroculuğunda, Türk tiyatrosunun yerli geleneklere dayanmasında ise büyük rol oynamış ve alanda çalışmalar yapmıştır.

- A. Dumas Pere'den Monte Kristo romanını çevirmiş olan Teodar Kasap, Moliere'den yararlanarak **Pinti Hamit**, **İşkilli Memo**, **Para Mesleği** adlı oyunlar da vermiştir.

BEŞİR FUAT (1852 - 1887)

- İstanbul'da doğdu. Mekteb-i Tıbbiye'yi bitirdikten sonra askerî doktor olarak orduda kaldı. Abdülaziz'in yaveri oldu. Türk - Sırp (1876), Türk - Rus savaşlarına katıldı.
- Beşir Fuat; edebiyatımızda ilk kez, gerçekçilik ve doğacılık akımlarını savunan, ilk kez bilimsel ve nesnel eleştirinin örneklerini veren bir aydın kişidir. İlk Türk **pozitivist ve natüralist** yazardır.
- Fransızca, İngilizce, Almanca sözlükleri, tiyatro ve romanları, yüzlerce makalesi; edebiyat, dil-, otobiyografi, felsefe üzerine incelemeleri bulunur.
- Başlıca eserleri arasında Victor Hugo, **Almanca Muallimi**, Usul-i Talim, Beşer, İnikad (Bağlanma), Voltaire bulunur.
- Tanzimant Dönemi'nde "**hayaliyün - hakikiyün**" tartışması, Beşir Fuat'ın Victor Hugo adlı eseri ile başlamıştır.

Bilgi Kupu

- * Türk edebiyatının ilk denemecisi, ilk Türk materyalist, ilk biyografici, ilk eleştirmen gibi sıfatlarla anılan sanatçı Beşir Fuat'tır.

Hap Bilgi

- **Diyojen**, 1870'de Teodor Kasap tarafından çıkarılan ilk mizahi gazetemizdir.
- **Mecmua-i Fünun** dergisi 1862'de Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye tarafından çıkarılan ilk bilimsel dergidir.
- **Hazine-i Fünun**, 1882'de Mahmut Celalettin Bey tarafından çıkarılan ilk edebi dergidir.

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

ARA NESİL (1880 – 1896)

- Tanzimat edebiyatının ikinci kısmı ile Servet-i Fünun arasında kalan dönemdir. Bu nesil Servet-i Fünun'un edebiyatının hazırlayıcısıdır.
- Tanzimat II. Dönemi ile Servet-i Fünun arasında, yaklaşık 15 yıllık süreç içerisinde yayın hayatında önemli izler bırakan bir nesilden söz edilmektedir ki bu nesle Ara Nesil adı verilmektedir.
- Edebiyat tarihlerinin pek üzerinde durmadıkları bu nesil, Tanzimat ile Servet-i Fünun arasında bir köprü vazifesi üstlenmiş kişilerden oluşmaktadır.
- Herhangi bir edebî dergi etrafında toplanmadıkları ve ortak bir sanat anlayışı ortaya koymadıklarından dağınık bir yapı arz etseler de Türk edebiyatının tarihi gelişim seyri içerisinde değerlendirilmesi gereken bir dönemdir.
- Servet-i Fünun ile Tanzimat ikinci kuşağı arasında köprü vazifesi gören Ara Nesil ile ilgili ilk bilgileri **Mehmet Kaplan**'ın Tefik Fikret Şiiri üzerine yaptığı çalışma ile vermiştir.
- Servet-i Fünun edebiyatını hazırlayan pek çok tartışmanın yaşandığı bu dönemde ekol olarak öne çıkan sanatçılar; Abdülhak Hamit Tarhan, Recaizade Mahmut Ekrem ve Muallim Naci'dir.
- II. Abdülhamit'in baskıcı yönetiminin ilk zamanına denk geldiği için bu edebi oluşumda politik ve sosyal konulara rastlanılmaz.
- Gazetenin yerini dergiciliğe, toplum için sanat anlayışının yerini sanat için sanat anlayışına bırakmaya başlamış olduğu dönemde Batı'dan alınan yeni edebi şekiller denenmiştir.
- Servet-i Fünun'da sıklıkla görülen **tablo altına şiir yazma** Ara Nesil sanatçıları tarafından geliştirilmiştir.
- Klasik edebiyat anlayışından beri devam eden kafiye göz için mi kulak için mi tartışmaları kulak için kafiye anlayışı ile bu dönemde netlik kazanmıştır.

- Eski şiir anlayışı devam ederken yeni şiir anlayışının da yerleştiği bu dönemde Türk edebiyatının ilk kadın romancısı olarak kabul edilen Fatma Aliye, Muhadarat romanı ile dikkat çekmektedir.
- Dönem sanatçıları eleştiri türünde de eser vermiş, edebi türleri tanıtmaya çalışmışlardır. Türk edebiyatının ilk pozitivistisi olan Beşir Fuat "**Haver, Güneş**" adlı iki dergi çıkarmıştır.
- Beşir Fuat'ın başlatmış olduğu **Hayaliyyun- Hakikiyyun** bu dönemin önemli edebi tartışmaları arasında yer almaktadır.
- Batılı gibi düşünüp Türk gibi yazmaya önem verilen döneme çeşitli adlandırmalar yapılmış, Ahmet Rasim içinde yer aldığı bu oluşuma 'Mutavassıfın' demiştir. Ara Nesil adlandırması ise Mehmet Kaplan tarafından yapılmıştır.
- En çok Recaizade Mahmut Ekrem'in ve Muallim Naci'nin etkisinde kalmışlardır.
- Bu dönemde eski-yeni tartışmaları yaşanmıştır. Natüralizm bu dönemde edebiyatımıza girmiştir ve tartışılmıştır (Natüralizmi Beşir Fuat savundu).
- Serbest müstezat ve sone kullanıldı. Cümlelerin bir tek dizede bitmesi anlayışı terk edildi. Yeni terkipler ve kelimeler bulundu. Kafiyesiz şiirler de yazıldı. Kulak için kafiye denendi.

ARA NESİL DÖNEMİ SANATÇILARI

▪ Abdülhalim Memduh	▪ İsmail Safa
▪ Ali Ferruh	▪ İsmet Bey
▪ Ali Kemal	▪ Mehmet Celâl
▪ Ali Nusret	▪ Mehmet Tahir
▪ Andelib Mehmet	▪ Beşir Fuad
▪ Faik Esad	▪ Fatma Aliye
▪ Fazlı Necip	▪ Hanım

Hap Bilgi

- ✴ Türk edebiyatında Ara Nesil ifadesini ilk kullanan araştırmacı, **Mehmet Kaplan**'dır.

NİGÂR HANIM (1862–1918)

- İstanbul'da doğmuştur. Yedi yaşında iken Madam Garos' un Kadıköy' deki yatılı okuluna verilmiştir. Bu okulda Fransızca, piyano, resim ve dikişin yanı sıra Rumca, İtalyanca ve Ermenice öğrenmiştir.
- Nigar Hanım, yazı hayatına on dört yaşında iken erkek kardeşi Ali'nin ölümü üzerine söylediği bir mersiye ile başlamıştır. Son eseri de Âtîfpaşazâde Rauf Bey'in ölümü için yazdığı mersiye'dir.
- Ailece görüştükleri Ahmet Mithat Efendi'den teşvik ve takdir görmüştür. Cenap Şahabettin'i takdir ettiğini söylemekle beraber Aks-i Sedâ'da yer alanların bir kısmı dışında şiirleri Servet-i Fünûn özelliklerini taşımaz. Bu bakımdan Tanzimat ve Servet-i Fünûn edebiyatları arasında bir "ara nesil" sanatçısı olarak düşünülmelidir.
- Recâizâde Mahmut Ekrem dairesinde kalmış olan Nigar Hanım'ın duygusal, samimi ve lirik bir şiiri vardır. M. Fuat Köprülü, Nigar Hanım'ı kendisinden önce eser vermiş kadın şairlerden ayırarak onu samimiyetiyle üstün bulur ve sanatı itibarıyla onların hepsinden büyük olduğunu belirtir.
- Nigar Hanım hikâye, tiyatro, çeviri, mensure, mektup, makale, anı, sohbet, deneme gibi türlerde de eser vermiş ve kitaplarının bir kısmında bunları tür ayrımına gitmeden bir araya getirmiştir.
- Ferdî ve romantik bir kimlik sergilediği eserlerinde mutsuzluk, anlaşılama, kendini anlatamama, sevmeye ve sevilme ihtiyacı, marazî bir duygusallıkla iç içe örülen tutkulu aşk, tabiata sığınma ön plandadır.
- Metafizik endişeye dönüşemeyen bir ölüm ürperışı, annelik, çocuğun ve kadının eğitimi, yurt sevgisi de şiirlerinin ve nesirlerinin temel konularını oluşturur.

ESERLERİ

- Efsûs**: On dört yaşından itibaren yazdığı şiir ve nesirleri içeren bu kitap küçük hacmine rağmen onu şöhrete ulaştırmıştır. Eserin ilk baskısında yer alan yirmi dört parçadan on altısı nazım, sekizi nesirdir. Divan tarzında yazılmış münâcâtların, naatların, methiyelerin, gazel ve şarkıların yanı sıra yeni tarzda kaleme alınmış şiirler nesir parçaları ve tercümelerle bir araya getirilmiştir.
- Nîran**: Manzum ve mensur olarak iki kısımdan meydana gelmektedir. Yayın tarihi Edebiyyât-ı Cedîde dönemine denk düşmekle beraber bu eserde divan ve Tanzimat dönemi şiir özellikleri görülmektedir.
- Aks-i Sedâ**: Edebiyyât-ı Cedîde'nin şekil ve muhteva özelliklerini taşıyan, Nigâr Hanım'ın en olgun eseri sayılabilecek bu çalışma da nazım ve nesir olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Burada divan tarzı örnekler azalmış, dil ve ifade kusurları ayıklanmıştır. Nigar Hanım'ın asıl nesri de bu eserde ortaya çıkar.
- Safahât-ı Kalb**: Hanımlara Mahsus Gazete'de tefrika edildikten üç yıl sonra kitap haline getirilen eser on dokuz mektuptan ibarettir. Vak'ası, zaman, mekân ve şahıs kadrosu bakımından eserin bir roman olarak kabul edilmesi mümkünse de döneminde aşk mektupları olarak anılmıştır.
- Elhân-ı Vatan**: Nigar Hanım'ın vatanî-hamasi şiirlerinin toplandığı bu eser Esirgeme Derneği adına bastırılmıştır. Coşkun bir vatan ve millet sevgisinin hissedildiği Elhan-ı Vatan'da vezin ve kafiye endişesinin gösterişli bir eda ve ihtişamlı bir kelime kadrosu ile bir araya gelmesi yüzünden haşivler çoğalmıştır.
- Nigar Hanım'ın bunlardan başka **Grîve** adlı döneminde sahneye konmuş fakat yayımlanmamış bir tiyatro eseriyle **Te'sîr-i Aşk** adlı bir başka tiyatro eseri bulunmaktadır.

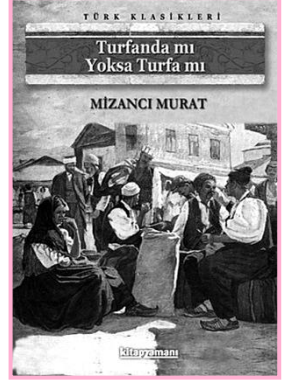
MİZANCI MEHMET MURAT (1854 –1917)

- Tiflis'te doğmuştur. Yüksek öğrenimini Rusya'da yapmıştır. Darülmualimin ve Mekteb-i Mülkiye'de tarih öğretmenliği, Şûrâ-yı Devlet (Danıştay) üyeliği gibi görevlerde bulunmuştur; ayrıca **Mizan** adlı bir gazete çıkarmıştır.
- Mehmet Murat'ın Mizan gazetesinde **Edebiyatımızın Nümune-i İmtisalleri** genel başlığı altında tefrika ettiği eleştiri yazıları, Türk Edebiyatında Batılı anlamda yazılmış ilk eleştiriler olması bakımından önemlidir.
- Recaizade Mahmut Ekrem'in Vuslat oyunuyla, Samipaşazade Sezai'nin Sergüzeşt romanını incelemiştir.
- **Turfanda mı Yoksa Turfa mı?** isimli romanı, "Tarih-i Umumî" adlı tarih kitabı ve "Tarih-i Ebûlfaruk (Osmanlı Tarihi)" adlı eserleri bulunur.
- En ünlü eseri ise **Turfanda mı Yoksa Turfa mı?** adlı romanıdır. Romanda Cezayir'de büyümüş, Fransa'da eğitim görmüş ve tıp eğitimini tamamladıktan sonra devlet hizmetine girmek için İstanbul'a gelmiş olan **Mansur** adlı bir gencin hikâyesi anlatılır.
- Bunlardan başka **Tencere Yuvarlandı Kapağını Buldu** adlı oyunu; Hürriyet Vadisinde Bir Pençe-i İstibdat, **Tatlı Emeller**, Acı Hakikatler, **Müdafa-i Milliye** gibi siyasal anıları; Griboydoftan çevirdiği **Akıldan Belâ** oyunu vardır.
- Diğer eserleri arasında Enkaz-ı İstibdat içinde Züğürdün Tesellisi, Tatlı Emeller, Acı Hakikatler, Mücadele-i Milliye adlı yapıtları bulunur.

TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?

Romanın kahramanı **Mansur**, yüzyıllar boyunca Cezayir'de yaşamış bir Osmanlı ailenin oğludur. Cezayir, Fransız sömürgeci haline geldiğinde Fransa'ya tıp öğrenimini yapmaya yollanmıştır. Roman, Mansur'un öğrenimini tamamlayıp İstanbul'a ayak basmasıyla başlar. Mansur, İstanbul'da amcası Şeyh Salih Efendi'yi bulur ve orada kalır. Daha sonra Mansur, bir devlet dairesinde doktor ve tercüman olarak işe başlar.

Mansur'un amcası Şeyh Salih Efendi'nin iki karısı ve iki çocuğu vardır. "Çocuk" dediğimiz yirmi beş yaşında evli ve oğlu İsmail Rüştü Bey ile on dokuz yaşını tamamlamış kızı **Sabiha Hanım**'dır. İkinci karısının hain bir kardeşi vardır. Adı Raşid'dir. Raşid Efendi, bütün mirasçıları aradan çıkarıp servetin tamamını kız kardeşi yoluyla almak için uğraşır ancak Mansur, Sabiha'nın oyunlarına gelmez. Çünkü Mansur, her şeyden önce kendini devlete adamıştır. Eğer evlenecek olsa bu kişi Sabiha değil, Zehra olacaktır.

Plân kurmakla ve bunları gerçekleştirmekle meşgul olan Raşid Efendi, Sabiha'yı ilaçlarla yatağa düşürür. Salih Efendi'nin oğlu İsmail'i öldürtür. Sonra da konağı yakar. Bunları anlayan Mansur, Raşid Efendi'yi cezalandırır. Romanın sonunda birbirlerine âşık oldukları anlayan Zehra ve Mansur evlenir. Sonra da Mansur, Rus Savaşı'na (1878) gönüllü olarak katılır ancak dürüstlüğü yüzünden Şam'a sürülür. Karısından ve oğlundan uzakta, hastalanarak ölür.

- * Türk edebiyatında **ilk idealist roman** Mizancı Mehmet Murat'ın "Turfanda mı Yoksa Turfa mı?" adlı eseridir.

Hap Bilgi

- * **Turfanda mı Yoksa Turfa mı? eserin kahramanları**
 - Mansur
 - Zehra
 - Mehmet Efendi
 - Fatma
 - Nesrin
 - Raşid Efendi
 - Salih Efendi

FATMA ALİYE (TOPUZ) HANIM (1862- 1936)

- İstanbul'da doğmuştur. Tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın kızıdır. Fatma Aliye Hanım, tanınmış öğretmenlerdendir. Fransızca, felsefe, matematik, hukuk dersleri alarak, özel bir öğrenimle yetiştirilmiştir.
- İlk kadın romancımız olan Fatma Aliye Hanım; Türk Edebiyatı'nda roman, felsefe, tarih tiyatrosu; türlerinde yazan, çeviriler yapan ilk kadın romancımız sayılır.
- Yazarlık Yaşamına Georges Ohnet'in "**Volonte**" yapıtını **İrade** adıyla, Bir Kadın imzasıyla yayınlayarak girmiştir.
- Başlıca romanları arasında "**Nisvan-ı İslâm, Udî, Muhâdarât, Re'fet** ve **Enin**" bulunur.
- Ayrıca felsefecilerin yaşamını anlattığı "**Teracim-i Ahval-i Felâsife**" ve babasının hayatını anlattığı **Ahmet Cevdet Paşa ve Zamanı** adlı eserleri de önemli bir yere sahiptir.
- İlk olarak eşiyle babasının iznini alıp "Bir Kadın" takma adıyla George Ohnet'nin "Volonte" adlı romanını "Merâm" adıyla Fransızcadan Türkçeye çevirerek yayımlamıştır.
- Bundan sonra Tercüman-ı Hakikat gazetesinde bu tercüme hakkında bir kısım yazıların çıkması, edebî muhitler yanında kısa sürede geniş kitlelerin de ilgisini çekti. Tercüme yapanın bir kadın olması dolayısıyla Merâm romanı kısa zamanda çok meşhur oldu ve Fatma Aliye Hanım Tercümân-ı Hakikat gazetesinde "Bir Kadın" imzasıyla kadınlarla ilgili yazılar yazmaya başlamıştır.
- Tercüme çalışmaları dışında telif eserler de veren Fatma Âliye ilk olarak Ahmet Mithat Efendi ile birlikte "Hayâl ve Hakikat" adlı romanını kaleme aldı.
- Hemen ardından da hatıra tarzında yabancılara Müslüman Osmanlı aile hayatına dair doğru bilgiler vermek maksadıyla "Nisvân-ı İslâm" adlı eserini yazdı.

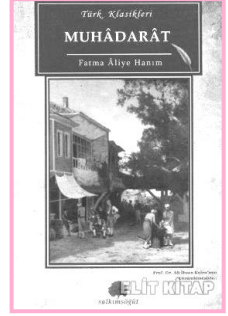

- Yaşadığı dönemin kadın yazar ve şairlerinden Nigâr Hanım, Makbûle Leman ve Fahrünnisâ Hanım ile aynı çevrelerde bulunan yazar, Muallim Naci gibi o yılların önde gelen edebiyatçıları ile yazışmıştır.
- Pierre Loti, Emil Juljard gibi Doğu kültür hayatı ile ilgilenen devrinin yabancı yazarlarından ise mektuplar almıştır.
- Tanzimat devri edebiyatı için yenilik sayılan mektup tarzında roman yazma Fatma Âliye Hanım'ın bir diğer özelliğidir.
- Daha çok roman türünde eser veren Fatma Aliye Hanımın başlıca eserleri şunlardır:
- Merâm:** George Ohnet'nin Volonte adlı romanının Fransızcadan Türkçeye tercümesidir.
- Hayâl ve Hakikât:** Yazar bu romanını "Bir Kadın" müstear adını kullanarak Ahmet Mithat ile birlikte yazmıştır.
- Muhâdarât:** Yazarın, Fatma Aliye imzasını kullandığı ilk romanıdır. Eserde 19. yüzyıl sonunda Osmanlı toplumundaki konak hayatı teferruatlı bir biçimde ele alınıp işlenmiştir. Ana tema baskı ile yapılan evliliğin mutsuzlukla sonuçlanması ve kadının ilk sevgisinden vazgeçerek tekrar sevebileceği görüşüdür. Eser aynı zamanda Türk edebiyatında bir kadın tarafından yazılan ilk roman olma özelliğini taşır. Kahramanı **Fazıla**'dır
- Nisvân-ı İslâm:** Bu eser Fatma Âliye Hanımın Türk ailesi, özellikle Harem hayatı hakkında bilgi edinmek isteyen Batılı hanımlarla yaptığı çok kadınla evlilik, cariyelik ve kadının örtünme konuları üzerinedir.
- Re'fet:** Konusunu gerçek hayattan alan romanda yakınlarının haksızlığına uğrayan fakir ve yetim bir kızın okuyup öğretmen olmak için annesiyle birlikte verdiği mücadele anlatılır.

- ❏ **Udi:** Eğitim görmüş bir kadının çalışarak namusuyla hayatını kazanabileceği fikrini işleyen bir romandır. Bu roman "Qudi la Joueuse de Luth" adıyla Gustave Seon tarafından Fransızcaya tercüme edilmiştir.
- ❏ **Levâiyih-i Hayat:** On mektuptan meydana gelen bu romanın konusunu, roman kahramanı beş kadının evlilikleriyle ilgili problemlerini birbirlerine yazdıkları mektuplarda tartışmaları oluşturur.
- ❏ **Ta'addüd-i Zevcât'a Zeyl:** Mahmud Es'ad Efendi'nin Malûmat gazetesinde "Ta'addüd-i Zevcât" konusunun lehinde yayımlanan yazısına ek niteliği taşıyan bu makale, "Ta'addüd-i Zevcât" ile birlikte kitap olarak yayınlanmıştır.
- ❏ **Terâcim- i Ahvâl-i Felâsife:** Yazar, bu eserinde felsefenin önemi üzerinde durarak bu ilimle uğraşanların densesizlik ve serserilikle suçlandığını belirtmekle, Yunan ve İslâm düşünürlerinin hayat hikâyelerini anlatmaktadır.
- ❏ **Tedkik-i Ersâm:** Bu felsefi eserde değişik felsefe durumlarına göre madde kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. Türkçede felsefî konular ilk defa bir kadın tarafından kaleme alınmıştır.
- ❏ **Enîn:** Yazarın son romanı olan bu eser, hem konu hem de kalabalık kahraman kadrosuyla Muhâdarât'a benzemektedir.
- ❏ **Târih-i Osmâniyye'nin Bir Devre-i Mühimmesi - Kosovo Zaferi ve Ankara Hezimetî:** **Fatma Aliye'nin tarihi konuları ele aldığı** tek eseridir.
- ❏ **Cevdet Paşa ve Zamanı:** Yazar, babası Ahmet Cevdet Paşa'nın hayatı hakkında çok değerli ilk elden bilgiler veren bir kaynak niteliğinde olan bu eserde, doğumundan başlayarak çocukluk, eğitim ve gençlik devirlerini, katıldığı sanat, edebiyat toplantılarını ve 1855 - 56 yıllarına kadar geçen siyasî olayları anlatmaktadır. Eserde Cevdet Paşa'nın hayatının son kırk yılındaki olaylar yer almadığından bitirilememiş kabul edilmektedir.

MUHADARAT - FATMA ALİYE HANIM

Sai efendinin karısı öldüğünden yeniden evlenmeye karar verir. Calibe adında bir kadınla evlenir. Bu sırada eski karısında iki çocuğu vardır; Fazıla ve Şefik. Calibe çocuklara tam bir üvey annelik yapar. Çok kötü, şirret bir kadındır. Ancak

Sai efendiye iyi davrandığından o bunlardan bihaberdir. Sai efendinin komşusu olan Münevver Hanım iyi kalpli bir kadındır. Mukaddem ile Fazıla da birlikte büyüdüklerinden birbirlerine sevgi ile bağlıdırlar. Calibe bu sırada eve kardeşi Nabî'yi ve amcaoğlu Süha'yı alır. Süha Calibe'nin eski aşkıdır, ancak onu paraya tercih etmiştir ve Sai Efendi ile evlenmiştir. Tekrardan bir araya geldiklerinde Süha'yı yeniden birlikteliğe zorlar. Calibe artık evli bir kadındır, bundan dolayı Süha ilk başlarda pek bu işe yanaşmaz, ancak sonradan amcasının kızına uyar.

Aralarında bir ilişki başlar. Bu sırada Fazıla ile Mukaddem'in evliliği gündeme gelir. Münevver hanım iyi ve saygın biridir ve Sai Efendi bu olaya olumlu bakar. Ancak Calibe bu evliliği engellemek için her şeyi yapar. Çünkü Münevver hanımın ailenin içine girmesini istemez, böylece Süha ile olan ilişkisinden haberdar olacağını düşünür. Bu sırada Süha da Fazıla'ya âşık olur ve kendi çıkarları doğrultusunda bu evliliğe engel olmaya çalışır. Calibe ve Süha bir plan yaparlar. Mukaddem iftira hedefi seçilir. Süha gidip Sai efendiye Mukaddem'in sarhoş olup evin hizmetçisi Reftar ile ilişkisi olduğunu söyler. Sai efendi bu yalana inanır ve derhal komşuları ile ilişkisini keser. Mukaddem bu olaya çok üzülür. Fazıla bu yalana asla inanmaz, ama babasına karşı gelemmez. Bir süre sonra Remzi adında bir adamla evlenir. Kocasına bağlı kalması gerektiğine inanır ve zamanla ona âşık olur. Ama kocası onu başka kadınlarla aldatmaya başlar. Fazıla baba evine dönmek istese de Calibe'nin engellemesiyle bu girişimleri başarısız olur. Hayatından bıkan Fazıla intihar etmeye karar verir.

Kardeşi Şefik'e bir mektup yollar, intihar edeceğini yazar ve uçurumun kenarına gider. Sabah uçurumun kenarında Fazıla'nın bileziği ve mendili bulunur. Mukaddem bu haberle yıkılır. Yemeden içmeden kesilir, hasta olur. Doktor onu muayene eder ve büyük bunalımda olduğunu bundan kurtulmak için mekân değiştirmesi gerektiğini belirtir. Münevver hanım oğlunu doktorunun eşliğinde Beyrut'a yollar. Beyrut'ta zengin ailenin kızı Enise Mukaddem'i görüp âşık olur. Hizmetçisi Peyman ile birlikte Mukaddem ile karşılaşır. Onlara doğru bakan Mukaddem "bu o" diyerek yanlarına gitmek ister ama yanında bulunan doktoru onu engeller. Mukaddem Fazıla'yı gördüğünü sayıklayıp durur. Ve yanılmamıştır.

Kısa bir süre sonra Mukaddem'e buluşma yeri ve saatinin belirtildiği bir mektup gelir. Oraya gider ve Fazıla ile karşılaşır. Bunca zaman yanılmamıştı. Enise'nin hizmetçisi olan Peyman adındaki kız aslında Fazıla'nın kendisidir. Fazıla ölmemiştir. O gece uçurumun kenarına giden genç kız önce ölmek ister sonra vazgeçip izini kaybettirmeye karar verir. Herkes öyle sansın diye mendilini ve bileziğini oraya bırakıp uzaklaşır. Bir esir pazarında Beyrut'lu zengin aileye satılır. Mukaddem hikâyeyi sevinçle dinler ve Fazıla'ya derhal evlenmeleri gerektiğini söyler. Ancak bu mümkün değildir. Çünkü fazıla hala Remzi ile nikâhlıdır. Diğer taraftan Enise Mukaddem'e âşıktır ve onu deli gibi seviyor. Fazıla ikisinin evlenmesini istemektedir ve bunu Mukaddem'e söyler.

İlk başlarda Mukaddem buna karşı çıkar, ancak daha sonra birbirlerini daha fazla görebilecekleri fikri ona cazip gelir ve Enise ile evlenir. Enise'nin abisi ve saygın bir adam olan Şebib de bu sırada Fazıla'ya âşık olur ve onunla evlenmek istediğini söyler. Ancak kız bu teklifi reddeder. Bir sabah Şebib yüksek sesle gazete okur. Gazetede İstanbul'da yaşayan Remzi adında adamın karısının aşğını vurmaya çalışırken yaralanıp öldüğü yazıyor. Yani Fazıla artık kocası öldüğüne göre özgür bir kadındır. Mukaddem hemen onunla evlenmek ister. Ancak bu sürede Enise ile evlidir ve bir çocukları vardır.

Fazıla onları ayırmak istemez. Mukaddem de bir süre düşündükten sonra ailesini dağıtmak istemediğine karar verir. İkisi birbirlerini kardeş gibi sevdiklerine karar verirler. Sonuçta beraber büyümüşler ve küçükken kardeş gibilerdi. Şebib beyin evlilik teklifini kabul eden Fazıla bu sırada Mukaddem'e gelen mektup aracılığıyla babasının çok ağır hasta olduğunu öğrenir. İkisi birlikte İstanbul'a giderler. Şebib bu durumdan şüphelenir, silahını da alıp peşlerinden gider. Babası öldü zannettiği kızını karşısında görünce çok sevinir. Fazıla yokken olanları anlatır; Süha başka bir kadınla evlenir. Calibe hizmetçi reftar ile âlemlere gitmeye başlar. Başka erkeklerle ilişkisi olmaya başlar. Bir gün gittiği bir evde başka bir erkek tarafından takip edilir, yüzü tanınmaz derecede parçalanır. Eski güzelliğini tamamen kaybeder. Hizmetçi Reftar da yumruk yer ve kör olur. Gidip Sai efendiye olup biten her şeyi anlatır. Sai efendi de kızı ile Mukaddem'in nikâhına engel olduğundan dolayı çok pişman olur. Ölmeden önce Mukaddem'den helallik almak ister bu yüzden ona mektup yollar ve yanına çağırır. Bu sırada Şebib tüm olanları öğrenir.

Fazıla'nın babası iyileşir. Şebib ile Fazıla evlenirler ve mutlu yaşam sürerler. Enise ile Mukaddem ve çocukları da mutludurlar. Fazıla'nın erkek kardeşi Şefik ise Enise'nin kız kardeşi Rüveyda ile evlenir. Calibe artık çok çirkin bir haldedir. Ortalıkta kalır. Süha ve yeni karısı onu evlerine alırlar fakat hizmetçi muamelesi yaparlar. Tüm yaptığı kötülüklerin karşılığını çekmesinin zamanı gelmiştir.

Hap Bilgi

* Muhadarat eserinin başlıca kahramanları

▪ Sai Efendi	▪ Mukaddem
▪ Fazıla	▪ Reftar
▪ Şefik	▪ Hizmetçi Remzi
▪ Calibe	▪ Peyman
▪ Nabi	▪ Rüveyda
▪ Süha	▪ Şebib Bey
▪ Münevver Hanım	▪ Enise

TANZİMAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1860 – 1896)

İSMAİL SAFA (1867 - 1901)

- 19. yüzyıl şairlerinden olan İsmail Safa, Türk edebiyat tarihindeki "Tanzimat" ile "Servetifünun" dönemleri arasındaki kuşaktır. İsmail Safa, II. Abdülhamid baskısına cephe alan o dönemin aydınlarından. Peyami Safa'nın da babasıdır.
- Şiirleri, Tanzimat'la Servetifünun edebiyatı arasında köprü olma özelliği taşır. Romantizm akımından etkilenen sanatçı, duygu yönü ağır basan, ölçükafiyeli gibi biçimsel kurallara bağlı şiirler yazmıştır.
- O günlerde yazdığı "Ey Halk Uyan" ve "Sultan Hamit'e" adlı şiirleri büyük ilgi görmüş, bir o kadar da tepki uyandırmıştır.
- "Eski" ve "yeni" tartışmasına girmemiş, aralarında bir fark gözetmemiştir. Çok hisli, nazik ve alçak gönüllü oluşunun da bunda payı vardır.
- Şiirleri hem "eski" hem de "yeni" taraftarlarınca beğenilmiştir. Vezin, kafiye ve dil anlayışı bakımından "eski"nin; zevk ve anlayış bakımından ise "yeni"nin özelliklerine bağlı kalmıştır.

ESERLERİ

Şiir

- Sünûhat
- Huz mâ Safâ
- Mağdûre-i Sevdâ
- Mevlid-i Peder-i Ziyâret
- Mensiyât
- Hissiyât
- İntâk-ı Hakk'ın Tahmisi

Eleştiri

- Mülâhazat-ı Edebiyye
- Muhâkemât-ı Edebiyye

Çeviri

- Vehâmetli Sevdâlar

İsmail Safa

SELANİKLİ FAZLI NECİP (1864 – 1932)

- Mektup, roman, araştırma - inceleme, dil, yıllık ve çeviri alanlarında eserler vermiştir. Bir aranesil sanatçısı olan Fazlı Necip Cumhuriyetten sonra "Türk Hayatı" adlı bir dergi çıkarmıştır. Gazeteciliği ve romanları dışında tarih, coğrafya alanında yayımlanmış kitapları telif ve çeviri olarak kırk civarındadır.
- Fazlı Necip'in "**Saraylarda Mecnunlar**" romanında, 18. Osmanlı padişahı İbrahim'in tahta çıkışından, Valide Mahpeyker Kösem Sultan'ın ölümüne kadar ki zaman diliminde saray entrikaları, Yeniçeriler, Valide Sultanlar, saray mensupları ve İstanbul eşrafından olanlar arasında zuhur eden entrika dolu vakalar anlatılmaktadır.

ESERLERİ

- Mektup:** Mektûbat (Beşir Fuat'la yazışmaları).
- Roman:** Tebessüm, Cani mi Masum mu, Dilâver, Menfâ, Dehşetler İçinde, Küçük Hanım, Türk Kızı, Saraylarda Mecnunlar, Haremin Sultanları, Külhanı Edipler
- Araştırma-İnceleme:** Mufassal Coğrafyayı Umumî, Tarih-i Tabiî, Usulü Sarf-ı Osmanî, Sana-yi-i Cesime, Aile Bütçesi: Medeni Hayat Bilgileri, Aile Sofrası, Aile Eğlenceleri.
- Çeviri:** Mebahis-i Muhtasara-i Fenniye, Nişanlı Bir Kızın Jurnalı, Familya Çocukları I-III, Erbab-ı Mütalaa ve Tahrire Vesaya-yı Sıhhiye, Valideyi Arayınız, Coğrafyayı Tabiî ve Politikî, Mufassal Coğrafyayı Umumî, Gönül Faciaları, Hayalperver Bir Kadın, Arsen Lüpen.
- Dil:** Nev-Usul Sarf-i Osmanî
- Yıllık:** Selanik Vilayeti Salnamesi

MEHMET CELAL (1867 – 1912)

- Hikâye, roman, şiir, mensur şiir ve musâhabe tarzında irili ufaklı altmıştan fazla eseri vardır. Mehmet Celâl bu yazdıklarıyla Hüseyin Cahit Yalçın, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Yahya Kemal Beyatlı gibi genç yazarları etkilemiş, onların edebiyatla ilgilenmelerinde rol oynamıştır.
- Şiir anlayışı itibariyle Servetifünunculara karşı çıkarak eski şiiri savunan Muallim Naci çizgisini benimser
- Büyük Ada'daki aşklarını anlattığı şiirlerinden dolayı **Ada Şairi** olarak tanınmıştır.
- Romantik bir anlatıma sahip hikâye ve romanlarında konuşma diline yakın açık ve sade bir dil kullanmıştır.
- Eserlerinde şahsî hayatı yanında yoğun biçimde İstanbul'un semtleri ve tabii güzellikleriyle birlikte Osmanlı tarihini, devrin padişahı II. Abdülhamid'i övmesi ve 1897 Türk-Yunan Muharebesi'ni ele alması dikkati çeker.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Adada Söylediklerim, Gazellerim, Zade-i Şair, Âsâr-ı Celal, Sürud, Sultan Orhan Gazi yahut Bir Kahraman, Fatih Sultan Mehmet-i Sâni yahut İstanbul Fethi, Sultan Süleyman yahut Fütûhat
- 📖 **Hikâye** Vicdan Azapları, Hâlâ Seviyor, Ak Saçlar, Oyun, Mev'id-i Mülâkat, Solgun Yâdigârlar, Zindan Kapısında Sefid-ser, İskambil, İsmete Taarruz, Piyano,
- 📖 **Roman:** Venüs, Cemile, Orora, Margerit, Elvâh-ı Sevâd, Küçük Gelin, Zehra, Bir Kadının Hayatı, Müzeyyen, Dâmen-âlûde, Leman, İsyan, Kuşdili'nde
- 📖 **Eleştiri:** Elvah-ı Masumâne ve Makalât-ı Edebiyye
- 📖 **Edebiyat Antolojisi:** Osmanlı Edebiyat Nümuneleri
- 📖 **İnceleme:** Ahmed Rasim Bey

MUSTAFA REŞİT (1861 - 1936)

- Tanzimat ile Servetifünun dönemi arasında sıkışmış bir ara neslin yazarıdır.
- Romantik bir duyarlılıkla kolay okunur aşk ve macera konulu eserleri ile tanınır.
- Romanlarındaki ahlâkçı ve öğretici yönüyle Ahmet Mithat Efendi'nin takipçisi durumundadır.
- **Flora** adlı eserinde denizin kıyısında bir kayıkta yaralı bulunduğu kıza âşık olan şairle kızın ailesinin aşklarına karşı çıkması üzerine kaçmalarını işler.
- **Lorans** adlı eserinde karşılıklı aşk ve bu aşkın önüne konan engel üzerinde durur. Sonunda Lorans'ın güzelliğine ve terbiyesine âşık olan Pertev, aşkına karşılık bulur.
- **Defter-i Âmalim**'de operada gördüğü kıza âşık olan, daha sonra ona rastlayan fakat âşık olduğu kızın hastalığı sebebiyle İtalya'da ölmesi karşısında çaresiz kalan bir gencin hikâyesi işlenilir.
- Son Salon ve Aşk'ta yazar, "o devirdeki salonların ahlâk çöküntüsüne sebep oldukları" fikrini işler.
- Türk edebiyatında mektup türünü (Bir Askerin Nişanlısına Mektubu) kurgu unsuru olarak kullanan ilk yazarlardan biri olması bakımından yenilik getirir ve daha sonraki yazarlara öncü olur.

ESERLERİ

- 📖 **Şiirleri:** Şükûfe-i İstiğrak, Milona Marşı, Muzzef-feriyat İçinde Mürüvvet, Medfun Emeller, Şehit Onbaşının Oğluna Vasiyeti.
- 📖 **Roman:** Bir Çiçek Demeti, Tezkîr-i Mâzî, Yeis yahud Cürmi Meşhûd, Flora, Hayf, Hayal-ı Şebab, Gözyaşları, Cüzdanımdan Bir Kaç Yaprak, Son Salon ve Aşk, Neyyir, Ressam, Defter-i Âmalim, Pembe Ferace, Lorans, İzdivaç-İmtizaç, Tesir-i Terbiye, Bir Kızın, Tesâfir-i Hayat, Küfran-ı Nimet, Bir Askerin Nişanlısına Mektubu.
- 📖 **Antoloji:** Muntehabât-ı Cedîde, Âsâr-ı Meşâhir

MENEMENLİZADE MEHMET TAHİR (1862 - 1903)

- Mülkiye'den hocası Recai-zâde Ekrem'in teşvikleriyle edebiyata başlamıştır. Şiir, edebi tenkit türlerinde eserler vermiştir. İlk şiirlerinde Abdülhak Hamid Tarhan'ın ve Recaizade Mahmut Ekrem'in tesirlerinde kalmıştır.
- Şiirlerinde hem divan şiirinin hem de batı şiiri nazım şekillerini kullanmıştır. Kullandığı aruz kalıpları daha sonra Servet-i Fünun edebiyatı devresinde yaygınlaşmıştır.
- Sosyal konuları ihtiva eden şiirlerini Servet-i Fünun döneminde yazmıştır.
- Şiirlerinde kullandığı yeni imajlar, tabiata bakış tarzı ve şiiri bir tür nesre yaklaştırma ve beyit bütünlüğünü kırma denemesiyle dikkati çeken şairin ilk eseri **Elhan**'ın yayımlanması büyük bir polemige yol açmıştır.
- Devrin edebî otoritesi kabul edilen Recâizâde Mahmut Ekrem'in bu eseri değerlendirmek üzere kaleme aldığı Takdîr-i Elhan, eski belagat anlayışını savunan Muallim Naci ve taraftarlarıyla uzun süre devam eden bir tartışmaya sebep olmuş ve edebiyat çevrelerinde bir anda şöhret kazanmıştır.
- Kafiye'nin şekilden ziyade ses unsuru olduğuna inanmış, Kafiye'nin göz için değil, kulak için olduğunu savunmuştur.
- Kafiye'yi göz için değil, kulak için yazan ilk şair Menemenlizade Mehmet Tahir olmuştur.
- Vezin konusunda aruz hâkimiyetine karşı "Usûl-i Teheccî" adlı makalesiyle hece veznini savunmuştur, "Kafiye" adlı makalesiyle de kulağa göre kafiye'nin daha zengin ve ahenkli olduğunu ileri sürmüştür.
- Eserleri arasında **"Elhan, Yâd-ı Mazi, Asar-ı Perişan Osmanlı Coğrafyası, Terane-i Zafer, Osmanlı Edebiyatı, Mükemmel Coğrafya-i Osmanî, İlm-i Servet"** vb. bulunmaktadır.

Hap Bilgi

GİRİTLİ AZİZ EFENDİ – MUHAYYELAT

- Girit defterdarı Tahmisçi Mehmed Efendi'nin oğludur. Girit'in Kandiye kasabasında doğdu. Öldüğü zaman kırk dokuz yaşında olduğu bilindiğinden, muhtemelen 1749 veya 1750 yılında doğduğu söylenebilir.
- Eserleri arasında "Muhayyelat, Vâridat, Divan ve Sefaret-name" bulunmaktadır.
- **Muhayyelat**, Türk edebiyatında çağdaş öykücülüğe geçişin ilk örneği, ilk basamağı olarak kabul edilen bir eserdir.
- Eser "Birinci, İkinci, Üçüncü Hayal" başlıkları altında üç bölüm halindedir. Eser daha çok Doğu hikâye geleneğinin, Sinbadname, 1001 Gece Masallarının yapısal özelliklerini gösterir.
- Hikâyelerdeki asıl kahramanlar iç içe geçmiş hikâyeler içinde geçen kitap bitinceye kadar da değişmeyen kahramanlar olarak kalırlar ve iç içe anlatılan hikâyelerle konu bütünlüğünü sağlar.
- Eser, E. J. W. Gibb tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir. Latin harfleri ile ilk kez Muhayyelât-ı Aziz Efendi adıyla Ahmet Kabaklı tarafından yayımlanır.
- Ahmet Mithat Efendi'nin "Çengi" adlı romanında Muhayyelatın derin tesirleri vardır. Muallim Naci'nin "Naci" takma adını kullanmasına da Muhayyelat'da yer alan "Kissa-ı Naci" hikâyesidir.
- **Vâridât**: Vâridât-ı İlâhiyye adıyla da anılan eser bazı tasavvufî söz ve kavramların mahiyetini "Vâride" başlıklı küçük bölümlerde izah eder.
- **Divan**: Çoğu tasavvufî ile ilgili şiirlerinden medyana gelen küçük bir yazma divandır. İçerisinde bir tevhid, bir na't ve otuz bir gazel mevcuttur. Türkçe ve Farsça şiirleri de bulunmaktadır.
- **Sefaretname**: Eser Aziz Ali Efendi'nin Belgrad, Prusya ve Berlin'de geçen yıllarına anlatan küçük bir eserdir.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (1896 – 1901)

2. ÜNİTE

SERVET-İ FÜNUN EDEBİYATI

- **Servet-i Fünun Döneminin Genel Özellikleri**
- **Servet-i Fünun Dönemi Şiir**
- **Servet-i Fünun Dönemi Roman ve Hikâye**
- **Servet-i Fünun Dönemi Tiyatro**
- **Servet-i Fünun Dönemi Eleştiri**
- **Servet-i Fünun Dönemi Sanatçılar**
- **Tevfik Fikret**
- **Cenap Şahabettin**
- **Halit Ziya Uşaklıgil**
- **Mehmet Rauf**
- **Hüseyin Cahit Yalçın**
- **Hüseyin Siret Özsever**
- **Hüseyin Suat Yalçın**
- **Süleyman Nesip**
- **Safveti Ziya**
- **Safvet Nezihi**
- **Ali Ekrem Bolayır**
- **Celal Sahir Erozan**
- **Faik Ali Ozansoy**
- **Servet-i Fünun Bağımsızları**

SERVET-İ FÜNÜN EDEBİYATI (1896 - 1901)

SERVET-İ FÜNÜN EDEBİYATI (1896 - 1901)

1896 yılında Servet-i Fünun dergisi etrafında toplanan ve Batılı görüşü savunan gençlerin oluşturduğu bir edebiyattır. Topluluğa Servet-i Fünun denilmesinin nedeni topluluğu oluşturan sanatçıların Servet-i Fünun etrafında toplanmalarıdır.

Tanzimat edebiyatının ikinci döneminde Ekrem'in çevresinde toplanan yenilikçi gençlerle Muallim Naci'nin etrafında toplanan eski edebiyat taraftarları arasındaki tartışma Servet-i Fünun edebiyatının temellerini oluşturur.

Bu arada malumat dergisinde yayınlanan **Hasan Asaf** adlı genç bir şaire ait bir şiirde geçen **abes** ve **muktebes** kelimelerinin kafiye oluşturup oluşturmayacağı tartışmaları daha da alevlendirir.

Edebiyatçılar eski edebiyat ve yeni edebiyat taraftarları olmak üzere ikiye ayrılırlar. Yapılan tartışmalardan Ekrem galip çıkar, etrafında birçok genci toplar.

Recaizade Mahmut Ekrem'in "**kafiye göz için mi, kulak için mi olmalıdır?**" tartışmasında kulak için kafiyei savunmasıyla yenilikçi gençler bir fen dergisi olan Servet-i Fünun'un etrafında toplanır.

Başlangıçta dergi Ekrem'in Mekteb-i Mülkiye okulundan öğrencisi olan **Ahmet İhsan Tokgöz** tarafından 1891 yılından beri çıkarılan bir fen ve bilim dergisiydi.

Ekrem bu dergiyi bir edebiyat dergisi haline getirmek için Ahmet İhsan'la anlaşarak derginin yazı işleri müdürlüğüne Galatasaray Lisesi'nden öğrencisi olan Tevfik Fikret'i getirir, bir fen dergisi olarak çıkmaya başlayan dergi, bir edebiyat dergisine dönüşür.

Ardından birçok yenilikçi genç, bu dergi etrafında toplanarak Tanzimat'tan beri devam eden toplum için sanat anlayışını bir tarafa bırakıp **sanat için sanat** anlayışına bağlı olarak bir **salon edebiyatı** oluşturdular. Dergi kısa zamanda Avrupalı şiir, hikâye ve romanlarla dolmaya başladı.

Kimi çevreler Servetifünuncuların Fransız şiirinin etkisinde olduğunu, yapay ve anlaşılabilir bir dil yaratıldığını ileri sürmüşlerdir.

Topluluk bir süre sonra kendi durumunu göze almadıkları ve yapma bir dil kullandıkları için Servet-i Fünun edebiyatını tenkit eder.

Önce Ali Ekrem sonra da Tevfik Fikret dergiden ve topluluktan ayrılır. Bir süre sonra da derginin başına Hüseyin Cahit Yalçın geçer.

Dergi **16 Ekim 1901** tarihinde **Hüseyin Cahit**'in Fransızcadan tercüme ettiği **Edebiyat ve Hukuk** başlıklı makale kışkırtıcı nitelikte bulunduğu için kapatılır. Böylece topluluk da bir süre sonra kendiliğinden dağılır, Servet-i Fünun edebiyatı sona erer.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ SANATÇILARI

Tevfik Fikret	Safvet Nezihi
Cenap Şahabettin	Safveti Ziya
Halit Ziya Uşaklıgil	Süleyman Nesip
Mehmet Rauf	Ahmet Şuayp
Hüseyin Cahit Yalçın	
Süleyman Nazif	
A. Hikmet Müftüoğlu	
Ali Ekrem Bolayır	
Hüseyin Suat Yalçın	
Hüseyin Siret Özsever	
Faik Ali Ozansoy	
Celal Şahin Erozan	

Hap Bilgi

- Servet-i Fünun döneminde eser verdikleri halde topluluğa katılmayarak bağımsız kalan sanatçılar:

Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim

SERVET-İ FÜNÜN EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

- 1866'ta başlayan Batılaşma hareketinin bir uzantısı olup 1895–1901 yılları arasında gelişme göstermiş bir edebiyat dönemidir.
- Doğu kültürünün bilmeyen ve divan şiirinden hoşlanmayan bu dönem sanatçıları Tanzimat döneminde açılmış yabancı okullarda öğrenim görmüştür.
- Batı edebiyatını özellikle de Fransız edebiyatını örnek almışlar; şiirde Mallarme, Rimbeaut; nesirde Stendhal, Flaubert ve Balzac gibi sanatçıların etkisinde kalmışlardır.
- Tanzimat sanatçılarının aksine halka seslenmeyi düşünmediler, aydınlara yönelik bir edebiyat oluşturdular. Edebiyat avama mahsus değil; havasa mahsus-tur diyerek bir **salon edebiyatı** oluştururlar
- Dönemin siyasi koşulları nedeni ile **sanat için sanat** anlayışına bağlı kalmışlardır ve eserlerinde toplumsal konulara yer vermeyerek daha çok bireysel konuları işlemişler ve aydın bir kesime seslenmiştir.
- Tanzimat dönemindeki hak, adalet, özgürlük, eşitlik gibi kavramlar bu dönemde yerini aşk, üzüntü, karamsarlık melankoli, tabiat güzellikleri gibi bireysel temalara bırakmıştır.
- Dönem sanatçıları II. Abdülhamit'in baskıcı anlayışına karşı oldukları için eserlerinde bir gerçeklerden kaçış ve bir karamsarlık göze çarpar.
- Fransız edebiyatı örnek alınarak şiirde **parnasizm** ve sembolizm; roman ve hikâyede ise **realizm** ile **natüralizmin** etkisinde kalmışlardır.
- Divan edebiyatı nazım biçimleri yerine Batı'dan **sone**, **terzarima** gibi nazım biçimlerini alıp kullanmışlar ve divan edebiyatını aruz ölçüsü dışında tamamen reddetmişlerdir.
- Şiirde parça yerine **bütün güzelliği** anlayışını benimseyen şairler, şiirin konusunu genişleterek her şeyi şiirin konusu yapmışlardır.

- Şiirde musikiye önem verdiklerinden hece yerine **aruz ölçüsünü** kullandılar. Göz için uyak anlayışı yerine "**kulak için uyak**" anlayışını benimsediler.
- Cümlelerin dize ya da beyitte tamamlanması anlayışını yıkarak beyitin cümle üzerindeki egemenliğine son verip şiiri düzyazıya yaklaştırdılar.
- Dilde sadeleşme anlayışı yerine ağır, süslü ve söz sanatlarıyla dolu bir dil kullandılar.
- Dilde Arapça, Farsça ve Fransızcadan yeni sözcük, tamlama ve terkipler aktararak o zamana kadar hiç duyulmamış yeni tamlamalar yapmışlar ve yapay bir dil oluşturmuşlardır.
- Şiir, roman, hikâye, anı, makale, eleştiri, fıkra ve mensur şiir türlerinde eserler verilmişse de asıl başarıları şiir, roman ve hikâye alanlarında olmuş.
- Batı tekniğine uygun ilk roman örnekleri Halit Ziya Uşaklıgil tarafından yazılmış ve Türk romanı Avrupai mahiyet kazanmıştır.
- Bu dönemde gazetecilik yerini edebiyat ve sanat dergilerine bırakmıştır. **Servet-i Fünûn**, **Hazine-i Fünûn**, **Malumat**, **Mektep**, **Mütalaa**, **Musavver**, **Resimli Gazete** gibi dergiler yayınlanır.
- Dönemin siyasi şartları nedeniyle tiyatro gelişmemiş; hatta gerilemiştir. Ancak daha sonra tiyatro türünde eser veren sanatçılar olmuştur.
- Ahmet Şuayp**, bu dönemde edebi tenkit türünde eser veren tek sanatçıdır.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ

- Siyasi baskılar nedeniyle topluma dönük bir edebiyat yapılamamış; bireysel konular işlenmiştir. Sadece Fikret sosyal içerikli birkaç şiir yazmıştır.
- Şiirin konusu genişletilerek her şey şiirin konusu haline getirilmiştir. Aşk, doğa, düş kırıklıkları, ölüm, üzüntü, karamsarlık, gerçeklerden kaçış gibi ferdi temalar işlenmiştir.

SERVET-İ FÜNÛN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Ağırlıklı olarak şairin iç dünyasındaki çalkantılar, sevinçler, üzüntüler, bunalımlar ele alınmıştır.
- Şiirde ses, ahenk, resim ve müzik unsurları önemsenmiştir, bir tabloyu andıran bu öğeler şiirde ahenkli bir uyum içerisinde verilmiştir.
- Şiirde parça güzelliği anlayışıyla yerine **bütün güzelliğine** yani kompozisyon bütünlüğüne önem verilmiştir. Göz için uyak anlayışı yerine **kulak için uyak** anlayışı benimsenmiştir.
- Şiirde ahenk önem verilerek **nazım nesre yaklaştırılmıştır**. Dizenin cümleye olan egemenliğine son verilerek anlam dizeden dizeye taşınmıştır.
- Edebiyatımızda **mensur şiir** ilk kez bu dönemde gelişme göstermiş ve mensur şiirin ilk örneklerini **Halit Ziya Uşaklıgil** vermiştir.
- Şiirde **aruz ölçüsü** kullanılmış ve aruz Türkçeye başarıyla uygulanmıştır. Sadece Fikret hece ile bir çocuk şiirleri kitabı yazmıştır.
- Abdülhak Hamit'le başlayan Ekrem'le süren beyit bütünlüğünün kırılması anlayışı daha da ileri götürülerek şiirde **dize** nazım birimi esas alınmıştır.
- Divan şiiri nazım biçimleri terk edilerek Batı'dan **sone, terzarima** gibi nazım biçimleri alınmıştır; ayrıca Divan şiirindeki müstezat genişletilerek **serbest müstezat** haline getirilmiştir.
- Sanat için sanat anlayışını benimsediklerinden şiirde **parnasizm** ve **sembolizm** akımlarından etkilenmişler. Ayrıca şiirde **romantizmin** de etkileri görülür.
- Anlamanın bir mısranın dışına taşınması şeklinde ki söyleyişin ilk ve başarılı örnekleri Edebiyatı Cedide şairlerince verilmiştir.
- Servet-i Fünun şiiri; dil, şekil ve anlayış bakımından Tanzimat dönemi şiirinden ayrılmıştır, şiirde özellikle musikiye yer verilmiştir.
- Dil çok ağır, sanatlı ve süslüdür. Arapça, Farsça ve Fransızcadan yeni sözcük ve tamlamalar kullanılarak ağdalı bir üslup meydana getirilmiştir.

Hap Bilgi

SERVET-İ FÜNÛN ŞİİRİ NAZIM BİÇİMLERİ

1. SONE

- İlk iki bendi dördlük, son iki bendi üçlük on dört mısradan oluşan nazım şeklidir.
- Önce İtalyan edebiyatında kullanılmış, sonra Fransız edebiyatına oradan da diğer Avrupa edebiyatlarına geçmiştir.
- Servet-i Fünun şairlerinin hemen hepsi bu nazım şeklini benimsemiştir.
- Sone nazım şeklini Türk edebiyatında ilk olarak Servet-i Fünun şairleri kullanmıştır. Edebiyatımızda ilk soneyi **Süleyman Nesip** yazmıştır.
- Türk şiirinde az görülen, iki dört dizeli ve iki üç dizeli bölüm olmak üzere 14 dizeden oluşan nazım biçimidir.
- Kafiye örgüsü **abba, abba, ccd, ede** şeklindedir.

ÖRNEK

MAKDEM-İ YÂR

Pervâne-i zerrin gibi her zühre-i zerrin
Titirderi zümür-rüd-geh-i lerzân-ı çemende
Çağlardı leb-i sîm-i hıyâbân-ı semende
Bir çeşme-i billûr ile bir cûy-i bilûrin

Düşmüştü siyeh berg-i şebe şebnem-i sîmîn
Şeb-nem gibi titirderi kamer leyl üzerinde
Bir şeb-pere-i hutfe bir âhû-yı çerende
Vermişti bu nûzhât-gehe bir vahşet-i nermîn

Âhû ile şeb-perre vü evrâk ile azhâr
Nâ-gâh fısıldaştı leb-i âb-ı revânda
Zîrâ şu perî-h^neye karşı bu evânda

Ey dürr-i yetîm-i sadef-i şefkâtîm, ey yâr
Sen bir meh-i zî-ruh gibi yükseliyordun
Muzlim korunun zıllı içinden geliyordun

Cenap Şahabettin

2. TERZARİMA

- Servet-ı Fünun şairleri tarafından batıdan alınarak edebiyatımıza kazandırılmış nazım biçimidir.
- Üçer dizeli bentlerden oluşur. Son bent genellikle tek dizeden meydana gelir. Bent sayısında herhangi bir sınırlama yoktur.
- Bent sayısı az olan terzarimalarda son dizinin şiirin en güçlü ve etkili dizesi olmasına dikkat edilir.
- Kafiye düzeni örüşük kafiye'dir. "aba - bcb – cdc - e"
- Terzarima Türk şiirinde ilk olarak Tevfik Fikret tarafından denenmiş fakat en güzel örneklerini Ali Canip Yöntem vermiştir.

Püf Nokta

- * Terzarima, Türk edebiyatında ilk olarak Servet-i Fünun döneminde bir tek şiirde (Tevfik Fikret'in Şehrâyin) denenmiş bir nazım biçimidir.
- * Dünya şiirinde ise ilk kez İtalyan edebiyatında görülmüştür ve İtalyan şair Dante, **İlahi Komedi** adlı destanını terzarima nazım şekli ile yazmıştır.

ÖRNEK

Terza-rima

Mavi bir gölge uçtu pencereden
Baktım, avare bir küçük kelebek
Yarama geldi kim bilir nereden

Belli yorgundu; bir veremli çiçek
Gibi serpildi lambanın yanına
Bir duman uçtu, gitti titreyerek

Anladım kıydı yavrucağı canına
Söyle ey mavi gölge, söyle eğer
Bir ölümden de çok fenaysa bana,

Şu karanlık, şu kimsesiz geceler.

Ali Canip Yöntem

3. TRİYOLE

- On mısralı bir nazım şeklidir.
- Önce iki mısralı kısım, sonra dörder mısralı iki kısım gelir. Birinci kısmın ilk mısrası birinci dördlünün sonunda, yine birinci kısmın ikinci mısrası ikinci dördlünün sonunda tekrarlanır. Dört mısralı kısımlarda, eklenen mısraların ilk üç mısra ile anlam bütünlüğü sağlaması gerekir.
- Kafiye şeması, "ab, aaaa, bbbb" biçimindedir.

ÖRNEK

HİLÂL-İ SEHER

Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâhet var
Nedir bu hâl-i perîşânın ey hilâl-i seher?

Sabah-ı feyz-i bahârîde mübtesem ezhâr
Çemen çemen mütemevvic nesîm-i anber-bâr
Niçin? Ben anlamadım kimden etsem istifsâr?
Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâhet var

Dem-i seherde yanında şu parlayan ahter
Hazân içinde solan bir çiçek gibi dil-ber
Sürûr-ı fecr ile şâdân iken bütün yerler
Nedir bu hâl-i perîşânın ey hilâl-i seher?

Tahsin Nahit

4. SERBEST MÜSTEZAT

- Aruz ölçüsünün klasik kalıplarının bozulmasıyla oluşmuş bir nazım şeklidir.
- Serbest müstezatta aynı anda birden çok aruz kalıbı bir arada bulunur.
- Fransız şairlerinin özgür biçimde yazdıkları şiirlerden etkilenen Servet-i Fünun şairleri serbest müstezâtı oluşturmuşlardır.
- Serbest müstezâtın başarılı örnekleri **Tevfik Fikret**, **Cenap Sahabettin** ve **Ahmet Haşım** gibi şairler tarafından verilmiştir.

ÖRNEK

ÖMR-İ MUHAYYEL

Bir ömr-i muhayyel...Hani gülbünler içinde
Bir kuşçağzın ömr-i bahârîsî kadar hoş;
Bir ömr-i muhayyel...Hani göllerde,yeşil,boş
Göllerde, o sâfiyet-i vecd-âver içinde
Bir dalgacığın ömrü kadar zaîl ü muğfel
Bir ömr-i muhayyel!

Yalnız ikimiz, bir de o:Ma'bûde-i şî'rim;
Yalnız ikimiz,bir de onun zıll-ı cenâhı;
Hâkîlere bahş eyleyerek hâk-i siyâhı
Düşünde beyaz bir bulutun göklere âzim.
Her sahn-ı hakîkatten uzak,herkese mechûl;
Bir safvet-i masûmenin âgûş-ı terinde,
Bir leyle-i aşkın müteennî seherinde
Yalnız ikimiz sayd-ı hayâlât ile meşgul.

Savtındaki eş'ar-ı pür-âhenk ile mâlî,
Şî'rimdeki elhan-ı muhabbetle nagam-saz,
Ah istiyorum, göklere âmâde-i pervâz
Bir lâne-i âvârede bir ömr-i hayâlî...

Bir ömr-i hayâlî...Hani gülbünler içinde
Bir kuşçağzın ömr-i bahârîsî kadar hoş;
Bir ömr-i hayâlî...Hani göllerde, yeşil, boş
Göllerde, o sâfiyet-i vecd-âver içinde
Bir dalgacığın ömrü kadar zaîl ü hâlî
Bir ömr-i hayâlî!

Tevfik Fikret

5. MENSUR ŞİİR

- Mensur şiir, 19. yüzyılın yarısında Fransa'da doğmuştur. Fransız edebiyatı şairlerinden C. Baudelaire ve S. Mallarme'in mensur şiirleri vardır.
- Türk edebiyatında Şinasi'nin Fransız edebiyatından yaptığı çeviriler, mensur şiirin ilk örnekleridir.
- Mehmet Rauf'un **Siyah İnciler**'i, Yakup Kadri'nin **Okun Ucunda, Erenlerin Bağından** adlı yapıtları mensur şiir türünden ürünlerdir.
- Tanzimat edebiyatı döneminde Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hamit'in de mensur şiir denemeleri olmuştur.
- Mensur şiirin isim babası ve bu türün Türk edebiyatındaki ilk temsilcisi **Halit Ziya Uşaklıgil**'dir.
- Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayımlanan "Aşkımın Mezarı" adlı yazısı mensur şiirdir. 1891'de "Mensur Şiirler" ve "Mezardan Sesler" başlığıyla mensur şiirlerini yayımlamıştır.
- Servet-i Fünun döneminde mensur şiir türü yaygınlaşır. Halit Ziya'yı Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Ahmet Hikmet, Celal Sahir, Faik Ali gibi isimler izler.

Mensur şiirin özellikleri

- Duygu ve hayallerin düzyazı biçimiyle şiirsel anlatılmasıdır.
- Bu yazılarda iç ahenk önemlidir. Servet-i Fünuncular tarafından kullanılmış, fazla yaygınlaşmamıştır "Mensure" olarak da bilinir.
- "Mensur şiir" düz yazı ile şiirsel, şairane söyleyişin amaçlandığı bir düz yazı türüdür.
- Mensur şiirler başlıkları olan, bağımsız, kısa ve yoğun yazılardır.
- Mensur şiir, şiirdeki arayıştan doğmuştur; ama öncelikle düz yazıdır. Bu metinler bireysel duygulanmaların ortaya konduğu şairane ürünlerdir.
- Mensur şiirlerde iç ahenk vardır. Ünlemlere ve seslenişlere yer verilir.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Tasvir ve çözümlemelere önem verildiği için uzun cümleler tercih edilir.
- Mensur şiirde şairane konular, şairane bir üslupla işlenir.
- Mensur şiirle şiirin farklı yönleri de vardır. Mensur şiirde vezin (ölçü), kafiye, dize (mısra) yoktur. Şiirde dörtlük, beyit, bent gibi nazım birimleri vardır; mensur şiirde böyle birimler yoktur.

ÖRNEK

ERENLERİN BAĞINDAN

Yıllar yârlardan, yârlar yıllardan vefasız. Kara baht bir kasırga gibi. Bu ne baş döndürücü iş? Geceler günleri, günler geceleri kovalıyor; cefalar cefaları kolluyor. Saçlarımızda aklar akları, alınımızda çizgiler çizgileri doğuruyor. Kadere boyun eğmek güç, isyan tehlikeli, felek hiç acımayacak mı? Heyhat, aziz dost, onu döndüren kara bahtın kasırgası...

"Bahçeler bozuldu, yuvalar dağıldı, yollar silindi, cihan viran oldu." Yaşlı gönül şimdi böyle diyor; her şeyi kendine eş görüyor. Bu da yanlış duygulardan biri... Cihan ne vakit bayındır idi? Bahçelerde ne vakit güller açtı? Ne vakit yuvalarda bülbüller öttü? Yollardan ne vakit yârlar geldi? Umduk, bekledik, düşündük. Hangi şey umduğumuza uygun düştü?

Gördüğümüz düşündüğümüze benzedi mi? Gelenler beklediğimize değdi mi? O mutlu ve yüce saat hangi saatti ki, içinde iken "Geçme! Dur!" diye haykırdık? Hiçbiri, aziz dost, hiçbiri! Belki hepsini geçsin gitsin diye bekliyorduk; çünkü onlar birbirinden çirkin, birbirinden yararsız saatlerdi. Kimi bir damla gözyaşıyla, kimi tek bir "Eyvah!" ile kimi bir esnemeyle, kimi yalnız susmayla dolup gitti. Onlar birer birer yeniden gelsin ister misin? Hayır, hayır, hayır; değil mi? Şimdi kalbimiz boş, başımız doludur. Ağzımızda zehir, gözlerimizde ateş var; tatsız bir içki sersemliği içindeyiz. Ve artık yolun ortasını geçtik ve saçlarımızda aklar akları ve alınımızda çizgiler çizgileri doğuruyor.

SERVET-İ FÜNUNDA ROMAN VE HİKÂYE

- Servet-i Fünun edebiyatının en büyük başarısı roman ve hikâye alanında olmuş ve edebiyatımızda Avrupai tarzda **modern roman**ın ilk örneklerini **Halit Ziya** vermiştir.
- Türk edebiyatında ilk **psikolojik roman** örneği sayılan **Eylül** de yine bu dönemde **Mehmet Rauf** tarafından yazılmıştır.
- Hikâye ve romanda **Fransız edebiyatı** örnek alınmıştır. Roman ve hikâyede **realizm ve naturalizm** akımları etkili olmuş ve böylece gerçek yaşama bağlı kalınarak gözlem önem verilmiştir.
- Şiirde olduğu gibi romanda da toplumdaki uzak kalınarak daha çok bireysel acılar, düş kırıklıkları ve aşklar işlenmiştir. İstanbul'un aydın çevreleri ile saray ve konak yaşamı ele alınmıştır.
- Romanlarda kişiler ve konular genellikle İstanbul'dan, aydınlar arasından seçilirken; hikâyelerde halk ve halk sorunları konu edilmiştir.
- Roman kahramanları aydın, seçkin kişilerdir; zaten karakterlerin isimleri de bu soyluluğu açıkça ortaya koymuştur: Bülent (yüce), Necip (soylu), Bihter (en iyi) anlamlarına gelmektedir.
- Romanlarda oldukça ağır ve sanatlı bir dil kullanılırken; hikâyelerde halkın anlayabileceği sade bir dil kullanılmıştır.
- Tanzimat romanında görülen gereksiz betimlemeler terk edilmiştir, tasvirler sadece kahramanların kişiliklerini anlatmak için kullanılmıştır.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Sanatçılar eserlerinde kendi kişiliklerini gizlemişler romanın akışını keserek okuyucuya gereksiz bilgi verme yoluna gitmemişlerdir.
- Psikolojik çözümlemelere geniş yer verilen romanda olay genelde **İstanbul**'da geçmiştir. Öykülerde kısmen İstanbul dışına çıkabilmiştir.
- Dilimize **devrik** ve **eksilti** cümleler bu dönemde girmiştir ve böylece Fransızcanın cümle yapısı Türkçeye aktarılmıştır.
- Olaylar yazarın değil, eser kahramanlarının bakış açılarıyla verilmiş kişiliklerine uygun davranmalarına ve konuşmalarına özen gösterilmiştir.
- Cümle yapısında değişiklikler yapılarak fiil sondan başa alınmış evet, hayır gibi sözcükler cümlenin başına getirilmiş ve özellikle "ve" bağlacı sık kullanılarak cümleler uzatılmıştır.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİNDE TİYATRO

- Dönemin siyasi baskılarından dolayı sanatçılar tiyatrodan uzak durmuşlar; ancak 1908'den sonra tiyatro türünde bazı eserler ortaya koymuşlar.
- Sanatçıların tiyatro türündeki eserleri; roman, şiir ve hikâye türlerine göre oldukça zayıf ve başarısız olmuştur.
- Bu piyeslerde aşk, evlilik, ihanet, boşanma ve kadının medeni hakları gibi konuları işlemişler.
- Servet-i Fünun sanatçıları içinde tiyatro ile en çok ilgilenen Hüseyin Suat olmuş ve yaklaşık yirmi oyun yazmıştır.
- Servet-i Fünun döneminde verilen; ancak pek başarılı olmayan bazı tiyatro eserleri ve yazarları şunlardır:
 - İstibdadın Son Perdesi (Hüseyin Suat)
 - Deva-yı Aşk(Hüseyin Suat)
 - Kâbus, Fare, Füzûzan (Halit Ziya)
 - Pençe, Cidal, Diken (Mehmet Rauf)
 - Yalan, Körebe (Cenap Şahabettin)

SERVET-İ FÜNÜN EDEBİYATINDA ELEŞTİRİ

- Bu dönemdeki eleştiriler daha çok topluluğa yöneltilen tepkilere bir karşılık vermek ve Edebiyat-ı Cedide'nin esaslarını açıklamak olmuştur. Mecbur kalınmadıkça da sanatçılar polemige girmek istememişlerdir.
- Servet-i Fünun topluluğunda sadece eleştiri alanında çalışmaları bulunan tek sanatçı **Ahmet Şuayip**'tir. Fransız düşünürü H. Taine'nin etkisinde kalan yazar, eleştirilerini **Hayat ve Kitaplar** adlı eserinde toplar.
- Servet-i Fünun topluluğunda Ahmet Şuayip'ten sonra eleştiri yazıları yazan ikinci önemli yazar Hüseyin Cahit Yalçın olmuştur. **Hüseyin Cahit**, eleştirilerini **Kavgalarım** adlı kitabında toplamış.
- Edebiyat-ı Cedide'nin diğer eleştiri yazarları arasında ise, Cenep Şahabettin, Halit Ziya, Mehmet Rauf, Tefik Fikret sayılabilir.

Hap Bilgi

- ✳ Servet-i Fünun döneminde gelişme gösteren türler **şiir** ve **romandır**.
- ✳ Servet-i Fünun döneminde gerileme gösteren türler ise **tiyatro**, **gazete** ve **eleştiri** olur.
- ✳ Servet-i Fünun döneminde tiyatro türü ile en çok uğraşan sanatçı, **Hüseyin Suat Yalçın**'dır.
- ✳ Servet-i Fünun döneminde eleştiri alanında çalışmaları bulunan tek sanatçı **Ahmet Şuayip**'tir.

TEVFİK FİKRET (1867 - 1915)

- 24 Aralık 1867'de İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nde okudu, Fransızca ve Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Galatasaray Lisesi'nde müdür olmuştur. Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapmıştır. Daha sonra Mekteb-i Sultani müdürlüğüne getirildi. Ancak bu görevinden ayrıldıktan sonra 1915'te İstanbul'da ölmüştür.
- Servet-i Fünun şiirinin en büyük şairidir. Daha çok şiir ve makale türlerinde eserler vermiştir. Fikret aynı zamanda ressamdır. Çizdiği resimleri Servet-i Fünun dergisinin sayfaları arasına serpiştirmiştir.
- Galatasaray Lisesi'nde Ekrem ve Naci gibi öğretmenlerin elinde yetişmiştir, 1896'da Ekrem tarafından Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürü olarak görevlendirilmiştir.
- Yaşamış olduğu sıkıntılı günlerde Hüseyin Cahit ve Mehmet Rauf ile birlikte Yeni Zelanda adalarına bile göçmeyi düşünmüştür. Ancak maddi yetersizlikler nedeniyle bu düşünceden vazgeçilmiştir.
- Daha sonra Fikret İstanbul atmosferinden kurtulmak için Manisa'nın Sarıçam köyündeki bir çiftliğe yerleşme düşüncesi oluşmuş ama bu düşünce de gerçekleşmeyecektir. Nitekim bu düşüncüyü şair, **Yeşil Yurt** adlı şiirinde de dile getirmiştir.
- Fikret yaşadığı sıkıntılardan sonra Servet-i Fünun'dan ayrılmıştır. Aksaray'daki evini satıp Bebek semtinde kendi imkânlarıyla **Aşîyan**'ı yapmıştır. Planını kendisinin çizdiği Boğaz'a bakan bu evde inzivaya çekilmiş dış dünyadan uzaklaşmıştır.
- Sanat için sanat** anlayışını benimsemiş ancak Servet-i Fünun topluluğunun dağılmasından sonra sanat hayatının son dönemlerinde ise **toplum için sanat** çizgisine kaymıştır.
- İlk dönem şiirlerinde Recaizade Mahmut Ekrem ve A.Hamit Tarhan'ın etkisinde kalan şair, Batı edebiyatını tanıdıktan sonra çizgisini oluşturmuştur.

- Fikret'in şiire başlaması hocalarının yönlendirmesiyle olur ve bu ilk dönem şiirlerinde **Nazmî** mahlasını kullanır. Yazdığı bu ilk dönem şiirleri divan edebiyatı tarzında olup Nef'i, Nedim ve Şeyh Galip anlayışına uygundur.
- Kendi döneminde örnek aldığı şairler ise Şeyh Vasfi, Muallim Naci ve Feyzi Efendi'dir.
- Ekrem'in Sultanî'de edebiyat hocası olması ve onun eserlerini tanımaya başlaması ile Tevfik Fikret'in şiir anlayışı değişir.
- Fikret'in ilk şiir denemelerinde hocası Ekrem'in ve Hamit'in etkisi görülmektedir.
- Fikret Servet-i Fünun topluluğunun bir araya gelmesinden dağıldığı döneme kadar süren 1896 – 1901 yıllarında yazdığı şiirlerini Rûbab-ı Şikeste adlı ilk şiir kitabında toplamıştır.
- Fikret eski geleneğe ait gazellerinde Mehmet Tevfik, Nazmî, Mehmet Fikret ve M.T adlarını kullanmıştır ve bu dönem şiirlerini Rûbab-ı Şikeste'nin Eski Şeyler bölümünde toplamıştır.
- İlk dönem şiirlerinde aşk, tabiat, hayal gibi bireysel konuları işlerken; ikinci dönem şiirlerinde hürriyet, vatan, yurtseverlik, Batılaşma, ahlak ve idealizm gibi toplumsal temaları işlemiştir.
- Şiirlerinde sağlam bir nesir anlayışı ile hem biçim, hem de içerik yönünden yenilikler bulunur.
- Şiirde dizenin cümleye olan hâkimiyetini yıkarak **nazmî nesre yaklaştırmış** ve şiiri serbest hale getirerek kafiye ve uyağı önemsememiştir.
- Şiirlerini Fransız parnesyenlerinin etkisinde yazmış olan Tevfik Fikret, şiirde biçim kusursuzluğuna önem vermiştir.

Bilgi Kupu

- Türk şiirinde **noktalama işaretlerini** ilk kullanan Tevfik Fikret olmuştur.
- Tanzimat döneminde ise ilk noktalama işaretleri Şinasi'nin Şair Evlenmesi adlı oyununda görülür.

- Hayatı boyunca birçok hastalıkla ve psikolojik sorunlarla uğraşan Fikret'in bu hali eserlerine de yansımıştır. Karamsarlık ve duygusal eserlerinde ön plana çıkmıştır.
 - Fikret'in Servet-i Fünûn dergisinde yankı uyandıran ilk şiiri **Hasta Çocuk** manzumesidir.
 - Hasta Çocuk, Fikret'in Servet-i Fünûn dergisinde yayımlanan ilk şiiridir. Oğlu Haluk'un bir gece ansızın rahatsızlanması üzerine bu şiiri kaleme almıştır.
 - Fikret'in oğlu Haluk için yazdığı şiirler ile kız kardeşinin ölümü üzerine yazdığı **Hemşirem İçin** ve annesinin ölümü üzerine yazdığı **Uzletgeh-i Mâder-i Ziyaret** adlı şiirleri sosyal içeriklidir.
 - Fikret'in 18 yaşındaki kız kardeşi Sıdika Hanım'ın genç yaşta ölmesi üzerine yazdığı şiiri **Hemşirem İçin** adını taşır. Kız kardeşinin ölümü üzerine kaleme aldığı "Hemşirem İçin" şiiri, küçük yaşlarda evlendirilen genç kızların erken yaşta ölmelerini lanetler.
 - Oğlu Haluk için yazdığı şiirler arasında Haluk İçin, Haluk'un Bayramı, Haluk'a, Yine Haluk, Haluk'un Sesi ve Yarın şiirleri bulunur.
 - Fikret'in Ahmet Mithat'ın Dekadanlık yazısına karşılık kaleme aldığı şiir ise **Timsal-i Cehalet** adını taşır.
 - İstanbul'un itilaf devletlerince işgali üzerine yazdığı ve fahişe bir kadına benzettiği şiir **Sis**'tir. Sis'ten sonra İstanbul'dan özürlü dile getiren şiiri ise **Rücu** adını taşır.
 - Hüseyin Cahit ve Hüseyin Kazım ile Tanin gazetesini çıkarmış olan şair, Rücu şiirini de bu gazete de yayımlamıştır.
- Bilgi Küpü**
- **Sis** şiiri Türk edebiyatında bir şehri geçmişiyile, tarihiyle, kutsal mekânlarıyla ve yaşayan unsurlarıyla aşağılayan ilk şiir olma özelliğine sahiptir.
 - **Yahya Kemal**'in Sis şiirine tepki olarak yazdığı manzume ise **Siste Söyleyiş** adını taşır.
 - Fikret'in **tabiat** içerikli şiirleri de bulunur, Tabiat temalı şiirleri arasında en ünlü olanı **Yağmur** şiiridir. Ayrıca Akşam, Ufk u Hilal, Karlar, Sis gibi şiirleri de doğa manzarasıyla örülüdür.
 - **Vatan** içerikli şiirleri arasında Hasan Gazası, Asker Geçerken, Kılıç, Kenan vb. manzumeleri bulunur.
 - **Dini** içerikli şiirleri arasında Tevhid, Ramazan, Sabah Ezanında, Köyün Mezarlığında ve Zelzele adlı şiirleri önemli yere sahiptir.
 - **Balıkçılar** şiirinde bir balıkçı ailesinin balığa çıkma telaşını dile getirir.
 - **Nesrin** şiirinde kimsesiz ve zavallı bir genç kızın kötü hayata sürüklenmesinin hikâyesini işlemiştir.
 - **Bir Ayyaşın Karşısında** manzumesinde ise alkolün bir insanın hayatını yok etmesi gerçeğini ele alır.
 - **Vagon** şiirinde bir yolculuk sırasında bir vagonda gördüğü veremli bir aşığın acıklı durumunu dile getirir.
 - **Ramazan Sadakası** şiirinde köprüde bir akşam saatinde dilenen bir çocuğun çektiği derin ızdırabı konu edinir.
 - **Verin Zavallılara** şiirinde ise yaşanan Balıkesir depreminin yaralarının sarılması için halkı yardıma çağırır.
 - Fikret'in en çok eleştirilen şiiri, Abdülhamit'te düzenlenen ama başarısızlıkla sonuçlanan bir suikastı dile getiren **Bir Lahza-i Ta'ahhûr** adlı manzumedir.
 - Yine en çok tepki toplayan şiirlerinden biri de **Tarih-i Kadim**'dir. Bu şiirinde tarihi bir hortlağa benzeterek onun yarattığı kanlı sahneleri anlatır.
 - **Haluk'un Defteri**'ndeki şiirler arasında Ümit Ölmez, Zelzele, Şehrayin, Devenin Başı, Haluk'un Amentüsü, Promete, Haluk'un Vedai, Ferda, Hilâl Ahmer vb. bulunur.

- Haluk Defteri'nde bulunan şiirler, tümüyle Haluk' un kişiliğinde Türk gençliğine yol göstermek için kaleme alınmış olan manzumelerdir. Ayrıca **Ferda**, **Promete** ve **Seza** şiirlerinde ise Türk gençliğine seslenmiştir.
- Haluk'un Vedai** adlı şiiri oğlunun Avrupa'ya tahsile gitmesi üzerine yazılır.
- Meşrutiyet sonrasında çocuklar için kaleme aldığı **Şermin** dışındaki şiirler genelde ülkenin içinde bulunduğu durumu anlatan şiirler yazılmıştır.
- İttihat ve Terakki cemiyetinin Meclis-i Mebusan'ı kapatmasına yönelik tepkisini **Doksan Beşe Doğru** şiirinde eleştirir. Dönemin sosyal eleştirisini ise **Rübabın Cevabı** ve **Han-ı Yağma** adlı şiirlerinde dile getirir.
- Bütün şiirlerini **aruz ölçüsü**yle yazmış, sadece çocuklar için yazdığı **Şermin** adlı şiir kitabında heceyi kullanmıştır. Aruz ölçüsünü Türkçeye başarıyla uygulamış ve konuya uygun kalıplar seçmiştir.
- Toplum için sanat anlayışı ile yazdığı ikinci dönem şiirlerinde, medeniyet ve özgürlük temaları üzerinde durmuştur.
- Fikret sanat hayatının son dönemlerinde bütün dinlere karşı çıkmış ve dinlerin insanları birbirine düşürdüğünü ve hürriyete engel olduğunu dile getirmiştir. Nitekim **Tarih-i Kadim** şiirinde inançlarını yitirmiş bir Fikret'le karşılaşırız.
- Şiiri nesre başarıyla yaklaştıran Tevfik Fikret'in **manzum hikâye** türünde de şiirleri bulunmaktadır **Balıkçılar**, **Hasta Çocuk**, **Nesrin** bu alanda önemli bir yere sahiptir.
- Şiirlerinde çok ağır bir dil kullanarak yabancı sözcük ve tamlamalara çokça yer vermiştir. Ancak sanat hayatının son dönemlerinde sade dile yönelir.

Bilgi Küpü

- Edebiyatımızda çocuklar için yazılan ilk şiir kitabı **Şermin** Tevfik Fikret'in kaleminden çıkmıştır.

ESERLERİ

- Rübabı-ı Şikeste
- Rübabın Cevabı
- Şermin
- Haluk'un Defteri
- Tarih-i Kadim
- Doksan Beş Doğru

HAN-I YAĞMA

Bu sofracık, efendiler - ki iltikaama muntazır
Huzurunuzda titriyor - bu milletin hayatıdır;
Bu milletin ki mustarip, bu milletin ki muhtazır!
Fakat sakın çekinmeyin, yiyin, yutun hapır hapır...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı iştiha sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Efendiler pek açsınız, bu çehrenizde bellidir
Yiyin, yemezseniz bugün, yarın kalır mı kim bilir?
Bu nadi-i niam, bakın kudumunuzla müftehir!
Bu hakkıdır gazanızın, evet, o hak da elde bir...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı iştiha sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Bütün bu nazlı beylerin ne varsa ortalıkta say
Haseb, neseb, şeref, oyun, düğün, konak, saray,
Bütün sizin, efendiler, konak, saray, gelin, alay;
Bütün sizin, bütün sizin, hazır hazır, kolay kolay...

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı iştiha sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Büyüküğün biraz ağır da olsa hazmı yok zarar
Gurur-ı ihtiamı var, sürur-ı intikaamı var.
Bu sofrta iltifatınızdan işte ab u tab umar.
Sizin bu baş, beyin, ciğer, bütün şu kanlı lokmalar

Yiyin efendiler yiyin, bu han-ı iştiha sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin!

Verir zavallı memleket, verir ne varsa, malını
Vücudunu, hayatını, ümidini, hayalini
Bütün ferağ-ı halini, olanca şevk-i balini.

Hemen yutun düşünmeyin haramını, helalini

Tevfik Fikret

MAİ DENİZ

Sâf ü râkit... Hani akşamki tegayyür heyecân?
 Bir çocuk rûhu kadar pür-nisyân,
 Bir çocuk rûhu kadar şimdi münevver, lekesiz,
 Uyuyor mâi deniz.
 Ben bütün bir gecelik cûş-i ahzânımla,
 O hayâlât-ı pêrişânımla
 Müteşekk', lâim,
 Karşıdan safvet-i mahmûrunu seyretmedeyim...
 Yok, bulandırmasın âlûde-i zulmet bu nazar
 Rûh-i mâsûmunu, ey mâi deniz;
 Âh, lâkin ne zarar;
 Ben bu gözlerle mükedder, âciz
 Sana baktıkça teselli bulurum, aldanırım,
 Mâi bir göz elem-i kalbime ağlar sanırım...

Tevfik Fikret

PROMETE

Kalbinde her dakika şu ulvi tahassürün
 Minkar-ı âteşinini duy, dâima düşün:
 Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?
 Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?
 Yükselmek âsümâna ve gülmek, ne tatlı şey!..
 Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa... Ey
 Meçhul elektrikçisi, aktâr-ı fikretin
 Yüklen getir - ne varsa - biraz meskenet - fiken,
 Bir parça rûhu, benliği, idrâki besleyen
 Gökten dehâ-yi narı çalan kahramanını...
 Varsın bulunmasını bilecek nâm ü şânını!.

Tevfik Fikret

HEMŞİREM İÇİN

Biz çocuktuk, seni defn eylediler
 Bi-vefâ kumlara bî-kayd eller
 O zamandan beri müştak-ı zebûn
 Ne zaman kibleye dönsem dil-hûn
 Seni bir mahfede pûyan görürüm;
 Sonra kumlarda perişan görürüm.
 Bir diken belki delîl-i kabrin,
 Develer belki ziyaretçilerin;
 Kim bilir, belki de pâmâl-i gubâr,
 Ne diken var ne ziyaret ne mezar;
 Ne de sen... Bense bugün derdimle
 Seni inletmeğe geldim, dinle.
 Bu lanet ile fakat muzdarib mi vicdanın
 Sorun fazileti tahkir eden esâfilden
 Sorun tabiatı terzil eden erâzilden
 Bu la'net ile evet muztarib mi vicdanın
 Sorun şu ismeti temsim eden o katilden
 Öldürdüler bu hem de bugün şimdi olmadı
 Çoktan gömüldü hüsn-i şebâbın, zerafetin,
 Kalbin, kadınlığın, şerefine istirâhatin

Tevfik Fikret

RÜCU

Hayır, hayır, sana râci' değil bu tel'înât,
 Bütün bu levh ü te'ellüm, bu ibtikâ-yi hayât
 Hayât'i milleti ta'zib eden, muhakkar eden,
 Çamurlıyan ne kadar levs varsa hep birden
 Kucaklamış taşımış bir muhite aiddi;
 O mel'ânet gecesinden uzaktayız şimdi.
 Karıştı leyl-i musibet leyâl-i nisyana,
 Açıldı gözlerimiz bir sabâh-ı rahşâna.
 Sen, ey muhîl-i teceddüd, o leyl-imenhûsun
 Seninle nisbeti yok; sen şerefisin, ulusun.
 Ne sis yüzünde ne zûl; bilâkis, safâ vü vakaar,
 Doğan güneş gibi sâfi bir infilâkın var.
 Ufukların bütün enzârı sende, pür-hayret;
 Bugün senin medeniyet, müsâlemet, safvet.
 Adâlet isteyen âvâz-ı hak nümûnunla,
 Bugün senin harekâtın veya sükûnunla,

CENAP ŞAHABETTİN (1870 – 1934)

- 1870'te Manastır'da doğmuştur. Daha sonra ailesiyle İstanbul'a yerleşmiştir. Gülhane Askeri Rüştiyesi'ni bitirmiştir. Askeri Tıbbiye'den mezun olduktan sonra hekim yüzbaşı olmuştur. Paris'te dört yıl cilt hastalıkları alanında ihtisas yaptıktan sonra yurda dönmüş ve birçok yerde çalışmıştır. Darülfünun'da edebiyat dersleri vermiş, 1934'te ölmüştür.
- Servet-i Fünun şiirinin Fikret'ten sonraki en büyük şairi olan Cenap, önceleri Muallim Naci'nin etkisi ile Divan şiiri tarzında şiirler yazmıştır, sonraları Ekrem ve Hamit gibi Tanzimat sanatçılarının etkisinde Batılı tarz şiire yönelmiştir.
- Asıl mesleği doktorluk olan şair, ihtisas için gittiği Paris'te Fransız sembolistlerini tanımış ve Batılı tarzda şiirler yazmaya başlamıştır.
- Cenap bir ara Servet-i Fünun'da **Raik Vecdi** takma adıyla mizahi yazılar yazar. Fikret'in diğer takma adı ise **Ahmet Peyman**'dır.
- Yine Sabah gazetesinde Hakkı Talip adını kullanmıştır. Fikret onun şairlik yeteneğini ise **ibdaperver** diye nitelemiştir.
- Ahmet Mithat Efendi'nin başlattığı ve Türk edebiyatında **Dekadanlık Münakaşası** olarak anılan tartışmaya dönemin bütün yazarları gibi Cenap da katılır.
- Cenap **Dekadizm Nedir?** başlıklı yazısında Ahmet Mithat'ın kendileri için kullandığı kelimenin Fransızca köklerini ve gelişimini anlatır.
- Cenap'ın edebiyatla ilgilenmesi öğrencilik yıllarında başlar. Cenap'ın ilk şiirlerinde Muallim Naci'nin etkisi görülür. İlk gazelleri ise Saadet gazetesinde çıkar.
- Cenap daha sonra Ekrem ve Hamit gibi yenilikçi şairlerden etkilenir ve onların yolundan gider.

- Türk edebiyatında **parnasizmi** ilk defa Cenap tanıtmıştır ve sembolizmin öncüsü olmuştur. Sembolizmden etkilenmiştir.
- Sanat için sanat** anlayışına bağlı kalmıştır. Eserlerinde bireysel konuları işlemiş, toplumsal konulardan uzak durmuştur. Şiirlerinde aşk ve doğa temalarını işleyen sanatçı, Servet-i Fünun edebiyatında tabiatı en çok işleyen şair olmuştur.
- Bütün şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır, şiirde ahengi sağlamak için aynı şiirde farklı aruz kalıplarını kullanmıştır. Nazım biçimi olarak şiirlerinde **en çok serbest müstezatı** kullanmıştır, Fransız şiirlerinden **soneyi** almıştır.
- Şiirde müziğe ve ahenge çok önem veren sanatçıya göre; şiir düz yazı ve müzik karışımıdır; sözcüklerden yapılmış bir resimdir
- Şiirlerinde çok ağır bir dil kullanan şair o güne kadar kimsenin bilmediği ve hiç kullanmadığı Arapça, Farsça ve Fransızca kelime ve tamlamaları şiire sokmuştur.
- Sanatçının şiir dışında düzyazı türünde eserleri de vardır. Düzyazılarında süslü ve sanatlı bir dil kullanmış, sadeleşme hareketinin karşı çıkmıştır.
- Edebiyatımızda adını **Elhan-ı Şita** adlı şiiriyle duyuran sanatçı şiirlerini **Evrak-ı Leyal** adı ile toplamayı düşünmüşse de bunu başaramamıştır. Ölümünden sonra şiirleri **Tamat** adlı bir kitapta toplamıştır.
- Ehan-ı Nalân** şiirinde keman çalıp dilenen dilenciden söz eder.
- Şairin **alegorik** şiirleri arasında Murg-ı Siyah, Benim Kalbim, Berg-i Hazan, İhtiyar Çınar adlı şiirleri bulunur.
- Akşam ve gece konulu şiirleri arasında Aks-i Mâh, Leyal-i Zâhire, Abû Ziya, Temaşa-yı Leyal, Son Arzu manzumeleri bulunur.
- Hayal-i Râiyâne, Sûrud-ı Seher gibi şiirlerinde ise köy kızlarının aşklarını dile getirmiştir.

- Cenap'ın en meşhur şiiri ise kış ayında bir karın yağışını tasvir edip anlattığı **Elhan-ı Şita** adlı şiiridir.
- Cenap Şahabettin'in son basılan şiiri ise **Senin İçin** adını taşır. Bu manzumede yaşlı bir erkeğin genç bir kadına duyduğu aşkı dile getirir.
- Düzyazı alanında makale, gezi, oyun ve özdeyiş türlerinde eserler veren sanatçının en önemli nesri ise **Tiryaki Sözler** adlı özdeyişler içeren eseridir.
- **Hac Yolunda** adlı eser Cenap'ın Cidde'ye görevli olarak giderken izlenimlerini yansıtan 17 mektuptan oluşur. Kâbe'ye gidecekler için yararlı bir eserdir.
- **Afak-ı Irak**, yazarın vapurla Bağdat'a yaptığı seyahati yansıtmaktadır. I. Dünya Savaşı yıllarında yapılan bu gezide yazar, Bağdat halkının sömürgeci İngilizler tarafından nasıl ezildiğini ortaya koyar.
- **Suriye Mektupları** ise kitap halinde yayımlanmamış olup yazarın şöhretine bir şey katmayan mektuplardan meydana gelir.
- **Avrupa Mektupları**, 22 mektuptan meydana gelir. Cenap'ın I.Dünya Savaşı yıllarında Avrupa'da bulunduğu sıralarda edindiği izlenimlerden oluşur.
- **Nesr-i Harp**, I Dünya Savaşı dolayısıyla yazdıklarını içerir. Savaş felsefesinden başlayarak Türk askerinin özelliklerini, sakat kalmış gazilere karşı sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi gibi konuları işler.
- **Nesr-i Sulh**, Ali Canip' e cevap olup Tevfik Fikret ile ilgili yazılardan oluşur.
- **Evrak-ı Eyyam**'daki yazılar Cenap'ın 1908-1914 arası çeşitli gazetelerdeki günlük konular üzerine yazdığı yazılardan bir derlemesidir.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Tamat
- 📖 **Gezi**: Hac Yolunda, Avrupa Mektupları, Suriye Mektupları
- 📖 **Makale**: Nesr-i Sulh, Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp, Afak-ı Irak
- 📖 **Oyun**: Körebe, Yalan, Küçük Beyler
- 📖 **Özdeyiş**: Tiryaki Sözler

ELHAN- I ŞİTA

Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş,
Eşini gaib eyleyen bir kuş gibi kar
Geçen eyyâm-ı nev-bahârı arar.

Ey kulûbun sürûd-ı şeydâsı,
Ey kebûterlerin neşîdeleri,
O bahârın bu işte ferdâsı:
Kapladı bir derin sükûta yeri karlar
Ki hamûşâne dem-be-dem ağlar.

Ey uçarken düşüp ölen kelebek,
Bir beyaz rîşe-i cenâh-ı melek gibi kar
Seni solgun hadîkalarda arar.

Sen açarken çiçekler üstünde
Ufacık bir çiçekli yelpâze
Na'şın üstünde şimdi ey mürde
Başladı parça parça pervâze karlar
Ki semâdan düşer düşer ağlar.

Cenap Şahabettin

Hap Bilgi

Cenap Şahabettin'in ünlü şiirleri

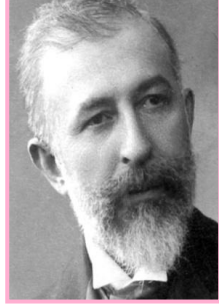
▪ Elhan-ı Şita	▪ Murg-ı Siyah
▪ Senin İçin	▪ Berg-i Hazan
▪ Bitmemiş Bir Gül	▪ İhtiyar Çınar
▪ Hakikat-ı Sevda	▪ Aks-i Mâh
▪ Benim Kalbim	▪ Leyal-i Zâhire
▪ Temâşâ-yı Leyâl	▪ Yakazat-ı Leyliye
▪ Terâne-i Garâm	▪ Terâne-i Mehtap
▪ Terâne-i Sabah	

Hap Bilgi

- Edebiyatımızda ilk özdeyiş kitabı Cenap Şahabettin'in **Tiryaki Sözler** adlı eseridir.
- Türk şiirine parnasizmi ve sembolizmi getiren ilk şair, Cenap Şahabettin'dir.
- Türk şiirinde **ilk sembolist şair**, Servet-i Fünûn dönemi sanatçılarından Cenap Şahabettin'dir.
- **Dekadanlık Münakaşası**, Ahmet Mithat Efendi ile Cenap arasında olmuştur.

HALİT ZİYA UŞAKLIĞİL (1866 – 1945)

- 1866'da İstanbul'da doğmuştur. Önce Fatih Askeri Rüştiyesinde, sonra İzmir Fransız Koleji'nde öğrenim görmüştür. Üniversitelerde batı edebiyatı profesörlüğü yapmıştır. Darülfünunda batı edebiyatı dersleri vermiştir ve çeşitli görevlerde bulunmuştur. 1945'te İstanbul'da ölmüştür.
- Servet-i Fünun topluluğunun önde gelen yazarlarından olan sanatçı, Türk romancılığının kurucularından ve en büyük roman ve hikâye yazarlarından biri sayılır.
- Recaizade Mahmut Ekrem'in aracılığıyla Servet-i Fünun topluluğuna katılmış olan Halit Ziya Uşaklıgil; mensur şiir, roman, hikâye, tiyatro ve anı türlerinde eserler vermiştir.
- Edebiyatımızda roman ve hikâyeleriyle tanınan yazar, Batılı tarzda ilk romanları yazarak **Türk romancılığının kurucusu** olmuştur.
- Halit Ziya'nın kitap halinde basılan ilk kitabı **Bir Muh-tıranın Son Yaprakları** adını taşır.
- Halit Ziya'nın dördü İzmir'de, dördü İstanbul'da yayımlanan sekiz romanı bulunur. Bunlar "Sefile, Nemide, Bir Ölünün Defteri, Ferdi ve Şürekâsı, Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnû, Kırık Hayatlar, Nes-i Ahir" adını taşır.
- İlk kitabını **Sefile** adı ile Hürriyet gazetesinde yayınlayan sanatçının en başarılı romanları ise Servet-i Fünun dergisinde yayınlanan **Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu** ve **Kırık Hayatlar** olmuştur.
- Mai ve Siyah**'ta roman kahramanı Ahmet Cemil'in hayalleri, aşkı ve bu hayallerin acıklı bir şekilde son bulması anlatılır. Eser Fransız yazar Gustavo Flaubert'in Madame Bowary adlı romanından izler taşır.
- Mai ve Siyah**, Halit Ziya'nın İstanbul'a gidişinden sonra Servet-i Fünun dergisinde yazdığı ilk romandır.

- Romanda **Ahmet Cemil** adlı kahramanın sanat ve aşk hülyalarını, hayatın acı gerçekleri karşısında yaşadığı büyük hayal kırıklığını anlatır.
- Romanda Ahmet Cemil, Servetifünun neslinin sembolü gibidir. "Mai" hayali, "siyah" ise gerçeği ortaya koyar.
- Eserin başlıca kahramanları arasında **Ahmet Cemil, Lamia, İkbâl, Hüseyin Nazmi** ve Vehbi bulunmaktadır.
- Aşk-ı Memnu** ise Halit Ziya'nın en olgun ve en başarılı romanıdır. Eserde aşktan başka düşünce ve dertleri, olmayan çalışmadan yaşayan ve alaf-rangalık düşkünü birtakım kişilerin hayatları ile yanlış evlilik sonucu oluşan yasak aşkı anlatır.
- Aşk-ı Memnu, Avrupalı tarzda ilk yapıtıdır. Romanda Boğaziçi'nde alafranga bir hayat yaşayan aileler ile bu ailelerin fertleri arasındaki aşk ve kıskançlık duygularına dayanan çatışmalar işlenir. Romanda olaylar ise genel olarak **Boğaziçi**'nde bir yalıda geçer.
- Başlıca kahramanları arasında "**Adnan Bey, Firdevs Hanım, Bihter, Behlül, Peyker, Nihal, Bülent, Matmazel** ve **Beşir**" bulunur.
- Kırık Hayatlar**'da ekonomik rahatlığa kavuştuktan sonra eşi ve iki çocuğuyla yeni bir çevreye girip bir sosyete yosmasına tutulan **Ömer Behiç** adlı genç bir doktorun hikâyesini işler.
- Eserin başkahramanları arasında **Ömer Behiç, Vedide, Selma, Leyla, Nebile** ve **Neyyire** bulunur.
- Nes-i Ahir** adlı romanında da Osmanlı Devletinin son kuşak gençliğini, Saray ve çevresini, gençliğinin nasıl çöktüğünü ele alır. Halit Ziya'nın siyasi bir nitelik taşıyan bu son romanı, yazar hayatta iken kitap haline gelememiştir, onun ölümünden sonra sadeleştirilerek bastırılmıştır.
- Eserin başlıca kahramanları arasında **Süleyman Nüzhet, Azra, İrfan** ve **Server** bulunmaktadır.

- **Bir Ölünün Defteri** adlı eserinde halasının kızına âşık olan bir adamın, sevdiği kızın en iyi arkadaşına âşık olduğunu öğrenince büyük fedakârlık göstererek onların birlikte olmalarını sağlaması anlatılır.
- Halit Ziya'nın üçüncü romanı olup iki delikanlının bir genç kıza duyduğu aşkı işler. Eserin kahramanları arasında **Vecdi**, **Nigar** ve **Hüsam** bulunur.
- **Nemide** adlı eserinde de Annesi vereme yenik düşmüş ve kendisi de bu illetin pençesinde yaşam mücadelesi veren genç bir kızın yaşadıkları işlenir.
- Roman **Nemide** adlı zayıf ve hassas bir genç kızın ümitsiz aşkının ve kıskançlığının hikâyesidir. Eserin başkahramanları arasında **Nemide**, **Nail** ve **Nahit** bulunur.
- **Ferdi ve Şürekâsı** adlı eserinde İsmail Tayfur' un aşkı ve para yüzünden başka biriyle evlenmek zorunda kalması, mutlu olamaması ve sonunda evlendiği kişinin ölümüyle aklını yitirmesi konu alınmıştır. Bu roman İzmir romanları içerisinde sonuncusu olup aynı zamanda da en hacimlisidir.
- **Sefile**, Halit Ziya'nın ilk romanıdır. Roman Hizmet gazetesinde tefrika edilmiş ama sansür yüzünden yazar hayatta iken kitap olarak basılamamıştır.
- Ahmet Mithat'ın **Henüz On Yedi Yaşında** romanının bir antitezi olarak realist roman anlayışı ile kaleme alınmıştır. Her ikisinde de aşk yüzünden kötü yola ve geneleve düşmüş masum genç kızların hikâyesi vardır. Müslüman bir Türk kızının başından geçenlerin anlatıldığı roman, trajik bir şekilde biter.
- Eserde **Mazlume** adlı bir kız ve onun geneleve düşmesine neden olan ihsan'ın hikâyesi anlatılır.
- Halit Ziya'nın büyük hikâyeleri arasında Bir Muhtıranın Son Yaprakları, Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası, Deli, Bu muydu?, Heyhat, Bir Yazın Tarihi, Valide Mektupları bulunmaktadır.
- Bir Muhtıranın Son Yaprakları'nda Necip adlı bir gencin insanlardan kaçıp bir تنها köye sığınışı, burada melankolik bir yaşam sürüşü ve ölümü ele alınır.
- **Bir Yazın Tarihi**'nde bir yalıda beraber olan İhsan ile beş genç kız arasında gelişen duygusal ilişkiler işlenir.
- **Valide Mektupları**'nda kırk yaşına gelmiş bir annenin yeni evlenen kızına göndermek üzere yazdığı ama göndermekten vazgeçtiği beş mektuptan oluşur. Eserde zengin kocasından boşanan bir kadının elemli hayatı konu alınır.
- Halit Ziya'nın küçük hikâyeleri arasında "Tuhfe-i Letaif, Nâkil, Solgun Demet, Bir Şiir-i Hayal, Selette Bulunmuş, Hepsinden Acı, İhtiyar Dost, Aşka Dair, Onu Beklerken, Kadın Pençesi ve İzmir Hikâyeleri" bulunur.
- Halit Ziya romanlarında ayrıntılı tasvir ve tahlillere ağırlık veren sanatlı bir üslup kullanmıştır.
- Balzac, Stendhal, Flaubat, Zolo, Goncourt Kardeşler ve Daudet gibi Fransız yazarlarını örnek almıştır; **realizm** ve **natüralizm**den etkilenmiştir.
- Romanlarında İstanbul'un aydın çevrelerini konu edinmiş; hikâyelerinde ise Anadolu ve köy hayatına yer vererek İstanbul dışına çıkmıştır.
- Hikâyelerinde halkın arasına girmeye, Anadolu'daki köy ve kasaba hayatını yansıtmaya çalışmıştır; ne var ki köy hayatına yabancı olduğundan bunda başarılı olamamıştır.
- Öykücülükte Maupassant'tan etkilenen yazar, romanlarında çok ağır ve süslü bir dil kullanırken öykülerini sade bir dille yazmıştır.
- Sanat için sanat anlayışına bağlı kalmış; psikolojik ve realist romanlar yazarak gözlem ve tasvire büyük önem vermiştir. Eserlerinde ruh tahlillerine büyük önem vermiş kahramanlarını yaşadıkları çevreye uygun olarak seçmiştir.

Hap Bilgi

- ✱ Edebiyatımızda mensur şiirin ilk örneklerini veren sanatçı bu şiirleri "**Mezardan Sesler** ve **Mensur Şiirler**" adlı eserlerinde toplamıştır.

- Mezardan Sesler, yazarın ikinci mensur şiir kitabıdır. Eserde geceyi bir mezarlıkta geçiren bir gencin evren, insan ve hayat hakkındaki karışık duygu ve düşünceleri işlenir.
- Halit Ziya'nın mensur şiir örnekleri arasında Sahrada, Denizde, Tahattur, Şinaver, Muammayı Garip, Ağlarım, Atı vb. bulunur.
- Türk edebiyatında anı türünün Batılı tarzda ilk örneklerini veren yine Halit Ziya'dır. Yazarın bu türde yazmış olduğu "**Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye**" adlı eserleri vardır.
- **Kırk Yıl** adlı anı kitabında kendi yetişme tarzını, edebiyat hayatını ve Abdülhamit devrinin sanat ve edebiyat hayatını ele almıştır.
- **Saray ve Ötesi** adlı anı türündeki eserinde Abdülhamit'in tahttan indirilmesinden sonra tahta geçen Sultan Beşinci Mehmet Reşat zamanında sarayda geçen olaylar anlatılıyor. Halit Ziya, bu eserinde yakından tanıdığı Sultan Mehmet Reşat'ı, idare ve siyaset adamlarını tanıtır.
- **Bir Acı Hikâye**, yazarın genç yaşta intihara sü rüklenen oğlu Halit Vedat'ın hatırasını yeniden yaşamak ve yaşatmak için yazılmış acıklı bir hikâyedir. Bu eser Selim İleri'nin **Kırk Deniz Kabukları** adlı romanının da esasını oluşturmuştur.
- Halit Ziya'nın tiyatro alanında da **Füruzan, Fare, Kâbus** adlı oyunları vardır. Füruzan, üç perdelik bir piyes olup eşeler arasındaki sadakat ve kadının kocası karşısındaki hakları gibi konuları işler.
- Fare, Edouart Pailleron'un Souris adlı piyesinden uyarlanan üç perdelik bir tiyatrodur.
- Kâbus, Halit Ziya'nın tek telif oyunudur. Üç perdelik bu piyes ilk olarak Tepebaşı sahnesinde oynanmıştır
- **Almanya Mektupları** ve **Almanya Hayatı**, yazarın Almanya gezilerine dair yazdığı yazılardan oluşur. Bu eserlerde Almanya'nın günlük hayatı anlatılmış ve Alman halkı çeşitli yönleriyle yansıtılmıştır.

- Sanatçının gramer alanında **Fransızca Muallimi, Kavaîd-i Kıraat** gibi eserleri de mevcuttur.
- Hikâye, yazarın İzmir'de iken yazdığı roman teorisi konusundaki fikirlerini içeren ve roman konusunda yazılmış ilk teorik kitaplardandır.
- Halit Ziya Uşaklıgil; Francois Coppee, Bonville, Emile Zola, Alphoso Daudet, Maupassant, Musset ve Victor Hugo gibi Fransız yazarlarından çeviriler de yapmıştır.
- Eserlerinde Fransızcanın cümle yapısını Türkçeye uygulamaya çalışarak farklı bir söz dizimi oluşturmuştur. Bu durum da sanatçının en çok eleştirilen yönü olmuştur.

ESERLERİ

- 📖 **Roman**: Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu, Nemide, Kırık Hayatlar, Nesl-i Ahir Bir Ölünün Defteri, Ferdi ve Şürekâsı, Sefile
- 📖 **Hikâye**: Bir yazın Tarihi, İzmir Hikâyeleri, Solgun Demet, Bir Şir'i Hayal, Kadın Pençesi, Aşka Dair, Hepsinden Acı, Bir Hikâye-i Sevda, Bir Muhtıranın Son Yaprakları, Onu Beklerken
- 📖 **Mensur şiir**: Mezardan Sesler, Mensur Şiirler
- 📖 **Anı**: Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye
- 📖 **Oyun**: Kâbus, Fare, Füruzan
- 📖 **Makale-inceleme**: Sanata Dair
- 📖 **Gezi ve Hatıra**: Almanya Mektupları, Almanya Hayatı
- 📖 **Gramer**: Fransızca Muallimi, Kavaîd-i Kıraat

MAİ VE SİYAH - HALİT ZİYA UŞAKLIGİL

Orta halli bir aileden olan Ahmet, mülkiyede okumakta iken babasını kaybeder. Annesine ve kız kardeşi İkbâl'e bakabilmek için çalışmaya mecbur olur. Geceleri zengin çocuklarına özel dersler verir. Ayrıca kitapçılara basit piyasa roman-

ları çevirerek para kazanmaya başlar. Fakat **Ahmet Cemil**, çok iyi yetişmiş, edebi hevesleri ve mavi hülyaları olan bir gençtir. Hazırlanmakta olduğu büyük eserini bitirince sonsuz şöhrete ulaşacak, Mülkiye'den arkadaşı **Hüseyin Nazmi**'nin yeni yetişkin kız kardeşi **Lamia** ile evlenecek servet sahibi olarak mutlu hayata kavuşacaktır. (o, bütün bu güzel şeyleri mavi, mehtaplı bir gecede Tepebaşı'nda Haliç'e bakarak hayal etmiştir.)

Nitekim okulu bitirince memurluk istemeyip bir gazetede çalışmaya devam eder. Kız kardeşi **İkbâl**'i matbaanın sahibi **Vehbi Bey**'e verir, kendisi yeni makineler alarak bu adama ortak olur. Ama çok geçmeden şairin hayalleri birer birer yıkılmaya başlar. Kötü ruhlu olan Vehbi Bey, İkbâl'e çok eziyet verir. Hatta onu döverek ölümüne sebep olur. Kendisi matbaadaki hissesini geri almadığı gibi bir gün kızıp Vehbi Beyi dövmesi üzerine işten atılır. O kadar emel bağladığı 'büyük eseri' umulan rağbeti görmez. Eski edebiyata bağlı olanlar, onu küstürürler. Üstelik çok sevdiği ve aşkını bile itiraf edemediği Lamia bir subayla nişanlanmıştır.

Genç Ahmet Cemil bütün umutlarını yitirmiş, azmini tüketmiştir. Eserini yakar ve artık İstanbul'da durmak istemez. Yemen'de bir ilçe kaymakamlığı isteyerek, karanlık siyah gecede annesiyle birlikte İstanbul'u terk ederler.

Hap Bilgi

* Mai ve Siyah romanının kahramanları

Ahmet Cemil, Lamia, İkbâl, Vehbi Bey, Hüseyin Nazmi, Seher, Raci, Ali Şekip

AŞK-I MEMNU - HALİT ZİYA UŞAKLIGİL

Kırk beş yaşında olan **Adnan Bey**'in kendi yaşına yakın bir bayan olan **Bihter** ile evlilik yapmasıyla işlediği hatanın hikâyesi **Aşk-ı Memnu**'nun konusudur. Adnan Bey'in yeni evlendiği genç ve güzel karısı **Bihter**, İstanbul'un meşhur simalarından **Firdevs Hanım**'ın kızıdır ve Adnan Bey'e sırf zenginliğinin hatırı için verilmiştir.

Fakat bu zenginlik onun ihtiyaçlarını gidermez. Sürekli Adnan Bey'in yalısında bulunan **Behlül** isimli genç ve macera arayan bir yeğen vardır; bu yeğen, yengesinin kalbinde "memnu (yasak) bir aşk" uyanırdır. Fakat Behlül bundan çabuk bıkararak gene eski hayatına döner, bu maceracı hayattan da bıktınca Adnan Bey'in kızı olan **Nihal**'i sever, onunla evlenmek üzere hazırlanırken Bihter'in aşkını müdafaa için aldığı vaziyet üzerine bu macera duyulur. Bihter intihar eder, Behlül kaçır; Nihal de eskisi gibi babasıyla mesut olmaya çalışır.

Hap Bilgi

* Aşk-ı Memnu romanının kahramanları

■ Adnan Bey	■ Peyker
■ Behlül	■ Nihat Bey
■ Nihal	■ Şakire Hanım
■ Bülent	■ Şayeste
■ Matmazel	■ Nesrin
■ Firdevs Hanım	■ Hacı Necip
■ Bihter	■ Beşir
■ Katina	

Hap Bilgi

* Türk edebiyatında Batılı anlamda ilk roman Halit Ziya Uşaklıgil'in **Aşk-ı Memnû** adlı eseridir.

* **Mai ve Siyah** ise Servet-i Fünûn döneminin atmosferini ortaya koyan bir romandır.

BİR ÖLÜNÜN DEFTERİ - HALİT ZİYA UŞAKLIĞİL

Roman, 1892 yılında Halit Ziya Uşaklıgil tarafından kaleme alınmıştır. Vecdi, küçük yaşta annesini kaybedince, o sırada kocası ölen ve küçük bir kızıyla (Nigar) dul kalan halasının evine gelir. Askerî doktor olan babası taşraya atanmış, gitmiştir. Vecdi, sekiz yaşlarındadır, yatılı okula başlar, orada kimsesiz bir çocukla (Hüsam) arkadaş olur. Vecdi ve Hüsam, cuma tatillerini Vecdi'nin halasının evinde geçirirler.

Halasının niyeti Vecdi'yi kızı Niğâr'la evlendirmektir, Vecdi ile Nigar nişanlı gibidirler zaten. Hüsam, liseyi bitirince yazar olmuş ve Nigar, Hüsam'ın bir gazete de basılmış şiirlerini okuyunca asıl onu sevdiğini anlamıştır. Hüsam'ın da Nigar'ı sevdiğini gören Vecdi, ikisinin evlenmesini sağladıktan sonra gönül acısını yatıştırmak için savaşa gider, yaralanır. Edirne' de yattığı hastanede bir kolu kesilmiş İstanbul'a dönünce, yağmurlu bir havada, bile bile fena hâlde ıslanır. Çamlıca'daki köşküne gelince de ıslak elbiseleriyle pencereler açık yatar. Bu üşütme Vecdi'nin hayatına mal olmuştur. Vecdi, hatıra defterinin Hüsam'a verilmesini vasiyet ederek ölür. Hüsam bu macerayı o defterden öğrenir. Niga ile Hüsam, iki çocuklarıyla mutludurlar ama Vecdi'nin acı hatırası aralarında yaşamaktadır.

Hap Bilgi* **Bir Ölünün Defteri romanının kahramanları**

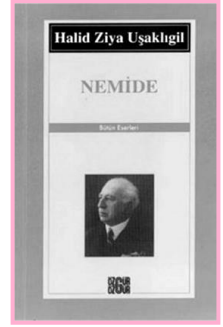
- Vecdi
- Nigar
- Hüsam

Bilgi Bilgi

- * Ölüm döşeğinde olan bir adamın son vermeden önce en iyi arkadaşına bıraktığı defter ve arkadaşının bu defteri okuyunca hissettiği duygular, eserin ana temasını oluşturur.

NEMİDE - HALİT ZİYA UŞAKLIĞİL

Romanımızın kahramanı olan **Şevket Bey** zengin bir babanın ikinci oğluydu. Kısa süre önce hem ağabeyini hem de babasını kaybetmişti. Şevket Bey'e bir sürü mülk miras kalmıştı. Ancak babasının ölümünden sonra kendini bir boşluğun içinde bulmuştur. Bu şekilde yaşar giderken Şevket Bey bir kız gördü. Kıza âşık oldu. Kısa süre sonra da bu kız ile evlendi. Tam çok mutlu olacaktı ki karısı Naime hastalandı. Dotorlar çocuk yapmamaları gerektiğini söylediler. Ancak çok geçti, çünkü **Naime** hamile kalmıştı bile. Naime kısa süre sonra çocuğunu doğurdu ancak kendisi vefat etti. Kıza Nemide adını verdiler. Şevket bey bu durumu kolay kolay atlatamayacağı için kızını Dr. Osman beyin yanına bırakıp iki sene seyahate çıktı. Geldiğinde artık bütün hayatı kızı olmuştu. Kız da annesi gibi hafif bir bünyeye sahipti.

Bu nedenle çok dikkat etmesi gerekiyordu. Derken Nemide gelinlik kız olma çağına erdi. Nemide amcasının oğlu olan Nail'e âşıktı. Nail ise Nemide'yi bir kardeş gibi seviyordu. Nail Tıp eğitimi için Fransa'ya gitti ve eğitimi üç yıl sonra sona erdi. Gelince Nemide ile Nail nişanlandı. Ancak en sonunda Nemide bu sevdadan vazgeçerek onu sevmeyen biri ile evlenemeyeceğini söyledi. Kısa süre sonra da vebaya yenik düştü.

Hap Bilgi* **Nemide romanının kahramanları**

- Nemide
- Nail
- Naime
- Şevket Bey

- * Annesi vereme yenik düşmüş ve kendisi de bu illetin pençesinde yaşam mücadelesi veren genç bir kızın yaşadıkları işlenmektedir.

MEHMET RAUF (1847 - 1931)

- İstanbul'da doğmuştur. Eyüp Rüştiyesi'de ve Deniz Lisesi'nde okumuştur. Daha sonra orduya katılmıştır, ordudaki görevinden sonra yazı hayatına atılmıştır. İlk yazılarını **Hizmet** gazetesinde yayınlamıştır, 1896'da Servet-i Fünun topluluğuna katılmıştır. Birçok alanda eser vermiş, 1931'de ölmüştür.
- Edebi hayatına Halit Ziya'nın etkisiyle başlayan sanatçı, Servet-i Fünun nesrinin Halit Ziya'dan sonraki ikinci büyük ismi olmuştur. Roman, öykü, tiyatro ve mensur şiir türlerinde eserler vermiştir; Fransız realistlerinin etkisinde kalmıştır.
- Edebi hayatında Rauf Vicdanî, Besim Rauf, Cemil, Jüpon, Ali Necdet, Mehmet Nazif gibi takma adlar kullanmıştır. İlk yazı denemesine Denoet yahut Goshonya Korsanları adlı bir uzun hikâye yazarak başlar.
- Yazarın yayımlanan ilk hikâyesi Halit Ziya'nın İzmir'de çıkardığı Hizmet gazetesinde tefrika halinde yayınlanan edilen **Düşmüş** adlı öyküsüdür.
- 1910 yılında geçim kaygısıyla yazdığı **Bir Zambak'ın Hikâyesi** adlı pornografik romanı ahlak dışı bulunarak toplatılır, kendisi de hapse atılır ve askerlikten uzaklaştırılır.
- Eserlerinde aşkı, romantik duyguları, kişilerin iç dünyalarını işlemiş; toplumsal konulara hiç yer vermemiştir. **Sanat için sanat** anlayışını benimser.
- Eserlerinde zengin ailelerin olanaklarıyla yetişen, kışları konaklarda yazları Boğaziçi ve adalarda oturan insanların romantik duygularını işlemiştir.
- Roman, hikâye, mensur şiir, tiyatro, tenkit ve makale yazan Mehmet Rauf, daha çok romancı kimliği ile tanınmış ve **Eylül** yazarı olarak ün kazanmıştır.
- Türk edebiyatında ilk psikolojik roman sayılan **Eylül**, sanatçının en önemli eseridir. Eserde psikolojik tahlillere oldukça fazla yer vermiştir.

- Eylül'de Suat, Süreyya ve Necip arasındaki aşk, evlilik ve sadakat kavramları üzerinde durulmuştur. Romanda evli bir kadın olan Suat'la kocası Süreyya'nın yakın arkadaşı Necip arasındaki yasak aşk, bu aşkın gelişimi ve hüzünlü bir sonla bitmesi ele alınmıştır.
- Eylül, aynı aile çevresinde birlikte yaşayan fertler arasında gelişen bir yasak aşk teması üzerine kurulmuştur.
- **Ferda-yı Garam** adlı romanında ise Sermet ile Macit'in büyük bir tutkuya dönüşen büyük aşklarını işlemiştir. Yazarın 115 sayfalık küçük bir romandır. Eser büyük bir hikâye de sayılabilir. Romanın iki ana kahramanı olan **Macit** ile amcasının kızı **Sermet**'in aşkı ele alınır.
- **Garâm-ı Şebâb**, Mehmet Rauf'un ilk roman denemesidir. Bu eser, Âşıkane adlı hikâye kitabı içinde yayımlanmıştır. Garâm-ı Şebâb adlı Memduh Bey'in İstanbul yakınlarındaki bir sahil köyüne gelip yerleşmesini ve sonra da köyden ayrılmasını ele alır.
- **Genç Kız Kalbi**, psikolojik tahlillerin çok fazla olduğu bir romandır. Eylül'den sonra en fazla ilgi gören ve yeni baskılara ulaşan küçük ama önemli bir romandır.
- Romanın ana kahramanı, kadının sosyal haklarını, kadın - erkek eşitliğini savunan **Pervin**'dir. Eser Pervin'in günlüğü şeklinde yazılmıştır.
- Eserde aşk, evlilik, eğlence, çocuk eğitimi, insan ilişkileri ve İstanbul'un pisliği ve bakımsızlığı gibi konular Pervin adlı bir genç kızın ağzından dile getirilir.
- **Menekşe**, evli ve bir çocuğu olan Hüseyin Bülent'in karısında bulamadığı aşkı başka kadın ve kızlarda araması ve aradığını Matmazel Violet adlı bir kızda bulması ve ona bağlanmasını işler.
- **Karanfil ve Yasemin** Rauf'un Zambak'tan sonra erotik unsurlara cinsel arzu ve dürtülere en fazla yer verdiği romandır.

- Eser üç kişi arasında yaşanan bir aşkın hikâyesi olup kadın ve erkeklerin serbestçe bir araya gelebildikleri danslı - müzikli çay ve eğlence partilerini sohbet toplantılarını, yaşanan aşkların ve batılı yaşam tarzını savunan bir romandır.
- Eserin başlıca kahramanları ise **Samim**, **Pervin**, **Kadri Paşa**, **Cevdet Kerim** bulunur.
- **Böğürtlen**, Mehmet Rauf'un aşk ve sevgi konusunu işleyen 108 sayfalık küçük bir romanıdır. Eserde elde edilmesi güç ve geç olan bir aşkla çabuk ve kolay elde edilen bir aşkın mukayesesi yapılır. **Pertev** adlı bir delikanlının **Müjgan** adlı bir kıza âşık olması ama karşılık bulamaması, kıızı ikna etmek için gösterdiği çabalar işlenir.
- **Son Yıldız**, diğer romanları gibi bu eseri de bir aşk romanıdır. Eserin başkahramanları arasında **Perran**, **Fahri Cemal** bulunmaktadır.
- **Define**, macera tutkunu bir doktorun başından geçenler anlatılır. Erzurum'da başlayan **Dr. Şakir Bey**'in hikâyesi İstanbul'da son bulur.
- **Kan Damlası**'nda Define romanının macera düşkünü kahramanı olan **Dr. Şakir Fevzi Bey**'in zengin olup **Suzan**'la evlenmesinden sonra başından geçenler hikâye edilir.
- Define ile Kan Damlası yazarın dedektif romanları arasındadır.
- **Halâs**, yazarın 1929'da yayımlanan bu son romanı Kurtuluş Savaşı'nı konu edinir. Eser Anadolu'nun işgalini ve Milli Mücadele'yi ele alır. Romanda ayrıca **Teğmen Nihat**'ın **İclal** ve **Beariçe** adlı kızlarla yaşadığı aşklar da işlenmiştir.
- Mehmet Rauf, romanlarındaki erkek kişilerin şahsında kendisini anlatmış, birtakım kadın kahramanlarıyla da arzu ettiği, sevmek istediği kadın tiplerini çizmiştir.
- Rauf'un romanları kadın ağırlıklıdır. Bu kadınların hepsinin hali vakti yerindedir. Köşk ve konaklarda büyümüşlerdir. Bu kadınlar görücü usulü ile evlenmeye de karşıdırlar. Zevk ve eğlenceye düşkündür.
- Önemli kadın karakterler arasında Eylül'de Suat, Ferda-yı Garam'da Sermet, Genç Kız Kalbi'nde Pervin, Halâs'ta İclal dikkat çekicidir.
- Erkek kahramanlar ise ileri ve modern bir dünya görüşüne sahiptir. Bu erkeklerin çoğunun işi gücü yoktur. Aşk ve kadın peşinde koşmayı severler.
- Bu erkek kahramanlar arasında **Son Yıldız**'da Fahri Celal, Halâs'ta Nihat, **Eylül**'de Süreyya ve Necip, **Karanfil ve Yasemin**'de Samim dikkat çekicidir.
- Mehmet Rauf'un romandan sonra üzerinde durduğu ikinci tür hikâyedir. İlk hikâyesi ise Halit Ziya'nın İzmir'de çıkardığı Hizmet dergisinde yayımlanan "**Düşmüş**" adlı öyküdür.
- Adalar, Boğaziçi ve Beyoğlu gibi İstanbul'un zevk ve eğlence merkezlerinde geçen hikâyelerinin konusunu aşk, kadın ve evlilik temaları oluşturur.
- Başlıca **hikâye** kitapları arasında Son Emel, İntizar, Hanımlar Arasında, Bir Aşkın Tarihi, Kadın İsterse, Üç Hikâye, Pervaneler Gibi, İl Temas İlk Zevk, Aşk Kadını, Gözlerin Aşkı ve Eski Aşk Geceleri bulunur.
- İlk örneklerini Halit Ziya'nın verdiği mensur şiir türünde Mehmet Rauf'un 1901'de yayımladığı **Siyah İnciler** de bulunmaktadır.
- Mehmet Rauf'un tiyatro tütünde de eserleri bulunmaktadır. İlk denemesi olan **Pençe**, mutlu bir evliliğin taşıması gereken şartları ve evliliğin güzelliklerini konu alan dört fasıllık bir oyundur.
- İkinci tiyatro denemesi olan **Cidal**, beş perdelik bir piyestir. Oyunda İstanbul'un lüks semtlerinde Batılı bir hayat yaşayan aileler arasında geçen aşklar ve yasak aşklar işlenir.
- Yazarın üçüncü piyesi **Sansar** adını taşır. Üç perdelik bu piyeste evlilik ve yasak aşk üzerinde durmuştur.

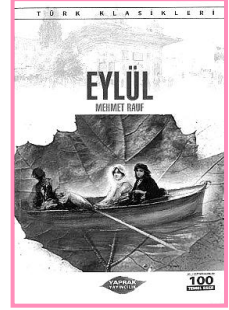
- Oyunda sevmediği Refik Bey'le evlenmek zorunda kalan Lamia, teyzesinin oğlu Azmiyle kocasını aldatır. Sansar adlı Kamber Kâhya durumu kocasına anlatınca iki sevgili öldürülür.
- Yazarın dördüncü piyesi Yara diye de bilinen **Ceriha** piyesidir. Bu oyunda da yine konu aşk ve fedakârlık üzerine kuruludur.
- Mehmet Rauf'un diğer bir piyesi ise dört perdelik **Diken** adlı oyundur. Eserde devlet memuru Nafi Bey'in zenginlik budalası karısı Hamite'nin elinden çektiği çile işlenir.
- Mehmet Rauf'un tercüme ve adapte piyesleri de bulunur. Bunlar arasında Ferdi ve Şürekâsı, Yağmurdan Doluya, Pembe Köşk, Gençlik, Leyla, Kamçı ve Amca Bey adlı oyunlar sayılabilir
- Ruh çözümlemelerine geniş yer veren yazar, roman ve hikâye kahramanları aracılığıyla eserlerine kendi yaşamını yansıtmaya çalışmıştır.
- Dili, Halit Ziya'ya göre oldukça sade olan sanatçı roman tekniği yönünden çok zayıftır. Eserleri dil yanlışları ve üslup hataları ile doludur.
- Türk edebiyatında ilk örneklerini Halit Ziya'nın verdiği mensur şiir türünü geliştirerek bu türde yazdığı şiirlerini **Siyah İnciler** adlı eserinde toplar.
- Sanatçının tiyatro türünde **Pençe**, **Cidal**, **Sansar**, **Ceriha**, **Diken** adlı oyunları bulunur. Ancak bu oyunlar romanları ve hikâyeleri kadar başarılı değildir.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Eylül, Son Yıldız, Genç Kız Kalbi, Halas, Yara, Define, Ferda-i Garam, Kan Damlası, Karanfil ve Yasemin, Böğürtlen, Garâm-ı Şebâb, Menekşe
- 📖 **Öykü:** Âşıkane, Son Emel, Bir Günah, Aşk Kadını, Kadın İsterse, Menekşe, Hanımlar Arasında, Bir Aşkın Tarihi, İntizar Üç Hikâye, İlk Temas, Gözlerin Aşkı, Zambak, Eski Aşk Geceleri
- 📖 **Mensur şiir:** Siyah İnciler
- 📖 **Oyun:** Pençe, Cidal, Sansar Ceriha, Diken

EYLÜL - MEHMET RAUF

Süreyya Beyle Suat Hanım beş yıldan beri evlidir. Bir yaz Boğaziçi'nde Yenimahalle'de küçük bir ev kiralarlar. Süreyya'nın arkadaşı **Necip** bunların aile dostudur. Sık sık gelip yanlarında misafir kalmaktadır. Necip Suat'a çok değer vermekte, ona karşı derin bir saygı beslemektedir. Bu değer veriş ve saygı zamanla şiddetli bir sevgiye dönüşür.

Genç adam sevgisini zamanla içinde gizlemektedir. Bir gün dayanamaz **Suat**'ın bir eldivenini çalar. Bir süre sonra hastalanır, humma nöbetleri arasında hep bu eldiveni sayıklar. Suat bunu öğrenince eldivenin öbür tekini de verir böylece her iki tarafın birbirine karşı duyduğu aşk açığa vurulmuş olur. Fakat ne Necip arkadaşına ne Suat kocasına ihanet edebilecek yaratılıştadır. Bu aşkı içlerinde yaşarlar. Kış gelince yine konağa taşınırlar. Aşk gittikçe şiddetlenir ve bu iki insan karşılıklı dayanılmaz acılara göğüs gerer. Konakta yangın çıkar Suat konakta kalmıştır. Necip onu kurtarmak için evin içine atılır ve Suat'la aynı ateşte yanarlar.

Hap Bilgi

Eylül romanının kahramanları

- Suat
- Süreyya
- Necip
- Hacer
- Fatin

Püf Nokta

- ✳ Mehmet Rauf'un en önemli eseri olan Eylül; zamanının ilk psikolojik romanı olarak kabul edilir. İlk defa 1900 - 1901 yılları arasında Servet-i Fünun dergisinde tefrika edilen Eylül'ün kitap halinde ilk baskısı 1901 yılında yapılmıştır.

CELAL SAHİR EROZAN (1883 - 1935)

- Servet-i Fünun topluluğu içinde yer almıştır, dergi kapatıldıktan sonra İstanbul'da kurulan Fecri Ati topluluğunun başına geçmiştir. Daha sonra ise Milli Edebiyat hareketine katılmıştır.
- Fransız edebiyatından etkilenen sanatçı önceleri bireysel duyguları dile getiren şiirler yazmıştır; daha sonra Milli Edebiyat hareketine katılınca toplumsal konulara değinmiştir.
- Servet-i Fünun'un en son ve en genç şairlerinden olan Celâl Sahir, bu dergide ve bundan sonraki şiirlerinde **aşk ve kadın şairi** olarak tanınmıştır.
- Eserlerinde daha çok Fikret'in tesirinde kalmıştır, genellikle aşk şiirleri yazmıştır.
- Servet-i Fünun'dan sonra Fecri Ati hareketine oradan da Genç Kalemlerin Yeni Lisan anlayışına katılmıştır, sade dille ve hece vezniyle şiirler yazmıştır.
- Servet-i Fünun döneminde yazdığı şiirlerinde aruzu kullanmış, Milli Edebiyata katıldıktan sonra heceye yönelmiş ve dilini sadeleştirmiştir.
- Şiirlerini **Beyaz Gölgeler**, **Buhran**, **Siyah Kitap** adlı kitaplarda toplamıştır.

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER (1872 – 1959)

- Asıl adı Hamdullah Siret olan şairin adını Tevfik Fikret Hüseyin Siret'e çevirmiştir. Hüseyin Siret Servet-i Fünun şairleri içinde duygusal yönü ve lirizmi en belirli şair olarak tanınır.
- İstibdat döneminde II. Abdülhamit'in baskıcı rejiminden dolayı Avrupa'ya kaçmıştır ve Jön Türk hareketine katılmıştır.
- Şiirlerinde aşk, kadın, doğa ve gurbet gibi bireysel temaları işlemiştir ve bu şiirlerini **Bağbozumu**, **Kargalar**, **Kıvılcımlı Kül**, **Leyal-i Girizan** adlı kitaplarda toplamıştır.

HÜSEYİN SUAT YALÇIN (1867 - 1942)

- Tıp öğrenimi görmüş, şiir ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir; Servet-i Fünuncular içinde tiyatro ile en çok ilgilenen sanatçı olmuştur. Cenap Şahabettin'in yönlendirmesiyle Servet-i Fünun topluluğuna katılmıştır.
- Şiire öğrencilik yıllarında başlar, ardından Servet-i Fünun hareketine katılır ve Cumhuriyet sonrasında da eserler verir.
- İlk şiirlerinde Servetifünun anlayışına bağlı kalmış Fikret ve Cenap'tan etkilenmiştir. Bu şiirlerinde ağır ve ağıdalı bir dil kullanmıştır.
- İlk dönem şiirleri Servet-i Fünun anlayışı dairesindedir. **Lâne-i Melâl** adlı eseri bu dönemin ürünüdür. 1908'den sonra ise mizahi manzumeler kaleme almıştır ve **Gave Destanı**'nda toplamıştır.
- Şiirlerinde aşk, kadın, tabiat ve ölüm gibi konu ve temaları işlemiştir. İkinci meşrutiyetten sonra aşk, kadın, vatani kahramanlık, özgürlük gibi milli ve toplumsal temaları ele almıştır.
- Servet-i Fünun edebiyatında daha çok lirik şiirleriyle tanınmıştır. 1908'den sonra şiirde lirizmden uzaklaşarak hiciv ve mizaha yönelmiştir. **Gâve-i Zâlim** takma adıyla siyasi ve sosyal hicivler yazmıştır.
- Son dönemde kaleme aldığı mizahi manzumelerinde halk şiirinden gelme bir söyleyiş hâkimdir. Şiirlerinde divan şiiri nazım biçimleri ile beraber sone nazım şeklini de kullanmıştır.
- Genellikle aruz vezniyle yazmasına karşılık 1908'den sonra heceyle de şiirler kaleme almıştır.
- Yazarın oyun türünde de eserleri vardır. Hüseyin Suat'ın 15 telif tiyatro eseri vardır. "Şehbal yahut İstibdadın Son Perdesi, Deva-yı Aşk, Yamalar, Harman Sonu, Ahrette Bir Gün, Tayyare, Ana Karnında Son Gece" telif oyunları arasındadır.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Adapte oyunları arasında ise “Çürük Temel, Kayseri Gülleri, Kirli Çamaşırlar, Ballı Baba, acemi Çaylaklar, Kundak Takımları” vb. bulunur.
- Kısacası tiyatrolarını “Şehbal yahut İstibdadın Son Perdesi, Deva-yı Aşk, Ahrette Bir Gün, Kayseri Gülleri, Küçük Kedi, Kirli Çamaşırlar ve Çürük Temel” adlı kitaplarda toplar.

SAFVETİ ZİYA (1875 - 1929)

- Öykü, roman ve oyun türlerinde eserler vermiştir; edebiyata Servet-i Fünun dergisinde yayınlanan **Kadın Ruhu** adlı öyküsüyle girmiştir.
- Konusunu zengin şımarıkların hayatı ile Beyoğlu eğlencelerinden alan oyun, roman ve hikâye türlerindeki eserleri ile tanınmıştır.
- Eserlerinde Servet-i Fünun döneminin havasını ve çevresindeki insanları ele almıştır. Bu alanda sosyete yaşamını işlediği “**Salon Köşelerinde**” önemli bir romanıdır.
- Eserde Avrupa’dan gelen yabancı bir kıza (Lidia) âşık olan Şekip adlı bir gencin hikâyesi anlatılır. Başlangıçta Lidia, Şekip’e yüz vermezse de daha sonra aralarında bir aşk başlar. Ancak kızın İngiltere’ye dönüşüyle her şey sona erer.
- Sanatçının **Haralambos Cankiyadis** adlı oyunu ile **Silinmiş Çehreler** adlı öyküsü diğer eserleri arasında yer alır.
- “Haralambos Cankiyadis” oyunu da ilgi çekmiştir. Bu oyunuyla Beyoğlu âlemindeki yaşamı anlatmıştır.

ESERLERİ

- Roman:** Salon Köşelerinde
- Hikâye:** Bir Tesadüf, Bir Safha-i Kalb Hanım Mektupları, Kadın Ruhu, Silinmiş Çehreler, Beliren Simgeler
- Oyun:** Haralambos Cankiyadis
- Diğer:** Adab-ı Muaşeret Hasbihalleri, Nasıl Giyinmeli

SAFVET NEZİHİ (1871 – 1939)

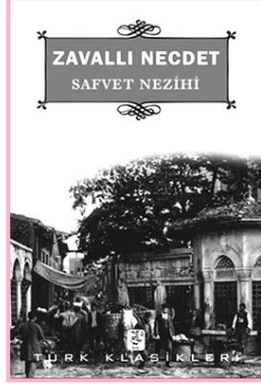
- Asıl adı Ömer Lütfi’dir. Galatasaray Lisesi’nde okumuştur. Buradaki eğitimi tamamlamadan Kapalıcaş’da baba mesleği olan kuyumculuk işini yürütmeye başlamıştır.
- İkdam, Servet-i Fünun, Malumat gazete ve dergilerinde roman ve öyküleri yayımlamaya başlamıştır. 1908’den sonra Resimli Kitap dergisinde yazılarını yazmıştır.
- En önemli eseri ise “**Zavallı Necdet**” adlı romanıdır. Eser, İkdam gazetesinde tefrika edildikten sonra ilk olarak 1900 senesinde yayımlanmıştır, sonra farklı yıllarda beş baskısı daha yapılmıştır.
- Eser, Necdet Feridun’un eski bir okul arkadaşı olan İbrahim Şemsi’nin karısı Meliha’ya duyduğu marazi aşkın neticesinde vuku bulan elim hadiseleri anlatır.
- Nezihi’nin bir diğer romanı olan “**Tehehül Alemi**”nde daha çok Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın etkisi altında yazılmış, burada geleneksel aile yapısı içinde yetişen bir erkeğin üç kez evlenmesi ve dolayısıyla 19. yüzyıl sonunda Osmanlı toplumdaki evlenme geleneğinin farklı yanlarını ortaya koymaya çalışmıştır.
- Safvet Nezihi’nin romanları dışında döneminin Millet Meclisini hicveden İzah ve İstizah (Açıklama ve Sorgulama) adlı bir oyunu da vardır.

ESERLERİ

- Roman:** Zavallı Necdet, Tehehül Âleminde, Kadın Kalbi, Kumar Beliyyesi, Hemzad, Müessib
- Oyun:** İzah ve İstizah

ZAVALLI NECDET - SAFVET NEZİHİ

Konusu İstanbul'da geçen romanda Necdet, Meliha ve Müzehher arasında üçlü bir aşk, üçü de ölümle noktalanır. Meliha, Necdet'in köşk komşularının kızıydı, Necdet onu sevmişti. Meliha, Necdet'in bir okul arkadaşıyla evlendi, sonra Necdet'e âşık oldu. Necdet, arkadaşına ihanet korkusuyla aşkı arasında bocalıyordu; Meliha, delikanlının peşini bırakmadı, bir gece Necdet'i baştan çıkardı. Necdet bu zaafından duyduğu utançla hastalandı, İzmir'de ölen halasının kızı Müzehher İstanbul'a geldi, kalp hastasıydı, hasta yatan Necdet'e bakarken o da Necdet'i sevdi, Müzehher'e acıyan Necdet onunla evlenmek isteyince Meliha buna engel oldu, Müzehher öldü. Meliha, kocasından boşanıp Necdet'le evlenmeyi aklına koymuştu, bir kurtuluş yolu bulamayan Necdet, kendini öldürdü, Müzehher'in yanına gömüldü. Ama öldükten sonra da Meliha'dan kurtulamadı: Meliha bir doğum sırasında ölünce, onu da Necdet'in yanına gömdüler.

SÜLEYMAN NESİP (1866 - 1917)

- Asıl adı Süleymanpaşazâde Mehmed Sami'dir. Tevfik Fikret'in etkisinde yazdığı şiirler Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmıştır.
- Türk edebiyatında sone tarzını ilk defa kullanan şairdir.
- Temalarını genel olarak aşk, hüzn ve karamsarlık, tabiat gibi Servet-i Fünun temaları oluşturur
- Şiirleri yanında teorik konulardaki yazılarıyla da Servet-i Fünun hareketine destek veren şair, isabetli eleştiri yazıları ile de bilinir.
- Özellikle Rodos'ta bastırıldığı "İlm-i Terbiyye-i Etfal" adlı pedagoji kitabı önemlidir.

AHMET ŞUAYİP (1876 - 1910)

- Edebiyat alanında Servetifünun dergisinde çıkan haftalık yazılarıyla tanınmıştır. Edebiyat yapıtlarını inceleyip değerlendiren Esmar-ı Matbuat, Hayat ve Kitaplar, Ulum-i Siyasiye ve İçtimaiye genel başlıkları taşıyan yazılardan bazıları Edebiyat-ı Cedide Kütüphanesi yayınları arasında "Hayat ve Kitaplar" adıyla yayımlanmıştır.
- Sanatçının Hyppolite Taine, Gustave Flaubert, Gabriel Monod, Ernest Lavisse, Niebuhr, Ranke ve Mommsen'i yaşam öyküleri, yapıtları, düşünceleriyle ayrıntılı biçimde inceleyen eserleri, bilimsel eleştirinin oluşması yolunda Türkiye'deki bilgi birikimine büyük katkıda bulunmuştur.
- Yazar, içinde yer aldığı Servet-i Fünun akımının getirdiği yenilikleri eleştirel bakışla değerlendirmiş, ele aldığı yapıtların özelliklerini belirlemiştir.
- Servetifünun yazarlarını eski edebiyat yandaşlarına karşı savunurken kendi arkadaşlarının bireyci tutumunu, kötümser dünya görüşünü eleştirmekten de çekinmemiştir.

Hap Bilgi

- Servet-i Fünun yazarları içerisine polemiklere girmeden eleştiri alanında verdiği bilimsel eserleri ile tanınan tek sanatçı, Ahmet Şuayip'tir.

ESERLERİ

- Hayat ve Kitaplar
- Ulum-ı İktisadiye ve içtimaiye Mecmuası
- Rıza Tevfik Bölükbaşı ve Mehmet Cavit'le
- Hukuk-ı Umumiye-i Düvel
- Hukuk-ı idare (ders kitabı)
- Esmar-ı Matbuat (Basın Meyveleri)

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1875 - 1957)

- Balıkesir'de doğmuştur. Lise-lerde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. 1896'da Servet-i Fünun topluluğuna girmiştir. Fikret'le **Tanin** gazetesini çıkarak gazeteciliğe girmiştir. İstanbul milletvekili olmuştur. Üç yıl Malta'da sürgün kalmıştır. 1957'de İstanbul'da ölmüştür.
- Eleştirilerinden dolayı birkaç defa sürgüne gönderilmiştir. Son olarak Demokrat Parti aleyhindeki bir yazısından dolayı da mahkûm edilmiş; ancak yaş ilerlediği için Cumhurbaşkanı'nca affedilmiştir.
- Servet-i Fünun edebiyatının roman, hikâye, deneme, sohbet ve eleştiri yazarlarından olan sanatçı daha çok gazeteciliği ile tanınmıştır.
- Özellikle eski edebiyat ve doğu kültürüne karşı Batı kültürünü savunan sanatçı, makaleleriyle tanınmıştır.
- Fikret'le **Tanin** gazetesini çıkarak siyasi makaleler yazmış; eski edebiyata karşı yeni edebiyatı savunmuştur. 1900 yılında Tevfik Fikret Servet-i Fünun dergisinden ayrılınca derginin yönetimini üstlenmiştir.
- Sanat için sanat** anlayışını benimseyen yazar, eserlerinde yapmacıktan uzak, sade bir dil kullanır.
- Eserlerinde özellikle zengin aile çevrelerini konu edinmiştir. **Realizm** akımından etkilenmiştir, gözleme ve ruhsal çözümlemelere yer vermiştir.
- Romancılığa Ahmet Mithat'ın etkisi ile başlamıştır. Nitekim İlk romanı **Nadide**'yi Ahmet Mithat Efendi'nin etkisinde kalarak yazmıştır.
- Eleştiri ve polemiklerini "**Kavgalarım**" adlı eserinde toplayan Hüseyin Cahit, Servet-i Fünun edebiyatının savunuculuğunu yapmıştır.
- Fransızcadan çevirdiği **Edebiyat ve Hukuk** adlı makalesi, Fransız ihtilalını konu aldığı için Servet-i Fünun dergisi kapatılmıştır ve böylece topluluğun dağılmasına yol açan sanatçı olmuştur.

ESERLERİ

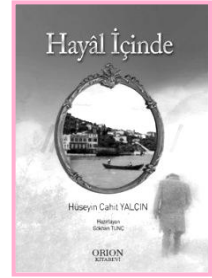
- Roman:** Nadide, Hayal İçinde
- Öykü:** Hayat-ı Muhayyel, Hayat-ı Hakikiye Sah-neleri, Niçin Aldatırlarmış
- Edebi eleştiri:** Kavgalarım
- Anı:** Malta Adasında, Meşrutiyet Hatıralar, Edebi Hatıralar, Siyasal Anılar
- Makale:** Seçme Makaleler
- Biyografi:** Talat Paşa

Hap Bilgi

- Servet-i Fünun dergisinin kapatılmasına sebep olan sanatçı, **Hüseyin Cahit Yalçın**'dır.

HAYAL İÇİNDE - HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

Hayal içinde bir ruh çözüm-lemesi romanıdır. Toy bir okul öğrencisinin duyguları umutları sıkıntıları heyecan-ları çok basit bir konu içinde realist bir yöntemle çözüm-lenmiştir. **Nezih** toy bir idadi öğrencisidir. Bir pazar günü birkaç arkadaşıyla birlikte Tepebaşı Bahçesine gider. Orada Diya pulo aile adını taşıyan üç kız kardeşe rastlar. En küçükleri İzmaroya gönül verir. Onları göre-bilmek için sık sık Tepebaşı Bahçesine gitmeğe başlar, kızdan da kendisine karşı bir alaka umar. Gençliğinin tecrübesizliğinin verdiği heyecanla birçok hayaller kurar ümitlere kapılır acılar çeker. Sonunda bütün bu hayallerin boş olduğunu Diya-puloların evlenmeye değil ancak gülüşmeye ya-radığını görür.

Bir pazar günü birkaç arkadaşıyla birlikte Tepebaşı Bahçesine gider. Orada Diya pulo aile adını taşıyan üç kız kardeşe rastlar. En küçükleri İzmaroya gönül verir. Onları göre-bilmek için sık sık Tepebaşı Bahçesine gitmeğe başlar, kızdan da kendisine karşı bir alaka umar. Gençliğinin tecrübesizliğinin verdiği heyecanla birçok hayaller kurar ümitlere kapılır acılar çeker. Sonunda bütün bu hayallerin boş olduğunu Diya-puloların evlenmeye değil ancak gülüşmeye ya-radığını görür.

Hap Bilgi

- Nadide:** Hüseyin Cahit Yalçın'ın on altı yaşında kaleme aldığı romandır. Nadide adındaki kötü evladı temsil eden bir kızla, Fuat adında iyi evladı temsil eden bir erkeğin etrafında oluşan olaylar romanın konusunu meydana getirmiştir.

SÜLEYMAN NAZİF (1870 - 1927)

- Diyarbakır'da doğmuştur. Diyarbakır gazetesinde çalışmıştır. Ancak II. Abdülhamit'in baskıcı yönetiminden kaçıp Paris'e gitmiştir. Yurda döndükten sonra çeşitli illerde valilik görevlerinde bulunmuştur. İstanbul'un işgali nedeniyle yazdığı "**Kara Bir Gün**" başlıklı yazısından dolayı Malta'ya sürgün edilmiş 1927'de hayatını kaybetmiştir.
- 1898'de Servet-i Fünun topluluğuna katılmış ve bireysel konuları işlemiştir. 1908'den sonra ise toplumsal konuları ele almış ve nesirle uğraşmıştır. Dilde sadeleşme çabalarına karşı çıkmıştır.
- Şiir ve düzyazı alanında eserler veren sanatçı, Servet-i Fünun edebiyatının önemli şair ve yazarları arasında bulunmaktadır.
- Şiir ve nesir alanlarında otuzdan fazla eser veren yazarın nesri şiirinden daha başarılı olmuştur. Konu ve tema bakımından Namık Kemal'in etkisiyle yazdığı "**Gizli Figanlar**" ilk şiir kitabıdır.
- İlk dönem şiirlerinde Namık Kemal ve A.Hamit Tarkan'ın etkisinde kalarak ölüm ve felsefi konulu şiirler yazmıştır; ancak daha sonra ise Servet-i Fünun etkisinde kalmıştır.
- 1908'den sonra sosyal konulara yönelmiş, Türkçülük düşüncesini savunmuştur, heceyle şiirler yazmıştır, vatan ve millet sevgisini işleyen şiirleriyle tanınmıştır.
- Namık Kemal geleneğini devam ettiren şair, II. Abdülhamit'in baskıcı yönetimi nedeniyle Paris'e gitmiş, imparatorluğun içinde bulunduğu durumu **Namık Kemal** edasıyla gür bir sesle söylemiştir.
- Nitekim İstanbul'un işgali üzerine yazdığı "**Kara Bir Gün**" başlıklı makalesi sebebi ile Malta'ya sürgün edilen yazar, orada yazdığı vatan millet konulu şiirleriyle Namık Kemal geleneğini sürdürmüştür.

ESERLERİ

- **Şiir:** Gizli Figanlar, Fırak-ı Irak
- **Düzyazı:** Malta Geceleri, Batarya ile Ateş
- **Makale:** Çal Çoban Çal
- **Makale:** Kara Bir Gün
- **Nesir:** Tarihin Yılan Hikâyesi

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU (1870 - 1927)

- İstanbul'da doğmuştur. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra Servet-i Fünun'a katılmıştır. Galatasaray Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Dış işleri müsteşarlığında bulunmuştur. 1927'de İstanbul'da kanserden hayatını kaybetmiştir. Servet-i Fünun edebiyatının öykücülerinden olan sanatçı, Hazine-i Fünun ve Servet-i Fünun dergilerin de çıkan hikâyeleriyle tanınmıştır.
- İlk hikâyelerini Servet-i Fünun edebiyatı ilkeleri doğrultusunda yazmış ve bu öykülerini **Haristan ve Gülistan** adlı kitabında toplamıştır.
- Haristan ve Gülistan adlı ilk öykü kitabında Haristan'da içinde hiç kadın olmayan bir adayı, Gülistan ise sadece kadınların yaşadığı bir yerdir.
- Milli Edebiyata katıldıktan sonra Türkçülük görüşünü benimsemiş ve akım doğrultusunda yazdığı hikâyelerini "**Çağlayanlar**" adlı eserde toplamıştır.

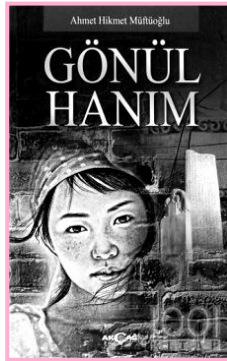
- Milli edebiyat döneminde yayımladığı **Çağlayanlar** on altı hikâyeden oluşmaktadır. Eserde Türk kültürünün özelliklerini ve milli değerlerini yalın bir dille ele almıştır.
- “Çağlayanlar”da yer alan hikâyeler arasında Alparslan Masalı, Yarayı Kanatan, Padişahım Alınız Menekşelerimi Veriniz Güllerimi, Altın Ordu, Üzümcü, Süm-bül Kokusu, Turhan Nasıl Çıldırdı, Ayşe Kız’la Vato, Yatağan, Rahat Döşeği, Maviş, Bahar, Bayram, Gözyaşı Çeşmesi, Matemin Kuvveti ve İnci” bulunur.
- İlk hikâyelerinde ağır bir dil kullanan yazar, yerli ve milli konularda yazdığı sonraki hikâyelerinde sade bir üslubu benimsemiştir.
- Yazarın **Gönül Hanım** adlı bir de romanı vardır. Eserde I.Dünya Savaşı’nda Ruslara esir düşüp Türkistan’daki esir kampına gönderilen bir Türk teğmenin başından geçen olaylar ve orada tanıştığı Gönül adlı Tatar kızına olan aşkı anlatılır.

Püf Nokta

- ✱ **Orhun Abideleri**’nin bir bölümünün tercümesi ilk olarak “Gönül Hanım” adlı eserde yayımlanmıştır.
- ✱ Eser, abidelerin bazı bölümlerinin tercümelerini ve onlarla ilgili en yeni bilgileri içermektedir.

GÖNÜL HANIM

Mehmet **Tolun Bey**, I. Dünya Savaşı sırasında önce Kafkasya’da, Hazar Denizi’nde, Ural’ın doğusunda İrbit şehrinde bir süre tutuklu kaldıktan sonra Sibiry’a da Krasnoyarsk (Kızıl-Yar)’ın altı kilometre kuzeyinde “Grodok”ta bulunan bir karargâha getirilmiş tutsak bir Türk subayıdır. Eylül 1917’de kasabaya alışveriş için gitme nöbetinin kendisine verildiği bir gün gerekli malzemeyi temin ettikten sonra aldığı kitapları incelemek üzere bir lokantaya oturur.

Burada Tatar bir tüccar olan Ali Bahadır Kaplanoğlu ve kız kardeşi Gönül Hanım ile tanışır. Kitaplar, dil ve coğrafya, Türklerin kökeni, keşfedilmemiş tarihî gerçekler üzerine sohbet ederler. Bu sohbette tarihî gerçekleri keşfetme amacıyla Türklerin Orta Asya’daki topraklarını, Orhun vadisini ziyaret etme kararı alırlar. Tolun Bey’in esir olması sebebiyle onu kurtarma planı yaparlar. Bu gruba Tolun Bey’in esaretten arkadaşı Macar yedek teğmenlerden Kont Bela Zichy de katılır. Bu gezi fikri Gönül Hanım’dan çıktığı için bu heyete “Gönül Hanım Sefer Heyeti” adını verirler.

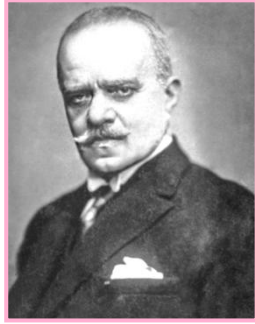
Yolculuk için plan yaparlar ve hazırlıklara başlarlar. 20 Şubat’ta yola çıkarlar. Tolun Bey için bu seyahat çok önemlidir. Çünkü ilk defa bir Osmanlı Türkü atalarının yurduna tarihî, ciddî ve ilmî bir seyahate çıkmaktadır. Tolun Bey, çeşitli zorluklar yaşadıkları yolculuk sırasında gördüklerini günlük şeklinde not alır.

Heyetkiler yolculuk esnasında ilmî sohbetlerine devam ederler. Macarların kökenleri, Türk dünyasının geçirdiği tarihî süreç, Türk topraklarındaki sefalet hakkında fikir alışverişinde bulunurlar. Nihayet hedefleri olan Orhun Vadisi’ne gelirler. Burada Kül Tigin ve Bilge Kağan Abideleri’ni bulurlar. Devrin şartlarına uygun malzemelerle yazıtların kopyalarını alırlar. Ayrıca bir heykel başına ulaşırlar, onu da yanlarına alırlar. Yolculuk sırasında Kont sürekli Gönül Hanım’ın etrafındadır. Bu durum Tolun Bey’i rahatsız eder. Çünkü o da Gönül Hanım’dan hoşlanmaktadır. Bunu fark eden Kont kendi duygularından vazgeçer. Ali Bahadır ve Kont, özel bir yer olması sebebiyle abidelerin yanında sürpriz bir nişan düzenlerler. Böylece Gönül Hanım ve Tolun Bey, nişanlanırlar. Hedeflerine ulaşan ve atalarının asıl yurdunu ziyaret eden heyet dönüş yolculuğuna başlar. Tolun Bey ve Kont hâlâ kaçaktırlar bu sebeple Ali Bahadır ve Gönül Hanım’dan ayrılırlar. Heykel başının ve kopyaların büyük çoğunluğunun güvenliğinden endişe ettikleri için Ali Bahadır’a teslim ederler. İran üzerinden Türkiye’ye dönerler. Tolun Bey, Türkiye’de seyahati ile ilgili konferanslar verir.

Savaş devam etmektedir. Bir müddet Gönül Hanım' dan haber alamaz. Daha sonra tekrar bağlantı kurarlar. Tolun Bey, onların gönderdiği malzemeleri satarak ticaret yapar. Rusya'da ihtilal olur. Bunun üzerine Türkiye'ye kaçan Ali Bahadır ve ailesi İstanbul'da Tolun Bey tarafından karşılanır. Tekrar bir araya gelirler. Gönül Hanım'la Tolun Bey evlenir. Ticarete devam ederler. Gönül Hanım da kızlar için bir okul açma hayalini gerçekleştirmek için çalışmalarına başlar.

ALİ EKREM BOLAYIR (1867 – 1937)

- Namık Kemal'in oğlu olan sanatçı, Servet-i Fünun'un sıradan şairlerinden biri olarak kalmıştır. Yalnız 1897 Türk - Yunan Savaşı'nda, meşrutiyetin ilanı yıllarında ve I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale muharebeleri konularında yazdığı bazı manzumelerle dikkati çekebilmiştir. 1937'de hayatını kaybetmiştir.
- Ali Ekrem, 1891'den Cumhuriyet'in sonuna kadar eserler vermiş bir şairdir. Asıl ününü Servet-i Fünun topluluğuna katılarak sağlamıştır.
- İlk şiir denemelerini dokuz yaşındayken yapar. İlk şiiri İlham takma adıyla yayımladığı Kumru'dur. Bu şiirde ölüm gerçeğini dile getirir.
- Servet-i Fünun dergisinde genel olarak kullandığı takma ad **Ayn Nadir** olmuştur. Bu dergide çok sayıda şiir, makale, öykü ve anı yazmıştır.
- İlk şiirlerini Servet-i Fünun dergisinde yayınlamış ve bu şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmıştır. İlk şiirlerini Zılâl-i İlham adlı eserine alan şair, bu dönemde Servetifünun topluluğuna uygun olarak aşk, ölüm, tabiat gibi bireysel konuları işlemiştir.
- Daha sonra toplumsal konulara yönelmiş, aruzdan heceye geçerek heceyi ilk kullanan şairler arasında yer almıştır.

- Türk - Yunan savaşını ele aldığı **Vasiyet** adlı şiiri ile büyük bir yankı uyandıran sanatçı, şiirlerini Zılâl-İlham, Ruh-ı Kemal, Ordunun Defteri, Şiir Demetive **Vicdan Alevleri** adı ile toplamıştır.
- Onun Türk edebiyatına hizmeti Darülfünun'da okuttuğu dersleriyle olmuştur. Diğer bir hizmeti de çocuk şiirlerinin ilk örneklerini verenler arasında yer almasıdır. Çocuk şiirleri de yazmıştır.
- Ayrıca **manzum** hikâye tarzında toplumsal içerikli şiirleri ve 1897 Türk - Yunan savaşı üzerine yazdığı kahramanlık ve vatan sevgisini işleyen milli şiirleri de bulunur.
- İlk şiirlerinde İsmail Safa'nın etkisinde kalarak divan şiirinin edasıyla kaleme alınmıştır.
- Aşk** temasını işlediği şiirleri arasında "Yâd-ı Cânân, Güzelsin, Senin, Veda isimli şiirleri önemlidir.
- Ölüm** temasını işlediği şiirleri arasında "Kitabe-i Seng-i Mezar, Tarih-i Vefat ve Tabut" bulunur.
- Toplumsal içerikli şiirleri arasında Küfeci Çocuk, Hamal, Saat, Kayıkçı vb. bulunur.
- En ünlü şiirleri arasında ise milli duyarlılığı dile getirdiği **Vasiyet**, Asker Şarkısı sayılabilir.
- Vasiyet'te yunan savaşında cephede bulunan iki askeri konuşturur. Bu askerlerden Memiş sevdiği Emine'nin başkasıyla evlendiğini duyunca yıkılır ve vasiyetini Ömer'e yazdırır, sonunda Memiş şehit olur.
- Ali Ekrem, 1908'den sonra milli ve toplumsal içerikli eserler kaleme alır. Örneğin Kırmızı Fesler, Kaside-i Askeriye, Lisan-ı Osmanî, Ordunun Defteri, **Vicdan Alevleri** bu dönemin ürünleri arasında yer alır.
- Kaside-i Askeriye**, yazarın orduyu öven; vatan sevgisi, kahramanlık ve hürriyet temalarını işleyen 41 beyitlik bir manzumedir. Bu şiir babası Namık Kemal'in Hürriyet Kasidesi'ne bir naziredir.
- Kırmızı Fesler**'de II. Abdülhamit'in jurnal teşkilatını ve casuslarını yerden yere vurur.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- **Rûh-ı Kemal**, üç şiirin yer aldığı manzum-mensur karışık bir eser olup Namık Kemal'e ithaf edilmiştir. Genelde Hürriyet sevgisi dile getirilmiştir, İttihat ve Terakki Cemiyeti övülmüştür.
- **Ordunun Defteri** ise orduya ve millete moral vermek ve ordunun öz güvenini yükseltmek için yazılmıştır. **Ana Vatan** adlı eseri de vatan sevgisi ve kahramanlık gibi temaları işleyen şiirlerden oluşmaktadır.
- **Şiir Demeti**, Ali Ekrem'in çocuklar için kaleme aldığı şiirlerden meydana gelir.
- **Vicdan Alevleri** yine milli duyguları işleyen şiirlerden oluşur. Sancak, Vasiyet, Asker Şarkısı, Orduya Hitap gibi manzumeler bu eserinde yer alır.
- Ali Ekrem'in 6 tiyatro eseri bulunmaktadır. Bunlar "**Baria**, Yavuz Sultan Selim, Sükût, Mama Dadım Darılır, Eğlenirken ve Engel" adlarını taşır.
- Monografi türünde ise Namık Kemal ve Recaizade Mahmut Ekrem Bey adlı iki eseri bulunmaktadır.

KÜÇÜK ALİ'M

Sakarya'nın suyu berrak
Aynasında Türk yüzü ak,
Durma, durma coşkun su ak;
Müjde götür Türk ilinden
Cennetteki Ali'me sen

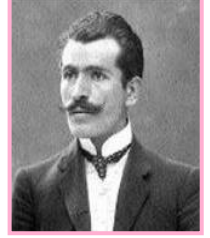
Sakarya'nın suyu kara
Gece urmuş ak yollara
Zeynep kimden kimi sora?
Ey Sakarya bana bildir,
Küçük Ali'm sende midir?

Sakarya'nın suyu kızıl,
Akar durur harıl harıl.
Sakarya pek yaman bu yıl:
Her dalgası bir kefendir,
Dudağından kan belirir!

Ali Ekrem

FAİK ALİ OZANSOY (1875 - 1929)

- Servet-i Fünun döneminin yazarlarındandır. Topluluk dağıldıktan sonra Fecr-i Ati topluluğuna katılmış ve topluluğa Fecr-i Ati isminin verilmesinde etkili olmuştur.

- Başlangıçta Abdülhak Hamit Tarhan'dan etkilenerek onu taklit etmiş ve edebiyatımızda **ikinci Hamit** olarak tanınmıştır, daha sonra ise kendi çizgisini oluşturmuştur.
- Önceleri Servet-i Fünun'un sanat anlayışını yansıtan bireysel şiirler yazmıştır; sonra yurt ve ulus sevgisini dile getiren şiirler kaleme almıştır.
- Süleyman Nazif'in de kardeşi olan Faik Ali Ozansoy'un **Temasil**, **Elhan-ı Vatan** adlı şiir kitapları bulunur.
- İlk şiir kitabı **Fani Teselliler**, ikinci şiir kitabı ise **Temâsil** adını taşır. İlk dönemde işlediği temalar aşk, kadın, tabiat, özlem ve ölümdür. Nitekim ilk şiir kitabında tabiat temasını ağırlıklı olarak işler.
- II. Meşrutiyet sonrasında yazdığı manzumelerini Mithat Paşa, Elhan-ı Vatan ve Şairi Azâma Mektup adlı eserlerinde toplar.
- **Elhan-ı Vatan**, 36 şiirden oluşan bir eserdir. Bu eserde Balkan Savaşı'nda Osmanlı'nın Balkanlarda ve Rumeli'de toprak kaybetmesi ve vatanın bazı bölgelerinin işgali üzerine yazılan şiirler yer alır.
- Faik Ali'nin "Payitahtın Kapisında", "Nedim ve Lale Devri" adlı iki tiyatro eseri bulunur. Bu iki oyun da manzum olarak kaleme alınmıştır.
- **Payitahtın Kapisında** iki perdelik bir oyun olup Çanakkale Savaşı'nı konu alır.
- **Nedim ve Lale Devri** de 6 perdelik manzum bir oyundur. Eser divan şairi Nedim'i ve onun yaşadığı Lale Devri'ni konu alır.

SERVETİ FÜNUNDA İLKLER VE ENLER

- Edebiyatımızda mensur şiirin ilk örnekleri bu dönemde Halit Ziya Uşaklıgil tarafından verilmiştir.
- Türk şiirinde noktalama işaretlerini bu dönemde ilk kez **Tevfik Fikret** kullanmıştır.
- İstanbul'dan nefreti dile getiren ilk şiir **Tevfik Fikret**'in **Sis** adlı manzumesi olmuştur.
- Edebiyatımızda çocuklar için yazılan ilk şiir kitabı olan **Şermin**, Tevfik Fikret'in kaleminden çıkmıştır.
- Bu dönemde çocuklar için şiir kitabı yayımlayan bir başka isim de Namık Kemal'in oğlu olan Ali Ekrem Bolayır olmuştur.
- Türk edebiyatında parnasizm ilk kez Cenap Şahabettin tarafından tanıtılmıştır ve sembolizmin öncüsü bu dönemde Cenap Şahabettin olmuştur.
- Bu dönemde Fikret, parnasizm; Cenap Şahabettin ise sembolizm akımından etkilenmiştir.
- Şiirde **sone** nazım şeklini ilk deneyen isim, Süleyman Nesip olmuştur.
- Fikret'in yazmış olduğu "**Han-ı Yağma**" şiirinde "İttihat ve Terakki yönetimini sert bir dille eleştirilmiştir.
- Tevfik Fikret'in "**Tarih-i Kadim**" şiiri, Mehmet Akif Ersoy ile tartışmalara girmelerine neden olmuştur ve bu şiirinden dolayı Akif, Tevfik Fikret'i "Zangoç" diye sert bir dille eleştirmiştir.
- Tevfik Fikret ise Mehmet Akif Ersoy'a "**Molla Sırat**" şeklinde karşılık vermiştir.
- Fikret'in en çok eleştirilen şiiri, Abdülhamit'te düzenlenen ama başarısızlıkla sonuçlanan bir suikastı dile getiren **Bir Lahza-i Ta'ahhûr** adlı manzumedir.
- Servet-i Fünun döneminde tüm şiirlerini aruz ölçüsüyle yazan şair, Cenap Şahabettin'dir.
- Cenap Şahabettin'in "**Terane-i Mehtap**" adlı şiiri, Ahmet Mithat Efendi tarafından eleştirilmiş ve "Dekadonlar" adlı makalenin yazılmasına neden olmuştur.

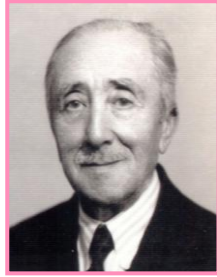
- Servet-i Fünun şairleri içerisinde tabiatı en çok işleyen şair, **Cenap Şahabettin**'dir.
- Bu dönemde dili en ağır olan isim Cenap Şahabettin'dir. Halkın lisanında yer alamayan Arapça ve Farsça sözcükleri şiirlerinde kullanmıştır.
- Avrupai tarzda modern roman roman örneklerini Halit Ziya Uşaklıgil **Mai ve Siyah**, **Aşk-ı Memnu** adlı romanları ile vermiştir.
- **İlk psikolojik roman** olan **Eylül**, bu dönemde Mehmet Rauf tarafından yazılmıştır.
- Edebiyatımızda **ilk özdeyiş** örnekleri sayılan **Tiryaki Sözler** bu dönemde **Cenap Şahabettin** tarafından verilmiştir.
- **İlk fıkra yazarı**, bu dönemin bağımsız sanatçılarından **Ahmet Rasim**'dir.
- Türk edebiyatında **anı** türünün Batılı tarzda ilk örneklerini veren yine Halit Ziya'dır. "Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye" adlı eserleri vardır.
- Devrik ve eksilteli cümleler dilimize ilk defa bu dönemde girmiştir ve Fransızcanın gramer yapısı Türkçeye aktarılmıştır.
- Servet-i Fünun edebiyatının temellerini atan sanatçı, Tanzimat ikinci dönem sanatçılarından **Recaizade Mahmut Ekrem** olmuştur.
- Servet-i Fünun şiirinin en önemli şairleri **Tevfik Fikret** ile **Cenap Şahabettin** olmuştur.
- Servet-i Fünun sanatçıları içinde tiyatro ile en çok ilgilenen **Hüseyin Suat Yalçın** olmuştur.
- Servet-i Fünun yazarları içerisinde bilimsel eleştirinin örneklerini veren eleştiri türü ile uğraşan ve yazdığı "**Hayat ve Kitaplar**" adlı eseri ile tanınan yazar, Ahmet Şuayip'tir.
- Topluluktan ilk ayrılan ve topluluğu "Şiirimiz" başlıklı yazısında ilk eleştiren isim, Ali Ekrem Bolayır.
- Derginin kapatılmasına sebep olan gelişme, Hüseyin Cahit Yalçın'ın Fransızcadan çevirmiş olduğu "**Edebiyat ve Hukuk**" başlıklı makale olmuştur.

SERVET-İ FÜNÜN BAĞIMSIZ SANATÇILARI

Servet-i Fünun döneminde eser verdikleri halde bu topluluğa katılmayan Tanzimat döneminde Ahmet Mithat'ın başlattığı halk için sanat anlayışını benimseyen bağımsız sanatçılar vardır. Bunlar arasında Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim önemli yere sahiptir.

HÜSEYİN RAHMI GÜRPINAR (1864 - 1944)

- 1864'te İstanbul'da doğmuştur. Çok küçük yaşta annesini kaybetmiştir. Hastalığı yüzünden Mülkiye Mektebi'ni yarıda bırakmıştır. Bazı memurluklarda bulunmuştur ve milletvekilliği yapmıştır, Heybeliada'da ölmüştür.
- Servet-i Fünun edebiyatının etkili olduğu bir dönemde bu topluluğun sanat anlayışını benimsememiş ve A.Mithat'ın başlattığı **halk için sanat** anlayışını sürdürmüştür.
- Toplum için sanat** anlayışını benimseyen yazar, halka yönelme ve halkı eğitme amacıyla roman, hikâye ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir; ancak romancılığı ile tanınmıştır.
- Türk edebiyatında ise **sokağı edebiyata taşıyan sanatçı** olarak kabul edilir
- Natüralizm** akımının edebiyatımızdaki en büyük temsilcisi olan yazar, eserlerinde gözleme önem vermiş ve Emile Zola'nın **deneysel roman** anlayışından etkilenmiştir.
- Eski İstanbul'un mahalle yaşamını, insanların düşüncelerini, inançlarını, yerel konuşma özellikleriyle roman ve öykülerine başarıyla yansıtmıştır.
- İstanbul, kenar mahallelerinden zengin konaklarına kadar her yönüyle işlenmiş ve İstanbul kadınlarının konuşma dilini başarıyla yansıtmıştır, eserlerini sade İstanbul Türkçesiyle yazmıştır.
- Töre romanı özelliği taşıyan romanlarının bir özelliği de sosyal eleştiriye yer vermesidir.

- Batıl inançları, alafrangalık düşkünlüğünü, aile geçimsizlikleri gibi temaları **mizahi** bir yolla eleştirmiştir ve mizahi üsluba yer vermiştir.
- Türk edebiyatında en çok roman veren yazarlardan olan Hüseyin Rahmi, edebi hayatına on iki yaşında yazdığı **Gülbahar Hanım** adlı oyunla başlamış; ama **Şık** adlı ilk romanıyla tanınmıştır.
- Nimetsinas**'ta çok terbiyeli ve dürüst bir kızın hizmetçi olarak çalıştığı yerin hanımının ölmesinden sonra başka bir hanıma hizmet etmesi ve ona olan sadakatini işlemiştir.
- Hakka Sığındık**'ta Birinci Dünya Savaşı'nın özellikle İstanbul halkı üzerinde bıraktığı çok ağır ve kötü tesirini ele almıştır.
- Cehennemlik**'te eski İstanbul'daki bir konakta evlatlık olarak yetişen genç bir Çerkez delikanlıya göz koyan, onula düşüp kalkan ve ondan hamile kalan cehennemlik bir kadının macerasını konu edinmiştir.
- Gulyabani**'de cin, peri ve gulyabani gibi boş inançların nasıl kötüye kullanılarak saf ve namuslu insanların nasıl kandırıldığını ortaya koyar.
- Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç** adlı eserinde kuyruklu bir yıldızın dünyaya çarpacağı haberi ve kadın ile erkek arasında yaşanan çatışmalar ve doğan büyük bir aşk anlatılır.
- Şıpsırdı**'de Paris'ten döndükten sonra hayata bakış açısı değişmiş, batıya özenen ve gözünü para hırsı bürümüş Meftun ile ailesi içinde gelişen olaylar anlatılır.
- Eşkıya İninde** adlı romanında Türk toplumunu yakından ilgilendiren eşkıyalık olgusunu; **Kesik Baş** adlı eserinde ise bir cinayet konusunu ele almıştır.
- Mürebbiye, Hayattan Sayfalar, Ben Deli miyim adlı romanlarında **"deneysel roman"** yöntemini kullanmıştır.

- Şık, Şıpsavdi, Mürebbiye adlı romanlarında **yanlış Batılılaşma** konusunu işlemiştir.
- Hüseyin Rahmi Gürpınar, 1924 yılında yayımlanan **Ben Deli miyim** adlı romanının ahlaka aykırı olduğu iddiasıyla yargılanır ancak beraat eder.
- Eserlerinde karagöz, meddah, ortaoyunu geleneğinden faydalanan yazar, gözleme ve çevre tasvirlerine çok büyük önem vermiştir.
- Halka seslenmeyi amaç edindiği için süsüz ve sade bir dil kullanan yazar kahramanlarını kendi çevrelerinin yerel şiveleriyle konuşturmuştur.
- Ahmet Mithat gibi romanın akışını keserek okuyucuya bilgi verme yolunu giden sanatçının romanları teknik yönden oldukça başarısızdır.
- Anlatımda mizahi bir tarzı benimseyen yazar, yaşadığı dönemde en çok ürün veren, en çok okunan ve en çok sevilen yazarlardan biri olmuştur.

ESERLERİ

- **Roman:** Şık, Mürebbiye, Hakka Sığındık, Metres, Ben Deli miyim? Tesadüf, Nimetşinas, İffet, Cadı Şıpsavdi, Utanmaz Adam, Gulyabani, Billur Kalp, Cehennemlik, Kokotlar Mektebi, Tutuşmuş Gönüller, Dirilen İskelet, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Deli Filozof, Efsuncu Baba, Kaderin Çilesi, Evlere Şenlik, Toraman, Eşkiya İninde, Kesik Baş, Muhabbet Tılsımı, Sevda Peşinde, Hayattan sayfalar, Kaynanam Nasıl Kudurdu?, Ölüler Yaşıyor mu? İnsan Önce Maymun muydu?, Mezarından Kalkan Şehit, Tebessüm-i Elem, Gönül Bir Değirmenidir Sevda Öğütür, Dünyanın mihveri Kadın mı, Para mı?, Şeytan İşi, Namuslu Kokotlar
- **Öykü:** Kadınlar Vaizi, Namusla Açlık Meselesi, Katil Buse, Gönül Ticareti, Eti Senin Kemiği Benim, İki Hödüğün Seyahati, Tünelden İlk Çıkış,
- **Oyun:** Hazan Bülbülü, Kadın Erkekleşince, Gülbahar Hanım, İki Damla Yaş, Tokuşan Kafalar

AHMET RASİM (1864 – 1932)

- İstanbul'da doğmuş, annesinin çabalarıyla başladığı öğrenimini Darüşafaka'da sürdürmüştür. Bir süre posta ve telgraf işlerinde çalışmıştır, sonra gazeteciliğe başlamıştır, 1927'de İstanbul milletvekili olmuştur.

- Ahmet Mithat'ın Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yazılar da yayımlayan yazar, bir ara Hüseyin Rahmi ile beraber **Bosboğaz** adlı bir mizahi dergi de çıkarmıştır.
- Servet-i Fünûn döneminde yaşadığı halde topluluğun sanat anlayışını benimsemeyen sanatçı, onları eleştirmiş, onlara karşı eski şiiri savunmuştur. H.Rahmi Gürpınar gibi Ahmet Mithat geleneğini sürdürmüştür.
- Halkı eğitmeyi amaçlayan yazar; şiir, hikâye, tarih okul kitapları ve bilim konularında yüze yakın eser vermiş ve çeşitli çeviriler yapmıştır.
- Çeşitli türlerde eserleri bulunan Ahmet Rasim asıl kimliğini fıkra, makale, anı ve gezi türündeki eserleriyle kazanmıştır.
- Edebiyatımızda **halkçı muhabir** lakabı ile bilinen sanatçı, roman ve hikâye türünü de denemiş ancak başarılı olamamıştır. Yazarın romanları ise uzun öykü biçimindedir.
- **İlk fıkra yazarımız** olan Ahmet Rasim fıkra türünün de ilk başarılı örneklerini vermiştir.
- Sohbet, fıkra ve deneme türündeki eserlerinde şehir hayatını ve kendi çevresindeki insanların yaşayış biçimlerini tüm ayrıntılarıyla işlemiştir.
- Eski İstanbul yaşamını ramazanlarıyla, bayramlarıyla, sokak satıcılarıyla anı ve fıkralarında işlemiştir. İlk yazılarını Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayınlayan sanatçı, değişik gazete ve dergilerde çeşitli türde hayatını gazetecilikle kazanmıştır.

SERVET-İ FÜNÜN DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Eserlerinde İstanbul'un her yönünü renkli ve mizahi bir üslupla kaleme almış, konuşma dilini ve İstanbul ağzını başarıyla kullanmıştır.
- Batılaşmaya karşı çıkarak Servet-i Fünuncuları eleştirmiş ve edebiyat aracılığıyla halkı eğitmeyi amaçlamış, halkın okuyup anlayabileceği ürünler vermiştir.
- Kısa hareketli, canlı cümleleriyle devrinin yazarlarından ayrılmış; konuşma dilini ve İstanbul ağzını başarıyla kullanmıştır. Yaşama iyimser bir açıdan bakmış, en acı olayları bile mizahi bir dille işlemiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Fıkra:** Şehir Mektupları, Gülüp Ağladıklarım, Eşkâl-i Zaman, Cidd ü Mizah
- 📖 **Anı:** Ömr-i Edebi, Muharrir Şair Edip, Gecelerim, Falaka, Fuḥṣ-i Atik
- 📖 **Söyleşi:** Muharrir Bu Ya, Ramazan Sohbetleri, Ramazan Mektupları
- 📖 **Uzun öykü:** Gam-ı Hicran, Biçare Genç, Afife İki Günahkâr, Hamamcı Ülfet, Sevda-yı Sermed, Güzel Eleni, İlk Sevgi, Meyl-i Dil

ŞIPSEVDİ - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Pehlevizâde **Meftun Bey** okumak için gittiği Paris'te yıllarca kalır, okumaz. Fransa dönüşü, Erenköy'ündeki babadan kalma köşkünde alafranga bir hayat sürmek hevesine kapılır. Köşk komşusu Kalışçılar Kethüdası Ka-

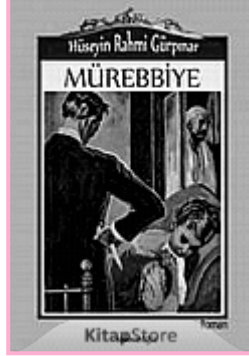
sım Efendi çok zengin, fakat çok cimri, aynı zamanda çok bağınaz bir adamdır. Sürmek istediği hayatı uygulayabilmek için çok paraya ihtiyacı olan Meftun, Kasım Efendi'nin görgüsüz ve bağınaz kazı Edibe ile evlenmeği tasarlar. Bu evlenmeye Kasım Efendi'nin razı olmayacağını bildiği için, cimri adamı para ile avlamayı kurar ve kendisine, Şark Demiryolları Piyangosu'ndan on beş bin liralık büyük ikramiyenin kendisine çıktığı söylentisini yayar.

Kasım Efendi beş yüz lira ağırlık alarak kızını verir. Meftun'un kız kardeşi Lebibe'yi de Kasım Efendi'nin oğlu Mahir alır. Cimri ihtiyar, kızının da oğlunun da bakımını Meftun'un üstün bırakır. Boğazına kadar borca giren Meftun, kayınbiraderi Mahir'i kandırarak ona, Kasım Efendinin mührüne ve kasasındaki altı yüz para ile Balıkpazarı'ndaki bir hanın senedini çaldırır; iki bin lira borç karşılığında hanı ipotek eder.

Kasım Efendi işi öğrenince, Meftun'u zorlayarak kızını boşatır. Oğlunu da reddeder. **Mahir**, sevdiği kadının hıyanetini öğrenince, kendini öldürür. Meftun Paris'e kaçar. Edibe babasının yanına gider, fakat kocasından aldığı alafrangalık ruhunun etkisiyle, eve gizlice erkek almağa başlar, bunu öğrenen Kasım Efendi felç olur. Meftun, Kasım Efendi'den kalacak servete konabilmek için eski karısıyla yeniden evlenmeyi düşünmekte ve İstanbul'a dönebilmek için Kasım Efendi'nin ölümünü beklemektedir.

MÜREBBİYE - HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

Dehri Efendi, altmış beş, yetmiş y aşlarında zengin biridir. Ölen karısından biri kız diğeri erkek iki; odalığından da gene biri kız diğeri oğlan iki küçük çocuğu vardır. Bu iki küçük çocuk için, Anjel isminde Paris'ten İstanbul'a gelmiş

ahlâkı düşük bir ecnebi kadını mürebbiye olarak alır. Kadın yalıda, Dehri Efendinin büyük oğlu **Şemi**'yi, Dehri Efendi' nin on sekiz yirmi yaş küçüğü olan "Amca Beyi", Dehri Efendi'nin kızı **Melahât**'ın kocası Sadri'yi "paralarından yararlanmak için" baştan çıkarır ve bu üçünü de yalı içinde büyük bir ustalıklı idareye muvaffak olur. Sonunda, kıskançlığı fena halde ayaklanan Şem'i bir gece amcasıyla eniştesinin plânları ile mürebbiyenin odasına hücum eder ve öldürmek için aradığı rakibini bulmak için açtığı bir dolapta babasıyla karşı karşıya gelir.

HAKKA SİĞİNDİK - HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

Birinci Dünya savaşı içinde Ak-saray'da Hoşça kadem taraflarında halk bütün İstanbul'da olduğu gibi yiyecek yakacak ve giyecek sıkıntısı çekerken aynı mahallede oturan savaş zenginlerinden **Hafız İshak Efendi** ile Hacı

Ferhat Efendi aileleri bolluk ve sefahat içinde bir hayat sürmektedir. Savaşın sonlarına doğru İstanbul'da müthiş bir İspanyol nezlesi salgını başlamıştır. Abdal Veli adlı bir meczubun nefesini her hastalığa iyi geldiği söylentisi halk arasında yayılmıştır.

Nüzhet Ulvi adında bir yazar bu söylentiden yararlanarak zenginlerden para sızdırıp fakir fukaraya dağıtmayı düşünür.

Hafız İshak Efendiye imzasız bir mektupta Abdal Veli'nin oturduğu yere yirmi dört saat içinde üç yüz lira göndermezse pek sevgili oğlu, gelini ve torununun İspanyol nezlesinden öleceğini bildirir. Hafız İshak Efendi parayı göndermez ve mektupta adı geçen kişiler de tesadüfen ölür.

Bunun üzerine Hacı Ferhat Efendi kendisinden istenen üç yüz lirayı gönderir. Komiser Şinasi bu işin peşine düşer de mektubu yazanı bir türlü ele geçiremez. Nüzhet Ulvi Şinasi'ye kendisi giderek bu işi ne maksatla yaptığını anlatır. Nüzhet Ulvi'ye hak veren Şinasi görevi ile vicdanı arasında kalınca Nüzhet Ulvi'yi yakalamamak için işten ayrılır.

ŞIK - HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

Doğuştan aptal denecek kadar saf olan **Şatırzade Şöhret Bey**, alafrangalığa özenir. Madam Potiş isminde ahlak bakımından düşkün bir kadına rastlar. Onun ile birkaç gün daha yaşayabilmek için İstanbul'

da bir eşi bulunmaz cerbezede ve kadınlarca eli bayraklı tabir edilen derecenin pek üstünde edepsiz bir kadın olan annesinin küpelerini çalıp satar ve metresiyle bir lokantada yemek yemeye giderken yanlarına modaya uygun olmak için bir de köpek alırlar. Sokakta öteki sokak köpekleri bunlara hücum eder, iki sarhoş Ermeni külhanbeyi kendi şiveleriyle bunun hakkında iddiaya girişip kavgaya başlarlar. Gittikleri lokantayı köpek altüst eder.

Şöhret bey cebindeki bütün para ile bu ziyayı ödemek mecburiyetinde kalır. **Madam Potiş**'in kiracı olduğu eve gidip onu arayan Şöhret'in başına bir çuval kömür tozu dökerler. Bu halde dolaşırken arkadaşası Maşuk Bey'e rastlayarak onun evindeki eğlenceye gider. Orada şıklık ve alafrangalık merakını gülünç bir şekilde dışarı vuracak hareketlerde, münakaşalarda bulunur.

Fransızca uydurma manzumeler okur, kan zayıflığının sülûkle tedavisi hakkında uydurma nazariyatlardan dem vurur. Anlattığı saçmalıklardan sonra kapı dışarı edilirken arkadaşlarının bazı kıymetli eşyalarıyla paralarını da Tepebaşı bahçesinde gülünç bazı sahnelerden polislin eline düşer.

NİMETŞİNAS - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Roman, Neriman isimindeki bir hizmetçi kızı anlatır. Neriman ve annesi Hayriye Hanım, bir konakta hizmetçilik yapmaktadırlar. Konaktakiler Neriman'ı o kadar çok severler ki hizmetçi değil evin kızı gibidir. Bütün yaptığı iş kendi yaşındaki hanımı Nevber ile vakit geçirmektir. Zaten o da bundan zevk almakta ve Nevber'i çok sevmektedir. Amansız bir hastalığa yakalanan Nevber bir süre sonra vefat eder. O evde kalamayacağını anlayan Neriman ve annesi oradan çıkar başka bir konakta hizmete girerler.

Konakta hizmet etmesi gereken kişi Talat Hanım, oğlu ve kocasıdır. Yeni hanımı da Neriman'ı çok sever ve onu kızı gibi görmeye başlar. Neriman herkesin aklını çelebilecek ve kendisine hayran edebilecek bir güzelliكتedir. Ama Talat Hanım kocası Nihat Bey'e sonsuz bir aşk ve güven duymaktadır. Fakat bu güven fazla uzun sürmez. Nihat Bey, çok kısa zaman içerisinde Neriman'a sırlılıkam âşık olur.

Bunu ona söyler fakat Neriman her seferinde tersler çünkü Talat Hanım'a büyük bir saygı ve sadakat ile bağlıdır. Bu aşkı bir süre sonra Talat Hanım ve bütün ev halkı duyar. Tartışmalar, boşanma kararları derken Neriman ve annesi evden gider. Talat Hanım kocasının ne kadar üzgün olduğunu görür ve onun için kendisini feda ederek onu Neriman ile evlendirmeye karar verir. Neriman konağa çağrılır.

Bu kararı duyan Neriman öyle güzel ifadelerle evlenmeyeceğini anlatır ki Talat Hanım Neriman'ın nasıl bir insan olduğunu bir kez daha anlar ve hayran olur. Nihat Bey'de duyduğu bu sevgiden utanır ve eskisi gibi Talat Hanım'ı sevmeye devam eder.

GULYABANİ - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Hoppaca bir kız olan Munise çok güzel bir kızdır. Annesi ve babası o daha gençken ölür. Komşuları Munise'yi giyindirip, geçindirir ve çeyiz vererek onu birisiyle evlendirirler. Fakat Munise kocasıyla pek anlaşamaz ve bir gün kocası evde yokken

kaçar. Daha sonra annesinin dostu olan Ayşe Hanım adlı bir kadın onu bulur ve ona onun hizmetçilik yapabileceği iyi ve namuslu bir yere götüreceğini söyler. Ama Ayşe Hanımın Munise'ye bir tavsiyesi vardır. O da şudur ki; Eğer orada kalıp iyi para kazanmak ve daha sonra kendine iyi yuva kurmak istiyorsa orada olup bitenleri kimseye söylemeyecek ve bunlara tepki vermeyecekti. Munise bu fikre evet der. Ayşe Hanım Munise'yi bir dağın tepesindeki köşke götürür. Burada onları Çeşmifelek Kalfa ve Ruşen adlı iki hizmetçi karşılar. Daha sonra Ayşe Hanım Munise'yi burada bırakıp gider.

Munise bu köşkün garipliklerine şaşıp kalır. Onları buraya getiren arabacını konuştuğu cin, peri ve gulyabani hikâyelerine inanmayan Munise, bunlara inanmaya başlar. Munise Ayşe Hanımın onu buraya büyük bir bahşış karşılığında getirdiğini bu zaman anlar ve kafasına vurur. Gitmeye çalışır fakat ona buraya gelen insanların bir daha geri dönemeyeceğini söylerler.

Munise'nin getirildiği köşkün her tarafında her gece cinler, periler dolaşır. Bunlardan en korkuncu ise gulyabanidir. Cinler ve Periler her gece bu köşkün etrafına gelip odalara girerek abuk sabuk sesler çıkarır ve Munise'ye saldırırlar. Muniseyse ona verilen tavsiyelere göre hareket ederek sesini çıkarmaz bu da benim kaderimdir der. Bir gece bir erkek peri Munise Hanımın odasına gelir. Munise bu durum karşısında şaşkın kalmıştır. Bu erkek perinin adı Hasan'mış. Hasan çok güzel yüzlü peridir. Hasan kendisinin peri olmadığını ve onu bu köşkten kurtarmak istediğini söyler.

Fakat Munise bu olaylarla sürekli karşılaştığından onun sözüne inanmaz. Hasan ise ona âşık olduğunu ve onu sevdiğini, onun için her şey yapabileceğini söyler. Daha sonra Hasan'ın insan olduğu ve Şehirden bu köye geldiği anlaşılır. Hasan sonunda bu cin, peri saçmalıklarının bir iç yüzünün olduğunu anlar ve bunu ortaya çıkarır. Bunların hepsinin cin, peri ve gulyabani kılığına girmiş insanlar olduğu anlaşılır. Bu insanlar cahil köy halkını kandırır ve namussuzca işler yaparlarmış. Hasan onların hepsini yakalar ve halkın önünde hepsini tanıtarak cezalandırır. Munise Hasan'la evlenir, köşkte hizmetçilik yapan Çeşmifek Kalfa ve Ruşen'i de evlendirirler. Onlar da mutlulukla hayatını devam ettirir. Köşkün sahibesi de Munise ve Hasan'la birlikte bir müddet yaşar ve sonra hayatını değiştirerek bütün malını ve mülkünü onlara bırakır. Hasan'la Munise hayatlarına mutlulukla devam ederler.

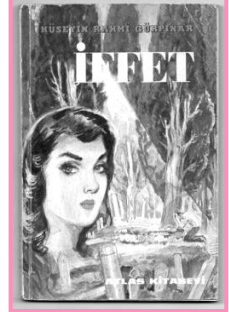
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ

Babasından yüklü bir servet kalan İrfan Galip, Aksaray'da oturmaktadır. Okuduğu kitaplardaki Batı'ya ait düşünceleri çevresindeki insanlara uygulamaya çalışmaktadır. Fakat etrafındaki cahil halk, onu anlayamamaktadır. Ailesinden ve Türk kızlarından şikâyet eder durur. Kendine uygun seviyeli bir Türk kızının olmadığını düşünerek evlilik konusunda karamsarlığa kapılır. Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpacağı söylentilerini gazetelerden İrfan Galip de takip etmektedir. İrfan Galip, kendisinin çok bilgili olduğunu düşündüğü için bu konuda halkı bilgilendirmek zorunda olduğunu düşünür. Panik ve korku içinde olan mahalle kadınlarını toplar. Onlara bir konuşma yapar. Aslında asıl amacı, geçmişte türlü nedenlerle onu küçük düşüren kadın milleti ile alay etmektir. Ancak bu toplantıdan sonra aradığı kızı bulur. Halley Kuyruklu Yıldızı'nın geçtiği gece dünya, mutlu bir evliliğe şahit olur.

İFFET - HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

İffet, babası öldüğünde genç bir kızdır. Oldukça güzel, bilgili ve dikkat çekici bir kız olan İffet, babasının bu erken ölümünden dolayı çok büyük bir üzüntü yaşar. Üstelik bu talihsiz aileyi bir başka büyük felâket daha beklemektedir.

Evleri çıkan bir yangınla kül olan ailenin eski lüks, gösterişli ve mutlu hayatından eser kalmaz. Hayatın sıkıntılarına katlanabilecek yaşta olmayan bu genç kızın ilgilenmesi gereken hasta bir annesi ve daha ilkokula giden küçük bir erkek kardeşi vardır. Bütün bu sorunlarla tek başına mücadele etmek zorunda kalan İffet için bu kaldırılabilir ağırlıkta bir yük değildir. Öylesine çaresizlik ve yoksulluk içindedirler ki bazı akşamlar karınlarını yalnız bir kuru ekmekle doyurmak zorunda kalırlar. Borçlu oldukları bakkal ve esnafla birlikte komşuları ve çevresi de onlara anlaşılmaz biçimde düşmanca duygular beslemektedir.

Genç kızın başına bela olan güzelliği bütün kötü niyetli insanların çirkin arzularını bu zavallı kızın üzerine çekmektedir. Genç kız adı gibi iffetli ve namusludur. Bütün bu iğrenç tekliflere karşı amansız bir mücadele verir. Ancak aile o kadar çaresiz ve yalnızdır ki zavallı genç kız bir gün kendisine gönderilen bir teklife evet cevabı vermek zorunda kalır. Annesi çok hastadır, bakıma ve ilaca ihtiyaçları vardır. Küçük kardeşi de yokluktan dolayı ufak ufak hırsızlığa başlamıştır. Ama genç kız bu günahı işleyebilecek bir yaratılıştadır değildir. Akşama kadar kendisi ile mücadele eder. Aç, yorgun, çaresizdir. Akşama doğru bu açlık, hastalık ve ruhsal mücadelenin bitkin düşürdüğü bu genç beden daha fazla dayanamaz ve ölür.

Püf Nokta

Türk edebiyatında **sokağı edebiyata taşıyan** ve **natüralizmin** edebiyatımızdaki en güçlü temsilcisi olan sanatçı, **Hüseyin Rahmi Gürpınar**'dır.

FECRİATİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI
(1909 – 1911)

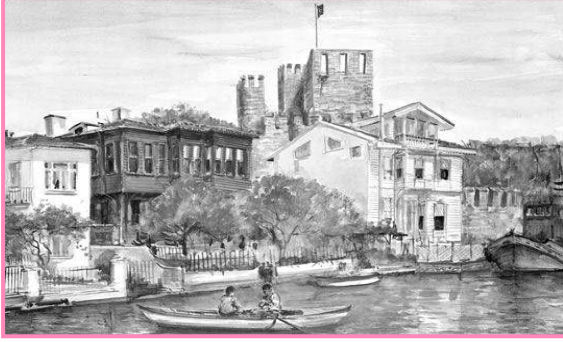
3. ÜNİTE

FECRİATİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- **Fecriati Döneminin Özellikleri**
- **Fecriati Döneminde Şiir**
- **Fecriati Döneminde Roman ve Hikâye**
- **Fecriati Döneminde Tiyatro**
- **Fecriati Döneminde Eleştiri**
- **Fecriati Dönemi Sanatçıları**
- **Ahmet Haşim**
- **Celal Sahir Erozan**
- **Emin Bülent Serdaroğlu**
- **Mehmet Fuat Köprülü**
- **Tahsin Nahit**
- **Faik Ali Ozansoy**
- **Refik Halit Karay**
- **Yakup Kadri Karaosmanoğlu**
- **Hamdullah Suphi**
- **Fazıl Ahmet Aykaç**
- **Müfit Ratip**
- **Şahabettin Süleyman**
- **Mehmet Behçet Yazar**
- **Cemil Süleyman**
- **İzzet Melih Devrim**

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATI (1909 - 1911)

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATI

- Servet-i Fünûn dergisinin 1901'de kapatılmasıyla edebiyat dünyasında siyasi baskılar nedeniyle bir boşluk olmuştur. Ancak Servet-i Fünun sanatçıları bireysel olarak çalışmalarına devam etmiştir.
- 1908 yılına kadar, yani II. Meşrutiyet'in ilanına kadar bu durgunluk dönemi devam etmiştir. II. Meşrutiyet'in ilanı ile oluşan özgürlük ortamında bazı genç şair yazarlar, 1909 yılının başında bir araya gelerek önce kısa bir haberle varlıklarını duyurmuşlar. Daha sonra uzun bir bildiri ile amaçlarını ve topluluğun üyelerini tanıtmışlar.
- II. Meşrutiyetten sonra Edebiyat-ı Cedide'nin getirdiği yenilikleri yetersiz bulan bu genç yazarlar **Servet-i Fünun dergisinin** etrafında toplanarak **Fecr-i Ati** (geleceğin ışığı) adıyla yeni bir edebiyat topluluğu kurdular. Topluluğa ilk önce **Sina-yı Emel** (ideal zirvesi) adı verilmiştir ama daha sonra Faik Ali Ozansoy'un önerisiyle Fecr-i Ati ismi kabul edilmiş ve **Faik Ali** topluluğun başkanı seçilmiştir.
- Edebiyat-ı Cedide'ye tepki olarak ortaya çıkan Fecr-i Aticiler, 24 Şubat 1909'da Servet-i Fünun dergisinde bir beyanname yayınlayarak kendilerini kamuoyuna resmen tanıttılar. Bu bildiri Türk edebiyat tarihinde bir edebi topluluğu sunmuş olduğu **ilk beyanname**dir.
- Bu beyannamede topluluğun adının Fecr-i Ati olduğu yayın organının da Servet-i Fünun dergisi olacağı açıklanmıştır. Beyannamede **sanat şahsi ve muhteremdir** ilkesini savunan Fecr-i Aticiler amaçlarının sanat ve edebiyata hizmet etmek olduğunu belirtmişler.

- Türk edebiyatını daha çok Batılılaştırmak ve dünyaya tanıtmak amacıyla ortaya çıkmışlardır. Ancak Fecr-i Aticiler bu amaçlarını hayata geçirememişler, Servet-i Fünunculara karşı olmalarına rağmen onlardan kopamamışlardır.
- Hatta Servet-i Fünun topluluğunun devamı olmaktan öteye de gidememişlerdir. Topluluk üyelerinin her biri kendi duyusuna ve edebi zevkine göre bir edebiyat yaratma çabası içine girdiklerinden topluluk kısa bir süre içinde dağılmıştır.
- Bu arada **Genç Kalemler** dergisinde dilde sadeleşme hareketi doğunca topluluk sanatçılarının bir kısmı Milli harekete katılmış, bir kısmı da bağımsız olarak sanat hayatını sürdürmüştür.

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATIN SANAT ANLAYIŞI

- Sanat şahsi ve muhteremdir; edebiyatta güzellik en yüksek değerdir.
- Batı'yı günü günü takip etmek, Batı'nın ürünlerini doğuya tanıtmak edebi çalışmalara Batıdaki gelişmeler ışığında yön vermek gerekir.
- Genç sanatçıların yetişmelerini sağlamak ve onları bir araya toplamak amacı ile zengin bir kütüphane kurulmalıdır.
- Batı'nın önemli klasik eserlerini Türkçeye çevirmek için bir dil komisyonu oluşturulmalıdır.
- Edebiyat ve fikir konularında toplantılar düzenleyerek halkın edebiyat ve sanat konusundaki bilgileri artırılmalıdır.
- Servet-i Fünuncuların gerçekleştiremediği Batılı edebiyatı gerçekleştirmeye çalışmak gereklidir.
- Topluluk üyelerinin eserlerinden meydana gelen bir kitaplık kurmak ve sanatçıların eserlerini bastırarak edebiyatımıza kazandırmak gereklidir.

Hap Bilgi

- ✱ Fecr-i Âti topluluğunun ilk başkanı, topluluğun en yaşlı üyesi olan **Faik Ali Ozansoy**'dur.

Bilgi Kupu

Topluluk toplam 22 üyeden oluşur. Bunlardan Refik Halit, Yakup Kadri, Hamdullah Suphi, Ali Canip daha sonra Milli Edebiyat hareketine katılır. Ancak topluluk dağıldıktan sonra hiçbir edebi topluluğa katılmayıp sanat anlayışlarını bağımsız olarak sürdüren sanatçılar da olmuştur: **Ahmet Haşım** ve **Tahsin Nahit**.

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

- Servet-i Fünûn edebiyatına tepki olarak ortaya çıkmalarına rağmen yeni bir şey ortaya koyamamışlar, onları taklit etmekten ve onların, devamı olmaktan öteye gidememişlerdir.
- **Sanat için sanat** anlayışını benimsemişler ve sanatın şahsi ve muhterem olduğuna inanarak bu yolda eserlerini vermişlerdir.
- Kendilerine daha çok Fransız edebiyatını örnek almışlar; şiirde Fransız **sembolist**lerinden etkilenmişler, roman ve hikâyede **Maupassant**'ı, tiyatrodan ise **Henrik Ibsen**'den etkilenmişler.
- Türk edebiyatında ilk kez bir beyanname yani ilk bildiri yayınlayan topluluk, Fecr-i Ati topluluğu olmuştur ve bu beyanname ile sanat anlayışlarını ortaya koymuşlardır.
- Sanat anlayışları; konu, biçim, dil ve anlatım özellikleri bakımından Servet-i Fünuncularından farklı değildir.
- Servet-i Fünun şiirinde olduğu **aşk** ve **tabiat** temalarını işlemişler. Servet-i Fünun şairlerinin hastalık derecesindeki karamsarlıklarını daha da aşırıya götürecek duygusal şiirler yazdılar.
- Şiirlerini **aruz** ölçüsüyle yazmışlardır. Serbest müstezat, sone, terza-rima gibi Servet-i Fünuncuların kullandıkları nazım biçimlerini kullandılar.
- Oldukça ağır ve süslü bir dil kullanmışlar; Arapça ve Farsçadan aldıkları kelime ve tamlamalar ile şiir dilini konuşma dilinden uzaklaştırmışlar.
- Daha çok şiir türünde gelişme gösteren topluluk sanatçıları; bireysel konulara, ruhsal ve fiziksel betimlemeler ile insan psikolojisine büyük önem vermiştir.

- Nesir alanında önemli bir varlık gösterememişler; Servet-i Fünuncuları takip ve taklit ettiklerinden düzyazı alanında başarılı olamamışlar.
- Roman ve hikâyede **realizm**, **natüralizm**; şiirde **sembolizm** ve **parnasizm**den etkilenmişler.
- Topluluğun roman ve hikâyesi dil ve üslup bakımından yapmacıktır, dil özellikleri Servet-i Fünun'un dil özelliklerini taşımaktadır.
- Realizmin ve natüralizm akımlarının etkilerini taşıyan roman ve öyküde **Cemil Süleyman** ve **İzzet Melih Devrim** gibi yazarlar öncü olmuştur.
- Teknik yönden yeterli olmayan; ama konuşma diline yaklaşan oyunlar yazılmıştır. Bu dönemde Tahsin Nahit, Müfit Ratip, Şahabettin Süleyman ve Celal Sahir gibi yazarlar tiyatro türünde eserler vermiştir.
- 1911 yılında Milli Edebiyat Hareketi ortaya çıkınca Yakup Kadri, Refik Halit, Hamdullah Suphi gibi bazı sanatçılar Milli edebiyata katılmıştır.
- Topluluk dağıldıktan sonra hiçbir edebi topluluğa katılmayıp hayatı boyunca Fecr-i Ati'nin sanat anlayışını sürdüren iki sanatçı bulunur. Bunlar **Ahmet Haşım** ve **Tahsin Nahit**'tir.
- Topluluğun en büyük şairi **Ahmet Haşım**'dir. Ayrıca **Emin Bülent** ve **Tahsin Nahit** gelir.

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATI SANATÇILARI

Ahmet Haşım	Celal Sahir Erozan
Emin Bülent	Mehmet Fuat köprülü
Tahsin Nahit	H. Suphi Tanrıöver
Refik Halit Koray	Y.Kadri Karaosmanoğlu
Faik Ali Ozansoy	Ali Canip yöntem
Ahmet Samim	Şehabettin Süleyman
İzzet Melih	Müfit Ratip
Emin Lami	Aka Gündüz
Cemil Süleyman	Mehmet Behçet Yazar

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATINDA ŞİİR

- Fecr-i Ati, Servet-i Fünunculara tepki olarak ortaya çıkmasına rağmen yenilik adına onlardan farklı olarak herhangi bir yenilik getirmemiştir Servet-i Fünun şiirinin özelliklerini sürdürmüştür.
- Fecr-i Ati şiirinin başlıca temaları da Servet-i Fünun şiirinde olduğu gibi **aşk** ve **tabiat**tır. Ancak bu aşk da genellikle hissi ve bazen romantiktir. Servet-i Fünuncular'ın şiirlerinde görülen duygulu söyleyiş, marazilik ve karamsarlık daha ileriye götürülmüştür.
- Şiirde **sanat için sanat** anlayışının bir gereği olarak **aruz ölçüsü** kullanılmıştır. Nazım biçimi olarak **sone** ve **terzaiman**ın yanında Fikret'in kullandığı **serbest müstezatı** daha da serbest hale getirerek kullanmışlardır.
- Şiir diline Arapça ve Farsçadan yeni kelimeler getirilerek ağır ve sanatlı bir dil kullanılmıştır ve konuşma dilinden iyice uzaklaşmıştır.
- Şiirde **parnasizm**, **sembolizm** ve **empresyonizmin** etkisinde kalsalar da daha çok sembolist şiirin güzel örneklerini sunmuşlardır.
- Fecr-i Ati topluluğunun ön planda gelen şairi ise Ahmet Haşim olmuştur. Ayrıca Emin Bülent Serdaroğlu, Tahsin Nahit ve Mehmet Behçet Yazar diğer önemli şairlerdir.
- Servet-i Fünun şairleri II. Abdülhamit döneminin siyasi baskılarını yaşarken; Fecr-i Ati sanatçıları bu baskılara maruz kalmamıştır.

FECR-İ ÂTİ EDEBİYATINDA TİYATRO

- II. Abdülhamit döneminde tamamen duraklayan ve yerini tuluat topluluklarına bırakmış olan tiyatro, 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte yeniden canlilik kazanmış ve birçok topluluk oyunlar sergilemiştir.
- Bu dönemde Celal Sahir Erozan, Tahsin Nahit, Şahabettin Süleyman ve Müfit Ratip tiyatro ile ilgilenen sanatçılardır. Fakat eserleri teknik yönden oldukça zayıftır ve konuşma diline yakındır.

- **Şahabettin Süleyman** tiyatro alanında Çıkmaz Sokak, Yeni İzdivaçlarda, Kırık Mahfaza adlı oyunları ile tiyatro türüne hizmet etmiştir.
- **Tahsin Nahid**'in de Jön Türk, Osman-i Sani, Hicranlar, Kösem Sultan, Ben Başka, Firar adlı oyunları bulunur.
- Fecr-i Ati topluluğunun teknik bakımından en iyi tiyatro yazarı ise **Müfit Ratip** olmuştur. Sanatçının Sayfiyede, Zincir, Zeki Çocuk, Kadın Pençesi, Bir Buhran adlı oyunları vardır.

FECR-İ ÂTİ'DE ÖYKÜ VE ROMAN

- Fecr-i Ati'nin romanları dil ve biçim özellikleri bakımından Servet-i Fünun roman ve öykülerinin özelliklerini taşır. Yani roman ve hikâyede kullandıkları dil yapmacıktır.
- Bu dönemin roman ve hikâye yazarlarından Yakup Kadri ve Refik Halit topluluk dağılınca Milli edebiyata katılmış ve en güzel roman ve hikâyelerini daha sonra Milli edebiyat döneminde vermişlerdir.
- Dolayısıyla Fecr-i Ati döneminde roman ve hikâyede sadece iki romancıyla karşılaşırız. Bunlar da Cemil Süleyman ve İzzet Melih Devrim olacaktır. Teknik ve içerik olarak zayıf olan bu yazarların eserlerinde ise realizm ve natüralizmin etkileri görülmektedir.
- Bu dönem romancıları olan Cemil Süleyman ve İzzet Melih gerek konu ve tema açısından gerekse dil ve anlatım açısından Servet-i Fünun edebiyatının en büyük romancısı olan Halit Ziya Uşaklıgil'i taklit etmişler ve ortaya yeni bir şey koyamamışlardır.
- **Cemil Süleyman** hikâyelerini "Timsal-i Aşk ve Ukte" adlı kitaplarda toplamıştır. "İnhizam, Siyah Gözler, Kadın Ruhı" adlı romanlarında teknik zayıftır; ama psikolojik tahlil başarılıdır.
- **İzzet Melih Devrim** ise ilk şöhretini "**Tezad**" adlı romanıyla kazanmıştır; ardından "**Semmed**" adlı büyük hikâyesini kaleme almıştır.

AHMET HAŞİM (1887 - 1933)

- Bağdat'ta doğmuştur. Daha sekiz yaşında iken annesini kaybetmiştir. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra Mekteb-i Hukuk'a devam etmiştir. Çeşitli kurumlarda memur ve öğretmen olarak çalışmıştır. Tedavi için gitmiş olduğu Frankfurt şehrinde 1917 yılında hayatını kaybetmiştir.
- Bağdat'ta doğan sanatçı, Fecr-i Ati topluluğunun en güçlü ve en büyük şairidir. Topluluk dağılmasına rağmen başka bir topluluğa katılmamış, sanat yaşamını bağımsız olarak sürdürmüştür.
- Şiir, fıkra, makale, gezi yazısı türlerinde eserler vermiştir; ancak asıl ürünü şiir alanında verdiği eseri ile kazanmıştır.
- Küçük yaşta annesini kaybetmiştir, büyük bir yalnızlığa düşmüştür, bu olay sanatçıyı karamsarlığa ve yalnızlığa itmiştir. Şiirlerinde annesine duyduğu sevgiyi, çocukluk anılarını duyurmaya çalışmış. Hüzün, yalnızlık, ölüm ve aşk gibi bireysel temaları işlemiştir.
- Şiirlerinde toplumsal konulara yer vermemiştir; **sanat için sanat** anlayışını benimsemiştir.
- Bütün şiirlerini **aruz** ölçüsüyle yazmıştır; köylü ölçüsü olarak nitelendirdiği; hece ölçüsünü musiki olarak yetersiz gördüğünden kullanmamıştır.
- İlk şiirini **Hayali Aşkım** adıyla yayınlayan Haşim; Abdülhak Hamit, Tefik Fikret gibi dönemin şairlerinden etkilenmiştir.
- Şiirde ses, musiki ve ahenge önem veren Haşim, birçok nazım şeklini denemişse de daha çok **serbest müstezatı** tercih etmiştir.
- Edebiyatımızda **sembolizmin** en büyük temsilcisidir. Ancak **empresyonizmin** etkileri de görülür.

- Nitekim gerçeklerden kaçış, hayale sığınış akşam vakitlerine, yalnızlığa sarılış sembolizm akımına onu daha çok yaklaştırır.
- Ona göre şiir açık ve anlaşılır olmamalı, anlam kapalı olmalı ve her okuyucu şiir ile ilgili farklı biçimde yorumlar yapabilmelidir.
- Ona göre şiir ve nesir birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılır. Şiir duyulmak için; düzyazı ise anlaşılacak içindir. Bu sebeple güzelliğin kapalılıktan doğduğu tezini savunur.
- Şiir ile ilgili görüşlerini **Piyale** adlı şiir kitabının ön sözünde "**şiir hakkında bazı mülâhazalar**" başlığıyla ortaya koymuştur, şiirin sözden ziyade musikiye daha çok yakın olduğunu belirtmiştir.
- Hayale büyük önem veren Haşim şiirlerinde **sararmış yapraklar, kızıl gün batımı, durgun göller, mehtap** ve **gece** gibi temalar ile **sarı, kırmızı** ve **siyah** renkleri sık sık kullanmıştır.
- Şiir bir hikâye değil, sessiz bir şarkıdır, şair de ne bir gerçek habercidir, ne güzel konuşan bir şair, ne de bir kanun koyucudur diyen Ahmet Haşim, kendinden sonra gelen A.Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas ve Cahit Sıtkı gibi birçok şairi etkilemiştir.
- Edebiyatımızda asıl ününü **Merdiven** adlı şiiri ile kazanan Haşim, şiirlerini **Piyale** ve **Göl Saatleri** adlı kitaplarında toplamıştır.
- Şiir dışında fıkra, makale, gezi ve sohbet türlerinde de eserleri vardır. Bunlarda kullandığı dil sade, söyleyiş konuşma havasındadır.
- Sanatçının **Gurabahane-i Lâkakan** ve **Bize Göre** adlı fıkra ve makale türlerindeki eserleri ile tedavi için bulunduğu Frankfurt ile ilgili izlenimlerini anlatan **Frankfurt Seyahatnamesi** önemli nesir kitaplarıdır.
- Türk edebiyatında ilk şiir poetikası Ahmet Haşim'in Piyale adlı şiir kitabının ön sözü olan **şiir hakkında bazı mülâhazalar** makalesidir.

TAHSİN NAHİT (1887 - 1919)

- Genç yaşta ölen sanatçının şiirlerinde Fecr-i Ati'nin ve Ahmet Haşim'in gerek duyuş gerekse üslup özellikleri görülür.
- Fecr-i Ati topluluğu içinde şiirlerini kitap olarak ilk bastıran (**Ruh-ı Bi-Kayd**) şair, tamamıyla ferdiyetçi bir sanat anlayışına sahiptir.
- Edebiyatımızda **Adalar Şairi**, **Kamer** ve **Zühre Şairi** olarak anılan Tahsin Nahit, şiir dışında tiyatro türünde de eserler vermiştir. Bu alanda **Hicranlar**, **Jön Türk**, **Ben... Başka**, **Kırık Mahfaza**, **Rakibe** adlı oyunları bulunur.

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU (1866-1942)

- Fecr-i Ati şiirinin Haşim'den sonra gelen en önemli şairi olup Tevfik Fikret ve Servet-i Fünun topluluğunun etkisinde kalmış duygusal bir sanatçıdır.
- Bireysel konular dışında sosyal ve milli konular işleyen şiirleri ile şöhret kazanmış ve kendi döneminin önemli şairlerinden biri olmuştur.
- Özellikle Victor Hugo'nun **Mavi Gözlü Yunan Çocuğu** adlı şiirine karşı yazdığı **Kin** adlı şiirle hem Milli Edebiyatçıların hem de Atatürk'ün takdirini kazanır.
- Şiirlerinde vezin, kafiye ve şekle önem vermemiştir; sanatlı bir söyleyişi tercih etmiştir; bireysel, milli ve destansı konuları işlemiştir.
- Aruz ölçüsünü kullanan şair; şiirlerinde duygu, hayal, dil ve üslup bakımında Ahmet Haşim'in etkisinde kalmıştır.
- Şiirleri öldükten sonra Salih Zeki Atay tarafından 1945'te **Emin Bülend'in Şiirleri** adıyla yayınlanır.

CEMİL SÜLEYMAN (1886 - 1940)

- Fecr-i Ati topluluğunun daha çok hikâye ve roman alanında tanınmış bir sanatçısıdır.
- Teknik yönden zayıf olan romanları psikolojik tahliller yönünden oldukça başarılıdır. Dili sadedir
- Servet-i Fünun sanatçılarından Halit Ziya'nın etkisinde kalan yazarın **İntizam**, **Timsal-i Aşk**, **Kadın Ruhi**, **Ukde**, **Siyah Gözler** adlı eserleri bulunur.

İZZET MELİH DEVRİM

- 1887'de Girit'te doğmuştur. Girit'te çıkan bir karışıklık yüzünden daha sonradan İstanbul'a gelmiştir. Galatasaray Lisesi'nden mezun olmuştur. Şiir, roman ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir.
- Sanatçının tiyatro türünde **Leyla ile Sermed** ve **Tezat** adlı roman ve hikâyeleri bulunur.
- Başlangıçta **Fecr-i Ati** edebiyatına bağlı olarak eserler verirken topluluk dağılınca arkadaşları gibi o da edebiyattan çabuk kopmuştur.

ŞAHABETTİN SÜLEYMAN

- Eleştiri ve edebiyat tarihine ait birçok makale ve eseri bulunan yazarın **Fırtına**, **Aralarında**, **Kanun**, **Aziz Katil**, **Kül**, **Burgu** adlı küçük piyesleri bulunur.
- Ayrıca **Çıkmaz Sokak**, Yeni İzdivaçlarda, Kırık Mahfaza ve Tahsin Nahit'le birlikte yazdıkları **Kösem Sultan** ve **Ben Başka** piyesleri de bulunur.

MÜFİD RATİP (1887 - 1917)

- Tiyatro ile ilgilenen, ancak genç yaşında öldüğü için de fazla eser veremeyen ve yazdığı piyeslerin bir kısmı da basılmamış olan Müfit Ratip, Fecr-i Ati topluluğunun **en iyi tiyatro yazarıdır**.
- Fransız romancısı ve hikâyecisi **Maupassant**'tan yaptığı **Güzel Dost** adlı roman tercümesi ile adını duyurmuştur.
- Çeşitli dergilerde yayımlanmış olan Sayfiyede, Zincir, Zeki Çocuk, Kadın Pençesi, Bir Buhran adlı piyesleri bulunur.

FAZIL AHMET AYKAÇ
(1984 - 1967)

- Yazı hayatına şiirleriyle Fecr-i Ati topluluğu içersinde yer alarak başlamıştır. İlk yazısı, Celâl Sahir'in siyasi Seyyare gazetesinde yayımlanmıştır. Sonra Fransızcadan yaptığı çevirileri, Celâl Sahir'in Demet dergisinde; eğitim, psikoloji, felsefe ve estetik gibi kültür yazıları ve mizahi yazılarını Hilâl, Akşam ve Tanin'de yayımlamış.
- Şiirlerini mizah alanında kullanarak başarılı örnekler vermiştir. Bu şiirleriyle döneminin politika, basın ve edebiyatta birçok ismini alaylı bir dille eleştirmiştir.
- Ayrıca çeşitli gazete ve dergilerde eğitim, felsefe ve psikoloji konularında makaleler, söyleşiler yayımlamıştır. Fecr-i Ati topluluğunun eleştiri ve mizah alanlarında öne çıkan ismi olmuştur.

ESERLERİ

- Terbiyeye Dair
- Divançe-i Fâzıl der-Vasf-ı Efâzıl
- Harman Sonu
- Kırpıntı
- Şeytan Diyor ki
- Gelecek Asırlarda Tarih Dersi
- Hitabeler, Şiirler, Hicivler

MEHMET BEHÇET YAZAR (1890 – 1980)

- Servet-i Fünûn dergisinde yayımladığı şiirlerinde bireysel duyguları işlemiştir. Şiirleri, bu topluluk dağıldıktan sonra Şair ve Nedim dergilerinde yer almıştır.
- Fecr-i Âtî topluluğuna mensup bulunan Behçet Yazar, bu topluluğun şiir ve nesir sahasındaki hemen hemen bütün özelliklerini benimseyen bir şairdir.
- Şiirlerinin "Erganun, Yumak ve Buhurdan (mensur şiirleri)" adlı kitaplarda toplamıştır.

Hap Bilgi

Ahmet Haşim'e ait ünlü şiirler

- Ağaç
- Akşam Yine Toplandı Derinde
- Bahçe
- Bir Günün Sonunda Arzu
- Bir Yaz Gecesi Hatırası
- Bülbül
- Başım
- Gece
- Gelmeden Evvel Geldin Birlikte
- Havuz
- Hayal-i Aşkım
- Karanfil
- Karanlık
- Kari'e
- Mehtapta Leylekler
- Merdiven (Popüler)
- Mukaddime
- O belde
- O Eski Hücreye Benzer ki
- Orman
- Öğle
- Parıltı
- Seher
- Sonbahar
- Süvari
- Şafakta
- Şairsiz Dünya
- Tahattur
- Yarı Yol
- Göl saatleri
- Piyale

Ahmet
Haşim

Hap Bilgi

- Ahmet Haşim, "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" başlıklı makalesini "Bir Günün Sonunda Arzu" adlı şiirinin anlaşılma ve kapalı olarak suçlanması üzerine kaleme alır.

FECR-İ ÂTİ DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

HAVUZ

Akşam yine toplandı derinde...
Canan gülüyor eski yerinde
Canan ki gündüzleri gelmez
Akşam görünür havuz üzerinde,
Mehtap kemer taze belinde
Üstünde sema gizli bir örtü
Yıldızlar onun güldür elinde...

Ahmet Haşim

KARANFİL

Yârin dudağından getirilmiş
Bir katre alevdir bu karanfil,
Ruhum acısından bunu bildi.
Düşükçe vurulmuş gibi, yer yer
Kızgın kokusundan kelekler,
Gönlüm ona pervane kesildi.

Ahmet Haşim

MERDİVEN

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...
Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta,
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...
Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller;
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?
Bu bir lisan-ı hafidir ki ruha dolmakta,
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

Ahmet Haşim

BAHÇE

Bir Acem bahçesi, bir seccade;
Dolduran havzı ateşten bade...
Ne kadar gamlı bu aksam vakti..
Bakisin benzemiyor mu'tade.
Gök yeşil, yer sarı, mercan dallar...
Dalmış üstündeki kuşlar ya da;
Bize bir zevk-i tahattür kaldı
Bu sönen gölgelenen dünyada

Ahmet Haşim

BİR GÜNÜN SONUNDA ARZU

Yorgun gözümün halkalarında
Güler gibi fecr oldu nümayan,
Güller gibi sonsuz, iri güller
Güller ki kamıştan daha nalân,
Gün doğdu yazık arkalarında!
Altın kulelerden yine kuşlar,
Tekrarını ömrün eder i'lan,
Kuşlar mıdır onlar ki her aksam,
Âlemlerimizden sefer eyler?
Aksam, yine aksam, yine aksam,
Bir sırma kemerdir suya baksam;
Aksam, yine aksam, yine aksam,
Göllerde bu dem bir kamış olsam!

Ahmet Haşim

GECE

Titreyen ellerimle penceremi
Açtım afakî leyle karşı... Yine
Gecenin gölgeden manazirina
İmtizaç eylemiş nücümü bahar...
Sihri eb'at içinde şimdi gümüş
Bir sehap andıran miyah uyumuş
Kalbi sevdâyı leyl olan rüzgâr
Esiyor gölgelerde velvelekar...
Ah o bir aşkı bi-tenahi mi
Geceden, tudei manazirdan
Yükselen rasei humarü buhar?
Sanki hülyayı vasla müstagrak
Sebi bir itri hisle doldurarak
Dolasan, titresen kadınlardı...
Sanki bir savtı gaibü mühtez

Ahmet Haşim

RUH-İ Bİ-KAYD

Ah ben, ben ne hastayım bilsen:
Kalbimin ızdırab-ı malûlû,
Ruhumun ihtisas-ı mechulu
Ne kadar başka herkesinkinden

Sen ki feyfa-yı binasibimde,
Bir küçük nur-ı rahm ü şefkatsin,
Dinle, ruhumdan akseden bu tanın
Hasta bir telde hasta bir nağme

Bu bütün kış devam eden kahhar
İhtisasat içinde hırpalanan
Daima hasta, daima sehhar
Bir ümidin peyinde şefkat uman

Fıkr-i me'yus u gam-penahımı ben
Saf denizlerde belki bir mahzun
Hiss-i şefkat bulur mehasinden
Hissedar-ı şifa olur diye dün

Akşamüstü deniz kenarında
Hayli gezmiş ve çok düşünmüştüm.
Bu sema-yı mükedder altında
Acı bir hande mürtesem gördüm.

Aşkından muvakkaten mahrum
Hasta bir genç kadındı sanki deniz.
Şüphesiz bahtiyar, fakat mahrum,
Besliyor bir ümid-i şefkat-riz.

Güneş artık çekildi eşyadan.
Sular artık menekşe olmuştu.
Gölgelenmiş sema-yı ruyadan
Bir hayal-i baid ü mevhumu

Bekleyen gözlerim yorulmuştu.
Sonra birden semaya baktım ben:
Semt-i re'simde bir hayal-i semen
Bana senden neşideler okudu

Tahsin Nahit

KİN

Göster sema-yı mağrîbe yüksel de alınını,
Dök kalb-i saf-ı millete feyz-i beyanını!

Al bayrağınla çık, yürü sağken zafer nûma,
Bir gün şehit olunca sen, olsun kefen sana!

Ey makber-i muazzam-ı ecdadı titreten,
Düşman sadası, sus, yine yükselme gölgeden!

Kâfir! Hilal-i rayet-i İslam'a hürmet et,
Toplar boğar hitabını dağlarda akıbet!

Dağlar lisana gelse de anlatsa hepsini,
Binlerce can dirilse de nakletse geçmişini!

Garbın cebin-i zalimi affetmedim seni,
Türk'üm ve düşmanım sana kalsam da bir kişi!

Ben şurezar-ı kalbimi kinimle süslerim,
Kalbimde bir silah ile ferdayı beklerim.

Kabrinde müsterih uyu ey namdar atam!
Evladının bugünkü adı sade intikam!

Emin Bülent Serdaroğlu

MUKADDİME

Zannetme ki güldür, ne de lâle
Âteş doludur, tutma yanarsın
Karşında şu gülgûn piyâle...

İçmişti Fuzuli bu alevden,
Düşmüştü bu iksir ile Mecnûn
Şîrin sana anlattığı hâle...

Yanmakta bu sağârdan içenler,
Doldurmuş onunçün şeb-i aşkı
Baştanbaşa efgân ile nâle...

Âteş doludur, tutma yanarsın
Karşında şu gülgûn piyâle!

Ahmet Haşim

**MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ
(1911 – 1922)**

4. ÜNİTE

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ

- **Milli Edebiyat'ın Genel Özellikleri**
- **Milli Edebiyat Akımının İlkeleri**
- **Milli Edebiyat Döneminde Şiir**
- **Milli Edebiyat Döneminde Roman ve Hikâye**
- **Milli Edebiyat Dönemi Sanatçıları**
- **Ömer Seyfettin**
- **Mehmet Emin Yurdakul**
- **Ziya Gökalp**
- **Ali Canip Yöntem**
- **Mehmet Fuat Köprülü**
- **Ruşen Eşref Ünaydın**
- **Hamdullah Suphi Tanrıöver**
- **Halide Nusret Zorlutuna**
- **Reşat Nuri Güntekin**
- **Y.K.Karaosmanoğlu**
- **Refik Halit Karay**
- **Halide Edip Adıvar**
- **Beş Hececiler**

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ

- Türk edebiyatında Milli edebiyatın başlangıç çalışmaları ilk olarak Tanzimat döneminde görülmeye başlanır. Bu dönemde Ali Suavi, Ahmet Vefik Paşa Şemsettin Sami gibi yazarlar dil, tarih ve coğrafya ile ilgili çalışmalar yaparak bir kültür milliyetçiliği uyardırmaya çalışmışlardır.
- Tanzimat döneminde başlayan millileşme çabaları II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük ortamında daha da güçlenmiştir. Türk Yurdu, Türk Derneği, Türk Ocağı gibi dernekler kurulmuş ve Yeni Mecmua, Türk Yurdu, Türk Sözü, Halka Doğru adlı milli düşünceyi yansıtan dergiler çıkarılmıştır.
- İşte II. Meşrutiyet döneminde güçlenen bu hareketin 11 Nisan 1911'de Ömer Seyfettin ve Ali Canip' in Selanik'te birlikte çıkardıkları **Genç Kalemler** dergisinin yayınlanmasıyla başladığı kabul edilir. Genç Kalemler dergisinde Ömer Seyfettin tarafından yayınlanan **Yeni Lisan** başlıklı makale ile Türk dilini sadeleştirme ve milli bir edebiyat oluşturma hareketi resmen başlamıştır.
- Milli edebiyat hareketi önce dil hareketi olarak başlamıştır; yani dilin millileştirilmesi ve sade Türkçe tezi üzerine ortaya çıkmış; ancak daha sonra edebiyat ve sanat anlayışolarak gelişme gösterilmiştir.
- Milli edebiyatçılara göre Divan edebiyatı Doğu'nun, Tanzimat, Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati edebiyatları Batı'nın yani Fransız edebiyatının etkisinde gelişmiştir. Bu nedenle bu taklitçilikten kurtulmak gerekiyordu. Bunun yolu da doğu ve batıyı taklit etmeden bize bizi bizim dilimizle anlatan edebiyatla mümkündür.

İşte Türk edebiyatında **Genç Kalemler** veya **Yeni Lisan Hareketi** diye anılan bu girişim Milli Edebiyat akımını hazırlamış sade İstanbul Türkçesi-nin kullanıldığı ulusal kaynaklara yönelik yeni bir edebiyat anlayışının başlangıcı olmuştur.

MİLLİ EDEBİYATIN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Milli edebiyat hareketi, Ömer Seyfettin tarafından 1911'de yayınlanan **Yeni Lisan** makalesi ile başlar 1923 yılına kadar devam eder.
- **Dilde sadeleşme** düşüncesini ileri sürmüşler, edebiyat eserlerinde süslü ve sanatlı söyleyişten kaçınmışlar, halkın konuştuğu sade Türkçeyi kullanmışlar.
- Milli bir edebiyat oluşturmak için taklitçilikten kaçınarak sade dille yerli hayata ve milli konulara yönelmişlerdir.
- Dönemin eserlerinde milliyetçilik ve Türkçülük akımları etkili olduğu için Arapça ve Farsçaya ait kuralların terk edilmesi, yabancı sözcük yerine Türkçe sözcüklerin kullanılması tercih edilmiş.
- Şiirde halk şiirini ve hece ölçüsünü örnek almışlar; halk şiiri nazım biçimleri ile **dörtlük** nazım birimini ve **hece** vezni kullanmışlar.
- Sanatçılar, toplum içinsanat anlayışının bir gereği olarak eserlerinde yerli hayatı ulusal tarihi, yurt ve toplum sorunlarını işlemişler.
- Roman ve hikâyede toplumsal konular; özellikle de **Kurtuluş Savaşı** en çok üzerinde durulan konu olmuş; şiirde ise daha çok bireysel temalar ele alınmıştır.

MİLLİ EDEBİYAT AKIMININ İLKELERİ

- Milli edebiyat hareketinin dil anlayışı Ömer Seyfettin'in Genç Kalemler dergisinde yayımlanan **Yeni Lisan** başlıklı makalesiyle ortaya konmuş tur. Bu ilkeler şunlardır:
- Milli bir edebiyat oluşturmak için milli bir dil ve halkın konuştuğu Türkçeyi kullanmak gereklidir.
- Arapça ve Farsça gramer kurallarına göre yapılmış terkip ve tamlamalar kullanılmamalıdır.
- Halkın diline yerleşmiş bulunan Arapça ve Farsça kelimeler kullanmaya devam edilecek; ama bu dillerden yeni sözcükler alınmayacaktır.
- Türkçede karşılığı olan yabancı dillere ait eşanlamlı sözcüklerden Türkçe olanı kullanılmalıdır.
- Arapça ve Farsça sözcükler Türkçe söylendikleri gibi yazılmalı, asılları dikkate alınmamalıdır.
- Konuşma ve yazı dilinde İstanbul Türkçesi kullanılmalı, dil sade olmalıdır.
- Gerektiğinde Türkiye Türkçesine diğer Türk lehçelerinden kelime alınma yoluna dahi gidilmemelidir.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİNDE ŞİİR

- Halka doğru ve dilde sadeleşme ilkesinin bir gereği olarak ilk kez ulusal kaynaklara, **yerli** ve **milli** konularda eserler yazılmıştır.
- Şiirin konusu genişletilmiş, şiirde bireysel duygularla birlikte tabiat ve yurt güzellikleri ve yurtseverlik, kahramanlık gibi ulusal konuları işlemişler
- Bazı sanatçılar şiirlerinde **Türkçülük** düşüncesini, bazıları da bireysel temaları ele almışlar; toplumsal sorunlara fazla yer vermemişlerdir.
- Asıl şiirimizin halk şiiri olduğunu belirtmişler; halk şiirinin nazım biçimlerini (koşma, semai, varsağı, destan) ve halk şiiri nazım birimi dördlüğü kullanmışlar.
- Aruz ölçüsü yerine milli veznimiz olan **hece ölçüsü** esas alınmış; ancak bu dönemin bağımsız sanatçıları Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Mehmet Akif, **aruzla** yazmaya devam etmiştir.

- Şiirde yalınlık ilkesini benimsemişler ve **İstanbul Türkçesini** esas almışlardır.
- Şiir alanında **Beş Hececiler** topluluğu ön plana çıkmıştır. Ayrıca Mehmet Emin Ziya Gökalp gibi şiiri düşüncelerini yaymada bir araç olarak kullanabilen şairler olmuştur.
- Bu dönemde şiir dili sadeleşmiştir. Ancak dönemin bağımsız sanatçıları olan Yahya Kemal ve Mehmet Akif Ersoy gibi şairler şiirde Osmanlıca sözcüklere geniş yer vermişlerdir.
- Şairler şiirde tam ve zengin uyağın yanı sıra halk şiirinde en çok kullanılan kafiye olan yarım uyağı da kullanmışlardır.

MİLLİ EDEBİYATTA ROMAN VE ÖYKÜ

- Tanzimat, Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati dönemlerinde İstanbul'un dışına çıkamayan roman ve hikaye, ilk kez bu dönemde Anadolu'ya açılmıştır.
- Hikâye ve romanda yurdun her köşesi ele alınmıştır, yurt sorunları, **Anadolu** insanının yaşamı, **Kurtuluş Savaşı** ve **Türk tarihi** işlenen başlıca konular olmuştur. Ayrıca bireysel konular da işlenmiştir.
- Yerli hayatı gözleme dayalı olarak yansıttıklarından çoğu sanatçı realizmden etkilenmiş bazıları natüralizmin ilkelerini benimsemiştir.
- Yalın bir dil kullanılan roman ve öykü teknik yönünden de gelişme göstermiştir; dönem sanatçıları Fransız, İngiliz ve Rus edebiyatlarının etkisinde kalmıştır.
- Öyküde hikâyeciliği Anadolu'ya taşıyan ve Memleket Hikâyeleri ile çığır açan Refik Halit Karay ve Ömer Seyfettin ön plana çıkmıştır.
- Romanda ise Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri gibi sanatçılar verdikleri eserlerle dönemin edebiyat ve sanat anlayışını realist bir bakışla ortaya koymuşlardır.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

Hap Bilgi

- * Türk edebiyatında Milli Mücadele'yi konu alan ilk roman, **Halide Edip Adıvar**'ın **Ateşten Gömlek** adlı romanıdır.
- * Halide Edip Adıvar ayrıca Vurun Kahpeye romanı, Türk'ün Ateşle İmtihanı adlı anı kitabı ve Dağa Çıkan Kurt adlı öyküsünde de Kurtuluş Savaşı'nı işlemiştir.

KURTULUŞ SAVAŞI'NI İŞLEYEN ROMANLAR

Ateşten Gömlek	Halide Edip Adıvar
Vurun Kahpeye	Halide Edip Adıvar
Yaban	Yakup Kadri
Ankara	Yakup Kadri
Sodom ve Gomore	Yakup Kadri
Yorgun Savaşçı	Kemal Tahir
Esir Şehrin İnsanları	Kemal Tahir
Hür Şehrin İnsanları	Kemal Tahir
Esir Şehrin Mahpusu	Kemal Tahir
Dikmen Yıldızı	Aka Gündüz
Üç İstanbul	M. Cemal Kuntay
Küçük Ağa	Tarık Buğra
Küçük Ağa Ankara'da	Tarık Buğra
Kalpıklılar	Samim Kocagöz
Doludizgin	Samim Kocagöz
Vatan Tutkusu	İlhan Tarsus
Hükümet Meydanı	İlhan Tarsus
Var Olmak	İlhan Tarsus
Toz Duman İçinde	Talip Apaydın
Vatan Dediler	Talip Apaydın
Kurtlar Sofrası	Attila İlhan
Sırtlan Payı	Attila İlhan
Yeşil Gece	Reşat Nuri Güntekin
Sahnenin Dışındakiler	A.Hamdi Tanpınar
Halas	Mehmet Rauf
Kutsal İsyan	Hasan İzzettin Dinamo
Halas	Mehmet Rauf
Biz İnsanlar	Peyami Safa
Ağustos Başağı	Sevinç Çöküm

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ SANATÇILARI

- Mehmet Emin Yurdakul
- Ziya Gökalp
- Ömer Seyfettin
- Ali Canip Yöntem
- Mehmet Fuat Köprülü
- Rıza Tevfik Bölükbaşı
- Faruk Nafiz Çamlıbel
- Enis Behiç Koryürek
- Halit Fahri Ozansoy
- Orhan Seyfi Orhun
- Yusuf Ziya Ortaç
- Reşat Nuri Güntekin
- Y.K.Karaosmanoğlu
- Refik Halit Karay
- Halide Nusret Zorlutuna
- Halide Edip Adıvar
- Memduh Şevket Esendal
- Hamdullah Suphi Tanrıöver
- Ruşen Eşref Ünaydın
- Ahmet Hikmet Müftüoğlu

Bilgi Kupu

Milli Edebiyat döneminde eser verdikleri halde bu edebiyatın dil ve sanat anlayışını benimsemeyip **bağımsız** olarak eserler veren sanatçılar da vardır.

Bunlar:

- **Yahya Kemal Beyatlı**
- **Mehmet Akif Ersoy**
- **Ahmet Haşim**
- **Rıza Tevfik Bölükbaşı**

Püf Nokta

Milli Edebiyat döneminde **tiyatro** alanında dikkat çeken iki isim bulunur. Bunlar:

- **Musahipzade Celal**
- **İbnürrefik Ahmet Nuri**

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ DERGİ VE GAZETE

ÇOCUK BAHÇESİ

- Edebiyat-ı Cedide'nin yayın organı olan Servet-i Fünun dergisi kapatılınca İstanbul'daki baskıdan bunalan gençlik, Selanik'te Çocuk Bahçesi dergisini çıkarır (1905).
- Dergide Mehmet Emin Yurdakul'un arı dille ve hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri görülür. Aynı dergide Tevfik Fikret ve Rıza Tevfik'in yazılarına da yer verilir.
- Ömer Naci ile Rıza Tevfik arasında aruz - hece tartışması yaşanır.

GENÇ KALEMLER

- Çocuk Bahçesi kapanınca bu derginin yerini Genç Kalemler alır (1911).
- İlk sayısında "Yeni Lisan" başlıklı imzasız bir yazı yayımlanır. Ömer Seyfettin tarafından kaleme alındığı anlaşılan bu yazıda milli bir dil ve edebiyattan söz edilmektedir.
- Ziya Gökalp, Ali Canip, Hamdullah Suphi, Faik Ali, Celal Sahir derginin diğer yazarlarıdır.
- II. Meşrutiyetin ilanından sonra Yusuf Akçura, Necip Asım, Rıza Tevfik gibi yazar ve düşünürlerce 1908'de İstanbul'da kurulan Türk Derneği, aynı adla bu dergiyi çıkarmıştır.

TÜRK DERNEĞİ

- Yusuf Akçura, Necip Asım, Rıza Tevfik gibi yazar ve düşünürlerce kurulan Türk Derneği, (1909) aynı adla bir de dergi çıkarır.
- Kültürel çalışmalara öncelik verileceğini ilan eden bu derginin yazarları arasında Mehmet Emin, Hüseyin Cahit, Ahmet Ağanoğlu, Fuat Köprülü de vardır.
- Yazarların arasındaki düşünce ayrılığı yüzünden dergi bir süre sonra kapanır.

TÜRK YURDU

- Bu dergi, Yusuf Akçura, Ahmet Hikmet ve Ahmet Ağaoğlu'nun kurduğu Türk Yurdu derneğinin yayın organıdır.
- 1911'de çıkarılan dergi, Türkçülük düşüncesini savunur; I. Dünya Savaşı'na kadar yayımını sürdürür. İttihat ve Terakki Fırkası'nca desteklenir.

HALKA DOĞRU VE TÜRK SÖZÜ

- Halka Doğru (1913) ve Türk Sözü (1914) dergileri Türk Yurdu dergisine dayalı olarak haftalık çıkar.
- Dergileri Celal Sahir (Erozon) yürütür. Türk Sözü dergisinin başyazarlığını Ömer Seyfettin yapar.
- Geniş bir yazar kadrosu olan bu dergiler, I. Dünya Savaşının sürdüğü yıllarda kapanır.
- Dergilerin asıl amacı savaş sonrası oluşan karamsarlık havasını gidermektir.

YENİ MECMUA

- 1917'de İttihat ve Terakki Fırkasınca çıkarılan bu dergiyi Ziya Gökalp yönetir.
- Yahya Kemal, Yakup Kadri, Refik Halit gibi sanatçılar da bu dergide yazarlar. Yeni Mecmua, yayımını 1923'e kadar sürdürür.

DERGÂH

- 1921'de Mustafa Nihat (Özön) tarafından çıkarılan dergide Yahya Kemal, Ahmet Haşım, Yakup Kadri, Fali Rıfkı'nın yazıları yayımlanır.
- Yahya Kemal'in başyazar olduğu bu dergide Kurtuluş Savaşı'nın savunması yapılarak Anadolu insanının sorunlarına ışık tutulur.
- Ahmet Kutsi Tecer, Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Abdülhak Şinasi Hisar dergide yazan gençlerdir. Bunlar ilerideki yıllarda ün kazanacaktır.

ÖMER SEYFETTİN (1884 - 1920)

- **Balıkesir'in Gönen** ilçesinde doğmuştur. Milli edebiyat hareketinin öncülerinden olan Ömer Seyfettin, modern Türk öykücülüğünün kurucusu olarak kabul edilir. Ordudan emekli olduktan sonra, Balkan Savaşları'nın başlaması ile tekrar orduya dönmüştür. Sırp ve Yunan cephelerinde savaşmış, Yunanlara esir düşmüş ve bir yıl sonra İstanbul'a dönmüştür. 1914'te Kabataş Lisesinde edebiyat öğretmenliği yapmıştır; ancak 35 yaşında şeker hastalığından ölmüştür.
- 1911 yılında Genç Kalemler dergisinde yayımlanan **Yeni Lisan** başlıklı makalesi ile Milli edebiyatın dil ve sanat anlayışını ortaya koymuş ve milli edebiyatın kurulmasında önemli rol oynamıştır.
- **Yeni Lisan** hareketini ortaya atan ve onun savunuculuğunu yapan sanatçı, Servet-i Fünûn'un süslü ve ağır dilini eleştirerek dilde sadeleşme anlayışını savunmuştur.
- Ömer Seyfeddin, hikâye, şiir, makale türlerinde eserler vermiştir. Şiirleri az sayıdadır ve bir gencin heves verimleri olmaktan öteye gitmez. Makalelerinde biraz heyecanlı, alaylı ve hisli de olsa Gökaltı'ı andıran bir fikir sağlamlığına özenmiştir.
- Edebiyata şiirle başlamış; biçim ve öz bakımından Servet-i Fünûn anlayışını yansıtan bu şiirlerden sonra öykücülükte karar kılmış ve **öykücülüğü** meslek haline getiren ilk sanatçı olmuştur.
- Ömer Seyfettin, önceleri aruz vezniyle Fikret ve Haşim tarzında aşk ve tabiat temalarını ele alan şiirler kaleme almıştır. Ancak daha sonra Genç Kalemlerde yazdığı şiirlerinde hece vezni kullanmıştır ve milli konuları işlemiştir. Tesbit edilebilen ilk şiiri ise "**Lâne-i Garâm**" adını taşır.

- Milli Edebiyat akımına katıldıktan sonra hece ölçüsünü kullanmıştır. Mekteb-i Harbiye'de şiirin yanı sıra öyküler de yazan Ömer Seyfettin'in ilk yayımlanan öyküsü **İhtiyarın Tenezzühü**'dür.
- Olay ağırlıklı hikâyeler yazan sanatçı, **olay öyküsünün** ve **Maupassant tarzı** öykücülüğün edebiyatımızdaki ilk ve en büyük temsilcisidir.
- Hikâyelerinin konularını genelde günlük hayattan, çocukluk ve askerlik anılarından, Osmanlı tarihinden, halk hikâyelerinden, halk fıkraları, menkıbeleri ve efsanelerinden almıştır.
- O hikâye anlayışını şöyle dile getirir: Ben her şeyden, en ehemmiyetsiz bir fıkradan, bir cümleden bir hikâye, koca bir roman çıkarabilirim, diyor.
- **Realist** öykücülüğü benimseyen sanatçı, söyleyişten çok içeriğe önem vererek toplumsal aksaklıkları düzeltmeyi ve milli bilinci güçlendirmeyi ilke edinmiştir.
- Hikâyelerinde daha çok kahramanlık temasını işlemiştir. Balkanlarda Türk halkına zulümler yapıldığını bildiği için bu tema aracılığıyla Türk milletine tekrar güven kazandırmayı amaçlamıştır.
- Hikâyelerini Genç Kalemler, Türk Yurdu, Şair, Yeni Mecmua ve Büyük Mecmua dergilerinde yayımlayan Ömer Seyfettin, öykülerinde sosyal hayattaki aksaklıkları mizahi bir yolla eleştirmiştir.
- Ömer Seyfettin, Türk edebiyatında, ilk savlı (tezli) öykünün temsilcisidir; öyküyü Türkçülük düşüncesinin yayılması için bir araç olarak görmüş, ama öykü kurallarını gözden uzak tutmayarak, çağdaş öykünün kurulmasında etkili olmuştur.
- Eserleri arasında çocukluk anılarından faydalandığı **And**, **Kaşığı**, **Falaka** ve **İlk Namaz**; Balkan Savaşı'nın acılarını dile getirdiği **Bomba** ve **Beyaz Kale**; Perçevi tarihinden alınan **Başını Vermeyen Şehit** adlı öyküleri önemli bir yere sahiptir.

- Gönen'deki öğrenim hayatını **And** adlı hikâyesinde, Ayvacık'taki öğrenim hayatını ve buradaki anılarını ise **Kaşağı** adlı hikâyesinde ele almıştır.
- Yazarın konusunu tarihten alan hikâyeleri arasında **Başını Vermeyen Şehit**, **Kütük**, **Vire**, **Ferman**, **Pembe İncili Kaftan**, **Teke Tek**, **Topuz**, **Kızıl Elma Neresi?** vb. bulunur.
- **Pembe İncili Kaftan**'da İsmail Safevi'ye elçi olarak gönderilen Muhsin Çelebi'nin Türk'ün cesaretini, gururunu ve millet sevgisi uğruna yaptığı fedakârlıkları anlatmıştır.
- **Kızıl Elma Neresi**, **Primo Türk Çocuğu**, **Hürriyet Bayrakları** adlı öyküsünde milli bilinci uyandırmaya çalışmış, Türk idealini sembolleştirmiş ve Türk tarihinin kahramanlık safhalarını anlatmıştır.
- Sanatçının **Mahcupluk İmtihanı**, **Küllah**, **Koç**, **Yüksek Ökçeler** adlı hikâyeleri ise sosyal hayattaki gülünçlükleri ele alan mizahi türündendir.
- **Perili Köşk**, **Keramet**, **Sanduka** ve **Gizli Mabet** gibi öykülerinde ise toplumun yanlış inançlarını **mizahi** bir dille eleştirmiştir.
- Kurucularından olduğu Şairler Derneğinin millî edebiyat anlayışıyla hece veznini kullanmak, konuşma diliyle yazmak, İran ve Yunan mitolojisi yerine Türk destanlarından ilham almak gibi ilkelerine uygun eserler kaleme almıştır.
- Çevre bakımından Ömer Seyfettin, İstanbul sınırları dışına çıkan ilk hikâyecilerimizdendir. Konularının çoğu **Rumeli** ve **Anadolu**'da geçer.
- Hikâye türünü **tezli** olarak ve toplumu yükseltmek amacıyla ilk kullanan yazarımız Ömer Seyfettin'dir.
- 140 hikâyesi bulunan yazar, bu hikâyelerinin çoğunda **Türkçülük** fikrinden beslenerek edebiyatımızın yerleşmesinde önemli bir yol üstlenmiştir.
- Hikâyelerinde milli bilinci diri tutmaya çalışmış, Batı taklitçiliğine şiddetle karşı çıkmıştır, Türk dilinin konuşma dili sadeliğine kavuşması için büyük çaba harcamıştır.
- Folklorlardan ve Anadolu efsanelerinden çıkardığı hikâyeleri arasında **Yüz Akı**, **Üç Nasihat**, **Kurmuş Ağaçlar** bulunur. Bunlar Anadolu ve Rumeli Türkleri arasında dolaşan hikmetli kıssalardır.
- Günlük hayattan alınmış hikâyeler. Ömer'in en realist olduğu eserlerdir. Bunların kimisinde pek göze çarpan bir mizah havası eser. Çoğunda yine bir fikrin baskısı göze çarpar. Bazılarında kadın erkek münasebetleri fazlaca kurcalanmıştır. Mahcupluk İmtihanı, Perili Köşk, Gizli Mâbet, Bahar ve Kelebekler bu hikâyeleri arasında bulunur.
- Konusunu tarihten alan hikâyeleri **Eski Kahramanlar** başlığını uygun görmüştür. **Başını Vermeyen Şehit**, **Kütük**, **Vire**, **Ferman**, **Pembe İncili Kaftan**, **Teke Tek**, **Topuz**, **Kızıl Elma Neresi?** bu türden hikâyelerdir.
- **Efruz Bey** adlı romanında ise II. Meşrutiyet'ten I.Dünya Savaşı'na kadar geçen dönemi ele almıştır. Efruz Bey, Ö.Seyfettin'in Don Kişot'udur
- İttihat ve Terakki Cemiyeti kapandıktan sonra kaleme aldığı "Efruz Bey"de bazı aydınlarla birlikte İttihat ve Terakki içindeki çeşitli anlayışları da hicvetmiştir.
- Ayrıca bir Anadolu efsanesinden faydalanarak **Yalnız Efe** adlı romanını tasarlamış ama başlamış olduğu bu eseri bitirememiştir
- Dili sade, süsten ve gösterişten uzaktır ancak eserlerinde bir dikkatsizlik, bir aceleye getirilmişlik göze çarpar.

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Asilzadeler, Mahcupluk İmtihanı, Yüksek Ökçeler, Gizli Mabet, Ashabı Kehfimiz, Topuz, Diyet, Kaşağı, Kızıl Elma Neresi, And, Bomba, Harem, Başını Vermeyen Şehit, İlk Düşen Ak, Beyaz Lale, Falaka, Pembe İncili Kaftan Bahar ve Kelebekler, İlk Namaz
- 📖 **Roman:** Efruz Bey, Yalnız Efe

Hap Bilgi* **Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin konuları**

- Çocukluk anıları
- Askerlik anıları
- Balkan Savaşları
- Günlük hayat
- Osmanlı tarihi

Bilgi Kupu* **Ömer Seyfettin'in çocukluk anılarını anlatan hikâyeleri**

- Kaşığı
- And
- Falaka
- İlk Namaz

Hap Bilgi* **Ömer Seyfettin'in mizahi hikâyeleri**

- Mahcupluk İmtihanı
- Küllah
- Koç
- Yüksek Ökçeler

Bilgi Kupu* **Ömer Seyfettin'in batıl inançları işlediği hikâyeleri**

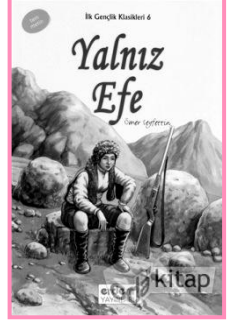
- Perili Köşk
- Keramet
- Sanduka
- Gizli Mabet

Bilgi Kupu* **Ömer Seyfettin'in Balkan savaşlarını işlediği hikâyeleri**

- Hürriyet Bayrakları
- Bomba
- Beyaz Lale
- Nakarat

YALNIZ EFE - ÖMER SEYFETTİN

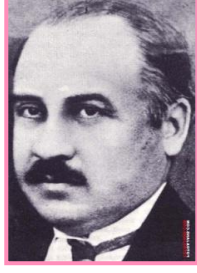
Tefecilik eden ve borcunu ödeyememiş köylülerin topraklarını ellerinden alarak gittikçe zenginleşen kasabada kaymakam ve zaptiyelerle dostluk kurarak hükümet kuvvetlerini de nüfuzu altına alan **Ese-**

oğlu bir gün Kumdere köyünden Yörük hocayı vurdurur. Hocanın kızı **Kezban** babasını vurana öğrenir, ilçeye gidip hükümete haber verir, babasını öldürenin tutuklanmasını ister.

Aldıran olmaz. Hatta bir gün **Eseoğlu**'nun adamı sarhoş bir zaptiye mülazımı (Jandarma teğmeni) tarafından dövülüp kapı dışarı edilir. Kız yerine getirilmeyen adaleti kurmak için silahlanıp dağa çıkar kendisini döven mülazımı babasını vuran koruyucuyu vurduran Eseoğlu'nu daha sonra zalim zaptiyeleri rüşvet alan memurları köylüyü soyan tefecileri vb. öldürür. Halkın koruyucusu olur, yanına adam toplayıp çete kurmadığı için halk arasında **Yalnız Efe** diye anılır. Bir gün bir eşkiya avına çıkan bir tabur bu arada Yalnız Efe'yi de yakalamak isteyerek onu dağda kuşatır, askerlere atmak istemeyen onların da yanlışlıkla birbirlerini vurmasından çekinen Yanlı Efe, sır olur.

ZİYA GÖKALP (1876 - 1924)

- Türkçülük akımının babası olarak kabul edilen yazar, Diyarbakır'da doğmuştur. İstanbul'a gelerek II. Abdülhamit yönetimini yıkmaya çalışmış daha sonra Diyarbakır sürgün edilmiştir. Ardından ise Genç Kalemlere katılmıştır. İstanbul Darülfünun'da sosyoloji dersleri vermiş, İstanbul'un işgali sırasında Malta'ya sürgün edilmiş, sürgünden sonra Diyarbakır'a gelerek milletvekili olmuştur. 18 yaşında kafasına kurşun sıkarak intihara teşebbüs ettiğinden rahatsızlanarak elli yaşında İstanbul'da ölmüştür.
- Milli edebiyat akımının öncülerinden olan sanatçı, Selanik'te çıkarılan Genç Kalemler dergisinin yazar kadrosuna katılmış ve burada **Türkçülüğü** ve dilin sadeleşmesini savunmuştur.
- Genç Kalemler dergisinde yayınlandığı **Turan** adlı manzumesiyle Türkçülük fikrini ortaya koymuştur, bu akımı sistemleştirerek eserlerinin ana teması olarak ele almıştır.
- Milli edebiyat hareketinin fikir yönünden temellerini atan sanatçı, aynı zamanda **ilk Türk sosyologu** olarak da kabul edilmektedir.
- Yazılarını Yeni Mecmua ve Türk Yurdu dergilerinde yayımlayan Ziya Gökalp, başlangıçta **Turancılık** fikrini savunurken daha sonraları Türkçülük düşüncesine yönelmiştir.
- Kültür birliği ile ulusal birliği sağlamayı amaçladığından sanatı düşüncelerinin bir aracı olarak görmüştür, **Türküm diyen herkesi Türk saymak gerekir** diyen sanatçı, milliyetçiliği ırkçılıktan ayırmıştır.
- **Türkçülüğün Esasları** adlı eserinde Türk milliyetçiliğinin esaslarını ortaya koymuştur ve onu Felsefi Türkçülük haline getirmiştir.
- Edebiyat ve şiiri düşüncelerini yaymada bir araç olarak kullanan sanatçı, kahramanlık şiirleri, destan, efsane ve masal türünde didaktik şiirler yazmıştır.

- Muhteva yönünden Gökalp'ın şiirleri beş kısımda toplanabilir:
- 📖 **Destan (epik) Şiirler:** Ergenekon, Yaradılış, Arslan Basat, Ötüken, Savaş, Türk'ün Tufanı gibi birçok şiirleriyle Ziya Gökalp bir Türk Şehnamesi (Altın Destan) yazmak istemiştir. Bu şiirlerinde, eski Türk çağında kullanılmış kelimeler ve yer adları dikkati çeker.
- 📖 **Vatanî Şiirler:** Bilhassa yaşadığı çok karışık dönemin kahramanlık olaylarını, Balkan, Çanakale, Kurtuluş günlerini anlatan şiirlerdir. Enver Paşa, Talat Paşa, Mustafa Kemal gibi devir devir gelen "kahramanları" da yüceltmek suretiyle millî duygu ve mefkûreyi onlarda merkezleştirmek amacı gözetmiştir.
- 📖 **Öğretici Şiirler:** Makalelerinde ileri sürdüğü fikirleri nazımla anlatmaktadır.
- 📖 **Lirik Şiirleri:** Az fakat güzel şiirleridir. Bunlarda yer yer tasavvufa kaçan, duygulu, mistik bir hava sezilir. Bunlar, "yeni hece"nin kuvvetli parçaları arasındadır.
- 📖 **Çocuk Şiirleri:** Çocuklar için, onların dili ve ruhu ile yazılmış masallar, destanlar ve öğütlerdir.
- Ziya Gökalp, ilk şiirlerinde, gazel, kıt'a gibi Divan nazım şekillerini kullanmışsa da sonraları sone'yi, yeni mesnevi'yi, kuralsız nazım şekillerini ve bilhassa koşma'yı tercih etmiştir.
- Vezin olarak ilk şiirlerinde yabancı kural ve kelimelere rastlanır. 1913'ten sonra yalnız hece ile yazmıştır.
- Dil bakımından, ilk şiirlerinde yabancı kural ve kelimelere rastlanır. 1913'ten sonraki şiirlerinde, Yeni Lisan ilkelerini uygulamıştır.
- Şiir dışında nesir alanında da eserleri vardır. Bu alanda **Türkçülüğün Esasları**, **Türk Töresi**, **Türkleşmek-İslamlaşmak Muasırılaştırmak ve Malta Mektupları** önemli bir yere sahiptir.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Turan manzumesi dışındaki şiirlerini hece ölçüsü ile ve yalın bir dille yazmıştır; halk edebiyatından ve folklorundan yararlanmıştır.
- 1915'te yayımladığı **Kızıl Elma** adlı şiir kitabında Turan düşüncesini ve vatan sevgisini yalın bir dille anlatmıştır. **Yeni Hayat**'ta ise Turancılık fikrinden vazgeçerek Türkçülük düşüncesine yönelmiştir.
- Altın Işık** adlı şiir kitabında ise, eski Türk edebiyatına ait masalları ve efsaneleri şiirleştirerek işlemiştir. Bu eser çocuk edebiyatı açısından da önem arz eder.
- Ziya Gökalp, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin güçlü savunucularındandır. Millî edebiyatın başlamasında ve gelişmesini büyük rolü olmuştur.
- 1917 tarihli **Kavim** şiiri onun Türkiye Türkçülüğüne geçişinin ifadesidir. Bundan sonra yayımlanan Yeni Hayat'taki Vatan şiiri ile 1920 tarihli Çobanla Bülbül şiirlerinde vatan fikri oldukça değişmiştir.
- Manzum ve mensur masalları **Altın Işık** (1923) adlı kitabındadır. Gökalp, kendi doğum yeri olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu çevresinde söylenen masalları, halk söyleşine yakın bir rahatlıkla yazarak ilk masal derleyicimiz olmuştur.
- Dile büyük önem vermiş, **Yeni Lisan** hareketini savunmuş dilimizdeki Arapça ve Farsça kuralların atılmasını, halk diline yerleşmiş olanların ise Türkçeleşmiş olarak kabul edilmesini, konuşma dilinin yazı dili haline getirilmesini savunmuştur.
- Milli kültürün önemli unsurlarından biri olan dil üzerinde durarak konuşma diliyle yazı dili arasındaki farkın giderilmesi gerektiğini savunmuştur.
- Milli edebiyat akımının kuramcısı ve **Türkçülüğün babası** olan Ziya Gökalp, Fecr-i Ati'den kopan genç sanatçıları dil ve fikir yönünden etkileyerek Milli edebiyata katılmalarını sağlamıştır.

- Gökalp'in, Malta'dan, kızları Seniha, Hürriyet, Türkan ve eşine yazdığı mektuplar, damadı Ali Nüzhet tarafından Ziya Gökalp ve Malta Mektupları adlı eserde toplanmıştır.
- Eğitimle ilgili yazıları ise Rıza Kardaş tarafından Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri adlı bir kitapta toplanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir**: Kızıl Elma, Altın Işık, Yeni Hayat
- Destan**: Şaki İbrahim Destanı
- Mektup**: Limni ve Malta Mektupları
- İnceleme**: Türkleşmek-İslamlaşmak-Muasırlaşmak
- İnceleme**: Hars ve Medeniyet
- İnceleme**: Türkçülüğün Esasları
- İnceleme**: Türk Medeniyet Tarihi
- Makale**: Türk Töresi, Doğru Yol

ÖRNEK

TURAN

Nabızlarımda vuran duygular ki, tarihin
Birer derin sesidir, ben sahifelerde değil,
Güzide, şanlı, necip ırkımın uzak ve yakın
Bütün zaferlerini kalbimin tanininde,
Nabızlarımda okur, anlar, eylerim tebcil.
Sahifelerde değil, çünkü Attilâ, Cengiz,
Zaferle ırkımı terviç eden bu nâsiyeler,
O tozlu çerçevelerde, o iftirâ-amîz
Muhît içinde görünmekte kirli, sermende;
Fakat şerefle numâyân Sezar ve İskender!

Nabızlarımda evet, çünkü ilim için mübhem
Kalan Oğuz Han'ı kalbim tanır tamamıyla,
Damarlarımda yaşar şan ve ihtişamıyla
Oğuz Han, işte budur gönlümü eden mülhem:

Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan.

Ziya Gökalp

MEHMET EMİN YURDAKUL (1869 - 1944)

- 1869'da İstanbul'da doğmuştur. 1907'de İttihat ve Terakki Partisi'ne katılmıştır. Türk Yurdu ve Türk Ocağı gibi kurumlarda çalışmış, 1921'de Milli Mücadele'ye katılmıştır yazdığı şiirleriyle ordunun ve halkın moralini yükseltmiştir.
- Şiir yazmaya Servet-i Fünûn edebiyatının etkili olduğu dönemde başlamış; ancak bu dönem sanatçıları gibi ağır bir dil kullanmamış; yalın bir Türkçe ile şiirlerini yazmıştır.
- Birinci Dünya Savaşı sonrası İstanbul işgaline karşı düzenlenen Sultanahmet mitinginde konuşmacı olarak katılmıştır, Anadolu'ya geçerek Milli Mücadeleye destek vermiştir.
- 1897 Osmanlı - Yunan Savaşı dolayısıyla yazdığı **Cenge Giderken** (Anadolu'dan Bir Ses) adlı ilk şiirini, Servet-i Fünûn dergisinde yayınlamıştır ve bu şiirle tanınmıştır.
- Bütün şiirlerini **hece ölçüsüyle** yazmış hece ölçüsünün de uzun kalıplarını kullandığı için şiirleri düzyazıya yaklaşmıştır. Sone, serbest müstezat gibi biçimlerini de kullanmıştır.
- Şiire biçim yönünden yenilikler getirmiştir. Örneğin dörtlük geleneğinin dışına çıkarak üç, altı ve sekiz dizelerden oluşan şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinde Anadolu ve Rumeli köylülerinin hayatlarını ve acılarını, Anadolu insanının düşmana karşı gösterdiği direnişi coşkun bir dille anlatmıştır.
- Şiirlerini Çocuk Bahçesi, Servet-i Fünun, Türk Yurdu gibi dergilerde yayınlamıştır.
- Milli Edebiyat akımının ve Türkçülüğün önde gelen isimlerindendir. Aynı zaman da milliyetçilik akımının da **şiirdeki ilk temsilcisi** olarak kabul edilir.
- Sanatçının şiir dışında düzyazı alanında da eserleri bulunur. "Fazilet ve Asalet, Türk'ün Hukuku, Dante'ye" bu türden eserleri arasında bulunmaktadır.

ESERLERİ

- Şiir:** Türkçe Şiirler, Ey Türk Uyan, Tan Sesleri, Ordunun Destanı, Zafer Yolunda, Turan Doğru, Mustafa Kemal, Türk Sazı, İsyan ve Dua, Ankara, Dicle Önünde, Hastabakıcı Hanımlar, Aydın Kızları
- Nesir:** Fazilet ve Asalet, Türk'ün Hukuku, Dante'ye

Hap Bilgi

- Edebiyatımızda "**Türk şairi, Milli şair**" olarak tanınan sanatçı, aynı zamanda milliyetçilik akımının şiirdeki ilk temsilcisi olarak kabul edilir.

ÖRNEK

CENGİ GİDERKEN

Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur
Sinem, özüm ateş ile doludur
İnsan olan vatanının kuludur
Türk evlâdı evde durmaz, giderim.

Bu topraklar ecdadımın ocağı
Evim köyüm hep bu yurdun bucağı
İşte vatan! İşte Tanrı kucağı!
Ata yurdun evlât bulmaz, giderim.

Yaradanın kitabını kaldırtmam
Osmancığın bayrağını aldirtmam
Düşmanımı vatanıma saldirtmam
Tanrı evi viran olmaz giderim.

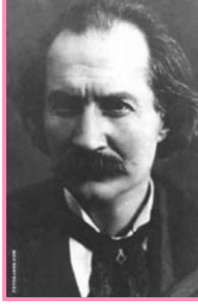
Tanrım şahit duracağım sözümde
Milletimin sevgileri özümde
Vatanımdan başka şey yok gözümde
Yâr yatağın düşman almaz, giderim.

Ak gömlekle gözyaşımı silerim
Kara taşla bıçağımı bilerim
Vatanım için yücelikler dilerim
Bu dünyada kimse kalmaz, giderim.

Mehmet Emin Yurdakul

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI (1869 - 1949)

- Edirne'de doğmuştur. Tıp okumuş, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılmıştır. Sevr'i imzalayan heyet içinde yer almıştır. Milli Mücadele'den sonra yüzellilikler listesine alınca yurt dışına kaçmıştır. 1943'te İstanbul'a dönmüş, 1949'da ölmüştür.
- Başlangıçta Servet-i Fünun yolunda şiirler yazmış daha sonra yazdığı **halk şiiri** tarzındaki **koşma** ve **nefesleri**yle ün kazanmıştır.
- Servet-i Fünun şairleri ile aynı çağda yaşamıştır; ama onlardan bağımsız olarak şiirler yazmıştır, daha sonraları Milli Edebiyat Hareketi'ne paralel bir yol izlemiştir.
- Hem Servet-i Fünun hem de Milli edebiyat hareketine katılmayarak şiirlerini **hece** ölçüsü ile ve yalın bir dille kaleme almıştır.
- Âşık** edebiyatı ve **Tekke** edebiyatı tarzında yazdığı şiirlerinde aşk, doğa, geçmişe özlem gibi bireysel temaları işlenmiştir.
- Karacaoğlu, Bayburtlu Zihni, Dertli gibi halk şairlerinden etkilenmiş; heceyle yazdığı şiirler ile ün kazanmış ve **Beş Hececilere** örnek olmuştur.
- Bütün şiirlerini **Serab-ı Ömrüm** adlı kitabında toplamıştır. Taşlamalarını ve mizahi tarzındaki şiirlerini bu kitaba almıştır.
- Felsefe, edebiyat ve edebiyat tarihi konularında da eserleri vardır.
- Başlangıçta Abdülhak Hamit ve Fikret etkisinde aruz vezniyle şiirler yazmıştır. Daha sonra halk şiiri geleneğinden yararlanarak duygulu, içten koşma ve nefesler yazmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Serab-ı Ömrüm
- Çeviri:** Ömer Hayyam ve Rubailer

ÖRNEK

UÇUN KUŞLAR

Uçun kuşlar uçun doğduğum yere;
Şimdi dağlarında mor sümbül vardır.
Ormanlar koynunda bir serin dere,
Dikenler içinde sarı gül vardır.

O çay ağır akar, yorgun mu bilmem?
Mehtabı hasta mı, solgun mu bilmem?
Yaslı gelin gibi mahzun mu bilmem?
Yüce dağ başında siyah tül vardır.

Orda geçti benim güzel günlerim;
O demleri anıp bugün inlerim.
Destan-ı ömrümü okur dinlerim,
İçimde oralı bir bülbül vardır.

Uçun kuşlar, uçun burada vefa yok;
Öyle akarsular, öyle hava yok;
Feryadıma karşı aks-i seda yok;
Bu yangın yerinde soğuk kül vardır.

Hey Rıza, kederin başından aşkın,
Bitip tükenmiyor elem-i aşkın,
Sende -derya gibi- daima taşkın,
Daima çalkanır bir gönül vardır.

Rıza Tevfik Bölükbaşı

Hap Bilgi

- Felsefe alanındaki çalışmalarından dolayı **Feylesof Rıza** adıyla da anılmıştır.

**MEHMET FUAT KÖPRÜLÜ
(1890 - 1966)**

- İstanbul'da doğmuştur. 1909'da **Fecr-i Ati**'ye katılmıştır, daha sonra Ziya Gökalp'in etkisiyle Milli Edebiyat'a katılmıştır. Değişik üniversitelerde profesör olarak çalışmış, 1923'te Edebiyat Fakültesi'ne dekan olmuştur. Birçok uluslar arası kongreye katılmıştır, 1933'te ordinaryüs profesörü olmuştur. Kars milletvekili seçilmiş, Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer almış, Dış İşleri Bakanlığı yapmıştır.
- Ziya Gökalp'in düşüncelerini benimsemiş, ayrıca Türk Yurdu, Türk Derneği ve Türk Ocağı'nın da üyeleri arasında yer almıştır.
- Sanat hayatına **Fecr-i Ati** edebiyatı içerisinde şiirler yazarak başlamış; daha sonra Ziya Gökalp'in etkisiyle **Milli edebiyat** hareketine katılmıştır.
- Ziya Gökalp'in çıkardığı **Yeni Mecmua** adlı dergide ulusal temaları işleyen şiirler yazmıştır.
- Önceleri sanat şahsi ve muhteremdir ilkesine inanan ve bireysel temaları işleyen sanatçı, daha sonra toplumsal konulara yönelmiştir.
- Divan ve halk şairleri üzerine birçok inceleme ve araştırma yapmış ve sayısız sanatçıyı bilim dünyasına ilk kez o tanıtmıştır.
- Edebiyatı; tarih-eser-şahıs çerçevesinde bilimsel ve modern yöntemlerle incelemiştir. Eserlerini sade bir Türkçe ve akıcı bir üslupla kaleme almıştır.
- Şair, edebiyat tarihçisi, siyaset ve fikir adamı kimliğiyle tanınan Fuat Köprülü, Türk edebiyat tarihini bir bütün olarak inceleyen ilk edebiyat tarihçisi olmuştur.
- İlk yazısı 1912 yılında Servet-i Fünûn dergisinde Şinasi'nin Şiirleri adıyla yayımlanan M. F. Köprülü'nün en önemli ilmî yazılarından belki de ilki 1913 yılında Bilgi Mecmuasının ilk sayısındaki **Türk Edebiyatı Tarihinde Usul** adıyla neşredilmiştir.

- Türk Edebiyatında **Âşık Tarzı'nın Menşe ve Tekâmülü** adlı makalesinde Köprülü diğer tüm çalışmalarında yaptığı gibi irdeleneceği konunun tarihî alt yapısına ve kaynaklarına eğilir.
- Türk Edebiyatı'nın Ermeni Edebiyatı Üzerindeki Te'sirleri makalesinde Köprülü, Türk âşıklık geleneğinin Ermeni edebiyatına yaptığı yoğun etkiyi âşık tarzı şiir geleneği temelinde ele almıştır.
- **Ozan** kavramı M. F. Köprülü tarafından ilk kez 1934 yılında "Türk Dili ve Edebiyatı Hakkındaki Araştırmalar" adlı çalışmada ele alınmıştır.

Bilgi Kupu

- Türkiye Enstitüsünü kurmuş ve Avrupa Bilim Kurulu'na seçilen **ilk Türk temsilcimiz** olmuştur.
- Türkoloji alanında önemli çalışmalar yapmıştır, Türk edebiyatını ve tarihini Batılı yöntemlere göre inceleyen ilk bilim adamı olmuştur.
- Türk edebiyatı tarihinin gerçek kurucusu olarak Fuat Köprülü kabul edilir.
- Edebiyat dünyamıza **Şeyyad Hamza, Ahmet Fakih, Hoca Dehhani** gibi sanatçıları Fuat Köprülü tanıtmıştır.

ESERLERİ

- Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar
- Türk Edebiyat Tarihi
- Edebiyat Araştırmalar
- Türk Edebiyat Tarihinde Usul
- Divan Edebiyatı Antolojisi
- Türk Saz Şairleri
- Azeri Edebiyatı'na Ait incelemeler
- Nasrettin Hoca
- Hayat-ı Fikriye
- Malumat-ı Edebiye
- Türk Tarihi, Türkiye Tarihi
- Bugünkü Edebiyat
- Osmanlı Devletinin Kuruluşu
- Milli Tarih

AKA GÜNDÜZ - ENİS AVNİ (1886 - 1958)

- 1886'da Selanik'e bağlı Katerina ile Alasonya kasabaları arasındaki bir dağ köyünde doğmuştur. Asıl adı **Enis Avni**'dir. Önceleri Enis Avni, sonraları ise Aka Gündüz adı ile eserler vermiştir. 1958'de ölmüştür.
- 1920 yılında **Alay** dergisini çıkarmıştır. **Çocuk Bahçesi** ve **Genç Kalemler** dergilerinde çıkan yazılarıyla dikkat çekmiştir. Sade dil görüşüne bağlı olup Milli Edebiyat akımı içinde yer almıştır.
- Yazılarında Enis Safvet, Enis Avni, Aka Gündüz ve Muallim gibi takma isimler kullanmıştır.
- Eserlerinde millet sevgisinin neticesi olarak geniş halk zümreleri ile bunların ızdırapları işlenmiştir. Sanatçının yetmişe yakın eseri bulunmaktadır.
- Genç Kalemlerin ateşli yazarlarından ve son devrin en doğurgan ve en popüler roman ve hikâye yazarları arasında yer almıştır.
- Daha çok roman ve hikâyeleri ile tanıdığımız Aka Gündüz, edebiyata şiirle başlamıştır. İlk şiiri olan **Pembe Gül**'ü aruzla yazmış ve Servet-i Fünun şiirinin etkisinde kalmıştır.
- Şiir, roman, öykü ve oyun türlerinde eserler vermiştir; ancak daha çok romancılığı ve öykücülüğü ile tanınmıştır. Eserlerinde genellikle Anadolu köyleri ve köylüleri, Milli Mücadele, Atatürk ve inkılapları gibi konuları işlemiştir.
- Rumeli'nin düşman işgaline uğramasından duyduğu derin acıyı ve millet sevgisini eserlerinde işlemiştir.
- Bu Toprağın Kızları** adlı eserinde, çileli kadınları, genç kızların durumlarını anlatır.
- Realist özellik taşıyan romanlarında olaylar İstanbul ve Anadolu'da geçer, Anadolu'yu iyiliğin, İstanbul'u kötülüğün sembolü olarak biçimlendirir.

- Hikâyelerini yedi kitapta toplamıştır. Bu hikâyelerde savaş içindeki Türk toplumunun durumunu, misafirperverliğini, gelenek ve göreneklerini, Türk'ün gurur ve şuurunu dile getirmiştir.
- Edebiyatta daha çok romancılığıyla tanınmış olan Aka Gündüz'ün mizah, fıkra, makale, sohbet ve tiyatro türünde yazdığı eserleri de vardır.
- Eserlerinin önemli bir yönü de Atatürk ile yenilemeye başlayan 'modern Türkiye'nin doğuşunu, sosyal değişimini edebiyata yansıtmasıdır.
- Teknik yönden zayıf olan eserlerinde sade anlaşılır bir dil kullanmış ve mizahi üslubu ile dikkat çekmiştir.

ESERLERİ

- Roman:** Kurbağıcık, Dikmen Yıldızı, Tank – Tango, Üvey Ana, Çapkın Kız, Odun Kokusu, Yayla Kızı, İki Süngü Arasında, Bir Şoförün Gizli Defteri, Aysel, Bebek, Zekeriya Sofrası, Kokain, Yıldız, Onların Romanı, Giderayak, Bir Kızın Masalı, Sansaros, Ben Öldürmedim, Çapraz Delikanlı, Üç Kızın Hikâyesi, Aşkın Temizi, Mezar Kazıcılar
- Öykü:** Türkün Kitabı, Türk Kalbi Hayattan Hikâyeler, Bu Toprağın Kızları Türk Duygusu
- Oyun:** Yarım Osman, Muhterem Katil, Kahraman Türkler, Beyaz Kahraman, Köy Muallimi, Gazi Çocukları, Mavi Yıldırım, Aşk ve İstibdat
- Şiir:** Bozgun

HALİDE NUSRET ZORTUNA (1901 - 1984)

- 1901'de İstanbul'da doğmuştur. Erenköy Kız Lisesi'ni bitirmiştir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Bölümü'nde okumuştur. Türkçe ve Edebiyat Öğretmenliği yapmıştır. İstanbul'da hayatını ölmüştür. Halide Nusret; İsmet Kür'ün kardeşi, Emine Işın'sunun annesi, Pınar Kür'ün ise teyzesidir.
- Cumhuriyet döneminin önemli kadın yazarlarından. **Töre** ve **Ayşe** dergilerini çıkarmıştır, 1917'den sonra çeşitli dergilerde yazılar yayımlamıştır.
- Şiirlerinde biçim ve öz yönünden Milli Edebiyat'ın ilkelerine bağlı kalan sanatçı, yurdumuzun güzelliklerini, milli-manevi değerlerini işlemiştir.
- Şiirlerinde milli değerleri savunmuş, Milli Edebiyat hareketine katılarak bir kadının duyarlılığını dile getiren eserler yazmıştır.
- Şiir, hikâye, roman, deneme ve anı türlerinde eserler vermiş; yazılarını Türk Kadını, Kadın Dünyası ve Milli Mecmua gibi dergilerde yayımlamıştır.
- Cumhuriyet döneminin tanınmış kadın yazarlarından olan Halide Nusret, ilk şiirlerini Kurtuluş Savaşı yıllarında yazmıştır ve adını İstanbul'un işgal edilmesi üzerine yazdığı "**Git Bahar**" adlı şiirle duyurmuştur.
- Ardından peş peş yayımladığı "**Ağla Bahar, Gel Bahar, Bahar Geldi**" adlı manzumeleri ile şöhretini iyice arttırmıştır.
- Şiirlerinde hece ölçüsünü kullanan yazarın serbest ölçüyle yazılmış şiirleri de vardır.
- Sanatçının şiir dışında roman, hikâye ve anı türlerinde de eserleri vardır. Ancak şairliğinden sonra en çok dikkat çeken yönü romancılığı olmuştur
- Sanatçı hem şiir hem düzyazılarında konuşulan Türkçeyi tercih etmiş ve sade bir dil kullanmıştır.

- Halide Nusret'in sahnelenmemiş ancak basılmış piyesleri de vardır. Bazılarının adları şunlardır: Hatırsaymaz Kaymakam, Peçe ve Kafes, Rüzgâr-daki Yaprak, Suçlu Kim, Asıl Aşk, Ali Ustanın Torunları, Gecekondu Gülleri.
- Halide Nusret, **Küller** adlı ilk romanının daha 19 yaşında iken kaleme almıştır. Romanlarının konularını Anadolu'da öğretmenlik yaptığı yıllarda edindiği anılardan çıkarmıştır.
- Sözgelimi kendisine âşık olan adamı çocuğu için kabullenmeyen annenin dramını **Beyaz Selvi** adlı eserinde, Anadolu'da var olan beşik kertmesi âdeti **Aşk ve Zafer** romanında, teyze çocukları arasındaki karşılıksız aşk çıkmazını **Sisli Geceler** adlı romanında dile getirmiştir.
- Anı türünde de eserler vermiştir. **Benim Küçük Dostlarım** adlı hatırasında öğretmenliği ve öğrencileriyle ilgili izlenimlerini aktarmıştır.
- Yine **Bir Devrin Romanı** adlı anısında ise Nazım Hikmet, Faruk Nafiz ve Şukufe Nihal'le ilgili hatıralarına yer vermiştir.

ESERLERİ

- Şiir:** Gecedен Taşan Dertler, Yayla Türküsü, Yurdumun Dört bucağı, Ellerim Bomboş
- Roman:** Küller, Sisli Geceler, Büyük Anne, Gü-lün Babası Kim, Aydınlık Kapı, Aşk ve Zafer, Örümcek Dede
- Öykü:** Beyaz Selvi
- Anı:** Bir Devrin Romanı, Benim Küçük Dostlarım

Bilgi Kupu

- Halide Nusret Zorlutuna, 1975 yılında Kadının Sosyal Hayatını Araştırma ve İnceleme Derneği tarafından **Ümmü'l - Muharirat** (kadın yazarların annesi) unvanı layık görülmüştür.

GİT BAHAR

Çekil bu gölgeli yolda gezinme
Bahar bakışların yine pek sarhoş
Yanılıp gönlüme misafir inme.
Kapısı kilitli, mihrabı bomboş
Mabettir orası, meyhane değil
Işıklar, kokular, sesler, çiçekler
Ömrünün her günü bir başka düşün
Bülbüller koynunda açtı çiçekler
Güller dökülürler göğsüne bütün
Gerçekten güzelsin, efsane değil
Altınlı başında papatya niçin?
Sarı saçlarına pembe gül takın
Git bahar... Gönlümde ibadet için,
Diz çöken kızları ürkütme sakın,
Kalbime girme, o kâşane değil!
Git bahar, git bahar! Uzaklarda gül,
Denize renginden bırak hediye,
Ufuklarda gezin, semaya süzül...
Kalbime sokulma "Peymane!" diye,
Gördüklerin kandil, peymane değil!

Halide Nusret Zorlutuna

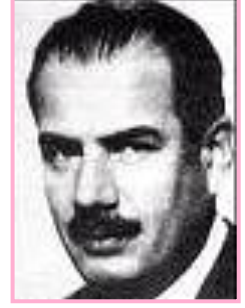
GEL BAHAR

Gel bahar, erit bu yolun karını,
Geçen seneleri anmayalım hiç
Dinle bülbüllerin şarkılarını
Güllerin kıpkızıl şarabını iç.
Bu dünya bir büyük meyhanedir, gel!
Gel bahar, gel bahar, yakınlarda gül!
Denize renginden armağan bırak
Ufuklarda gezin, semaya süzül
Sonra yavaş yavaş in, içime ak!
Gönlüm hasretinle divanedir, gel!

Halide Nusret Zorlutuna

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN (1892 -1959)

- 1892'de İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Bölümünü bitirmiştir. Çeşitli okullarda Fransızca ve Edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Milletvekilliği ve büyükkelçilik gibi görevlerde bulunduktan sonra 1956'da ölmüştür.
- Yazı hayatına çevirilerle başlamış; şiir, mensur şiir, anı, gezi, sohbet, deneme, hikâye ve mülakat (röportaj) türlerinde eserler vermiştir.
- Asıl kimliğini mülakat mensur şiir ve anı türündeki eserleriyle elde etmiş ve edebiyatımızda **röportaj türüne ilk adım atan sanatçı** olmuştur.
- Çeşitli dergilerde ünlü kişilerle yaptığı konuşmalarla tanınan yazarın **Diyorlar ki** adlı kitabı yazar ve şairlerle yapılan **ilk röportaj** örneğidir.
- Anafartalar Komutanı Mustafa Kemal'le Mülakat** adlı eserde edebiyatımızda Atatürk ile yapılan ilk ayrıntılı konuşma örneğidir.
- Mustafa Kemal Paşa'nın yakın çalışma arkadaşlarından biri olan Ruşen Eşref, Mustafa Kemal Paşa'yı Türk basınında ilk defa tanıtmıştır.
- Ruşen Eşref'in ölümünden sonra basılan **İstiklal Yolunda** (1960) ve **Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki** (1961) adlı iki yapıtı daha vardır.
- İstanbul ile ilgili gezi ve araştırmalarından dolayı edebiyat tarihinde daha çok "**Çeşmeler Kâşifi, İstanbul Seyyahi**" gibi adlarla da anılmıştır.

ESERLERİ

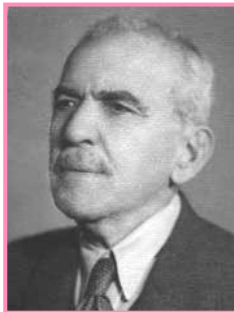
- Konuşmalar:** Diyorlar ki
- Fıkra:** Geçmiş Günler
- Hatıra:** Ayrılıklar, Atatürk'ü Özleyiş
- Mensur şiir:** Damla Damla
- Anı:** Anafartalar Komutanı Mustafa Kemal ile Mülakat

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER(1885 - 1966)

- İstanbul'da doğmuştur. Orta öğrenimini Mekteb-i Sultani'de tamamlamıştır. 1909'da Fecr-i Ati topluluğuna katılmış, daha sonra Milli edebiyata girmiştir. 1912'de Türk Ocağı'na başkan seçilmiştir. İki kez MEB'e getirilmiş, birçok defa milletvekilliğine seçilmiş, 1966'da ölmüştür.
- Edebiyata Fecr-i Ati topluluğunda şiirle başlamış ve bu topluluğun başkanlığını yapmıştır. Daha sonra Milli edebiyat hareketine katılmıştır.
- Şiir, öykü, mizah ve eleştiri türlerinde eserler vermiş; ama daha çok hatipliği ile tanınmış ve Türk milliyetçiliğinin yayılmasında etkileri olmuştur.
- Dönemin gençlerine milli heyecanla örnek olan konuşmalar yapmış ve **İstiklal Marşı**'nı mecliste **ilk okuyan** sanatçı olmuştur.
- Hitabetlerini ve çeşitli gazetelerde yayınlayan makalelerini "**Dağ Yolu** ve **Güne Bakan**" adlı kitaplarda toplamıştır.

EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN (1864 - 1947)

- 1864 yılında Niğde'de dünyaya gelmiştir. Musul, Bağdat, Ankara gibi şehirlerde valilik yapmıştır. Mütareke yıllarında İçişleri Bakanlığı görevini yürüten Tepeyran, Anadolu'daki mücadeleye yardım ettiği gerekçesiyle yargılanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde milletvekilliği yapmıştır.
- Ebubekir Hazım Tepeyran, önce çocukluğu daha sonra da valilik yaptığı sırada tanıştığı Anadolu köyleriyle ilgili izlenimlerini gerçek ve nesnel bakış açısıyla anlattığı **Küçük Paşa** adlı romanıyla edebiyat tarihimizde iz bırakmıştır.

- Nabizade Nâzım'ın "Karabibik" adlı romanının ardından "Küçük Paşa" köy romancılığımızın en önemli ikinci eseri olarak kabul edilmektedir. Bu romanda Tepeyran, köylü bir kadın ile oğlunun yaşam biçimini anlatmış ve yerel dilin kalıplarına özen göstermiştir.

Hap Bilgi

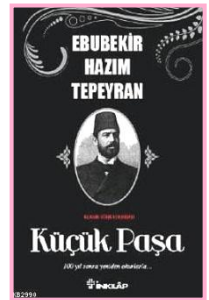
- Küçük Paşa**, Türk edebiyat tarihinde kahramanı çocuk olan ilk roman olma özelliği de taşır.
- Türk edebiyatında ilk köy romanı, Nabizade Nâzım'ın **Karabibik** adlı romanı iken ikinci köy romanı ise Ebubekir Hazım'ın **Küçük Paşa** adlı romanıdır.

ESERLERİ

- Roman:** Küçük Paşa
- Hikâye:** Eski Şeyler
- Şiir:** Les Fleurs Degeneres, Kar Çiçekleri
- Anı:** Ebubekir Hazım Tepeyran-Hatıraları, Zalimane Bir İdam Hükümü

KÜÇÜK PAŞA

Niğde'nin bir köyünden Keleşoğlu Ali askere çağrılır. Kurada İstanbul'u çeker. Orada hemşehrisi Kamil ile karşılaşır. Kamil, Sadrazam Suat Paşa'nın yanında çalışmaktadır. İki arkadaş oturup dertleşirler. Ali karısının doğurmak üzere olduğunu söyler. Bunu duyan Kamil, Paşa'nın yengesinin de bu günlerde doğuracağını, güçlü kuvvetli bir sütanne aradıklarını bildirir. Durum Paşa'ya iletilir ve Ali'nin karısı Selime konağa getirilir. Selime kendi oğlu Salih'i haftada iki gün, Paşa'nın yeğeni Haldun'u ise her gün emzirir. Haldun konuşmaya başlayınca, Suat Paşa'ya «Paşababa» der. Selime'nin oğlu Salih de aynı şeyi yapınca Paşa'nın karısı bundan hoşlanmaz. Üstelik Salih'i de sevmez.

Paşa ise çocukları olmadığı için, bütün sevgisini bu iki çocuğa vermiştir, onları ikiz gibi giydirir. Selime konakta Anadolu şivesi, saflığı ve temizliğiyle kendini sevdirebilir. Ali, ayda bir konağa gelerek onu görür. Paşa, evladı yerine koyduğu Salih'in okuması için bir Fransız mürebbiye tutar. Fakat bir görevle Anadolu'ya gidince karısı, çocuğun eğitimini baltalar, mürebbiyeyi kendi yanına alır. Paşa uzun bir ayrılıktan sonra İstanbul'a döner. Hastalanarak ölür. Teskere alan Ali de eşi Selime ile köyüne dönünce, Salih büsbütün desteksiz kalır. Naime Hanım sevmediği bu oğlanı hemen köyüne gönderir. Bu arada Ali, köyde iken, İstanbul'dan bir mektup alır. Mektupta, karısının konaktaki arabacıyla oynadığı yazılıdır. Ali eşini boşar, bir başka kadınla evlenir. Selime ortada kalır. Sonunda, yakın köyden bir adama varır. Salih köye gelince kendisini, annesi yerine üvey annesi karşılar. Köyü düşündüğü gibi bulamayan çocuk, bir de üvey anasının zulmüne göğüs gerer. Babası Ali yeniden askere gidince, üvey ana bütün hıncını Salih'ten çıkarır. Bir kış gecesi, öksürerek kendisini uyandırdı diye, onu kapının önüne koyar. Dışarıda iyice öksürdükten sonra içeri girmesini öğütler. Salih, bu soğuk ve karlı havada üşür. Sağlığı bozulur. Anasının cefasından usanır. Köyden kaçmaya karar verir. İmamın ahırında sabahladıktan sonra yola çıkmağı tasarlar. Öte yandan Paşa'nın karısı Naime Hanım, kocası ölünce genç bir adamla evlenmiş, bir de çocuk doğurmuştur. Bir gün düşünde Paşa'yı görür. Salih'e yaptığı haksızlıktan ötürü Paşa onu azarlar. Aynı gece Salih'i de düşünde görür. Karlı, tipili bir meydanlıkta birtakım hayvanlarla boğuşan çocukcağız, sonunda yere yuvarlanarak hareketsiz kalır. Naime Hanım korkuyla uyanır. Yaptıklarından pişman olmuştur. Ertesi gün Salih'in geri getirtilmesini kocasından ister. Telgraflarına gelen cevapta, iki gece önce Salih'i kurtların parçaladığı yazılıdır.

Hap Bilgi

- ✱ **Küçük Paşa** romanının kahramanları arasında Salih, Selime, Keleşoğlu Ali, Kamil, Sadrazam Suat Paşa, Naime Hanım vb. bulunmaktadır.

İBNÜRREFİK AHMET NURİ (1874 - 1935)

- 1874 yılında İstanbul'da doğan İbnürrefik Ahmet Nuri, son devrin en önemli komedi yazarlarından biridir. Tiyatroya 1908 yılında aktör olarak başlayan sanatçı, tiyatro yazarlığını başlı başına bir uğraş olarak görmesiyle diğer yazarlardan ayrılır.
- Fransızcadan birçok adaptasyon da yapan sanatçının eserlerinde o dönemin Fransız komedilerinin de etkisi vardır. Çalışmalarına Cumhuriyet Döneminde de devam eden sanatçı, Cumhuriyet tiyatrosunun oluşmasında ve gelişmesinde büyük katkıda bulunmuştur.
- Başlıca eserleri arasında "Alemdar, Sivrisinekler, Ceza Kanunu, Dört Cihar, Nurbaba, Hisse-i Şayia, Seriyeh Mahkemesinde, Belkıs, Himmetin Oğlu, Son Ateş, Aşk-Atık, Cereme, Dengi Dengine, Tecdid-i Nikâh, Gücü Gücüne Yetene, Fırsat Yoksulu, Kadın Tertibi, Açık Bono, Nakış, İki Bebek, İki Ateş Arasında, İzdivaç Projesi, Yeni Dünya, Ferda" vb. bulunmaktadır.

MUSAHİPZADE CELAL (1868 - 1959)

- Türk edebiyatında tiyatro alanında ilk yazılı eserlerin verilmeye başladığı II. Meşrutiyet döneminde yetişmiş ve sadece tiyatro alanında eser vermiş iki önemli yazardan birisidir Cumhuriyetin ilanından sonra eserler vermeye devam etmiş, konularını Osmanlı döneminden günlük yaşamdan almıştır. Osmanlı toplumunda yozlaşan değerleri hicveden komedi tarzında eserler vermiştir. Yirmiden fazla oyunu bulunur.
- Sanatçının pek çok oyunu Darülbeyaz ve şehir tiyatrolarında da sahnelenmiştir.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Tiyatro bilgisini Ahmet Vefik Paşa'nın Moliere çevirilerini inceleyerek artırmıştır. Yayımlanan ilk oyunu olan **Türk Kızı**'nı bu dönemde yazmıştır, oyun 1912' de Köprülüler adıyla sahnelenmiştir.
- Belediye işlerine kadınların baktığı devri hicveden **İstanbul Efendisi** adlı ilk müzikal oyununun ardından; **Macun Hokkası**, baba parası yiyen mevki sahibi kimseler ile yaşamlarını alın terleriyle kazanmaya çalışan emekçiler arasındaki karşıtlığı anlatan Yedekçi, Kaşıkçılar, Atlı Ases, Demirbaş Şarl gibi oyunları yazmaya ve sahnelenmeye devam etmiştir.
- **Lale Devri** adlı oyunu, İstanbul'da ilk defa kadınların tiyatroya gelmesini sağlayan oyun olmuştur. Türkiye'ye özgü denebilecek bir müzikal komedi türünün ilk yazarı olma özelliğini taşıyan Musahipzade, 18.yüzyıl Osmanlı toplumundaki idari bozuklukları ve dini sömürüyü yansıtmıştır.
- Zenne rolleriyle kendisi de sahneye çıkmış Musahipzade Celâl'in oyunlarından Aynaroz Kadısı 1938' de, Bir Kavuk Devrildi"1939'da Muhsin Ertuğrul tarafından filme alınmıştır.
- Sanatçı Fermanlı Deli Hazretleri, Aynaroz Kadısı, Bir Kavuk Devrildi gibi oyunlarında Osmanlı'nın çeşitli kurumlarını eleştirmiştir.

ESERLERİ

- **Tiyatro**: Türk Kızı, **Köprülüler**, İstanbul Efendisi, Lale Devri, Macun Hokkası, Yedekçi, Kaşıkçılar, Atlı Ases, Demirbaş Şarl, İtaat İlâmı, Moda Çılgınlıkları, **Fermanlı Deli Hazretleri**, Aynaroz Kadısı, Kafes Arkasında, **Bir Kavuk Devrildi**, Mum Söndü, Pazartesi... Perşembe, Gül ve Gönül, Balaban Ağa, Selma, Genç Osman.

Hap Bilgi

- ✱ Türk edebiyatında sahneye konulan ilk oyun Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı oyunudur.
- ✱ Musahipzade Celal'in **Lale Devri** adlı oyunu ise İstanbul'da ilk defa kadınların tiyatroya gelmesini sağlayan oyun olmuştur.

ALİ CANİP YÖNTEM (1887 - 1967)

- Milli edebiyatın öncülerindendir. Ömer Seyfettin ile birlikte Genç Kalemler dergisini çıkarmıştır ve bu derginin başyazarlığını yapmıştır. 1967'de ise ölmüştür. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp ile birlikte Yeni Lisan hareketinin kurulmasına öncülük etmiştir; Milli Edebiyat akımının teorisyenleri arasında yer almıştır.
- Edebiyata Fecr-i Ati topluluğunda başlamış ve ilk şiirlerini Divan şiiri geleneğine bağlı kalarak yazmıştır, daha sonra 1911'de Milli edebiyata katılmış ve Yeni Lisan'la şiirler yazarak aruzdan heceye geçmiştir.
- Yazdığı şiir ve makalelerle Milli edebiyat anlayışını savunmuştur; ancak şairliğinden çok okul kitapları edebiyat ve edebiyat tarihi üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanınmıştır.
- Şiirlerinde önce aruzu, sonra da heceyi kullanmış ve **Beş Hececiler** üzerinde etkili olmuştur.
- Halk şiiri nazım biçimlerini fazla kullanmamıştır, Batılı nazım biçimleri ile özellikle de **terzarima** nazım şekliyle şiirler yazmıştır.
- Şiirlerini **Geçtiğimiz Yol** adlı bir kitapta toplayan sanatçı, daha sonra şiir yazmayı bırakıp edebiyat incelemeleri ile uğraşmıştır.
- Makalelerini Milli Edebiyat Meselesi ve Cenap Beyle Münakaşalarım adlı kitapta toplamıştır.

ESERLERİ

- **Şiir**: Geçtiğimiz Yol
- **Makale**: Milli Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey ile Münakaşalarım
- **İnceleme**: Türk Edebiyat Antolojisi
- **İnceleme**: Leyle ile Mecnun
- **İnceleme**: Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri
- **İnceleme**: Epope, Naima Tarihi

REFİK HALİT KARAY(1888 -1965)

- İstanbul'da doğmuştur. Mekteb-i Mülkiye'ye girmiştir. Meşrutiyet'ten sonra öğrenimini bırakıp gazetecilik yapmıştır. 1913'te muhalefeti desteklediği için iktidarcı Sinop'a sürgün edilmiş; sonra Çorum, Bilecik ve Ankara'ya sürülmüştür. 1918'de İstanbul'a dönmüştür, Robert Koleji'nde öğretmenlik yapmıştır. Milli Mücadeleye karşı olduğu için yüzellilikler listesine alınmıştır ve yurdu terk etmek zorunda kalmıştır.
- 15 yıl Beyrut ve Halep'te sürgün yaşamıştır.1938'de affedilerek yurda dönmüştür ve yaşamını kalemiyle kazanmaya çalışmıştır ve İstanbul'da ölmüştür.
- İstanbul'da doğan sanatçı sanat hayatına **Fecr-i Ati** topluluğunda başlamış; daha sonra **Milli edebiyat** hareketine katılmıştır.
- **Roman, öykü, tiyatro, sohbet, makale, mizah, anı** fıkra, mensur şiir türlerinde eserler vermiştir; ancak roman ve öykü yazarı olarak tanınmıştır.
- Fecr-i Ati döneminde Kalem ve Cem adlı mizah dergilerine **Kirpi** mahlasıyla yazılar yazmıştır; ardından **Aydede** adlı mizah dergisini çıkarmıştır.
- **Aydede** adlı dergide Kurtuluş Savaşı aleyhine yazdığı yazılarından dolayı yüzellilikler listesine alınmış ve çeşitli yerlere sürgüne gönderilmiştir.
- Eserlerinde sürgün hayatında tanıdığı Anadolu'yu ve Anadolu insanını realist bir gözlemle anlatmıştır ve Türk öykücülüğünü **Anadolu**'ya taşımıştır.
- Nitekim sürgün hayatında Anadolu'yu ve halkın yaşamını yansıttığı **Memleket Hikâyeleri** İstanbul'dan Anadolu'ya açılan ilk öykü örneklerindendir.
- Türk edebiyatında ise Halit Ziya ve Hüseyin Cahit'i örnek alan yazarın ilk öykülerinde **yerel tipler** ve konular anlatılır.

- Sanatçının en bilinen eseri, yazarın 1908 - 1919 yılları arasında yazdığı ve 17 öyküden meydana gelen **Memleket Hikâyeleri**'dir. Bu eserdeki kahramanlar orta tabakaya ait insanlardır.
- Eserde yer alan başlıca hikâyeler arasında **Boz Eşek, Yatık Emine, Şeftali Bahçeleri, Garip Bir Hediye, Koca Öküz, Vehbi Efendi'nin Kuşkusu, Sarı Bal, Şaka, Küs Ömer, Yatır, Komşu Namusu, Yıldı Bir, Sus Payı, Kuvvete Karşı, Cer Hocası, Ayşe'nin Yazgısı, Garaz, Bir Saldırı** bulunur.
- **Yatık Emine**, yazarın sosyal eleştiriyi metin içinde en iyi biçimde erittiği öykülerden biridir. Yatık Emine, lakaplı bir hayat kadınının burada yaşadıkları, dışlanmışlığı, açlığı, ölümü toplum vicdanını derinden sarsacak biçimde anlatır.
- **Vehbi Efendi'nin Şüphesi**, kendi halinde yaşayıp giden, insanlarla yakın ilişki kuramayan bir kişinin çevresindeki insanlar tarafından iyi niyetinin kötüye kullanılması konu edilir.
- **Sarı Bal** adlı eserde ahlaki değerlerin yok olduğu bir kasabada yaşayan ve toplumsal koşullara yenilen kişilerin, başından geçen olaylar ele alınmıştır.
- **Şaka**'da, İstanbul'dan Anadolu'nun küçük bir kasabasına sürgün edilen üç memur arkadaşın başından geçen olaylar ele alınır.
- **Küs Ömer** hikâyesinde, Zehra ile Ömer adlı bir evli çiftin, ayrılmalarına neden olan komik olaylar ele alınır.
- **Boz Eşek**'te dünya ile ilişkisi; gelip geçen, bazen de geçerken konaklayan yolculardan aldıkları yanlış haberlerden ibaret olan cahil bir köyde geçen olaylar, yazarın kendine özgü ironik bakış açısıyla anlatılmıştır.
- **Yatır**'da tıpkı Boz Eşek gibi halkın bilinçsiz inancını, sahtekâr din adamlarını mizah yoluyla eleştirir. Olaylar Maslak'ta geçer.

- **Sus Payı**’nda yazar, diğerlerinden çok farklı bir konuya eğilir ve bu hikâyesinde işçi, işveren ilişkilerini ve fabrika düzenini ele alır.
- Sürgün edilmiş olduğu **Sinop, Bilecik ve Ankara**’daki gözlemlenerek yararlanarak yazdığı bu hikâyelerinde olaylar hep **Anadolu**’da geçmektedir ve **Maupassant** tarzındadır.
- Ankara Hükümeti aleyhine yazdığı yazılar nedeni ile Hatay’a sürgün edilmiş; uzun yıllar yurt dışında yaşamıştır ve burada yazdığı hikâyelerini **Gurbet Hikâyeleri**’nde toplamıştır.
- Olaya dayalı Maupassant tarzı hikâyeler yazan yazar; **realizmin** etkisinde kalmıştır ve gözleme önem vermiş ve kahramanlarını yaşadıkları çevreyle birlikte ele almıştır.
- Hikâye kahramanları arasında köylüler, Anadolu kadınları, imamlar ve kasaba memurları önemli yer tutmaktadır.
- Eserlerinde kişilerin iç dünyalarına yönelik psikolojik tahliller oldukça yetersizdir; ama tasvir konusunda oldukça başarılıdır.
- Hikâye ve romanlarında dönemin siyasi ve sosyal olaylarını, yakından tanıdığı Anadolu’yu sürgün hayatını aile yaşamını konuşma dilinin canlılığı ve akıcılığı ile ortaya koymuştur.
- Romancılığı ve öykücülüğü dışında hiciv ve mizah alanındaki yazılarıyla da ün yapmış ve bu alandaki yazılarını **Aydede** dergisinde yayınlamış; **Kirpinin Dedikleri, Guguklu Saat, Ay Peşinde** adlı kitaplarında toplamıştır.
- Yirmiye yakın romanı bulunan sanatçının ilk romanı **İstanbul’un iç Yüzü**’dür. Teknik bakımından yetersiz olan bu eser siyasi bir mizah romanı özelliği taşır.
- İlk ve en önemli romanı **İstanbul’un İç Yüzü**’nde I.Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan savaş zenginleri ile onları destekleyen politikacıları eleştirmiştir.
- **Sürgün**’de sürgüne gönderilen bir subayın ailesi, arkadaşları ve kendisiyle ilgili başından geçen olayları anlatmıştır.
- **Çete** romanında Hatay ve Antakya’nın bağımsızlığı için mücadele eden Türk mücahitlerinin faaliyetlerini işlemiştir.
- **Yezidin Kızı** ikinci sürgün yıllarında ecnebi vapurlarıyla yaptığı seyahat esnasında gözlemlediği yerli yabancı kişiler ve Hatay, Şam, Beyrut civarına ait izlenimlerinin anlatıldığı egzotik bir romandır.
- **Anahtar**, Cumhuriyet devri İstanbul’unda mevki sahibi memurların, sanatkarların, yüksek sosyete hastalarının aile ve toplum hayatının ele alır.
- **Bu Bizim Hayatımız**, yalı-konak ve vurguncu zenginlerin yaşadığı apartman hayatı içinde, değişen şartlara uyum sağlamakta güçlük çeken imparatorluk zamanından kalma ailelerin dramını dile getirir.
- **Kadınlar Tekkesi**, tekke ve zaviyeler kapatıldıktan sonra sahte bir şeyhin yüksek sosyete muhiti içinde nasıl tutunduğunu ve şehvanî arzularını tatmin için bu kurumu nasıl yozlaştırdığını anlatır.
- **Bugünün Saraylısı**, İkinci Dünya Savaşı yıllarında kaçakçılık sayesinde zenginleşen kahramanlarıyla, aynı dönemde İstanbul’un kenar mahallelerinde yaşayan insanların hayatlarını, komşuluk ilişkilerini, aile anlayışlarını ve imkân karşındaki tutumlarını anlatır.
- **Bugünün Saraylısı** adlı romanında genç ve çok güzel bir kızın babasının işleri nedeniyle dayısına gönderilmesi ve dayısının yanında başına gelen olaylar anlatılıyor.
- **Yezidin Kızı** adlı romanında ise bir adamın akıl hastası bir kadınla geçirdiği olaylar işlenmiştir.
- Romanlarında kadın ve aşk etrafında gelişen sürükleyici konuları **realist** bir anlayışla kalemle ele almıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Memleket Hikâyeleri, Gurbet Hikâyeleri, Eskici, Garaz
- 📖 **Roman:** İstanbul'un İç Yüzü, Yezidin Kızı, Çete, Karlı Dağdaki Ateş Sürgün, Dört Yapraklı Yonca, Dişi Örümcek, Kadınlar Tekkesi, Sonuncu Kadeh, Yer Altında Dünya Var, 2000 Yılı'nın Sevgilisi, Bu Bizim Hayatımız, Anahtar, Kadınlar Tekkesi, Bugünün Saraylısı, İki Cismimli Kadın, Nilgün, Yerini Seven Fidan, Ayın On Dördü, Ekmek Elden Su Gölde, Yüzen Bahçe
- 📖 **Mizah:** Kirpinin Dedikleri, Guguklu Saat, Ay Peşinde, Agop Paşa'nın Hatıraları, Tanıdıklarım, Bir Avuç Saçma, Sakın Aldanma İnanma Kanma, Makyajlı Kadın, İlk Adım, Tanrıya Şikâyet
- 📖 **Oyun:** Deli, Tiryaki Paşa, Kaniye Müdafaası
- 📖 **Anı:** Bir Ömür Boyunca, Minelbab İlelmihrab

YATIK EMİNE - MEMLEKET HİKÂYELERİ

Yatık Emine adında bir kadın vardır, bu kadın Ankara'da fahişelik yaparak hayatını kazanmaktadır. İl merkezinde art arda olaylar çıkmasına sebep olduğundan dolayı ilçede oturtulmak ve başka bir yere gitmesine engel olmak için

Kaymakam, jandarma bölük komutanına emir gönderir, ayrıca kasabanın genel ahlakının bozulmaması için gerekli önlemler alınmasını da istemiştir. Jandarma bölük komutanının ismi Sabri'dir. Sabri ilk olarak Yatık Emine'yi yanına çağırır ve olayların çıkmaması için kendisini uyarır. Yatık Emine'de tamam, der uzaklaşır. Yatık Emine'nin ilçede olmasından dolayı halk devamlı tedirginlik içerisinde ve Yatık Emine'yi dışlamaktadır. Yatık Emine'nin yatacak bir yeri olmaması karşısında, ilk olarak hapishanede kadınlar koğuşuna konulur, hapishanedeki kadınların çirkin tavırları ile karşılaşır ve orada dövülür, ardından hapishaneden alınır.

Hastaneye gönderilir, orada iyi bir yaşam sürmeye başlar. Gürcü Server adında bir genç delikanlı hastanede görevlidir ve Yatık Emine'ye yardımcı olmaktadır fakat hastaneden çıkartılarak kendisine bir ev tahsis edilmesi kararı Kaymakamlığın emriyle Sabriye ulaşır. Sabri Yatık Emine'ye kıyıda köşede bulunan, ilçeden uzak bir yerde ev bulur fakat evin içerisi boştur, hiç bir eşya yoktur. Yatık Emine burada sefil bir şekilde yaşamaktadır. Gürcü Server adındaki kişi Yatık Emine'ye gizli gizli yardım etmektedir ve ona eşya tahsis etmiştir. Yatık Emine bu olaydan memnun kalmıştır ve bir süre iyi bir yaşam sürmüştür. Bir ara evi terk ettiğinden eşyaları, yakındaki halk tarafından fahişenin eşyası mı olur gerekçesiyle alınır ve Yatık Emine gene sefalet içinde yaşamaktadır. Sabri Yatık Emine'ye acımaktadır ve kendi adına Yatık Emine'nin ekmek alması için fırıncı ile konuşur. Fırıncı her gün Yatık Emine'ye 1 ekmek vermektedir.

Yatık Emine 1 ekmeğin kendisine yetmeyeceğini söyleyerek 3 ekmeği alır. Fırıncı, Emine'yi Sabri'ye şikâyet eder ve artık Emine fırından ekmeği alamamaktadır. Günler Emine için yaşanmaz hale gelir. Artık Emine'den haber alınamamaktadır. Jandarma bölük komutanı Sabri bu olay için jandarma er ve çavuşu görevlendirmiştir. Jandarma er ve çavuş Yatık Emine'nin yanına gitmek için yola koyulur ve evine vardıklarında Yatık Emine'nin cesediyle karşılaşır.

BOZ EŞEK - MEMLEKET HİKÂYELERİ

Hüsmen Hoca ve köy halkına Tanrı Misafiri ihtiyar, güçsüz, hasta ve yaşlı bir adam gelir. Yanında da eşeği vardır. Fakat yaşlı dede çok hastadır. Yaşlı dede ölürken kuşağındaki sekiz altınla eşeğini Mekte'ye vakfettiğini vasiyet eder.

Köy halkı Boz Eşeğe dinsel bir ödev gibi bakarlar. Hüsmen Ağa yorucu ve uzun yola rağmen eşeği kasabaya götürüp hükümete teslim etmek ister. Fakat Kabak Kadı'nın İstanbul'da olduğunu öğrenir. Kaymakam ve Jandarma onu iki hafta oyalar. Hüsmen Ağa da köyüne döner. İki hafta sonra tekrar kasabaya gider. Kaymakam ve jandarma, Hüsmen Ağa'yı tekrar başlarından savarlar çünkü Kabak Kadı henüz İstanbul'dan dönmemiştir. Üçüncü yolculuğun dönüşü yine eşek arkada olur. Böyle iki buçuk ay geçer. Boz Eşek köyde serbesttir ve dolaşıp dolaşıp gelir. Fakat bir gün geri dönmez. Köylüler yazılan belgelere, basılan mühürlere bakarak eşeğin Hicaz'a gittiğine inanırlar. Fakat olayın yılında kasabada Hüsmen Ağa, pazar yerinde Boz Eşek'i Kabak Kadı'nın altında görür.

ŞEFTALİ BAHÇELERİ - MEMLEKET HİKÂYELERİ

Anadolu'nun Saadâbadlarından biriydi bu kasaba. Irmağa giden yol sayısız şeftali bahçelerinin arasından geçer, gider. Bütün kasaba şeftali kokar.

Burası uzak diyarlara ün salmış, dillere destan olmuş bir yerdir. Buradaki mutasarrıflar işleriyle asla meşgul olmazlar, hep eğlenirler. Kasabaya yeni bir Yazı İşleri Müdürü gelir. İkinci vakti kalemelerin boşalıp dairelerde kimsenin kalmadığını görünce hayrete düşer. Buraya ilk geldiğinde buradaki en büyük memur olacağını ve insanlara parmak ısırtacak eserler yapmayı plânlar. Buradaki memurların şeftali bahçeleri içinde sürekli rakı içip eğlenmelerine sinir olur. Önerdiği hiçbir fikir kayda alınmaz. Yeni müdür bir gün muhasebecinin ısrarlarına dayanamaz ve hatrını kırsa güceneceğini söyleyen muhasebecinin kır gezisi teklifini kabul eder içinden bir kereden bir şey olmaz diye geçirir. Bu gezi çok hoşuna gider. Birkaç gün sonra ırmağa yıkanmaya gideceklerini söyler memurlar ve müdürü de çağırırlar. Müdür ırmağı hiç görmediğinden bu teklifi de kabul eder. Dönüşte değirmende yiyip içerler. İçkiyi çok kaçırdıklarından orada sızarlar ve geri dönemezler.

Bir süre sonra müdür de onlardan olur. İşleri boşlar. Arkadaşlarına kendini mazur göstermek için toyluğunu öne sürer. Sabah eve giren ve sinirleri gevşeten olgun bir meyve kokusu eşliğinde nargilesini alıp bir köşeye oturur. Bu kasabaya ilk geldiğindeki çalışma isteğini ve arkadaşları eğlendiği için onlara kızdığı günleri tebessümle anar ve nargilesini içine çekerek "Gel keyfim gel" der. Bundan sonra da hep rahatına bakar.

SARI BAL - MEMLEKET HİKÂYELERİ

Sarı Bal bir çengidir. Eğlenmek isteyenler Sarı Bal'ın evine gider ve rakısını yudumlayarak Sarı Bal'ı izler. Bir gün Sarı Bal'ın kapısı çalar. Önce kapıyı açmak istemez ama kapıyı çalanın Hilmi Ağa olduğunu öğrenince kapıyı açmak zorunda kalır. Hilmi Ağa o kasabada herkese lâfını dinletir. Sarı Bal Hilmi Ağa ve yanındakileri eğlendirir, sürekli rakı verir. Kasabaya yeni gelen polis müdürü katı olduğundan bu şekilde eğlenmeyi yasaklamıştır. O yüzden Sarı Bal'ın evinin önünde sürekli devriye gezdirir.

Fakat o gün kar yağdığından nöbetçiler ortalıkta olmaz diyen düşünüp gelir Hilmi Ağa ve arkadaşları Fakat yanılırlar. Biraz sonra kapı çalar ve polis içeri girer. Herkesi toplar. Evde iki tane yatak vardır. Bir tanesinde iki çıkıntı bir tanesinde ise bir çıkıntı bulunmaktadır. Polis, Sarı Bal'ın iki tane çocuğu olduğunu bilir fakat üçüncü kişinin kim olduğunu tahmin edemez. Örtüyü açar. Örtünün altından çıkan kişi amirine ne diyeceğini bilemez.

YEZİDİN KIZI

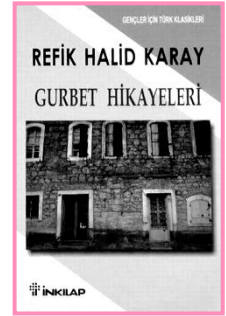
Hikmet Ali isminde bir mebus gemi seyahatine çıkar. Seyahati esnasında bir kadın hem güzelliğiyle, hem de yanındaki uzun sakallı adamla Kürtçe konuşmasıyla ilgisini çeker. Aradan fazla bir vakit geçmeden bu bayan kendisiyle tanışmak ister ve ona ismiyle hitap eder. Ayrıca bayan İspanyolca ve Fransızca da konuşmaktadır. Zeli Yezdi adında olduğunu söyleyen bu bayan, bu durumu Hikmet Ali Bey'in de garipsediğini fark eder ve onun bu merakını giderir. Kendisi yıllar önce Yezid soyundan gelen ailesinin Arjantin'e taşındığını ve bu sebeple Kürtçe öğrendiğini söyler. Hikmet Ali Bey bu bayandan çok hoşlanmaktadır. Onun bu gizemli şahsiyetine ve güzelliğine karşı büyük bir ilgi duymaktadır. Fakat Hikmet Ali Bey onun bir casus olduğunu düşünerek, bir yandan da bu tanışmadan endişe duymaktadır. Bayan; Türkiye, Suriye ve Irak hakkında sorular sormaktadır. Zeli, Hikmet Ali'nin bu durumdan raatsız olduğunu anlayınca ona amacını açıklar. Şu an seksen bin civarında kalan Yezidi halkını uygun bir toprak parçası üzerine yerleştirip, huzur içinde yaşamalarını sağlamak istediğini söyler. Hikmet Ali onu hoş bulmasının da etkisiyle, kötü bir niyetinin olmadığı hissine kapılır. Zeli gemi seyahatinden sonra onu arayacağını ve ona ileride çok ihtiyacı olacağını söyler. Bu ikili gemide çok güzel anlar yaşar. Zeli Hikmet Ali'yi köyünden alarak Suriye'de Pamir denilen yerine çağırır.

Oradan da Yezidi halkının yaşadığı yerlere götürerek amacını daha ayrıntılı bir şekilde anlatır. Ona âşık olan Hikmet Ali ona yardımcı olup olamayacağına karar veremez. Şeyh Şemun adında Zeli'nin her türlü işinde yardımcı olan kişiyle Hikmet Ali arasında bir soğukluk vardır. Uzun yolculuk ardından, Şeyh Şemun dayanamayarak ona hakikati açıklar. Zeli'nin bir akıl hastası olduğunu ve kendisinin de onun kocası Senyor Alfonso olduğunu açıklar. Hikmet Ali hayal kırıklığına uğrar ve zor da olsa Zeli'ye bu teklifini kabul edemeyeceğini söyler. Herkes kendi yoluna gider.

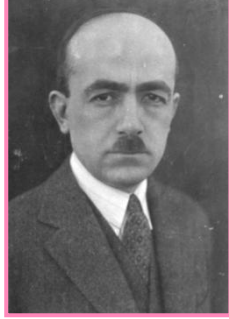
ESKİCİ - GURBET HİKÂYELERİ

Hasan adında bir çocuk vardır ve İstanbul'da yaşamaktadır. İstanbul'da yaşarken anne ve babasını kaybetmiş, hiç yakın akrabası kalmamıştır. Yöre halkı Hasan'ı Filistin'e halasının yanına göndermeyi uygun görmüşlerdir. Hasan'ı vapura bindirip Filistin'e gönderirler. Halasının yanına giden Hasan, o yörenin diline yabancı olduğu için hiç kimseyle konuşmaz. Bir gün halasının evine ayak-kabıları tamir için bir eskici gelir ve Hasan onun karşısına oturarak onu seyretmeye başlar. Daha sonra eskiciye 'çiviler ağzını acıtmıyor mu?' der. Eskici önce çocuğun Türkçe konuşmasını garipser. Daha sonra sen nerelisin diye sorar. Hasan anlatmaya başlar. Hiç durmadan konuşmaktadır. Eskiciyle beraber memleketlerinden bahsederler. Eskicinin işi bitmiş, gitme zamanı gelmiştir. Ayrılırken hasan çok ağlar ama elinden hiçbir şey gelmez.

Hap Bilgi

Türk edebiyatında öyküyü Anadolu'ya taşıyan ve bunu "Memleket Hikâyeleri" adlı eseri ile ortaya koyan sanatçı, Refik Halit Karay'dır.

YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU
 (1896 - 1974)

- Kahire'de doğan yazar, Manisa ve İzmir'de öğrenimini tamamlamıştır, Milli Mücadele yıllarında Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katılmış, Mardin ve Manisa Milletvekiliği ile elçilik görevlerinde bulunmuştur. 1974'te Ankara'da ölmüştür.
- Yazı hayatına Fecr-i Ati'de topluluğunda başlamıştır, daha sonra **Milli Edebiyat** hareketine katılmıştır ve **Cumhuriyet devrinde** de eserler vermiş önemli yazarlarımızdandır.
- Fecriaticilerin "sanat şahsî ve muhteremdir" görüşünü paylaştığı ve "sanat için sanat" yaptığı bu ilk dönemde Nirvana adlı bir oyun, makaleler, denemeler, düzyazı şiirler ve öyküler yazdı.
- Balkan Savaşları ve I.Dünya savaşının getirdiği acılar sanat anlayışını değiştirmiş; daha sonra **toplum için sanat** anlayışını benimseyerek Milli edebiyat hareketine katılmıştır.
- Roman, hikâye, anı, mensur şiir, oyun, deneme ve makale gibi terlerde eserler vermekle beraber asıl kimliğini romanı ile kazanmış ve son dönemin en büyük romancılarından biri olmuştur.
- Yakup Kadri, Fecr-i Ati topluluğu dağıldıktan sonra bir süre Yahya Kemal'le birlikte **Nev-Yunanilik** yani neoklasisizm akımına yönelmiştir; ancak I.Dünya Savaşı'nın ülkeye getirdiği acı gerçekleri görmüş; yurt gerçeklerini ve milli duyguları işleyen öyküler yazmaya başlamıştır.
- Eserlerinde realizm ve natüralizmin ağır bastığı bir sanat anlayışını benimsemiş; **Balzac, Flaubert ve Emile Zola** gibi yazarlarından etkilenmiştir.
- Eserlerinde sağlam bir gözlem yeteneği ve güçlü bir **realizm** vardır.

- Teknik yönden başarılı olan sanatçı, **Halit Ziya'** dan sonra en sağlam üsluba sahip yazarımız olmuştur.
- **Bir Serencam** adlı eserlerindeki ilk öykülerinde bireysel temalar işlenmiş; ancak daha sonraki roman ve hikâyelerinde Anadolu, Anadolu insanı ve onun yaşamını ele almıştır ve daha çok toplumsal konuları dile getirmiştir.
- Fecr-i Ati döneminde ağır ve süslü bir dil kullanmış; ama milli edebiyat hareketine katılınca Yeni Lisan anlayışına uygun olarak sade dil üslubunu benimser.
- Eserlerinde genellikle bir fikri savunduğu için romanları tezli roman özelliği taşır. Edebiyatımıza **tezli roman** düşüncesini de ilk o getirmiştir.
- **Bir devrin romancısı** olarak tanınan Yakup Kadri romanlarında Türk toplumunun Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadarki siyasi ve toplumsal gelişmelerini bir sıra halinde ve bir bütünlük içinde işlenmiştir.
- **Kıralık Konak** adlı romanında Tanzimat'tan I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar yetişen üç kuşak arasındaki çatışmayı ve batılılaşmanın toplum üzerindeki etkilerini işlemiştir.
- Romanın başlıca kahramanları arasında **Naim Efendi, Servet Bey, Sekine, Hakkı Celis ve Seniha** bulunur.
- **Nur Baba**'da Bektaşî tekkelerinin yozlaşmasını ve tekkelerin toplum hayatında yarattığı büyük yıkımları anlatır.
- Karaosmanoğlu'nun ilk romanı olan "**Nur Baba**" 1922'de kitap olarak çıkmadan önce Akşam gazetesinde tefrika edilmiştir.
- Romanda, İstanbul'da bir Bektaşî tekkesinin şeyhiyle, evli bir kadın (**Nigar**) arasındaki tutkulu bir aşkın öyküsünü anlatır.

- Yazar bu romandan sonra bazı çevreler tarafından Bektaşiliği küçük düşürmekle suçlanmıştır. Eser Muhsin Ertuğrul tarafından, “**Boğaziçi Esrarı**” adı altında filme çekilmiştir.
- O yıllar Karaosmanoğlu’nun Eski Yunan ve Latin edebiyatıyla ilgilendiği ve Çamlıca’daki bir Bektaşî tekkesine devam ettiği dönemdir.

Hap Bilgi

- ✱ Nur Baba’yı Euripides’in Bakkhalar’ından esinlenerek ve tekkedeki gözlemlerine dayanarak yazmıştır.
- 📖 **Hüküm Gecesi**’nde Meşrutiyet dönemindeki siyasi parti kavgalarını dile getirir.
- **Ahmet Kerim**, Samiye, Selim Necati romanın başlıca karakterleri arasında bulunur.
- Rakip partiye mensup gazetecilere düzenlenen suikastlar, Doğuya özgü entrikalar, eleştiriye ve muhalif düşünceye olan hoşnutsuzluk, tek parti olma yolundaki baskılar ve bu çirkin kavganın arasında yeşeren temiz bir aşk ilişkisi romanın konusunu oluşturur.
- Eser, gazeteci Ahmet Samim’in bilinmeyen parti fedailerince öldürüldüğü 9 Haziran 1910 günüyle Sadrazam Mahmut Şevket Paşa’ya düzenlenen suikast sonrası günlerini bir gazeteci yazarın (Ahmet Kerim: Yakup Kadri) eleştiri gözlemleriyle daha çok siyasal açıdan işler.
- Yazarının siyasal roman olarak nitelediği “Hüküm Gecesi”nde Meşrutiyet döneminin iktidardaki “ittihat Terakki” ile muhalefetteki “Hürriyet ve itilaf” partileri arasındaki çekişmeler yansıtılırken, Babı-âli baskını, gazeteci Ahmet’in, Samim’in, Sadrazam Mahmut Şevket Paşa’nın öldürülmesi gibi olaylar anlatılır.
- 📖 **Yaban**’da Kurtuluş Savaşı yıllarında bir Anadolu köyünü, köylü-aydın çatışmasını Ahmet Celal’in gözlemlerine dayanarak anı biçiminde anlatır.
- 1942’de CHP Roman Armağanı’nda ikinciliği kazanmış olan Yaban, Karaosmanoğlu’nun en başarılı romanı sayılır.

- Roman, birinci dünya savaşı yıllarından başlayarak Sakarya Zaferi’ne kadar olan zamanı kapsar (1918–1922). Yani kurtuluş Savaşı yıllarını içerir.
- Roman İç Anadolu Bölgesi’nde Porsuk Çayı civarında bulunan bir köyde yaşanan olaylarla ilgilidir. Olaylar daha çok bu köyün içinde geçer.
- Eserin başlıca kahramanları arasında ise **Ahmet Celal**, Mehmet Ali, **Emine**, **Salih Ağa**, Şerif Çavuş vb. bulunur.
- 📖 **Sodom ve Gomore**’de işgal altındaki İstanbul’ un ahlaki çöküşünü ve belli bir kesimin yaşantısını Ürdün’deki Sodom ve Gomore adlı iki lanetli şehir ile özleştirilerek işlenmiştir.
- 📖 **Bir Sürgün**’de II. Abdülhamit döneminin siyasi baskılarına başkaldıran Jön Türk hareketini, onların Paris’e kaçışlarını ve oradaki hayatlarını işlemiştir. Genç bir doktorun Abdülhamit devrinde Paris’e kaçı, aşk yüzünden hastalanması, gurbette geçen yoksul hayatı eserin ana temasını oluşturur.
- 📖 **Ankara**’da Cumhuriyet’in ilk yıllarını ve Cumhuriyet dönemi Türkiye’sini ele alır. Romanın olay örgüsü, aslı kişi Selma Hanımın hayatına giren farklı konumlardaki üç erkek ile olan ilişkileri üzerine, şekillenmiştir.
- Romanda savaş sonrası kimi Kuvay-ı Milliyecilerin emekleri karşılığında yeni yönetimden pay istemeleri, idealizmin küçük çıkar hesapları karşısında tükenişi ve harcanışı; bunlara karşı Mustafa Kemal’in çevresinde toplanan ve kenetlenen bir avuç idealist aydının sapmalara ve yozlaşmaya karşı mücadeleleri anlatılır.
- 📖 **Panorama** iki ciltlik bu eserin ilk bölümünde Cumhuriyet’in ilanından sonraki inkılapların topluma yansımaları; ikinci bölümünde ise Atatürk’ün ölümünden sonraki gelişmeleri işlemiştir.
- 📖 **Hep O Şarkı**’da Abdülaziz dönemi ele alınmıştır, Münire ile Cemil’in aşkları üzerinde durulmuştur.

- Yakup Kadri'nin mensur şiir türünde verdiği **Erenlerin Bağından** ve **Okun Ucundan** adlı eserleri de vardır. Bu eserler sanatlı bir dille yazılmıştır.
- Milli Savaş Hikâyeleri, Bir Serencam, Rahmet'te** Kurtuluş Savaşı yıllarındaki Anadolu halkının uğradığı zulümleri anlatır.
- Hikâyede Ömer Seyfettin'in yolundan giden yazar, ikinci hikâye kitabı olan Milli Savaş Hikâyeleri adlı eserinde Kurtuluş Savaşı'nda daha çok cephe gerisinde yaşayanları işler. Örneğin kitapta yer alan Issız Köy ve Dilsiz Kız adlı hikâyede Anadolu'nun düşman işgaline uğrayan bir köyünde gördüklerini ele alır.
- Bir Serencam** kadın, namus, din, cehalet; savaşın Anadolu'da bıraktığı izler; aşk, toplum parazitleri, ruh sapıklıkları, umutsuzluk ve görev duygularını konu ediniyor.
- İzmir'den Bursa'ya (H. Edip Adivar, F. Rıfkı Atay, M. Âsım Us ile) Tedkîk-i Mezâlim Heyeti adına Millî Mücadele sırasında Batı Anadolu'daki Yunan zulmünü sergilemek için kaleme alınmış hikâyelerden meydana gelmiştir. Kitapta Yakup Kadri'ye ait beş metin vardır.
- Yazarın tiyatro alanında da **Nirvana, Veda, Sağanak** ve **Mağara** adlı oyunları bulunur.
- Nirvana**, içkinin delirttiği bir babanın yine içkiye düşkün, akıl sağlığı bozuk oğlunun aşk sanat ve yaşam önündeki kötümserliğini ele alıyor.
- Veda** toplumumuzdaki din ayrılığını hesaba katmadan herhangi bir kadınla sürdürülen metres hayatının taşlaması konusunu işlemektedir.
- Sağanak** eski ile yeninin, kuşakların çatışması ele alınırken **Mağara**'da ise aşkların arasına engel olarak giren kadere karşı güçsüzlük konusu işleniyor.
- Sanatçının anı türünde de eserleri bulunur. "**Zoraki Diplomat, Vatan Yolunda, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları**" büyükelçilik yıllarındaki anılarını içerir.

- Ergenekon** adı altında topladığı yazılar Millî Mücadele sıralarında, İkdâm gazetesinde çıkmış makalelerden oluşan küçük bir eserdir.
- 1932'de Vedat Nedim Tör, Şevket Süreyya Aydemir, Burhan Asaf Belge ve İsmail Hüsrev Tökin ile birlikte Kadro dergisinin kurucuları arasında yer alan **Kadro** dergisinin 1934'te yayınına son vermiştir.
- Halit Ziya'dan sonra en sağlam üsluba sahip yazarımız olarak tanımlanır Fransız **realist** ve **natüralist**lerini benimsemiştir.

ESERLERİ

- Roman:** Kıralk Konak, Nur Baba, Bir Sürgün, Yaban, Hüküm Gecesi, Sodom ve Gomore, Ankara, Hep O Şarkı, Panorama-I, Panorama-II
- Öykü:** Bir Serencam, İzmir'den Bursa'ya, Rahmet, Milli Savaş Hikâyeleri, Ceviz
- Mensur şiir:** Erenlerin Bağından, Okun Ucundan
- Anı:** Anamın Kitabı, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Vatan Yolunda, Politikada 45 Yıl, Zoraki Diplomat
- Oyun:** Nirvana, Veda, Sağanak, Mağara
- Monografi:** Ahmet Haşim, Atatürk
- Makale:** Kadınlık ve Kadınlarımız, Seçme Yazılar, Ergenekon, Alp Dağları'ndan ve Miss Chalfrin' in Albümünden

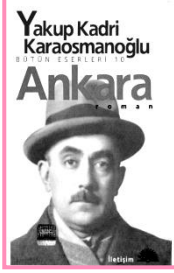
NUR BABA - Y. KADRI KARAOSMANOĞLU

Nur Baba bir Bektaşî şeyhidir. Kara sakallı güzel bir sesi olan zevke ve eğlenceye düşkün bir adamdır. Sesinde ve gözlerinde kadınları etkileyen bir şey vardır. Hem çıkarlarını korur hem de bu çıkarlarını isteklerini yerine getirmekte ustadır. Tekkeye gelen zengin kadınları etkiler ve paralarını toplar. Önce tekkenin ölen şeyhinin eşiyle evlenir ve tekkenin şeyhi olur. Daha sonra ise toplumda saygın bir yeri olan zengin Nigar'ı ağına düşünür. **Nigar**, Nur baba uğruna kocasını çocuklarını ve servetini terk eder.

Ancak Nigar da yaşanan bu düzensiz ha yata ayak uyduramaz sonunda Nur baba onu da terk eder ve **Süheyla** adlı genç bir kadınla evlenir.

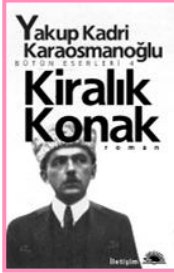
ANKARA - YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU

Bu romanda yeni kurulan Ankara'nın durumu anlatılır. Cumhuriyet yıllarında yanlış yorumlanan yeniliklerin bu yorumu yapanların ne denli gülünç duruma düştükleri gözler önüne serilir. **Selma Hanım** ilk eşiyle Kurtuluş Savaşı günlerinde İnebolu üzerinden bin bir güçlkle tahtakurularının kol gezdiği hanlarda konaklayarak Ankara'ya gelen küçük bir kentsoylu kadındır. Düşünce düzeyi çağdaşlaşmaya dönüktür, ilericidir. Kurtuluş savaşı sonrasında Selma Hanım ilerici gözükten Binbaşı **Hakkı Bey**'le ikinci evliliğini yaparsa da sonradan onun da değişmesiyle halkçı devrimci ve ilerici **Neşet Bey**'e yönelir.

KIRALIK KONAK - Y.KADRI KARAOSMANOĞLU

Kiralık Konak Yakup Kadri'nin ilk romanıdır. Yazar bu romanında Tanzimat Meşrutiyet ve Cumhuriyet kuşakları arasındaki görüş anlayış ve yaşayış farkları üzerinde durur. Eser realist bir nitelik taşır. Roman kahramanlarından **Naim Efendi**, büyük konağın en yaşlı kişisidir. II. Abdülhamit döneminin önemli kişilerinden, emekli bir bakandır. Temiz, titiz, dürüst bir Tanzimat efendisidir. Gelenek ve göreneklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Karısı Nefise Hanım ölmüş, konaktaki düzen bozulmuştur. Naim Efendi, kızı **Sakine Hanım**, damadı **Servet Bey**, torunları **Seniha** ve **Cemil** ile aynı konakta yaşamaktadır. Damat, alafrangalık düşkündür, torun Seniha ise iyice serbest yetişmiştir. Seniha konağa girip çıkan genç şair **Hakkı Celis**'le ilişkiye girer, ondan gebe kalır. Durumu öğrenen Naim Efendi çok sarsılır, bir şey yapamaz.

Bu arada I. Dünya Savaşı sürmektedir. Savaşın yarattığı pahalılık, yokluk konağa da yansır savaş zenginleriyle düşüp kalkmaya başlayan Seniha Avrupa'ya kaçar. Damat Servet Bey, başından beri sıkıcı bulunduğu konak yaşamından ve Naim Efendi' den kurtulmak için bir apartmana taşınır. Seniha'yı temiz bir aşkla seven Hakkı Celis cepheye gitmiştir. Seniha Avrupa'dan dönünce yine savaş zenginleriyle düşüp kalkar. Naim Efendi, konağı kiraya verip kız kadreşinin yanına çıkmak isterse de konağı hiç kimse kiralamaz. Bir gün Servet Beylerde verilen bir ziyafette cepheden izinli gelmiş bir subay, Hakkı Celis'in birkaç gün önce şehit olduğu haberini verir. Seniha buna kayıtsız kalır. Naim Efendi, hızla değişmesine akıl erdiremediği bir çöküş dünyasında, konağında tek başına kalır.

SODOM VE GOMORE - YAKUP KADRI

Sodom ve Gomore İncil'de adları geçen iki şehirdir. İncil'de anlatıldığına göre Ürdün'ün iki şehri ahlaki bakımdan iyice çökmüş, bu yüzden de Tanrı'nın gazabına uğrayarak yerle bir edilmiştir. Yakup Kadri, romanında Mütareke devri İstanbul'unu bu iki lanetli şehirle özdeşleştirmiştir. I.Dünya savaşıdan sonra İngiliz, Fransız ve Amerikan işgal güçleri İstanbul'a yerleşirler. **Sami Bey** ailesi başta olmak üzere bazı Türkler milli ve manevi değerlerini başka bir şey düşünmez olmuşlardır. Bunlar işgalci güçlerle içli dışlıdır ve onların gözüne girmek için her şeyi yaparlar. Ülkenin kurtuluşunu İngiliz mandacılığında görürler. Sami Bey'in güzel kızı **Leyla** İngilizceyi çok iyi bilmektedir. Dayısının oğlu **Necdet** ile nişanlanır. Ancak bir İngiliz subayı ile düşüp kalkacak kadar ahlaken yozlaşmıştır. Milliyetçi ve vatansever olan Necdet böyle bir şeyi asla kabullenemez. O Anadolu'daki direniş hareketini desteklemektedir. Milli Mücadele başarıyla sonuçlanır. İşgalci güçler ülkeden kovulur. Boşlukta kalan Leyla, Necdet'e yanaşmak ister; ama iş isten artık geçmiştir.

YABAN - YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU

Türk edebiyatının en önemli romanlarından biri sayılabileceğimiz **Yaban** anı biçiminde yazılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin 1942'de açtığı roman yarışmasında ikinciliği kazanan bu eserde köylü-aydın çatışması üzerinde durulur. Romandaki olaylar Kurtuluş Savaşı yıllarında geçmektedir. I.Dünya Savaşı'na yedek subay olarak katılan **Ahmet Celâl**, bu savaşta tek kolunu kaybederek geri döner. Artık savaşamayacağı için üzülür. İstanbul İngilizler tarafından işgal edilince emir eri **Mehmet Ali**'nin davetine uyarak, onun Porsuk çayı kıyısındaki köyüne gider. Köyde, her gün gazete getirterek savaştaki gelişmeleri izler. Fırsat buldukça da köylülere gelişmelerin önemini anlatır. Köy halkı, yoksulluklarının ve cahilliklerinin asıl sebebi olan **Salih Ağa**'ya bağlıdır. O, ne derse inanırlar. Salih Ağa'nın etkisiyle kimse Ahmet Celâl'e yanaşmaz. Köylü onu "yaban" olarak niteler. Bu duruma üzülen genç subay bunalıma düşer. İyice bunaldığı bir gün gezmeye, hava almaya çıkar; **Emine** ile karşılaşır, ona ilgi duyar. Ne var ki Emine, Mehmet Ali'nin kardeşi **İsmail**'in karşısıdır. Aradan günler geçer. Köy Yunanlar tarafından işgal edilir. Yunanlar köyü yakıp yıkarlar, köylülere işkence ederler. Köylülerin çoğu köy meydanında topluca öldürülür. Ahmet Celâl, Emine ile birlikte bu toplu öldürme çemberinden kurtulup kaçmak ister. Arkalarından ateş edilir, ikisi de yaralanır. Güçlülük köyün mezarlığına ulaşırlar. Sabaha kadar orada beklerler. Ertesi gün yola çıkacaklardır. Fakat Emine yürüyecek durumda değildir; çünkü yarası ağırdır. Ahmet Celâl, elindeki anı defterini Emine'nin eline sıkıştırır, bilinmeyen bir yöne doğru gider. Sakarya Savaşı'ndan sonra o bölgeden düşman ordularının çekilmesi üzerine köye gelen düşman zulümlerini araştırma kurulu yıkıntılar, kömürleşmiş insan kemikleri arasında bir defter bulur. Kenarları yanık, ortası yırtık bu defter Ahmet Celâl'in anılarını yazdığı ve son anda Emine'nin eline sıkıştırdığı defterdir.

HÜKÜM GECESİ -Y. KADRI KARAOSMANOĞLU

Ahmet Kerim ikinci meşrutiyet devrinin ünlü muhalif gazetecisi Ahmet Samim'in yakın arkadaşıdır Ahmet Samim Sadayı Millet, Ahmet Kerim Nidayı Hakikat gazetelerinin başyazarıdır. Her ikisi de İttihat ve Terakki Fırkasının kaba kuvvete dayanan yönetime karşı yazı ile savaşa girmiştir. Ahmet Kerim özel hayatında her gün önünden geçtiği köşe başındaki bir konaktan gelen şarkı ile karışık piyano sesini birkaç saniye durup dinlediği alışkanlık haline getirmiş kıza tutulmuştur Günün birinde **Ahmet Samim** öldürülür muhalif gazeteler kapatılır. İşsiz kalan ve derin bir karamsarlığa Ahmet Kerim politikadan iğrenir kendini temiz aşk hülyalarına kaptırır. Bir İttihatçının kız kardeşi olan sevgilisi **Samiye**'nin davetine uyup bir gece konağa girer. Bu bir tuzaktı. Kız bağırır ağabeyi ve iki yeğeni elinde tabancalarla odaya dalarlar. Ahmet Kerim işi anlar kollarını kavuşturup ölümü bekler. Ahmet Kerim'in yiğitçe davranışı ile etkilenen Samiye araya girip onu kurtarır. Bu vaka üzerine Ahmet Kerim yeniden politika hayatına atılır yeni kurulan 'Alemdar' gazetesine yazı işleri müdürü ve başyazar olur. Derin bir pişmanlık içinde öldürücü bir sevdaya tutulan Samiye Ahmet Kerim'e mektuplar yazar, araçlar gönderir yüz bulamaz sonunda kendini öldürür. Hürriyet ve İtilaf Fırkasının İhtilal komitesi Mahmut Şevket Paşayı öldürtünce birçok muhaliflerle birlikte Ahmet Kerim de tutuklanır. Bekirağa Bölüğüne atılır. Elebaşı sayılarak idam edilmesi ihtimali vardır. Ziya Gökalp'in aracılığıyla kurtulup Sinop'a sürülür. Orada artık hiçbir şeyle ilgilenmez kendini içkiye verir ruhça ölür. Bir gün annesine mektup yazmak için kalemi eline aldığı anda elinin titrediğini görünce artık bitmiş olduğunu anlar.

Hap Bilgi

Türk edebiyatında **Bir Devrin Romancısı** olarak bilinen sanatçı, **Yakup Kadri Karaosmanoğlu**'dur.

HALİDE EDİP ADIVAR
(1884 - 1964)

- İstanbul'da doğmuştur. Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra ilk evliliğini **Salih Zeki Bey**'le yapmış, 1917'de ikinci evliliğini **Adnan Adıvar**'la yapmıştır. İstanbul Üniversitesinde profesör olarak çalışmıştır. 1901'de hocası Matematikçi Salih Zeki ile evlenmiş, ilk yazılarında Salih Zeki'den dolayı Halide Salih adını kullanmıştır ve ondan Ayetullah ve Hikmetullah adlı oğulları olmuştur.
- Salih Zeki'nin üzerine ikinci bir eş getirmesi üzerine - yanı kuma getirmesi üzerine Salih Zeki Bey'den boşanmıştır. Yazılarında kullandığı Halide Salih adını artık kullanmayı bırakmış, onun yerine "Halide Edip" adını kullanmaya başlamış. 1917'de ise; Doktor Adnan Adıvar ile evlenmiştir.
- İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine düzenlenen Fatih ve Sultanahmet mitinglerinde yaptığı konuşmalar dolayısıyla hakkında soruşturma başlatılır. İstanbul işgal edilince kocasıyla Ankara'ya kaçır. Kurtuluş Savaşı yıllarında onbaşı, çavuş, başçavuş rütbeleriyle Milli mücadele'de yer almıştır ve "Halide Onbaşı" olarak ünlenmiştir.
- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde İngiliz dili ve edebiyatı profesörü olmuştur.
- Kurtuluş Savaşı'nda cephede Mustafa Kemal'in yanında görev yapmış, sivil olmasına rağmen rütbe alarak bir savaş kahramanı sayılmıştır. Savaş yıllarında **Anadolu Ajansı**'nın kurulmasında rol alarak gazetecilik de yapmıştır.
- Edebiyata Halide Salih imzasıyla **Tanin** gazetesinde yayınladığı hikâyelerle başlayan sanatçı, ilk dönem eserlerinde bireysel konular işlenmiştir, sonra toplumsal konulara yönelmiştir.
- 1926 yılından itibaren yurtdışında yaşadığı 14 sene boyunca verdiği konferanslar ve İngilizce olarak kaleme aldığı eserler sayesinde zamanının dış ülkelerde en çok tanınan Türk yazarı olmuştur.

- Halide Edip, **Milli Edebiyat** döneminin ilk kadın roman ve öykücüsüdür. Roman, öykü, anı, tiyatro, eleştiri, makale, mensur şiir, inceleme, edebiyat tarihi ve çeviri alanlarında eserler vermiştir; ancak asıl kimliğini Kurtuluş Savaşı'nı anlatan romanlarıyla kazanmıştır.
- İlk romanlarında kadın psikolojisi ve aşk teması üzerinde durmuş, sonra Türkçülük ve Milliyetçilik anlayışlarının etkisiyle sosyal konulara yönelmiştir.

Hap Bilgi

- Halide Edip Adıvar'ın romancılığı üç bölüme ayrılır:
 - İlk romanlarında bireysel konuları; aşk ve kadın psikolojisini işlemiş. **Handan**, Seviye Talip, **Raik' in Annesi**, Mevut Hüküm bu türden romanlardır
 - Milli Mücadele döneminde ise Kurtuluş Savaşı'nı konu alan romanlar yazmıştır. **Ateşten Gömlek**, **Vurun Kahpeye** bu türdendir.
 - Cumhuriyet döneminde sosyal konulara ağırlık vererek töre romanları yazmıştır. **Sinekli Bakkal**, **Sonsuz Panayır**, Seveda Sokağı Komedyası, **Döner Ayna** ve **Tatarcık** bu türdendir.
 - Yazar, Milli Mücadele yıllarını **Ateşten Gömlek**, **Vurun Kahpeye**, **Dağa Çıkan Kurt**, **Türk'ün Ateşle İmtihanı** adlı eserlerinde dile getirir.
- 📖 **Handan** adlı romanda bir ailenin dramını karşılıklı mektuplar halinde ortaya koymuştur ve yanlış batılılaşmanın Türkler üzerindeki etkilerini işler.
- **Handan**, Halide Edip Adıvar'ın mektupları bir araya toplayıp oluşturduğu eseridir. Türk edebiyatında kadın psikolojisini anlatan ilk eserdir.
- İyi yetiştirilmiş Handan, sosyalist Nazım'ın evlenme teklifini reddeder ve yaşlı Hüsnü Paşa ile evlenir, mutlu olamaz ve hafızasını kaybeder. Nazım hapiste ölür. Avrupa'da tek başına iken eniştesini sever, kafası yerine geldikten sonra bu günahını affetmez, kriz geçirir ve ölür.

- Edebiyatımızda Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen ilk roman sayılan **Ateşten Gömlek** ona ait olup eser de İzmir'in işgalinden sonraki durumlar anlatılır.
- İzmir'in işgali sırasında kocası ve çocuğu düşman tarafından öldürülen **Ayşe**, İstanbul'a akrabası **Peyami**'nin yanına gelir. İkisnin yanına Binbaşı **İhsan** da katılır ve birlikte Anadolu'ya geçerler, amaçları Kuvayı Milliye'ye hizmet etmektir. Ayşe, hasta bakıcı hemşire olarak çalışır.
- Bu arada hem Peyami hem de Binbaşı İhsan Ayşe'ye âşık olur. Bu aşk her ikisi için de ateşten bir gömleğe dönüşür. İhsan ve Ayşe Hemşire cephede ölürlər, yaralanan Peyami de Ankara Cebeci Hastanesinde ölür.
- **Vurun Kahpeye** romanında Anadolu'ya öğretmen olarak giden **Aliye** adlı bir kızın Yunanlar ile işbirliği yapan din adamlarınca iftiraya uğratılıp linç edilmesi anlatılır. Konusunu Kurtuluş Savaşı'ndan alan romanlardandır. Roman, Anadolu direnişinin bir başka cephesini ele alır.
- Vurun Kahpeye, Halide Edip Adivar'ın ikinci romanıdır. 1923 yılı sonlarında Akşam gazetesinde tefrika edilmiştir ve 1926'da ilk defa yayımlanmıştır.
- **Sinekli Bakkal** ise en önemli romanlarından. Eserde doğuyla batının sentezini yapmış, Aksaray'ın Sinekli Bakkal semti ile II. Abdühamit dönemi gelişmeleri ele alınmıştır. Eser daha önce **Soytarının Kızı** adıyla da yayınlanmıştır. Eser 1942'de CHP roman ödülünü almıştır. Bu eser edebiyat tarihimizde ilk ödül alan romandır.
- **Kalp Ağrısı**'nda çocukluktan beri birbirini tanıyan iki genç kızın aynı erkeğe âşık olmaları ve birinin arkadaşısı uğruna bu aşktan vazgeçmesi gerektiği anlatılıyor.
- **Kalp Ağrısı**, Halide Edip'in dokuzuncu romanıdır. İki genç kızın aynı erkeğe âşık olmalarını konu edinir. Olaylar, Mudanya Konferansı'ndan sonraki mutlu hava içinde İstanbul'da gelişir.
- Romanda, kadın özverisine vurgu yapılır. Yazarın, son tutkulu aşk romanıdır. Yazarın Zeyno'nun Oğlu adlı romanı bu kitabın devamıdır.
- **Yeni Turan** adlı eseri edebiyatımızda **Turancılık** fikrini işleyen ilk roman olma özelliğine sahiptir.
- **Yeni Turan**, Türk edebiyatının ilk siyasal/ ideolojik romanı kabul edilir. II. Meşrutiyet döneminde geçen hayalî bir romandır. "Yeni Turan" adlı idealist bir partinin program ve çalışmaları anlatılır.
- Yazar, eserinde Türkiye'nin 1930'lu yıllarını tasarlamış ve "âdem-i merkezîyet (federasyon) biçimini savunmuştur.
- Romanda Türkçülük bilinci vurgulanmıştır, romanı yazdığı yıllarda Türk Ocağı'nın çalışmalarına katılan ve Ziya Gökalp ile tanışma fırsatı bulan Halide Edip'in Türkçülük akımı etkisinde yazdığı tek eseridir. Eserde, Ziya Gökalp'in etkisi belirgin biçimde görülür.
- **Döner Ayna**'da kasaba ve köylerden İstanbul'a göçün yarattığı değer karmaşasını; **Zeyno'nun Oğlu** adlı romanında da İstanbul'dan Diyarbakır'a giden memurların oradaki yerli halkla kaynaşmadan ayrı bir tabaka halinde yaşayışlarını işler.
- **Tatarcık**'ta Cumhuriyet dönemi gençlerini, **Sonsuz Panayır**'da şahsi çıkarlarını ön planda tutan kişileri, **Akile Hanım Sokağı** adlı eserinde ise İstanbul'da yaşayan farklı tipleri ve onların maceralarını anlatmıştır.
- **Tatarcık** romanında olay, Boğaz'ın Karadeniz kıyılarındaki Poyraz Köyü'nde geçer. Romanın başkahramanı, bir balıkçının kızı olan 'Tatarcık' lakaplı Lale'dir. Eğitilmiş, çalışarak hayatını kazanan bir genç kız olan Lale, devrin kadınları için bir model olarak öne sürülür.
- Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan eski-yeni çatışmasında Tatarcık, yeninin sembolüdür ve roman, "yeni"nin zaferini ilan eder.

- **Raik'in Annesi**, Halide Edip Adıvar tarafından kaleme alınan, 1909 yılında basılan romandır. Yazarın ilk romanlarından. Romanın konusu, istemediği bir genç kızla evlenmek endişesiyle evinden ayrılıp Heybeliada'da bir otele yerleşen Siret'in bu tatil esnasında, şahit olduğu bir aile faciasıdır.
- **Son Eseri** adlı romanında ise ünlü romancı Feridun Hikmet'le genç kadın ressam Kamuran'ın ümitsiz aşklarını işlemiştir. Türkiye'nin ilk kadın ressamı Müfide Kadri'ye ithaf edilmiştir.
- **Son Eseri**, Halide Edip Adıvar'ın yazdığı, 1913 yılında tefrika edilen bir aşk romanıdır.
- Romancı Feridun Hikmet'le genç kadın ressam Kamuran'ın ümitsiz aşkını anlatan eserde aydın erkeğin kadına bakışı konusu üstünde durulur; kadın ve erkeğin evlendikten sonra birbirlerine bakışı gibi çeşitli sorunlar göz önüne serilmiştir.
- **Zeyno'nun Oğlu**, Halide Edip Adıvar'ın 1928 yılında yayımlanan bir romanıdır. Kalp Ağrısı adlı romanının bir devamı niteliğindedir.
- Cumhuriyet'in ilk yıllarında Doğu Anadolu'ya görevli giden Türk subayları ve eşlerinin gözlemlerini aktarır. Olaylar, gelişmekte olan bir Kürt isyanının öncesinde geçer; romanın ana kahramanı memur ve askerle yerli halk arasında köprü görevi gören "Haso Çocuk"tur.
- Romanda, "Kap Ağrısı" adlı aşk romanının kahramanı İstanbullu Zeyno'nun, eski sevgilisi Binbaşı Hasan ile birlikte doktor olan eşi Muhsin Bey'in görev yaptığı Diyarbakır'a gidişi; karargâhın yanındaki konak'ta yaşayan Kürt Zeyno ve oğlu Haso (Hasan) Çocuk ile ilgilenmesi; Haso Çocuk'un, daha önce Diyarbakır'da görev yapan Binbaşı Hasan'ın o dönemde birlikte olduğu Kürt güzeli Zeyno ile ilişkisinden olma oğlu olduğunun öğrenilmesi ve Kürt Zeyno ile Binbaşı Hasan'ın evlenmesi şeklinde gelişen olaylar aktarılırken kaçakçılar, baskınlar, çatışmalar ve yöredeki isyan öncesi karışıklığına dair izlenimler yansıtılır.
- **Seviyye Talip**, Halide Edip Adıvar'ın 1910 yılında İstanbul'da yayımladığı feminist bir romandır. Roman, bir kadının kocasını terk ederek sevdiği erkekle yaşamasını konu alır. Roman, birinci tekil kişi tarafından (Fahir) anlatılmıştır.
- **Kerim Usta'nın Oğlu** romanında İstanbul'un işgali ve Kurtuluş Savaşı döneminde muhallebi ustası Kerim'in oğlu Kasım'ın hayatını ve mücadelesini anlatır.
- **Yol Palas Cinayeti**'nde 1900'lerin başında Şişli'de bir konakta işlenen bir cinayeti ele almıştır.
- Heyula ve Raik'in Annesi adlı romanlarında, aşk kırılganlıklarını ve aile ilişkilerini anlatmıştır.
- Romanlarında kahramanları daha çok kadınlar arasından seçmiştir, bu kadınlara erkekleri etki altına alan üstün özellikler vermiştir. Günlük hayatı ve Milli mücadeleyi konu edinen hikâyeleri ise teknik yönden başarısızdır. Yine kadın kahramanlar vardır.
- Edebiyat araştırmacılarına göre eserlerindeki kadın kahramanlarına genellikle kendi ruhunu vermiş, dolayısıyla kendi kendisini anlatmıştır. Vurun Kahpeye'de öğretmen Aliye, Yeni Turan'da öğretmen Kaya, Ateşten Gömlek'te Kuvayimillîye'ye katılmak için Anadolu'ya geçip hemşirelik yapan Ayşe, Tatarcık'ta Lale, Sinekli Bakkal'da Rabia toplumda yer almasını istediği genç kadın veya kızlardır.
- Sosyal çevreye önem veren yazar gözlem tasvir ve tahlillerinde başarılı olmasına karşılık; dili kullanmadan pek başarılı değildir, dağınık ve düzensiz bir üslubu vardır.
- **Dağa Çıkan Kurt** adıyla kaleme aldığı hikâyelerinde ise I. Dünya Savaşı'nı işlemiştir.
- **Dağa Çıkan Kurt'** a adını veren ilk yazı, I. Dünya Savaşı sonunda işgale uğrayan Türkiye'nin durumunu, Türk efsanelerini bozkurt motiflerine dayanarak anlatır.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

- Kitapta en çok dikkati çeken hikâyeler, mütareke devri ile Yunan işgalinin yarattığı olayları konu edinenlerdir: Zeynebim Zeynebim, Tanıdığım Çocuklardan, Efenin Hikâyesi, Çakır Beyaz Ayşe, **Himmet Çocuk**, Aziz'in Karısı bulunur.
- Mor Salkımlı Ev ve Türk'ün Ateşle İmtihani adlı anı kitapları vardır. **Mor Salkımlı Ev**'de çocukluk anılarını, **Türk'ün Ateşle İmtihani**'nda Kurtuluş Savaşı anılarını anlatmıştır.
- Lübnan'da iken **Kenan Çobanları** adlı 3 perdelik bir oyundur. Yusuf Peygamber ve kardeşlerini konu alan bu eser, o yıllarda savaş koşullarına rağmen yetimhane öğrencileri tarafından 13 kez sahnelenmiştir.

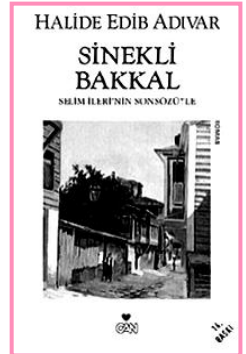
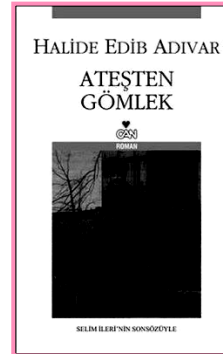
Bilgi Kupu

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'ya gelince (1921) bir süre Halide Edip Adıvar'a misafir olmuştu. Adıvar o günlerde, Karaosmanoğlu'nun "Ateşten Gömlek" adlı bir "Anadolu Romanı" yazmakta olduğunu öğrenince bu adı çok beğenip benimser ve ondan önce davranıp iki ay içinde eserini yazdığını, romanın başına eklediği Yakup Kadri'ye başlıklı açık mektupta ayrıca, "Türk'ün Ateşle İmtihani" adlı anılarında anlatmıştır."

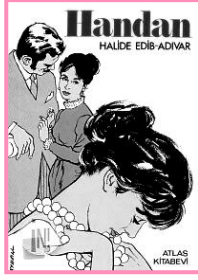
ESERLERİ

- Roman:** Heyula, Raik'in Annesi, Zeyno'nun Oğlu, Seviye Talip, Yeni Turan, Akile Hanım Sokağı, Sevda Sokağı Komedyası, Yol Palas Cinayeti, Ateşten Gömlek, Mev'ud Hüküm, Tatarcık, Sinekli Bakkal, Kalp Ağrısı, Son Eseri, Vurun Kah-peye, Çerasaz, Handan, Kerim Usta'nın Oğlu, Döner Ayna, Sonsuz Panayır, Hayat Parçaları
- Öykü:** Dağ Çıkan Kurt, Harap Mabetle, İzmir'den Bursa'ya, Kubbede Kalan Hoş Seda
- Anı:** Türk'ün Ateşle İmtihani, Mor Salkımlı Ev
- Oyun:** Maske ve Ruh, Kenan Çobanları

HANDAN - HALİDE EDİP ADIVAR

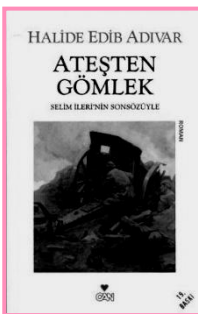
Handan, kolej okumuş ayrıca özel derslerle yetişmiş bir kızdır. Ders aldığı Nâzım, II. Abdülhamit istibdadına karşı içinde bağımsızlık ve meşrutiyet istekleri besleyen ülkücü bir adamdır. Düşünce ve mücadele arkadaşı

olabileceğini umduğu Handan'la evlenmek ister. **Handan**, kendisini aşktan başka maksatlarla isteyen **Nâzım**'ı reddeder; **Hüsnü Paşa** adında birisiyle evlenir. Bir Jurnal üzerine tutuklanan Nâzım, hapishanede Handan'a iki mektup yazıp sonra da kendini öldürür. Hüsnü Paşa, zengin bir adamdır. Handan'la evleniş bile, sırf onun maddi varlığını beğendiği içindir. Karı koca Avrupa'da yaşamaktadırlar. Handan'ın derin duyarlılığı, zekâsı, kocasını tekeli altına almak isteyişi Hüsnü Paşa'yı sıkıya başlatmıştır. Paşa, karısıyla her gün kavga çıkartmakta, ona hakaret etmekte, artık eve bile uğramamaktadır. Handan, mağrur olduğu için, her şeye rağmen kocasına sadık kalmaktadır. Sonunda beyin hummasına yakalanır, bütün belleğini kaybeder. İşte o zaman, bilinçaltındaki bir sevgi kendini göstermeğe başlar. Belleği yerine gelince, **Refik Cemal**'e karşı duyduğu aşkıyla, çok sevdiği yeğeni **Neriman**'a ve onun iki çocuğuna karşı olan görevi arasında çırpınır, türlü yürek acıları içinde ölüme kadar sürüklenir.

ATEŞTEN GÖMLEK (HALİDE EDİP ADIVAR)

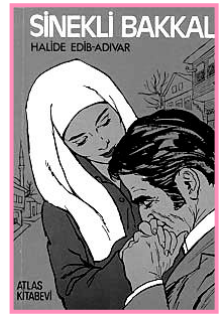
İzmir'in işgali sırasında kocası ve çocuğu Yunanlılar tarafından öldürülen **Ayşe**, bir İtalyan ailenin yanına sığınarak, İstanbul'a, akrabası **Peyami**'nin yanına gider. Ulusal coşku içinde çalkanan İstanbul' da protesto mitingleri yapılmaktadır. Ayşe, Peyami ve Peyami'nin arkadaşı Binbaşı **İhsan**, Kuvâ-yı Milliye' ye katılmak üzere Anadolu'ya geçerler. Peyami ile İhsan, hastabakıcılık yapan hemşire Ayşe'yi içten içe sevmeye başlamışlardır.

Anası babası Yunanlılar tarafından öldürülen köylü kızı **Kezban** da, karşılık görmeyen bir aşk ile İhsan'ı sevmekte ve Ayşe'yi kıskanmaktadır. Savaşta İhsan ile hemşire Ayşe ölür; bacaklarından ve başından yaralanan Peyami de, Ankara'da Cebeci hastanesinde hayatını kaybeder.

SİNEKLİ BAKKAL - HALİDE EDİP ADIVAR

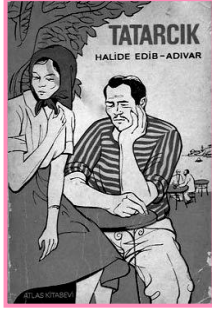
Bu roman II. Abdülhamit zamanında İstanbul'un Sinekli Bakkal mahallesinde geçmektedir. Bu mahallenin imamının kızı olan **Emine** orta oyununda Zenne rolünü oynayarak geçinen **Tevfik** ile evlenir. Ancak farklı dünya görüşleri nedeniyle Emine ve Tevfik ayrılırlar. Bu arada bir oyununda karısıyla dalga geçen Tevfik tutuklanır. Ancak Tevfik hapisteyken Emine'nin bir kızı olur adını Rabia koyar. **Rabia** dedesinden aldığı dini eğitimle Kur'an-ı Kerim'i oldukça güzel okumaktadır. Ayrıca güzel bir sesi de vardır. Rabia yine Sinekli Bakkal' da yaşayan Osmanlı paşası olan Selim paşa tarafından korunmaktadır. Bu üst düzey ailenin konağında **Vehbi Efendi** adında bir Mevlevi şeyhiyle tanışır. Vehbi Efendi Rabia'ya alaturka müzik dersleri verir. Aynı şekilde Selim paşanın oğlu olan **Hilmi**'ye piyano dersi veren **Peregrini** adlı bir İtalyan'ın da ilgisini çeker Rabia.

Ancak bir zaman sonra Rabia'nın babası tutuklanır ve sürgüne gönderilir. Jön Türkler harekâtı için bir mektup taşıyan Tevfik tutuklandıktan sonra dedesinin yanından ayrılıp babasıyla yaşamaya başlayan Rabia bu sürgün üzerine yalnız kalır. Ancak bakkallık ve hafızlıkla geçinmeye devam eden Rabia babasının arkadaşı olan bir cüceyle yaşamaya başlar. Bu arada Sinekli Bakkaldaki bu eve Vehbi dede ve Peregrini ziyaretlerde bulunmaktadır. Ancak Peregrini Rabia'ya âşık olur. İslam dinini seçer ve evlenirler. Bu evliliğin ardında sürgünden Rabia'nın babası Tevfik de döner ver mutluluk tablosu tamamlanır.

TATARCİK - HALİDE EDİP ADIVAR

Osman Kaptan ve Lalezar Hanım'ın tek kızı olan Tatarcık lakaplı Lale, ailesiyle beraber Boğaz'ın Karadeniz'e bakan yamacındaki Poyraz köyünde yaşamlarını sürdürmektedir. Toplum tarafından pek sevilmeyen baba, **Tatarcık** on üç yaşında iken vefat eder. Babasız kalan Tatarcık, insanlardan uzaklaşıp içine kapanır. Köyde dışlanan Tatarcık, buna tepki olarak okuyup İngilizce öğretmeni olur. Maddî durumu düzelince bulunduğu toplumda farklı bir yaşantı sürecine girer. Aslında liseyi bitirdikten sonra aldığı bisikletle toplum nezdinde yadırganmaya başlamıştır. Eskiden konaklara ve yalılara sahip olan bazı İstanbullular, Cumhuriyet devrindeki sosyal değişimlere ayak uyduramadıkları için, eski konaklarını ve yalılarını satarak gözden uzak olan bu sahil köyüne yerleşirler. Köye sonradan yerleşen bu gruba İngilizce ders veren Tatarcık, bisikletiyle geçtiği yolu kapatan **Kör İsmail**'le tartışır. Tatarcık, kendisine takılmak isteyen Kübik Palas'ın sahibi Sungur Baltayı da köylülerin gözü önünde paylar. Köylüler, genç kızlar ve ev hanımları tarafından eş olma ya uygun görülme-yen Tatarcık, çeşitli kıskançlıklara ve engellere rağmen, duygularında samimi olan **Recep**'le nişanlanır.

SEVİYYE TALİP - HALİDE EDİP ADIVAR

Batı kültürü ile yetişmiş, sıra dışı, güçlü bir kadın olan Seviye, âşık olarak evlendiği kocası Talip Bey ile aralarındaki aşkın bittiğini ve Macar asıllı müzik öğretmeni Cemal'e âşık olduğunu keşfeder. Ortak zevkleri olan batı müziği, Seviye ile Cemal'i birbirine daha da bağlar. Seviye, kocası kendisini boşamayı reddedince onu terk edip Cemal ile yaşamaya başlar; evli olmadığı bir adamla yaşamının tüm zorluklarına karşı mücadele eder.

İngiltere'de felsefe okumuş Avrupai bir aydın olan Fahir, geleneksel bir kadın olan halasının kızı Macide ile evlidir. Fahir'e göre Macide, bıkırtıcı bir şekilde ev işleriyle uğraşan, memleket meselelerine ilgisi olmayan, eşine yeterli derecede arkadaş olamayan bir kadındır. Fahir, İngiltere'den döndükten sonra karısını değiştirmeye, Batılı kültüre göre şekillendirmeye çalışır. Fahir'in yenilik arzusu ve annesinin eski düzeni arasında çatışma yaşayan Macide, kocasını memnun etmek ve vatanını modern bir kadın olarak temsil etmek adına hızlı bir değişim gösterir; örneğin kendi kendine İngilizce öğrenir, piyano dersleri alır ve memleket meselelerini yakından takip etmeye başlar. Macide'deki değişimlere rağmen Fahir, Seviye'ye âşık olur. Cemal ile nikâhsız yaşadığı için toplum içinde çok zor duruma düşen Seviye, sonunda kocası boşanmaya razı olunca sevgilisi Cemal ile evlenir. Fahir, Seviye'ye olan aşkı yüzünden karısı Macide'yi kaybedince savaşa katılıp ölmeyi, bir kahraman olarak anılmayı tercih eder

SON ESERİ - HALİDE EDİP ADIVAR

Yazar Feridun Hikmet, eşi Mediha, oğulları Şevket ve kızları Nerime ile birlikte yazı geçirmek için bir sayfiye erine gitmeye karar verir. Son zamanlarda tıkkandığını yazamadığını hissedenden Feridun Hikmet, sessiz bir yere çekilip yazabilmeyi ummaktadır. Çamlıca'yı tercih ederler. Çamlıca'da Mediha'nın eski eşinin kız kardeşi ressam Kamuran'la karşılaşır. Bu karşılaşma başlangıçta onları rahatsız eder. Ancak Feridun, Kamuran'ın gizemli çekiciliğine kapılır. Kamuran da onun hislerini karşılıksız bırakmaz. Kamuran'ın Feridun Hikmet'in portresini yapmaya başlaması onları birbirine yaklaştırır. Ağabeyi Asım'ın karısını elinden alıp, mutsuzluğa mahkûm eden bir adamla ilişki yaşamaktan ürken Kamuran kaçır. Feridun onun izini sürer ve Berlin'de bulur. Birlikte Almanya'da kıyısında altı gün geçirirler. Feridun Hikmet, kızı Nerime'nin ölümü üzerine Almanya'dan döner.

Kısa bir süre sonra Kamuran göl kenarında geçirilen günlerin diyetini ödercesine zatürre olur ve ölür. Âşıkların her ikisi de geriye son bir eser bırakır. Yaşadıkları aşk, her ikisinin de sanatlarında en önemli ilham kaynakları olmuştur. Feridun Hikmet'in eseri "Son Eseri" adlı romandır, Kamuran'ın ise "Saadet Köşkü" adlı tablo.

VURUN KAHPEYE - HALİDE EDİP ADIVAR

Babası şehit, annesi hasta olan bir **Aliye** vardır. Öğretmen okulundan mezun olup mesleğini yapmak için yaşadığı yer olan İstanbul'dan Anadolu'nun bir kasabasındaki okula gider. Ancak orada okulun hizmetlisi

Mehmet Efendi ve müdürden başka kimseyi bulamaz. Daha sonra Aliye'ye Okulu tanıttılar, köyde nerede kalacağını gösterirler. Aliye Ali Rıza Efendi'nin evinde kalacaktı. **Ali Rıza Efendi** ve karısı, Aliye'yi yıllar önce ölen kızlarının yaşında olması sebebiyle çok sevdiler. Aliye de bu yüzden kendini çok rahattı ve güvende hissediyordu kendisini. Zamanla köydeki insanlar da yavaş yavaş Aliye'yi tanır. Aradan geçen zamanda Yunanlılar köye yaklaşmışlardı. Köyün düşman tarafından işgali artık an meselesiydi. Köyün imamı ve köyün zenginlerinden birkaçı alçakça düşmana yardım etmeye başladılar. Köy imamı, genç ve güzel Aliye'nin güzeline kapılıp onu değişik yollardan elde etmek için düşmanla iş birliğine girdi. Düşman köyü işgal ettiğinde Aliye de ona kalacaktı. **Tosun Bey** ise düşmanın gidişatını yavaşlatmak için elinden geleni yapıyordu. Fakat köyde neler olup bittiğinden habersizdi ve arkasında dönen hain dolaplardan haberi yoktu. Köy imamı **Fettah Hoca**'nın bazı önemli zamanlarda Tosun Bey ve arkadaşlarını Yunan kuvvetlerine ispiyonladı. Bu gambazlıklar yüzünden Tosun Bey'in kuvvetleri zor anlar yaşadı. Bu olaylar yaşanırken, köydeki hainlerden yardım da alan Yunanlılar köye girmişti. İmam Fettah ise canla başla Yunanlılara yardım ediyordu.

Sebebi ise Aliye'yi en kısa zamanda elde edebilmektir. Bütün bu olaylar olurken idealist öğretmen Aliye de boş durmuyordu. Tosun Bey gibi bir vatansever olan Aliye, okuldaki öğrencilerini alıp her gün köyün meydanında dolaştırıyordu. Ayrıca onlara sık sık Türk kanı taşıdıklarını hatırlatıyor, bu yüzden de vatanlarını kanlarının son damlasına kadar savunmaları gerektiğini anlatıyordu. Ayrıca öğrencilere vatan sevdası ile ilgili marşlar söyleterek dolaştırır

Aliye bir gün eve gittiğinde Ali Rıza Efendi'nin Yunanlılar tarafından tutuklandığını öğrendi ve hemen Yunan karargâhına gidip Yunanlı komutandan onu serbest bırakmasını istedi. Aliye'nin güzelliğinden etkilenen komutan da Aliye'ye uygunsuz teklifte bulundu. Aliye ise bu uygunsuz teklife hiçbir karşılık vermeden Ali Rıza Efendi'yi alıp karargâhtan ayrıldı. Aradan geçen zamanda Fettah Bey'in yaptıkları ve düşman işbirlikçileri, köylüyü galeyana getirip Aliye'ye karşı tavrı aldıldılar. Gittikçe köşeye sıkışan ve tüm hainlere karşı tek başına mücadele etmek zorunda kalan idealist öğretmen Aliye, öldürülür.

Hap Bilgi

- Milli Edebiyat döneminin ilk kadın roman yazarı **Halide Edip Adıvar**'dır.

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 - 1950)

- İstanbul'da doğmuştur. Çanakkale'de başladığı öğrenim hayatına Galatasaray Lisesi'nde devam etmiştir. İstanbul Üniversitesi edebiyat bölümünden mezun olduktan sonra çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği ve müdürlük yapmıştır. Milli Eğitim Müfettişliği görevlerinden sonra Çanakkale milletvekili seçilmiş ve O sürekli içtiği sigara sebebi ile yakalandığı akciğer kanserinin tedavisi için gittiği Londra' da ölmüştür.
- Reşat Nuri Güntekin'in eşi Hediye Güntekin Erenköy Kız Lisesinden öğrencisidir. Akşam Güneşi" romanına ilham olan Nevşet Hanım Erenköy Kız Lisesinden öğrencisiymiş ve yazar ona da âşık olmuştur
- Türk edebiyatının en büyük romancılarından olan yazar, İstanbul'da doğmuştur, öğretmen ve müfettiş olarak Anadolu'yu uzun yıllar gezmiştir.
- Yazı hayatına tiyatro eleştirileriyle ile başlamıştır; daha sonra ise roman, öykü, gezi, eleştiri ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir.
- Güntekin'in yayımlanan ilk öyküsü "Eski Ahbab" Diken dergisinde çıkmıştır. Cemil Nimet takma adıyla yazdığı ilk romanı Harabelerin Çiçeği de gazetede tefrika edilmiştir.
- Harabelerin Çiçeği** adı ilk romanı ile romancılığa adım atan Reşat Nuri, asıl ününü **Çalıkuşu** adlı romanıyla kazanmıştır ve edebiyatımızda Çalıkuşu yazarı olarak tanınmıştır.
- Çalıkuşu önce **İstanbul Kızı** adıyla 4 perdelik bir oyun olarak yazılmış; ancak savaş koşullarında sahnelemeyeceği düşüncesiyle roman olarak yayımlar.
- Asıl konusu romantik bir aşk olan Çalıkuşu'nda bir İstanbul kızının (Feride) öğretmen olarak Anadolu'nun çeşitli köy ve kasabalarında başından geçen olaylar anlatılır.

Bilgi Kupu

- Çalıkuşu, Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının **ilk romanı** olarak da kabul edilir.
- Yeşil Gece**'de medresede yetişen **Şahin** adlı öğretmenin çevresindeki çirkinlikler karşısında inancını yitirmiş, öğretmen okulunu bitirip softalarla mücadele etmek üzere İzmir'in Sarıova ilçesine gidişi anlatılır. Yeşil Gece, bir iddiaya göre Atatürk'ün "bana yobazlığı eleştiren bir roman yaz!" direktifi üzerine yazılmıştır.
- Yaprak Dökümü**'nde yanlış batılılaşmanın olumsuz sonuçları üzerinde durmuş; bir ailenin yıkılışını anlatmıştır. Eserde Ali Rıza Beyin karısı ve yetişkin dört çocuğuyla sürdürdüğü sıkıntılı hayatı işler.
- Eski Hastalık**'ta farklı kültürler çerçevesinde yetişmiş iki insanın hayatlarını birleştirmeleri sonucunda meydana gelen mutsuz bir evlilik; aşk, tutku, sadakat ve vefa kavramları çevresinde dönen olayları işlemiştir.
- Acımak** adlı eserinde bir ilkokul öğretmeni olan Zehra Hanım'ın trajik serüvenini dile getirmiştir. Acımak, Reşat Nuri Güntekin'in 1928 yılında basılan kısa soluklu bir romanıdır.
- Eser küçük yaşta gördüğü kötü muamelelerden dolayı acıma duygusu olmayan bir öğretmenin babasının vefatından sonra onun günlüğü okuyarak babası ve hayatı hakkındaki gerçekleri öğrenmesini konu alır.
- Değirmen**, Osmanlı imparatorluğunun son yıllarında Sarıpınar adlı bir ilçede yaşanan ufak bir zelzele sonucu oluşan olayları anlatıyor.
- Romanda, uydurma bir deprem olayının büyüterek Osmanlı Devleti'nin ve hatta dünyanın gündemine giren bir mesele haline gelmesi hikâye edilir. Anadolu'daki yoksul bir kasaba olan Sarıpınar'ın 1914 senesindeki ileri gelenlerinin ruh dünyası anlatılmış, çıkarıcı ve entrikacı devlet yetkilisi tipleri işlenmiştir.

- **Ateş Gecesi**, bir gencin İstanbul'dan Milas'a sürgün gönderilmesiyle başlar; önceleri karşılıksız; fakat çabaları sonucunda karşılıklı büyük bir aşkın doğmasını anlatıyor.
- **Kan Davası**'nda Kurtuluş Savaşı yıllarındaki bir kan davası anlatılıyor. Öç alma duygularından kaynaklanarak işlenen cinayetleri ele alır.
- **Dudaktan Kalbe** adlı eserinde gerçek sevgiyi anlayamamış bir gencin düştüğü bunalımları anlatır.
- **Damga**'da âşık olan bir delikanlının sevdiği kız uğruna hayatı boyunca hırsız damgasına vurulması ve bundan dolayı gelişen olayları ele almıştır.
- **Bir Kadın Düşmanı**'nda ilk evliliğinde yaşadığı kötü olaylar sonucu kadınların hepsine önyargılı bakan ve onları değersiz gören İskender'in başından geçenleri anlatmıştır.
- **Kızılılık Dallar**'nda Nadide Hanım'ın yetim olarak konağa aldığı Gülsüm ve onun konak hayatı boyunca başından geçenleri ve maruz kaldığı haksızlıkları işlemiştir.
- **Son Sığınak** yazarın son eseri olup eserde çocukluk günlerinin unutulmaz anıları, yolculukları, umutsuz aşkları, yaşanan acıları, kaçırılmış mutluluklar ve bir tiyatro grubunun başından geçen ilginç olayları anlatmıştır.
- **Miskinler Tekkesi**'nde zengin bir ailenin çocuğu olan bir gencin daha sonra fakirleşmesi dilenerek bir genci okutmaya çalışması anlatılır.
- Eserlerinde Anadolu'yu bir fon olarak kullanmıştır Anadolu'yu karış karış gezip gördüğü ve duyduğu gelenek ve görenekleri realist bir anlayışla ortaya koymuştur.
- Memleket edebiyatı anlayışını sürdürmüş; eserlerinde canlı, akıcı, süsten uzak günlük konuşma dilini kullanmıştır.
- Romanlarında Anadolu'daki yaşayış ve sosyal sorunları içten bir anlatımla hem romantik hem de realist bir anlayışla ele almıştır.

- Eserlerinde aşk, dostluk, yalnızlık, batıl inançlar yanlış batılılaşma, ev ve aile hayatı, gelenek ve görenekler gibi bireysel ve toplumsal konuları gerçekçi bir biçimde işlemiştir.
- Sanatçının roman dışında öyküleri de bulunur. Öykülerinde mizaha geniş yer veren sanatçı; aşk, yalnızlık, dostluk, ihanet gibi temalar işlemiştir.
- Anadolu'yu öğretmen ve müfettiş olarak dolaşan yazarın **Anadolu Notları** adlı bir de gezi kitabı bulunur.
- Yazarın ayrıca Hançer, Eski Borç, Taş Parçası Tanrıdağı Ziyafeti, Balıkesir Muhasebecisi adlı oyunları da vardır.
- Reşat Nuri ayrıca **Yıldız Böceği**, **Ateş Böceği** gibi takma adlarla Fransız edebiyatından magazin öyküleri de çevirmiştir.

ESERLERİ

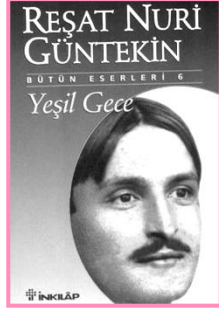
- 📖 **Roman:** Damga, Eski Hastalık, Miskinler Tekkesi, Yeşil Gece, Çalikuşu, Kan Davası, Ateş Gecesi, Dudaktan Kalbe, Akşam Güneşi, Yaprak Dökümü, Bir Kadın Düşmanı, Son Sığınak, Kızılılık Dallar, Değirmen, Acımak, Harabelerin Çiçeği, Gökyüzü, Gizli El, Kavak Yelleri
- 📖 **Öykü:** Sönmüş Yıldızlar, Gençlik ve Güzellik, Boyunduruk, Roçlid Bey, Leyla ile Mecnun, Tanrı Misafiri, Olağan İşler, Eski Ahbap
- 📖 **Oyun:** Balıkesir Muhasebecisi, Hançer, Gözdağı, Eski Borç, Tanrıdağı Ziyafet, Yağmur Gecesi, Eski Rüya, Yaprak Dökümü, İstiklal, Bir Köy Hocası, Hülleci, Taş Parçası, Eski Şarkı
- 📖 **Gezi:** Anadolu Notları

Püf Nokta

- ✴ Reşat Nuri Güntekin'in Kurtuluş Savaşı'nı işleyen romanı **Yeşil Gece** adını taşımaktadır.

YEŞİL GECE - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Bir köyde doğmuş ve büyümüş olan **Şahin** İstanbul' So-muncu oğlu medresesinde okur. "Yeşil Sancak" altında toplanacak bir İslam birliği hayalini kurar. Ancak bu ülküyü gerçekleştirmek isteyen diğer arkadaşlarının ve bunların liderlerinin kişisel çıkarları için dini kullanan insanların dini inançlarını istismar eden insanlar olduğunu anlayınca bu topluluktan ayrılır ve erkek öğretmen okuluna gider. Böylece ülkesinin modern ve çağdaş okullarda gelişeceğini öğrenir. Okulu bitirdikten sonra dini çıkarlarına alet eden mollalara karşı insanları aydınlatmak için İzmir'in bir köyüne öğretmen olarak gider. Burası oldukça tutucu bir köydür. Şahin öğretmen bir mühendis ve bir polis komiseriyle gizli den tutuculukla savaşımaktadır. Ancak günün birinde köyde bulunan bir türbe kundaklanır ve köydeki saftalar bu yangını Fransızca öğretmenin dini yok etmek için çıkardığını söylerler. Bunu üzerinde Fransız öğretmeni **Nihat** tutuklanır. Aslında türbeyi türbedarın oğlu yakmıştır ve içindeki değerli antikaları çıkarıp satmışlardır. Şahin öğretmenin çalışmalarıyla türbeyi kimin yaktığı ortaya çıkar ve öğretmen Nihat hapisneden çıkar. Bu eski safta yeni cumhuriyetçilerin kasabalıları kışkırtmasıyla düşmanla işbirliği yapmakta ve geri kafalıkla suçlanan eski başöğretmen kasabadan ayrılır ve derdini anlatmak için yeni başkente Ankara'ya doğru yol alır.

Püf Nokta

Yeşil Gece romanının kahramanları

- Şahin Öğretmen
- Nihat Öğretmen
- Rasim
- Mühendis Deli Necip
- Eyüp Hoca

* **Yeşil Gece**, bir iddiaya göre Atatürk'ün "bana yobazlığı eleştiren bir roman yaz!" direktifi üzerine yazılır.

ÇALIKUŞU - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Feride ile teyzesinin oğlu Kamuran arasında yaşanan ve araya birçok engel girmesine rağmen birbirlerine karşı bitmeyen aşklarını anlatıyor. **Feride**, bir subayın kızıdır. Küçük yaşta annesi ve babası ölür. Teyzesinin korumasıyla, "Notre Dame de Sion" Fransız yatılı okulunda okur. Çok hasarı olduğu için, okulda ona "Çalikuşu" adını takarlar. Yaz tatillerini teyzesinin Kozyatağı'ndaki köşkünde geçirir. Teyzesinin oğlu **Kamuran** yakışıklı, sarışın bir delikanlıdır. Zamanla birbirlerini sever, nişanlanırlar. Feride, düğün günü, çarşafı bir kadının getirdiği mektuptan, Kamuran'ın İsviçre'de iken **Münevver** adında hasta bir kızla ilişkisi olduğunu, Kamuran'ın ona evlenme vaadinde bulunduğunu öğrenir. Her şeyi yüzüstü bırakıp kaçar.

Öğretmenlik yaparak Anadolu'nun Zeyniler köyü, Bursa, Çanakkale, İzmir, Kuşadası gibi çeşitli köy, kasaba ve şehirlerinde dolaşır. Güzelliği başına dert açar, her gittiği yerde karşısına bir erkek çıkar, dedikodular olur: Bursa'da bir musiki öğretmeni, Çanakkale'de bir kurmay subay vb... Zeyniler köyünde iken tanıştığı ihtiyar **Doktor Hayrullah Bey**'le Kuşadası'nda ikinci kez karşılaşır. Babacan bir adam olan Hayrullah Bey, Feride'yi kızı gibi korur; halkın dedikodusu üzerine, dış görünüşü kurtarmak için, onunla kâğıt üzerinde evlenir fakat aralarındaki ilişki bir baba-kız ilişkisidir. Feride, öğretmenliğe başlayınca bir günlük tutmuş bütün bu maceralı hayatı defterine günü gününe yazmıştır.

Hayrullah Bey bu defteri bulur, okur ve sakar. Hastalanınca, Feride'ye kendisinin ölümünden sonra ara sıra teyzesinin yanına gitmesini ve verdiği kapalı bir zarfı Kamuran'a teslim etmesini vasiyet eder. Hayrullah Bey'in ölümünden sonra, Feride vasiyeti yerine getirir, kısa bir süre için teyzesinin yanına gider, zarfı Kamuran'a verir. İçinde Hayrullah Bey'in mektubu ile Feride'nin günlüğü vardır.

Hayrullah Bey, Kamuran'a yazdığı mektupta Feride'yi bir daha bırakmamasını salık vermektedir. Kamuran, mektubu ve defteri gece sabaha kadar okur, her şeyi okur, her şeyi öğrenir, ertesi gün yola çıkacak olan Feride'yi bir daha bırakmaz, ikisi evlenirler.

Püf Nokta

Çalikuşu romanının kahramanları

- Feride
- Kamuran
- Dr. Hayrullah Efendi
- Munise
- Müjgan
- Besime

BİR KADIN DÜŞMANI - R. NURİ GÜNTEKİN

İlk evliliğinde yaşadığı kötü olaylar sonucu kadınların hepsine önyargılı bakan ve onları değersiz gören **İskender**'in başından geçenler anlatılmaktadır. İskender, ilköğrenimini Ankara'da, orta öğrenimini Amasya ve Niğde'de yapmıştır. Babasının mesleği nedeniyle birçok yere gitmiş ve çeşitli insanlarla tanışmıştır. Okul yıllarında genellikle sakin bir yapıya sahip olan İskender askere gidip geldikten sonra tanıştığı **Zeynep** adlı kadın yüzünden sert, sinirli bir kişiliğe bürünür. Bunun böyle olmasının sebebi kadınla yaşadıkları değişik olaylardır. Zeynep ile İskender mutlu bir ilişkiye sahiptir; fakat daha sonraları Zeynep, İskender'i **Mesut** adlı bir gençle aldatır. Zeynep eve geç gelmeye, İskender'e karşı ilgi göstermemeye başlar. Zaman içinde İskender buna katlanamaz ve boşanırlar. Böylece İskender'in kadınlara karşı bir fobisi oluşur. Her kadını Zeynep gibi görür ve hiçbirine güvenemez. Kendine, bir daha kimseyi sevmeyeceğine dair söz verir. İki sene sonra İskender başka bir yerde çalışmaya başlar. Çalıştığı ofiste yan masada çok güzel, çalışkan ve çekici bir kadın vardır.

Gittikçe bu kadına karşı bir şeyler hissetmeye başlar fakat önceki deneyimi yüzünden uzun süre kendini engeller. Kadına karşı soğuk davranır, hatta bazen tersler; ama bunları tamamen isteksiz olarak yapmaktadır. Kafasındaki düşünceler onu bir kadın düşmanına çevirir. Kadınları dünya için gereksiz görmeye başlar. Yan masada çalışan **Belgin** isimli güzel kız İskender'e âşık olur ve onun garip tutumunu anlayamaz. İskender de zamanla içindeki sevgiye karşı koyamaz ve Belgin'e hissettiklerini anlatır.

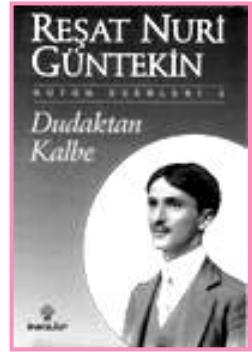
Püf Nokta

Bir Kadın Düşmanı romanının kahramanları

- İskender
- Belgin
- Zeynep
- Mesut

DUDAKTAN KALBE - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Saip Paşa İzmir'in önde gelen tanınmış kişilerinden, belediye başkanlığı yapmış birisidir. Saip Paşa'nın yeğeni **Hüseyin Kenan** dayısının zoru ile mühendis olmuştur, daha sonra annesinin dükkânını satıp Avrupa'ya müzik eğitimi almaya gitmiştir. Güzel keman çalan Hüseyin Kenan müzikteki yeteneğini batı dünyasına kabul ettirmiştir. Dayısının ısrarıyla çocukluğunun geçtiği şehre, İzmir'e gelir. Saip Paşa vaktiyle haylaz bir oğlan diye bildiği Hüseyin Kenan'la şimdi övünmekte, ziyafetler düzenleyerek bu ünlü besteciye yakınlığını göstermekten zevk duymaktadır. Bütün bu kalabalıktan ve şatafattan sıkılan Hüseyin Kenan Bozkaya'ya giderek dinlenmek ister. Bozkaya'da küçük "kınalı yapıncakla tanışır. **Lamia**'ya hafif çilli yüzünden dolayı Hüseyin Kenan kınalı yapıncak ismini takmıştır. Hüseyin Kenan evli bir kadın olan **Nimet Hanıma** kur yapmaktadır.

Burası küçük bir kasaba olduğu için dedikodulardan kurtulmak için de **Lamia**'ya yakınlık gösterir gibi görünmektedir. Hüseyin Kenan yaz bitince İstanbul'a döner. Niyeti **Prensese Cavidan**'la evlenmektir. Hüseyin Kenan prensesin Mısır'a gittiği sırada tekrar İzmir'e döner. Orada Lamia ile aralarında yakınlaşma başlar ve Lamia'ya sahip olur. Daha sonra Lamia ile evlenmek istediğini söyler. Fakat Lamia, bunu vazife icabı yaptığını düşünerek evlenme teklifini kabul etmez. Lamia hamileliğini üç ay sonra öğrenir ve intihar etmek ister. İntihardan kurtarılır, Kütahya'ya akrabasının yanına gönderilir. Lamia kızı **Mekrube**'yi orada doğurur.

Hayli maceralı geçen günlerden sonra birisiyle evlenir. Bu sırada kocasının yeğeni **Doktor Vedat** Kütahya'ya gelir. Lamia Hüseyin Kenan'ın Prenses ile evlendiğini Doktor Vedat'tan duyar. Lamia kocasından ayrılır. Vedat onunla evlenmek istese de reddeder. Kızı ile İstanbul'a gelir. Kısa bir süre sonra Vedat da İstanbul'a gelir. Birgün Vedat'ın muayenesinde Hüseyin Kenan'la Lamia karşılaşır. Hüseyin Kenan Lamia'yı sevdiğini geç fark etmiş evlilik hayatında muylu olmamıştır. Vedat'ın Lamia ile evleneceğini duyan Hüseyin Kenan intihar eder ve Lamia'ya kavuşamaz.

Püf Nokta

Dudaktan Kalbe romanının kahramanları

- Hüseyin Kenan
- Lamia
- Prensese Cavidan
- Mekrube
- Sait Paşa

DEĞİRMEN - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

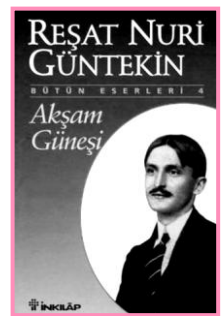
Osmanlı imparatorluğunun son yıllarında Sarıpınar adlı bir ilçede yaşanan ufak bir zelzele sonucu oluşan olayları anlatıyor. İlçenin ileri gelenlerinden **Ömer Beyin** düzenlediği bir gecede zelzele olur. Bu zelzelede ilçenin kaymakamı **Halil Hilmi Efendi** fazla ağır olmayacak bir şekilde yarananır.

Kaymakam hükümet konağında istirahat ederken karakol komutanı ve belediye başkâtibi merkeze telgraf çekerler ve telgraflarında durumun çok ağır olduğu belirtirler. Çekilen bu telgraflar yüzünden basın olayı iyice abartır ve herkesi Sarı pınar'da çok büyük bir felaket yaşandığına inandırır. Vali ilçeye bir yardım heyeti gönderir. Halil Hilmi Efendi önceleri olayın bu kadar abartılacağını zannetmez. Bu yüzden merkeze çektiği telgraflarda fazla bir şey belirtmez. Fakat heyetin gönderilmesiyle beraber olayın ciddiyetini anlar. Gerçeği anlatmak içinse çok geç kalmıştır. Çünkü olay ülke sınırlarını aşarak, dünya basınında da geniş yer tutmuştur. Heyet ilçede kaldığı günler içinde hiçbir faaliyet yapmamıştır. İlçede heyet için düzenlenen ziyafetler, heyeti susturmaya yetmiştir. Olayın çok abartıldığı vali'nin kulağına gitmiştir. Vali önce mutasarrıf Hamit Beyi ilçeye yollar. Birkaç gün sonra kendi de ilçeye gider. Valinin ilçeye geldiği günün akşamı Şehzadenin yabancı ve yerli basın mensuplarıyla beraber ilçeye geleceği haberi gelir. Vali olayda kaymakamın yanında kendisinin de yanacağını düşünerek, şehzade gelmeden ilçeyi gerçekten bir harabe görüntüsüne getirir. Şehzadeye ilçenin harabe kesimleri gösterilir.

Şehzade ilçenin gerçekten harabeye döndüğüne inanır ve valiyle birlikte kaymakamı birer madalya ile ödüllendirir. Yabancı ülkelerden toplanan yardımla valinin yıktırdığı yerler yeniden yapılır.

AKŞAM GÜNEŞİ - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Necati küçük yaşta an nesini ve babasını kaybedene kadar ailesi ile birlikte Büyüka'da yaşar. Amcası onu İstanbul'a yanına alır ve büyütür. Amcasının iki kızı vardır. Necati ortaokulu bitirdikten sonra askeri okula girer. Buradan mezun olduktan sonra amcasının yardımı ile Fransa'ya askeri akademiye girer. Fransa'da gönlünü epeyce eğlendirir. Buradan mezun olduktan sonra İstanbul'a döner. İstanbul'dan Şam'a tayini çıkar.

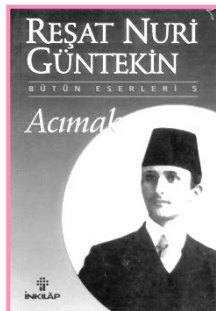

Şam'da sıkıcı iki yıl geçirdikten sonra Bulgaristan'a tayini çıkar. Bu göreve gitmeden önce bir aylığına izin alır. Amcasının yanına gider.

Burada amcasının büyük kızı, kocası ile sorunları yüzünden kendisini vurur ve felç olur. Kızıyla birlikte babasının yanına taşınırlar. Bu tatil sırasında Necati gönlünü komşu kızı **Zehra**'ya kaptırır ve kendisini beklemesini söyler. Necati Bulgaristan'a giderken bir Türk çetesi treni durdurur. Necati'nin subay olduğunu anlarlar ve çeteye dâhil ederler. Bu Türk çetesi Rum çeteleri ile çatışmalara girerler. Bir çatışmada Necati ağır yaralanır ve yolunu kaybeder. Dört gün gibi bir süre terk edilmiş değirmende kalır. Birisi onu bu yerde bulur ve bir hastaneye götürür. Değirmende kalırken çok kan kaybeder ve yarası mikrop kapar. Doktorlar, Necati'ye bundan sonraki yaşamında heyecan yaşamamasını, eğer çok heyecanlanırsa öleceğini söyler. İyileştikten sonra hastaneden ayrılır ve İstanbul'a amcasının yanına döner. İstanbul'a gidince durumu Zehra'ya açıklar ve ondan ayrılır. Necati'nin amcası görev sırasında ölmüştür ve yeni haberi olur. **Nilgün**, Necati ile ilgilenir ve ona bakar. Bir süre sonra Nilgün, Necati ile evlenir. Hastalığından dolayı düzenli bir hayat sürmek için babasından miras kalan Büyükkada'daki çiftliğe yerleşir. Bir süre sonra **Leyla** çiftliğe ziyarete gelir. Leyla büyümüş ve genç bir kız olmuştur. Necati ve Leyla çiftlikte gezerler, ata binerler, beraber dolaşırlar. Bu sırada birbirlerine bağlanırlar. Ve bir gün baloda Leyla ile dans ederken aşırı heyecanlanır ve ölür.

ACIMAK - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

İlkokul öğretmeni **Zehra** görevine bağlı ama duygusuz ve katı bir genç kadın görünümündedir. Bir memur olan babası **Mürşit Efendi**'nin çok hasta olduğu haberine 'benim babam yok' diye yanıtlarsa da içten bir üzüntü onun izin alıp İstanbul'a gelmesini önleyemez. Babası ölmüştür.

Zehra yaşlı adamın bıraktığı anı defterini bir gece sabaha kadar okur ve annesinin yanlış davranışları yüzünden babasının kendini içkiye verdiğini yuvanın bu nedenle yıkıldığını babasının bunun için onu öğretmen okuluna vererek evden uzaklaştırmış olduğunu öğrenir. Şimdi Zehra içyüzünü bilmeden düşman olduğu babasının acılarını anlamış; acımayı ve bağışlamayı öğrenmiştir.

YAPRAK DÖKÜMÜ - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Ali Rıza Bey namuslu bir memurdur. İşinden çıkarılmıştır. **Fikret**, **Necla**, **Leyla** adında üç kızı; **Şevket** adında bir oğlu vardır. Şevket bir bankada memurdur. Evin bütün yükü onun üstündedir. Üstelik bir de **Ferhunde** adlı

daktilocu bir kız ile evlenmiştir. Leyla, Necla ve Ferhunde modern hayat ve eğlence düşkünüdürler. Haftada iki gece evde toplantı yapılmaktadır. Şevket bütün bu masrafları karşılamak zorundadır. Evin gidişini beğenmeyen **Fikret**, Adapazarı'nda yaşlı ve birkaç çocuklu dul bir adamla evlenir; böylece, ağacın yapraklarından biri düşer. Şevket, bankadan aldığı paraları ödeyemeyerek bir buçuk yıl hapse mahkûm olur; böylece, ağacın ikinci yaprağı da düşer. Şevket hapiste iken karısı kaçar, ağacın bir yaprağı daha düşmüş olur. Necla, kendini zengin gösteren bir Suriyeli ile evlenir, Suriye'ye gidince eşinin birkaç hanımının olduğunu görür, böylelikle, ağacın dördüncü yaprağı da düşer. **Leyla** kötü yola sapar; **Ali Rıza Bey**, kızını evden kovar; son yaprak da böylece düşer. Leyla bir avukatla yaşar. Annesi de onunla birlikte oturmaktadır. Ali Rıza Beye hafif bir inme iner. Hastaneye yatar. Leyla, bir gün Ali Rıza Bey'i hastaneden alır, kendi oturduğu lüks apartmana götürür. Ali Rıza Bey artık Leyla'nın yanında yaşamaktadır, sıkıldığı zaman onu araba ile gezmeğe çıkarmaktadırlar. Yalnız eski kahve arkadaşları ile göz göze gelmesi bile onu üzmektedir.

BEŞ HECECİLER

- Faruk Nafiz Çamlıbel
- Eniz Behiç Koryürek
- Halit Fahri Ozansoy
- Orhan Seyfi Orhun
- Yusuf Ziya Ortaç

Genel Özellikleri

- Şiire I.Dünya savaşı yıllarında aruz ölçüsüyle aşk ve doğa temalarını işleyerek başlayan, 1914'ten sonra **Milli Edebiyat**ın sanat görüşünü ortaya koyan bir şairler topluluğudur.
- Şiire aruzla başlamışlar; daha sonra Milli edebiyatın etkisi ve **Ziya Gökalp**'in önerisiyle hece ölçüsünü özellikle de 11'li hece kalıbını kullanmışlardır.
- Halk şiiri geleneğinden yararlanmışlar. Ulusallaşmayı ve halkı tanımayı görev sayarak bir **memleket edebiyatı** getirmeye çalıştılar.
- Anadolu'yu anlatan şiirler yazmışlar, memleket sevgisi, yurt güzellikleri, yiğitlik kahramanlık gibi konuları işlediler.
- Şiirde süsten ve yapmacılıktan uzak sade ve özensiz bir dil kullanmışlar ve şiiri **günlük konuşma dili** ile yazmışlar.

ENİZ BEHİÇ KORYÜREK (1892 - 1949)

- İstanbul'da doğmuştur. Mülki ye mektebini bitirmiştir. Dış işlerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. Yurda dönünce bazı bakanlıklarda üst düzey görevli olarak çalışmıştır. Ankara'da ölmüştür.
- İlk şiirlerinde Servet-i Fünun edebiyatının etkisi ile aruzu kullanmış; ancak Balkan Savaşı yıllarında Ziya Gökalp'in Milli edebiyat görüşünü benimzedikten sonra heceye yönelmiştir.

- Başlangıçta yurtseverlik, yiğitlik gibi konuları işlemiş; ancak hayatının sonlarına doğru tasavvufi şiirler yazmış ve tekrar aruz ölçüsüne dönmüştür.
- Şiirlerinde hem aruz, hem de hece ölçüsünü kullanmış; ancak hecede pek başarılı olmamış ve son şiirlerinde serbest ölçüyü de denemiştir.
- "Çanakkale Şehitliğinde, **Tuna Kıyısında**, Süvariler, **Gemiciler**, Venedikli Korsan Kızı" adlı şiirleri ile tanınmış ve bu şiirleri ile Türk denizciliğini adeta destanlaştırarak anlatmıştır.
- **Miras, Güneşin Ölümü, Varidat-ı Süleyman** adlı şiir kitapları bulunur.

HALİT FAHRİ OZANSOY (1891 - 1971)

- İstanbul'da doğmuştur. Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Nedim adında bir dergi çıkarak tiyatro eleştirileri ve edebiyat yazılarını yayımlamıştır. Ziya Gökalp'in önerisi ile Milli edebiyata katılmıştır.
- Şiir, roman, oyun ve anı türlerinde eserler veren sanatçı, ilk dönem şiirlerinde Fecr-i Ati edebiyatının etkisinde kalmıştır ve aruzu kullanmıştır.
- Fecr-i Ati'nin etkisinde kaldığı ilk şiirleri 1912' de **Rübâb** ve **Şehbal** dergilerinde yayınlamıştır.
- **Nedim** adında bir edebiyat dergisi çıkarmıştır. Şiirleri Yarın, Hayat, Aydıncık, Yarım, Çınaraltı, Varlık, Hisar gibi dergilerde yayınlanmıştır. Servet-i Fünun dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapmıştır.
- Daha sonra Milli edebiyat anlayışını benimsemiş; "**Aruza Veda**" adlı şiiriyle aruz ölçüsünü bırakıp heceyi kullanmıştır.
- Adını aruzla yazdığı şiirlerle duyurmuş; ancak asıl ününü Milli edebiyatın etkisiyle kaleme almış olduğu "**Cenk Duyguları**" adlı şiiri ile kazanmıştır.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

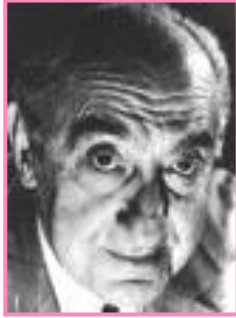
- Şiirlerinde genellikle aşk, sevgi, ölüm, doğa gibi bireysel temaları işlemiş, hüznü melankolik ve egzotik sahnelerle yer vermiştir.
- Hüzün yansıtan şiirlerinde ise genellikle aşk ve kadın temalarını ele almıştır.
- Dörtlükten sonraya kadar değişik nazım şekillerini kullanmış, genelde karamsar duyguları işlemiştir.

ESERLERİ

- **Şiir:** Rüya, Cenk Duyguları, Efsaneler, Paravan, Sonsuz Gecelerin Ötesinde, Hep Onun İçin, Sulara Dalan Gözler, Zakkum, Bulutlara Yakın, Balkonda Saatler
- **Roman:** Sulara Giden Köprü, Aşk Yolunun Yolcuları
- **Oyun:** Baykuş, Nedim, Hayalet, İlk Şair, Sönen Kandiller, Bir Dolaptır Dönüyor İki Yanda, 10.Yıl Destanı;
- **Hatıra:** Edebiyatçılar Geçiyor

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL (1898 - 1973)

- 1898'de İstanbul'da doğmuştur. Okuduğu tıp fakültesinden ayrılarak Ankara'da uzun süre edebiyat öğretmenliği yapmıştır. 1946'da İstanbul milletvekili seçilmiştir. 27 Mayıs ihtilalından sonra önce Yassıada'da, sonra da Kayseri kapalı cezaevinde yatmıştır. 1973'te bindiği geminin batmasıyla Samsun'da ölmüştür.
- Şiire ilk önce Cenap Şahabettin'in etkisi ile **aruzla** başlamış; daha sonra Milli edebiyat akımından etkilenerek hece ölçüsünü kullanmıştır.
- İlk dönem şiirlerinde aruzu kullanan aşk ve seveda konulu şiirler yazan şair, **hece ölçüsüyle** yazdığı şiirlerinde ise **Anadolu**'yu ve Anadolu insanını yalın ve oldukça doğal bir dille ele almıştır.

- Beş Hececilerin en genç ve en önemli şairi olan Faruk Nafiz hem aruzu hem de heceyi başarıyla kullanmıştır ancak heceye kesin bir dönüş yapmamıştır, daha sonra şiirlerinde tekrar aruzu kullanmıştır.
- Şiirlerinde, Anadolu'yu ve memleket sevgisini ele almış ve memleketçi edebiyat anlayışının öncüsü olmuştur. Sanatçı ayrıca aşk, tabiat, yığıtlık, kahramanlık ve ölüm gibi bireysel konuları da işlemiştir.
- Halk edebiyatı nazım şekilleri ile modern şiir anlayışını başarıyla birleştirmiştir, Türkçeyi çok güzel ve ahenkli bir şekilde kullanmıştır.
- İlk şiirlerinde romantik, sonraki şiirlerinde realist bir çizgi izleyen sanatçı son dönem şiirlerinde din Allah ve ruh gibi mistik ve tasavvuf içerikli şiirler yazmış. Şiirlerinde süslü ve sanattan uzak yalın özentisiz ve yapmacıksız bir dil kullanmıştır.
- Hem bireysel hem toplumsal temaları lirik bir anlayışla ortaya koyan şairin en ünlü şiirleri **Han Duvarları** ve **Çoban Çeşmesi** sayılabilir.
- **Şarkın Sultanları** ve **Gönülden Gönüle** adlı şiir kitaplarında aruzu kullanan şairin heceyle yazdığı ilk şiir kitabı ise **Dinle Neyden** adını taşır.
- Sanatçının şiir dışından roman ve tiyatro türlerinde de eserleri bulunur.
- **Akın** adlı oyununda Türklerin Orta Asya'dan göçünü; **Kahraman**'da Milli Mücadele yıllarında bezgin ve ümitsiz köylülerde Kahraman diye anılan Atatürk'ün yeni bir mücadele ruhu yaratması temasını işlemiştir.
- Faruk Nafiz, **Canavar** adlı oyununda Osmanlı'nın son zamanlarında köylünün nasıl sahipsiz kaldığını ve kanunların uygulanmaması nedeniyle iyi insanların nasıl canavarlaştığını ele almıştır.

Hap Bilgi

- Faruk Nafiz, Türk edebiyatında **Deli Ozan**, **Çamdeviren** unvanlarıyla anılmıştır.

ESERLERİ

- **Şiirler:** Han Duvarları, Çoban Çeşmesi, Akarsu, Dinle Neyden, Şarkın Sultanları, Gönülden Gönüle, Bir Ömür Böyle Geçti, Zindan Duvarları, Tatlı Sert, Akıncı Türküleri, Suda Halkalar, Heyecan ve Sükûn, Elimle Seçtiklerim
- **Roman:** Yıldız Yağmuru, Ayşe'nin Doktoru
- **Oyun:** Kahraman, Canavar, Özyurt, İlk Göz Ağrısı Akın, Yayla Kartalı, Dev Aynası

YUSUF ZİYA ORTAÇ (1895 - 1967)

- İstanbul'da doğmuştur. Vefa Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul ve İzmit'te çeşitli okullarda öğretmenlik yapmıştır. **Diken** dergisinde **Çimdik** takma adıyla da mizahi yazılar yayımlamıştır.
- Şiire önce **aruzla** başlamıştır; **Beş Hececilere** katıldıktan sonra heceyle şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinde aşk, sevgi, deniz ve mehtap gibi bireysel temaların dışında millî konuları da sade, lirik ve akıcı bir dille işlemiştir.
- Mizah alanında da eserler veren yazar **Akbaba** adlı mizah dergisini çıkarmış ve mizahi şiirlerini bu dergide yayımlamıştır.
- Şiir dışında roman, tiyatro, anı, fıkra ve gezi türlerinde eserler vermiştir; ama daha çok mizah alanındaki eserleriyle tanınmıştır.
- Sanatçının hece ölçüsüyle yazdığı manzum piyesleri de vardır. Bunlar arasında Lale Devri' ne ait bir tarihi olayı anlattığı "**Binnaz**" adlı oyunu önemlidir.
- Edebiyat ve basın dünyası ile ilgili anılarını **Bizim Yokuş** ve **Portreler** adlı eserlerinde toplamıştır.

Hap Bilgi

- ✱ Yusuf Ziya Ortaç'ın **Binnaz** adlı oyunu Türk edebiyatında **ilk manzum piyes**tir.

ESERLERİ

- **Şiir:** Akından Akına, Bir Rüzgâr Esti, Âşıklar Yolu, Kuş Cıvıltıları, Yanardağ, Cenk Ufukları, Bir Selvi Gölgesi
- **Oyun:** Binnaz, Nikâhta Keramet, Şüphe, Latife, Nağme, Kördüğüm
- **Roman:** Gün Doğmadan, Göç, Kürkçü Dükkânı, Şeker Osman, Üç Katlı Ev
- **Gezi:** Göz Ucuyla Avrupa, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa
- **Anı:** Portreler, Bizim Yokuş
- **İnceleme:** Ahmet Haşim, Faruk Nafiz
- **Antoloji:** Halk Edebiyatı Antolojisi
- **Fıkra:** Beşik, Ocak

ORHAN SEYFİ ORHON (1890 - 1972)

- İstanbul'da doğmuştur. Hukuk fakültesini bitirdikten sonra çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Zonguldak ve İstanbul milletvekili seçilmiştir. Çeşitli edebiyat dergileri çıkarmıştır ve 1972'de ölmüştür.
- İlk dönem şiirlerinde A. Hamit, Tevfik Fikret ve Cenap'ın etkisinde kalarak aruzu kullanmış; daha sonra Ziya Gökalp'in etkisi ile heceye geçmiştir.
- İlk ününü aruzla yazdığı **Fırtına ve Kar** adlı şiiri ile kazanmış daha sonra heceyle yazdığı **Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi** adlı şiiriyle de manzum masalın en güzel örneklerinden birini vermiştir.
- Şiirlerinde heceyle aruzu birleştirmeye çalışmış ahenge önem vermiş, sade ve süssüz ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Şiirlerinde genellikle halk şiiri nazım biçimlerini ve dörtlülük nazım birimini kullanmıştır.

- Heceyle yazdığı şiirlerinde bireysel duygularını dile getirmiş, ahenkli, duru, temiz ve mizahsı bir Türkçe kullanmıştır.
- Sanatçının divan şiiri kalıplarını hece veznine uyarlayarak yazdığı gazel nazım şekline benzer manzumeleri bulunur.
- Genellikle bireysel konuları işlemiş; özellikle de aşk temasını ele almıştır. Ancak yurt sevgisini dile getirdiği şiirler de vardır.
- **Akbaba, Papağan, Hıyaban, Çınaraltı ve Güneş** gibi edebiyat dergilerini çıkaran yazarın şiir dışında roman, öykü, fıkra, makale türlerinde de eserleri bulunur.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Fırtına ve Kar, Gönülden Sesler, O Beyaz Bir Kuştu, Hicviyeler, Peri Kızı İle Çoban Hikâyesi, İşte Sevdığım Dünya, Kervan
- 📖 **Roman:** Çocuk Adam
- 📖 **Öykü:** Düşün Gecesi
- 📖 **Fıkra:** Kulaktan Kulağa
- 📖 **Makale:** Dün-Bugün-Yarın

Okuma Parçası

O BEYAZ BİR KUŞTU

O, beyaz bir kuştu, uzun kanatlı;
Ardında ışıktan bir iz bıraktı.
Yel gibi dağları aştı bir atlı
Arada bir engin deniz bıraktı.

Uzaktan gelirken derin akisler,
Kapadı geçtiğim yolları sisler.
Tutuştı içimde birikmiş hisler;
Gönlümü o kadar temiz bıraktı.

O, beyaz bir kuştu, ak kanatlıydı;
Yel gibi dağları aşan atlıydı;
Hayaldi, hayalden bile tatlıydı;
Ne ışıık bıraktı, ne iz bıraktı!

Orhan Seyfi Orhon

ÇOBAN ÇEŞMESİ

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlayan bağlar,
Ne söyler su dağa çoban çeşmesi.

Gönlünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca,
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi.

O zaman başından aşkındı derdi,
Mermeri oyardı, taşı delerdi.
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi.
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi.

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu,
Kerem'in sazına cevap veren bu,
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu.
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi.

Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül arada,
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi,

Ne şair yaş döker, ne âşık ağlar,
Tarihe karıştı eski sevdalar.
Beyhude seslenir, beyhude çağlar,
Bir sola, bir sağa çoban çeşmesi.

Faruk Nafiz Çamlıbel

MİLLİ EDEBİYATIN BAĞIMSIZ SANATÇILARI

MEHMET AKİF ERSOY (1873 - 1936)

- **İstanbul**'da doğmuştur. Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmiştir. Baytar okulunu birincilik ile bitirmiştir. Büyük camilerde vaizler vermiştir. Burdur milletvekilliği yapmıştır. 10 yıl Mısır'da kalmıştır ve 1936'da ölmüştür
- Mehmet Akif Ersoy, **İstiklal Marşı**'mızın şairidir. Edebi hayatına **Sebil'ür Reşat** ve **Sırat ı Müstakim** adlı dergilerde şiir ve makale yayımlayarak başlar.
- Servet-i Fünuncuların çağdaşı olmasına rağmen bu topluluğa katılmamış; dini-millî-epik ve lirik özellikler taşıyan şiirleri ile **toplum için sanat** anlayışını benimsemiştir.
- Şiirlerinde bireysel temalar işleyen şair; daha sonra didaktik yönü ağır basan din, ahlak ve vatan gibi toplumsal temaları işlemiştir; divan edebiyatı nazım biçimlerini özellikle **mesnevi** şeklini kullanmıştır
- Sanatını toplum hizmetine vermiştir, toplum hayatındaki çöküntüleri, sıkıntı ve ızdırapları anlatmış ve toplumun kurtuluşunun dine sarılmakla mümkün olacağını belirtmiştir.
- Türk şiirine gerçek realizmi getirmiş toplum yaşamını bütün yönleriyle yansıtmış; özellikle de İstanbul'un yoksul semtlerinin yaşantısını, yoksulluğunu bütün çıplaklığıyla ortaya koymuştur.
- Siyasi bakımdan ümmetçi olmasına rağmen, duyguları yönünde milliyetçi ve halkçı olan şair, Fikret ile düşünce yönünden çatışmalar yaşamıştır.
- En önemli eseri yedi bölümden oluşan **Safahat**'tır. Eser **Safahat**, **Süleymaniye Kürsüsünde**, **Hakkın Sesleri**, **Fatih Kürsüsünde**, **Hatıralar**, **Asım** ve **Gölgeler** adlı bölümlerden oluşur.

- Bütün şiirlerini **aruz** ölçüsüyle yazmıştır, aruzu Türkçeye başarıyla uygulamış ve bu vezni Türk aruzu haline getirmeye çalışmıştır. **Hece ölçüsü**nü şiirlerinde hiç kullanmamıştır. **İstiklal Marşı**'nı bile aruz ölçüsüyle kaleme almıştır.
- İlk şiirlerini 22 yaşlarında (1895) Resimli Gazete' de yayımlamaya başlamışsa da 35 yaşlarına kadar yazdığı bu şiirlerin çoğunu Safahata adlı kitabına almamıştır. 1908'den sonra yazılanlar arasında da Safahat'a girmeyenler bulunur.
- En önemli şiirlerinden biri **Çanakkale Savaşı**nı destanlaştırdığı **Çanakkale Şehitlerine** adlı epik şiiridir. Bu şiir Asım bölümünde yer alır.
- **Şiiri düz yazıya** yaklaştırarak manzum öyküçülüğün en güzel örneklerini vermiştir. Kaynağını İslam dininden alan şiirleri ve **manzum hikâyeleri** ile tanınmıştır. Edebiyatımızda manzum öykü türünün en büyük isimlerinden sayılır.
- Şairin **Hasta**, **Küfe**, **Meyhane**, **Seyfi Baba**, **Hasır**, **Mahalle Kahvesi**, **Köse İmam** gibi şiirleri manzum öykü örneklerindendir.
- Hikâye konularının bir kısmı, şehir hayatının acıklı, aksak taraflarından (Küfe, Meyhane, Mahalle Kahvesi vb.) bazısı kendi hayatından (Hasta, Seyfi Baba, Köse İmam vb.) alınmıştır.
- Bir de İslâm dünyasının eski ve adaletli çağlarını anarak halkı o değerlere yöneltmek için İslâm tarihinden çıkardığı hikâyeler vardır: (Kocakarı ile Ömer)
- **Küfe**'de hamallık yapan babasından miras kalan küfeyi küçük görüp bu işi yapmayı reddeden Hasan isimli küçük bir çocuğun dramı anlatılır.
- **Mahalle Kahvesi**'nde ise miskinler yuvası hâline gelen kahveleri ve buradaki tembel insanları başarılı gözlemlerle yansıtmıştır.
- **Hasta** hikâyesinde yatılı bir okulda hastalanan küçük bir çocuğun ızdırapını ve ölümünü anlatır.

- **Koca Karı ile Ömer**, İslam tarihinden alınmış dü-rüstlük temalı bir hikâyedir.
- **Seyfi Baba**'da yaşlı bir adamın insanlara muhtaç ve yük olmamak için ilerlemiş yaşına rağmen kendi emeğiyle geçinmeye çalışması ve hastalanması anlatılır.
- **Meyhane**'de, İstanbul'daki bu batakhaneleri realist bir bakış açısıyla betimleyerek burada yaşananları ve diyalogları inandırıcı bir biçimde anlatır.
- **Köse İmam**'da İslam dinini yanlış anlayan kaba ve merhametsiz bir adamı anlatır.
- Lirik şiirlerinden en ünlüsü **Bülbül**'dür. Bu şiirinde Anadolu'nun işgal altında olduğu günlerde kırlarda rastladığı bülbülün sesini bir feryada benzetmiştir, onun da düşman saldırısına kendi diliyle isyan ettiğini anlatmak istemiştir.
- Mehmet Akif Ersoy, son derece idealist bir insan olarak Türk gençliğinin erdemli ve çalışkan olmasını arzu etmiş, bunun için **Asım** isimli bir karakterle düşüncelerini somutlaştırmaya çalışmıştır.
- Mehmet Akif Ersoy, **İstiklal Marşı Şairi**, **Millî Şair**, **Vatan Şairi** olarak tanınmıştır. 'Türk Ordusu'na ithaf ettiği İstiklâl Marşı'nı milletin malı olarak gördüğünden Safahat'ına almamıştır. Ayrıca bu marş için konulan ödülü de hayır kurumlarına bağışlamıştır.
- Mesnevî dizilişi ve kıt'a Safahat'ta en çok bulunan şekillerdir. Vezin olarak yalnız aruzu kullanmıştır. Bütün edebiyat tarihimizde Türkçeyi aruza en kolay, en ustaca uygulayan şair Mehmet Akif'tir.
- Mehmet Akif'in şiirden başka nesirleri de vardır. Nesirlerinin çoğu Sırat -ı Müstakim dergisinde çıkan edebi, dini ve sosyal makalelerdir. Edebî makalelerinde sanat görüşlerini ve bazı yabancı edipler (Sadi, İbnîfâriz, Lamartine, Alexandre Dumas Fils) hakkında fikirlerini açıklamıştır.
- Dinî makalelerinin çoğu, Şeyh Şibli, Ferit Vecdi, Muhammed Abduh gibi İslamcı düşünürlerden tercüme ve yorumlardır.

- Kurtuluş Savaşı yıllarında verdiği dinî-millî hutbeler ve bazı dostlarına yazdığı mektuplar da Mehmet Akif'in en kuvvetli nesirleri arasındadır. Ömer Rıza Doğrul, bu nesirlerinden bazılarını Kur'an'dan Ayetler ve Nesirler adlı bir kitapta toplamıştır.

ESERLERİ

- **SAFAHAT**: Manzum bir şiir kitabıdır. Eser kendi içerisinde toplam yedi bölümden oluşur:
- 1. **Birinci Kitap**: Toplumun acı çeken kesiminden, hürriyet, istibdat gibi siyasi konuları işler.
 - 1908 ile 1910 arasında yazılmış sosyal ve tarihî manzum hikâyeleri, hikmetle karışık bazı manzum tasvirleri, istibdadı kötileyen şiirleri içine alır.
- 2. **Süleymaniye Kürsüsünde**: 1002 mısralık tek bir şiirden oluşur. Mehmet Akif'in arkadaşı vaiz Abdürreşit İbrahim'in ağzından yazılmıştır.
 - Şairin İslam birliği düşüncesini yaymak için yazmış olduğu kitabıdır. İslâm birliği düşüncesinin hâkim olduğu kitapta batı hayranlığı ile dine karşı bir kavmiyet anlayışının tenkidi de vardır. Bu iki düşünceyi İslâm birliği için sakıncalı gören Akif, Süleymaniye kürsüsünden vaaz verdirdiği Abdürreşid İbrahim Efendiye İslâm dünyasının tenkidini yaptırır.
- 3. **Hakkın Sesleri**: Balkan Savaşı'nın acılarıyla yazılmış on şiirden oluşur. Sekiz ayet ve bir hadisin açıklaması ile toplumsal sorunlara çözüm yolu gösterir.
 - Sekiz ayet, bir hadisin açıklandığı Hakkın Sesleri Safahat'ın üçüncü kitabıdır ve 1913 tarihli. Burada Balkan Savaşlarının sebep olduğu kötü sonuçlardan bahsedilerek İslâm dünyası bir uyanışa çağrılır.
- 4. **Fatih Kürsüsünde**: 1692 mısralık tek bir şiirden oluşur. Toplumsal ve siyasi bir yergidir. Tembellik, gerilik ve Batı taklitçiliği eleştirilir.

- Galata Köprüsü'nden Fatih'e doğru yürüyen iki arkadaş konuşmaktadırlar. Toplumun ve medeniyetin birtakım meselelerini tartışan iki arkadaş, yaşamakta olunan sıkıntıları cahillikle açıklarlar. Ma'rifet ve Fazilet konularını işletmektedir. Balkanlı Hristiyan vahşetini tasvir eden acı şiirler de bu kitaptadır.

5. Hatıralar: 10 şiirden oluşur. Balkan Savaşı ile I. Dünya Savaşı'nın acı anıları ele alınır.

- Şairin I. Dünya Savaşı boyunca yaptığı Berlin, Mısır ve Necid seyahatlerinin ibretli hatıralarını toplamaktadır. Şairin Birinci Dünya Savaşı sırasındaki seyahatlerinin izlenimleri ile bazı ayet ve hadislerin manzum yorumlarını da içine alır.
- Özellikle "Berlin Hatıraları"nda Almanya ile Türkiye'yi mukayese eden Akif, Osmanlı aydınının batıyı yanlış tanıdığını düşünür. Orada madde ile ruhun birlikteliğini görmüştür.

6. Asım: Hocaşade Akif ile Köse İmam arasında geçen konuşmalar şeklinde yazılmıştır. 2292 mısralık tek bir şiirdir. **Çanakkale Şehitlerine** adlı şiir de bu bölümde yer almaktadır.

- Kuruluşu bakımından manzum diyalogu andıran bu eserde Hocaşade (Mehmet Akif) Köse İmam (Akif'in babasının öğrencisi Ali Şevki Hoca) Asım (Ali Şevki Hoca'nın oğlu) ve Emin'in (Akif'in oğlu) sohbetleri arasında memleketin dertleri, olup biten olaylar ve başlıca düşünce akımları ele alınmaktadır.
- Asım diyaloglarla devam eden manzum bir hikâyedir. Hocaşade ve Köse İmam eser boyunca yaptıkları sohbetle İslâm dünyasının, Osmanlının, nesillerin, eğitimin ve diğer toplumsal konuların tenkitlerini yaparak görüşlerini belirtirler.
- Eserde ümidi Hocaşade temsil eder. O, Asım'ın temsil ettiği yeni nesle inanmakta ve güvenmektedir. Asım'ın nesli cephelerde kahramanca savaşmaktadır. Bölüm, Asım ve arkadaşlarının Avrupa'nın ilim ve tekniğini almak üzere yola çıkışlarıyla biter. Asım, Akif'in sanatının zirvesidir.

7. Gölgele: Mısır yıllarında yazdığı 41 şiiri içerir. Manzum roman şeklindedir. Burada tasavvufi bir üslup kullanılır.

- Akif'in Mısır'da yazdığı şiirlerini içine alır. Memleket hasretiyle dolu olan bu yılların şiirlerinde bedbin duygular vardır. Artık cemiyet meseleleriyle ilgilenmeyen şair İslâm'ın tasavvufî cephesini işlemeye başlamıştır.

UYAN

Baksana kim boynu bükük ağlayan
Hakkı hayatındır senin ey Müslüman,
Kurtar artık o biçareyi Allah için.
Artık ölüm uykularından uyan.

Bunca zamandır uyudun kanmadın,
Çekmediğin çile kalmadı, uslanmadın.
Çığnediler yurdunu baştan başa.
Sen yine bir kere kımıldanmadın.

Ninni değil dinlediğin velvele,
Kükreyerek akmada müstakbele.
Bir ebedi sel ki zamandır adı,
Haydi katıl sen de o coşkun sele.

Karşı durulmaz cereyan sine-çak...
Varsa duranlar olur elbet helak.
Dalgaların anmadan seyrini,
Göz göre girdaba nedir inhimak?

Dehşeti maziye getir yâdına;
Kimse yetişmez yarın imdadına.
Merhametin yok diyelim nefesine;
Merhamet etmez misin evladına?

Ben onu dünyaya getirdim diye
Kalkışacaksın demek öldürmeye!
Sevk ediyormuş meğer insanları,
Hakkı-ı übüvvet de bu caniliğe!

Ey koca şark! Ey ebedi meskenet!
Sen de kımıldanmaya bir niyet et.
Korkuyorum, Garbın elinden yarın,
Kalmayacak çekmediğin mel'anet

EY YOLCU

Gitme, ey yolcu, beraber oturup ağlaşalım:
Elemim bir yüreğin kârı değil, paylaşalım:
Ne yapıp ye'simi kahreleyeyim, bilmem ki?
Öyle dehşetli muhitimde dönen matem ki!
Ah! Karşımda vatan namına bir kabristan,
Yatıyor şimdi... Nasıl yerlere geçmez insan?
Şu mezarlar ki uzanmış gidiyor, ey yolcu,
Nereden başladı yükselmeye, bak, nerde ucu!

Mehmet Akif Ersoy

HÜRRİYET

"Hürriyeti aldık!" dediler, gaybe inandık;
"Eyvah, bu bazicede bizler yine yandık!"
Cem'iyete bir fırka dedik, tefrika çıktı:
Sapsağlam iken milletin erkânını yıktı.
"Turan ili" namıyla bir efsane edindik;
"Efsane, fakat gaye!" deyip az mı didindik?
Kaç yurda veda etmedik artık bu uğurda?
Elverdi gidenler, acıyın eldeki yurda!

Mehmet Akif Ersoy

HÜSRAN

Ben böyle bakıp durmayacaktım, dili bağlı,
İslam'ı uyandırmak için haykıracaktım.
Gür hisli, gür imanlı beyinler coşar ancak,
Ben zaten uzun boylu düşünmekten uzaktım!
Haykır! 'Kime, lakin? Hani sahipleri yurdun?
Ellerdi yatanlar, sağa baktım, sola baktım;
Feryadımı artık boğarak, naş'ımı tuttum,
Bin parça edip şi'rime gömdüm de bıraktım.
Seller gibi vadiyi eninim saracakken,
Hiç çağlamadan, gizli inen yaş gibi aktım.
Yoktur elemimden şu sağır kubbede bir iz;
İnler 'Safahat'ımdaki Hüsrân bile sessiz!

Mehmet Akif Ersoy

KISSADAN HİSSE

Geçmişten adam hisse kaparmış.Ne masal şey!
Beş bin senelik kıssa yarım hisse mi verdi?
'Tarih'i 'tekerrür' diye tarif ediyorlar;
Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi

Mehmet Akif Ersoy

ZULMÜ ALKIŞLAYAMAM

Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevecem;
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.
Biri ecdadıma saldırdı mı, hatta boğarım!
— Boğamazsın ki!
— Hiç olmazsa yanımdan kovarım.
Üç buçuk soysuzun ardında zağarlık yapamam;
Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamam.
Doğduğumdan beridir âşığım istiklâl,
Bana hiç tasmalık etmiş değil altın lâle!
Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir belki, fakat çekmeye gelmez boyunum!
Kanayan bir yara gördüm mü yanar tâ ciğerim,
Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim!
Adam aldırma da geç git, diyemem aldırırım.
Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırıırım!
Zalimin hasmıyım amma severim mazlumunu...
İrticâin şu sizin lehçede ma'nâsı bu mu?

Mehmet Akif Ersoy

YAHYA KEMAL BEYATLI (1884 - 1958)

- Üsküp'te doğan ve asıl adı **Mehmet Agâh** olan şair, Üsküp ve Selanik Lise-leri'nde okumuştur. Daha sonra Paris'te Fransızca-sını geliştirerek siyasal bi-limler okumuştur. 1912' de İstanbul'a dönmüş ve ilk şiirlerini Yeni Mecmua' da yayımlamıştır. Urfa mil-letvekili seçilmiştir; Varşova, Madrid, Pakistan elçilik-lerinde bulunmuştur. 1935'te Tekirde, 1943'te İstan-bul milletvekili seçilmiş ve 1958'de ölmüştür.
- Hayatının sonuna kadar çok yakın dostu olarak ka-lan **Ahmet Hamdi Tanpınar**, onun Darülfünun'da öğrencisi olmuştur.
- Mondros Mütarekesi'nin ardından gençleri etrafında toplayarak **Dergâh** adlı bir dergi çıkarmıştır. Dergi kadrosunda Ahmet Hamdi Tanpınar, Nurullah Ataç, Ahmet Kutsi Tecer, Abdülhak Şinasi Hisar gibi isimler yer almıştır. Yahya Kemal'in bu dergide yayınlanan tek şiiri **Ses** manzumesidir.
- **Beyaz Lisan** anlayışını (Yapmacıksız olmasına özen gösterilmiş, doğal ve samimi anlamlar içeren keli-melerle şiir yazılması) savunmuştur.
- Paris'te okurken tarihçi **Albert Sorel**'in derslerinden etkilenmiş, Fransız sembolistlerinin şiirlerine yakınlık duymuş, şiir zevkini bu temeller üzerine kurmuştur.
- Şiir kitaplarını sağlığında bastıramayan bu nedenle de "**Ezersiz Şair**" diye anılan yazarın eserleri ölü-münden sonra Yahya Kemal Enstitüsü tarafından ba-sılmıştır.
- İlk manzumeleri, Üsküp'ten İstanbul'a geldiği yıllarda, 17 yaşındayken **Agâh Kemal** imzasıyla Mika ve Musavver, Malumat dergilerinde çıkmıştır. Sonradan reddettiği bu manzumelerde Hamit, Fikret ve Cenap etkileri görülmüştür.
- Şiirimize Batılı anlayışı tam anlamıyla yerleştirmiş **ilk şair olmuş** ve modern Türk şiirinin yolunu açmıştır.

- Şiirleri divan edebiyatı ile modern şiir arasında köprülük görevi üstlenmiştir. Türk edebiyatı tarihi içinde "**dört aruzcu**"dan biri olarak kabul edilir.
- Yahya Kemal'e göre divan edebiyatı bir taklit edebiyatıydı; Tanzimat'tan sonraki edebiyat da Fransa'dan gelme bir edebiyattı; bu taklitçilik Ser-vet-i Fünun şiirinde en üst düzeye çıkmıştır.
- Bir süre **neoklasizm** akımının etkisinde kalmış yani Türk Tarih ve kültürü ile Akdeniz kültürü ara-sında bir ilişki kurmaya çalışmış; ancak daha sonra bundan vazgeçerek Türk tarih ve mede-niyetine yönelmiştir.
- Yahya Kemal'in neoklasizm akımının etkisinde kalarak yazdığı şiirleri arasında **Biblos Kadınları**, **Sicilya Kızları** ve **Bergama Heykeltraşları** adlı manzumeleri bulunur.
- Yahya Kemal, Batı şiiriyle eski divan şiirini birleş-tirmeye çalışan **neoklasik bir şair** olup Divan şiirini modern tarzda yeniden yorumlamıştır.
- Şiirlerinde Divan şiirinin nazım biçimlerini özelli-kle de **gazel**, **şarkı** ve **rubai** biçimlerini yeniden canlandırmaya çalışmıştır; ayrıca sade dille yeni nazım biçimlerini de kullanmıştır.
- Yahya Kemal, divan şiiriyle batı şiirini ustalıkla kaynaştıran bir isimdir. **Saf şiir** anlayışına bağlı kalmıştır. Aruzu Türkçeye ustalıkla uygulamıştır.
- Türk aruzuna son şeklini vermiş, aruzu Türkçeye başarıyla uygulamıştır ve **Ok** şiiri hariç bütün şiir-lerini **aruz ölçüsüyle** yazmıştır.
- **Ok** şiiri hecenin 11'li kalıbıyla yazılmıştır. Nazım birimi dördlüktür. Şiirde tema kahramanlıktır. Şiir-de tarihi bir olay anlatılmaktadır. Nazım şekli koş-madır. Şiirin konusu bakımından çeşidi epiktir.
- Cumhuriyet sonrası yayımladığı ilk şiiri, sanat ve hayat görüşünü ayrıntılı bir biçimde bulacağımız **Açık Deniz** şiiridir.

- Şiirlerinde toplumsal sorunlara yer vermemiştir; İstanbul, aşk, ölüm, sonsuzluk özlemi, deniz, rintlilik, tabiat, musiki gibi temaları işlemiştir.
- Şiir sanatı üzerinde Baudelaire, Verlaine, Rimbaud gibi Fransız şairlerinin etkisi olmuş; şiirlerinde parnasist, sembolist, neoklasik ve romantik birçok özellik etkili olsa da hiçbir akıma bağlanmayarak sanatını bağımsız sürdürmüştür.
- Yahya Kemal, Türk milletinin muhteşem tarihine hayranlık duymuştur ve konularını genellikle Osmanlı tarihinden seçmiştir.
- İstanbul'u şiirlerinde **Nedim**'den sonra en çok dile getiren şairlerden olmuştur.
- Birçok şiirinde İstanbul sevgisini dile getirmiş, bu durum onun **İstanbul Şairi** olarak tanınmasını sağlamıştır. **Tevfik Fikret**'in İstanbul'u kötülediği **Sis** şiirine karşılık bir İstanbul savunuşu ve güzellemesi olan **Siste Söyleniş**'i kaleme almıştır.
- Şiirlerinde iç ahenge ve biçim kusursuzluğuna önem vermiştir. Şiirde biçim kusursuzluğuna önem verdiği için de **parnasizm** akımından etkilenmiştir. Parnasizmin bizdeki en büyük ismidir.
- Şiirlerinde İstanbul Türkçesini kullanmış, **Türkçe ağzında annemin sütüdür** diyerek şiirlerini sade ve anlaşılır bir dille yazmıştır. Dili şiirin en büyük sorunu olarak değerlendirmiş olan sanatçı "Kelimeler namusumuzdur." diyecek kadar dile önem vermiştir.
- Fikret ve Mehmet Akif'in aksine **nazmı nesirden uzaklaştırmış** ve şiiri musikiden başka her türlü musiki olarak tanımlamıştır.
- Yahya Kemal şiir dışında nesir alanında makale anı, deneme, fıkra, monografi, gezi türlerinde de yazılar yazmış ve çeviriler yapmıştır.
- Edebiyatımızda rubainin en güzel örneklerini sunan şairin divan şiiri tarzında yazdığı şiirleri "**Eski Şiirin Rüzgârıyla**"; yeni tarz şiirlerini ise "**Kendi Gök Kubbemiz**" adlı kitapta toplanmıştır.
- Kuralsız nazım şekilleri ve yirminci yüzyıl Türkçesiyle söylenmiş şiirler, Kendi Gök Kubbemiz'de toplanmıştır. Bu eserdeki şiirler, Kendi Gök Kubbemiz, Yol Düşüncesi, Vuslat olmak üzere toplam üç kısımdan oluşmaktadır.
- Adını **Süleymaniye'de Bayram Sabahı** şiirinin bir mısrasından (Kendi Gök Kubbemiz altında bu bayram saati) alan kitap, Yahya Kemal Enstitüsü tarafından yayımlanmıştır.
- Üç bölüme ayrılmış olan kitabın **Kendi Gök Kubbemiz** bölümünde Türk tarihi ve kültürüyle ilgili şiirler, **Yol Düşüncesi** bölümünde rindlik, ölüm, ihtiyarlık konularındaki şiirler, **Vuslat** bölümünde aşk şiirleri toplanmıştır.
- Eski Şiirin Rüzgârıyla'daki şiirlerden Açık Deniz, İtrî, Erenköy'ünde Bahar, Süleymaniye'de Bayram Sabahı Siste Söyleniş, Akıncı, Mohaç Türküsü, Hayal Şehir, kaybolan Şehir, Rintlerin Ölümü, Sessiz Gemi, Mehlika Sultan, Nazar, Ses, Çin Kâsesi, Deniz Türküsü şairin önemli şiirleri arasında yer alır.
- Divan edebiyatı nazım şekilleriyle ve o şiirin diliyle söylenmiş şiirler Eski Şiirin Rüzgârıyla kitabında toplanmıştır. Bu eser: Selimnâme, Gazeller, Musammatlar, Şarkılar, Kıta'lar ve Beyitleri içine almaktadır.
- **Eski Şiirin Rüzgârıyla**'daki gazellerin çoğunda aşk, şarap, tabiat ve hikmet temaları işlenmiştir. Ayrıca İstanbul semtlerini anlatan (Çubuklu, Üsküdar) ve tarihî kahramanları yücelten (Yavuz Selim'i, İstanbul'u fetheden yeniçeriye, Alparslan'ı, Gedik Ahmet Paşa'yı vs.) gazelleri vardır.
- Şarkılarının divan şiirindeki şarkılara benzerliği sırf şekil yönündendir. Bunlar dil, mecazlar ve hayaller bakımından Kendi Gök Kubbemiz'deki yeni tarz şiirlerinden farksızdır.
- Rubailer, Yahya Kemal'in üçüncü kitabının adıdır. **Hayyam'ın Rubâilerini Türkçe Söyleyiş** de bu kitaba eklidir.

- **Kaybolan Şehir**, Yahya Kemal Beyatlı tarafından yazılmış, Kendi Gök Kubbe'miz adlı kitabında yer alan şiirlerden biridir. Şiir, günümüzde Makedonya sınırları içinde kalmış olan eski Osmanlı şehri Üsküp'e dairdir. Şair, Yahya Kemal de Üsküplü bir şairdir.
- Sanatçının konusunu tarihten alan **Akıncılar**, **İtri**, **Mohaç Türküsü** ve ölümü anlattığı **Sessiz Gemi**, **Rindlerin Ölümü** şiirlerinden en ünlü olanlarıdır.
- **Açık Deniz**, **Sessiz Gemi**, **Mehlika Sultan**, **Mohaç Türküsü**, **Süleymaniye'de Bayram Sabahı**, **Ok**, **İstanbul'u Fetheden Yeniçeri'ye Gazel**, **Endülüs'te Raks** sanatçının tanınan diğer şiirleri arasındadır.
- Şiir anlayışını **öz şiir**, **halis şiir** tabiriyle ifade eder. Sanat görüşü, "Yalnız bizim olanı yazmaktır." Türk milletinin değerlerini, tarihini, duyuş ve sezislerini halkın diliyle anlatma çabasıdır.
- **Aziz İstanbul**, Yahya Kemal'in, Osmanlı-Türk kül-tür ve medeniyetinin en güzel ve en anlamlı abidelerinin bulunduğu İstanbul hakkında çeşitli tarihlerde kaleme aldığı yazılardan meydana gelmektedir.
- **Eğil Dağlar**, İstiklâl Savaşı yıllarında Anadolu'daki Millî Mücadele'yi İstanbul'dan kalemle destekleyen Yahya Kemal'in çeşitli gazete ve dergilerinde doğrudan doğruya **Millî Mücadele** ile ilgili olarak yayımlanan yazılarını bir araya getirmektedir.
- **Siyasi Hikâyeler**, Yahya Kemal'in ileriki yıllarda yayımlamayı düşündüğü siyasî muhtevalı hikâyelerden oluşur. Kitapta yer alan "Şem'i Molla", "Bir Gözdenin Gafleti", "Ârif Efendi'nin Üslûbu" ve "Râif Efendi'nin Katli" başlıklı hikâyelerin hemen hepsinde Osmanlı tarihinden alınmış ve saray çevresinde geçen olaylar anlatılmıştır.
- **Siyasi ve Edebî Portreler** ise Tanzimat sonrasının siyasî ve edebî hayatında önemli rolleri olan yirmi Türk edebiyatçı, devlet adamı ve politikacısı hakkında Yahya Kemal'in düşünce ve gözlemleri ele alır.

- **Edebiyata Dair**, Yahya Kemal'in büyük bir kısmı devrin gazete ve dergilerinde yayımlanan eski Türk edebiyatı, şiir, Türkçe, vezin ve kafiye, tenkit, tiyatro ve memleket edebiyatı gibi konularda kaleme aldığı yazılar bu kitapta yer almaktadır.
- **Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebî Hatıralarım**, Yahya Kemal'in doğup büyüdüğü, yetiştiği ve şahsiyetinin teşekkül ettiği çevre ile bu çevrede geçen önemli olaylar, şairin bunlara bakış tarzı ve bunları değerlendirmeleri içerir.
- **Tarih Muhasebeleri**, kendisi bir tarihçi olmadığı halde Yahya Kemal'in bir edebiyatçının Osmanlı tarihine nasıl bakması gerektiğinin en güzel örneğini vermiştir.
- **Bitmemiş Şiirler**'de şairin bitmiş şiirleri kadar güzel denebilecek şiir tasarıları, yarım kalmış şiirleri, kıtaları, rubaileri, bazı mısraları ve mısralarının birbirinden farklı şekilleri yer almaktadır.
- **Mektuplar-Makaleler**, yazarın mektup ve makalelerinden başka, hatıraları, sohbet yazıları ile bazı hitabe ve konferanslarını içerir.
- 2008 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından **Yahya Kemal Yılı** olarak ilan edilmiştir.

ESERLERİ

Şiir

- Kendi Gök Kubbe'miz
- Eski Şiirin Rüzgârıyla
- Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş
- Bitmemiş Şiirler

Düzyazı

- Aziz İstanbul
- Eğil Dağlar
- Siyasi Hikâyeler
- Siyasi ve Edebî Portreler
- Edebiyata Dair
- Çocukluğum, Gençliğim Siyasi ve Edebî Hatıralarım
- Tarih Muhasebeleri

AÇIK DENİZ

Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum.
Kalbimde vardı "Byron"u bedbaht eden melâl
Gezdim o yaşta dağları, hulyâm içinde lâl...
Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,
Duydum, akıncı cedlerimin ihtirâsını,
Her yaz, şimâle doğru asırlarca bir koşu...
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu...
Mağlûpken ordu, yaslı dururken bütün vatan,
Rüyama girdi her gece bir fâtihâne zan.

Hicretlerin bakıyyesi hicranlı duygular...
Mahzun hudutların ötesinden akan sular,
Gönlümde hep o zanla berâber çağıldadı,
Bildim nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı!
Bir gün dedim ki "istemem artık ne yer ne yâr!"
Çıktım sürekli gurbete, gezdim diyar diyar;
Gittim son diyâra ki serhaddidir yerin,
Hâlâ dilimdedir tuzu engin denizlerin!

Garbin ucunda, son kıydan en gürültülü
Bir med zamânı, gökyüzü kurşunla örtülü,
Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;
Gördüm güzel vücûdunu zümrütlüyen deri
Keskin bir ürperişle kımıldadı anbean;
Baktım ve anladım ki o ejderdi canlanan.
Sonsuz ufuktan âh o ne coşkun geliştî o!
Birden nasıl toparlanarak kükremişti o!

Yelken, vapur ne varsa kaçışmış limanlara,
Yalnız onundu koskoca meydan ve manzara!
Yalnız o kalmış ortada, âsi ve bağırlı hûn,
Bin mağra ağzı açmış, ulurken uzun uzun...
Sezdim bir âşina gibi, heybetli hüznünü!

Rûhunla karşı karşıya kaldım o med günü,
Şekvânı dinledim, ezeli muztarip deniz!
Duydum ki rûhumuzla bu gurbette sendeniz,
Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı;
Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı.

Yahya Kemal Beyatlı

AKINCILAR

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik
Haykırdı, ak tolgalı beylerbeyi "İlerle!"
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kabilelerle
Şimşek gibi atıldık bir semte yedi koldan
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan
Bir gün yine doludizgin atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla
Cennette bu gün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hâtıra gitmez gözümüzde
Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik

Yahya Kemal Beyatlı

BİR BAŞKA TEPEDEN

Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.

Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rüyada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.

Yahya Kemal Beyatlı

RİNDLERİN AKŞAMI

Dönülmez akşamın ufkundayız. Vakit çok geç;
Bu son fasıldır ey ömrüm nasıl geçersen geç!

Cihana bir daha gelmek hayal edilse bile,
Avunmak istemeyiz öyle bir teselliyle.

Geniş kanatları boşlukta simsiyah açılan
Ve arkasında güneş doğmayan büyük kapıdan

Geçince başlayacak bitmeyen sükûnlu gece.
Guruba karşı bu son bahçelerde, keyfince,

Ya şevk içinde harab ol, ya aşk içinde gönül!
Ya lale açmalıdır göğsümüzde yahut gül.

Yahya Kemal Beyatlı

RİNDLERİN ÖLÜMÜ

Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle.
Gece; bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şiraz'ı hayal ettiren ahengiyle.

Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.

Yahya Kemal Beyatlı

OK

Yavuz Sultan Selim Han'ın önünde
Ok atan ihtiyar Beştaş Subaşı,
Bu yüksek tepeye dikti bu taşı
O gazi hünkârın mutlu gününde.

Vezir, molla, ağa, bey, takım takım
Güneşli bir nisan günü ok attı.
Kimi yayı öptü, kimi fırlattı,
En er kemankeşe yetti uç atım.

En son Beştaş Ağa çöktü diz üstü.
Titrek elleriyle gererken yayı,
Her yandan bir merak sardı alayı.
Ok uçtu hedefin kalbine düştü.

Hünkâr dedi 'Koca, pek yaman saldın,
Eğerci bellisin benim katımda,
Bir sır olsa gerek bu ilk atımda.
Bu sihirli oku nereden aldın? '

İhtiyar elini bağrına soktu,
Dedi İstanbul muhasarası,
Başlarken aldığım gaza yarası,
İçinden çektiğim bu altın oktur.

Yahya Kemal Beyatlı

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ
(1923 – ----)

5. ÜNİTE

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ

- **Cumhuriyet Döneminin Genel Özellikleri**
- **Cumhuriyet Dönemi Şiir Anlayışı**
- **Öz (Saf) Şiir Anlayışı**
- **Yedi Meşaleciler**
- **Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir**
- **Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir**
- **Garip Hareketi**
- **Garip Dışında Yeniliği Sürdürenler**
- **Mavi Hareketi**
- **Toplumcu Şiir Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir**
- **İkinci Yeni Hareketi**
- **İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiir**
- **Metafizik Eğilimler**
- **Hisar Grubu**
- **1980 Sonrası Türk Şiiri**
- **Diğer Şair ve Topluluklar**

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI

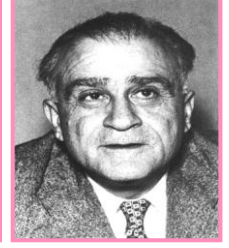
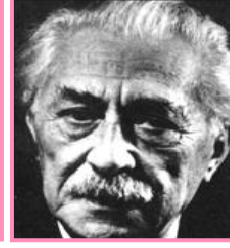
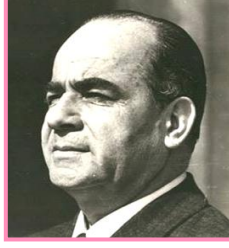
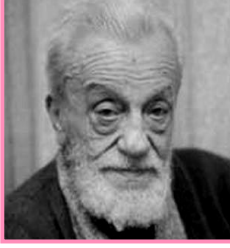

CUMHURİYET DÖNEMİNİN ÖZELLİKLERİ

- Bu dönem edebiyatı Milli Edebiyat'ın temelleri üzerine kurulmuş, edebiyatımız toplumcu bir karaktere bürünmüş ve edebiyatta gerçekçi bir anlayış ön plana çıkmıştır.
- Konuşma dili ile yazı dili arasındaki fark ortadan kalkmış ve dilde sadeleşme çabaları hızla devam etmiş, eserlerde halk diline ve mahalli söyleyişlere yer verilmiştir.
- Milli Edebiyat'la başlayan Anadolu'ya yönelme aydın-halk kaynaşması yaygınlaşarak devam etmiş; Anadolu'nun tabiat güzellikleri, folkloru ve sosyal meseleleri edebi eserlere yansımış
- Anadolu ve Anadolu halkı, yurt ve ulus sevgisi Milli Mücadele, Atatürk ve devrimleri, gurbet ve mitoloji eserlerde sıkça işlenen konular olmuştur.
- Şiir, deneme, roman, öykü ve tiyatro alanlarında önemli gelişmeler olmuştur; yerli ve ulusal kaynaklara önem verilerek toplumcu ve gerçekçi bir edebiyat anlayışı ortaya çıkmıştır.
- Şiirde aruz ölçüsü yerini hece ölçüsü ve serbest ölçüye bırakmış; şiirin biçim ve içeriğinde önemli gelişmeler olmuştur.
- Cumhuriyet dönemi şiirinin en önemli kaynağı halk şiiri geleneği olmuş, şiirlerde halk şiiri nazım biçimleri ve günlük konuşma dili kullanılmıştır.

- Şiir alanında ilk edebi topluluk Yedi Meşaleciler olmuş, ardından Garipçiler, II. Yeniciler, Maviciler Hisarcılar ve Toplumsal Gerçekçiler şiir sahnesinde rol almıştır.
- Bu dönemde Beş Hececilerin izinden giden Ömer Bedrettin Uşaklı, Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Kemal Çağlar, Kemalettin Kamu gibi sanatçılar memleketçi bir anlayışı sürdürmüştür.
- Cumhuriyet dönemi roman ve öyküsünde toplumsal gerçekçi akım etkili olmuştur; Anadolu ve Anadolu insanı gözleme dayanan bir gerçekçilikle anlatılmıştır.
- Sözelimi bu dönemde Abdülhak Şinasi Hisar, Yahya Kemal gibi yazarlar Cumhuriyet öncesi dönemi duydukları özlemi yansıtırken; Hüseyin Rahmi, Osman Cemal Kaygılı, Mithat Cemal Kuntay gibi yazarlar da geçmişle ilgili gözlem ve anılarını işlemiştir. Bunların bazıları da (Kerime Nadi, Cahit Uçuk vb.) sadece aşk ve macera romanları yazmıştır; kahramanlarını sosyal ve toplumsal çevreden uzak tutmuşlardır.
- Kurtuluş Savaşı, Anadolu köy ve kasaba hayatı, Batılılaşma, toplum hayatı sosyal ve kültürel meseleler ile Türk tarihi romanlarda en çok işlenen konular olmuştur.
- Özellikle de Kurtuluş Savaşını anlatan birçok roman yazılmıştır. Yaban, Ateşten Gömlek, Küçük Ağa, Yorgun Savaşçı gibi romanlar savaş öncesi ve savaş yıllarını anlatan romanlar olmuştur
- Tiyatro ve deneme türünde de önemli gelişmeler olmuş. Ayrıca eleştiri, anı, gezi, makale, fıkra, mizah hiciv, edebiyat tarihi gibi türlerde de birçok eser verilir.
- Bu dönme eserlerinde halk, millet, memleket ve çağdaş uygarlık kavramıyla ilgili düşünceler; Türk tarihi ve Atatürk'le ilgili konular ağırlık kazanmıştır. Eserlerde açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Öz Türkçe adıyla yapılan çalışmalar, edebiyat çevrelerince tamamiyle benimsenmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR)

CUMHURİYET DÖNEMİ ŞİİR ANLAYIŞI

- Cumhuriyet dönemi Türk şiiri hem dünyadaki hem Türkiye'deki sosyal ve siyasal değişim ve gelişmelere paralel bir yol izlemiştir. Şiirde biçim ve içerik açısından büyük değişiklikler olmuştur, çeşitli şiir toplulukları ve şiir yönelimleri ortaya çıkmıştır.
- Başını Ziya Osman Saba'nın çektiği **Yedi Meşale** topluluğu Cumhuriyet döneminin ilk edebi topluluğu olmuştur. Cevdet Kudret, Sabri Esat, Kenan Hulusi, Yaşar Nabi ise topluluğun diğer isimleri arasında yer almıştır.
- Bu dönemde toplumcu gerçeklik anlayışını savunan ve bu anlayış doğrultusunda eserler veren isimler de olmuştur. Bu anlayış Nazım Hikmet, Ercüment Behzat gibi şairlerce temsil edilmiştir. Hasan İzzettin Dinamo, Hasan Hüseyin, Ahmet Arif, Arif Damar, Kemal Özer, A. Kadir, Mehmet Başaran, Niyazi Akıncıoğlu, Fethi Giray, Attila İlhan, Ömer Faruk Toprak, Cahit Irgat, Enver Gökçe gibi şairler Toplumcu Gerçekçi şiirin diğer temsilcileridir.
- Cumhuriyet döneminde milli ve realist anlayış Beş Hececiler ve onların devamı olan Kemalettin Kamu, Halide Nusret, Necmettin Halil, Ömer Bedrettin, Ali Mümtaz Arolat gibi şairler tarafından temsil edildi.
- Bu anlayışın diğer temsilcileri arasında Orhan Şaik Gökyay, Arif Nihat Asya, Abdürrahim Karakoç, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Dilaver Cebeci, Ali Akbaş, Bahattin Karakoç, Cahit Külebi, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Hüseyin Nihal Atsız gibi şairler de vardır.
- Cumhuriyet döneminde mistik ve metafizik anlayışı savunan isimlerin başında Necip Fazıl ve Asaf Halet Çelebi gibi şairler bulunur.

- Cumhuriyet döneminde **saf şiir** anlayışını sürdüren sanatçılar arasında Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı, Ziya Osman, Ahmet Muhip Dıranas ve Behçet Necatigil bulunur.
- 1940 yılında Orhan Veli Oktay Rifat ve Melih Cevdet adlı sanatçılar tarafından **Garip Şiir Akımı** (Birinci Yeniler) ortaya çıkmıştır.
- 1950'de Mehmet Çınarlı'nın öncülüğünde **Hisarcılar** denilen bir anlayış ortaya çıkmıştır.
- Yine 1950'li yıllarda Türk şiirine damgasını vuran ve şiire kapalı ve imgeci anlayışı getiren **İkinci Yeniler** olmuştur.
- Cumhuriyet döneminde Anadolu ve Anadolu insanını işleyen şairler de olmuştur. Beş Hececilerin dışında Nazım Hikmet, Ceyhan Atuf Kansu, Fazıl Hüsni Dağlarca, Cahit Külebi, Necati Cumalı, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Ahmet Arif gibi sanatçıları sayabiliriz.
- MEB müfredatına göre Cumhuriyet dönemi şiiri şöyle sınıflandırılmaktadır**
- Öz Şiir (Saf Şiir) Anlayışını Sürdüren Şiir (1920–1940)
- Serbest Nazım ve Toplumcu Şiir (1920–1940)
- Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Şiir (1920–1950)
- Garip Hareketi (I. Yeni) (1940–1950)
- Toplumcu Şiir Zevk ve Anlayışını Ön Plana Çıkaranlar (1940–1960)
- Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir (1940–1960)
- İkinci Yeni Şiiri (1950–1965)
- İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiiri (1960–1980)
- 1980 Sonrası Şiir
- Cumhuriyet Döneminde Halk Şiiri

ÖZ ŞİİR (SAF ŞİİR) ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR (1920 - 1940)

ÖZ ŞİİR (SAF ŞİİR) ANLAYIŞI (1920 - 1940)

- Necip Fazıl Kısakürek
- Cahit Sıtkı Tarancı
- Ahmet Muhip Dıranas
- Ahmet Hamdi Tanpınar
- Asaf Halet Çelebi

- Öz Şiir anlayışı, şiirde dili her şeyin üstünde tutan sembolist estetikten hareketle ortaya çıkmıştır. Bu anlayış, Batı edebiyatında Mallarme, Paul Valery gibi şairler tarafından geliştirilmiştir.
- Edebiyatımızda ise ilk örneklerini **Ekrem ve Hamit** gibi Tanzimat dönemi şairlerinde gördüğümüz öz şiir anlayışı, Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati şiirinde büyük ölçüde gelişme göstermiştir. **Ahmet Haşim ve Yahya Kemal** tarafından temsil edilmiştir.
- **Sembolist** şairlerin şiirlerinden ve görüşlerin de etkilendirilmiştir. Sanatın form sorunu olduğuna inanan bu şairler için önemli olan güzel ve iyi şiir yazmaktır.
- Şairler şiirlerini ideoloji, din ve ahlak etki ve akımlara kapalı tutarak şiirin sadece şiir olmasını istemişlerdir.
- Onlara göre öğretici manzumenin şiirle bir ilgisi yoktur. Beylik edebiyat haline gelen memleket edebiyatına karşı çıkmışlardır.
- Şiiri soylu bir sanat olarak kabul eden bu şairlerde düşsel ve bireysel yön ağır basmıştır. Şiirde ölüm, ruh, aşk, tabiat sevgisi, yaşama arzusu gibi temaları yoğun olarak işlemişlerdir.
- Şiirde biçim mükemmelliğine önem vermişler, iyi ve güzel şiir yazmak için kendilerine özgü bir imge düzeni oluşturmuşlardır.
- Öğretici tutumdan uzaklaşarak estetik tavrı ön plana çıkarmışlar, içsel ve bireysel bir yaklaşımla evrensel insanı anlatmışlardır.
- Şiirde ahenge önem verilmiştir; kafiye, iç kafiye, aliterasyon gibi ses benzerliklerinden genişçe yararlanılmıştır. Şiirde biçim endişesi duyan bu şairlerde dize ve dil baş tacı edilmiştir.

- Düzyazıya özgü öğeler şiirden uzaklaştırılarak şiire özgü düşsel bir âlem kurulmuş, imge ve çağrışımlara dayalı bir şiir dili oluşturulmuştur. Sözcüklerin duygu değerini ön plana çıkarmışlardır. Dizelerde musikiyi önemsemişler, **"her şeyden önce musiki"** anlayışıyla hareket etmişlerdir
- Milli Edebiyat dönemi şiirinden etkilenmişlerdir, özellikle bağımsız sanatçıları olan Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'in yolundan gitmişlerdir.
- Milli Edebiyat döneminde başlatılan sade dili şiir dili olarak benimsemişler ve dile çok büyük önem vermişlerdir. Gizemselcilik, bireyselcilik, ruh, ölüm, masal ve mit temaları yoğun olarak işlenmiştir.
- Sanatçılar, şiirde **hece** ölçüsünü kullanmıştır. **Sembolizm** akımının etkisinde kalmışlardır. Şiir diline büyük önem vermişlerdir. Günlük dilin ötesinde sembollerle yüklü ve kapalı anlatımı benimsemişler
- Toplumsal sorunlarla ve siyasi akımlarla ilgilenmemişlerdir. **"Sanat sanat içindir."** anlayışıyla hareket etmişlerdir.

ÖRNEK

Ne İçindeyim Zamanın

Ne içindeyim zamanın
Ne de büsbütün dışında;
Yekpare geniş bir anın
Parçalanmış akışında,

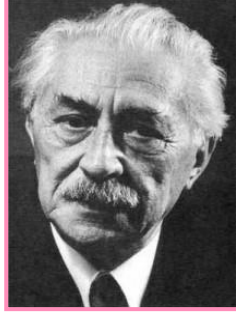
Bir garip rüya rengiyle
Uyumuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sukutu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradıma ermiş
Abasız, postsuz bir derviş;

Ahmet Hamdi Tanpınar

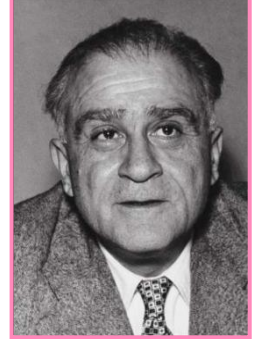
AHMET MUHİP DIRANAS (1900 - 1980)

- İstanbul'da doğan şair, şiir ve tiyatro alanlarında eserler vermiş; ancak şairliği ile tanınmıştır. Fransız sanatçı Baudelaire'nin etkisinde kalmıştır ve Fransız Sembolizmi ile Türk halk şiirini kaynaştırmaya çalışmıştır. Sanatçının ilk şiiri Muhip Atalay adıyla Milli Mecma dergisinde çıkan "Bir Kadına" adlı şiirdir.
- Şiirde ses ve biçim mükemmelliğine önem vermiş hece ölçüsünü kullanmış ölçü ve kafiye sıkı sıkıya bağlı kalarak şiire yeni bir ahenk getirmiştir.
- Gerek Fransız şiiri, gerekse kendinden önceki kuşaktan ustaları Ahmet Haşim ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dan aldığı etkileri özgün bir çizgiye ulaştırmıştır.
- Şiirlerinde aşk, doğa, yurt güzelliklerini Anadolu, memleket manzaraları tarih sevgisi gibi konuları destansı bir dille anlatmıştır.
- Dış âlemdeki varlıklardan edindiği izlenimleri iyimser bir bakış açısıyla ele alan şair, şiirlerinde **öz şiir** anlayışını sürdürmüştür.
- Şiirde yeni bir bütünlük kurmaya çalışmış, ikilik üçlük, beşlik, yedilik, sone ve terzarima gibi yeni biçimleri denemiştir. En çok 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Dizenin ahengini önemseydiği için hece ölçüsünü daha çok duraksız kullanmıştır.
- En ünlü şiiri **Fahriye Ablâ**'dır. Ayrıca destansı bir anlatımla yazdığı **Serenat**, **Olvido**, **Dağlara**, **Ağrı** ve **Kar** da önemli şiirlerindendir.
- Sanatçının şiir dışında tiyatro alanında da eserleri bulunur. **Gölgeler** adlı oyununda yaşlı bir adamın babanın kuruntuları içinde hayatı kendisine ve çevresindekilere zehretmesini dramatik bir biçimde ele almıştır.
- Şiirlerini **Şiirler** adı altında toplayan Ahmet Muhip Diranas, oyunlarını ise **Gölgeler**, **Böyle İstemezdi**, **Çıkmaz** adlı kitaplarda toplamıştır.

AHMET HAMDİ TANPINAR (1901 - 1961)

- Şiir roman, öykü, deneme, inceleme, eleştiri, makale, edebiyat tarihi alanlarında eserler vermiş; daha çok şairliği ile tanınmıştır. Fransız Valery, Baudelaire, Mallere gibi sembolist şairlerden, Ahmet Haşim'den ve Yahya Kemal'den etkilenen sanatçı daha sonra kendi şiir çizgisini oluşturmuştur.
- Üniversitede profesör olan Tanpınar, milletvekiliği de yapmıştır. Yeni Türk Edebiyatı'nın ilk profesörü olmuştur. Anadolu'nun değişik yerlerinde öğretmenlik yapmıştır.
- Şiirlerinde vezin ve kafiyeyle bağlı kalmıştır, ilk şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmış; daha sonra serbest şiire yönelmiştir. Ancak serbest nazımla yazdığı birkaç şiiri dışındaki şiirlerini genellikle **hece ölçüsü**yle yazmıştır.
- Şiirlerinde ahenge büyük önem vermiştir; **zaman**, **rüya**, **bilinçaltı**, **hayal**, **musiki**, **his**, **yalnızlık**, **aşk** gibi kavramlar üzerinde durmuştur.
- Şiirlerinde Yahya kemal ve Ahmet Haşim'den etkilenmiştir. Şiirlerinde aşk, ölüm, fizik ötekisi, ruh halleri, zaman gibi temaları işleyen şairin en önemli şiirlerinden biri **Bursa'da Zaman**'dır.
- Sanatçının dış âlemi tasvir eden şiirleri arasında Deniz Ufkunda, Sabaha Karşı, Gezinti, Mavi Maviydi Gökyüzü, Bursa'da Zaman, Deniz, Akşam, Sonbahar, Hicret, İsfahan, Odalarda Akşam, Musul Akşamları, Aynalar, Uyanma sayılabilir.
- Ahmet Hamdi'nin ruh hallerini anlatan manzumeleri arasında ise Defne Dalı, Ey Kartal Bakışlı Gül, Raks, Ne İçindeyim Zamanın, Musiki, Şiir, Karışan Saatler İçinde, Başka Bir Yıldızda, Siyah Atlar, Kalbim, Bir Gül Bu Karanlıklarda, Güller ve Kadehler, Bendedir Korkusu bulunmaktadır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Sanatçı ayrıca serbest anlayışa dayanan şiirler de yazmıştır. Bu şiirleri arasında ise **Eşik, Zaman Kırıntıları** adlı manzumeleri bulunur.
- Eserlerinde **doğu** ile **batı**, **eski** ile **yeni** arasında bir sentez oluşturmaya çalışmış; İstanbul sokakları cami ve çarşıları tarihe özlem eserlerinin başlıca konusunu oluşturmuştur.
- Tanpınar'ın roman türünde en önemli eseri **Huzur**dur. Eserde Mümtaz ve Nuran'ın aşkı çerçevesinde Doğu ile Batı, eski ile yeni arasındaki değerleri ve aşk ile çatışmayı ele alır. Romanın dört önemli kişisi şunlardır: **Mümtaz, Nuran, Suat, İhsan**.
- Sanatçının Osmanlı'nın son döneminde bir çevrenin yaşamını anlattığı **Mahur Beste** ile Milli Mücadele dönemi İstanbul'unu anlatan **Sahnenin Dışındakiler** ve Cumhuriyet döneminde değişen insanın iç buhranlarını işlediği **Saatleri Ayarlama Enstitüsü** diğer önemli romanlarıdır.
- 1944'te Ülkü dergisinde tefrika edilen ilk romanı **Mahur Beste** ile on dokuzuncu yüzyılın ortalarında çözümlü yaşayan Osmanlı'nın seçkin aile hayatından kesitler sunar.
- Ahmet Hamdi, **Sahnenin Dışındakiler** adlı romanında, Kurtuluş Savaşı öncesi ve sırasındaki İstanbul'un durumunu, orada yaşayan toplumun çeşitli katmanlarındaki insanlar üzerinden anlatır.
- 1961'de yayımlanan ve uygarlık değişiminin birey üzerindeki sancılarını ele aldığı **Saatleri Ayarlama Enstitüsü** romanı; dengesiz, arayış içindeki kişileri aracılığıyla yaşadığı dönemin eleştirisini yüklenir. İki uygarlık arasında bocalayan Türkiye toplumunun yanlış tutumlarını, davranışlarını alaya alan eleştirel bir romandır.
- Yapıt çocukluğu II. Abdülhamit döneminde geçen Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde de yaşayan **Hayri İrdal**'ın anıları şeklinde kurgulanmıştır.

- Aydaki Kadın**, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın tamamlanamamış ve öldükten sonra da notları içerisinden toparlanarak yayına hazırlanmış olan romanıdır. Aydaki Kadın diğer romanları gibi İstanbul'da aydın çevrelerin hayatını işlemektedir.
- Romanlarında zaman ve geçmişe özlem temalarını, insanların toplumla uyumsuzluklarını işlemiş, İnsan ruhunun temeli olan rüya ve bilinçaltına geniş yer vermiştir, tarihsel ve toplumsal konulara eğilmiştir.
- 1943'te öykülerini içeren **Abdullah Efendinin Rüyalari**'ni yayımlar. Bu, onun basılı ilk edebiyat yapıtıdır.
- Yaz Yağmuru**, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ikinci hikâye kitabıdır. İlk olarak 1955 yılında Varlık Yayınları tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır. "Yaz Yağmuru" aynı zamanda kitabın ilk öyküsünün de adıdır. Kitabın diğer öyküleri şunlardır: "Teslim, Acıbademdeki Köşk, Rüyalari, Âdem'le Havva, Bir Tren Yolculuğu, Yaz Gecesi.
- Yazarın Erzurum, Ankara, Konya, Bursa, İstanbul gibi şehirlerimizi anlattığı **Beş Şehir** adlı denemesi diğer önemli bir eseridir.

Hap Bilgi

- Sanatçının yazmayı düşündüğü altıncı şehir ise **Sivas**'tır.
- Edebiyat tarihi alanında da çalışmalar yapmış olan sanatçının bu türdeki en önemli eseri ise **19. Asır Türk Edebiyatı** adını taşır.

ESERLERİ

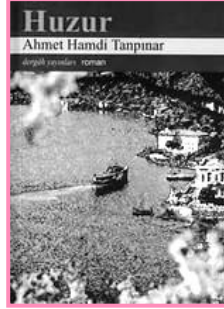
- Roman**: Sahnenin Dışındakiler, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Mahur Beste, Aydaki Kadın, Huzur
- Öykü**: Yaz Yağmuru, Abdullah Efendinin Rüyalari
- Şiir**: Şiirler, Bursa'da Zaman
- Deneme**: Beş Şehir, Yaşadığım Gibi
- İnceleme**: 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi
- Antoloji**: T. Fikret, Namık Kemal, Yahya Kemal
- Makale**: Edebiyat Üzerine Makaleler

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

HUZUR - AHMET HAMDİ TANPINAR

Roman kahramanları Mümtaz, İhsan, Suat ve Nuran'dır.

Mümtaz; hayalleri, çevresi, aşk anlayışı, sanat dünyası göz önüne alındığında gerçekte Tanpınar'ın kendisidir. Anne babası ölünce Mümtaz, İstanbul'a gelerek "ağabey"

dediği tarih öğretmeni **İhsan**'ın evine yerleşir. Galatasaray Lisesi'ni, edebiyat fakültesini bitirir ve fakülteye asistan olur. Bir gün fakülteden sevdiği **Nuran**'ın boşanmış olduğu kocası **Fahir** ile barıştığını öğrenir. **Suat** da Nuran'ı sevmiş, çaresiz kalınca intihar etmiştir. Bir sabah ağabeyi İhsan ağırlaşır, Mümtaz eczaneye koşar. Dönüşte Suat'ın hayali ile karşılaşır. Bu olay Mümtaz'ın bunalıma girmesine neden olur.

- Roman dört bölüme ayrılmış ve her bölüme de bir kahramanın adı verilmesine rağmen, merkez kişi Mümtaz'dır.
- Sürekli bir huzur arayışı içinde olan Mümtaz'ın, bu istediğine kavuşmak için, birçok sıkıntıları yaşamak zorundadır. Aşkına bile ölüm karışan Mümtaz'ın, diğer ilişkilerinde de birtakım problemler ortaya çıkar.
- Nuran'ı ibadet derecesinde sevmesine rağmen, tam onunla evlenecekleri bir sırada Suat'ın kendini asma-sı, bu evliliğin gerçekleşmemesine neden olur. Daha sonra Turan'ın, önceki kocasıyla barıştığı haberi Mümtaz'ı mutlu eder gibi olsa da aslında üzgündür.
- Romanın yazarın kendi hayatı olduğunu söyleyen araştırmacılar (Mehmet Kaplan ve diğerleri), İhsan'ın da Yahya Kemal olduğunu ifade ederler.

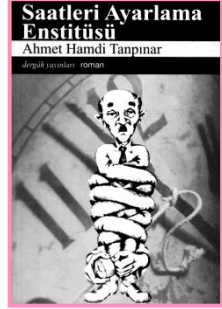
Hap Bilgi

Huzur romanının kahramanları

- Mümtaz
- Nuran
- Suat
- İhsan
- Fahir

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ

İki uygarlık arasında boca-layan toplumumuzun yanlış tutumlarını, davranışlarını, saçmalıklarını ironik bir anlatımla eleştiren fantastik bir romandır. Eser çocukluğu **Abdülhamit** döneminde geç

en, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerini de yaşayan **Hayri İrdal**'ın anıları şeklinde düzenlenmiştir. İstanbul'da filozof bir saatçinin yanında yetişen Hayri İrdal, I. Dünya Savaşı'nda askere alınır. Dört yıl sonra terhis olur ve evlenir. Bir süre sonra karısı ölür. İspirtizmacılar cemiyetinde tanıştığı **Pakize** ile ikinci evliliğini yapar. Bir gün saatlerden çok iyi anlayan **Halit Ayarcı** ile tanışır. Aralarında sıkı bir dostluk gelişir. Birlikte Saatleri Ayarlama Enstitüsü' nü çalışmalarına adar. Bu arada Pakize'nin kendisini Halit Ayarcı ile aldat-tığını fark edemeyecek kadar saatlerin dünyasına kendini kaptırmıştır. Enstitü zamanla yurt dışında tanınmaya başlar ve büyür. Ancak hükümet tara-fından enstitünün kapatılmasına karar verilir. Bu-nun için bir tasfiye komisyonu kurulur. Enstitü yetki-lileri bu komisyonda görevlendirildikleri için Hayri İrdal'ın dünyasında bir değişme olmaz ve Hayri İrdal ağır işleyen tasfiye sürecinde gerçek-hayat arası aldanmaca mutluluğunu yine sürdürür.

SAHNENİN DIŞINDAKİLER

Roman 1920 senesinde baş-kahramanı olan **Cemal**'in üni-versite eğitimi için İstanbul'a dönmesiyle başlar. Uzak ak-rabadan biri olan Behçet Bey'lerin evine gidecektir. Fakat ilk olarak çocukluğunu geçirdiği Elagöz Mehmet Efendi Mahal-

lesi'ni görmeye karar verir. Mahalleye vardığında, o sıralarda işgal altında olduğundan tanınmayacak halde olduğunu görür. Buna oldukça üzül-müştür.

Zira çocukluğunun en güzel anılarını bu mahallede komşularının kızı Sabiha ve uzak bir akrabasının oğlu İhsan ile geçirmiştir. Sabiha, Cemal'lerin mahallelerine sonradan taşına Süleyman Bey'in kızıdır. Süleyman Bey, karısına kalan yüklü miktardaki mirası sırf kendi zevkleri ve eğlencesi uğruna kısa zamanda tüketmiştir. Bu nedenle karısıyla arası iyi değildir ve sürekli şiddetli tartışmalar yaşıyorlardır. Sabiha ise tüm bunlardan oldukça kötü etkilenmekle beraber, Cemal'in arkadaşlığı biraz olsun sıkıntılarını ona unutturmaktadır. O günlerde, yurt dışında eğitim görmekte olan İhsan evine geri döner. Bir süre sonra da Cemal'in de eğitim gördüğü Vefa Lisesi'nde tarih hocalığı yapmaya başlar. Cemal, Sabiha ve İhsan birlikte çok fazla vakit geçirmektedirler. Fakat bir süre sonra Cemal Sabiha'nın İhsan'a duyduğu ilgiden rahatsız olmaya, onu kıskanmaya başlar.

Bu sıralarda, Sabiha kadın hakları ve özgürlüğü gibi konulardan etkilenmeye ve bir başkaldırı olarak algıladığı tiyatroya ilgi duymaya başlar. Cemal her ne kadar ona destek olmaya çalışsa da bu konuda kararsızdır. Bir süre sonra Cemal ve Sabiha ayrılmak zorunda kalırlar, çünkü Cemal'in babasının tayini Anadolu'da bir yöreye çıkmıştır. Cemal, canlanan anılarıyla beraber, her yerde Sabiha'yı aramaya başlar. Sabiha'yı İstanbul'dan ayrıldığından beri görmemiştir. Sabiha onun için çok önemlidir, zira içten içe ona âşıktır. Sabiha hakkında bir şeyler öğrenebilmek umuduyla İhsan'ın evine gider.

Fakat yıllar önce tanıdığı İhsan değildir karşısındaki. Siyasi meselelerle oldukça alakadar olan, İttihat ve Terakki yanlısı işler yapan farklı bir İhsan'la karşılaşmıştır. Nitekim eve adımını atar atmaz bu siyasi işlerin içine çekiliverir. Tanıdıklarından Muhsin Bey ve diğer birçok kişiyle beraber hararetli bir tartışma ortamında bulur kendini. Cemal'i derhal bilgi vermek üzere bir tanıdığı evine gönderirler. Orada Sabiha'nın Muhtar adında gizli kapaklı işler gören bir gençle evlendiğini öğrenir. Gel zaman git zaman, kendisine - yine emrivaki olmak üzere- büyük bir görev verilir.

Nasır Paşa adında önemli bir mevkideki bir adamın anılarını dikte edecektir. Yazdıklarını eş zamanlı olarak yayınlayan Cemal'in yazıları zamanla belli kesimlerdeki insanları rahatsız etmeye başlar. Cemal, Nasır Paşa'nın yanına gittiğinde onu oldukça sıkın ve üzgün bir halde bulur. Bir tatile çıkmaya kaçmaya karar vermiştir. Ardında hiçbir şey bırakmak istemediğinden Cemal ile beraber tüm belgeleri, mektupları, fotoğrafları yakmaya başlarlar.

Ertesi gün, Cemal'in hayatında beklenmedik bir olay gerçekleşir. Köprü denen bir yerde Sabiha ile karşılaşır. Sabiha onun geldiğinden uzun zamandır haberdar olduğunu, fakat önceden aralarında bir şey olduğunu bilen kocası Muhtar'dan korktuğu için yanına gelemediğini söyler. Bir süre eskisi gibi el ele dolaşırlar. Fakat Sabiha alelacele onu tekrar göreceğini söyleyerek gider.

Birkaç gün sonra akşam vakti Sabiha Cemal'in kaldığı pansiyona çıkagelir. Bir şeylerden korktuğu bellidir. Muhtar'ın kendisinin peşinde olduğunu söyler. Cemal, değişen koşullarla beraber Sabiha'nın da değiştiğini, alkol gibi şeylere alıştığını fark eder. Oldukça güçsüz görünen Sabiha ağlamaya ve içini dökmeye başlar. Fakat yine de söylemeye çekindiği bir şeyler olduğu bellidir. Sürekli "Ah, bir karar verebilsem!" diye yakınmaktadır. Sabiha o gece Cemal'le beraber kalır. Fakat Cemal sabah uyandığında Sabiha'nın yerinde bir zarf bulur. Kâğıdın üstünde Sabiha'nın resmi vardır. Altında ise "Sahneye Çıkacak İlk Türk Kadını" yazılıdır. Cemal, Sabiha'nın kararsız olduğu konunun bu olduğunu anlar. Bu konuda konuşmak üzere Muhlis Bey'in yanına gittiğinde Nasır Paşa'nın öldürüldüğü haberini alır. Olaydan sorumlu tutulan İhsan ise tevkif edilmiştir.

ÖRNEK

Bursa'da bir eski cami avlusu
Küçük şadırvanda şakırdıyan su
Orhan zamanından kalma bir duvar
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar

NECİP FAZIL KISAKÜREK (1905 - 1983)

- İstanbul'da doğmuş, ilk ve orta öğrenimini Amerikan ve Fransız kolejlerinde tamamlamıştır, İstanbul Üniversitesi Felsefe bölümünü bitirmiş, çeşitli kurumlarda da öğretmenlik yapmıştır, gazetecilikle uğraşmıştır ve birçok dergi çıkarmıştır. Devlet tarafından öğrenim için Paris'e gönderilmiştir; ama öğrenimini yarıda bırakarak yurda dönmüştür ve bankalarda müfettiş ve muhasebe müdürü olarak çalışmıştır. 1983 yılında ise hayatını kaybetmiştir.

Edebi kişiliği

- İlk şiir denemelerini Heybeli Bahriye Mektebinde yapmıştır. Bu dönemde hocaları arasında Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Yahya Kemal Beyatlı'yı bulmaktadır.
- Öz şiir anlayışını savunmuştur. Şiirlerinde ahenk unsurlarına önem vermiştir. Hece ölçüsüyle başarılı şiirler yazmıştır.
- Edebiyatın hemen her türünde eser vermiş; ancak şairliği ile tanınmıştır ve edebiyatımızda **kaldırımlar şairi** ve **çile şairi** olarak anılmıştır.
- Kaldırımlar'da şehir hayatı içerisindeki insanın bunalımlarını dile getirir. "Sakarya Türküsü, Çile, Bekleyen, Beklenen, Zindandan Mehmed'e Mektup, Takvimdeki Deniz" şairin diğer ünlü şiirleridir.
- Necip Fazıl Kısakürek, **Sakarya Türküsü** şiirini 1949 yılında bir trenle Ankara'ya dönerken bozkırlar arasından yol boyunca kıvrıla kıvrıla akışını seyrettiği Sakarya nehrinin verdiği ilhamla yazmıştır.
- Çöle İnen Nur** adlı eseri peygamberimizin hayat hikâyesini içeren bir eserdir, eser biyografik bir nitelik taşımaktadır.
- Örümcek Ağı**'nda Necip Fazıl yaşadığı dünyayla ruhu arasında bir uzlaşma kuramaz ve mevcut hayatın içerisinde ruhun yaşama imkânsızlığını vurgular.

- İlk şiirinde halk şiiri biçim ve öz özelliklerinden faydalanmış kendi şiir geleneğimizde batı şiirini birleştirmeye çalışmıştır.
- Şiirlerinde biçim kusursuzluğuna önem veren şair, halk şiiri geleneğinden yola çıkarak hece ölçüsünü kullanmıştır, ayrıca halk şiiri biçimlerini kullanmıştır.
- Şiire Milli Mücadele yıllarında başlamıştır ve ilk şiirlerinde bireysel acıları ve aşkı anlatmıştır; daha sonra tasavvufa yönelerek mistik akımın şiirdeki temsilcisi olmuştur.
- Şiirlerinde yalnızlık, korku, madde ve ruh, insanın iç dünyasındaki çatışmaları kâinat, ölüm ve Allah gibi temaları işlemiştir. Tasavvufi bir mitsimlele duygu ve düşüncüyü birleştirmiştir.
- Fransız sembolistlerinden etkilenmiş maddeci ve materyalist anlayışa karşı manevi değerleri ön planda tutan şiir anlayışını benimsemiştir, insanın evrenindeki yerini iç hallerini gizli duygularını, madde ve ruh sorunlarını ele almıştır.
- Şiirde dinsel ve felsefi söyleyişlere önem vermiştir; soyutu, metafizik ürperti; son şiirlerinde ölüm düşüncesini ve Allah kavramını sıkça işlemiştir.
- Şiirlerinde çağdaş batı şiiriyle Tekke şiirini duygu ve düşünce açısından birleştirmeye çalışmış olan bir **mistik-ruhçu şairdir**.
- Şiirlerinde mistisizm, kapalılık, trajik söyleyiş, geleneğe bağlılık, biçim kusursuzluğu dikkat çeken özellikler olmuştur.
- Bu özellikleriyle de **Sezai Karakoç** ve **Asaf Halet Çelebi** gibi şairler üzerinde etkili olmuştur.
- Öz (saf) şiir anlayışını sürdüren şair, 1934 yılında Nakşibendî şeyhi **Abdülhakim Arvâsi** ile tanışmasından sonra şiir anlayışı değişmiştir. İslami ve tasavvufi konular şiirlerinde ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1960'lardan sonra oluşacak Yeni İslâmî Akım'ın öncü şahsiyeti olmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- **Çile** isimli şiir kitabının sonuna eklediği şiir poetikasında, şiir anlayışını açıklamıştır. Ona göre “Şiir mutlak hakikati arama işidir; mutlak hakikat de Allah’tır.”
- **Sonsuzluk Kervanı** adlı kitabından sonra tamamen dinî konuları işlemeye başlamıştır. 1973’te Hazret-i Muhammed’in hayatını anlatan dinî şiirlerden oluşan **Esselam** adlı kitabı bu dönüşümün ürünleri arasında sayılır.
- Bütün şiirlerinde **hece ölçüsünü** ve halk şiiri nazım biçimlerini kullanmış; iç uyağa önem vererek ufku ve derinliği geniş şiirler yazmıştır.
- **Büyük Doğu** ve **Ağaç** dergilerini çıkaran Necip Fazıl, tiyatrolarında daha çok korku ve kaygı psikolojisini, insanın ruhsal bunalımları ele almış; diğer düz yazılarında dini ve siyasi konuları işlemiştir.
- **Tohum** adlı tiyatro oyununda İslamcılık ve Türklük fikirlerini vurgulamıştır. Bu oyun daha sonra Muhsin Ertuğrul tarafından Şehir Tiyatroları’nda sahnelenir.

Hap Bilgi

- ✱ 1980 yılında Türk Edebiyatı Vakfı tarafından kendisine **Şairler Sultanı** unvanı verilmiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Örümcek Ağı, Kaldırımlar, Ben ve Ötesi, Çile, Sonsuzluk Kervanı, Esselam, Mukaddes Hayattan Levhalar, Hiciv ve Öfke
- 📖 **Oyun**: Tohum, Bir Adam Yaratmak, Künye, Reis Bey, Ahşap Konak, Sabır Taşı, Para, Yunus Emre, Namı Diğer Parmaksız Salih, Kanlı Sarık, Mukaddes Emanet
- 📖 **Öykü**: Birkaç Hikâye, Birkaç Tahlil, Ruh Burkuntularından Hikâyeler
- 📖 **Roman**: Aynadaki Yalan, Kafa Kâğıdı
- 📖 **İnceleme**: Namık Kemal, Ulu Hakan Abdülhamit Han, O ve Ben
- 📖 **Monografi**: Çöle İnen Nur, Çerçeve, Halkadan Pırıltılar
- 📖 **Anı**: Babiâli, Yılanlı Kuyudan

KALDIRIMLAR

Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında,
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa saplanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayal görüyorum.

Kara gökler kül rengi bulutlarla kapanık.
Evlerin bacasını kolluyor yıldırımlar.
İn cin uykuda, yalnız iki yoldaş uyanık.
Biri benim, biri de serseri kaldırımlar.

İçimde damla damla bir korku birikiyor,
Sanıyorum her sokak başını kesmiş devler,
Üstüme camlarını hep simsiyah dikeyyor.
Gözüne mil çekilmiş bir ama gibi evler.

Kaldırımlar, çilekeş yalnızların annesi,
Kaldırımlar, içimde yaşamış bir insandır.
Kaldırımlar, duyulur ses kesilince sesi,
Kaldırımlar, içimde kıvrılan bir lisandır.

Bana düşmez can vermek yumuşak bir kucakta
Ben bu kaldırımların emzirdiği çocuğum...
Aman sabah olmasın bu karanlık sokakta,
Bu karanlık sokakta bitmesin yolculuğum.

Ben gideyim yol gitsin, ben gideyim yol gitsin,
İki yanımdan aksın bir sel gibi fenerler...
Tak tak ayak sesimi aç köpekler işitsin.
Yolumun zafer takı gölgeden taş kemerler.

Ne sabahı göreyim, ne sabah görüneyim!
Gündüzler size kalsın verin karanlıkları.
Islak bir yorgan gibi sımsıkı bürüneyim.
Örtün üstüme örtün, serin karanlıkları.

Uzanıverse gövdem taşlara boydan boya,
Alsa buz gibi taşlar alnımdan bu ateşi.
Dalıp sokaklar kadar esrarlı bir uykuya.
Ölse kaldırımların kara sevdalı eşi

Necip Fazıl Kısakürek

CAHİT SITKI TARANCI (1910 - 1956)

- 4 Ekim 1910'da Diyarbakır'da doğmuştur. Galatasaray Lisesinden mezun olmuştur. Mülkiye Mektebi'ne devam etmiş, bir süre de Ankara Yüksek Ticaret Okulu'nda öğrenim görmüştür. Sümerbank'ta memur olarak çalışmıştır. 1939'da Paris'e gitmiştir. Paris Radyosu'nda Türkçe yayın spikerliği yapmıştır. II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile yurda döndü. Geçirdiği kısmi felç sonucu konuşma yeteneğini yitirmiştir. Tedavi için götürüldüğü Viyana'da 1956'da ölmüştür.
- İlk şiirlerini Muhit, Servet-i Fünun, Uyanış dergilerinde yayınlamıştır, 1946'da Cumhuriyet Halk Partisi'nin şiir yarışmasında **Otuz Beş Yaş** şiiriyle birincilik kazanmış ve edebiyatımızda **Otuz Beş Yaş** şairi olarak tanınır. Bu şiir, otuz beş dizeden oluşur.
- Aynı yarışmada Attila İlhan Cebbaroğlu Mehmed adlı şiiriyle ikincilik ödülünü, Fazıl Hüsnü Dağlarca ise **Çakırın Destanı** adlı şiiriyle üçüncülüğü almıştır.
- Cahit Sıtkı Taranca'nın diğer ünlü manzumeleri arasında **Desem ki**, **Haydi Abbas**, **Memleket İsterim** şiirleri ünlüdür.
- Şiirlerinde **hece** ölçüsünü kullanmıştır; hecenin duraklarını bir kenara bırakarak heceye yeni bir uyum imkânı hazırlamış; daha sonra Garipçilerden etkilenerek **serbest** şiire yönelmiştir.
- Ona göre şiir, kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır. Vezin ve kafiye kopmamış; ama ölçülü veya serbest, her türlü şiirin güzel olabileceği inancını taşımıştır.
- Ahmet Muhip Dranas gibi Baudelaire'nin ve sembolizm etkisinde kalan şair hiçbir edebi topluluğa katılmamış şiirlerini bağımsız olarak yazmıştır. Şiiri "kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır" adlandıran şair, "şiir kelimelerin dinidir" diyen Mallarme'nin şiir anlayışına yaklaşıp.

- Sanatçı özellikle Verlaine, Rimbaud, Baudelaire ve Paul Eluard gibi Fransız şairlerin etkisinde kalmıştır.
- İlk şiirlerinde yalnızlık temasını sonraki şiirlerinde ise **ölüm korkusu** ve **yaşama sevinci** gibi bireysel konuları işlemiştir.
- Onun şiirlerinde ölüm korkusu ile yaşama sevinci iç içedir. Ancak ölümü kabullenmemiş onu çok huzursuz etmiş daha 46 yaşındayken yaşamını yitirmiştir.
- Sanat için sanat** anlayışını benimseyen Cahit Sıtkı romantizmi sıkıntılarını ve karamsarlığı özellikle de ölüm temasını sade ve akıcı bir dille işlemiştir.
- Cahit Sıtkı'nın şiir dışında arkadaşı Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektup edebiyatımızın en güzel edebi mektup örneklerindendir. Bu mektuplarını **Ziya'ya Mektuplar** adıyla yayımlamıştır.
- Ziya Osman Saba onunla ilgili şu cümleleri kullanır: "Cahit kendisinin çirkin, hiçbir kızın beğenmeyeceği kadar çirkin olduğuna inanmıştı... O bu konuda aşırı duyarlılık gösteriyor, bunu bir kara talih sayıyordu. Ta o yıllardan beri aklımdan çıkmamış, aşağı yukarı şöyle diyordu: 'Ben çirkinim, yetişkin kızlardan beni beğenen olmaz. Onlar tecrübelidir. Ben, ancak küçük yaştaki toy kızları elde edebilirim. Ancak onlar bana yüz verirler. Bu sözlerinden yıllarca sonra, 'Sert konuşmaya başladılar' mısraını yazacak, otuz beşine geldiğinde, 'Neden böyle düşman görünüyorsunuz / Yıllar yılı dost bildiğim aynalar beyitini düzecek Cahit
- Cahit Sıtkı'nın ayrıca basılmış olan hikâyeleri de vardır. Bu hikâyeler sonra **Cahit Sıtkı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri** adıyla yayımlanmıştır.

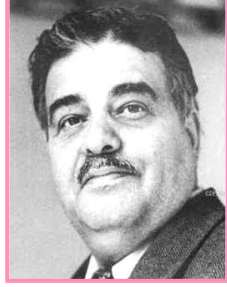
ESERLERİ

- **Şiir**: Otuz Beş Yaş, Düşten Güzel, Ömrümde Sükût, Sonrası
- **Mektup**: Ziya'ya Mektuplar

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ASAF HALET ÇELEBİ (1907 - 1958)

- Gençlik yıllarında divan edebiyatından etkilenmiş, gazeller ve rubailer yazmıştır. 1937'den sonra serbest ölçü kullanmaya ve Batı şiirinin tekniklerine yönelmeye başlamıştır. Öz şiir (saf şiir) anlayışına bağlı kalmıştır.
- Şiirlerinde dinlerden, ideolojilerden, toplumsal olaylardan çok Anadolu-İran-Hindistan çizgisi üzerinde uzanan bir yaşamın görünümünü sesler aracılığıyla dile getirdi.
- İlk dönem şiirlerinde eski kültürümüze bağlı olarak divan şiiri anlayışıyla gazeller yazmıştır, ikinci dönemde, mizah gazetelerine bile konu olmuş Garip etkisinde kalarak manzumeler kaleme almıştır. Üçüncü döneminde ise tasavvuf kültüründen yararlanarak kendisine özgü bir şiir anlayışını benimsemiştir.
- Şiirlerinde genel olarak ölüm, fena olmak, sonsuzluk, yokluk, madde-ruh ilişkisi gibi mistisizme kapı açan temaları kaleme almıştır.
- Şiirlerinde Doğu Batı kültürlerini birleştiren sanatçı **Fars** ve **Hint** mitolojisinden, tasavvufattan faydalanmış soyut şiiri ilk tanımlayanlardan olmuştur.
- Necip Fazıl**'la başlayan mistik anlayışı sürdürmüş, şiirin esrarlı iç âlemlerde çıkabileceğine inanmıştır.
- Sanatçının "He, Laleler, Lamelif, Om Mani Padme Hum" adlı şiir kitapları bulunur.
- Asaf Halet ayrıca Mevlana'nın Batılı ülkelerde tanıtılıp anılması için onun rubailerini Fransızcaya çevirmiştir. Türk şiirinde Necip Fazıl ile birlikte şiirle ilgili düşüncelerini hadisle açıklayan iki şairden biri olmuştur.
- Ayrıca Mevlana, Molla Cami, Ömer Hayyam gibi araştırma, inceleme kitapları ve **Divan Şiirlerinde İstanbul** adlı bir antolojisi vardır.

- Mevlana ve Mevlevilik ile ilgili önemli çalışmalar yapan Asaf Halet, bazı araştırmacılar tarafından Celal Sılay ile birlikte Garip şiirinin öncüsü sayılmıştır.
- Harflerin ahengiyle şiir oluşturmuş **Letrist** (harfçilik) şiirin öncüsü olmuştur; soyuta yönelerek **II. Yeni Hareketin**in müjdecisi olmuştur.
- Türk sanat müziği konusunda derin bir bilgisi olan sanatçı resim, müzik ve bilimle ilgili makaleler de yayımlamıştır.

Püf Nokta

"Om Mani Padme Hum" adını Tibet rahiplerinin bir duasından almıştır. **Om**: Evrenselliğin tecrübesine ve yoluna sığınıyorum. **Mani**: Ölümsüz ruhun cevherimin aydınlığı. **Padme**: Uyanan şuurluğun derinliklerinden sıyrılışın. **Hum**. Ve ben, ten kafesinden kurtulmanın aşkı içinde, sonsuzluğa sürüklenip gideyim.

ESERLERİ

- Şiir**: He, Lamelif, Om Mani Padme Hum
- Biyografi - İnceleme**: Mevlana, Molla Cami, Nai-ma, Ömer Hayyam, Eşrefoğlu Divanı, Divan Şiirinde İstanbul, Mevlana ve Mevlevilik

ÖRNEK

İBRAHİM

İbrahim
İçimdeki putları devir
Elindeki baltayla
Kırılan putların yerine
Yenilerini koyan kim
Güneş buzdan evimi yıktı
Koca buzlar düştü
Putların boyunları kırıldı
İbrahim
Güneşi evime sokan kim
Asma bahçelerinde dolaşan güzelleri
Buhtunnasır put yaptı

ÖRNEK

Beklenen

Ne hasta bekler sabahı,
Ne taze ölüyü mezar,
Ne de şeytan bir günahı,
Seni beklediğim kadar.

Geçti istemem gelmeni,
Yokluğunda buldum seni;
Bırak vehminde gölgeni,
Gelme, artık neye yarar?

Necip Fazıl Kısakürek

ÖRÜMCEK AĞI

Duvara, bir titiz örümcek gibi,
İnce dertlerimle işledim bir ağ.
Ruhum gün doğunca sönecek gibi,
Şimdiden ediyor hayata veda.

Kalbim, yırtılıyor her nefesinde,
Kulağım, ruhumun kanat sesinde;
Eserim duvarın bir köşesinde;
Çıkamaz göğsümden başka bir seda.

Necip Fazıl Kısakürek

SAKARYA TÜRKÜSÜ

İnsan bu, su misali, kıvrım kıvrım akar ya;
Bir yanda akan benim, öbür yanda Sakarya.
Su iner yokuşlardan, hep basamak basamak;
Benimse alın yazım, yokuşlarda susamak.
Her şey akar, su, tarih, yıldız, insan ve fikir
Oluklar çift; birinden nur akar, birinden kir.
Akışta demetlenmiş, büyük, küçük, kâinat;
Şu çıkan buluta bak, bu inen suya inat!
Fakat Sakarya başka, yokuş mu çıkıyor ne,
Kurşundan bir yük binmiş, köpükten gövdesine;
Çatlıyor, yırtıyor yokuşu sökmek için.
Hey Sakarya, kim demiş suya vurulmaz perçin?
Rabbim isterse, sular büküm büküm burulur,
Sırtına Sakarya'nın, Türk tarihi vurulur.
Eyvah, eyvah, Sakarya'm, sana mı düştü bu yük?
Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!

Ne ağır imtihandır, başındaki, Sakarya!
Binbir başlı kartalı nasıl taşır kanarya?

İnsandır sanıyordum mukaddes yüke hamal;
Hamallık ki, sonunda, ne rütbe var, ne de mal.
Yalnız acı bir lokma, zehirle pişmiş aştan
Ve ayrılık, anneden, vatandan, arkadaştan;
Şimdi dövün Sakarya, dövünmek vakti bu an;
Kehkeşanlara kaçmış eski güneşleri an!

Hani Yunus Emre ki, kıyında geziyordu;
Hani ardına çil çil kubbeler serpen ordu?
Nerede kardeşlerin, cömert Nil, yeşil Tuna;
Giden şanlı akıncı, ne gün döner yurduna?
Mermerlerin nabzında hâlâ çarpar mı tekbir?
Bulur mu deli rüzgâr o sedayı: Allah bir!
Bütün bunlar sendedir, bu girift bilmece;ler;
Sakarya, kandillere katran döktü geceler.

Vicdan azabına eş, kayna kayna Sakarya,
Öz yurdunda garipsin, öz vatanında parya!

İnsan üç beş damla kan, ırmak üç beş damla su;
Bir hayata çattık ki, hayata kurmuş pusu.
Geldi ölümlü yalan, gitti ölümsüz gerçek

Necip Fazıl Kısakürek

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

GÜN EKİLMESİN PENCEREMDEN

Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kus, bu bahçe, bu nur.
Ve gönül Tanrısına der ki:
Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin pencereyden!

Cahit Sıtkı Tarancı

ABBAS

Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalp ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbaç sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana.
Katıp tozu dumana, var git,
Böyle ferman etti Cahit,
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.

Cahit Sıtkı Tarancı

MEMLEKET İSTERİM

Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.
Memleket isterim
Ne başta dert ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.
Memleket isterim
Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.

FAHRİYE ABLA

Hava keskin bir kömür kokusuyla dolar
Kapanırdı daha gün batmadan kapılar
Bu afyon ruhu gibi baygın mahalleden
Hayalimde tek çizgi bir sen kalmışsın sen!
Hülyasındaki geniş aydınlığa gülen
Gözlerin, dişlerin ve ak pak gerdanıyla
Ne güzel komşumuzdun sen fahriye abla

Eviniz kutu gibi küçücük bir evdi
Sarmaşıklarla balkonu örtük bir evdi
Güneşin batmasına yakın saatlerde
Yıkanırdı gölgesi kuytu bir derede
Yaz kış yeşil bir saksı ıtır pencerede
Bahçede akasyalar açardı baharla
Ne şirin komşumuzdun fahriye abla

Önce upuzun sonra kesik saçın vardı
Tenin buğdaysı, boyun bir başak kadardı
İçini gıcıklardı bütün erkeklerin
Altın bileziklerle dolu bileklerin
Açılırdı rüzgârda kısa eteklerin
Açık saçık şarkılar söyledin en fazla
Ne çapkın komşumuzdun sen fahriye abla

Gönül verdin derlerdi o delikanlıya
En sonunda varmışsın bir Erzincanlıya
Bilmem şimdi hala bu ilk kocanda mısın?
Hala dağları karlı Erzincan'da mısın?
Bırak geçmiş günleri gönlüm hatırlasın
Hatırda kalan şeyler değişmez zamanda
Ne vefalı komşumuzdun sen fahriye abla

Ahmet Muhip Dıranas

YEDİ MEŞALECİLER (1928)

YEDİ MEŞALECİLER

- Cevdet Kudret Solok
- Ziya Osman Saba
- Vasfi Mahir Kocatürk
- Sabri Esat Siyavuşgil
- Yaşar Nabi Nayır
- Muammer Lütfü Bahşi
- Kenan Hulisi Koray

1928 yılında meşale adlı dergi etrafında toplanan Milli edebiyatçılara özellikle de Beş Hececilere tepki olarak ortaya çıkan bir topluluktur. Cumhuriyet döneminin ilk edebi topluluğudur. Altı şair ve bir öykücüden oluşan topluluğun en önemli şairi Ziya Osman Saba'dır.

Genel Özellikleri

- **Sanat için sanat** anlayışını benimsemişlerdir, edebiyatımıza **canlılık**, **samimiyet** ve **daima yenilik** getirmeyi ilke edinmişlerdir.
- **Beş Hececilerin** gerçekçilikten uzak ve yapay bir millilik taşıdıklarını belirterek eleştirmişler; ancak hiçbir yenilik yapamamışlar; üstelik onların tekrarı olmaktan öteye gidememişler.
- Türk şiirine yeni ufuklar açmayı hedeflemişler taklitten uzak **Batılı** esaslara dayalı, yenilikçi bir edebiyat gerçekleştirmek istemişlerdir.
- Ancak Batı edebiyatını özellikle Fransız şiirini örnek alıp izleyeceklerini söylemelerine rağmen karşı çıktıkları Beş Hececilerin yolundan gitmişlerdir.
- Sanatı her şeyden üstün tutan topluluk, şiirde hece ölçüsünü kullanmıştır, biçimde hiçbir yenilik getirmemiştir. **Kenan Hulisi** yönetiminde çıkan ve sanat anlayışından dolayı Ahmet Haşim'in de desteklediği ve yazılar verdiği dergi **sekiz sayı** çıkarmıştır.

- Cumhuriyet sonrası Türk şiirinde beyannameyle ortaya çıkan **ilk topluluk** olmuştur. Meşale dergisinde yayınladıkları bu ön söz ise topluluğun edebi bildirisi olmuştur.
- Topluluğun temsilcileri aşk, aile sevgisi, yaşama sevinci, çocukluk günlerine özlem gibi temaları yeni mecaz ve söyleyişlerle süsleyerek şiirde kullanmışlar
- Topluluk sanatçıları, **Ziya Osman Saba** hariç, edebiyatın diğer alanlarına yönelerek şiir yazmayı sürdürmemişlerdir.
- Her türlü taklitten kaçınmışlar, gerçekçi olmuşlar, edebi sanatlara pek yer vermemişler ve **parnas-yenilerden** etkilenmişlerdir.
- Topluluk dağıldıktan sonra Yaşar Nabi Nayır ise **Varlık** dergisini çıkararak dönemin genç sanatçılarına yol göstermiştir.
- Yedi Meşale hareketi artık Ayşe, Fatma edebiyatından bıktıklarını ilan ettiler ve ne olduğu çok da açık seçik belirtilmeyen ancak Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati şiir anlayışlarına yakın duran ve bunların devamı olduğunu gösteren şiirler yazdılar.
- Bu topluluk sanatçılarına göre şiir hiçbir fikir ve ideolojinin hizmetinde kullanılamaz Gerçek şiir, sanat için yazılan, samimi, yenilik dolu olan şiirdir.
- Sanat anlayışlarını kısaca şöyle özetleyebiliriz: Dünün mızız ve soluk hisleri ve **Ayşe Fatma** terennümleri terk edilecek. Yalnız duygular ifade edilecek. Şiirin konu ve temaları genişletilecek. Yıllardır değiştire değiştire verilen fikir ve konulardan vazgeçilecek. Şiirde **canlılık**, **samimiyet** ve **yenilik** esas olacak.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ZİYA OSMAN SABA (1910 - 1957)

- **Yedi Meşale** topluluğunun en çok şiir yazan, şiirden hiç kopmayan tek sanatçısıdır. İlk şiirlerini Servet-i Fünun dergisinde yayınlamış; daha sonra Varlık, Yücel ve Ataç dergisinde de şiirler yayınlar.
- Şiirlerinde genellikle **hece ölçüsünü** ve Batılı nazım biçimlerini kullanmış; ancak daha sonra **serbest şiir** örnekleri de vermiştir.
- Başlangıçta kafiye ve vezinli ve hece ölçüsüyle şiirlerini kaleme alırken 1940'tan sonra serbest tarzı denemiş ve yaşadığı dönemde görülen bütün şiir tekniklerini kullanmıştır. Nazım şekilleri olarak, mesnevi, üçlük, dörtlük ve sone'yi kullanmıştır.
- Annesinin erken yaşta ölümünün ruhunda açtığı hüznün bütün eserlerine hâkim olan Ziya, küçük olaylar karşısında bile memnuniyetin dile getirmiş ve Türk edebiyatında mutluluk şairi olarak tanınmıştır.
- Çocukluk özlemi, ev ve aile sevgisi, anılara düşkünlük, Allah'a kulluk, kadere boyun eğiş, ölüm düşüncesi, küçük mutluluklarla yetinme, aşk ve tabiat şiirlerinde işlediği başlıca temalardır.
- Şiir dışında hikâyeleri de vardır. Hikâyelerinde ise genellikle hatıralarını anlatmıştır. Geçmiş yaşamın özlem ve acılarını bir arada vermeye çalışmıştır.

ESERLERİ

Şiir

- Sebil ve Güvercinler
- Geçen Zaman
- Nefes Almak

Öykü

- Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi
- Değişen İstanbul

CEVDET KUDRET SOLOK (1907 - 1992)

- Asıl adı Süleyman Cevdet'tir. 1927 yılında şiirlerini Cevdet Kudret adıyla yayımlayan, 1928'de Yedi Meşale topluluğuna katılan Cevdet Kudret Solok, Yedi Meşaleciler arasında şiirlerini **Birinci Perde** adıyla bir kitapta toplayan ilk şair olmuştur.
- **Şiir, roman, öykü, oyun**, inceleme ve araştırma türlerinde eserler vermiştir. Daha çok inceleme araştırma türlerindeki yapıtlarıyla tanınmıştır.
- Önceleri hece ölçüsüyle bireysel duygularını dile getiren şiirler yazmıştır; sonra ise ölçsüz ama uyaklı şiirler kaleme almıştır.

ESERLERİ

- **Şiir**: Birinci Perde, Tersine Akan Nehir
- **Oyun**: Rüya İçinde Rüya, Kurtlar, Danyal ve Sara
- **Roman**: Süleyman'ın Dünyası, Havada Bulut Yok, Sınıf arkadaşları, Karıncayı Tanırsınız
- **Öykü**: Sokak
- **İnceleme**: Örneklerle Edebiyat Bilgileri Orta Oyunu, Tekke Edebiyatı, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman, Benim Oğlum Bina Okur, Dilleri Var Bizim Dile Benzemez, Bir Bakıma

VASFİ MAHİR KOCATÜRK (1907 - 1961)

- **Yedi Meşale** topluluğu üyeleri ara sına girmiştir, önce epik şiirler yazmış, daha sonra hece ölçüsü ile âşık tarzı şiire yönelmiştir. Şiir, oyun, çocuk hikâyeleri, edebiyat araştırmaları ve inceleme alanında eserler vermiştir.
- Halk şiirinin nazım biçimlerini kullanarak hece ile başlangıçta epik şiirler yazmış sonra ise **âşık tarzı** şiire yönelmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Şiirlerinde kahramanlık, vatan ve millet sevgisi gibi temaları işlenmiş ve epik şiirleri, manzum öyküler ile tanınmıştır.

ESERLERİ

- **Şiir:** Ergenekon, Tunç Sesleri, Bizim Türküler, Geçmiş Geceler, Dağların Derdi (Yedi Meşalecilerle)
- **Oyun:** Yaman, Sanatkâr, On İnkılâp
- **İnceleme:** Divan Şiiri Antolojisi, Türk Edebiyatı Tarihi, Yeni Türk Edebiyatı, En Güzel Türk Manileri, Tekke Şiiri Antolojisi, Namık Kemal'in Şiirleri

YAŞAR NABİ NAYIR (1908 - 1981)

- Edebiyata şiirle girmiş daha sonra roman, öykü makale, fıkra, gezi, inceleme, deneme, oyun, çeviri ve manzum destan türlerinde eserler vermiştir.
- Ancak adını daha çok ömrü boyunca yayınladığı **Varlık** dergisi ile duyurmuştur ve birçok genç sanatçıyla yol göstermiştir.
- Servet-i Fünun dergisinde yazı hayatına başlayan sanatçı Vasfi Mahir, Cevdet Kudret, Ziya Osman gibi sanatçılarla bir araya gelerek Meşale dergisini çıkarmıştır.

ESERLERİ

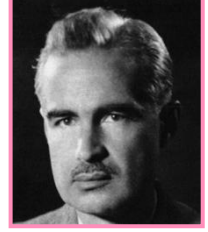
- **Şiir:** Onar Mısra, Kahramanlar
- **Roman:** Âdem ve Havva, Bir Kadın Söylüyor
- **Oyun:** İnkılâp Çocukları, Köyün Namusu, Mete, Beş Devir
- **Öykü:** Sevgi Çıkmazı, Bu da Bir Hikâyedir, Atatürk Yolu
- **İnceleme:** Dost Mektupları

Bilgi Kupu

- Türk edebiyatında en çok çıkarılan ve çıkarılmaya da devam eden edebiyat dergisi, **Yaşar Nabi Yayır**'ın çıkardığı **Varlık** dergisidir.

SABRİ ESAT SİYAVUŞGİL (1907 - 1968)

- Yedi Meşale topluluğunun sanatçılarından. Topluluk dağılınca eğitim, folklor ve psikoloji alanlarında çalışmalar yapmıştır. Yedi Meşalenin yaş olarak en büyük şairidir.
- Şiirlerinde **hece ölçüsünü** kullanmıştır; mekânı empresyonist (dışa vurumculuk) bir anlayışla ve alaycı bir tutumla şiirlerinde işlemiştir.
- Çevresindeki olayları bir fotoğrafçı gözlemciliğiyle yansıtmaya çalışmıştır, şiirlerinde içtenlik yenilik ve canlılık peşinde olmuştur.
- **Şiir**, inceleme ve **çeviri** alanında eserleri bulunan sanatçı, oyun çevirileriyle ün yapmıştır.
- Şiirlerini **Odalar ve Sofalar** adlı kitapta toplayan şairin çeviri alanında da **İki Başlı Kartal** ve "**Değirmenimden Mektuplar**" adlı eserleri de bulunur.
- İnceleme alanında ise **İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul** adlı eseri önemlidir.

KENAN HULİSİ KORAY (1906 - 1944)

- İlk hikâyelerini Servet-i Fünun'da yayınlamıştır; daha sonra Ziya Osman, Vasfi Mahir, Yaşar Nabi gibi sanatçılarla Yedi Meşale topluluğunu oluşturmuştur.
- Yedi Meşale topluluğunun tek öykü yazarıdır ve aynı zamanda Cumhuriyet döneminde **korku türünde örnekler veren ilk öykücüdür**.
- Hikâyede Ömer Seyfettin'den başlayarak gelişen çizgisinde önceleri üslubu ve muhtevası ile Sait Faik ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ı hazırlayan fantastik bir yol tuttu. Sonraları daha gerçekçi konulara yöneldi.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Bazı öykülerinde ise **Anadolu** insanının yaşama koşullarını **realist** bir anlayışla ele almıştır.
- Beş hikâye kitabı bulunan sanatçı, küçük öykü tarzını benimsemiştir. Öykülerinde konu ve kurgu oldukça sağlamdır.

Bilgi Küpü

- Bir Yudum Su
- Bahar Hikâyeleri
- Son Öpüş
- Bir Otelde Yedi Kişi
- RBK Pansiyonu

Hikâye

- Sanatçının hikâye dışında "**Osmanoflar**" adlı bir de romanı bulunur.

Bilgi Küpü

- ✱ Köklü bir Türk ailesinin hayatını ele alan Osmanoflar, 1904 yılında Bulgaristan'da başlar. **Osmanof** adıyla anılan ailenin üç oğlu vardır, olaylar bu üç erkek ile onların hayatına giren gizemli kadınlar etrafında döner. Birbirlerinden hem destek bulan her de ürken bu toplulukta herkes biri diğeri için "öteki" olma özelliğini taşımaktadır.
- ✱ **Osmanoflar**, 1938 yılında "Vakit" gazetesinde tefrika edilmiş ve günümüze kadar hiç basılmamış bir romandır. Daha çok öyküleriyle tanınan Kenan Hulusi Koray bu romanında Balkanlar'da Türklere karşı yaşanan yabancılaşmanın üzerine eğiliyor.

MUAMMER LÜTFİ BAŞİ (1927 - 1947)

- Yedi Meşaleci şairlerindendir. Ancak Yedi Meşale dergisi kapanınca edebiyat dünyasından uzaklaşmış ve arkadaşlarından bağımsız olarak eserler vermiştir.
- Şiirlerinde genellikle ulusal konuları, **aruz** ve **hece** ölçüleriyle yazmış; sonra **serbest nazım**da karar kılmıştır. Ancak şiirlerini kitap halinde yayımlamamış.
- Edebiyat alanında pek eser vermeyen yazarın **İlk Kurşun**, **Türk Akdeniz** adlı eserleri vardır.

SEBİL VE GÜVERCİNLER

Çözülen bir demetten indiler birer birer,
Bırak, yorgun başları bu taşlarda uyusun.
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun,
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...

Nihayetsiz çöllerin üstünden hep beraber
Geçerken bulmadılar ne bir ot ne bir yosun,
Ürkmeden su içsinler yavaştan, susun, susun!
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...

En son şarkılarını dağıtarak rüzgâra,
Beyaz boyunlarını uzattılar taslara...
Bir damla suya hasret gideceklermiş meğer.
Şimdi bomboş sebilden selviler bir şey sorar,
Hatırlatır uzayan dem çekişleri rüzgâr
Mermer basamaklarda uçuşur beyaz tüyler.

Ziya Osman Saba

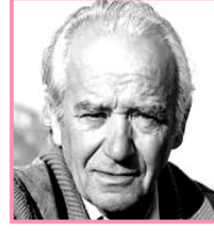
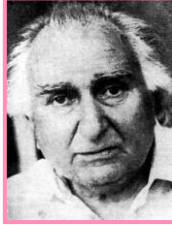
ODALAR VE SOFALAR

Evler, bir nara benzer,
Nar tanesi, sofalar,
Akşam, yol gibi gezer;
Sükûn, su gibi odalar.
Odada bir panjurun
Sofadadır güneşi;
Camlarda yanan korun
Düşer içime eşi.
Odada yığın yığın
Gölgenin salkımları;
Sofada yalnızlığın
Duyulur adımları.

Oda, içinden duyar
Oluktan düşenleri;
Sofa, geceyi oyar,
Dinler merdivenleri.
Toplar odam kuş gibi
Sofamın lâflarını.
Birer bibloymuş gibi
Süsler boş raflarını.

Sabri Esat Siyavuşgil

SERBEST NAZIM VE TOPLUMSAL GERÇEKÇİ ŞİİR (1920 - 1960)

SERBEST ŞİİR - TOPLUMSAL GERÇEKÇİLER

- Nazım Hikmet Ran
- Sabahattin Ali
- Hasan İzzettin Dinamo
- Ercüment Behzat Lav
- İlhami Bekir Tez

Genel Özellikleri

- 1950'den sonra hem şiir, hem de düzyazı türlerinde eserler veren I.ve II. **Yeni** hareketine tepki olarak ortaya çıkan bir edebi topluluktur.
- Garipçiler yeterince toplumcu olarak görmeyen akım, şiirin **toplumsal** sorunları ve **memleket** gerçeklerini dile getiren bir araç olması gerektiğini savunmuştur.
- Anlatımda **söylev** üslubuna özgü özellikler ağır basar. Geniş kitlelere seslenme, seslenilen kitleleri harekete geçirme amacı güdülmüştür; biçim ile öz birbiriyle uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır.
- Şiirde **emek**, **sömürge**, **başkaldırı**, **baskı** gibi kavramları sıkça işlemişler ve kendilerinden sonra gelen şairleri derinden etkilemişlerdir.
- Şiirde ölçü bırakılarak **serbest şiir** anlayışı benimsenmiştir, halk şiirinden ve **fütürizm** akımından, özellikle de Rus yazar **Mayakovski**'den etkilenmişler.
- Toplumsal gerçekçiler daha çok **öykü** ve **roman** türlerinde başarılı olmuşlar, özellikle köy hayatını ve köylülerin temel sorunları **realist** bir anlayışla yansıtmışlardır.
- Öncülüğünü Nazım Hikmet'in yaptığı bu harekete şiirde **Ahmet Arif**, Şükran Kurdakul, **Ceyhan Atuf Kansu** ve **Sabahattin Ali** gibi şairler de katılmıştır.

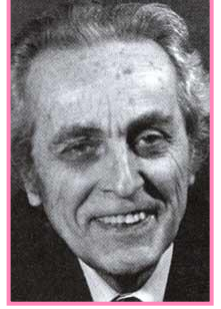
- Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Haldun Taner, Necati Cumalı, Tarık Buğra, Fakir Baykurt, Rıfat Ilgaz, Cahit Irgat gibi yazarlar da toplumsal gerçekçilerin roman ve öykü türlerindeki temsilcileri olmuşlardır.
- Toplumsal konuları günlük konuşma diliyle yazmışlar. Bazen kişileri bölgesel dilleri ile konuşarak konu ile üslubu uyumlu hale getirmeye çalışmışlardır.
- 1950'den sonra bazı sanatçılar ülkenin içinde bulunduğu sosyal değişimi bütün yönleriyle eserlerine yansıtmaya çalışmışlardır. Bunun sonucu olarak Anadolu'nun sorunları roman, hikâye ve şiirin temel konusu olmuştur.
- Bu sanatçılar sorunları ele alırken de kendi siyasi görüşlerini eserlerini yansıtmaya başlamışlardır. Böylece de bu akım ortaya çıkmıştır.
- Toplumsal gerçekçi şairler arasında Nâzım Hikmet, Hasan İzzettin Dinamo, Ömer Faruk Toprak, Sabahattin Ali, Ercüment Behzat Lav vb. sayılabilir.
- Türk edebiyat tarihinde ilk örneklerini toplumcu şairler, geleneksel hiçbir kurala bağlı olmayan tamamen bağımsız kalan bir şiir hareketidir.
- Bu anlayış, sanatçıyı toplumsal bir varlık olarak görür. Bu nedenle sanatçı toplumsal bir varlık, onun sanatsal ürünü de toplumsal yaratıdır. Bu sanat akımının özünde **sanat toplum içindir** anlayışı yatar.
- Sanatçılar eserlerinde zayıf - güçlü, aydın - cahil, zengin-fakir, yönetici - halk, öğretmen-imam, ağa-köylü gibi çatışmalar üzerinde durmuşlardır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Bu anlayışı benimseyen sanatçılar, sanat eserlerini ideolojilerini yaymak için bir araç olarak görmüşlerdir.
- Bu akımı benimseyen sanatçılar; İşçilerin, garibanların sorunlarını, köydeki yaşam koşullarını, köyden kente göçün ortaya koyduğu sorunları, toplumcu dünya görüşüne uygun olarak sergilenmiştir.
- Tabiat ve aşk gibi bireysel konular yerine sosyal ve siyasi konulara ağırlık vermişlerdir. Siyasi baskı, başkaldırı, kapitalizmin sömürsü, mutlu azınlığın haksız kazançları, emek, faşizm eleştirisi, eşitlik, sosyal adaletsizlik gibi konu ve temaları şiirlerinin ana malzemesi haline getirmişlerdir.
- Genel olarak ülke sorunlarını tespit ve tasvir etmeye çalışmışlardır. Bu sorunları çözebilmek için **Mark-sizm** düşüncesini ön plana çıkarmışlardır.
- Şiirde ahengi ölçü dışında aramışlardır. Ölçü, uyak ve redife önem vermemişlerdir. Hatta ölçü ve redife karşı bile çıkmışlardır.
- Eserlerinde sade, açık ve anlaşılır bir dil ve üslup kullanmışlardır. Halkın dilinin özelliklerini şiirlerinde yansıtmaya çalışmışlardır.
- Şiirlerde anlatım bakımından söylev ve kavgacı üslubu ağır basar. Argoya, slogan unsurlarına sıkça yer vermişlerdir.
- Fütürizm akımından etkilenen topluluk sanatçıları Materyalist ve Marksist bir dünya görüşüne inanmışlardır. Kısacası sosyalizmin dünya görüşünü şiirleri vasıtasıyla propaganda aracı yapmışlardır.

ERCÜMENT BEHZAT LAV (1903 - 1984)

- İstanbul'da doğmuştur, İstanbul Sultanisi'ni bitirdikten sonra Darülbeyde'de aktörlük yapmıştır. Dört yıl süre ile Berlin'de Stern Müzik Konservatuvarı ve Reinhart Tiyatro Akademisi'nde öğrenim görmüştür. Radyoda spikerlik ve yayın şefliği, tiyatro yönetmenliği ve öğretmenlik yaptı. İstanbul'da öldü.
- Ercüment Behzat'ın ilk şiiri 1926'da Servet-i Fünûn ve Uyanış dergisinde yayımlanmıştır. Daha sonra Yeni Yol, Resimli Ay, Mektep, Hareket, Sanat Hareketleri, Yedigün, Yücel, Ses, Yarın, Ulus gibi dergi ve gazetelerde yazmıştır.
- Ölçülü ve kafiyeli şiire karşı çıkan ve serbest ölçüyle yazan ilk Türk şairlerindendir. Sürrealizmi şiirine taşımıştır. Oyunlar da yazmıştır.
- Dadaizm, fütürizm, kübizm ve sürrealizm akımları etkilerini şiirine yansıtmıştır, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde serbest ölçünün ilk uygulayıcılarından öncü bir şairdir. Toplumsal konuları ve ülke meselelerini irdeleyen şiirler yazmıştır.
- 1950 - 60 yılları arasında kimi parçaları dergilerde çıkan **Mau Mau** adlı kitabıyla Afrika kurtuluş hareketlerini yansıtmayı amaçlar. Bu kitaptaki şiirlerin belirgin özellikleri **Afrika** folklorundan öğeler taşımasıdır.
- Servet-i Fünun dergisinde çıkan şiirlerinin bir bölümünü topladığı **S.O.S.** ile çok yönlü bir görüş içinde, I.Dünya Savaşı sonrası akımlarını denemeye girişmiştir.

ESERLERİ

- S.O.S.
- Kaos
- Açıl Kilidim Açıl
- Mau Mau
- Üç Anadolu
- Karagöz Stepte (Manzum Oyun)

Şiir

NAZIM HİKMET RAN (1901 - 1963)

- Selânik'te doğmuştur, Galatasaray Lisesinde başladığı orta öğrenimini Bahriye mektebinde tamamlamıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara Hükümetince Bolu'ya öğretmen olarak atanmış; ancak fikirleri yüzünden 15 yıl hapsi istenince Moskova'ya kaçmış, 1928'de aften yararlanarak yurda dönmüştür, 1932'de yeniden tutuklanmıştır. Serbest kaldıktan sonra bu defa da şiirleri nedeniyle 1950 yılına kadar hapiste yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra Moskova'ya kaçmıştır. Ardından vatandaşlıktan çıkarılınca Polonya uyruğuna geçmiş ve 1963'te Moskova'da hayatını kaybetmiştir.
- Siyasi düşünceleri yüzünden defalarca tutuklanmış ve yetişkin yaşamının büyük bölümünü hapiste ya da sürgünde geçirmiştir. Şiirleri elliden fazla dile çevrilmiş ve eserleri birçok ödül almıştır.
- Yasaklı olduğu yıllarda **Orhan Selim, Ahmet Oğuz, Mümtaz Osman** ve **Ercüment Er** adlarını da kullanmıştır. İt Ürür Kervan Yürür adlı eserini Orhan Selim imzasıyla çıkarmıştır.
- Serbest nazmın ve toplumcu şiirin öncüsü olan şair, siyasi düşüncelerinden dolayı defalarca cezaevlerine girmiş ve hakkındaki suçlamalardan dolayı Rusya'ya kaçmış ve Moskova'da ölmüştür.
- Şiirleri yasaklanan ve yaşamı boyunca yazdıkları yüzünden 11 ayrı davadan yargılanan Nâzım Hikmet, İstanbul, Ankara, Çankırı ve Bursa cezaevlerinde 12 yılı aşkın süre yatmıştır. 1951 yılında Türk vatandaşlığından çıkarılmıştır bugün mezarı Moskova'dadır.
- İlk şiirlerinde **hece ölçüsünü** kullanmıştır; daha sonra **serbest nazmı** benimseyerek toplumsal sorunları işlemiş ve **toplumcu şiirin** şiirdeki öncüsü olmuştur.

- Moskova'da bulunduğu yıllarda **fütürizm** akımının önemli yazarlarından Rus Mayakovski'den etkilenerek heceyi bırakıp serbest şiire yönelmiş ve **fütürizm** akımından etkilenmiştir.
- Divan ve halk şiiri söyleyişlerini çağdaş bir anlayışla birleştirmiş şiir dışında, oyun, roman, öykü, masal, mektup türlerinde eserler vermiştir.
- Eserlerinde aşk, aile ve toplum sorunlarını işlemiş; ancak daha çok komünizmin propagandasını yaptığı şiirleri ile ön plana çıkmıştır ve edebiyatımızda **sosyalizm**in temsilcisi olarak tanınmıştır.
- 1930'lu yıllarda orta çıkan serbest şiir anlayışının en büyük temsilcisi olan Nazım Hikmet, sanatını propaganda aracı olarak kullanmış, Necip Fazıl'ın aksine **maddeci** ve **sosyalist** dünya görüşünü benimser.
- Şiirlerinde aşk, sevgi, gelecek güzel günlere inanç, yurt özlemi, makine-insan ilişkisi, hapishane hayatı, Anadolu insanı, üretim araçlarının eşitçe paylaşılması gibi temaları işlemiştir.
- En önemli eserleri arasında "**Memleketimden İnsan Manzaraları, Şeyh Bedrettin Destanı, Kurtuluş Savaşı Destanı, Kuvay-ı Milliye Destanı**" bulunur.
- Sanatçının diğer önemli şiirleri arasında "**Tahir ile Zühre Meselesi, Mavi Gözlü Dev, Piraye'ye Mektuplar, Kerem Gibi**" şiirleri ünlüdür.
- Destan nitelikli şiirler de kaleme almıştır. Söz konusu bu şiirler arasında Jakond ile Si-Ya-U, Bernerci Kendini Niçin Öldürdü, Kuvayı Milliye Destanı, Taranta Babu'ya Mektuplar, Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı ve Memleketimden insan Manzaraları önemlidir.
- "**Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı**", Nâzım Hikmet'in 1936 yılında yayımlanan destanî şiiridir. Mehmet Çelebi'ye karşı ayaklanma hazırladıkları gerekçesiyle asılan Şeyh Bedrettin, Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal'in hikâyesini anlatmaktadır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

Püf Nokta

- * Türk edebiyatında Şeyh Bedrettin'i ilk defa bir edebî metnin öznesi yapan eser, Nazım Hikmet'in **Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı** şiiridir.
- **Memleketimden İnsan Manzaraları**, Nazım Hikmet'in 1939'da yazmaya başladığı, 1960'ların ikinci yarısında yayımlanabilen şiir kitabıdır.
- 17bin mısradan oluşan eser Nazım Hikmet şiirinin doruğu kabul edilir. Kitap İkinci Meşrutiyet'ten II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde Anadolu'da yaşamış sıradan insanların öykülerini okuyucuya sunar. Düzyazı, şiir, senaryo tekniklerinin iç içe kullanıldığı bir eserdir. Beş ciltten oluşur.
- **Sevdalı Bulut**, Nazım Hikmet'in daha çok çocukların okumasına yönelik hazırladığı masallardan oluşur.
- **Ferhad ile Şirin**, Nâzım Hikmet'in 1948'de Bursa Cezaevi'nde iken yazdığı bir tiyatro oyunudur
- **Yusuf ile Menofis**, Nâzım Hikmet'in Yusuf Peygamber'in öyküsünü anlatan tiyatro oyunudur.
- **Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim**, Nâzım Hikmet'in bir romanıdır. Kitabın ana kahramanı Ahmet'in, İstanbul, Anadolu ve Sovyet Rusya'da geçen hikâyesini anlatmaktadır.
- "İvan İvanoviç Var mıydı, Yok muydu?", Nâzım Hikmet'in 1954'te Moskova'da yazdığı üç perdelik tiyatro oyunudur. Nazım Hikmet'in Sovyet temalı tek eseri olan oyun, Sovyetler Birliği yöneticilerinin bürokratlaşarak halktan kopmasını, giderek sınıflaşmasını ele almaktadır.
- Eserde dürüst ve naif bir insan olan Petrov'un, bilincinin derinliklerinde saklı kötücül ikizi İvan İvanoviç tarafından yok edilip kendini beğenmiş bir yöneticiye dönüşmesi anlatılır.
- Resimli Ay dergisinin 1929 Haziran ve Temmuz sayılarında **Putları Yıkıyoruz** başlığı altında yayımladığı yazı serisiyle Abdülhak Hamit Tarhan ve Mehmet Emin'e hücum etmiştir, edebiyat çevrelerinde tepki ile karşılanmış ve eski-yeni tartışmasını alevlendirmiştir.

- Nazım Hikmet'in senaryoları da bulunur. Karım Beni Aldatırsa, Fena Yol, Söz Bir Allah Bir, Cici Berber, Milyon Avcıları, Aysel Bataklı Damın Kızı, Leblebici Horhor Ağa, Kıskaç

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Şeyh Bedrettin Destanı, Kurtuluş Savaşı Destanı, 833 Satır, 1+1=1, Varan 3, Sesini Kaybeden Şehir, Memleketimden İnsan Manzaraları, Jkond ile Siyau, Taranta Tabu'ya Mektuplar, Bernerci Kendini Niçin Öldürdü, Gece Gelen Telgraf, Portreler
- 📖 **Oyun**: Kafatası, Bir Ölü Evi, Yusuf ile Menofis, Unutulan Adam, Ferhat ile Şirin, İnek, Enayi, İvon İvonoviç Var mıydı Yok muydu?
- 📖 **Roman**: Kan Konuşmaz, Yeşil Elmalar, Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim
- 📖 **Mektup**: Nazımın Bilinmeyen Mektupları, Piraye'ye Mektuplar
- 📖 **Düzyazı**: İt Ürür Kervan Yürür, Alman Faşizmi ve Irkçılığı, Milli Gurur
- 📖 **Masal**: La Fontaine'den Masallar, Sevdalı Bulut

Bilgi Hazinesi

Türk edebiyatında La Fontaine'den fabl çevirisi yapan sanatçılar şunlardır:

- İbrahim Şinasi
- Ziya Paşa
- Recaizade Mahmut Ekrem
- Ahmet Mithat Efendi
- Nazım Hikmet Ran
- Sabahattin Eyüboğlu

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

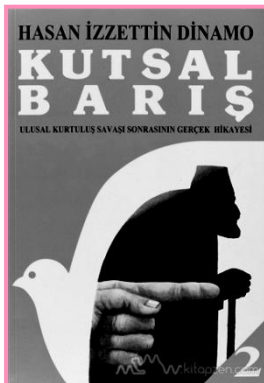
HASAN İZZETTİN DİNAMO (1909 - 1989)

- İlk şiirlerinde Mehmet Emin, Enis Behiç, Rıza Tevfik, Yusuf Ziya ve Orhan Seyfi gibi şairlerin etki-sinde kalmıştır. İlk önce Faruk Nafiz'in etkisinde kalıp heceyle şiirler yazan ve bireysel konulara yer veren Hasan İzzettin Dinamo, Nazım'ın "835 Satır" şiir kitabını okuyunca serbest vezinle ve Nazım'ın etkisiyle şiir yazmaya başlar.
- Daha sonra kendisine has bir şiir tarzı kurmuştur. Şiirlerinde daha çok ideolojisini dile getirmiştir. Şiirlerinde ayrıca tabiat özlemi dikkati çeker.
- Şiir dışındaki türlerde de eserler vermiştir. Özellikle de roman ve hikâye türünde eserler kaleme almıştır.
- "**Kutsal İsyan**", Hasan İzzettin Dinamo'nun Milli Kurtuluş Savaşının gerçek hikâyesini romanlaştırdığı eseridir. 1977 yılında, "**Kutsal Barış**" adlı romanıyla, Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Ad'sız Kitap, Deniz Feneri, Karacaahmet Senfonisi, Özgürlük Türküsü, Mapusanamden Şiirle Sür-gün Şiirleri, Gecekonumdan Şiirler, Kavga Şiirleri, Çoban Şiirler, Tuyuğlar, Nazım'dan Meltemler
- Roman:** **Kutsal İsyan** (8 cilt), **Kutsal Barış** (7 cilt), Ateş Yılları, Savaş ve Açlar, Öksüz Musa, Musa'nın Mapusanesi, Koyun Baba, Musa'nın Gecekondu, Açlık, Türk Kelebeği, Adalet Sıtması, Anadolu'da Biri Yunan Askeri, Sübyan Koşuşu
- Hikâye:** Savaşta Çocuklar

İLHAMİ BEKİR TEZ (1906 - 1984)

- Özellikle topluma ait problemleri işlediği şiirlerinde Nazım Hikmet'in etkisinde kalmıştır. Tema olarak kadın-erkek ilişkisini de işlemiş, çocuk şiirleri de yazmıştır. **24 Saat** adlı eseri işçileri konu alan ilk şiir kitabıdır, bir işçinin bir gününü anlatır.
- Cumhuriyetin onuncu yılında yazdığı **Mustafa Kemal** şiir kitabı, bir destandır.
- Önceleri Millî Mecmua'da vezinli kafiyeli şiirler yayınlamıştır. Sonra serbest vezni yönelmiştir. Servetifünun ve Uyanış, Resimli Ay, Meşale, Halkevi, Yeni Adam gibi dergilerde imzası görülür.
- Sosyalist** bir şairdi. Şiirlerinde Nâzım Hikmet'in etkisi görülür. İlhami Bekir, Vecdi Ahmet, 'Her hangi biri' imzalarını da kullanmıştır.
- Başlıca eserleri arasında Çocuk Şiirleri, 24 Saat, A-Birinci Forma, Herhangi Bir Şiir Kitabıdır, Mustafa Kemal, Olduğu Gibi, Hürriyete Kaside, Birinci Seans, En Güzel Şarkı, Yetmiş Yaşın Melankolisi ve Unuttum bulunmaktadır.

ÖRNEK

ARZU

Gül ol; elimde solan,
Saç ol; boynuma dolan!
Fer ol; gözlerimde yan;
Camda akseder gibi...
Sevsem, bilmeden asla;
Ve sonra, ilk temasla
Kaçsam gölgeler gibi...

İlhami Bekir Tez

ÖRNEK

HASRET

Denize dönmek istiyorum!
Mavi aynasında suların:
boy verip görünmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!
Gemiler gider aydın ufuklara gemiler gider!
Gergin beyaz yelkenleri doldurmaz keder.
Elbet ömrüm gemilerde bir gün olsun nöbete
yeter.
Ve mademki bir gün ölüm mukadder;
Ben sularda batan bir ışık gibi
sularda sönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!
Denize dönmek istiyorum!

SEVİYORUM SENİ

Seviyorum seni
ekmeği tuza banıp yer gibi
Geceleyin ateşler içinde uyanarak
ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi
Ağır posta paketini
neyin nesi belirsiz
telaşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi
Seviyorum seni
denizi ilk defa uçakla geçer gibi
İstanbul'da yumuşacık kararırken ortalık
içimde kımıldayan bir şeyler gibi
Seviyorum seni
Yaşıyoruz çok şükür der gibi.

TAHİR İLE ZÜHRE MESELESİ

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil,
bütün iş Tahir'le Zühre olabilmekte
yani yürekte.

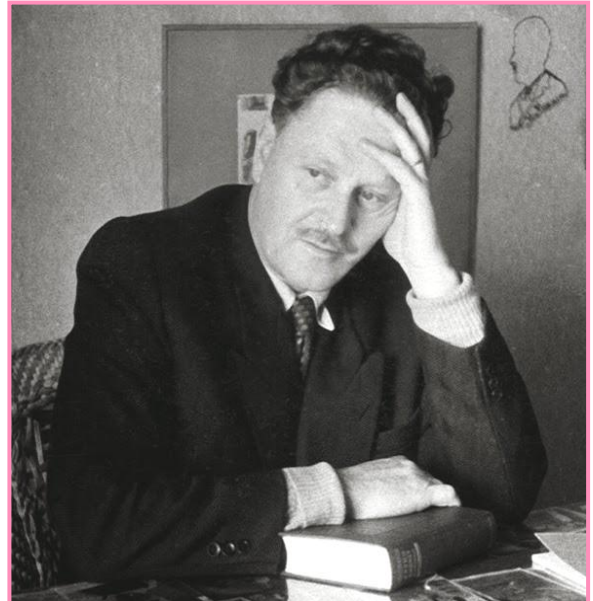
Meselâ bir barıkatta dövüşerek
meselâ kuzey kutbunu keşfe giderken
meselâ denerken damarlarında bir serumu
ölmek ayıp olur mu?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

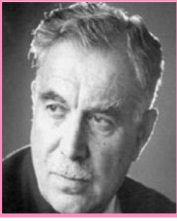
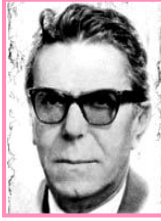
Seversin dünyayı doludizgin
ama o bunun farkında değildir
ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?
Yani Tahir'i Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi Tahirliğinden?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

Nazım Hikmet Ran

MİLLİ EDEBİYAT ZEVLİK VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR

MEMLEKETÇİLER

- Ahmet Kutsi Tecer
- Kemalettin Kamu
- Ömer Bedrettin Uşaklı
- Necmettin Halil Onan
- Zeki Ömer Defne
- Arif Nihat Asya

- Bu anlayışın temelleri Anadolu'yu ve Anadolu insanını anlatmaya çalışan **Ziya Gökalp** ve Mehmet Emin Yurdakul gibi sanatçılar tarafından atılmıştır
- 1923 - 1940 yılları arasında eserler veren Memleketçiler, bireysel duygulardan çok, birey aracılığıyla toplumun gerçeklerini, özlemlerini yansıtmışlar; özellikle de Anadolu'yu sevmek, onu tanıtmak ve kalkındırma yolunda çabalar vermişlerdir.
- Şairlerin çoğu Anadolu halk şairlerinin yolundan giderek yeni bir şiir yaratmaya çalışmışlar. Şiirde **didaktik öğelere** yer vermişlerdir.
- Halk şiiri nazım biçimlerini ve hece ölçüsünü kullanmışlar; yalın bir dille eserler vererek mahalli söyleyişlerini edebiyata sokmuşlardır.
- Memleket meseleleri, Anadolu, Anadolu insanı ve Kurtuluş Savaşı eserlerinde işlenen başlıca konular olmuştur.
- Memleket manzaralarıyla halkın, Anadolu insanının duyarlılıkları, halkın konuşma dilinden uzaklaşılma- dan sade bir dille anlatılmıştır.
- Şiirde ahenk, hece ölçüsü ve kafiye ile sağlanmış; Milli ve yerel unsurlar modern şiirle birleştirilerek kullanılmıştır.

- Şiirde özellikle Faruk Nafiz'in başlattığı Anadolu'yu yeniden keşfetme çabası ile ülke sorunları ele alınmıştır; Ahmet Kutsi Tecer, Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklı, N.Halil Onan gibi şairler memleketçi bir anlayışı benimsemiştir.
- Bu sanatçılardan bir kısmı gerçekçi **gözlemler** yaparak tasvirde kalmışlardır. Bunlar arasında Beş Hececiler, Necmettin Halil Onan, Şükufe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Zeki Ömer Defne, Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklı gibi isimler sayılabilir.
- Memleketçi olup da **folklor** unsurlarına ağırlık verenler de olmuştur. Bunlar arasında Ahmet Kutsi Tecer ve Bedri Rahmi Eyüboğlu bulunur.
- Yine bu çizgide eserler verip hamasi şiirlerle yititlikleri anlatanlar mevcuttur. Söz gelimi Behçet Kemal Çağlar, Orhan Şaik Gökay, İbrahim Alattin Gövsa, Arif Nihat Asya, Hüseyin Nihal Atsız, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu gibi şairler bu anlayışla ürünler ortaya koymuştur.
- Anadolu'ya romantik ve epik bir üslupla yaklaşan bu sanatçılar yerli-mahalli bir edebiyat oluşturmuştur.
- Bu dönem edebiyatında dil bilincine ayrı önem verilmiş ve dil bilinci ayrıca işlenmiştir. Yabancı ve alıntı kelimeler mümkün olduğunca kullanılmamaya çalışılmış hatta yerli sözcük arayışları yapılmıştır.
- Milliyetçi bir yapısının olması nedeniyle Türk diline büyük önem verilmiştir.
- Şairler, şiirlerini Kültür Haftası, Hisar, Çınaraltı gibi dergilerde yayımlamışlardır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ORHAN ŞAİK GÖKYAY (1902 - 1994)

- İlk şiirlerinde aruzu kullanmış; sonra hece ile âşık tarzı şiir geleneğine uygun ulusal konuları işleyen lirik şiirler yazmış ve **Bu Vatan Kimin** şiiriyle ün kazanmıştır. Daha çok hamasi yani destansı şiirleriyle tanınmıştır.
- Gücünü Halk edebiyatından alan şairin epik ve lirik şiirlerinde adeta Köroğlu'nun haykırıları duyulur.
- Şiirlerin kaynağını halk geleneğinden alan sanatçı daha çok güzelleme ve koçaklama tarzı şiirler kaleme almıştır.
- Şiir dışında daha çok inceleme ve araştırmaları ile tanınan Gökyay'ın **Dede Korkut** ve **Destursuz Bağa Girenler** adlı eserleri edebiyatımızda oldukça önemli bir yere sahiptir.
- Sanatçı Destursuz Bağa Girenler adlı eserinde eski metinleri okuyanların yanlışlarını eleştirel bir bakış açısıyla ve sert bir üslupla ortaya koymuştur.

KEMALETTİN KAMU (1901 - 1948)

- 1901 yılında Bayburt'ta doğmuştur. Kemalettin Kamu'nun ilk şiiri Şam, Bursa Mecmuası'nda çıkmıştır. Ününü kazandıran ikinci şiiri Türk'ün İlahisi" Büyük Mecmua'da yayımlandı Kurtuluş Savaşı yıllarında Dergâh dergisinde yazdığı şiirlerle ün kazanır.
- Kemalettin Kamu, edebiyatımızda **gurbet şairi** olarak tanınmıştır; **Gurbet**, **Hicret** ve **Bingöl Çobanları** adlı şiiri ile ün kazanır.

Millî Mücadele'ye bizzat katılmıştır ve şiir yazmaya mütareke günlerinde başlamıştır. Şiirlerinde yurt sevgisi, gurbet, aşk, yalnızlık, Milli Mücadele gibi temaları lirik ve epik bir anlayışla dile getirmiştir.

- Kemalettin Kamu, vatanın işgaline bizzat şahit olmuş, doğduğu yer olan Bayburt gibi okuduğu şehri de terk etmek zorunda kalmıştır ve gurbet duygusunu bizzat yaşamıştır.
- Şiire önce aruzla başlamıştır; daha sonra Milli Edebiyat akımından etkilenecek heceyle şiirler yazmış ve hecenin en çok 7'li, 11'li ve 14'lü kalıplarını kullanmıştır.
- Türk halk edebiyatının şekil vezin ve temalarını başarıyla işleyen sanatçı sade ve temiz dili ile memleket edebiyatının önde gelen lirik şairlerinden biri olmuştur.
- Şairin "**Gurbet, Hazan Yolcusuna, Gurbet Gecelerinde, Enginde Hatıralar**" adlı manzumeleri gurbet konulu şiirleridir.
- Şiirleri ölümünden sonra "Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri" adı ile kitapta toplanmıştır.

ÖRNEK

İstiklâl Marşı Adayı Şiiri

Gözyaşına veda et ey güzel Anadolu
Hakkını korur elbet Türk'ün bükülmez kolu
Cenk ederiz genç koca bugün değil yarın da
Yâdımız ağladıkça İzmir ezanlarında

Hak yolunda kan olur dünyalara taşarız
Ya şerefle vurulur ya efendi yaşarız
Her gün yeni bir hile arkasından satıldık
Her gün yeni bir dille yurdumuzdan atıldık

Yeter ey Kâbe'mizi elimizden alanlar
Alıkoyamaz bizi yolumuzdan yalanlar
Hangi alçak el alır el zinciri boynuna
Kim Yunan'ı bırakır Türk kızının koynuna

NECMETTİN HALİL ONAN (1902 - 1968)

- Necmettin Halil, yazın yaşamına **aruz ölçüsünde** şiirler yazarak başlamıştır. İlk şiirleri Nedim dergisinde yayımlanmıştır. Aruzu bırakıp **hece ölçüsünde** şiirler yazmaya başladığında şiirlerini Dergâh ve Hayat dergilerinde yayımlamıştır.
- Şiirlerinde aşk, doğa ve ulusal duyguları işleyen şair, memleketçi bir anlayış sürdürmüştür. Şiirlerini “**Bir Yudum Daha, Çakıl Taşları**” adlı kitaplarda toplayan sanatçının “**İşleyen Yara ve Kolejli Nereye**” adlı romanları da vardır.
- Türk edebiyatının artık klasikleşmiş eseri olan ve Türk ordusunun Çanakkale Savaşları'ndaki savunmasını anan **Bir Yolcuya (Dur Yolcu)** şiirini kaleme alan şairdir.
- Şiirlerinde hem aruz, hem de hece ölçüsünü kullanmış; ancak daha çok bireysel ve milli duygular işlediği ve heceyle yazdığı şiirleri ile tanınmıştır.

AHMET KUTSİ TECER (1901 - 1967)

- 1901 yılında Kudüs'te dünyaya geldi; Ahmet Kutsi Tecer öğretmen, şair, oyun yazarı, siyasetçi kimlikleri ile tanınır. Tecer soy ismi **Sivas**'ın bir dağından alınmadır. Şiire saf şiirin 1921 yılındaki yayın organı Dergâh ile başlamış daha sonra **Ülkü** adlı kendi dergisini yönetmiştir.
- Adını Memleketçi bir anlayışla yazdığı **Orda Bir Köy Var** ve **Neredesin** adlı aşk temasını işlediği şiirleri ile duyurmuştur.
- **Orda Bir Köy Var** şairin en çok biline şiiridir; şair bu şiirini babasının memleketi olan **Apçağa Köyü** (Erzincan-Kemaliye) için yazmıştır.

- Didaktik şiirler yazmasına rağmen daha çok duygusal yönü ağır basan lirik şiirleriyle tanınmıştır.
- Şiirlerinde yer ve Anadolu halk motiflerini izleyen sanatçı memleketçi ve **ulusçu** yolu izleyen şairlerimizden biridir. Örneğin **Halay** adlı şiirinde Türk dirlik ve birliğinden söz eder.
- İlk eserlerinde bireysel duygulanmalarını dile getiren ve aşk, ölüm, ıstırap konularını işleyen şair daha sonraları **Faruk Nafiz**'in açtığı yolda memleket şiirlerine yönelmiştir.
- Hecenin beş şairine bağlanmayarak sanatını tek başına kurmuştur; içtenlikli, içten ve duygu yönü ağır basan memleket şiirleri yazmıştır.
- Şiirlerini hece ölçüsüyle ve sade bir dille yazmış hece ölçüsüyle ve sade bir dille yazmış hece ölçüsüne yeni biçimler bulmaya çalışmıştır.
- Genellikle halk şiirlerinin sekizli ve on birli hece ölçüsüne ve ulusal nazım birimi olan dördlüğe bağlı kalan Tecer, bazen da heceyi yeni ölçülerle denemiştir.
- Şiirlerinde Anadolu folklorundan halk edebiyatından, günlük yaşantısında geniş ölçüde yararlanmış aşk, memleket, doğa lirik konuları işlemiştir.
- Özellikle folklorla olan düşkünlüğü ile tanınan sanatçı; halk bilimi konusunda da çalışmalar yapmış **Âşık Veysel**'i edebiyatımıza kazandırmıştır.
- Şiir dışında inceleme, araştırma ve tiyatro alanlarında da eserler vermiştir; şiirlerinde olduğu gibi oyunlarında da ulusal temaları işlemiştir.
- Sonradan yöneldiği oyun yazarlığında özellikle memleket meselelerini ele almıştır; **Köşebaşı** adlı oyununda Batı'ya körü körüne bilinçsizce özenenleri eleştirmiştir.
- **Köşebaşı** Tecer'in en önemli oyunu sayılmaktadır. Aynı yıl içinde kitap olarak da yayınlanan oyun, Rüstempaşa'da üç yol ağzının meydana getirdiği bir köşe başında geçen olayları ele alır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ESERLERİ

- **Şiir:** Şiirler
- **Oyun:** Köşebaşı, Koçyiğit Köroğlu, Satılık Ev, Bir Pazar Günü, Yazılan Bozulmadan
- **İnceleme:** Köylü Temsilleri, Sivas Halk Şairleri

ÖMER BEDRETTİN UŞAKLI (1904 - 1946)

- 1925'te Milli Mecmua'da çıkan şiirlerle adını duyurmuştur. Daha sonra şiirleri Hayat ve Varlık dergilerin yayınlanmıştır. Anadolu'da görev yaptığı sırada gezip gördüğü yerlerdeki izlenimleri şiirlerinin temel konusu olmuştur. Başlangıçta Ahmet Haşim ve Yahya Kemal'in etkisinde kalmıştır. İlk şiirlerinde Servetifünun veya Fecriatî'nin izlerini görmek mümkündür.
- Biçim açısından **Hecenin Beş Şairi**'ne yakın durur. Ama öz yönünden onlardan ayrılır. Daha çok da **Faruk Nafiz Çamlıbel, Orhan Seyfi Orhon** çizgisindeki yurt şiiri anlayışının etkisindedir.
- Eşini ve kızını kaybetmesi şiirine hüznü ve iç duyarlılığı yaşamıştır. **Sarı Kız Mermerleri** adlı şiir kitabını kızına adamıştır.
- Şiirlerinde halk edebiyatı geleneğinden yararlanmıştı, şiirleri hece ölçüsüyle ve sade bir dille yazmıştır.
- Öz ve sade bir söyleyişi vardı. Şiirlerinin önemli bir bölümü Türk Müziği bestekârları tarafından bestelenmiştir. **Yıldızların Altında, Eğilmez Başın Gibi, Kapıldım Gidiyorum** adlı besteler buna örnek verilebilir.
- Şiirlerini "**Deniz Sarhoşları, Sarıkız Mermerleri, Yayla Dumanı**" adlı kitaplarda toplamıştır.

ESERLERİ

- Edebiyatımızda **deniz özlemi**ni dile getiren şiiri ile tanınmıştır ve şiirlerinde deniz, gurbet, hasret, ölüm temalarını işlemiştir

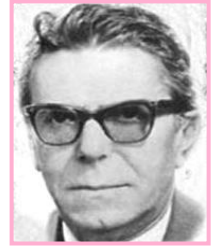
ZEKİ ÖMER DEFNE (1903 - 1992)

- Halk şiirinden ve halk ağız söyleyişlerinden etkilenmiştir **memleketçi şiir** anlayışını devam ettirmiştir ve günlük olaylardan uzak bir dünyanın güzelliklerini anlatmıştır.
- **Saz şiiri** özelliği gösteren manzumelerinde yurt güzelliklerini yerli motiflerle ve güzel bir dil ile anlatmıştır. Serbest nazım denemeleri, günlük olaylara yer veren şiirleri de vardır.
- Anadolu'yu şiirlerinin ana teması olarak almış ve yurt güzellikleriyle tanınmıştır. Yazdığı "**yurt güzellikleri**" ile Erzurum, Eğin, Isparta, Ilgaz, Bursa, İstanbul, Konya illerini çeşitli özellikleri ile tanıtmıştır.
- Sanatçının "**Ziller Çalacak, Ilgaz, Gül Ey Isparta'nın Gülleri, Bu Memleket Böyle Ağlar**" şiirleri en çok bilinen manzumelerindendir.
- Şiir türünde "**Kardelenler, Denizden Çalınmış Ülke, Sessiz Nehir ve Rüyalardı**" adlı eserleri bulunmaktadır.

ARİF NİHAT ASYA (1904 - 1975)

- **Şiir**, mensur şiir, deneme, fıkra ve vecize türlerinde eserler vermiştir, birçok dergi ve gazetede yazılar yazmış ama daha çok şairliği ile tanınmıştır.
- Eserlerinde din, bayrak, vatan, tarih, kahramanlık, aşk ve tabiat gibi konuları epik lirik ve didaktik bir anlayışla işlemiştir. Şiirlerinde hem **hece** hem **aruz** hem de **serbest** ölçüyü başarıyla kullanmış ve şiirin her tür ve şekliyle eserler vermiştir.
- Arif Nihat divan şiiri nazım biçimlerinden **rubaiyi** çok kullanmış, Yahya Kemal'le birlikte Cumhuriyet dönemi şiirinde rubai ustası olarak anılmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

Bilgi Küpü

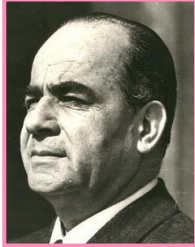
- * Edebiyatımızda "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor" adlı şiiri ile **bayrak şairi** unvanını kazanan şair şiirlerini sade ve coşkun bir dille yazmıştır. Sanatçının ayrıca **Fetih Marşı** adlı şiiri de vardır.
- * Hz. Peygamber'den söz eden "**Naat**" şiiriyle de tanınan Arif Nihat Asya, Türkçeye sanatlı bir söyleyiş kazandırmış ve kelimelerle iç ahengi sağlamıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Heykeltıraş Yastığının Rüyası, Dualar ve Âminler, Aynalarda Kalan, Kökler ve Dallar, Rubaiyyet-i Arif, Kubbe-i Hadra, Kıbrıs Rubailer, Avrupa'dan Rubailer, Nisan, Kova Burcu, Emzikler
- 📖 **Makale**: Enikli Kapı; **Mensur şiir**: Ayetler
- 📖 **Vecize**: Kanatlar ve Gagalar

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR (1908 - 1969)

- * Halkevlerinin açılışında yazdığı ve bizzat rol aldığı **Çoban** piyesi ve ardından yazdığı ve oynadığı **Ergenekon** piyesi ve Atatürk'ün dikkatini çekmiş olan Cumhuriyet dönemi sanatçısıdır.
- * Ankaralı **Âşık Ömer** mahlasını kullanan şair şiirlerini halk şiiri nazım biçimleri ve hece ölçüsü ile yazmış; toplumsal duyguları coşkun bir dille anlatmıştır.
- * Atatürk'ün yakından tanımış ve şiirlerinde Atatürk sevgisini, ulusal duyguları, Atatürk devrimlerini, yurt güzelliklerini âşık tarzı şiir geleneğinden beslenerek yazmıştır.

Bilgi Küpü

- * Edebiyatımızda **Atatürk şairi** olarak ün yapmış yurt ulus ve Atatürk konulu şiiriyle tanınmıştır. Faruk Nafiz'le **Onuncu Yıl Marşı**'nı yazmıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Erciyes'ten Kopan Çığ, Burada Bir Kalp Çarpıyor, Benden İçeri
- 📖 **Oyun**: Çoban Atilla, Deniz Abdal
- 📖 **Gezi**: Hür Mavilikte
- 📖 **İnceleme**: Atatürk Denizinden Damlalar, Battal Gazi Destanı, Bitmez Tükenmez Anadolu

MİTHAT CEMAL KUNTAY (1885 - 1956)

- * Edebiyata şiirlerle başlamıştır; ulusal duyguları dile getirdiği epik ve lirik şiirlerini ise **Türk'ün Şehnamesinden** adlı şiir kitabında toplamıştır. Milli edebiyat akımının görüşlerini benimsemiş, Mehmet Akif ve Yahya Kemal'den etkilenmiş; Meşrutiyet dönemini konu alan araştırmaları ile adını duyurmuştur.
- * Şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmış vatan-millet gibi ulusal konuları geleneksel nazım biçimleri ve uyaklar dışında epik ve lirik anlayışla ele almıştır.
- * Osmanlı devletinin çöküşünü anlattığı **Üç İstanbul** yazarın tek romanıdır. Eserde Abdülhamit, Meşrutiyet ve Mütareke döneminin İstanbul'u ve insanları ele alınmıştır.
- * **Adnan**, romanın başında veremli annesiyle fakir bir hayat süren, para kazanmak için gazeteye yazılar yazan, özel dersler veren ve yaşadığı dönemi romanlaştırmak (yazdığı romanın adı "Yıkılan Vatan"dır, zengin olduktan sonra yazmayı bırakır) isteyen genç bir yazardır. İlerleyen bölümlerde İttihat ve Terakki'nin önemli birkaç isminden biri ve ülkenin kaderinde söz sahibi, iktidar bağlantıları sayesinde zengin bir avukat olur.
- * En sonunda ise ülkenin kaderinin belirlendiği Ankara'ya çağrılmayı ve eski itibarının iadesini bekleyen bedbaht bir avukat olarak ölür.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Edebiyat kitabı, antolojisi, oyunları, incelemeleri bulunan yazarın Namık Kemal, Mehmet Akif ve Ali Suavi'yi anlattığı biyografileri de önemlidir.
- Mithat Cemal Kuntay, ayrıca edebiyat araştırmaları yapmıştır, Fransız yazarlardan tercüme eserler vermiş bir sanatçıdır.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Türk'ün Şehnamesinden
- 📖 **Roman:** Üç İstanbul
- 📖 **Oyun:** Kemal, Yirmi Sekiz Kanun-ı Evvel
- 📖 **Biyografi:** Namık Kemal, Mehmet Akif
- 📖 **Biyografi:** Sarıklı İhtilalcı Ali Suavi

ÜÇ İSTANBUL - MİTHAT CEMAL KUNTAY

93 Muharebesi (Osmanlı-Rus Savaşı)'nde şehit düşmüş bir askerin oğlu olan **Adnan**, Darüşşafaka'dan sonra Hukuk'u bitirir. Veremli annesi ile Aksaray'da oturmaktadır. Yıkılan Vatan adını verdiği bir roman yazmakta ve gazetede edebiyat ile ilgili yazılar yayımlamaktadır. Maliye nazırının kızı **Süheyla**'ya edebiyat, Abdülhamit'in adamı Erkan-ı Harp Müşirinin kızı **Belkıs**'a tarih dersi vermektedir. Süheyla Adnan'a, o ise Belkıs'a âşık olur. Adnan, Maliye nazırının yaptırdığı evlenme teklifini reddeder. Adnan, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne girer Cemiyetle olan ilişkisi öğrenilince tutuklanır.

Fakat Meşrutiyet ilan edilince serbest kalır, avukatlığa başlar, büyük davalar alır ve zengin olur. Belkıs'ın babası sürgüne gönderilmiştir ve sıkıntı içindedir, Adnanla evlenir. Mütakere'de Adnan sıkıntıya düşer, onunla parası için evlenen Belkıs boşanır. Adnan'ı uzaktan takip eden Süheyla ona yardım eder ve onunla evlenir. Müşterisiz Adnan'ın kirasını, kâtibinin maaşını gizlice öder. Annesi gibi verem olan Adnan ölür. Kağıtları arasından Belkıs'ın resmi çıkar.

HÜSEYİN NİHAAT ATSIZ (1905 - 1975)

- 12 Ocak 1905'te İstanbul'da doğuştur. Cumhuriyet döneminde Türkçülüğü savunan sanatçılar arasında öne çıkan bir isim olmuştur ve bu konuda makale, şiir ve roman türlerinde eserler vermiştir. Türkçülüğün öncülerinden olan Nihal Atsız, Turancı çevreler tarafından aynı zamanda güçlü bir Türkolog olarak kabul edilmiştir.
- Edebiyat'a "Yolların Sonu" adlı şiir kitabıyla giren sanatçı, edebiyatımız ve dilimizle ilgili çalışmalar yapmış ve tarihi romanları ile tanınmıştır.
- Konusunu İslamiyet öncesi Türk tarihinden alan "Bozkurtların Ölümü, Deli Kurt ve Bozkurtlar Diriliyor" adlı tarihi romanları ile ün yapmıştır.
- **Bozkurtların Ölümü**, yazarın Göktürk Kağanlığı tarihinden bir bölümü ve **Kür Şad Destanı**'nı anlattığı romanıdır.
- **Bozkurtlar Diriliyor** adlı romanında Türklerle Çinlilerin yaptığı savaşları ve İltiş Kağan'ın Türkleri bir bayrak altında toplama çabasını ele almıştır.
- **Deli Kurt**, yazarın yine tarihi bir romanı olup Osmanlı İmparatorluğu döneminde geçmektedir. Fetret Devri sonrasında, padişahlığı kardeşi Mehmet Çelebi'ye kaptıran İsa Bey'in öldürülmemesi için Anadolu'ya kaçırıldığı oğlunun hikâyesidir.
- Yazarın ayrıca kendisi ve çevresindekilerle hesaplaşmasının ürünü olan "**Ruh Adam**" diğer önemli romandır.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Deli Kurt, Bozkurtların Ölümü, Bozkurtlar Dinliyor, Ruh Adam, Z Vitamini, Dalkavuklar Gecesi
- 📖 **Öykü:** Şehitlerin Duası, Dönüş, Erkek Kız, İki Onbaşı
- 📖 **Şiir:** Yolların Sonu
- 📖 **İnceleme:** Edirneli Nazmi, Türk Edebiyatı Tarihi

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ŞÜKUFİ NİHAL BAŞAR (1896 - 1973)

- 1896'da İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Darülfünun'un Coğrafya bölümünden mezun olmuştur. Uzun süre İstanbul Kız Lisesi'nde coğrafya ve edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Türkiye'nin ilk üniversite mezunu kadını olan sanatçı, 1973 yılında hayatını kaybetmiştir.
- Başlangıçta Fikret'in etkisinde kalarak aruzla şiirler yazmış, daha sonra Milli edebiyat akımının ilkelerine uygun olarak heceyi kullanmıştır.
- Şiir, roman, öykü, gezi türlerinde eserler vermiş; şiir ve romanlarıyla tanınmıştır.
- Öğretmenlik izlenimlerini ve yaşadığı zengin ve fırtınalı hayatın izlerini roman ve hikâyelerine yansıtmış olan sanatçı, kadınların evlilikte söz sahibi olmalarını savunmuştur.
- Anadolu'nun perişan çocuklarını romanlarında ilk işleyenlerden olmuştur.
- "Domaniç Dağları'nın Yolcusu", Kurtuluş Savaşı sırasında düşmana yol göstererek vatana ihanet ettiğini öğrendiği biricik oğlunu öldürmek üzere İnegöl yakınlarında, Domaniç dağlarından inen ve oğlunu vuran bir köylü kadının hikâyesini öğrenen ve bu trajik hikâyeyi araştırmak üzere olayın geçtiği yere giden bir kadının yaşadığı olaylar anlatılır.

ESERLERİ

- Şiir:** Hazan Rüzgârları, Gayya, Yakut Kayalar, Sıla Yolları, Su, Yıldızlar ve Gölge, Sabah Kuşları, Yerden Göğe
- Roman:** Domaniç Dağlarının Yolcusu, Renksiz Izdırıp, Çölde Sabah Oluyor, Çöl Güneşi, Yalnız Dönüyorum, Vatanım İçin
- Öykü:** Tevekkülün Cezası; **Gezi:** Finlandiya

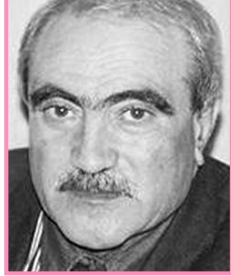
NİYAZİ YILDIRIM GENÇOŞMANOĞLU (1929 - 1992)

- Destan şairi** olarak bilinir. Akçadağ Köy Enstitüsü'nü bitirdikten sonra öğretmenliğe başlamıştır. 19 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra çeşitli memuriyetlerde bulunmuştur. 1978 yılında emekli olduktan sonra Türk Edebiyatı Vakfı ve Doğu Türkistan Vakfı'nda yöneticilikler yapmıştır. Vefatına kadar uzun bir süre Türkiye Gazetesi'nin Kültür-Sanat köşesini hazırlamıştır.
- İlk kitabı olan **Bozkurtların Ruhu**'nu 1952'de, ikinci kitabı olan **Genç Osman Destanı**'nı 1959 yılında yayınlamıştır.
- 1969'da Nihal Atsız'ın "Bozkurtların Ölümü" adlı eserini **Kür Şad İhtilalı** adıyla nazma çekerek, bu ölümsüz eseri destanlaştırmıştır. 1971'de Malazgirt Zaferi'nin 900. yıl dönümü münasebetiyle yazmış olduğu "Malazgirt Destanı'ndan sonra", 1973'te Kopuzdan Ezgiler, 1976'da Salur Kazan Destanı, 1977'de Boğaç Han Destanı, 1983'de de Destanlarla Uyanmak adlı eserini yayımlamıştır.
- Eserlerinde savaş, kahramanlık, Türk tarih ve kültürü başlıca konularıdır. Niyazi Yıldırım, Turancı bir tarih ve milliyetçilik anlayışına sahip ve eserlerinde bu konuları işleyen bir sanatçıdır.
- Şiirlerini çoğunlukla hece ile yazan şairin serbest ölçüde yazılmış şiirleri de vardır.
- Gençosmanoğlu, Cumhuriyet dönemi şairleri arasında manzum destan türünde en çok yazan şairimiz olarak karşımıza çıkar.
- Başlıca eserleri arasında "Bozkurtların Ruhu, Genç Osman Destanı, Kür Şad Destanı, Malazgirt Destanı, Bozkurtların Destanı, Kopuzdan Ezgiler, Salur Kazan Destanı, Boğaç Han Destanı, Destanlarda Uyanmak, Destanlar Burcu, Alp Erenler Destanı" bulunur.

DİLAVER CEBECİ (1943 - 2008)

- İlk şiiri 1965 yılında Defne dergisinde çıkmıştır. Edebiyatımıza **Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi** mizahî tipini kazandırdı. Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi imzasıyla yazdığı yazılarında Türk sosyal hayatına bir 16. yüzyıl Osmanlı vatandaşı gibi bakarak bu hayatın Türk kültürüne yabana yönlerini latif bir üslupla hicvetmiştir.
- Edebiyatımızda uzun ve hikâyemsi mensur türünü denemiştir ve bu denemelerinde milli romantizmi vermeye çalışmıştır.
- Sanatçının şiir türünde Hun Aşkı, Şafağa Çekilenler, Ve Sığınırım İçime, Kandehar Dağlarında Sabah Namazı adlı eserleri bulunur.
- Mensur şiir türünde ise **"Mavi Türkü"** adlı eseri bulunmaktadır.
- Sanatçının mizahî yazıları arasında ise **Devran-name** adlı eseri bulunur.

ALİ MÜMTAZ AROLAT (1897 – 1967)

- Tabiat ve aşk temalarını işleyen hece ölçüsündeki şiirleriyle tanınır. Türkiye'nin ilk sembolist şairlerindendir. Küçük yaşlardan itibaren şiire ilgi duymuştur. İlk şiirlerini Seza adıyla Şair ve Nedim dergilerinde yayımlamıştır. Celal Sahir'in yayımladığı Kitaplar dergisinde Ali Hasan adıyla şiirleri yayımlamıştır.
- 1926 yılında şiirlerini **"Bir Gemi Yelken Açtı"** adlı kitapta toplamıştır. İkinci şiir kitabı **"Hayal İkliminden Dönen Diyor Ki"** adlı kitabını yayımlamıştır.
- Başlangıçta hece vezniyle eserler veren şair, daha sonra serbest vezne yönelmiştir.

ÖRNEK

BİR GEMİ YELKEN AÇTI

Bir gemi yelken açtı hayal iklimlerine,
Civarından çığlıkla yorgun martılar kaçtı
Rüzgâr sürüklenirken derinlerden derine;
Hayal iklimlerine bir gemi yelken açtı.

Beyaz yelkenlerinde ölgün bir kızılığın
Titrek son akisleri dalgalandı belirsiz;
Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın
Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz.

Ufuklarda solarken altın şafak gülleri
Yabancı âlemlerden saadetler, emeller,
İhtiraslar bekleyen kimsesiz gönülleri
Gizlice sıkıyordu kızgın demirden eller.

En katı yüreklerinin bile bu sabah iki,
Üç damla yaş kurudu solgun yanaklarında;
Açılan yolcuların hepsi hissetmişti ki
Bugün de erişilmez o diyara, yarın da

Mademki o iklimi erişmeye imkân yok
Neden böyle vakitsiz enginlere çıkışlar?
Bulutlar toplanıyor, ufukta dalgalar çok
Kış geliyor, yelkenler emin bir yerde kışlar!

Yolcular diyorlar ki: Erişmek ümidi az;
Biliriz dalgaların her biri mezarlık.
Belki de içimizden hiçbirisi ayak basmaz
Lakin yolunda ölmek, bu da bir bahtiyarlık!

Ufkun dört duvarına kanadını vurarak
Rüzgâr sürüklenirken derinlerden derine,
Gümüş yelkenlerini yüksekten savurarak
Bir gemi yelken açtı hayal iklimlerine.

Ali Mümtaz Arolat

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ILGAZ

Yıldızlar çamlara değer de geçer,
Gün burdan başını eğer de geçer.
Sular dizlerini döver de geçer.
Bir Ilgaz, er Ilgaz, yar Ilgaz!

Başında bir tavus tuğ gibi çamlar,
Yollara dizilmiş tiğ gibi çamlar,
Karşıdan bir zümrüt çiğ gibi çamlar.
Bir Ilgaz, er Ilgaz, yar Ilgaz!

Dalı var; göklere yeşil direktir,
Gölü var; dağlara düşmüş yürektir,
Yolu var; içinde yitsem gerektir.
Bir Ilgaz, er Ilgaz, yar Ilgaz!

Zeki Ömer Defne

HALAY

Çekin halay, çalsın durmadan sazlar
Çekin ağır ağır, halay düzölsün.
Süzölsün oyunlar, süzölsün nazlar
İnce beller, mahmur gözler süzölsün.

Tutun kızlar tutun, birleşsin eller
Çalın sazlar çalın, kırılınsın teller.
Dönün kızlar dönün, kıvrılınsın beller
Uzun, siyah saçlar tel tel çözölsün.

Bakışlar saçılınsın kirpiğinizden
Kayan yıldızlar gibi geceki izden
Etekler içinde naz eden dizden
Üzölsün bu deli gönlüm üzölsün.

Ahmet Kutsi Tecer

BU VATAN KİMİN

Bu vatan toprağın kara bağrında
Sıradağlar gibi duranlarındır,
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir.
Tutuşup kül olan ocaklarından,
Şahlanıp köpüren ırmaklarından,
Hudutta gaza bayraklarından
Alnına ışıklar vuranlarındır.
Ardına bakmadan yollara düşen,
Şimşek gibi çakan, sel gibi coşan,
Huduttan hududa yol bulup koşan,
Cepheden cepheyi soranlarındır.
İleri atılıp sellercesine
Göğsünden vurulup tam ercesine,
Bir gül bahçesine girercesine
Şu kara toprağa girenlerindir.
Tarihin dilinden düşmez bu destan,
Nehirler gazidir, dağlar kahraman,
Her taşı yakut olan bu vatan
Can verme sırrına erenlerindir.
Gökyay'ım ne yazsan ziyade değil,
Bu sevgi bir kuru ifade değil,
Sencileyin hasmı rüyada değil,
Topun namlusundan görenlerindir.

Orhan Şaik Gökyay

NERDESİN

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: -Nerdesin?
Ariyorum yıllar var ki ben onu,
Aşığımı beni çağıran bu sesin.
Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana: -Nerdesin?
Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben,

Ahmet Kutsi Tecer

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ORDA BİR KÖY VAR UZAKTA

Orda bir köy var, uzakta
O köy bizim köyümüzdür.
Gezmesek de, tozmasak da
O köy bizim köyümüzdür.

Orda bir ev var, uzakta
O ev bizim evimizdir.
Yatmasak da, kalkmasak da
O ev bizim evimizdir.

Orda bir ses var, uzakta
O ses bizim sesimizdir.
Duymasak da, tınmasak da
O ses bizim sesimizdir.

Orda bir dağ var, uzakta
O dağ bizim dağımızdır.
İnmesek de, çıkmasak da
O dağ bizim dağımızdır.

Orda bir yol var, uzakta
O yol bizim yolumuzdur.
Dönmesek de, varmasak da
O yol bizim yolumuzdur.

Ahmet Kutsi Tecer

GURBET

Gurbet o kadar acı
Ki, ne varsa içimde
Hepsi bana yabancı
Hepsi başka biçimde

Eriyorum gitgide
Elveda her ümide
Gurbet benliğimi de
Bitirdi bir biçimde

Ne arzum ne emelim
Yaralanmış bir el'im
Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde

Kemalettin Kamu

BAYRAK

Ey, mavi göklerin beyaz ve kıvıll süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü!
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını
yazacağım.

Sana benim gözümle bakmayanın
mezarını kazacağım.
Seni selamlamadan uçan kuşun
yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgede bana da, bana da yer ver!
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar.
Yurda ay yıldızın ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün.
Kızılığında ısındık,
Dağlardan çöllere düşürdüğü gün.
Gölgene sığındık.

Ey, şimdi süzgün, rüzgârlarda dalgalan;
Barışın güvercini, savaşın kartalı...
Yüksek yerlerde açan çiçeğim;
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim:
Yeryüzünde yer beğen!
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim

Arif Nihat Asya

SEVGİLİME

Yolunda gençliğim sönse de yine
İçimde kız senin aşkın var yeter.
Baygınlık çöksün de kirpiklerine
O kumral saçlarla beni sar yeter.

Ömer Bedrettin Uşaklı

GARİP HAREKETİ (I. YENİCİLER) 1940 - 1950

GARİPÇİLER (I.YENİ HAREKETİ)

Adlarını 1940 yılında yayımladıkları **Garip** adlı şiir kitabından alan topluluk **Orhan Veli**, **Oktay Rıfat** ve **Melih Cevdet Anday**'dan oluşmaktadır. Geleneksel şiir anlayışına ve 1930'lardan sonra gelişme gösteren toplumcu şiire bir tepkidir.

Garip Hareketinin şiir anlayışı ve ilkeleri

- Şiirde ölçü, uyak ve bütün biçimsel özelliklere karşı çıkmışlar ve serbest şiir anlayışını benimsemişlerdir.
- Şiirde bütün kurallara ve kendilerinden önce belirlenmiş tüm kapılara karşı çıkıp kuralsızlığı kural edin-diler.
- Şiirde günlük konuşma dilini kullandılar ve konuşma dilini şiire sokmuşlardır. Süse şairine söyleyişe ve edebi sanatlara karşı çıkmışlardır, konuşma dilinin doğallığı içinde şiirsel söyleyişe yönelmişlerdir.
- Şiirlerinde genellikle günlük hayattan sıradan kişi ya da olaylar yaşama sevinci ve yaşamdaki bazı garip-likleri konu edindiler.
- En çok görülen temalar yaşama sevinci, tabiat sev-gisi, çocukluğa dönüş, ölüm, insan sevgisi, aşktır.
- Şiirde iç ahenge ve söyleyişe önem vermişlerdir, basitliği ön plana alarak günlük konuşma dilindeki en basit sözcüğe yer verdiler.
- Şiir halka seslenmelidir diyerek ve şiirde halk deyiş-lerinden, fıkra ve deyimlerinden yararlanmışlardır.
- Şiirde **esprili**, **nükteli** ve **şaşırtmacaya** dayalı bir anlayışı benimsemişler.
- Onlara göre her şey şiirin konusu olabilmeli ve sıra-dan insanlar için de şiir yazılabilmelidir.

- Parça güzelliğine değil, **bütün güzelliğine** önem verdiler; sadelik, açıklık ve **somut** gerçekliği temel aldılar.
- Şiirde esas olan **anlam**dır ve şiir duygudan çok akla dayanmalı diyerek şairanelikten kaçınmışlar **edebi sanatlara yer vermemişlerdir**.
- Garipçiler sürrealizm (gerçeküstücülük) akımın-dan etkilenmişler, şiirin kaynağı olarak bilinçaltını görmüşlerdir.
- Topluluğa en çok desteği **Nurullah Ataç** vermiş en sert tepkileri ise **Atilla İlhan** göstermiştir.
- Garip hareketinin en çok eleştirilen ve geniş yankı uyandıran şiiri **Kıtabe-i Seng-i Mezar** olmuştur.
- Garip ön sözü **Orhan Veli** tarafından yazılmıştır; ama ortak kitabın ortak görüşü olduğundan im-zasız olarak yayımlanmıştır.

KİTABE-İ SENG-İ MEZAR

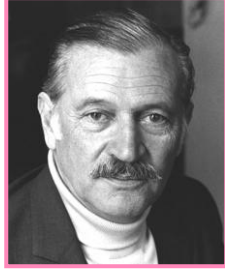
Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hatta çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;

Kundurası vurmadiğı zamanlarda
Anmazdı ama Allahın adını,
Günahkâr da sayılmazdı.
Yazık oldu Süleyman Efendi'ye

Orhan Veli Kanık

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

OKTAY RIFAT HOROZCU (1914 - 1988)

- İlk şiirlerini Varlık dergisinde yayımlayan şair, Garip Hareketinin öncülerindendir. 1914'te doğan şair, 1988'de hayatını kaybetmiştir.
- İlk şiirlerinde diğer arkadaşları gibi şehirde yaşayan insanların günlük yaşamlarını işlemiş ve şiiri toplum dertlerine çare arayan bir uğraş olarak görmüştür.
- Garip hareketi dağıldıktan sonra **toplum için sanat** anlayışından uzaklaşmış ve özellikle de **Perçemli Sokak** adlı eseriyle soyuta yönelmiş ve **sanat için sanat** çizgisine kaymıştır.
- Şiirde sürekli bir arayış içinde olmuş bireysel, toplumcu ve gerçek üstü akımların penceresinden dünyaya bakmaya çalışmıştır.
- Şiirlerinde halk söyleyişlerinden, tekerlemelerinden, deyimlerinden faydalanmış sosyal içerikli şiirler yazmıştır.
- Şiire önce **hece vezni**yle başlamış, sonra **Garip şiirine** katılarak **serbest ölçüyü** benimsemiştir; ancak Garip'ten sonra tekrar **halk edebiyatı** kaynaklarına dönmüştür ve 1950'den sonra **II. Yeni hareketine** katılmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Garip, Yaşayıp Ölmek, Güzelleme, Aşk ve Avarlık Üstüne Şiirler, Aşağı Yukarı, Perçemli Sokak, Karga ile Tilki, Âşık Merdiveni, Çobanın Şiirleri, Bir Cigara İçimi, Elleri Var Özgürlüğün, Koca Bir Yaz, Denize Doğru Konuşma, Elifli, Dilsiz ve Çıplak
- Roman:** Danaburnu, Bir Kadının Penceresinden, Bay Lear
- Oyun:** Birtakım İnsanlar, Kadınlar Arasında, Atlar ve Filler, Çil Horoz, Yağmur Sıkıntısı, Dirlik Düzenlik, Oyun İçinde Oyun, Zabit Fatma'nın Kuzusu

ORHAN VELİ KANIK (1914 - 1950)

- Garip hareketinin** kurucularından olup Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'la birlikte **Garip** adlı şiir kitabını çıkararak şiirimizde yenileşme hareketini başlatmıştır.
- Orhan Veli, **Mehmet Ali Sel** ismini takma ad olarak kullanmıştır ve pek çok şiirini bu isimle yayımlamıştır.
- Ortaokulun yedinci sınıfındayken Oktay Rifat ile tanışmıştır. Birkaç yıl sonra ise bir müsamere sırasında halk evinde Melih Cevdet Anday ile arkadaş olur. Lisenin ilk yılında edebiyat öğretmeni Ahmet Hamdi Tanpınar'dır.
- Şair, lise döneminde arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le birlikte **Sesimiz** isimli bir dergi çıkarmıştır.
- Sanatçının yaşamının bu evresi aruz vezni kurallarını ve ahengini kavradığı ve ilk şiirlerini yazdığı dönem olmuştur.
- İlk şiirlerini Varlık dergisinde yayımlamıştır. Ahmet Muhip Dıranas ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın etkisinde olduğu bu dönem şiirlerinde aşk, çocukluk anıları ve özlem gibi temaları işlemiştir.
- Ancak asıl başarısını Oktay Rifat ve Melih Cevdet ile çıkardıkları **Garip** adlı şiir kitabıyla ortaya koymuş ve geleneksel şiire karşı çıkmıştır.
- Şiirde ölçüye, kafiye, redife ve nazım biçimlerine karşı çıkarak kuralsızlığı kural edinmiştir ve **serbest şiir** anlayışını benimsemiştir.
- Şairaneliğe, süslü ve sanatlı anlatıma karşı çıkmış, edebi sanatlara yer vermemiştir; şiirde günlük konuşma dilini kullanmıştır.
- Konularını günlük hayattaki sıradan basit kişi ve olaylardan, anı ve hayallerinden seçmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Halk söyleyişlerinden ve deyimlerinden yararlanmış; esprili, nükteli ve şaşırtmacaya dayalı bir şiir anlayışını benimsemiştir.
- Başlangıçta ölçülü, uyaklı, dörtlüklerle geleneksel anlayışa uygun şiirler yazmıştır; daha sonra Garip şiirinin ilkelerini ortaya koyarak **ölçüsüz şiire** yönelmiştir.
- **Yaprak** isimli bir de edebiyat dergisi çıkaran Orhan Veli “**Anlatamıyorum, İstanbul’u Dinliyorum, Güzel Havaalar**” adlı şiirleri ile bilinir.
- Orhan Veli’nin ilk şiirleri Varlık Dergisi’nde yayınlanmıştır. İlk şiirleri Necip Fazıl, Ahmet Muhip, Ahmet Hamdi ve Cahit Sıtkı anlayışına bağlıdır. Bu eserler, içerik, biçim, dil ve tarz olarak klasik ve geleneğe bağlı olarak yazılmıştır.
- Daha sonra kendi tarzını oluşturan şair, günlük hayattaki her konuyu şiirinin malzemesi haline getirmiştir. Bu temalar arasında çocukluk yıllar da önemli yer tutar.
- Çocukluk temasının örnekleri arasında Ağaç, Kuş ve Bulut, Rüya, Robenson sayılabilir.
- Şairin işlediği diğer temalar arasında yaşama sevinci (Ne Kadar Güzel, Sokakta Giderken, Güzel Havaalar, Birdenbire), savaş (Bizim Gibi, Tereyağı, Gangster), yolculuk (Yolculuk, Seyahat) gelir.
- Rahatsızlandığı sırada üstünde bulunan ceketin cebinden bir diş fırçasının sarılı olduğu kâğıda yazılmış **Aşk Resmi Geçidi** isimli şiiri, şairin ölmeden önce yazdığı son şiir olarak kabul edilir.
- Şiir dışında düzyazı alanında da eserleri vardır. Düzyazılarını **Denize Doğru** adlı bir kitapta toplamıştır.
- Ayrıca **La Fontaine**’nin masallarını şiir olarak Türkçeye çevirmiş ve **Nasrettin Hoca**’nın 72 tane fıkrasını şiir biçiminde yazmıştır.
- Talât Sait Halman’a göre var olmanın ve yaşamın sevincini Türk edebiyatına sistemli olarak yerleştiren isim Orhan Veli Kanık olmuştur.

- Ayrıca Kanık, Nedim ve Yahya Kemal ile birlikte Türk şiirinin sayılı İstanbul şairlerinden biri kabul edilmektedir.
- Orhan Veli Kanık ilk oyun tercümesini Oktay Rifat ile birlikte 1943 yılında Alfred de Musset’in Bir Kapı Ya Açık Durmalı Ya Kapalı isimli eserini çevirerek yapmıştır.
- Orhan Veli hikâye de yazmıştır ve ölümüne kadar altı öykü yazmıştır. Bu öyküler, **Hoşgör Köftecisi** başlığı ile 2012 yılında yayımlanmıştır.
- Şairin pek çok şiiri farklı sanatçılarca da bestelenmiştir. Örneğin “Anlatamıyorum, Bedava Yaşıyoruz, Dedikodu, Pireli Şiir ve Vesikalı Yârim” adlı şiirleri bestelenen manzumeleri arasındadır.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir**: Garip, Yenisi, Vazgeçemediğin, Destan Gibi, Karşı, Bütün Şiirleri, Nasrettin Hoca Hikâyeleri
- 📖 **Düzyazı**: La Fontaine Masalları, Bindığımız Dal, Denize Doğru, Sanat ve Edebiyat Dünyamız, Nesir Yazıları, Edebiyat Dünyamız

Gün Olur

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.

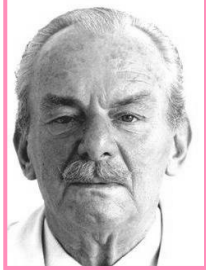
Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüyünde ayrı bir telaş!

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

Orhan Veli Kanık

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

MELİH CEVDET ANDAY (1915 - 2002)

- Melih Cevdet Garip hareketine öncülük etmiştir; şiir, roman, tiyatro, makale, fıkra, deneme, gezi ve çeviri türlerinde eserler vermiş; ancak şairliği ile tanınmıştır. İlk şiirlerinde Beş Hececilerin biçim ve tema özelliklerini benimsemiş ve duygusal yönü ağır basan romantik şiirler yazmıştır.
- Daha sonra şiiri duygudan çok aklın egemenliğine vermiş tarihsel ve toplumsal temalarla yer vermiştir.
- Anadolu ve eski Yunan kültüründen esinlenen sanatçı, şiirlerinde süs ve sanat uzak yalın bir dil kullanmıştır.
- 1960'tan sonra ise şiirde mitolojik unsurlara yönelerek Eski Yunan kültürü ile Anadolu kültüründen esinlenerek tarihsel ve toplumsal temaları işlemiştir
- Düzyazılarında çoğunlukla yoğun bir düşünce, şiirsel, esprili ve özlü bir dili vardır.

ESERLERİ

- Şiir:** Rahatı Kaçan Ağaç, Telgrafhane, Yan Yana, Güneşte, Sözcükler, Kolları Bağlı Odysseus, Göçebe Denizin Üstünde, Yağmurun Altında, Teknenin Ölümü, Tanıdık Dünya, Garip
- Roman:** Gizli Emir, Aylaklar, Meryem Gibi, Raziye, İsa'nın Güncesi, Yağmurlu Sokak
- Oyun:** Mikodo'nun Çöpleri, Dört Oyun, İçindekiler
- Çeviri:** İngiliz Edebiyatından Denemeler
- Röportaj:** Kaya Çukuru
- Deneme:** Doğu - Batı, Konuşarak, Yasak, Açlığa Doğru, Dilimiz Üstüne Konuşmalar, Sosyalist Bir Dünya, Yeni Tanrılar, Paris Yazıları

Bilgi Kupu

- Oktay Rıfat Horozcu ve Melih Cevdet Anday hem I.Yeni şiirinden hem II. Yeni şiirinden etkilenmiştir. Orhan Veli Kanık, II. Yeni şiirinden etkilenmemiştir.

ÖRNEK

Ölü

O şimdi yalnızdır.
Anasız babasız
Şapkasız, elbisesiz.
Her şeyi arkada bıraktı.
Ne konuşacak arkadaşı,
Ne okuyacak kitabı var,
Yalnız
Yapayalnız...

Melih Cevdet Anday

İstanbul Türküsü

İstanbul'da Boğaziçi'nde
Bir fakir Orhan Veliyim,
Eli'nin oğluyum,
Tarifsiz kederler içinde.
Rumeli Hisarı'na oturmuşum;
Oturmuşta bir türkü tutturmışum:
İstanbul'un mermer taşları;
Basıma da konuyor aman martı kuşları;
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;
Edalım
Senin yüzünden bu halim. İstanbul'un orta yeri
sinema;
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;
El konuşur, sevişirmiş; bana ne?
Sevdalım, boynuna vebalim!
İstanbul'da Boğaziçi'nde
Bir fakir Orhan Veli;
Veli'nin oğlu;
Tarifsiz kederler içindeyim.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

Âşık Merdiveni

Dişli rüzgârlara karşı büyüttüm
Düşman gecenin içinde seni
Bir damlacık aydınlığım
Kalemime kâğıdıma şavkı vuran
Avucumda koruduğum bugüne

Oktay Rifat Horozcu

Balıkçı

Denize vuran balıkçı
bir aynadan döner bize
yüreği rüzgâra göre
mintanı yamalı
ayakları çıplak
elleri güzel
denize vuran balıkçı
kuşu yıldızı getirir bize
kabuklu böcekler ve yosun
bırakır sepetini küpestesine
denizde pupa yelken günümüzün
geceler kısacık gündüzler uzun

Oktay Rifat Horozcu

Sen ve Başkaları

Bir sen yürürsün sokakta, yürürken;
Oturursun koltuğa, oturunca.
Su, bir senin bardağında en çok su
Bir senin kolların bileziklidir.
Bir senin ağzın dudaklı ve sıcak
Bir sen memelisin, ince bellisin

Başkaları gitmiş olur, gidince;
Bir sen yakınsın, uzakta kalınca

Oktay Rifat Horozcu

İstanbul'u Dinliyorum

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çingirakları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değişiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalıçarşı
Cıvı cıvı Mahmutpaşa
Güvercin dolu avlular
Çekiç sesleri geliyor doklardan
Güzelim bahar rüzgârında ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Başımda eski âlemlerin sarhoşluğu
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş lodosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, laf atmalar.
Bir şey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u dinliyorum.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

Güzel Havalar

Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım,
Böyle havada âşık oldum.
Eve ekmekle tuz götürmeyi;
Böyle havalarda unuttum.
Şiir yazma hastalığım;
Hep böyle havalarda nüksetti.
Beni bu güzel havalar mahvetti.

Orhan Veli Kanık

Anlatamıyorum

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?
Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.
Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum.

Orhan Veli Kanık

Rahatı Kaçan Ağaç

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik bağlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın.
Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı.
Ona bir kitap vereceğim
Bir öğrene görsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin...

Melih Cevdet Anday

Her Gece Böyle Değilim

Benim de öyle akşamlarım vardır.
Kapıdan girince anama sarıldığım,
Çocuklara karamela ve çekirdek getirdiğim,
Meyhaneye uğramadan çakır keyif,
Düşmanım yok,
Gündeliğim cebimde,
Küfredmeden
Öyle tasasız döndüğüm akşamlar..
Benim de öyle akşamlarım vardır.
Her gece böyle değilim

Melih Cevdet Anday

GARİP DIŞINDA YENİLİĞİ SÜRDÜREN ŞİİR

GARİP DIŞINDA YENİLİĞİ SÜRDÜREN ŞİİR

- Cahit Külebi
- Fazıl Hüsni Dağlarca
- Behçet Necatigil
- Salah Bırsel
- Bedri Rahmi Eyüboğlu
- Sabahattin Kudret Aksal

Genel Özellikleri

- Garip Hareketi'nin etkisinin sürdüğü yıllarda şiiri onlar kadar bayağılaştırmak istemeyen, her biri kendine özgü şiir tarzını oluşturmuş aşağıdaki şairler şiirdeki lirizmi kaybetmeden yeniliği sürdürmüştür
- Bu şairler Garip, İkinci Yeni gibi topluluklara katılmamış, görüş ve ideolojilerini şiirlerine temel yapmamışlardır.
- Şiirlerinde yeni bir dil, üslup ve bakış açısı aramışlar ve kendi tarzlarını yenileme ve değiştirme ihtiyacı hissetmişlerdir.
- Bir yandan Garip hareketinin şairanelikten uzak, süssüz ve özentisiz bir dille şiir oluşturma ilkesine bağlı kalmışlar bir yandan da kendi kişiliklerinin şiirini sürdürmüşlerdir.
- Toplumsal sorunlara yönelimin yanı sıra değişik insanlık durumlarını konu alan, bireyci, içe dönük şiirlere de ağırlık vermişlerdir.
- Bu şairler, Türk şiir geleneğinden yararlanırken onun biçim ve içerik bakımından gelişmesi için çaba göstermişlerdir. Behçet Necatigil ve Atilla İlhan, divan şiiri geleneğinden, Cahit Külebi halk şiiri geleneğinden Fazıl Hüsni Dağlarca hem divan şiiri hem de halk şiiri geleneğinden yararlanarak kendi şiir anlayışlarını oluştururlar.

- Bu şairler, I. Yeninin pek benimsemediği imge ve söz sanatlarını, yeri geldikçe en iyi şekilde kullanmaya çalışmışlardır.
- Bu şairler, aynı zamanda Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi şairlerin yakalamaya çalıştığı söyleyiş mükemmelliğini yakalamaya çalışan sanatçılardır. Onlardan farklı yanları, serbest şiir teknik ve biçimini kullanmaları olmuştur.
- Anlatım bakımından okurun anlamak için emek vermesini, düşünmesini gerektiren şiirler yazarlar; fakat bu durum, anlaşılabilir ya da anlamsız şiir yazdıkları anlamına gelmemektedir.
- Bazı şairler "saf (öz) şiir, halk şiiri, toplumcu gerçekçi şiir" geleneklerinden yararlanmakla birlikte bu geleneklerden herhangi birine bağlanmamışlardır. Bu geleneklerden yararlanırken kendilerine has bir senteze ulaşmaları ve Garip akımının dışında kalmaları bu şairleri bağımsız kılmıştır.
- Bunların bir kısmı memleket edebiyatını devam ettirmiş ve daha önceki memleket edebiyatçılarından farklı olarak memleket coğrafyasını anlatırken yeni keşfettikleri yerleri değil, içine doğdukları bölgenin özelliklerini, hayallerini işlemişlerdir.
- Bu dönemde Anadolu'ya açılanlar sadece İstanbullu gençler değil; Anadolu'da doğan, çocukluklarını Anadolu'da geçirenlerdir.
- 1940'lı yıllarda Fazıl Hüsni Dağlarca, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, 1950 başlarında Mavi Hareketi, 1960 sonrasında mistik bir anlayışla şiir yayımlayan Erdem Beyazıt, Cahit Zarifoğlu ve Hilmi Yavuz bu dönemin temsilcileridir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

CAHİT KÜLEBİ (1917 - 1997)

- 1917'de Tokat'ın Zile ilçesinde doğmuştur 20 Haziran 1997 tarihinde Ankara'da ölmüştür. Sivas Lisesi'nden mezun olmuştur. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirmiştir.
- Cahit Külebi, Cumhuriyet dönemi Türk şiirine yeni bir ses getiren **memleketçi** şairlerindendir. Şiirlerinde **Anadolu**'yu derinlemesine işlemiştir, Anadolu sevgisini dile getirmiş ve edebiyatımızda **Hikâye** adlı şiiri ile adını duyurmuştur.
- Gerçekçi** ve romantik bir şair olan Cahit Külebi'nin şiirlerinde temiz bir Türkçe ve Karacaoğlan'ı andıran bir içtenlik görülür.
- Halk şiirinden, özellikle de türkülerden yararlanarak çağdaş bir şiir oluşturmuş, konu olarak yurt, insan ve doğa sevgisini işlemiştir. Şiirlerinde çocukluğunun ve gençlik yıllarının geçtiği yörelerden izlenimleri de var.
- Şiirlerinde Anadolu'dan yetişen şairin özlemlerini, hatıraları, aşk ve tabiat konularını halk şiiri geleneğine bağlı kalarak anlatmıştır.
- Sanatçı, **Yeşeren Otlar** adlı şiir kitabıyla 1997'de TDK Edebiyat Ödülü kazanmıştır. Ayrıca **Yangın** adlı eseri ile de 1985'te Yeditepe Şiir Ödülü'nü almıştır.

ESERLERİ

- Şiir**: Adamın Biri, Rüzgâr, Yeşeren Otlar, Şiirler, Süt, Yangın, Atatürk Kurtuluş Savaşında, Bütün Şiirleri, Türk Mavis, Güz Türküleri
- Anı**: Seveda Dolu Yolculuk
- Düşünce**: Şiirlerde Zaman

ÖRNEK

Çiçekle Konuşma

Artık ne pencere var seni koyacak
Ne masam
Sevgilim de yok bu şehirde
Çiçek seni alıp ne yapsam

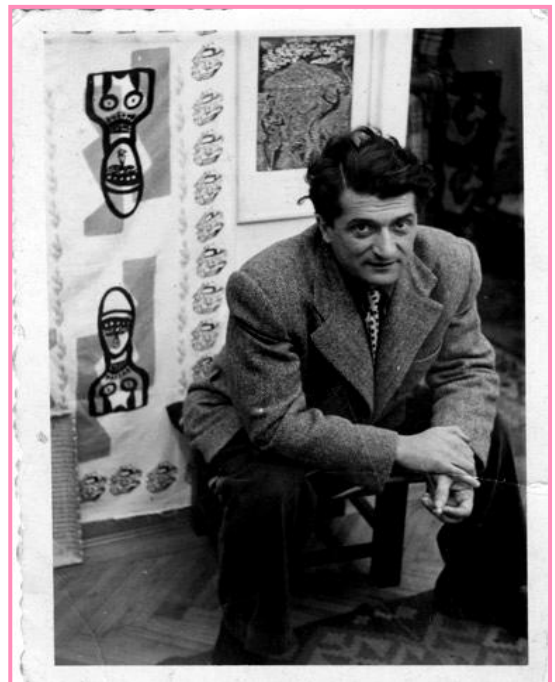
BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU (1911 - 1975)

- Şiire lise yıllarında başlamış ve ilk şiirlerini Varlık, Yeditepe, Ses ve İnsan gibi dergilerde yazmıştır. İlk şiir kitabı "Yaradana Mektuplar" 1941'de basılmıştır.
- Türkiye'nin en usta **ressamlarından** olan Bedri Rahmi, ressamlığının verdiği bakış açısıyla şiirde renklerle tablolar çizmiş; yalın bir dille içten lirik şiirler yazmıştır.
- Halk kaynağından beslenen sanat anlayışı şiirlerinin temelini oluşturmuştur. Deyilerden, türkülerden yararlanan bir anlatımla yaşama sevinci, insan sevgisini ve toplumsal sorunlar işlemiştir.
- Şiir** dışında **hikâye**, **gezi**, **fıkra** gibi türlerde de eserler vermiştir.

ESERLERİ

- Şiir**: Yaradana Mektuplar, Karadut, Tuz, Üçü Birden, Dördü Birden, Dol Karabakır Dol
- Gezi**: Canım Anadolu, Tezek, Deli Fişek
- Deneme**: Yaşadım, Resme Başlarken

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA (1914 - 2004)

- İstanbul'da doğmuş, Harp oklunu bitirmiş, piyade subayı olarak görev almıştır. Daha sonra askerlikten ayrılarak Aksaray'da Kitap kitabevini kurmuştur ve yayıncılıkla uğraşmıştır.
- Cumhuriyet dönemi şiirinin önemli şairlerinden olan Fazıl Hüsnü Dağlarca, ilk şiirlerinde Necip Fazıl'ın etkisinde kalmıştır; daha sonra ise kendi şiir çizgisini oluşturmuş.
- Epik, lirik, dramatik, didaktik ve toplumsal gerçekçi bir anlayışa sahip olan şair; ilk şiirlerinde mistik ve metafizik konular daha sonra tarihi, sosyal, siyasi ve felsefi temalar işlenmiştir.
- Havaya Çizilen Dünya** adlı kitabında âşık tarzını denemiş, ikinci kitabı **Çocuk ve Allah** ile dikkatleri üzerine çekmiştir.
- Şiirlerinde mistik ve metafizik soyut konulara tabiat karşısında insanın şaşkınlığı ve bunalımlarıyla, Kurtuluş Savaşı, İstanbul'un Fethi ve Çanakkale Savaşı gibi destansı konulara yer vermiştir.
- Her türlü şiiri denenmiş olan şair edebiyatımızda epik bir söyleyişle dile getirdiği **Üç Şehitler Destanı**, **Çakırın Destanı** gibi yapma destanları ile tanınmıştır.
- Ölçülü ve kafiyeli şiir yanında serbest nazımla şiir yazmış ses ve dize tekrarıyla anlatım zenginliği yaratmaya çalışmıştır.
- Türkçem benim ses bayrağım** diyen şair şiirinde oldukça sade bir dil kullanılmıştır.

Bilgi Küpü

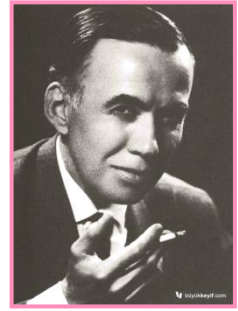
- Fazıl Hüsnü Dağlarca, yazmış olduğu yapma destan türündeki eserlerle Türk edebiyatında **destan şairi** unvanını kazanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Havaya Çizilen Dünya, Üç Şehitler Destanı, Çocuk ve Allah, Çakırın Destanı, Yedi Memetler, Çanakkale Destanı, Toprak Ana, 19 Mayıs Destanı, İstanbul Fetih Destanı, Malazgirt Ululaması, Daha, Horoz, Delice Böcek, Asi, Aç Yazı, Anıtkabir, Taş Devri, Batı Acısı, Çukurova Koçaklaması

BEHÇET NECATİGİL (1916 - 1979)

- İlk şiiri, lise öğrencisi olduğu yıllarda Varlık Dergisinde çıktı. O tarihten ölüme kadar hep eserler verdi. Şiirlerinde evler, aile, çevre, aşk, bunalım, hastalık, yalnızlık ve ölüm temalarını işledi. Eski ve yeni kelimeleri ustaca şiirine yerleştirdi. Sağlam ve tutarlı bir şiir dünyası oldu.
- Başlangıçta **Ziya Osman Saba**'dan etkilenecek ölçülü ve kafiyeli şiirler yazmış; 1955'ten sonra ise **kapalı bir şiir** anlayışına dönmüştür.
- Edebiyatımızda **"Evler Şairi"** olarak tanınmıştır. İnsanın hayatla ve zamanla mücadelesini esas almış ve simgelerle konuşmuştur.
- Şiirlerinde kentlerde yaşayan orta halli insanların hayatını sıkıntılarını sevinçlerini, bunalımlarını, ev, aile, çocukluk, geçim sıkıntısı, ölüm, aşk ve insan sevgisi gibi temaları işlemiştir.
- Gösterişe kaçmayan, sembollere dayanan şiir geleneğinden yararlanan ve kendine özgü bir şiir tarzı olan şair şiirlerinde söz sanatlarına sıkça başvurmuştur.
- Hem hece ölçüsünü hem de serbest ölçüyü kullanmıştır; son şiirlerinde **divan** şiire yönelmiş ve geleneksel Türk şiirinin söyleyiş uygulamalarını denemiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- İlk şiir kitapları olan **Kapalı Çarşı, Çevre ve Evler'** den sonra yayınlandığı **Yaz Dönemi** adlı kitabıyla TDK şiir ödülünü kazanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Kapalı Çarşı, Çevre, Evler, Eski Toprak, Arada, Dar Çağ, Yaz Dönemi, Divançe, Sevgilerde, Beyler, İki Başına Yürüme, En Cam, Zebra, Kareler, Aklar Söyleriz
- İnceleme:** Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü, Bile / Yazdı
- Radio oyunları:** Yıldızlara Bakmak, Gece, Aşevi, Pencere, Üç Turuncular
- Çeviri:** Yalnızlık Bir Yağmura Benzer

ÖRNEK

Evin Halleri

Evin yalın hali
İster cüce, ister dev
Camlarında perde yok
Bomboş, ev.

Evin -i hali, sabah,
Geciktiniz haydi!
Uykuların tatlandığı sularda
Bırakacaksınız evi.

Evin -e hali, gün boyu,
Ha gayret emektar deve!
Sırtınızda yılların yorgunluğu
Akşam erkenden eve

Evin -de hali, saadet,
Isınmak ocaktaki alevde
Sönmüş yıldızlara karşı
Işıklar varsa evde.

Evin -den hali, uzaksınız,
Hattâ içinde yaşarken
Aşkların, ölümlerin omzunda
Ayrılmak varken evden.

Behçet Necatigil

SALAH BİRSEL (1919 - 1999)

- Şiir, deneme, inceleme, eleştiri, günlük ve roman alanlarında eserler vermiştir; ancak asıl ününü 1970'lerde yayımladığı **denemeleriyle** kazanmıştır.

- Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şiirlerinde yergiye yer vermiştir. Halk şiirine yaklaşan bir söyleyişi benimsemiş, sonra denemeye yönelmiştir.
- Cumhuriyet devri Türk edebiyatının en önde gelen **deneme** yazarlarından olmuştur. Kendi yarattığı ilginç deyişleri ve alaycı tavrıyla denemelerinde özgün bir üslup kullanmıştır.
- Denemelerinde **eski İstanbul** kahvehanelerini, **Beyoğlu** ve **Boğaziçi**'nin sanat çevrelerini anlatmış olan yazar, 1990'da tekrar şiire dönmüştür.

ESERLERİ

- Şiir:** Dünya İşleri, Hacivat'ın Karısı, Ases, Kikirik hane, Haydar Haydar, Köçekçeler, Yalelli, İnce Donanma, Yaşama Sevinci, Baş ve Ayak
- Deneme:** Kahveler Kitabı, Kuşları Örtünmek, Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu, Boğaziçi Şingir Mingir, Paf ve Puf, Hacivat Günlüğü, Amerikalı Tolstoy, Yaşlılık Günlüğü, Şiir ve Cinayet, Yapıştırma At, İstanbul- Paris, Nezleli Karga, Sergüzeşt-i Nono Bey, Bay Sessizlik, Kurutulmuş Felsefe Bahçesi
- Günlük-eleştiri:** Şiirin İlkeleri, Günlük, Sen Beni Sev, Kendimle Konuşmalar
- Roman:** Dört Köşeli Üçgen

Bilgi Kupu

- Türk edebiyatında evin hallerini, ev ve geçim sıkıntılarını şiire taşıyarak daha çok "**Evler Şairi**" olarak anılan sanatçı, **Behçet Necatigil**'dir.
- Eski İstanbul kahvehaneleri ile Boğaziçi ve Beyoğlu çevrelerini denemelerinde ele alan sanatçı ise **Salah Birsell** olmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

SABAHATTİN KUDRET AKSAL (1920 - 1993)

- Şiir, hikâye, oyun ve deneme türlerinde eserler vermiş olan sanatçı, ilk şiirlerini **Garip** hareketinin tesirinde kalmış daha sonra kendi çizgisini oluşturur. Şiirlerinde günlük hayatın kesintilerinin yaşama sevinçlerini; hikâye ve oyunlarında gözlemlerini anlatmıştır.
- Genellikle bireysel mutluluk ve psikolojik öğelere yer veren yazar, hikâyelerinde İstanbul halkının yaşamını süsten ve şairanelikten uzak bir dille aktarmıştır.
- “**Gazoz Ağacı**” ile 1955’te Sait Faik Hikâye Armağanı’nı, “**Yaralı Hayvan**” ile TDK ödülünü, “Şiirler” ile de Yeditepe Şiir Ödülü’nü kazanmıştır.

ESERLERİ

- **Şiir:** Şarkılı Kahve, Gün Işığı, Duru Gök, Bir Sabah Uyanmak, Eşik, Elinle, Çizgi, Buluşma, Batık Kent, Bir Zaman Düşü, Şiirler
- **Öykü:** Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan
- **Oyun:** Şakacı, Evin Üstündeki Bulut, Bir Odada Üç Ayna, Tersine Dönen Şemsiye, Bay Hiç, Önemli Adam, Kral Üşümesi, Kahvede Şenlik Var

Sevda Demi

Sevdiğim bir kadın var
Çocukluk resmi cebimde
Bir sevda içindeyiz ki sormayın
Gündüz gece eli elimde
Gezdiğimiz yer park
Bazen sinema
Bir de bakıyorsun ev olmuş
Şu İstanbul baştanbaşa bizim
Böyle olur aşk dediğin
Şaşkına çevirir insanı bir bakıma
İş güc arkadaş
Ne varsa unutturur adama

Sabahattin Kudret Aksal

Karadut

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebalımsın.

Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısırağım, karımsın.

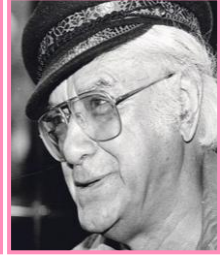
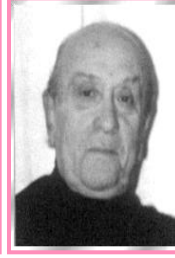
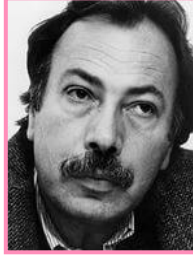
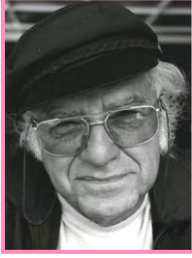
Sigara paketlerine resmini çizdiğim
Körpe fidanlara adını yazdığım
Karam, karam
Kaşı karam, gözü karam, bahtı karam
Sıla kokar, arzu tüter
İlgıt ılgıt buram buram
Ben beyzade, kişizade,
Her türlü dertten topyekûn azade
Hani su ekmeği elden suyu golden.
Durup dururken yorulan
Kibrit copu gibi kırılan

Yalnız sanat çıkmazlarında başını kaşıyan
Artık otlar göstermelik atlar gibi bedava yasayan
Sen benim mihnet içinde yanmış kavrulmuşum

Netmiş, neylemiş, nolmuşum
Cömert ırmaklar gibi gürül gürül
Bahtın karışmış bahtıma çok şükür.
Yunmuş, yıkanmış adam olmuşum
Karam, karam
Kaşı karam, gözü karam, bahtı karam
Sensiz bana canım dünya haram olsun

Bedri Rahmi Eyüboğlu

MAVİ HAREKETİ (1952 - 1956)

MAVİCİLER (1952 - 1956)

- Atilla İlhan
- Ferit Edgü
- Orhan Veli
- Ahmet Oktay
- Yılmaz Guruda
- Özdemir Nutku
- Demirtaş Ceyhun
- Tahsin Yücel

Genel Özellikleri

- 1952 - 1956 yılları arasında Atilla İlhan'ın öncülüğünde bir kısım **toplumcu-gerçekçi** yazarların **Mavi** adlı bir dergide yazmaya başlamalarıyla oluşan bir edebiyat topluluğudur.
- Daha sonra Mavi dergisi Özdemir Nutku'nun yönetimine geçer ve **Atilla İlhan**'ın savunduğu toplumsal gerçekçiliğin (sosyal realizm) sözcüsü olur. Dergi, Nisan 1956'da çıkan 36. sayıdan sonra (Son Mavi) kapatılır.
- Garipçilere şiirden imgeyi kovdukları ve toplumsal boyuttan yoksun oldukları için; **İkinci Yeni**'ye de toplumsal gerçeklerden soyutlanmış bir imge yaratıcıları için tepki göstermiştir.
- Garipçilerin gündelik hayatı yansıtan yalın düz ve açık şiirine karşılık **derin** ve **duygulu**, zengin mecazlı, **şairanelik** dolu bir sanatı savunmuştur.
- Garip akımına karşı bir duruş sergilemeleri ve yenilikçi şiiri savunmaları, onları "Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir" akımına dâhil eder.
- **Garip** akımına tepki olarak çıkmıştır. Bu topluluğun hedefinde Garip Akımı ve Orhan Veli vardır.

- Garipçilerin savunduğu birçok görüşe karşı çıkmışlardır. Özellikle şiirin açık olması gerektiği anlayışı Maviciler tarafından tamamen reddedilmişti. Maviciler şiirin bütünüyle açık olamayacağını, anlam kapalılığının şiiri düzyazıdan ayıran önemli bir faktör olduğu görüşündedirler.
- Mavi dergisinde "Sosyal Realizmin Münasebetleri yahut Başlangıç" adlı yazısında Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'i "bomstiller" diye nitelmiştir. Aynı derginin yazarlarından Ahmet Oktay "Orhan Veli'nin Yeri" adlı yazısında "Orhan Veli eksik bir öncü ve eksik bir şairdi" hükmüyle, Garip akımının sığılığını anlatmıştı.
- Daha sonraları Mavi dergisindeki bu yazılardan hareketle bir yeni akım sayılmak istenmişse de, bu görüş rağbet bulmamıştır. Onlar Birinci Yeni hareketine karşı çıktıkları için bir bakıma İkinci Yeni 'nin öncüleri olarak değerlendirilmişlerse de Atilla İlhan, buna da karşı çıkmış ve İkinci Yeni "yi" "yozlukla" itham etmiştir.
- Atilla İlhan, Türk şiirinin "Batılı ve Türk olabilen bir Atilla İlhan, şiir anlayışını şöyle açıklar: " Şiirin kelimelerle değil, imgelerle yazıldığını bilen şairler için, kelime, diyalektik bir ilişkiler yumağıdır; bir kere, anlatacağı imgeyle ikincisi aynı imgeyi anlatmakla görevli öteki kelimelerle, üçüncüsü mısra içindeki özel şiir içindeki genel ses uyumuyla, dördüncüsü imgelerarası birlik ve karışıklıkların gelişme süreciyle bağlantılıdır. Çünkü (...) Kelimenin önemi, imgenin somutlaşmasında oynayacağı role göre değişir, bu rolü belirleyen ise kelimenin çağrışım yükü anlam boyutları ve imgeyle olan diyalektik bağlantısıdır.

ATILLA İLHAN (1925 - 2005)

- Şiir, roman, eleştiri, fıkra, Senaryo alanlarında eserler vermiştir; daha çok şairliği ile tanınmıştır. 1946'da CHP şiir yarışmasında **Cebbaroğlu Mehmet** şiiri ile adını duyurmuştur; çeşitli dergilerde şiirler, deneme ve eleştiriler yayınlamıştır.
- Garip akımı ve ikinci yeni şiirine karşı çıkarak Mavi dergisi etrafında **Maviciler** adlı toplumcu gerçekçi şiir anlayışını başlatmış ve **Garip şiirine** en çok tepki gösteren şair olmuştur.
- Şiirlerinde halk ve divan şiirlerinin biçim özelliklerinden faydalanmış şiire yeni bir ses, coşkun bir anlatım ve kendisine özgü bir duyarlılık getirmiştir.
- Başlangıçta uzun ve destansı şiirler yazan Atilla İlhan, daha zengin imgeler ve coşkun duygularla imgeler ve coşkun duygularla yüklü şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinde aşk, intihar, macera, sevişme, içki, ölüm, kavga ve kahramanlık gibi bireysel temalarla birlikte bağımsızlık adalet eşitliği özgürlük gibi toplumsal konular da işlenmiştir.
- Şiirlerinde geleneksel değerlerle modern değerleri ulusal unsurlara evrensel unsurları kaynaştırmaya çalışmış ve şiire yeni bir söyleyiş getirmiştir.
- Edebiyatımızda **Ben Sana Mecburum, Üçüncü Şahsın Şiiri, Sisle Bulvarı** adlı şiiriyle ün kazanmış ve bu şiirleriyle genç şairleri etkilemiştir.
- İmla kurallarını bütünüyle reddetmiş ve kendi has bir imla tarzı geliştirmiş olan şair, büyük harf kullanmaz; ayrıca günlük dilde kaybolan çok eski kelimelerin Fransızca ve Almanca kelimelerle beraber kullanmış.
- Romantizmi ve yer yer sinema tekniğini uyguladığı şiirlerinde isyan, korku, sığınma ihtiyacını dile getirmiş; sığınma ihtiyacı ile cinselliğin birleşmesi hem şiir hem, romanlarında işlemiştir.

- Şiirlerinin yanı sıra romanları da olan Atilla İlhan; romanlarında genellikle yakın çağa ait tarihi ve siyasi olayları işlemiş ve okumuş aydın insanlar ve sorunlarını dile getirmiştir.
- **"Sokaktaki Adam"**, Atilla İlhan'ın yayınladığı ilk romanıdır. Eserin yayın tarihi 1953'tür. Roman, Atilla İlhan'ın "Zenciler Birbirine Benzemez ve Kurtlar Sofrası" eserleriyle birlikte bir üçlemeyi oluşturur.
- **Zenciler Birbirine Benzemez**, Atilla İlhan'ın yazdığı Paris'te geçen romandır. Romanda yazarın Paris'te yaşadığı yıllara ait deneyimlerinin ve gözlemlerinin karakterlere yansıdığı görülür. Roman Avrupa'da komünist ve antikomünist mühtecilerle karşılaşan, hayal kırıklığına uğramış bir devrimciyi anlatır.
- **Kurtlar Sofrası**'nda yolsuzlukları araştıran gazeteci Mahmut Ersoy'un çabalarını, devamında öldürülüşünü ve kız arkadaşı Ümit'in olanlar hakkında esrar perdesini kaldırma çabalarını anlatır.
- **Bıçağın Ucu**, Atilla İlhan'ın Aynanın İçindekiler serisinin ilk yayınlanan romanıdır. Roman 1960 dönemi Türkiye'sindeki asker, aydın, burjuva gruplarının portresini çizmektedir. Öncelikli olarak Suat ve Halim karakterleriyle bağlantılı olarak gelişen hikâyeye 27 Mayıs Darbesi ile sona erer.
- **Sırtlan Payı**, Atilla İlhan'ın Aynanın İçindekiler serisinin yayınlanan ikinci romanıdır. Romanın başkahramanı Miralay Ferit 1919'da Kuva-yi Milliye hareketine katılmış bir subaydır. Hikâyeye ülkenin 1960'daki durumundan hoşnut olmayan Ferit'in tarihsel ve politik süreci sorgulaması üzerine kurulmuştur ve 27 Mayıs darbesini takiben Ferit'in ölümüyle sona erer.
- **Allah Süngüleri**, Kurtuluş Savaşı'nı ve Atatürk ve çevresinin o dönemde yaşadıklarını anlatmaktadır. Roman, Kuva-yi Milliye'nin İzmir'e girişi ve Trakya'nın geri alınması ile biter.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- **Gâzi Paşa**, yazarın ölümünden sonra yayımlanmıştır. Roman 1921 - 1922 dönemi Kurtuluş Savaşı'nı anlatır. Romanın baş kişisi Mustafa Kemal Paşa'dır. Ayrıca Nazım Hikmet ve Vâlâ Nureddin gibi edebi figürler de karakter olarak kullanılmıştır.
- **Zenciler Birbirine Benzemez** romanı Avrupa'da komünist ve antikomünist mültecilerle karşılaşan, hayal kırıklığına uğramış bir devrimciyi anlatır.
- Başkahramanı Mehmet Ali, İstanbul'daki ve Paris'teki 'solcu' çevrelerle düşüp kalkıyor, bunlarla ilişkilerini ve tartışmalarını anlatıyordu, her şeyi olduğu gibi yazmak, romanın yayımlanmasından vazgeçmekle eşitti. Bu bakımdan, içeriğine hafif flu bir hava verdim." demiştir. Romanda Türkiye koşullarında bir doğu - batı çatışmasından yararlanılmıştır.
- **Dersaadet'te Sabah Ezanları** romanını aynı tarzda kaleme almış, yakın dönem Türk tarihinin belirli bir sürecini yansıtmaya çalışmıştır.
- Roman, 1909'dan İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden hemen sonrasına, Millî Mücadele'nin Anadolu'da güç kazandığı döneme kadar (1920) olan bir süreyi işler.
- Dersaadet'te Sabah Ezanları isminden de anlaşılacağı gibi, Millî Mücadele yıllarına, İstanbul'u merkeze alarak bakmaktadır.
- **Dersaadet'te Sabah Ezanları** romanında olaylar genel olarak İstanbul'da geçer. Ancak Selanik, Paris, biraz da İzmir romanın kurgusu içerisinde olaylara sahne olur.

ESERLERİ

- **Şiir**: Duvar, Sisler Bulvarı, Yağmur Kaçağı, Bela Çiçeği, Ben Sana Mecburum, Tutuklunun Günlüğü, Yasak Sevişmek, Böyle Bir Sevmek, Elde Var Hüzün, Korkunun Krallığı, Ayrılık Sevdaya Dâhil, Kimi Sevsem Sensin
- **Roman**: Sokaktaki Adam, Kurtlar Sofrası, Sırtlan Payı, Bıçağın Ucu, Yara Tuz Basmak, Fena Halde Leman O Karanlıkta Biz, Dersaadet'te Sabah Ezanları, Zenciler Birbirine Benzemez, Hoca Hanım Vay
- **Senaryo**: Kartallar Yüksek Uçar, Yarın Artık Bugündür, Yıldız Gece Büyür, Sekiz Sütuna Manşet, Şoför Nebahat, Devlerin Öfkesi, Ver Elini İstanbul
- **Deneme-eleştiri**: Hangi Batı, Hangi Sol, Hangi Sağ, Faşizmin Ayak Sesleri, İkinci Yeni Savaşı, Gerçekçilik Savaşı, Hangi Atatürk, Sağım Solum Sobe, Hangi Edebiyat, Hangi Küreselleşme, Aydılar Savaşı, Hangi Laiklik, Kadınlar Savaşı
- **Gezi**: Abbas Yolcu, Batı'nın Deli Gömleği

ÖRNEK

Ne Kadınlar Sevdim

Ne kadınlar sevdim zaten yoktular
Yağmur giyerlerdi sonbaharla bir.
Azıcık okşasam sanki çocuktular,
Bıraksam korkudan gözleri sislenir.
Ne kadınlar sevdim zaten yoktular
Böyle bir sevmek görülmemiştir.

Hayır, sanmayın ki beni unuttular.
Hala araşıra mektupları gelir.
Gerçek değildiler, birer umuttular
Eski bir şarki, belki bir şiir
Ne kadınlar sevdim zaten yoktular.
Yalnızlıklarında elimden tuttular

Attila İlhan

KURTULAR SOFRASI - ATTILA İLHAN

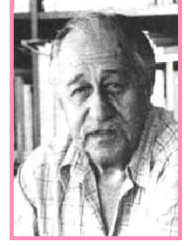
Atilla İlhan, romanlarında özellikle Kuvayı Milliye ruhu içinde yaşayan kahramanların ulusal senteze varmak için verdikleri savaşlarını anlatır. Kurtlar Sofrası'ndaki **Mahmut Ersoy**, Kurtuluş Savaşı'na katılmış, Kuvayı Milliye ruhu ile dolu Hüsnü Faik Bey'in yayımladığı "Birlik" gazetesinde, Atatürk devrimlerini savunan, gözü pek bir gazetecidir. "Memleket bir kurtlar sofrasına dönmüştür." Kılıç Nazım, Asım Tata, Seyit Sabri, Mordahay, İbrahim, Zihni Keleşoğlu gibi karaborsacılarla çıkarıcılar, bu sofranın aç kurtlarıdır. Bu kurtların yanına yaklaşmış diğer kişileri, yolsuzluklarıyla birlikte "Kolaylık Yapı İnşaat Şirketi"nin çevresinde buluruz.

Çıkarıcıların yolsuzluklarını kamuoyuna duyurmak isteyen gazeteci Mahmut Ersoy, kurtların peşindedir. İstanbul'dan İzmir'e hareket etmek üzere iken iki yıldır birlikte olduğu genç kız Ümit'ten ebediyen ayrılmak zorunda olduğunu anlar. Ümit, ayrı bir dünyanın kızıdır. **Mahmut Ersoy**'un esrarlı ölümü, Ümit'in dünya görüşünü değiştirmesine neden olmuştur. Baba evinden kaçır, Mahmut'un pansiyonuna yerleşir. "Birlik" gazetesinin sahibine olanları olduğu gibi anlatır. Cinayeti işleyenler İstanbul'da yakalanırlar Romanda Kuvayı Milliye ruhuna bağlı demokratik bir toplumculuk, ulusal devrimciliğin en çetin kavgası Hüsnü Faik'in kişiliğinde yansır. Yaşlı başyazarı Mütarekede, Kurtuluş ve Kuruluş yıllarında, devrim eylemlerine katılmış, uyanık ve ilerici bir savaşçıdır.

Demokrasinin kurulması için en ön safta çalışmasına karşın, umutlarının gerçekleşmediğini görür. Hayali sık sık geçmişte kalan altın çağlara, hürriyetçilerin İkinci Meşrutiyeti hazırlayan serüvenlerine, Mütareke yıllarına açılır. Mustafa Kemal'in yeni Türkiye'yi yaratma hamleleri, Atatürk günlerinin şaşırtıcı bütünlüğü gözlerinin önüne gelir. Ümit, "Memleket bir kutlar sofrasına döndü mü, isyan haktır." diyen Mahmut Ersoy'un sözünü hatırlamaktan kendini alamaz.

AHMET OKTAY (1933 - 2016)

- İlk şiirlerinde Ahmet Arif'ten etkilenmiş; daha sonra toplumcu gerçekçi bir yaklaşımla ikinci yeni şiirine yönelmiştir. 1950'li yıllarda Mavi Hareketi içerisinde yer alan şair, Mavi dergisindeki yazıları ve şiirleriyle toplulukta önemli bir yere sahip olmuştur.
- Şiirlerinde öz ve biçime, açık anlatıma, zengin sözcük dağarcığına büyük önem vermiş ve destansı bir söyleyiş tarzını benimsemiştir.
- Yol Üstündeki Semender** adlı şiir kitabıyla ile Behçet Necatigil şiir ödülünü kazanan sanatçının **Gölgeler Kullanmak** ve **"Her Yüz Bir Öykü Yazar"** diğer şiir kitaplarıdır.
- Ayrıca şiir alanında **"Az Kaldı Kışa, Söz Acıda Sınandı, Dr. Kaligari'nin Dönüşü, Ağrılar ve Övgüler"** adlı eserleri de bulunur.
- Ahmet Oktay şiir dışında inceleme, tiyatro ve anı türlerinde de eserler vermiştir
- Sanatçının düzyazı alanında ise **"Şairin Kanı, Zamanı Sorgulamak, Bir Arayışın Yazıları, Anlatılanların Aynası"** adlı eserleri bulunur.

ÖRNEK

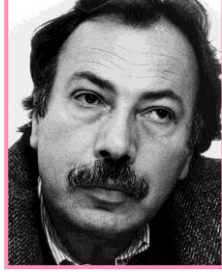
Bir Günün Sonunda Arzu

Ne çok iz bedenimde senden:
İki siyah haşhaş açtı
düşlerinle ısırdığın omuzlarımda;
göğsümdeki bu onmayan yara
gözyaşının damladığı günden kalma;

"Mutlu aşk yok" diye inilemişti Aragon,
uçurum gibi parıldayan Elsa'ya. Ah!
Zakkumsu ses; gümrak
bir bahçe olsun isterdim,
kederin ve deliliğin arkası.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

FERİT EDGÜ (1936 ----)

- Yazın hayatına şiirle başlamış; ilk şiiri 1952'de Kaynak dergisinde, ilk öyküsü 1954'te Yeni Ufuklar dergisinde yayınlanmıştır. Yazılarında edebiyatın konumu, yazarın özgün koşulları ve nitelikleri üzerine düşünceleriyle dikkat çekmiştir.
- Plastik sanatlar alanındaki deneme, eleştiri ve tartışmalarıyla ilgi uyandırmıştır. Romanlarında "niçin" sorusundan çok "nasıl" sorusu üzerinde durur.
- "Kimse", Ferit Edgü'nün 1976 yılında yayımlanan romanıdır. İki bölümden oluşur. Kimse'de yalnızlığı yaşayan, kendi kendisiyle dertleşen bireyin durumunun kendine özgü bir dil kullanımıyla anlatılır.
- Çevresiyle uyum sağlayamayan bireyin sorunlarına eğilir. "O" adlı romanı, Onat Kutlar'ın senaryosuyla Erden Kıral tarafından "Hakkârî'de Bir Mevsim" adıyla filme çekilmiştir. Bu film, 1983'te 33. Berlin Film Festivali'nde ve 1984'te 2. Akdeniz Kültürleri Film Festivali'nde ödül almıştır.
- O / Hakkârî'de Bir Mevsim'de Edgü 1964'te öğretmen olarak gittiği Hakkârî'nin Pirkanis köyünde yaşadıklarını yıllar sonra düşünle gerçeği bir arada kurgulayarak anlatmıştır.
- Abidin Dino, Yüksel Arslan, Bedri Rahmi, Eren Eyüboğlu, Füreya, Afiye Berger ve Ergin İnan'ın yaşamlarıyla ilgili araştırma kitapları da yayınlamıştır.

ESERLERİ

- Öykü:** Kaçkınlar, Bozgun, Av, Bir Gemide, Çılgılık, Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı, Binbir Hece, Doğu Öyküleri, Do Sesi, Avara Kasnak, Yaralı Zaman
- Roman:** Kimse, O
- Şiir:** Ah Mine'l Aşk, Dağ Şiirleri
- Deneme:** Ders Notları, Yazmak Eylemi, Şimdi Saat Kaç, İnsanlık Halleri

HAKKÂRÎ'DE BİR MEVSİM - FERİT EDGÜ

Kitabın, kendini sürgün ya da kazazede olarak tanımlayan isimsiz kahramanı,- gerçekleşip gerçekleşmediği belirsiz bir kaza sonucu - kendisini yabancı olduğu bir zaman ve mekânda bulur. Denizden dağa düşmüştür

ve Hakkârî'nin Pirkanis köyündedir. Adını, hatta aynadaki yüzünü dahi tanıyamayacak kadar kendine ve herkese yabancısıdır.

2000 rakımlı, 13 haneli, 114 nüfuslu köyün halkı ve kendisiyle tercüman aracılığıyla konuşan Bilge Muhtarı ondan çocuklara okumayı yazmayı, hesap yapmayı öğretmesini ister ve ağlarla örülü karanlık bir oda verirler. Bu oda sınıf haline getirildikten sonra ders araç-gereçlerini temin için il merkezine giden öğretmen, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde vurdumduymazlıkla karşılaşır. Çocukların defter, kalem ihtiyaçlarını karşılamayı kendisi üstlenir.

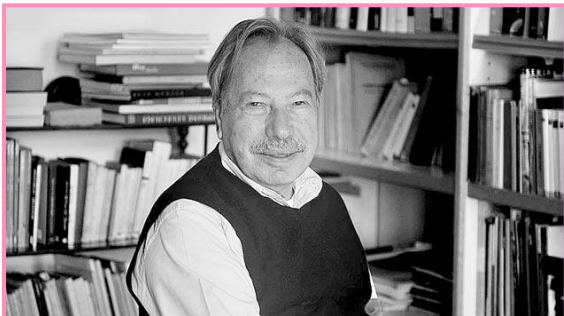
Şehirde tanıştığı Süryani kitapçı ona kimisi bilmediği bir dilde yazılmış kitaplar ile bir harita ve tılsımlı bir mühür hediye eder. Şehirde iki gün geçirmek zorunda kalan öğretmen kendisini ötekileştirerek "ben, O'yum" der. Ertesi gün vali tarafından çağırılan O, kendisine yazılmış isimsiz mektupları alır. Bu mektuplar ona kendisini ve hayatındaki diğer insanları tanımadığını anımsatır. Kendisinininki dâhil kimsenin yüzünü hatırlamaz. Ertesi gün berber aynasında gördüğü kendi yüzü ona bir şey ifade etmez. Nihayet gerekli malzemeleri temin edip bir kamyonun arkasında köye vardığında köyde salgın hastalık başladığını, bebeklerin birer birer öldüğünü görüp çaresizliğe kapılır.

Aynı gün köyün on altısı erkek, beşi kız yirmi bir çocuğuyla derse başladığında birbirlerinin dilini bilmedikleri için öğrencileriyle anlaşmakta sorun yaşar. Türkçe dersi verip kendisi de onların dilini öğrenerek ortak bir dile ulaşmaya çalışır.

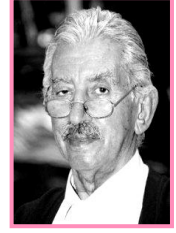
Romanın sonunda karşılıklı birbirlerinin dilini öğrenmeyi başarırlar. Öğretmen, isimsiz mektuplar almaya devam eder. Mektuplarda yazması telkin edilir, ama o niyetlense de bir türlü başlayamaz. Kendisine mektupları getiren Halit, öğretmenle aynı dili rahatça konuşan tek kişidir. Felsefe yapan, çevresindekilere yalancı olarak tabir edilen Halit, öğretmen gibi köyün yabancısıdır ve gizemli bir öyküsü vardır.

Halit'in, Süryani kitapçının ve köylülerin parça parça verilen öyküleriyle köyün genel görünümü verilir. Öğretmen içinde bulunduğu durumu yavaş yavaş kanıksar. Ancak köyde salgın devam etmektedir. İl merkezine doktor talebiyle yazdığı dilekçeler sonuçsuz kalır. Yaşadığı ölüm korkusu ve derin yalnızlık sonucu kendi öğretmenin bilinci bulanıklaşmaya başlar. Karların erimesi ile köy yolu açıldığında köye gelen müfettiş, O'nun köyün zor yaşam koşullarına dayandığını, çocuklara okuma-yazma öğrettiğini ve bu arada birbirlerinin dilini anlayabilecek kadar ilerlediklerini görünce şaşırır ve öğretmeni tebrik eder, artık istediği yere gidebileceğini söyler.

Öğretmen son dersini yapar. Aslında öğrencilerine öğrettiği her şeyi unutmalarını söylemek ister çünkü öğrettiği bilgilere belki de hiç ihtiyaçları olmayacaktır ve belki de bilmek beraberinde acı, hayal kırıklığı getirecektir. Katır üstünde köyden geri dönerken Halit onu karşılayıp bir uçurum kenarına götürür. Aşağıdaki köyde bir tekne vardır. Halit, onun için bulup onardıklarını söyler. Denize Irmağın kıyısına inip Halit'le vedalaşan öğretmen, denize ulaşmak üzere yeni bir yolculuğun eşine gelir. Yıllar sonra bir deniz kıyısında bu yaşadıklarını yazar.

ORHAN DURU (1933 - 2009)

- Orhan Duru, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'nden mezun oldu. Mezuniyetten sonra bir süre aynı fakültede, asistan olarak görev yaptı. 27 Mayıs 1960 askerî darbesinin ardından kurulan askerî yönetiminin Ekim 1960'ta üniversitelerden ihraç ettiği 147 öğretim üyesinden biridir. Orhan Duru 2009'da vefat etti.
- İlk öyküsü Kadın ve İçki 1953'te Küçük Dergi'de çıktı. Mavi, Evrim, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Yelken ve Dost dergilerindeki ürünleriyle dikkat çekti. "A Kuşağı" ve **Mavi Hareketi** yazarları arasında yer aldı; 1950 kuşağı öykücüler arasında öne çıkan isimlerden biri oldu.
- Ağır İşçiler** adlı öyküsüyle 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülünü, Sarmal ile 1996 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, Fırtına ile 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı.
- Öykü** alanında Bırakılmış Biri, Denge Uzmanı, Ağır İşçiler, Yoksullar Geliyor, Şişe, Bir Büyütle Ortamda, Sarmal, Yeni ve Sert Öyküler, Fırtına, Kaz, Küp adlı eserleri bulunur.
- Deneme** alanında Kıyı Kıyı Kent Kent, Hormonlu Kafalar, Durgun ve İşsiz, Öykü Yazmanın Sırları adlı eserleri vardır.
- Sanatçının ayrıca anı, tiyatro uyarlaması, çeviri türlerinde de birçok eseri vardır.

YILMAZ GRUDA (1930 ----)

- Ayşen Gruda'nın eski eşi olan sanatçı, aynı zamanda Atilla İlhan ile beraber Mavi hareketini yaratan şairlerdendir. Seyirlik tiyatro oyunları da yazıp çeviriler yapan Gruda'nın eserlerinde geleneksel Türk tiyatrosu ve Çehov etkisi açıkça görülür. Sanatçının yayımlanmış eserleri bulunmaktadır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

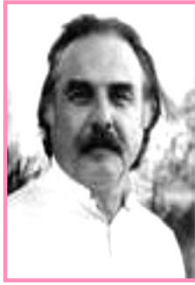
- Kamera önünde de yer alan Yılmaz Gruda, sinema ve dizi filmlerde rol almaktadır.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Çarmıhtaki Yeni Mehmet, Kuyumcular, Çerçi Zeus, Marathon
- 📖 **Deneme:** Şu Bizim Tiyatromuz
- 📖 **Çeviri:** Tek Perdelik 9 Oyun (Çehov'dan)

ÖZDEMİR NUTKU (1931 ---)

- 1953 yılından beri çeşitli sanat ve edebiyat dergilerinde sayısız araştırma, inceleme, eleştiri ve deneme yazdı. 1979 yılında Meddahlık ve Meddah hikâyeleri adlı inceleme kitabıyla, Milli Kültür Vakfı'nın Büyük Edebiyat Ödülü'nü kazandı.
- 1991 yılında Türkiye'nin ilk kamyon tiyatrosunu yaptı ve gezici çocuk tiyatrosunu kurdu. Böylece tiyatroyu, tiyatroya hiç gitmemiş çocukların ayağına götürdü.
- Tiyatro kitapları arasında Duvardaki Mavi Kuş, Kabalcı, Oyun Çocuk, Dram Sanatı, Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri adlı eserleri bulunur.

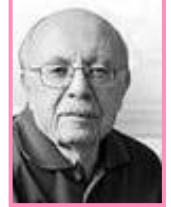

DEMİRTAŞ CEYHUN (1934 - 2009)

- Hikâye, roman ve inceleme kitapları yazardır. 1959 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümünü bitirmiştir.
- Genelde toplumsal konuların irdelenmesine yönelen eserler veren Ceyhun konulara bakış açısı, cinsel ve ruhsal sorunlara getirdiği farklı yaklaşımlar dikkati çekmiştir. Ancak yazarın günümüzde kitlelerce tanınması, daha sonraları çağdaş içeriği ağır basan, toplumsal gerçeklerin kökenlerine yönelen inceleme eserleri ile olmuştur.
- Ceyhun, **Asya** adlı romanıyla 1970 TRT ödülünü, **Çamasan** adlı eseriyle 1973 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. Yazarın ayrıca **Horozlu Ayna** isimli bir çocuk hikâye kitabı da bulunmaktadır.

- Diğer eserleri arasında Apartman, Cadı Fırtınası, Ah Şu Biz Göçebeler, Yaşasın Aziz Nesin ve Yakılacak Adam Aziz Nesin bulunmaktadır.

TAHSİN YÜCEL (1933 - ----)

- 1933'te Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğdu. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölüme asistan olarak girdi. 1969'da doktor, 1972'de doçent, 1978'de profesör oldu. 2000 yılında emekliye ayrıldı. İstanbul'da yaşıyor.
- 1950 - 1956 arasında Seçilmiş Hikâyeler, Yeryüzü, Beraber, Mavi gibi dergilerde yayınladığı öykülerinde özellikle dilinin arılığı, yeni sözcükleri kullanmadaki başarısı, Anadolu insanını tutarlı bir yaklaşımla ele alması ve anlatımındaki ustalıklı dikkat çekmiştir.
- İlk öykü kitaplarında (Uçan Daireler, Haney Yaşamalı, Düşlerin Ölümü) doğduğu yöreyi (Elbistan) konu edinmiştir.
- Kendine özgü çocuksu bir duyarlılıkla, düzgün ve temiz bir dille kaleme aldığı **Haney Yaşamalı** ve "Düşlerin Ölümü" yayımlandıklarında büyük ilgi gördü. Yaşadıktan Sonra ve Dönüşüm adlı öykü kitaplarında bireyin iç gerçekliğini, bilinç dünyasını aktarmaya yönelmiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Uçan Daireler, Haney Yaşamalı, Düşlerin Ölümü, Yaşadıktan Sonra, Ben ve Öteki, Aykırı Öyküler, Komşular
- 📖 **Roman:** Mutfak Çıkmazı, Peygamberin Son Beş Günü, Bıyık Söylencesi
- 📖 **Masal:** Anadolu Masalları
- 📖 **Anlatı:** Dönüşüm, Vatandaş

ÖRNEK

Ben Sana Mecburum

Ben sana mecburum bilemezsin
Adını mih gibi aklımda tutuyorum
Büyüdükçe büyüyor gözlerin
Ben sana mecburum bilemezsin
İçimi seninle ısıtıyorum
Ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
Bu şehir o eski İstanbul mudur?
Karanlıkta bulutlar parçalanıyor
Sokak lambaları birden yanıyor
Kaldırımlarda yağmur kokusu
Ben sana mecburum sen yoksun
Sevmek kimi zaman rezilce korkudur
İnsan bir akşamüstü ansızın yorulur
Tutsak ustura ağzında yaşamaktan
Kimi zaman ellerini kırar tutkusu
Birkaç hayat çıkarır yaşamasından
Hangi kapıyı çalsa kimi zaman
Arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu
Fatihte yoksul bir gramafon çalıyor
Eski zamanlardan bir Cuma çalıyor
Durup köşe başında deliksiz dinlesem
Sana kullanılmamış bir gök getirsem
Haftalar ellerimde ufanıyor
Ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
Ben sana mecburum sen yoksun
Belki Haziranda mavi benekli çocuğun
Ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor
Bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden
Belki Yeşilköy'de uçağa biniyorsun
Bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor
Belki körsün kırılmışsın telâş içindesin
Kötü rüzgâr saçlarını götürüyor
Ne vakit bir yaşamak düşünsem
Bu kurtlar sofrasında belki zor
Ayıpsız fakat ellerimizi kirlletmeden
Ne vakit bir yaşamak düşünsem
Sus deyip adınla başlıyorum
İçim sıra kımlıyor gizli denizlerin

Sen Yoksun

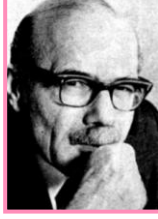
Sen yoksun
deniz yok
yıldızlar arkadaşım
ya bu gece harika bir şeyler olsun
yahut bir bomba gibi
infilak edecek başım
ağzımda eski mısralar uzanıp kalmışım
İstanbul minareler odamda gibi
gökyüzü temiz ve parlak
işte kol kola girmiş en mesut günlerimiz
muhalif bir rüzgâr karşı sahilden
fosforlu ışıklarıyla gökyüzü bir deniz
havada kanat sesleri
ve çılgin kokular
deniz yok
yıldızlar uzaklaşıyor
ben yine yalnız kalıyorum
İstanbul minareler kaybolmuş
sen yoksun

Attila İlhan

Elde Var Hüzün

Söyleşir
evvelce biz bu tenhalarda ziyade gülüşürdük
pır pır yaldızlandı kanatları kahkaha kuşlarının
ne meseller söylenirdi mercan koz nargileler
zamanlar değişti ayrılık girdi araya
hicrana düştük bugün
ah nerde gençliğimiz
sahilde savruluşları başıboş dalgaların
yeri göğü çınlatan tumturaklı gazeller
elde var hüzün
o şehrayin fakat çıkar mı akıldan
çarkıfeleklerin renk renk geceye dağılması
sırılsıklam âşık incesaz
kadehlerin mehtaba kaldırılması adeta düğün
hayat zamanda iz bırakmaz
bir boşluğa düşersin bir boşluktan
birikip yeniden sıçramak için elde var hüzün

TOPLUMCU ŞİİR ZEVK VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ŞİİR (19640 – 1960)

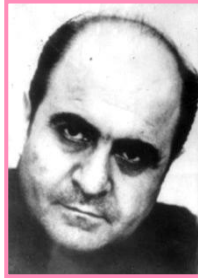

TOPLUMSAL GERÇEKÇİLER

- Ahmet Arif
- Kadir Meriçboyu
- Gülten Akın
- Arif Damar
- Hasan Hüseyin Korkmazgil
- Cahit Irgat
- Şükran Kurdakul
- Mehmet Başaran
- Ömer Faruk Toprak
- Nevzat Üstün
- Enver Gökçe
- Suat Başer
- Metin Eloğlu
- Niyazi Akıncıoğlu
- Ceyhun Atuf Kansu

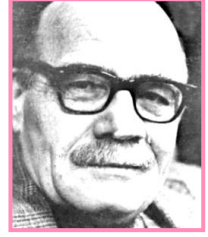
AHMET ARİF (1927 - 1991)

- Asıl adı **Ahmet Önal**'dır. Diyarbakır doğumlu olan Ahmet Arif, **Nâzım Hikmet**'in açtığı yolda yürümüştür ve ondan aldığı şiirselliği bir Anadolu duyarlılığı ve özlemi ile genişletmiştir.
- 1968'de tek kitabı olan "**Hasretinden Prangalar Eskittim**" yayınlanınca, büyük bir yankı uyandırmıştır.
- Şiiri çoğunlukla **türkülere** dayalı görünse de halk kaynaklarının olanaklarını, türkülerin ötesinde aramıştır. Günümüz şiirini de büyük ölçüde etkilemiştir.
- Gazete ve dergilerde yayınlanan düzyazılarıyla da 1950 kuşağı olarak anılan **şair ve yazarların** büyük bölümünde izler bırakmıştır.
- Sanatçının ünlü şiirleri arasında **Otuz Üç Kurşun**, **Ay Karanlık**, **İçerde** ve **Anadolu** bulunur.

CEYHUN ATUF KANSU (1919 - 1978)

- Toplumcu-gerçekçi bir anlayışla ülke sorunlarına eğilmiş, halkçılık ve ulusçuluk düşüncesiyle ve hece ölçüsüyle şiirler yazmıştır. Çocuk hastalıkları doktoru olarak Anadolu'yu dolaşmış; cahilliğin yoksulluğun ve hastalığın pençesinde kıvranan insanların öksüz ve kimsesiz çocukların şairi olmuştur.
- Halk dilinden; halk söyleyişlerinden geniş biçimde yararlanarak halkın özlemlerini, sevinçlerini, acılarını ve yaşam mücadelelerini coşkun bir söyleyişle dile getirmiştir.
- Şiir dışında deneme, makale türlerinde de eserler vermiş; ancak daha çok şairliği ile ön plana çıkmıştır. **Köy Öğretmenine Mektuplar** ile 1965 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülünü; "**Sakarya Meydan Savaşı**" ile 1970 Behçet Kemal Çağlar Ödülü'nü kazanmıştır.

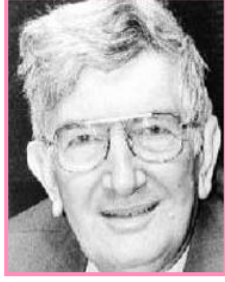

ESERLERİ

- **Şiir**: Bir Çocuk Bahçesinde, Bağbozumu Sofrası, Çocuklar Gemisi, Haziran Defteri, Yanık Hava, Buğday, Sakarya Meydan Savaşı, Kadın, Gül ve Gökyüzü
- **Deneme**: Bağımsızlık Yurdundan, Köy Öğretmenine Mektuplar, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı, Atatürkçü Olmak, Ya Bağımsızlık Ya Ölüm, Sevgi Elması, Cumhuriyet Ağacı, Devrimcinin Takvimi, Balık Kız Dalım Oğul Halk Önderi Atatürk
- **Çocuk Kitapları**: İyi İnsan Mehmet Ali, Üvey Ana

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ŞÜKRAN KURDAKUL (1927 - 2004)

- Şiir, hikâye ve edebiyat tarihi alanında verdiği eserlerde tanınan sanatçı Cumhuriyet dönemi şiirinin toplumcu-gerçekçi şairlerindendir.
- Şiirde ilk denemelerini **Tomurcuk** ve **Zevklerin ve Hülyaların Şiirleri** adlı kitaplarda toplamıştır. Sonra toplumcu-devrimci sanata yönelmiştir.
- İlk şiirlerinde bireysel ve duygusal konuları işlemiş; daha sonra toplumsu şiire yönelerek toplum sorunlarını ve memleket gerçeklerini dile getirmiştir.
- Sanatçının "Tomurcuk, Ölümsüzler, Bir Yüreken Bir Yaşamdan" adlı **şiir** kitapları "Tanıdığım Biri, Kurtuluşun Sonra, Beyaz Yakalılar" adlı **hikâye** kitapları "Zindandaki Şair" adlı **oyunu** vardır

A. KADİR (1917 - 1985)

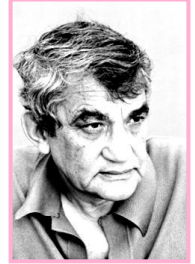
- Adı Kadir ya da tam adıyla İbrahim olan Abdülkadir Meriçboyu 1940 kuşağı toplumcu şairleri arasında yer alan şairdir. Çeviri çalışmalarıyla dünya şiirinin tanınmasına katkıda bulunmuştur. Savaş karşıtı şiirlerini içeren ilk kitabı **Tebliğ** toplatılınca sıkıyönetim tarafından İstanbul dışına sürgün edilmiştir.
- Başlangıçta Faruk Nafiz Çamlıbel ile Necip Fazıl etkisinde şiirler yazmıştır, Nâzım Hikmet'in şiirleri ile karşılaşınca şiir anlayışı değişmiştir.
- 1940 kuşağının önde gelen toplumcu gerçekçi şairlerindendir. Savaş karşıtı tutum, yoksul insanların durumu, insana inanma ve güvenme, özgürlük ve yaşantısındaki zorlu anlar şiirlerinde ağırlık taşıyan konulardır.
- Sanatçının "**Tebliğ**, Hoş geldin Halil İbrahim, **Dört Pencere**, Mutlu Olmak Varken" adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

GÜLTEN AKIN (1933 ---)

- 23 Ocak 1933'da Yozgat'ta doğmuştur. Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Başlarda şiirlerinin konusu doğa, aşk, ayrılık, özlem iken, daha sonraları ise toplumsal sorunlar oluşturur.
- Şiirlerinde büyük ölçüde folklor öğelerinden yararlanmıştır. Şiirleri pek çok dile çevrilmiştir ve kırktan fazla şiiri bestelenmiştir. Bestelenen şiirlerinden biri, Sezen Aksu'nun 1993 tarihli albümüne adını veren "Deli Kızın Türküsü"dür.
- Şiir kitapları arasında "**Rüzgâr Saati**, Kestim Kara Saçlarımı, Sığda, **Kırmızı Karanfil**, Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı, **Ağtlar ve Türküler**, Seyran Destanı, **Sevda Kalıcıdır**, Sonra İşte Yaşlandım, Uzak Bir Kıyıda, Sevdığım Yaz Geldi Yine" vardır.

ARİF DAMAR (1925 - 2010)

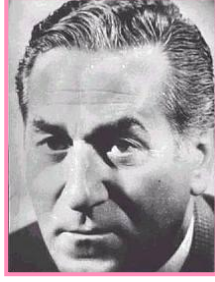
- 1925 tarihinde Çanakkale ilinin Gelibolu ilçesinin Karainbeyli köyünde doğdu.
- Toplumsal gerçekçi anlayışta şiir yazan genç şairlerden biridir. Sonraları İkinci Yeni şairlerinin yanında, imgeye ağırlık veren, biçim ve dil araştırmalarına girmiş bir şair olarak görünür. Bu yönüyle 1940 kuşağı adıyla anılan şair arkadaşlarından ayrılır.

ESERLERİ

- **Şiir**: Günden Güne, İstanbul Bulutu, Kedi Akli, Saat Sekizi Geç Vurdu, Alıcı Kuş, Seslerin Ayak Sesleri, Alıcı Kuşu Kardeşliğin, Ölüm Yok ki, Ay Ayakta Değildi, Acı Ertelenirken, Yoksulduk Dünyayı Sevdik, Alıcı Kuşu Kardeşliğin, Ay Kar Toplamaz ki, Eski Yağmurları Dinliyorum

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

CAHİT İRGAT (1915 - 1971)

- Sanatçı şiirleriyle tanınmaktadır. Sanatçı, 1950 yılında Bırakılan Çocuk filmini yönetmiş ve şiirlerinin dışında bir de roman yazmıştır. Servet-i Fünun, Uyanış, Gündüz, Yürüyüş, Ant, Yığın, Yaprak gibi dönemin önemli edebiyat ve şiir dergilerinde çıkan şiirlerle, toplumcu "40 Kuşağı"nın önde gelen şairleri arasındaki yerini almıştır.
- İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımı, insanlar üzerindeki etkilerini öyküleyerek, yalın ve gerçekçi bir dille gözler önüne sermiştir.
- Cahit Irgat şiirin yanı sıra tiyatro yazıları ve roman da yazmıştır.

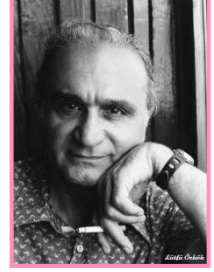
ESERLERİ

- Şiir:** Bu Şehrin Çocukları, Rüzgârlarım Konuşuyor Ortaklık, Irgat'ın Türküsü
- Roman:** Geri Dönemezsin, İnsan Kafesi
- Anı:** Çok Yaşasın Ölüler

NEYAZİ AKINCIOĞLU (1916 - 1979)

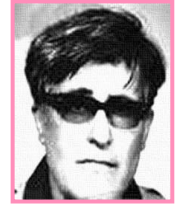
- Kırklareli'nin Kurudere köyünde doğmuştur. 1979 yılında Kırklareli'nde ölmüştür. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Kırklareli'nde avukatlık yapmıştır.
- Halk şiiri geleneğinden beslenen toplumcu şiirleriyle tanınmıştır. 1940 kuşağı toplumcu şairleri arasında yer almıştır. İnsan, Ses, Yeni Edebiyat ve Yürüyüş gibi dergilerde şiirleri yayımlanmıştır.
- Asım Bezirci onun için, "Akıncioğlu, Nazım Hikmet'ten sonra ama Enver Gökçe ve Ahmet Arif'ten önce halk şiirinden yararlanan ilk toplumcu şairdir" der.
- İlk şiirlerini "Haykırışlar" adlı kitapta toplamıştır. 1970'lerde yayınladığı şiir çalışmaları ile yeniden adından söz ettirdi. Şiirleri ölümünden sonra **Umut Şiirler** adıyla 1985 yılında kitaplaştırıldı.

ÖMER FARUK TOPRAK (1920 - 1979)

- 1940 kuşağının toplumcu-gerçekçi şair, romancı ve öykü yazarıdır. Başlangıçta ölçülü, uyaklı, duygusal nitelikli şiirler yazmıştır. Ardından toplumsal gerçekçi şiire yönelmiştir. Toplumcu sanatçıların bir araya geldiği "Yürüyüş" dergisinin son sayılarını çıkarmıştır.
- Sanatçının **şiir** türünde "İnsanlar, Hürriyet, Dağda Ateş Yakanlar, Susan Anadolu ve Ayışığı" adlı eserleri bulunur.
- Ayrıca **roman** alanında "Tuz ve Ekmek, Karşı Pencere"; **öykü** türünde "Gönen Öyküleri" ve **anı** türünde "Duman ve Alev" adlı eseri bulunur.

ENVER GÖKÇE (1920 - 1981)

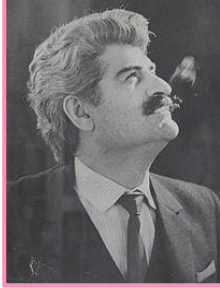

- Ankara Gazi Lisesi'ni bitirdi. Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. İlk şiiri 1943'te "Ülkü" dergisinde yayınlanmıştır. Daha sonra Ülkü, Yurt ve Dünya, Ant, Gün, Söz, Yağmur ve Toprak, Yeryüzü gibi dergilerde şiirleri, yazıları çıkmıştır.
- Türk şiirinde **1940 kuşağı** ya da **Acılı Kuşak** olarak anılan toplumcu şairlerin önde gelen temsilcileri arasında yer almıştır.
- Sanatçı kendi yazdığı şiirler dışında Pablo Neruda'dan şiirler de çevirmiştir.
- Enver Gökçe'nin eserleri arasında "Dost Dost İlle Kavga, Panzerler Üstümüze Kalkar, Şiirler, **Eğin Türküleri**, Enver Gökçe-Bütün Şiirleri" vardır.
- Sanatçının **masal derlemeleri** arasında "Usta Nazar, Şehzade ve Üç Turunçlar" adlı çalışmaları da bulunmaktadır. Yazarın "Yusuf ile Balaban Destanı" (şiir/destan) da vardır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

HASAN HÜSEYİN KORKMAZGİL (1927 - 1984)

- Sivas'ta doğan şair, toplumcu-gerçekçi şiirin önde gelen temsilcilerinden biridir. Lise yıllarında şiir yazmaya başlayan Hasan Hüseyin'in ilk şiiri 1959'da Dost dergisinde çıktı. Bu yıllarda mizahi hikâyeleri de yayımlandı. Kavel adlı kitabı ile 1964 Yeditepe Şiir Armağanı'nı, Kızılkığu ile TRT'nin 1970 Sanat Başarı Ödülü'nü, Filizkırın Fırtınası ile 1981 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü'nü ve Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü almıştır.
- Sanatçının şiir kitapları arasında "Acıyı Bal Eylemek, Oğlak, Kızılırmak, Temmuz Bildirisi, Kepçemin Karasında Bir Ak Güvercin Ağlasın Ayşafağı, Haziran'da Ölmek Zor, Filizkırın Fırtınası, Acılara Tutunmak Kızılkığu, Tohumlar Tuz İçinde adlı kitapları bulunur
- Ayrıca mizahi hikâye türünde "Öhhöö, Made in Turkey Bıyıklar Konuşuyor" adlı eserleri de vardır.

MEHMET BAŞARAN (1926 - 2015)

- 1950'li ve 1960'lı yıllarda güçlenen köy edebiyatı hareketinin şiirdeki önde gelen temsilcilerinden birisidir. İlk şiiri Köy Enstitüleri Dergisi'nde yer aldı. Adam Sanat, Gösteri, Kıyı, Varlık, Yansıma, Yeditepe, Yeni Biçem, Yeni Ufuklar, Yücel dergisinde şiirlerini yayınladı.
- Şiirlerinde direnme ve umut temalarını iç içe işledi. Aynı temalar gözlem ve deneyimleriyle bütünleşmiş olarak **Ahlat Ağacı** ve **Nisan Haritası**'ndan sonra şiir kitaplarına damgasını vurmuştur.
- Sanatçının ayrıca "Yüreğinin Sesi Zeytin Ülkesi, Eylülün Kızgın Soluğu, Günler Tuz Rengi, Gök Ekin, Pıtraklı Memleket, Kocakent, Yasaklı" adlı eserleri de bulunmaktadır.

OKUMA PARÇASI

Hasretinden Prangalar Eskittim

Seni anlatabilmek seni.
İyi çocuklara, kahramanlara.
Seni anlatabilmek seni,
Namussuza, halden bilmeze,
Kahpe yalana.
Ard- arda kaç zemheri,
Kurt uyur, kuş uyur, zindan uyurdu
Dışarıda gürül gürül akan bir dünya...
Bir ben uyumadım, kaç leydim bahar,
Hasretinden prangalar eskittim.
Saçlarına kan gülleri takayım,
Bir o yana, bir bu yana...
Seni bağırabilsem seni,
Dipsiz kuyulara.
Akan yıldıza
Bir kibrit çöpüne varana.
Okyanusun en ıssız dalgasına
Düşmüş bir kibrit çöpüne.
Yitirmiş tılsımını ilk sevmelerin,
Yitirmiş öpücükleri,
Payı yok, apansız inen akşamdan,
Bir kadeh, bir cigara, dalıp gidene,
Seni anlatabilsem seni...
Yokluğun, Cehennemin öbür adıdır
Üşüyorum, kapama gözlerini...

Ahmet Arif

İçerde

Haberin var mı taş duvar?
Demir kapı, kör pencere,
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim,
Haberin var mı?
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cigaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...

Ahmet Arif

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

Gül Türküsü

Gül diyorsam, durmadan
Bilinçaltı bahçemde bir
Ezik gül kaldığından belki
Çocukluğumun Mayıs dalından
Kim bilir?
Gül diyorsam bir zaman
Nedim'in övdüğü bir
O çok uzaklarda saraylı
Lale bahçelerinde soyut
Osmanlı gül değildir.
Gül diyorsam, ne zaman
Büyükannem bir
Avuç can eriğiyle birlikte
Üç yaprak çiy tanesi de
Getirir.
Gül diyorsam, hani Haziran
Hani şimdi açan bir
Gerçek güldür gündelik
Yapraklarını gül bitleri
Yiyip bitirir...

Ceyhun Atuf Kansu

Seslerin Ayak Sesi

Kırlangıçlar dönecek yakında
Açılacak onurlu kapıları
Haziran sabahlarının
Ağırdan
Yer gök deniz nasıl bak
Birbirine karışacak
Çiçekler başı çekecek hey Nice
Sonra çocuklar
Balonlar uçurtmalar bulutlar ellerinde
Ardından
Beyazlar kırmızılar kayıklar
Yeşilde mavilikte
Ayak sesleri var başka işiteceksin
Bizlerin ayak sesinden
Toprağın var suların var ağaçların var

Arif Damar

Gelmeyen Bahar

Gel kardeşim, gel beri
Hey kurt hey kuş hey börtü böcek
Ah gidenler gelir mi geri
Açar mı bugün dört bahardır kanayan çiçek
Demek
Daha bizim yaşımda
İnsanlar ölecek

Enver Gökçe

Acılara Tutunmak

Acı çekmek özgürlükse
Özgürdük ikimiz de
O yuvasız çalığı
Bense kafeste kanarya
O dolaşmış daldan dala
Savurmuş yüreğini
Ben bölmüşüm yüreğimi
Başkaldıran dizelere
Kavuşmak özgürlükse
Özgürdük ikimizde

Elleri çığlık çığlık
Yan yana iki dünya
İkimiz iki dağdan
İki hırçın su gibi
Akıp gelmiştik
Buluşmuştuk bir kavşakta
Unutmuştuk ayrılığı
Yok, saymıştık özlemeyi
Şarkımıza dalmıştık
Mutluluk mavi çocuk
Oynardı bahçemizde

Hasan Hüseyin Korkmazgil

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

Ahlat Ağacı

Eşin dostun yaşıyor bak bahçelerde
Sen çıplak bir doruğun üzerindesin
Tam rüzgârın engini sardığı yerde
Yekpare bir mavilik üstünden akar
Altında köklerini sıkın toprak var
Dertleşir durursun gölgenle
Bazen öyle yakın geçer ki kayan yıldızlar
Halini soruverecekler sanırsın
Dağlır üstündeki yeşil sükül
Ümitte kımıldanırsın
Bakma sana bir ad verdiklerine
Yerle gök arasında bir karaltısın
Ve bütün dünya seni unutmuş
Sanki kim bilecek yaşadığını
Gelmese dallarına birkaç fakir kuş
Ne de dolmaz çilen varmış
İlk defa kırağı yaktı canını
Aşkı sonra bulutların
Rüzgârın cilvesi değil miydi
Döken yapraklarını
Durmuşsun kırların bir ucuna
Ah senin halin köylü hali
Yaşarsın kıraç toprakta
Servisimin misali

Mehmet Başaran

Salıncak

durup dinlenmeden akan bir ırmakla
binsek ağır dağının salıncağına
kolan vursak en hızlı rüzgârınla
ne güzel bir orman dolusu yeşil yaprakla
geçip gitmek kilometrelerce ıssızlığı
sen yaşamının türküsünü sümbüle sor
gömütlerin pembe çiçeklerini geride bırak
durup dinlenmeden ateşler yak
alevler sönse bile kalır biraz kor
yunus pir sultan dizeleriyle yaşıyor
okudukça bahar yağmuru çiseler içime

Ömer Faruk Toprak

Ben Sensiz Burda

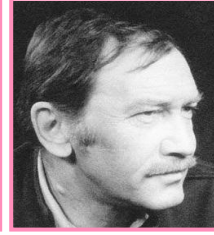
Yaslanıp omzuna gecenin
sabahı karşılar gibi,
ama dünyaya günaydın diyemeden.
Yatar gibi çimenler üstünde,
ama çimenlerin kokusunu alamadan.
Koşar gibi denize doğru,
ama denizde kulaç atamadan.
Uzanır gibi bir çocuğun başına,
ama çocuğun başını okşayamadan.
Tırmanır gibi gülbüz bir ağaca,
ama ağaçtan bir meyve koparamadan.
Kavuşur gibi eski bir dosta,
ama eski dostla kucaklaşamadan.
İş başında türkü söyler gibi,
ama sesimi ben bile duyamadan.

A.Kadir

Deli Kızın Türküsü

Sana büyük caddelerin birinde rastlasam
Elimi uzatsan tutsam götürsem
Gözlerine baksam gözlerine, konuşmasak
Anlasan
Elimi uzatsam tutamasam
Olanca sevgimi yalnızlığımı düşünsem-hayır
düşünmesem
Senin hiç haberin olmasa
Senin hiç haberin olmaz ki
Yağmur yağar akasyalar ıslanır
Bulutlar uçuşur geceleyin
Ben yağmura deli buluta deli
Bir büyük oyun yaşamak dediğin
Beni ya sevmeli ya öldürmeli
Yitirmeli büyük yolların birinde ne varsa
Böcekler gibi başlamalı yeniden
Bu Allahsız bu yağmur işlemez karanlıkta
Yan garipliğine yürek yan
Gitti giden... **Gülten Akın**

İKİNCİ YENİ HAREKETİ (1950)

İKİNCİ YENİ HAREKETİ

- Ülkü Tamer
- Cemal Süreya
- Ece Ayhan
- Sezai Karakoç
- Edip Cansever
- Turgut Uyar
- İlhan Berk

- 1950'den sonra **Garip** akımına ve 1940 kuşağının **toplumsal** gerçekçi kuşağına tepki olarak doğmuş bir edebi topluluktur.
- Garip'in tam tersi bir noktadan yola çıkan topluluk 1950 - 1955 yılları arasında varlık göstermiştir
- Şiirde günlük yaşam yerine **bilinçaltına** ve **soyuta** önem vermişler. Şiirde anlama değil, **ses** güzelliğine önem vermişler anlam açıklığına karşı **anlam kapalılığını** savunmuştur.
- Basitlik, sadelik ve aleladelikten ayrılarak, **edebi sanatlara özgürlük** tanıdılar. Onlara göre şiirin amacı ahlak, erdem, gerçek gibi değerler ancak şiirin amacı bilinçaltı insanın dışı vuramadıklarını çağrıştırmak olmalıdır.
- Şiiri akıl ve anlamdan uzaklaştırmışlar, **duygu** ve **çağırışım**lara yaslanarak **soyut** ve **kapalı şiir** anlayışını benimsemişler.
- 1960'tan sonra şiirde mitolojik unsurlara yönelerek Eski Yunan kültürü ile Anadolu kültüründen esinlenerek tarihsel, toplumsal temaları işlediler.
- Konuşma dilinden uzaklaşmışlar, **süslü** ve **sanatlı** bir anlatımı benimseyerek şiirin dilini zorlaştırmışlardır.

- Garipçilerin aksine Halk kültüründen ve folklorundan kopmuşlar, aydınlara seslenen bir edebiyat oluşturmuşlar ve **sanat için sanat** anlayışını savunmuşlardır.
- Şiirde anlam ve musikiye önem vermişler; ölçü uyak ve redife sert çevirerek **serbest ölçüyü** kullanmışlardır.
- Şiirde açıklık yerine kapalılığa gerçek yerine hayali; somut yerine soyutu, gerçeğe karşı **gerçek üstücülük**; akla karşı **duygu** ve **çağırışımı** önemsemişlerdir.
- Şiirde öyküleyici anlatımdan uzak durmuşlardır; anlatıma önem vermişler ve sürrealistlerden etkilenmişlerdir. Şiirde büyük harf ve noktalama işaretlerini kullanma gereği duymamışlardır.
- İsim babası **Muzaffer İlhan Erdost**'tur. Akımın öncü şairi Ece Ayhan'a göre ise az kullanılan adı ile 'Sivil Şiir'dir. **İkinci Yeni**'nin doğuşunu sağlayan kitap ise Cemal Süreya'nın "**Üvercinka**" adlı eseridir. İlk örnekleri 1951 - 1959 tarihleri arasında **Pazar Postası** gazetesinde yayımlanmıştır. Gazete aynı zamanda **İkinci Yeni** şiirine beşiklik de etmiştir.
- Boşluk duygusu, sıkıntı, yalnızlık, yabancılaşma, yenilmişlik, içe kapanma, bunalım, bezginlik, şüphe, tiksime İkinci Yeni şiirinde en çok öne çıkan temalardır. İkinci Yeni, **kapalı**, sezdirmeli üslubu ile halktan, folklor, türkülerden, tabiat güzelliklerinden uzak bir şiirdir.
- I.Dünya Savaşı'nın doğurduğu bunalım sonucunda oluşan **dadaizm** ve **sürrealizm** akımları II. Yeni akımına kaynaklık etmiş; toplumsal ve şiirsel ortamın etkisi II. Yeni'yi oluşturmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

CEMAL SÜREYA (1931 - 1990)

- Asıl adı Cemalettin Seber'dir. Osman Mazlum, Ali Fakir, Dr. Suat Hüseyin, Hasan Basri, Cemasef, Charles Suares, Suna Gün, Ali Hakir, Hüseyin Karayazı, Adil Fırat, Genco Gümrak, Ahmet Gürsu, Birsan Sağanak gibi takma adlar da kullanmıştır.
- Süreya ikinci yeni şiirinin öncülerinden olup şiir, deneme, günlük ve antoloji türlerinde eserler vermiştir. Ancak şairliği ile tanınmıştır.
- İlk şiirlerinde **aruzu** kullanan şair, ikinci yeni hareketine katıldıktan sonra soyuta yönelmiş ve **serbest ölçüyü** kullanmıştır.
- Folklor Şiire Düşman** yazısında, halk edebiyatından taklit değil; özümseme yoluyla yararlanılması gerektiğini, aksi takdirde kalıpların egemen olduğu folklorun şiiri öldüreceğini ileri sürmüştür.
- Lirizm** ve **erotizm** onun şiirin özelliğidir. Şiirlerinde resim önemli bir yer tutar. Şiirlerinde mizah ve ironiye sıkça yer verir.
- İkinci yeni hareketinin önde gelen şair ve kuramcılarından sayılan Cemal Süreya'nın ilk şiiri "**Şarkısı Beyaz**" 1953'te yayımlanmıştır.
- İlk şiir kitabı **Üvercinka** ile Yeditepe şiir armağanını, ikinci kitabı **Göçebe** ile TDK şiir ödülünü kazanır. Şiirlerinde anlamsızlığı savunmuş buluş ve söyleyiş biçimiyle İkinci Yeni şiirinin ufku genişletmiş ve gelenekten yararlanmıştır.

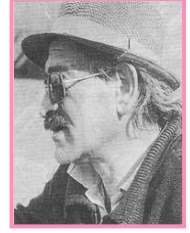

ESERLERİ

- Şiir:** Üvercinka, Göçebe, Beni Öp Sonra Doğur Beni, Sevda Sözleri, Sıcak Nal, Güz Bitiği, Uzaktan Seviyorum Seni, Korkarak Vinç
- Deneme:** Şapkan Dolu Çiçek, Günübirlik, Uzat Saçlarını Firigya, Günler, Güvercin Curnatası, Folklor Şiire Düşman, Papirüs'ten Başyazılar
- Günlük:** Üstü Kalsın, 1999.Gün

ECE AYHAN (1931 - 2002)

- 1959'da çıkan ilk kitabı **Kınar Hanımın Denizleri** ile büyük ilgi uyandırdı. Kendine özgü çağrışımlar ve göndermelerle örülü şiirleriyle hem Türk şiirinde hem de İkinci Yeni'nin içinde farklı bir kanal açtı. Şiirinin kilit noktası dildir.
- İkinci yeni şiirinin öncülerinden biri olmuş, Türk şiirine kapalı ve zengin hayal gücü olan bir anlayışı getirmiştir. Şiir dışında günlük ve denemeleri de bulunur.
- İkinci Yeni** akımının en çok tartışma yaratan şairlerinden biri olmuştur. 1960'lı yılların başından itibaren yenilikçi ve genç şair kuşaklarını, özellikle **Devlet ve Tabiat** adlı kitabıyla, derin bir biçimde etkilemiştir.
- Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Ece Ayhan öğrenimlerini **parasız yatılı** olarak ve ancak devlet bursuyla tamamlayabilmişlerdir. Ece Ayhan, İkinci Yeni'yi bu yüzden **parasız yatılılar** ya da **mülkiyeliler** hareketi olarak değerlendirir
- II. Yeni'nin "**sivil şiir, kara şiir, sıkı şiir**" olarak isimlendirilmesini ister. Şiiri, bir imgeler sanatı olarak görür. Düz yazı türüne de yönelir.

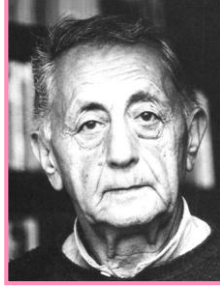
ESERLERİ

- Şiir:** Bakışsız Bir Kedi Kara, Devlet ve Tabiat, Zambaklı Padişah, Kınar Hanımın Denizleri, Sivil Şiirler, Yort Savrul, Ortodokslular
- Günce:** Başı Bozuk Günceler, Kolsuz Bir Hattat, Yalnız Kardeşçe, Yeni Defterler Dip yazılar

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

İLHAN BERK (1918 - 2008)

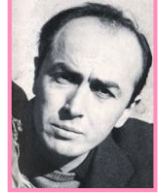
- İstanbul, Günaydın, Yeryüzü, Türkiye Şarkısı kitaplarındaki şiirlerinde geleceğe dönük toplumsal özlemleri dile getirdi. 1950'lerin ortalarında beliren genç şairleri etkiledi, onların bazı özelliklerinde de etkilendi. **İkinci Yeni** akımına katıldı.
- İlk şiirlerini uyanış dergisinde yayımlamıştır; sonra ikinci yeni şiirine katılarak topluluğun en önemli şairlerinden biri olmuştur.
- Şiir dışında şiir üzerine yazdığı yazılarıyla bilinen sanatçı, aynı zamanda modern dünya şiirlerinin bazılarını dilimize çevirerek kitaplaştırmıştır
- Sanatçının ayrıca günlük, deneme, antoloji ve çeviri türlerinde verilmiş eserleri de bulunur.
- Sanatçı **Kül** adlı eseri ile 1979 TDK Şiir Ödülü'nü, **İstanbul** adlı eseri ile 1980 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, **Deniz Eskisi** adlı eseri ile 1983 Yedi Tepe Şiir Armağanı'nı, **Güzel Irmak**, 1988 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Güneşi Yakanların Selamı, Köroğlu, Kül, Günaydın Yeryüzü, Deniz Eskisi, İstanbul, Güzel Irmak, Avluya Düşen Gölge, Galata, Âşıkane, Türkiye Şarkısı, **Galile Denizi**, Çivi Yazısı, Otağ, Taşbaskısı, Şenlikname, Atlas, **Delta ve Çocuk**, Şeyler Kitabı Ev, Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum, Tümceler Geliyorum, **Kitaplar Kitabı**, Çok Yaşasın Sayılar, Şeyler Kitabı Ev

EDİP CANSEVER (1928-1986)

- İlk şiiri 1944'te İstanbul dergisinde yayınlandı. İlk gençlik şiirlerini **İkinci Üstü** kitabında topladı. Bu şiirlerde varlıklı, her şeye yaşama sevinciyle bakan bir gencin avarelikleri, duyguları ön plandadır
- 1957'de yayınlanan **Yerçekimli Karanfil** ile kendisine özgü bir şiir evreni kurdu. **İkinci Yeni** akımının özgün örneklerini verdi.
- Şiirde tiyatrodan esinlenen diyaloglar kullandı. **Nerde Antigone, Tragedyalar, Çağrılmayan Yakup** bu türün ürünleridir.
- İkinci Yeni içindeki bazı şairler gibi anlamsızlığı savunmadı. Kapalı, anlaşılması güç, yine de anlamdan ayrılmayan bir şiire yöneldi. Çok farklı **imgeler** kullanırken düşünce ögesini göz ardı etmedi.
- İlk şiirlerini İstanbul dergisinden yayımlayan şair, ilk gençlik şiirlerini ise **İkindiüstü** adlı şiir kitabında toplamıştır. Bu şiirlerde varlıklı, her şeye yaşama sevinciyle bakan bir gencin avarelikleri, duyguları ön plandadır.
- İlk dönem şiirlerinde insanın büyük şehir karmaşasındaki bunalımlarını sevinç ve özleyişlerini, mutlu ve avare hayatlarını anlatmıştır.
- 1958'de **Yerçekimli Karanfil** ile Yeditepe Şiir Armağanı'nı, 1977'de **Ben Ruhi Bey Nasılım** ile Türk Dil Kurumu Şiir Ödülünü kazanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** İkinciüstü, Dirlik Düzenlik, Yerçekimli Karanfil, Umutsuzlar Parkı, Petrol, Çağrılmayan, Yakup, Şairin Seyir Defteri, Yeniden, Avucumda, Gün Dönüyor, Kirli Ağustos, Tragedyalar, Nerde Anti Güzel, Ben Ruhi Bey Nasılım, Sonrası Kalır, Seveda ile Sevgi, Oteller Kenti, Bezik Oynayan Kadınlar, İlyaz Şikâyetçileri, Gül Dönüyor Avucumda, Dirlik Yapan

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

TURGUT UYAR (1927 - 1985)

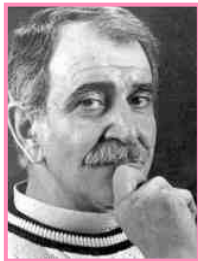

- İlk dönem şiirlerinde ölçü ve uyaklar kullanarak aşk, ayrılık ve ölüm bireysel temaları işlemiştir; daha sonra **ikinci yeni** şiirine katılarak bu topluluğun öncülerinden biri olmuştur.
- Şiir sanatını halk şiirinin deyişleri ve **divan** şiirinin nazım biçimlerinden faydalanarak geliştirmiştir ve şiirde sürekli bir arayış içinde olmuştur.
- Türk şiiri üzerine yazılar ve edebiyat eleştirileri bulunan şairin şiirleri birçok dile evrilmiştir.
- Hece ölçüsüyle yazdığı ve toplumsal konuları işleyen ilk iki kitabı **Arz-ı Hal** ve **Türkiye'm**'den sonra, **Dünyanın En Güzel Arabistanı**'yla bireyin iç dünyasına ve birey-toplum ilişkisine yönelmiştir.
- Tütünler Islak** ile 1963 Yeditepe şiir armağanını, **Kayayı Delen İncir** ile 1981 Behçet Necatigil şiir ödülünü, **Büyük Saat** ile 1984 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

ESERLERİ

- Şiir:** Arz-ı Hal, Türkiye'm, Tütünler Islak, Her Pazartesi, Dünyanın En Güzel Arabistan'ı, Divan, Toplantılar, Kayayı Delen İncir, Evrenin Yapısı, Büyük Saat

ÜLKÜ TAMER (1937 - 2018)

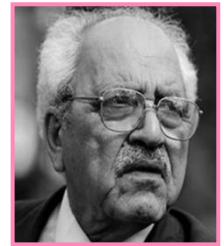

- İlk şiiri 1954'te Kaynak dergisinde yayınlanmıştır. Pazar Postası, Yelken, Yeditepe, gibi dergilerde çıkan şiirleri ile tanınmıştır. Gaziantep doğumludur.
- 1959'da basılan ilk şiir kitabı olan **Soğuk Otların Altında** ile başlayarak İkinci Yeni duyarlılığını yansıtan soyutlamalara yönelik, yoğun ve özgün bir imge anlayışı geliştirmiştir.

ESERLERİ

- Şiir:** Soğuk Otların Altında, Ezra ile Gary, Sıra-Göller, Ne Biliyorum, Gök Onları Yanıltmaz, Virgülün Başından Geçenler, İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür, Yanardağın Üstündeki Kuş
- Öyküleri:** Alleben Öyküleri, Çocukluğumdaki Bayramlar

SEZAI KARAKOÇ (1933)

- Diyarbakır'da doğmuştur. Ortaöğrenimini Maraş ve Gaziantep'te tamamlamıştır. Daha sonra Ankara Siyasal Bilimler Fakültesi'ne girmiştir. Mezun olunca İstanbul'a atanmış; Diriliş yayınlarını ve dergisini kurmuş, 1990'da da **Diriliş Partisi**'ni kurarak siyasete atılmıştır.
- Başlangıçta Pazar Postası'nda **İkinci Yeni** akımı doğrultusunda şiirler yazmıştır. Daha sonraki yıllarda kendi şiirine yönelmiş, yeni biçim araştırmalarına, değişik imgelerle kendine özgü, **mistik** ve **İslami** içeriğe yer veren eserleriyle kuşağının en iyi şairleri arasına girmiştir.
- Bir süre yeni İstanbul ve sabah gazetesinde fıkra yazarlığı yapan sanatçı, Şiir Sanatı ve Diriliş adlı edebiyat dergilerini çıkarmıştır.
- Şiir dışında düşünce, hikâye ve inceleme alanında da eserler vermiştir; Fransız şiirinden çeviriler yapmıştır. Şiirlerinde aşk, kadın, tasavvuf ve din konusu işlemiş; **Mona Roza** şiiriyle tanınmıştır.
- Yitirilmiş olan Türk inançlarını yeniden dile getiren şair; töreleri inançları yeniden değerlendirilmesini bilmiş ve mistik bir anlayışla memleket şiiri üzerine eğilmiştir.
- İlk şiirlerinde heceyi kullanmış daha sonra serbest şiire dönmüş ve kapalı anlatımı benimsemiş olan sanatçı İslamiyet ve mistisizmi hareket noktası olarak gören üstatlarımızdandır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Körfez, Şahdamar, Hızır Kırk Saat, Sesler, Taha'nın Kitabı, Gül Muştusu, Zamana Adanmış Sözler, Leyla ile Mecnun, Mona Roza, Kıyamet Aşısı, Şiirler, Alinyazısı Saati, Ayınler, Ateş Dansı
- 📖 **Şiir - düzyazı:** Mağara ve Işık
- 📖 **Öykü:** Meydan Ortaya Çıktığında, Portreler
- 📖 **Röportaj:** Tarihin Yol Ağzında
- 📖 **Düzyazı:** Yazılar, Ölümünden Sonra Kalkış, Makamda, Edebiyat Yazılar

ÖRNEK

Bitti O Sevda

Bitti o sevda kesildi çığlıkları martıların
Su gibi bitti, suya karşıt gibi bitti
İtti kıyıyı adına deniz dediğimiz şey
Unuttuk ikimiz de her türlü yetinmezliği
Kaybetti kumarda gözlerim
Kaybetti kumarda gözleri.
Bir kuru rüzgârlandı göğüs boşluğumuzda sanki
Uzaklaştı ağaçlar birbirlerinden
Yakınlaştı ağaçlar birbirlerine
Yani her soluk alıp verişimizde bizim
Bir mekik gibi kalbin
Bir mekiği gibi kalbim
İşleyip durdu bu yitkiliği yeniden.
Ne kaldı
Farkında mısın bilmem
Gündüzler
Gündüzler biraz azaldı.

Edip Cansever

Bakışsız Bir Kedi Kara

Gelir dalgın bir cambaz. Geç saatlerin
denizinden. Üfler lambayı.
Uzanır ağladığım yanıma. Danyal yalvaç için.
Aşağıda bir kör kadın
Hısım. Sayıklar bir dilde bilmediğim.
Göğsünde ağır bir kelebek
İçinde kırık çekmeceler.
İçer içki Üzüncü Teyze tavan arasında.
İşler gergef. İnsancıl okullardan kovgun.
Geçer sokaktan bakışsız bir
Kedi Kara.
Çuvalında yeni ölmüş bir çocuk.
Kanatları sığmamış.
Bağırır Eskici Dede. Bir korsan gemisi!
Girmiş körfeze.

Ece Ayhan

Tarla Kuşu

Ölümler geçiyor tarla kuşundan,
gagasından, kanatlarından,
tarlasından.

Düşünüyor tarla kuşu:

ölüm acaba bir tohum muydu?

Dalgalara tükürsen

bire bin verir deniz,

bu kan neleri çoğaltacak?

Ülkü Tamer

MONA ROZA

Mona Roza, siyah güller, ak güller

Geyvenin gülleri ve beyaz yatak

Kanadı kırık kuş merhamet ister

Ah, senin yüzünden kana batacak

Mona Roza siyah güller, ak güller

Ulur aya karşı kirli çakallar

Ürkek ürkek bakar tavşanlar dağa

Mona Roza, bugün bende bir hal var

Yağmur iğri iğri düşer toprağa

Ulur aya karşı kirli çakallar

Açma pencereni perdeleri çek

Mona Roza seni görmemeliyim

Bir bakışın ölmem için yetecek

Anla Mona Roza, ben bir deliyim

Açma pencereni perdeleri çek...

Zeytin ağaçları söğüt gölgesi

Bende çıkar güneş aydınlığa

Bir nişan yüzüğü, bir kapı sesi

Seni hatırlatıyor her zaman bana

Zeytin ağaçları, söğüt gölgesi

Zambaklar en ıssız yerlerde açar

Ve vardır her vahşi çiçekte gurur

Bir mumun ardında bekleyen rüzgar

Işıksız ruhumu sallar da durur

Zambaklar en ıssız yerlerde açar

Ellerin, ellerin ve parmakların

Bir nar çiçeğini eziyor gibi

Ellerinden belli oluyor bir kadın

Denizin dibinde geziyor gibi

Ellerin, ellerin ve parmakların

Zaman ne de çabuk geçiyor Mona

Saat onikidir söndü lambalar

Uyu da turnalar girsin rüyana

Bakma tuhaf tuhaf göğsü bu kadar

Zaman ne de çabuk geçiyor Mona

Akşamları gelir incir kuşları

Konar bahçenin incirlerine

Kiminin rengi ak, kimisi sarı

Ah! Beni vursalar bir kuş yerine

Akşamları gelir incir kuşları

Ki ben Mona Roza bulurum seni

İncir kuşlarının bakışlarında

Hayatla doldurur bu boş yelkeni

O masum bakışlar su kenarında

Ki ben Mona Roza bulurum seni

Kırgın kırgın bakma yüzüme Roza

Henüz dinlemedin benden türküler

Benim aşkı uymaz öyle her saza

En güzel şarkıyı bir kurşun söyler

Kırgın kırgın bakma yüzüme Roza

Artık inan bana muhacir kızı

Dinle ve kabul et itirafımı

Bir soğuk, bir garip, bir mavi sızı

Alev alev sardı her tarafımı

Artık inan bana muhacir kızı

Yağmurlardan sonra büyümüş başak

Meyvalar sabırla olgunlaşmış

Bir gün gözlerimin ta içine bak

Anlarsın ölümler niçin yaşarmış

Yağmurlardan sonra büyümüş başak

Altın bilezikler o kokulu ten

Cevap versin bu kanlı kuş tüyüne

Bir tüy ki can verir bir gülümse

Bir tüy ki kapalı gece ve güne

Altın bilezikler o kokulu ten

Mona Roza siyah güller, ak güller

Geyve'nin gülleri ve beyaz yatak

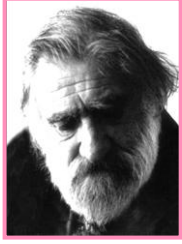
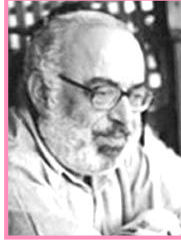
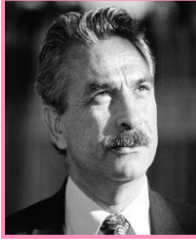
Kanadı kırık kuş merhamet ister

Aaahhh! Senin yüzünden kana batacak!

Mona Roza siyah güller, ak güller

Sezai Karakoç

İKİNCİ YENİ SONRASI TOPLUMCU ŞİİR (1960 - 1980)

II. YENİ SONRASI TOPLUMCU ŞİİR

- İsmet Özel
- Atıf Behramoğlu
- Refik Durbaş
- Nihat Behram
- Süreyya Berfe
- Özdemir İnce
- Kemal Özer
- Can Yücel
- Coşkun Ertepinar
- Ahmet Telli

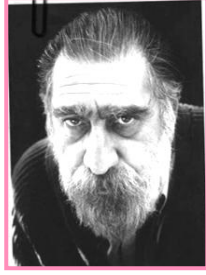
- 1960 sonrası toplumcu şiir de denir. Dil ve anlatımda II. Yeni şiirinde görülen aşırılıklardan kaçınılmıştır.
- 1960 sonrası toplumcu şairler "İkinci Yeni"yi eleştirmiş, **toplumcu şiiri** savunmuşlardır. Toplumsal temalar ağırlık kazanmış, yeni teknik ve biçim arayışları ile dil zenginleşmiştir.
- Şiirlerde genel olarak güncel temalar işlenmişlerdir, toplumsal duyarlık konusunda mesajlar verilmiştir. II. Yeni şiirinin bunalım ve yalnızlık temalarının yerini umut, güzel günler beklentisi, mücadele, direniş gibi temalar almıştır.
- 1960-1980 döneminde Türk şiirinde 1960 İhtilali'nden sonra yenilikler oluşmaya başlar. Ülke ve yurt sorunları tekrar gündeme gelir.
- Soyuttan somuta, anlamsızlıktan anlamlıya doğru bir yöneliş başlar. Düşün ve yazın alanımızda yeni bir dönem başlar. Kültür ve sanat alanında toplumsallaşma yaşanır.
- 1960 dönemi şiirimizde yenileşme ve özgürleşme dönemidir. Bu dönem şairleri, şiirde, dil, imge ve biçim yönünden bir yapı kurmaya çalışmışlardır.

- Çeviri eserlere ve bilimsel düşüncenin kaynaklarına yönelirler. Soyut şiir yerine **somut şiir** önemsenir.
- Mevcut düzeni sorgulayan bu anlayış, gücünü anamalcı ve sömürücü düzene karşı çıkmaktan alır. Sınıfsızlaşmış bir toplum kuruluncaya kadar bu karşı çıkış devam edecektir ve şair, vicdanını rahatsız eden bu düzeni korumaya çalışan güçlerle sürekli çatışma halinde olacaktır.
- Atıf Behramoğlu, İsmet Özel, Süreyya Berfe, Afşar Timuçin, Turgay Gönenç gibi şairler Yelken dergisi etrafında toplanıp şiirlerini yayımlar.
- **1960 kuşağı** şairleri, çağdaş Türk şiirinin oluşumunda etkili olmuştur. Bu akımın şairleri "II. Yeni"yi eleştirmiş, **toplumcu şiiri** savunmuşlardır.
- İsmet Özel ve Atıf Behramoğlu'nun 1970 - 1971 yıllarında çıkardıkları **Halkın Dostları** dergisi de bu anlayışın bir parçası olmuştur. Bu dönemde II. Yeni etkisinden sıyrılarak düşünce yapılarını oluşturmaya çalışan şairler arasında kemal Özer, Hilmi Yavuz, Özdemir İnce de sayılabilir.
- Umut, direnme, sorgulama, geleceğe inanç gibi temalar işlediler. Bu sanatçılar biçimden çok içeriğe önem verdiler.
- Şiir; politik kaygı ve tepkilerin anlatım aracı olmuştur. Şiirde kitleleri harekete geçiren bir güç olarak yararlanılarak gerçekçi şiirin etkilerini taşırlar.
- Serbest nazım geleneğini sürdürdüler. Toplumun sözcüsü olarak bireyin özgürlük arayışını dile getirdiler. Politik ve sosyal mesajla slogan üslubuyla düşünceler ortaya konulmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

CAN YÜCEL (1926 - 1999)

- Millî Eğitim Bakanlığı yapan Hasan Âli Yücel'in oğludur. Edebiyata şiirle başlamıştır ve çeşitli dergilerde yayınlanan şiirlerini 1950'de basılan ilk şiir kitabı **Yazma** da toplar.
- 1973'te basılan ikinci şiir kitabı **Sevgi Duvarı**'nda imge, sözcük, anlam üçlüsünün birbiriyle dengelen-diği insan - doğa ilişkilerini konu alan şiirleri ile dikkat çekmiştir.
- 1974'te çıkan üçüncü kitabı **Bir Siyasinin Şiirleri**, önceki dönemlerin bileşkesiydi. Bu şiirlerde ceza evinden dışarıya dönük gözlemlerini, izlenimlerini, duygu ve düşüncelerini politik kimliğini de sorgu-layarak yansıtmıştır.
- Hiciv gücü ve sözcük oyunları ile eriştiği dil ustalığı, geniş kültürüyle beslenen şiirini yeni boyutlara ulaştırdı. Halk ağzı, **türküleri** ve deyişlerinden de yararlandı. Şiirin dışında **tiyatro** oyunları da çevirmiştir.
- Siyasi yönü ağır basan şiirlerini en dikkat çeken özelliği ise argo ve küfürle dolu bir dil kullanmasıdır.

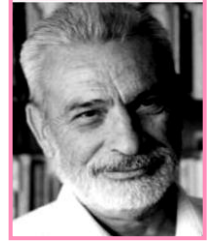
ESERLERİ

- Yazma
- Sevgi Duvarı
- Bir Siyasinin Şiirleri
- Ölüm Ve Oğlum
- Rengârenk
- Can Feda
- Kısa Devre
- Seke Seke
- Güle Güle
- Gece Vardiyası
- Kuzgunun Yavrusu
- Şiir Alayı
- Gökyokuş
- Beşibiyerde
- Biraz Alışım

Can Yücel

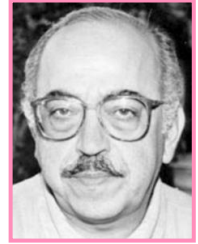
İSMET ÖZEL (1944 ---)

- Başlangıçta toplumcu-gerçekçi bir anlayışı benimsemiştir. 1960'larda sembolere bağlı şiirler yazmıştır, önce Marksist, sonra da 1974'ten itibaren dindar şairler arasında yer almıştır.
- "Geceleyin Bir Koşu, Evet İsyan, Cinayetler Kitabı" yazarın toplumcu-gerçekçi bir anlayışla yazdığı ilk dönem şiirlerini topladığı kitaplarıdır.
- "Cellâdım Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar", şairin toplumcu şiirden mistik şiire yöneldiği ikinci dönem şiirlerini topladığı eseridir.
- Şairin ayrıca "**Erbain, Bir Yusuf Masalı**" adlı şiir kitapları da bulunmaktadır.
- Şiir dışında deneme alanında da eserler vermiş olan İsmet Özel, "**Taşları Yemek Yasak**" adlı denemesiyle 1985'te Türk Yazarlar Birliği yılın deneme yazarı ödülünü kazanmıştır.

SÜREYYA BERFE (1943 ---)

- İlk dönem şiirlerini Süreyya Kapınak imzasıyla ve **İkinci Yeni** şiirinin etkisiyle yazmıştır. Şiire İkinci Yeni şiirinin etkisiyle başlayan şair, 1960 sonrası **toplumcu şiirin** önemli simalarından biri olarak tanınmıştır.
- Daha sonraki şiirlerinde halk şiiri olanaklarından faydalanarak gerçekçi temaları içten bir söyleyiş ile vermeye çalışmıştır.
- Nitekim ilk şiir kitapları olan **Gün Ola** ve **Savrulan** adlı eserlerinde Anadolu'nun bir köyünde kısa bir süre gördüğü olay ve durumları ele almıştır.
- Başlıca eserleri arasında "**Gün Ola**, Savrulan, Ruhumun, Kalfa, Ufkun Dışında, Hayat ile Şiir, Nâbiga, Seni Seviyorum, Folklor Söyledi Ben Yazdım, Çıkırcık" bulunmaktadır.

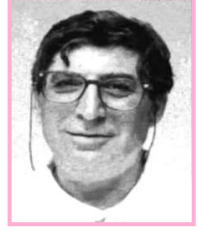

ATAOL BEHRAMOĞLU
(1942 ---)

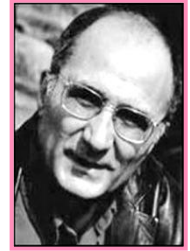
- İlk şiirleri **Ataul Gürus** takma adıyla Yeni Çankırı, Yeşil Ilgaz, Çağrı gibi yerel gazete ve dergilerde yayınlandı. Yükseköğrenimi sırasında Yapraklar, Dost, Evrim, Ataç gibi dergilerde çıkan şiirleriyle dikkat çekti. İlk şiirlerinde takma adı olan Ataul Gürus'u kullanmıştır.
- İlk şiir kitabı "**Bir Ermeni General**" 1965'te basıldı. Gençlik dönemi şiirlerinde Orhan Veli, Attila İlhan ve **İkinci Yeni** şiirinin ortak özellikleri etkindir.
- Gerçek şiir kimliği 1965 – 1971 arasında Papirüs, Şiir Sanatı, Yeni Gerçek, Yeni Dergi ve Halkın Dostları'nda çıkan şiirleriyle oluşturmuştur.
- Bu şiirlerde toplumcu, etkin bir edebiyat anlayışının örnekleri yer aldı. Toplumcu gerçekçi şiir ilkelerine yönelmiş, şiirini yeni biçim ve tema arayışlarıyla beslemiştir.
- Şiir, çeviri, edebiyat ve kültür üzerine yazdığı yazılar ve antoloji çalışmalarıyla tanınmıştır.
- Halkın Dostları**'nı İsmet Özel'le birlikte çıkarmaya başlamışlardır. Fakat dergi 12 Mart askeri muhtırası'nın ardından kapatılmıştır. 1975'te kardeşi Nihat Behram ile çıkardıkları edebiyat-kültür dergisi **Militan** büyük ilgi görmüştür.
- Toplumcu gerçekçi şiir anlayışına bağlı olan şair, şiirlerini "**Aşk İki Kişiliktir**, Yaşadıklarımın Öğrendiğim Bir Şey Var, Bir gün Mutlaka, Bir Şey Var, Mustafa Suphi Destanı, **İyi Bir Yurttaş Aranıyor**, Eski Nisan" adlı kitaplarda toplamıştır.
- Sanatçının gezi türünde Başka Gökler Altında oyun türünde "**Lozan**", anı türünde ise "Aziz Nesin'li Fotoğraflar" adlı eserleri bulunur.
- Deneme alanında "Yaşayan Bir Şiir, Şiirin Dili-Anadili, Mekanik Gözyaşları, Nazım'a Bir Güz Çelengi, Kardeş Türküleri" adlı eserleri de bulunur.
- Rus edebiyatından birçok eseri Türkçeye çevirmiş; "**Son Yüzyıl Türk şiiri Antolojisi**" adlı eseri vardır.

REFİK DURBAŞ (1944 ----)

- 1944'te Erzurum'un Pasinler ilçesinde doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini bitirmeden ayrılmıştır. Alan 67, Devinim, Evrim, Gösteri, Sanat Olayı, Soyut gibi dergilerde şiirleri yayınlanmıştır.
- İkinci Yeni esintisi ile başladığı şiir yaşamı, zamanla toplumcu yönelim kazanmıştır.
- Günümüz şiirin temsilcilerindendir. İkinci Yeni esintisi ile başladığı şiir yaşamı, zamanla toplumcu bir yöne kaymıştır. Kendine özgü dili ve benzetmeleriyle dikkat çeker. Anlam kadar biçime de önem veren şiirler yazmıştır.
- Çarşıların, pazar yerlerinin, çay evlerinin dünyasını yansıtan şair olarak tanınır.
- Eserleri arasında **Kuş Tufanı**, Hücremde Ay Işığı, **Çırac Aranıyor**, İkinci Baskı, **Çaylar Şirketten** bulunur.
- Denizler Sincabı, Kırmızı Kanatlı Kartal, Nereye Uçar Gökyüzü, Adresi Uçurum, Tilki Tilki Saat Kaç, İstanbul Hatırası adlı eserleri de vardır.

NİHAT BEHRAM (1946 -)

- Asıl adı Mustafa Nihat Behramoğlu'dur. 1975'te ağabeyi Ataul Behramoğlu ile birlikte **Militan** dergisini çıkarmıştır. 1972'de çıkardığı ilk şiir kitabı **Hayatımız Üstüne Şiirler** yasaklanmıştır ve yazdıklarından ötürü 12 Mart Dönemi'nde iki yıl askeri cezaevinde tutuklu olarak yatmıştır.
- Cezaevinden çıktından sonra bir süre gazetecilikle uğraşmıştır. Vatan gazetesinde ele aldığı Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın yaşamlarını ve mücadelelerini anlatan yazı dizisi **Darağacında Üç Fidan** adıyla bilinir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

- Bugüne değin 12 şiir kitabı yayımlanmıştır. İsviçre'nin Basel şehrinde yaşamakta ve Yurt gazetesinde köşe yazıları yazmaktadır.

ESERLERİ

- **Şiir:** Hayatımız Üstüne Şiirler, Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar, Dövüşe Dövüşe Yürünecek, Hayatı Tutuşturan Acılar, Irmak Boylarında Turaç Seslerinde, Savrulmuş Bir Ömrün Günlerinde, Ay Işığı Yana Yana, Cenk Çeşitlemeleri, Kundak, Ölülerimiz
- **Roman:** Gurbet, Lanetli Ömrün Kırangıçları, Kız Ali
- **Anı:** Darağacında Üç Fidan, Ser Verip Sır Vermeyen Bir Yiğit, Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar

ÖZDEMİR İNCE (1936 ----)

- İlk şiiri 1954'te "Kaynak" dergisinde yayınlanmıştır. Pazar Postası, Türk Dili, Değişim, Dost, Şiir Sanatı, Papirüs, Soyut, Türkiye Yazıları, Milliyet Sanat, Yusufçuk, Adam Sanat gibi dergilerde yayınlanan şiirleriyle tanınmıştır.
- Şiir üzerine kuramsal yazılar ve değişik konularda denemeler, eleştirel denemeler yazmıştır.
- Şiirleri birçok dile çevrilmiştir. "Kargı, Tutanaklar, Kiraz Zamanı, Karşı Yazgı, Rüzgâra Yazılıdır, Elmanın Tarihi, Kentler, Yedi Deryalar Geçsen, Siyaset-name, Eski Şiirler, Hayat bilgisi, Zorba ve Ozan, Başak ile Terazi, Burçlar Kuşağı, Can Yelekleri Tavandadır, Gündönümü" adlı şiir kitapları bulunur.
- Sanatçının ayrıca deneme alanında "Tabula Rasa, Şiir ve Gerçeklik, Çile Törenleri, Yedi Canlı Cumhuriyet, Cehaletin Rönesansı, Egemenlik Cehaletindir, Dinozorca" adlı eserleri de bulunur.
- Sanatçının ayrıca şiir, roman ve oyun çevirileri de bulunmaktadır. "Simyacı, Karar Gecesi, Bir Sürgün Ana" bu çevirilerinden sadece birkaçıdır.

KEMAL ÖZER (1935 - 2009)

- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı okudu. Yazıları, henüz öğrenciyken yayımlanmaya başladı. Üniversiteden arkadaşları ile birlikte, 1956–1960 yılları arasında A dergisini çıkarmıştır.
- 1972'den itibaren yayımlanmaya başlanan Yeni A Dergisi'nin kurucuları arasında bulunmuştur.
- İlk dönemlerinde İkinci Yeni hareketi içinde yer almıştır. Daha sonra toplumcu gerçekçiler arasında yer almıştır.

ESERLERİ

- **Şiir:** Gül Yordamı, Ölü Bir Yaz, Tutsak Kan, Kavganın Yüreği, Yaşadığımız Günlerin Şiirleri, Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya, Geceye Karşı Söylenmiştir, Kimlikleriniz Lütfen, Araya Giren Görüntüler, Sınırlamıyor Beni Seveda, İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle, Bir Adı Gurbet, Onların Sesleriyle Bir Kez Daha, Sevdalı Buluşma

ÖRNEK

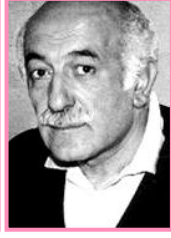
DENİZ ORAKÇISI

Sor kendine bir sabah,
av hazırlığına başlarken;
sulara kim salar ilk güneşi
sen kayığına binmesen,
orağını almasan eline
ilk ürünü kim biçer denizden?

Kent niye bir büyük gergeftir,
geçirmiş ilmiğini alın terine?
Niye aç ağızlarından örülü
bir martı çılgıdır gök;
iner kalkar başının üzerinde,
küçük dalışlarla yoklar tekneni?

Kemal Özer

1960 – 2000 ARASI MİSTİK DUYARLILIK ŞİİRİ (METAFİZİK EĞİLİMLER)

METAFİZİK EĞİLİMLER

- Hilmi Yavuz
- Cahit Zarifoğlu
- Erdem Beyazıt
- Nurullah Genç
- Sedat Umran
- Ebubekir Eroğlu

- Metafizik, felsefenin bir dalıdır. İlk felsefeciler tarafından "fizik bilimlerinin ötesinde kalan" anlamına gelen "metafizik" sözcüğü ile felsefeye kazandırılmıştır. İncelemeleri varlık, varoluş, evrensel, özellik, ilişki, sebep, uzay, zaman, tanrı, olay gibi kavramlar üzerinedir.
- Metafizik şiir, İngiltere'de özellikle 17. yüzyılda görülen bir şiir türüdür. Bu tür şiirler yazan şairlerin en önde gelenleri John Donne, George Herbert, Henry Vaughan ve Andrew Marwell'dir.
- Bu tür şiirler için "metafizik" nitelemesini ilk kez John Dryden kullanır. Dryden, John Donne'un, aşktan söz ederken bile doğal anlatımı bırakıp metafizik ifadelerle başvurduğunu ve böylece felsefi tartışmalara girdiğini söyler.
- Özellikle 17. yüzyılda İngiltere'de görülmüştür. Akla gelen ilk Metafizik şiir temsilcisi John Donne'dir. Kelime olarak ise metafizik kelimesini Dr. Samuel Johnson benimsetmiştir. Metafizik imgeyi temelde uyumsuzlukların uyumu şekline tanımlamıştır.
- Metafizik şiirde en uyumsuz durumlar bir araya getirilir ve böylece okuyucu şaşırtılır. Örnek olarak John Donne bir şiirinde sevgilileri pergelin ayaklarına benzetmiştir. Pergelin sabit ayağının iki sevgiliden birinin ruhunun olduğunu belirtmiştir.

- Türk edebiyatında tekke ve divan şairlerinde de bu mistik eğilim fazlasıyla görülmektedir. Yine Tanzimat döneminde Şair-i Azam olarak bilinen Abdülhak Hamit Tarhan, ölüm ve ölüm sonrası gerçeği birçok şiirinde dile getirmiştir. Bu nedenle şiirimizde metafizik ürpertiye işleyen ilk şairlerden olmayı da başarmıştır.
- Yine Tanzimat dönemi şairlerinden üstat Recai-zade Mahmut Ekrem de üç çocuğunun üst üste ölümünden sonra ölüm ve ölüm gerçeğini dile getirmiştir. Soyut konulara dönmüştür.
- Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde bizde mistik - ruhçu şiirin en büyük temsilcisi dediğimiz Necip Fazıl Kısakürek yetişecektir.
- Yine Necip Fazıl'ın yolundan giden Sezai Karakoç, Asaf Halet Çelebi de mistik duyarlılıkla şiir yazmışlardır.
- Necip Fazıl Kısakürek'ten etkilenen Fazıl Hüsnü Dağlarca ilk dönem şiirlerinde mistik duyuşla şiirler yazmıştır, ilk şiir kitabı olan "Çocuk ve Allah" bunun en güzel örneklerindendir.
- Enis Behiç Koryürek "Varidat-ı Süleyman Efendi" kitabıyla mistik şiirin güzel bir örneğini vermiştir.
- Türk edebiyatında Sezai Karakoç, Necip Fazıl ve Mehmet Akif Ersoy mistik şiir yazan şairler üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca Şeyh Galip, Fuzuli ve Yunus Emre mistik duyarlılıkla şiir yazanlar üzerinde etkili olmuştur.
- Türk şiirinde 1960'tan sonra İslamcı-mistik duyarlılıkla şiir yazan sanatçılar arasında Cahit Zarifoğlu, Hilmi Yavuz, Ebubekir Eroğlu, İsmet Özel, Nurullah Genç, Erdem Beyazıt bulunur.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

HİLMİ YAVUZ (1936 ----)

- İlk şiirleri Kabataş Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmeni Behçet Necatigil yönetiminde çıkan **Dönüm** dergisinde yayınlanmıştır. Bu dönemde daha çok İkinci Yeni akımının etkisinde **imgeci şiirler** yazmıştır.
- Sonraki yıllarda gelenekçilikle çağdaş bir bakışı kaynaştıran, biçim ve özün dengelendiği bir düzey sergilemiş. İslam mistisizmi, özellikle de tasavvufun yararlanarak kendine özgü bir çizgi oluşturmuştur.
- Şiir, inceleme ve deneme türlerinde eserler veren şair daha çok şairliği ile tanınmıştır. Modern şiiri, kültür tarihimizden besleyerek oluşturmuş; Batı, halk ve divan şiirinden yararlanmıştır.
- Şiirlerini** "Yaz Şiirleri, Hüzün Ki En Çok Yakışandır Bize, Zaman Şiirleri, Gizemli Şiirler, Gülün Ustası Yoktur, Erguvan Sözleri, Çöl Şiirleri, Akşam Şiirleri, Yolculuk şiirleri, Hurufi Şiirler ve Büyüsün Yaz" adlı kitaplarda toplamıştır.
- Deneme** ve inceleme alanında ise "Felsefe ve Ulusal Kültür, Roman Kavramı ve Türk Romanı, Kültür Üzerine, Yazın Üzerine, Denemeler Karşı Denemeler, Dil'in Dili, İstanbul Yazıları, Okuma Notları, Budalalığin Keşfi, Kara Güneş, Sözün Gücü, Yüzler ve İzler" adlı eserleri bulunur.
- Anı** türünde "Geçmiş Yaz Defterleri, Ceviz Sandığı Anılar, Bulanık Defterler" adlı eserleri vardır.

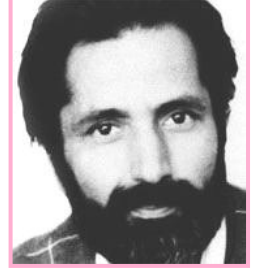
ÖRNEK

Çöl Öyküsü

'çöl' denilen o öyküsü
yazmak için konuşurken
sustum içimdeki türküyü...
anlasın doğan gün seni:
bir aşk ötekenden mi kalır?
âh, şiirin altın tüyü!
hangi yalnızlık kapatır beni

Hilmi Yavuz

CAHİT ZARİFOĞLU (1940 - 1987)

- Şiir, öykü, roman, günlük, oyun ve çocuk edebiyatı alanlarında eserler vermiş ve çeşitli gazetelerde yazılar yazmıştır. İnsanı ve hayatı bütün yönleriyle ele alan şiirlerinde çıkmazları ve bunalımları ile dikkat çeken bireyi aracılığı ile kendi yalnızlığını ve trajedisini işlemiştir.
- İlk şiirlerinde **İkinci Yeni** akımından etkilenmiş ve şiirlerinde Anadolu insanının acı, umut ve sevgisini yansıtmıştır. Son dönem şiirlerinde ise **insan sevgisi, toplumsal mutluluk** gibi temaları işler.
- Şiirlerinde anlam kapalılığına önem vermiştir ve şiirlerini ölüm - yaşam, iç - dış, doğa - kültür gibi zıtlıklar üzerine kurmuştur.
- Başlıca eserleri arasında **İşaret Çocukları, Yedi Güzel Adam, Menziller, Korku ve Yakarış** bulunur.
- Son yıllarda çocuk edebiyatına yönelmiştir. Çocuklar için yazdığı kitaplardan biri olan **Yürek Dede ve Padişah** adlı eseriyle 1984'te Türkiye Yazarlar Birliği'nce çocuk edebiyatı dalında yılın yazarı seçilmiştir.
- 1976'dan itibaren ise kendisi, Erdem Beyazıt, Rasim Özdenören, Akif İnan ve Nazif Gürdoğan'ın kurucuları olduğu **Mavera dergisinde** şiirleri, bir iki hikâyesi, senaryo çalışmaları yayınlanır.

ESERLERİ

- Şiir:** İşaret Çocukları, Yedi Güzel Adamlar, Menziller, Korku ve Yakarış, Gülcük, Ağaç Okul
- Roman:** Savaş Ritimleri, Ağaçkakanlar, Ana
- Hikâye:** İns, **Günlük:** Yaşamak
- Çocuk öyküler:** Serçe kuş, Kuşların Dili, Küçük Şehzade **Tiyatro:** Sütçü İmam
- Masal:** Yürek Dede ile Padişah, Motorlu Kuş
- Deneme:** Bir Değirmendir Bu Dünya

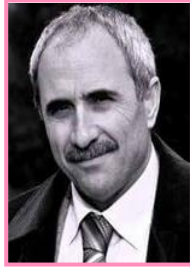
ERDEM BEYAZIT (1939 - 2008)

- 1939'da Kahramanmaraş'ta dünyaya gelmiştir. Şiirlerini Yeni İstiklal, Diriliş, Çıkış, Ma- vera gibi dergilerde toplayan sanatçının **Sebepe Ey, İpek Yolundan Afganistan'a, Ri- saleler** adlı kitapları bulunur.
- Söylev özelliği taşıyan şiirlerinde **mistik, dinsel, po- litik** temaları, II. Yeni Şiiri'nin dil ve biçim anlayışıyla birleştirilerek işlenmiştir.
- Şiirlerinde teknoloji çağında boğulan medeniyet ve sürekli değişen değerlere tok kavgacı ve destansı bir üslupla eleştirilerde bulunmuştur.
- 1983'te **İpek Yolundan Afganistan'a** adlı gezi kita- bıyla gazetecilik ödülünü ve 1988'de Türkiye Yazar- lar Birliği Şiir Ödülü'nü kazanmıştır.

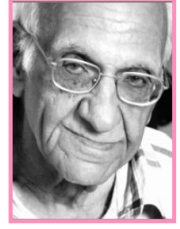
NURULLAH GENÇ (1960 ---)

- Nurullah Genç Horasan'da dün- yaya gelmiştir. 1983'te Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bi- limler Fakültesi İşletme Bölümü' nü bitirmiştir. Aynı üniversitede Yüksek Lisansını bitirerek dok- tor, doçent ve profesör unvanlarını almıştır.
- 1990'da **Yağmur** şiiri ile Türkiye Diyanet Vakfı Naat- ı Şerif Büyük Ödülü'nü kazanmıştır.
- İslami söylemin önemli temsilcilerindendir. Divan ve hece şiiri ile özgün bir imge meydana getirmiştir. Şiirlerinde hüznün, sonsuzluk, yalnızlık, aşk, ölüm, hasret gibi temaları işleyen Genç, İslami şiirin iki büyük temsilcisi Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'tan etkilenmiştir.
- Şiir kitapları arasında **Çiçekler Üşümesini, Nuyage- va, Yankı ve Hüzün, Aşkım İsyandır Benim, Siyah Gözlerine Beni de Götür, Yağmur, Aşk Ölümçül Bir Hülyadır, Hüznün Lalesidir Dünya** bulunur.

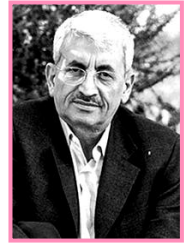
SEDAT ÜMRAN (1925 - 2013)

- 1925'te İstanbul'da doğmuştur. 1942'de Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdikten sonra bir süre İstan- bul Üniversitesi İktisat Fakül- tesine devam eden Ümrân, Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümüne geçerek, 1948'de bura- dan mezun oldu. Çeşitli kuruluşlarda memur ve çevirmen olarak çalışmıştır.
- Yeni Devir, Tercüman ve Türkiye gazetelerinde yazan Ümrân'ın ilk şiiri 1943'te Yedigün dergi- sinde yayımlandı. İlk şiir kitabı **Meş'aleler** yayını olarak 1949'da çıkmıştır.
- Çeşitli dergilerinde şiirleri ve çeviri şiirleri yayım- lanan Ümrân, **Lêke** isimli kitabıyla tanındı ve "**eş- yanın şairi**" olarak anıldı.
- Ümrân'ın, şiir kitaplarının yanı sıra Almancadan yaptığı çok sayıda çevirisi de bulunuyor.

EBUBEKİR EROĞLU (1950)

- Malatya'da doğmuştur. İlk denemelerinden sonra, Diriliş dergisinde yayınladığı 1969 şiirlerle edebiyat dünyasına girdi. Daha sonra şiirlerinden başka, çağdaş ve kültürel geçmişten gelen konu- lardaki yazıları, geniş bir yelpazeyi teşkil eden dergilerde yayınlanmıştır. Yönelişler dergisinin kurucularından biri olarak bu derginin yayın yönetmenliğini yapmıştır.
- Haftalık denemelerini Zaman gazetesindeki Açık Sayfalar başlıklı sütununda yayınlamaktadır. Bir dönem, Yeni Şafak gazetesinde de haftalık de- nemeler yazmıştır.
- Eserleri arasında **Kuşluk Saatleri**, Kayıpların Şarkısı, Yirmi Dört Şiir, **Şahitsiz Vakitler** adlı kitaplarda toplamıştır.
- Sanatçının deneme alanında da **Sevap Defteri**, **Muğlak Ölçekli Harita** adlı eserleri vardır.

OKUMA PARÇASI

Eylül

Eylül! Daha çocukluğumdan
beri size bakardım ben
bir yazın azalmakta olan
sözcüklerinden nasıl da
ansızın sökülürdünüz
bahçelerle ve kül
dolardı içim... Eylül!

Eylül! Kırılgan mevsim!
Cam hançeri güzün
dağılırdı kalbimde
birden gecenin ve gündüzün
perdesiyle örtülürdünüz
tenhayla ve tül
dolardı içim... Eylül!

Eylül! Unuttum sizi
dağ kızarı yol sararırdı
ve ben dönüşlere bakardım
o aman vermez belleğin
paramparça güldüğüydünüz
aynalarla ve gül
dolardı içim... Eylül!

Hilmi Yavuz

Dağlar

Burçlarında ceylan taşıyan yücelere ey
Aydın hüznün saati gözlerinden
Kuytu yerlerine sümbüller dökülen
Nergisler açan eteklerinde
Göklerden muştular indiren güvercinleriyle
Dorukları bembeyaz yaşmaklarıyla
Güneşe uzanan ağaçlarıyla
Zamanı hiç geçmeyecekmiş gibi donduran
Ey bir yanıla derin sulara dayanan
Ey dağlar neredesiniz ey.
Kim bizi senden koparan

Erdem Beyazıt

Ağaçlar

Ellerimin önündeki dallar da
Sarıldı yaprağa
Göremiyorum karşı yamacı
Erken mi yoldayım
Ben mi geciktim
Önümüzde bir çınar yükseliyor
Her gece atlılar geliyor ona
Destan söyleyip gidiyorlar
Esmerlikleri
Tutuşup kuruyan dudakları kalıyor sabaha

Dostum üşüyorum dedin üşüme
Korkuyorum -Korkma
Kaçıyorum -Kaçma
Ürperiyorum düşünceden -ürper

Sabah trafik çınara kim bakar
Kim geçer dallarından
Bahar mı geliyor komşunun balkonunda
Çamaşırlar renk rengârenk

Kızlar göğüslerini baharın ağacına
İlk açan çiçeğine dayadılar

Arılarla erkekler boğuşuyor
Arılarla uçan bütün çiçeklerle
Ayaklarında taşınan tozlarla
Akıyorlar alıp götürülürken
Yaprak evlerin içindeki dişiliklere

Dostum geç kaldın
Güneş ne gün doğacaksa
Söylediler duymadın geç kaldın
Otur ağla sonra soframda doy
Ekmek tut zeytin tat
Açlığını eğlerken sen
Bak nasıl ayçağın erleri
Savaşarak ve devirleri aşarak geldiler
Karanlığı karaladılar yolları tuttular
At tepmedeler
Kelime ettiler söz biletiler
Zorun yamanı kolayladılar

Cahit Zarifoğlu

HİSAR GRUBU (HİSARCILAR) (1950)

HİSARCILAR

- Mehmet Çınarlı
- Gültekin Samanoğlu
- Mustafa Necati Karaer
- Yavuz Bülent Bakiler
- Nevzat Yalçın
- Feyzi Halıcı
- İlhan Geçer
- Kerim Aydın Erdem
- Munis Faik Ozansoy
- Bekir Sıtkı Erdoğan
- Bahattin Karakoç
- Nüzhet Erman
- Ahmet Tufan Şentürk
- Yahya Akengin
- Yahya Benekay

- 1950'den sonra Mehmet Çınarlı'nın çıkardığı Hisar dergisi etrafında toplanan ve Garip şiirine tepki olarak doğan edebi topluluktur.
- Memleket edebiyatının bir devamı olarak belirli kavramları savunan ve yozlaşmaya karşı mücadelecî tavırlar ile dikkatleri çeken topluluk; milli ve manevi değerlere sahip çıkmıştır
- Şiirde milli ve manevi değerlere önem vermişler; aşk, doğa ve yurt sevgisi gibi temalar sade bir dille anlatılmıştır Şiirde ölçü, uyak ve redifi önemsemişlerdir; toplum için sanat anlayışını benimsemişlerdir.
- Hisar dergisini büyük bir fedakârlıkla yayımlayan ve bu dergi etrafında pek çok şairi toplayan **Mehmet Çınarlı** aruz veznini kullanan şairlerdendir. Şiirlerini "Güneş Rengi Kadehlerle, Gerçek Hayali Aştı, Bir Yeni Dünya Kurmuşum" adlı kitaplarda toplamıştır.

- **İlhan Geçer**, lirik şiirlerini "Büyüyen Eller, Belki, Bulut Geçti" adlı kitapta toplamıştır.
- Hisar dergisi etrafında yer alan şairlerden Faik Ali'nin oğlu olan **Munis Faik Ozansoy**'un ise "Büyük Mabedin Eşiğinde, Hayal Ettiğim Gibi, Yakarış, Yakınma, Bir Daha, Zaman Saati, Kaybolan Dünya" adlı şiir kitapları bulunur.
- Topluluk sanatçılarından **Gültekin Samanoğlu** şiirlerini "Alacakaranlık, Uzun Vuran Gölge" adlı kitaplarda toplamıştır.
- **Mustafa Necati Karaer** halk edebiyatı kaynaklarını başarı ile kullanmış ve yeni arayışları ile dikkat çekmiştir; şiirlerini "Sevmek Varken", "Güvercin Uçurmak", "Kuşlar ve İnsanlar" "Kerem ile Aslı" adlı kitaplarda toplamıştır.
- Geleneksel şiirin diğerlerinden yararlanarak memleket, tabiat, insan sevgisi ve milli duyguları işleyen **Yavuz Bülent Bakiler** de şiirlerini "Yalnızlık, Duvak, Seninle, Harman" adlı kitaplarda toplar.
- Batı'ya karşı millî sanat anlayışını savunmuşlardır. Hisarcılara göre sanat millî olmalıdır. Çünkü kendi milletinden kopmuş bir sanatın milletlerarası bir değer kazanması beklenemez.
- Hisarcılara göre sanatta yenilik asildir." Ne var ki bu yenilik arayışı, eskinin ret ve inkârı şeklinde yorumlanmamalıdır.
- Bu topluluğun temsilcilerine göre sanatçı bağımsız olmalıdır." Zira onun eseri, siyasi sistemlerin de ekonomik doktrinlerin de propaganda aracı değildir. Sanatçının dili yaşayan dil olmalıdır. Ölü kelimelere şiirde yer verilmemelidir. Çünkü bu kelimeler nesiller arasındaki köprüyü koparır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

MEHMET ÇINARLI (1925 - 1999)

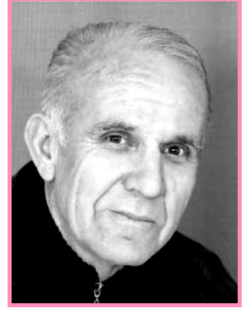
- Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı şair, denemeci, eleştirmenlerindendir. Aynı zamanda Hisarcılar akımının kurucusudur. 1925 yılında Karaman'ın Ermenek İlçesinde doğmuştur. 1999'da Ankara'da ölmüştür.
- Küçük yaşlardan itibaren edebiyatla ilgilenen Mehmet Çınarlı yazdığı ilk şiirlerini çeşitli gazete ve dergilerde yayınlamıştır. İlk sayısı 16 Mart 1950'de yayınlanan Hisar dergisinin ve **Hisarcılar** akımının kurucularındandır.
- Üniversitelerarası bir şiir yarışmasında **Sonbahar Duyguları** şiiriyle de birincilik kazanmıştır.
- Çınarlı, geleneğe bağlı bir şairdir. Aruz ve heceyle şiirler yazmıştır.
- **Şiirlerini** "Güneş Rengi Kadehlerle, Gerçek Hayali Aşkta, Bir Yeni Dünya Kurmuşum, Zaman Perdesi" Güzelliklere Doymam adlı kitaplarda toplanmıştır.
- Sanatçının **deneme** türünde ise Aynı Yolda, Halkımız ve Sanatımız, Söylemek Yaraşır, Mısralarda Gezinti adlı eserleri bulunur.

MUNİS FAİK OZANSOY (1911 - 1975)

- Faik Ali Ozansoy'un oğludur. Galatasaray Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Aynı zamanda Cumhuriyet dönemi şair ve yazarlarındandır. İlk şiiri 1930 yılında henüz lise öğrencisiyken çıkmıştır. Hisar dergisi çevresine girerek burada başyazılar yazdı.
- Bir duygu şairi olarak, Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar'daki şiir zevkini yakalamaya çalışmıştır. Eğitim ve sanat çevrelerine önemli katkılarda bulunmuştur.
- **Şiirlerini** "Büyük Mabedin Eşiğinde, Hayal Ettiğim Gibi, Yakarış, Bir Daha, Zaman Saati, Yakınma, Kaybolan Dünya" adlı kitaplarda toplar.

MUSTAFA NECATİ KARAER (1929 - 1995)

- Hisar şiirinin önde gelen temsilcilerindendir. 1938 yılından beri şiir yazmaktadır. İlk şiiri Yurdumun Dağlarına 1942 yılında Çınaraltı dergisinde çıkmıştır. Şiirlerini Çınaraltı, Erciyes, Bayrak, Nilüfer, Kaynak, Pınarbaşı, Doğu, Yedigün, Şadırvan, Türk Yurdu, Varlık, Türk Dili, Elif, Çağrı ve Hisar gibi sanat dergilerinde yayımlamıştır.
- Yaşayan Türkçe ile millî kültürle beslenmiştir, iç yapısı sağlam şiirler söylemiştir. "Sağlam bir dil yapısına sahip olan Karaer, şiirde bütünlük fikrine ve ahenge dikkat etmiştir.
- Olgunluk döneminde geleneksel halk şiirine ait nazım şekillerini daha az kullanmıştır, genellikle serbest ölçülü şiirler yazmıştır.
- Şiirlerinde yalnızlık, gurbet can sıkıntısı, hüznün, korku, sıla özlemi ve ölüm gibi temaları işlemiştir.
- Şiirleri arasında "**Sevmek Varken, Kuşlar ve İnsanlar, Güvercin Uçurmak**, Ses Mimarlarımızdan Şiirler, **Kerem ile Aslı** bulunur.

GÜLTEKİN SAMANOĞLU (1927 - 2003)

- Konya'da doğmuştur. 1948'de Çınaraltı dergisinde "O Kadın" adlı ilk şiiri yayımlanan Samanoğlu, 1959 yılından itibaren şiirlerinin sürekli yer aldığı Hisar dergisi şairleri arasında yer almıştır.
- Şiirinde geleneğe bağlı olarak hece veznini kullanmış olan şair, şiirlerini **Alacakaranlık, Uzun Vuran Gölge** adlı kitaplarda toplamıştır.
- Sanatçının ayrıca biyografi türünde **Cahit Sıtkı Tarancı, Kemalettin Kamu** adlı yapıtları da bulunmaktadır.

KERİM AYDIN ERDEM (1934 – 2004)

- Kerim Aydın Erdem, başta şiir olmak üzere, hikâye, oyun ve masal türlerinde değişik gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. Sanatçının şiir türünde Çoban Ateşi Gözlerin, Döner Dolaplar-da, Kırlangıç Ormanı, Sevgi Üstüne adlı kitapları bulunur.
- Yazarın ayrıca Gecenin Bir Saatinde adlı hikâye kitabı ve masal türünde ise Keloğlan ile Anası adlı yapıtı bulunmaktadır.

İLHAN GEÇER (1917 - 2004)

- Mustafa İlhan Geçer, 1950 yılında Munis Faik Ozansoy, Mehmet Çınarlı, Gültekin Sâmanoğlu, Mustafa Necati Karaer ile birlikte "Hisarcılar" grubunu oluşturmuş. Hisar dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapmıştır.
- Yurt güzellmeleri de yazmıştır. İçe dönük bir şair olan İlhan Geçer, "Şiir benim her şeyimdir; ümidim, tesellim ve mutluluğum." der.
- Şiirlerini **Büyüyen Eller, Yeşil Çağ, Belki, Hüz-zam Beste, Bir Bulut Geçti, Özlem Rıhtımı** adlı kitaplarda toplamıştır.

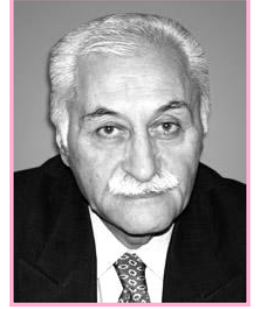
FEVZİ HALICI (1924 ----)

- Halk şiiri geleneğinden yararlanmış, saz şiiri tarzında şiirler yazmıştır. Memleket, din ve dostluk gibi konuları şiirlerinde işlemiştir. Anadolu insanının ince duyarlılığını şiirleştirmiştir. Son dönemde sevgi, aile ve çocuk şiirleri yazmıştır.
- Fevzi Halıcı Türkiye'de düzenlenen Âşıklar Bayramı'nın ikincisini tertip etmiş ve **Konya Âşıklar Bayramı**'nı gelenekleştirmiştir.
- Şiirleri arasında Bir Aşkın Şiirleri, İstanbul Caddesi, Günaydın, Gecenin Biri

YAVUZ BÜLENT BAKİLER (1936 - ----)

- Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Gazetecilik, yöneticilik ve avukatlık da yapmıştır. 1960 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra kısa bir süre Yeni İstanbul gazetesinde çalıştı. Hisar dergisi şairleri arasında yer aldı. Uzun süre Tercüman ve Türkiye gazetelerinde ise köşe yazıları kaleme almıştır.
- Bazı kanallarda "Sözün Doğrusu" programlarını hazırlayıp sunmuş olan şair, milliyetçi, muhafazakâr, gelenekçi bir tutum içinde millî kültür, örf ve âdetler, vatan, millet ve bayrak sevgisini işleyen şiirler yazmıştır.
- İlk şiirlerini Necip Fazıl ve Cahit Sıtkı'nın etkisinde yazmıştır, daha sonra kendi çizgisini yakalamış, özgün bir şair olmuştur.

ESERLERİ

- **Şiir:** Yalnızlık, Duvak, Seninle, Harman
- **Gezi:** Üsküp'ten Kosova'ya, Türkistan Türkistan
- **İnceleme:** Şiirimizde Ana, Sivas'a Şiir, Âşık Veysel, Elçibey, Mehmet Âkif'te Çağdaş Türkiye İdeali, Sözün Doğrusu 1-2, Sevgi Mektupları, Gidenlerin Ardından, Arif Nihat Asya İhtişamı

NÜZHET ERMAN (1928 - 1996)

- Şiirleri 1942 yılından başlayarak Yedigün, İnkılapçı Gençlik, Millet, Kaynak, Servetifûnun, Ülkü, Varlık, Hisar ve Türk Dili dergilerinde yayımlar.
- Konularını Anadolu'dan alan şair, şiirlerinde Anadolu halkının ızdırap ve çilelerini ve Anadolu sevgisini işler, işlenmeyi, hizmet götürülmeyi bekleyen yurt topraklarına sevgiyle yaklaşmıştır
- Şiir kitapları arasında Anadolu, Yeşil, A Benim Canım Efendim, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Hem Hürriyet Hem Ekmek, Türk, Halk Haktır bulunur.

BEKİR SITKI ERDOĞAN (1916 - 2014)

- Cumhuriyet dönemi şairlerinden olan Bekir Sıtkı; **divan** ve **halk şiiri** geleneğinden beslenerek şiirler yazmıştır. Halk şiiri geleneğini gününün koşulları ile bağdaştırarak hece ölçüsü ile bazen de aruz vezniyle şiirler kaleme almıştır.
- **50. Yıl Marşı**'nın sözlerini yazan sanatçının Hisar dergisinde yayımladığı **rubai** türünde şiirleri de vardır.
- Şiirlerini "**Bir Yağmur Bağladı, Dostlar Başına, Kışlada Bahar**" adlı kitaplarda toplamıştır.
- Türkçenin inceliklerini yansıtan duygulu şiirlerinden bazıları bestelenmiştir. **Rubai** türündeki şiirleri **Hisar** dergisinde yayımlandı.

OKUMA PARÇASI

Sen Sen Sen

Bir dağ başı yalnızlığı yaşıyorum yeniden
Dağ başı yalnızlığı ölümden beter.
Hiç kimse aramasa sormasa beni
Sen gelsen yeter.
Huzur ellerinin güzelliğidir.
Gözlerin karşımda mutluluk denizi
Her sabah soframızda ekmeğimizi
Sen bölsen yeter
Yüreğim seninle yaylalar kadar serin
Ne bir çizgi hasret, ne bir nokta gam
Yayla dumanı gibi gözlerime her akşam
Sen dolsan yeter.
Bende çaresizlik sonsuz kördüğüm
Bende sabır sende naz..
Gündüzünden vazgeçtim düşümde biraz
Bir yüz görümlüğü sen olsun yeter..
Duymasa da hiç kimse şair gönlümün,
Sende karar kıldığını..
Ve içimin şerha şerha yarıldığını,
Sen bilsen yeter

Kışlada Bahar

Kara gözlüm, efkârlanma gül gayri!
İbibikler, öter ötmez ordayım.
Mektubunda diyorsun ki: 'Gel Gayri!'
Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım.

Ah çekerim resmine her bakışta!
Bir mahzunluk var o boyun büküşte.
Emin ol ki, her sigara yakışta,
Sanki duman tüter tütmez ordayım...

Mor dağlara, karargâhlar kurulur;
Eteğinde bölük bölük durulur...
On dakika istirahat verilir;
Tüfekleri çatar çatmaz ordayım! ..

Dağlar taşlar bu hasretlik derdinde;
Sabır, sebat etmez gönül yurdunda!
Akşam olur, tepelerin ardında,
Daha güneş batar batmaz ordayım...

Aramıza dağlar girmiş koskoca!
Meraklanma, gönlüm dağlardan yüce...
Bir gün değil, beş gün değil, her gece,
Yatağıma yatar yatmaz ordayım...

Bahar geldi; koyun, kuzu koklaştı,
İki âşık, senelerdir bekledi...
Kara gözlüm, düğün dernek yaklaştı;
Vatan borcu biter bitmez ordayım!

Bekir Sıtkı Erdoğan

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

- Haydar Ergülen
- Murathan Mungan
- Sunay Akın
- Ahmet Erhan
- Salih Bolat
- Adnan Özer
- Lale Müldür
- Hüseyin Atlansoy
- Küçük İskender
- Sefa Kaplan
- Eniz Batur
- Hüseyin Ferhat

- Farklı şiir anlayışının temsilcilerini aynı zaman diliminde bir araya getiren bir dönemdir.
- Şairler genelde **kapalı** ve **karmaşık** bir anlatıma yönelmiş imge ve uzak çağrışımlara dayalı bir anlatım benimsenmiş, düz yazıya özgü öğelere yer verilmiştir
- Anlatmaya imkân veren temalar işlenmiş içerikten çok biçime, yapı ve söyleyişe önem verilmiştir.
- **II. Yeni şiir**inden yararlanma düşüncesi öne çıkar. **Tasavvuf** kültüründen yararlanma çabaları görülür.
- Bu dönem şiirde bir **sessizlik** dönemidir. Türk şiirine çok da bir katkısı olamamış ya da herhangi bir değer katmamış bir dönemdir.
- İkinci Yeni Sonrası Toplumcu Şiirde olduğu gibi ideolojiyi şiirlerinde öncelikli bir öğe olarak görmemişlerdir. 1980 şiiri İkinci Yeni'yi andıran şiirdir.
- Bu dönem şairleri birlikte dergiler çıkarmışlardır. Yazko Edebiyat, Üç Çiçek, Şiirâtı ve Sonbahar gibi dergiler bu dönemde etkilidir.

- Düz yazıya yaklaşan bir üslupla, anlatmaya imkân veren temaları da şiirlerinde işlemişlerdir. İmge anlayışlarında uzak çağrışımlara önem vermeleri açısından İkinci Yeni'yle yakınlıkları vardır.
- 1980 sonrası şairleri şiirde geleneksel birikimin önemini vurgulamışlar ve halk, divan, ikinci yeni saf şiir gibi ayrımlara girmeden en eski örneklerden en yenilerine kadar Türk şiirlerinin şairlerini dikkatle okumayı savunmuşlardır.
- 1980 sonrası şairlerini birleştiren en önemli ilke şairler Türk ve dünya şiirinin binlerce yıllık kazanımlarına şiire saygı penceresinden bakmalarıdır.
- Birbirinden farklı dünya ve şiir görüşleri olan şairler aynı dergilerde ürünler yayımlamışlar ve birlikte dergiler çıkarmışlardır.
- 1980 sonrası şiiri için ortak bir şiir anlatışından çok grupların ve kişilerin ayrı ayrı şiir anlayışlarından söz edilebilir.
- Bireyci, toplumcu, imgeci, anlatımcı, modernist ve gelenekçi diyeceğimiz farklı anlayışlara uygun örnekler veren şairler bu dönemde de ürünler vermişlerdir.
- Birbirinden farklı anlayışlardaki şairlerin yol göstericileri olarak Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Haşim, Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Enis Batur gibi isimlerin yönlendirici etkileri vardır.
- Özellikle büyük metropollerde yaşayan kişilerin şehre ve insana yabancılaşması, gelenek ve teknoloji arasında sıkışıp kalmaları, geçmişte var olan ama kendilerini ifade edemeyen alt kültür gruplarının bir kimlikle ortaya çıkmaları en belirgin temaları oluşturmaktadır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

HAYDAR ERGÜLEN (1956 ---)

- Şiir ve deneme türlerinde eserler veren Haydar Ergülen, şairliği ile tanınmış **40 Şiir ve Bir** adlı şiir kitabıyla şiir ödülleri kazanmıştır.
- Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı da yapmış olan sanatçı, 1980 sonrası şiirinin en çok ses getiren yazarlarından biri olmuştur.
- Şiirlerinde aşk, acı, hüznün, kardeşlik, dostluk, yalnızlık, çocukluk gibi konu ve temaları imgeci bir şiir anlayışı ile ele almıştır.
- **Şiirlerini** "Unutulmuş Bir Yaz İçin, Karşılığını Bulamamış Sorular, Sokak Prensesi, Sırat Şiirleri, Kırk Şiir ve Bir, Karton Valiz, Üzgün Kediler Gazeli, **Nar, Hafıza, Hafız ve Semender**" adlı kitaplarda toplar.
- Sanatçının şiir dışında **Haziran, Üvey Sokak, Tekrar** adlı deneme kitapları da bulunur.

HÜSEYİN ATLANOY (1962)

- 1962 yılında Eskişehir'de doğan Haydar Ergülen gibi hem Eskişehirli hem de sosyologdur. Şiirlerinde çok anlamlılık ve çağırışım vardır. Aynı zamanda gerçekten iyi ironileri bulunur şiirlerinde. Şiirlerini **Diriliş, Yönelişler Yedi İklim, Bürde, Kayıtlar, Dergâh, Kaşgar ve Hece** dergilerinde yayımladı. Felsefe grubu öğretmenliği yapmıştır.
- Şiirlerinde yoğun bir yolculuk teması görülür. İroniye sık sık başvurur.
- Şiirlerinde Sezai Karakoç etkisi görülen şairimizin işlediği başlıca temler, metropol hayatı ve bunun insan üzerine etkisidir.
- Şiir kitapları arasında **Kaçak Yolcu, Şehir Konuşmaları, İlk Sözler, Karşılama Töreni, İntihar İlacı, Su Burcu, Balkon Çıkmazında Efendilik Tarihi, Sebepsiz Hüzünler Sultanlığı, Gizleyen Özne, Metropol İnsanları, İyi Günler İlerde Anneanne** bulunur.

MURATHAN MUNGAN (1955)

- 1955'te İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Mardinli bir ailenin çocuğudur. Gazete ve dergilerdeki ilk yazılarını 1975'te yayımlayan Mungan yazı hayatı boyunca şiir, öykü, roman, deneme, tiyatro oyunu, sinema yazısı, senaryo, masal, şarkı sözü gibi farklı türlere ait eserler kaleme almıştır.
- İlk kitabı, Mezopotamya Üçlemesi adlı oyun üçlemesinin ilki olan **Mahmut ile Yezida**'dır. Sahnelenen ilk oyunu Orhan Veli'nin şiirlerinden kurgulayarak oyunlaştırdığı **Bir Garip Orhan Veli** adlı oyundur.
- **Şahtiyan** adlı şiiri ile bir yarışmada birincilik ödülü alan Mungan, özellikle **Metal** adlı kitabındaki şiirleriyle 1980 kuşağının en çok okunan, tanınan şairleri arasında ilk sıralarda yer aldı.

ESERLERİ

- **Şiir**: Osmanlıya Dair Hikayât, Kum Saati, Şahtiyan, Yaz Sinemaları, Eski 45'likler, Mırıldandıklarım, Yaz Geçer, Omayra, Metal, Oyunlar İntiharlar Şarkılar, Timsah Sokak Şiirleri, Erkekler İçin Divan, Mürekkep Balığı, Başkalarının Gecesi, Oda Poster ve Şeyleri Kederi, Eteğimdeki Taşlar, Dağ, Bazı Yazlar Uzaktan Geçer, İki Hayvan, Gelecek
- **Oyun**: Geyikler Lanetler, Mahmut ile Yezida, Taziye, Bir Garip Orhan Veli
- **Hikâye**: Son İstanbul, Cenk Hikâyeleri, Kırk Oda, Lal Masallar, Kaf Dağının Önü, Üç Aynalı Kırk Oda
- **Roman**: Yüksek Topuklar, Şairin Romanı

zamanı yıllarla tartanlar yanlırlar
hiçbir şey tartılmaz başka bir şeyle
hatta çoğu zaman kendiyle bile
yaşanır, içini tohuma bırakır geçer gider

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

KÜÇÜK İSKENDER (1964 - 2019)

- Asıl adı Derman İskender Över olan şairimiz 28 Mayıs 1964 yılında İstanbul'da doğmuştur. Girdiği tıp fakültesini son sınıfta yarıda bırakıp sosyoloji bölümüne heveslense de bu bölümü de 3 yıl sonra bırakmıştır.
- Eleştiri, deneme yazıları yayınlanmış ama profesyonel anlamda ilk şiiri Adam Sanat dergisinde 1985'te yayımlanmış. Avrupa'da birçok şiir ve edebiyat ödülüne layık görülmüştür.
- 2006'da İskender'i Ben Öldürmedim adlı şiir kitabıyla Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü'nü kazandı. 2014'te 7.si verilen Erdal Öz Edebiyat Ödülü Küçük İskender'e verilmiştir.
- Şiir, roman, derleme, günce türlerinde eserler vermiştir ancak şairliği ile tanınmıştır.
- Geleneksel yöntemler kullanarak yazdığı divan tarzı şiirleri, gazelleriyle de dikkat çekiyor.

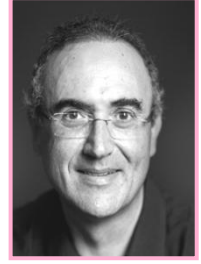
ESERLERİ

- Şiir:** Gözlerim Sığmıyor Yüzüme, Erotika, Yirmi 5 April, Periler Ölürken Özür Diler, Papağana Silah Çekme!, Suzidılara Güzel Annemin Hayal Gücü, Ciddiye Alındığım Kara Parçaları, Alp Krizi, Eldiven İpucu Bırakma Sanatı Gözyaşlarım Nal Sesleri, Bir Çift Siyah Deri, Bahname, Teklifsiz Serseri Kahramanlar Ölü Doğar, Çürük Et Deposu, Eski Kral Deposu, Siyah Beyaz Denizatları, Barudî Dicle ile Fırat, Bir Daha Bana Benzeme Angel! Sarı Şey, Ali

SUNAY AKIN (1962)

- 1962'de Trabzon'un Maçka ilçesinde doğmuştur. İstanbul Üniversitesi fizik-coğrafya bölümünden mezun olmuştur. İlk şiirleri 1984'te dergilerde yayınlanmıştır.
- Arkadaşlarıyla birlikte 1989'da **Yeni Yaprak**, 1990'da **Olmaz** adlı şiir dergilerini çıkarmıştır.
- Buluşlara dayanan, genellikle kısa şiirlerinde Orhan Veli'nin günümüzdeki sürdürücüsüdür. Yumuşak, lirik bir ses tonuyla günlük yaşamdan ilginç ayrıntılar, şaşırtıcı karşılaştırmalar veriyor.
- Son yıllarda şiirden çok düzyazıya yönelmiştir. Yakın tarihteki bazı önemli ve özel olayların araştırılmasına yönelik araştırma, çalışma ve kitaplarıyla da ilgi çekiyor.

ESERLERİ

- Tuncay Terzioğlu**, Onlar Hep Oradaydı, İstanbul'da Bir Zürafa, Önce Çocuklar ve Kadınlar, Ayçöreği ve Denizyıldızı, **62 Tavşanı**, Antik Acılar, Kaza Süsü, Makiler, Şairler Matinesi, Kız Kulesi'ndeki Kızılderili, Antik Acılar, İstanbul'un Nazım Planı, Kırılan Canlar, Kule Canbazı, Kırdığımız Oyuncaklar

LALE MÜLDÜR (1956)

- İlk şiirleri 1980'de Yazı ve Yeni İnsan dergilerinde çıktı. Gösteri, Defter, Şiir Atı, Oluşum, Mor Köpük, Yönelişler, Sonbahar dergilerinde birçok şiir ve yazısı yayınlanmıştır. Şiirlerinden bazıları bestelenmiştir ve filmlerde kullanılmıştır.
- Şiir, deneme ve roman türlerinde eserler vermiş ama şairliği ile tanınmıştır.
- Şiir kitapları arasında Uzak Fırtına, Seriler Kitabı, Kuzey Defterleri, Buhurumeryem, Divan-ı Lügat-it-Türk, Güneş Tutulması bulunur.

CUMHURİYET DÖNEMİ DİĞER ŞAİRLERİ VE TOPLULUKLARI

YENİ İSLAMCILAR

- Sezai Karakoç
- Erdem Beyazıt
- İsmet Özel
- Arif Ay
- Cahit Zarifoğlu
- Rasim Özden Ören

- Temeli II. Meşrutiyete uzanan bu topluluk, sanat ve edebiyat alanında kendinden önceki Mehmet Akif ve Necip Fazıl'ı örnek aldılar.
- Bu akım 1965'ten sonra Diriliş, Edebiyat, Maveria, Yönelişler, Hareket, Yediiklim Dergâh ve Hece dergilerinde varlığını sürdürür.
- Felsefesini İslam inançlarından alır. **Evrensel** olma çabası içindedirler.
- Genelde soyut, imaj ve sembollerle dolu bir şiir kaleme almışlardır.
- Şiirleri **İslami düşünce, inanç** ve inanç kaynakları konuludur.

NAYİLER

- Halit Fahri
- Selahattin Enis
- Hakkı Tahsin
- Orhan Seyfi
- Yakup Salih
- Hasan Sait

- Fecr-i Aticilerle giriştikleri tartışmaların ardından Rübâb dergisinde Tahsin Nahit adıyla bir beyanname yayımlarlar. Böylece bu topluluk ortaya çıkar.
- Halit Fahri, Selahattin Enis, Orhan Seyfi, Hasan Sait, Yakup Salih ve Hakkı Tahsin gibi genç şairlerin desteklediği bu hareket ulusal edebiyat oluşmasını ulusal geçmişe bağlamışlar. **Mevlana** ve **Yunus**'u örnek almışlar ancak kısa sürede dağılmışlar.

- İkinci meşrutiyet sonrasında **Rübâb** dergisinde Fecriati'ye karşı oluşan topluluk.yeni nesil ismiyle de bilinirler. Prensipleri "lisanın ahengiyle müte-nasip milli bir meday-ı nevin açmak" olan bu grup, Nihal ve Safahat dergilerinde fazla bir iz bırakmayan edebi çalışmalarından sonra dağılır.
- Şehabettin Süleyman onların şiirinde Yunus Em-re ve Mevlana'nın şiirlerinde görülen aheng-i deruni (iç musiki) bulunduğunu belirtir.
- Mevlevilerin sembolü ney'den ötürü bu gruba Na-yiler adını verir. Nâyiler isminin gruba, **Şahabettin Süleyman** tarafından verilir.
- Nayicilere göre Doğu ve Batı taklitçiliği yerine yerli ve ulusal ürünler verilmelidir. İç ahenge büyük önem verirler.
- Edebiyatta millîliğin Genç Kalemlerin tekelinde ve bu tür söylemlerin sadece onlara ait olmadığı ortaya koymak amacıyla "millî geçmişe bağlanış" anlayışıyla ortaya çıkar bu grup. Rübâb'ın çıkarıl-masında olduğu gibi, bu yeni oluşumda da yol gösterici yine Şahabettin Süleyman'dır.
- Rübâb dergisindeki faaliyetlerinde, hiç bir ferdi ötekine benzemeyen ve Halit Fahri'nin; "Hepimiz bir hava tutturmuş çalıyorduk" sözüyle ifade ettiği oluşum, **Nâyiler** veya **Nes-i Atf** (Yeni Nesil) adıyla ortaya çıktıkları bu oluşumda da önemli bir etkinlik gösteremezler.
- Gerek Rübâb'da, gerekse Nâyiler arasında yer alan; Halit Fahri, Orhan Seyfi, Enis Behiç, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay daha sonra, "Millî edebiyat" hareketi içerisinde yer alır.
- Bazısı **Hecenin Beş Şairi** ve **Şairler Derneği** gibi oluşumlara katılır. Bu isimler Cumhuriyet döneminde de Türk edebiyatının gelişmesinde önemli sanatkarlar olarak karşımıza çıkar.

NEV YUNANİLİK

- Yahya Kemal Beyatlı
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- Salih Zeki Aktay

- 1912 yılında Batılı bir edebiyat grubu oluşturma çabalarının sonucu olarak ortaya çıkan bir faaliyet de Nev-Yunanilerdir. Fransa'dan Türkiye'ye dönen Yahya Kemal, öz şiire ulaşmak arzusuyla Batı edebiyatlarından öğrendiği bir anlayışı şiirimize uygulamak ister.
- Yahya Kemal ve Yakup Kadri'nin benimsediği bu anlayış, Eski Yunan edebiyatını örnek almayı benimser.
- Yahya Kemal'le Yakup Kadri benimsedikleri bu eğilime Eski Akdeniz uygarlığıyla ilgili olduğu için **Havza Edebiyatı** ya da Nev-Yunanilik adını vermişlerdir.
- II. Meşrutiyet yıllarının çalkantıları ve arayışları içerisinde beliren Nev-Yunanilik, bir edebî ekol oluşturmadığı gibi dönem içerisinde geniş etki alanı da yaratamaz. Ancak Cumhuriyet döneminde antik Yunan ve Lâtin sanatına yönelişte doğrudan veya dolaylı gittikçe genişleyen sürekli bir etki alanının oluşmasına zemin hazırlar.
- Yahya Kemal, bu anlayış etrafında **Sicilya Kızları** ve **Bergama Heykeltıraşları** ile yarım kalmış **Biblos Kadınları** adlı şiirlerini kaleme alır.
- Yakup Kadri ise bu anlayışın tesiriyle ilhamını eski Yunan ve Lâtin mitolojisiyle sanatında arayan **Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri** adlı mensur şiirini yazar. Mensur şiirleri arasında özellikle Bir Huysuzun Defterinden adlı kalem tecrübesinde antik Yunan devrini ideal yaşama tarzının örneği, altın çağı olarak tasavvur eder.
- Bu eğilim Yahya Kemal'in Sicilye Kızları ve Biblos Kadınları adlı şiirleri ile Yakup Kadri'nin Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri başlıklı yazısıyla sınırlı kalır.
- Türk edebiyatında tek temsilcisi **Salih Zeki Aktay**'dır.

Sicilya Kızları

Sicilya kızları, uryân omuzlarında sebû,
Alınlarında da çepçevre gülden efserler,
Yayar bu mahfile a'sâbı gevşeten bir bû;
Ve gözleriyle derinden bakar, gülümserler
Sicilya kızları, uryân omuzlarında sebû...

Hadîkalarda nevâ-gîr iken şadırvanlar,
Somâki kurnalarından gümüş sular dökülür;
Ve hep civâra serilmiş kadîfe dîvânlar
İçinde, bûseden ölmüş vücûdlar bükülür,
Hadîkalarda nevâ-gîr iken şadırvanlar...

Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını;
Füsûn-ı nevm ile, görmez bu âteşin ravza
İçinde dalgalanan huzûz-ı rehâvetle hâvzdan
Gerer beyaz kuğular nâzenin boyunlarını...

Yahya Kemal

Biblos Kadınları

Mermerden na'sı hâreli bir tülle örtülü
Biblos ilâhı genç adonis bekliyor ölü,
Mâtem şeritleriyle sarılmış alınları
Mevkible çıktı lâhdine biblos kadınları

Pîşinde ağlayan gölgeden işit
İskenderiye kızlarının âh ü vâhını
Ağlarken ayda dağlarının nîm ilâhını
Giryeyle biz vedâ ediyorken bu beldeye
Kalsın yanında saçlarımız armağan diye

Ey şimdi genç ölen, kalacak dilde zikrimiz
Biblos'da lâleler soldukça bikrimiz.

Yahya Kemal

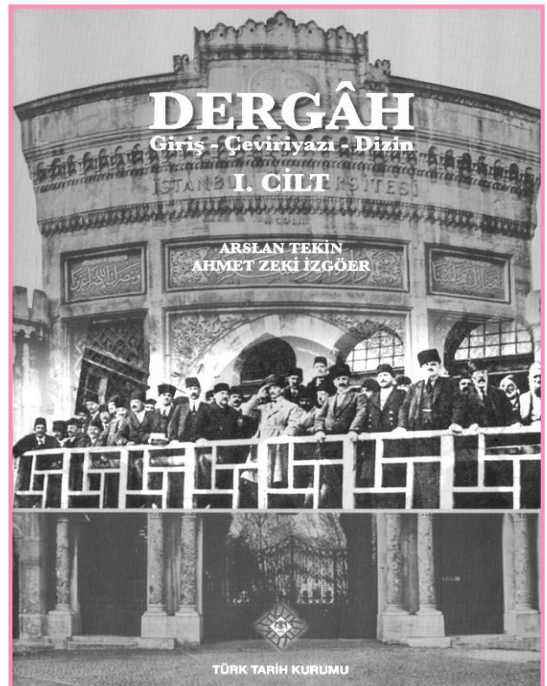
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ŞİİR)

DERGÂHÇILAR

- Mustafa Şekip
- Mehmet Emin Erişgil
- Ahmet Hamdi Tanpınar
- Yahya Kemal Beyatlı
- Ahmet Haşim
- Yakup Kadri
- Ahmet Kutsi Tecer

- Mustafa Şekip, M.Emin Erişgil'in fikir ve felsefi yönünü oluşturduğu hareketin sanatsal yönünü Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Ahmet Kutsi Tecer **Dergâh** dergisinde yayımladıkları yazılarla oluşturdular.
- Kurtuluş Mücadelesi senelerinde milli edebiyat taraftarı olan ve etrafında topladığı farklı yaş ekiplerinden kalabalık bir kadroya sahip çıkan önem derecesi yüksek dergilerden biri de Dergâh'tır.
- Dergâhçılar, 15 Nisan 1921'de Dergâh dergisini yayımlamaya başlamışlardır. Bu dergi, mücadele senelerinin en iyi dergisi olmak suretiyle kabul edilmiştir. Derginin yöneticisi **Mustafa Nihat Özön**'dür.
- Dergide şiir, makale, tenkit, tiyatro, hal tercümesi, hikaye, musahabe, edebiyat tarihi, dil, musiki, felsefe, mimari mevzularında telif ve çeviri yazılar yayımlanır.
- Ahmet Haşim'in Göl Saatleri isimli şiir kitabı Dergâh yayınlarının birinci şiir kitabı olmak suretiyle çıkmıştır. Derginin **estetik ve zanaat** cephesini Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Yakup Kadri Karaosmanoğlu temsil ederken, **fikri ve felsefi** cephesini Mustafa Şekip Tunç, Mehmet Emin Erişgil ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu temsil eder.
- Birinci sayısı 15 Nisan 1921'de çıkmış olan derginin 15 günde bir toplam 42 sayısı yayımlandı. Derginin ismini koymuş olan Yahya Kemal'dir. Yahya Kemal'in amacı, Edebiyat Fakültesindeki kabiliyetli öğrencileri etrafına toplamaktır. Yahya Kemal, derginin dizgi, terip, başlık, baskı işlerinden, makalelerin mevzusuna ve düzenlemiş olmasına kadar her şeyiyle kendi ilgilennmiştir.

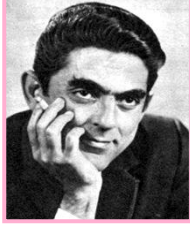
- Dergâhçılar, Bergson felsefesinden gelmiş olan modern, mistik ve yer yer de simbolist bir anlayışa sahiptirler. Yahya Kemal Üç Tepe isimli yazısında, dün yaşama Çamlıca ve Tepebaşı'ndan bakmış olan sanatçılarımızın artık Metris Yüksek'ten bakması gerektiğini söylemiştir.
- Sanatçıların tamamı de değişik estetik anlayışların sanatçılarıdır. **Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve Yakup Kadri** o devirlerde çok yakın dostlardır. Buna rağmen üçü de değişik fikir anlayışlarına malik olmuşlardır.
- Dergâh dergisi Kurtuluş Mücadelesi senelerinde, Anadolu'da başlamış olan milli kurtuluş çabası hareketini destekleyerek, evrenin Türk gençliğine ve bıkın İstanbul halkına sözcülük etmiştir.
- Dergâh dergisinde toplanmış olan şair ve yazarların aralarında büyük birlikler yoktur. Birlik oldukları noktalar; milli çabaya bakışmış olmaları, dil problemlerindeki uzlaşma ve keyif üstünlükleridir.
- Dergâhçılar mistik ve simbolist bir anlayışa sahiptir. Dergâhçılar sanatçıların halka tepeden bakması gerektiğini mektepten memlekete dönülmesi gerektiğini savunur.

DİĞER ŞAİRLER

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN (1926 - 1984)

- 1926 'de Tarsus'ta doğmuştur. Şiire 1940'da Yedigün şairleri arasında başlayan; 1975'te 33 şiir, 4 düzyazı kitabı, 13 antoloji ve biyografik eser, toplam 50 kitap çıkarmış bulunan, şiir plakları, şarkı sözleri ve yergileriyle tanınan Oğuzcan, günümüzün en popüler şairlerinden biridir.
- Genellikle **Faruk Nafiz Çamlıbel** duyarlılığında ve aşk, ayrılık, özlem temaları ekseninde çoğalttığı şiirini, 1973'te büyük oğlu **Vedat**'ın ölmesi üzerine, hayatın boşluğu, ölüm ve acı gibi derinliklere, öz ve biçim yoğunlaştırmalarına yöneltti. Şairlik başarısını, daha etkili, aruzla yazdığı rubailerinde göstermiştir.
- İlk şiir kitabı **İnsanoğlu** 1947' de basılır. Zamanla geniş kitlelerin okuyup hayranlık duyduğu bir aşk ve ölüm şairi olarak tanındı.
- Şiirlerinde **Faruk Nafiz Çamlıbel** duyarlılığı görülen şairin bazı şiirleri çağdaş sanat müziğinin popüler bestecileri tarafından bestelenmiştir.
- Günümüzün en çok okunan aşk şairlerinden olan Ümit Yaşar, şairlik yeteneğini aşk ve ölüm temasını işlediği şiirlerinde göstermiştir.
- Şiirlerinde aşk, ayrılık, yalnızlık, özlem, ölüm, çaresizlik gibi temaları işlemiş; oğlu **Vedat**'ın ölümünden sonra ölüm temasını daha çok ele almıştır.
- Bazı şiirleri bestelenmiş olan sanatçı edebiyatımızda **Acılar Denizi şairi** olarak da bilinir.

ESERLERİ

- ❏ **Şiir:** Acılar Denizi, Beni Unutma, Bir Gün Anlarsın, Seni Sevmek, İnsanoğlu, İki Kişiyi Bir Dünya, Rubailer, Mustafa Kemal Düşünüyorum, Üstüme Varma İstanbul, Milyon Kere Ayten, Bir Başka İstanbul, Yalan Bitti, Aşk mıydı, Göbek Davası, İki Kişiyi Bir Dünya, Deniz Musikisi, Bir Gün Anlarsın, Mihriban'a Şiirler, Sevenler Ölmez, Çigan Gözler

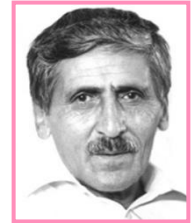
NEYZEN TEVFİK KOLAYLI (1879 - 1953)

- Bodrum doğmuştur. Taşlamalarıyla tanınan şair aynı zamanda bir neyzendir. Taşlama kitaplarının yanı sıra, çeşitli taksimler ve saz semailerinin bestecisi olarak da bilinir. 1902 yılında Bektaşî dervişi oldu. Sütlüce Bektaşî Tekkesi'ne devam ettiği bu zamanlarda Şeyh Mümin Paşa'dan nasip aldı ve hayatının geri kalanını da şekillendirecek bu inancı ve biçimi benimsemiştir.
- İçkiye aşırı düşkünlüğü nedeniyle psikolojisi bozulan Tevfik, hükümet aleyhindeki hicivlerinden dolayı Mısır'a kaçmış ve 15 yıl burada yaşadından sonra İstanbul'a dönmüştür.
- Haksızlığa, yolsuzluğa ve yozlaşmışlığa karşı şiirler yazmıştır. Birçok defa tutuklanmış, ama kısa süre sonra serbest bırakılmıştır
- Zekâsı ve esprileri ile birçok fıkraya konu olan çok yaygın bir şöhrete sahip bulunan Tevfik'in şiirleri mizahtan çok hiciv karakteri taşır.
- Divan edebiyatındaki hiciv anlayışını yansıtan şiirleri **Hiç** ve **Azab-ı Mukaddes** adı ile basılır.

ABDÜRRAHİM KARAKOÇ (1932 - 2012)

- Kahramanmaraş ili, Elbistan ilçesinde dünyaya gelmiştir. Halk şiiri geleneğinden beslenen şair, şiir yazmaya küçük yaşlarda başlamış ve taşlamalarıyla ün kazanır.
- Birçok şiiri bestelenen şair **Unutursun Mihriban'ım**, **Mihriban** adlı şiiriyle tanınmış; şiirlerinde insan ve sevgi konularını işlemiştir.
- Başlıca eserleri arasında Haber Bülteni, Kan Yazısı, Dosta Doğru, Beşinci Mevsim, El Kulakta, Hasan'a Mektuplar Suları İslatamadım, Gerdanlık, Parmak İzi, Gökçekimi, Vur Emri, Hâkim Bey, Yağmur Yerden Yağar, Anadolu'da Bahar

OKUMA PARÇASI

Bırakmıyorlar

Yad elden yanıma çağırdım seni
Gelmek istiyorsun bırakmıyorlar
Rüyada, mektupta albümde seni
Bulmak istiyorsun bırakmıyorlar
Umutlar hayaldir acılar gerçek
Çileye mahkumsun, kim ne bilecek
Ya bir kuru selam, ya bir top çiçek
Salmak istiyorsun, bırakmıyorlar.
Otuz yıl ağladın hep yana yana
Yeter, yazık diyen olmadı sana
Vefasız dostluğa kalles zamana
Gülmek istiyorsun bırakmıyorlar
Çalış derler ayak, bağlı el bağlı
Konuş derler, dudak bağlı, dil bağlı
Kalk git derler, kapı bağlı, yol bağlı
Kalmak istiyorsun bırakmıyorlar
Aydınlık ararsın hergün her yere
Çekerler önüne yedi kat perde
Zulüm kimden gelir, adalet nerde?
Bilmek istiyorsun bırakmıyorlar

Abdürrahim Karakoç

Aşk Hikâyesi

Başımdan bir kova sevda döküldü
İslanmadım, üşümedim, yandım oy!
İplik iplik damarlarım söküldü
Kurşun yemiş güvercine döndüm oy!
Yağmur yorgan oldu, döşek kar bana
Anladım ki kendi gönlüm dar bana
Alev dolu bardakları yâr bana
Sunuverdi içtim içtim kandım oy!
Sevgi ekdim, naz biçmeye çalıştım
Ne zamana, ne kendime alıştım
Kırk senede yedi hasret bölüştüm
Yedi dünya bana düştü sandım oy!

Abdürrahim Karakoç

Mihriban (Unutursun)

Unutmak kolay mı? deme
Unutursun Mihriban'ım.
Oğlun, kızın olsun hele
Unutursun Mihriban'ım.

Zaman erir kelep kelep
Meyve dalında kalmaz hep.
Unutturur birçok sebep,
Unutursun Mihriban'ım.

Yıllar sinene yaslanır
Hatıraların paslanır.
Bu deli gönlün uslanır
Unutursun Mihriban'ım.

Süt emerdin gündüz-gece
Unuttun ya, büyüyünce...
Ha işte tıpkı öylece
Unutursun Mihriban'ım.

Gün geçer, azalır sevgi;
Değişir herşeyin rengi
Bugün değil, yarın belki
Unutursun Mihriban'ım.

Düzen böyle bu gemide;
Eskiler yiter yenide.
Beni değil, sen seni de
Unutursun Mihriban'ım.

Abdürrahim Karakoç

Acılar Denizi

Ben acılar denizinde boğulmuşum
İşitmem vapur düdüklarını, martı çığlıklarını
Dalgalar her gün bir başka kıyıya atar beni
Duyarım yosunların benim için ağladıklarını

Ümit Yaşar Oğuzcan

**CUMHURİYET DÖNEMİ
OLAY ÇEVRESİNDE GELİŞEN METİNLER**

6. ÜNİTE

**CUMHURİYET DÖNEMİ
OLAY ÇEVRESİNDE GELİŞEN METİNLER**

- **Milli Edebiyat Zevk ve Anlayışını Sürdüren Eserler**
- **Toplumcu - Gerçekçi Anlayış**
- **Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Eserler**
- **Modernizmi Esas Alan Eserler**
- **Popüler Roman ve Hikâye Anlayışı**
- **İslami Roman ve Hikâye Anlayışı**
- **Tarihi Roman ve Hikâye**
- **Polisiye Roman ve Hikâye**
- **Fantastik Roman ve Hikâye**
- **Köy Romanları**
- **Cumhuriyet Dönemi Diğer Yazarları**
- **Roman ve Öykü Ödülleri**

MİLLİ EDEBİYAT ZEVK VE ANLAYIŞINI SÜRDÜREN ESERLER

MİLLİ EDEBİYAT ZEVK VE ANLAYIŞI

- Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- Reşat Nuri Güntekin
- Halide Edip Adıvar
- Aka Gündüz
- Sevinç Çokkum
- Emine Işın

Yukarıda verilen isimlerden Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Aka Gündüz hakkında Milli Edebiyat Döneminde bilgi verilmiştir.

- Bu anlayışı sürdüren roman ve hikâyelerde I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemi, bu dönemden sonra Atatürk ilke ve inkılâplarının Anadolu'ya benimsenmesi ile ilgili konular işlenmiştir.
- Yanlış batılılaşmanın getirdiği ahlak bozuklukları, geri kalmış halk arasındaki hurafeler, savaş sonrası şehirde ve kırsal kesimlerde sürdürülen hayat, halk-aydın ilişkisi ele alınmıştır.
- Tanzimat'tan beri eserlerde yer bulan Doğu - Batı çatışması işlenmeye devam etmiştir.
- Eskiye ve İstanbul'a karşı, yeni değerlerin ve Ankara'nın yüceltilmesi ve Ankara'daki hayat işlenen konulardandır.
- Cumhuriyet döneminde Milli Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren hikâye ve romanlarla Milli Edebiyat dönemi roman ve hikâyeleri arasında; Anadolu coğrafyasını ve halkını anlatma bakımından bir ortaklık olmakla birlikte Atatürk ilke ve inkılâplarını konu edinme, savaş sonrası hayatı anlatma bakımından da farklılıklar vardır.

- Romanlarda realist romancıların tekniklerine uygun eserler yazılmıştır. Halide Edip, Yakup Kadri, Reşat Nuri gibi sanatçılar bu anlayışa uygun eserler vermiştir.
- Bu yılların en önemli üç yazarı şunlardır: Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin
- Bu yazarlar Tanzimat döneminde başlayan köye ve Anadolu'ya yönelmeyi bilinçli olarak geliştirmiştir.
- Roman ve hikâyelerde toplumsal ve kültürel farklılıklar, ülke ve toplum sorunları, Kurtuluş Savaşı, eski-yeni çatışması, köy ve kasaba insanının çelişkileri, tarihi konular, yanlış Batılılaşma konuları ağırlıklı işlenmiştir.
- **Realizm** akımından etkilenilmiştir, Cumhuriyet döneminin hazırlayıcıları olan I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı konu edilmiştir.
- Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun bir bakışla eserler yazılmıştır.
- **Yanlış Batılılaşma** konusu ele alınmıştır. Doğu - Batı karşılaştırmaları yapılmıştır. Batıl inançlar ve hurafeler eleştirilmiştir.
- Toplumsal faydayı esas alan eserler yazılmıştır. Halkın sıkıntıları, **aydın - halk çatışması** konu edilmiştir.
- Milli Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren hikâyelerde **Maupassant** tarzının (**olay hikâyesi**) özellikleri görülür.
- Milli Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren eserler realist roman teknikleri kullanılarak ve sade bir dille yazılır.

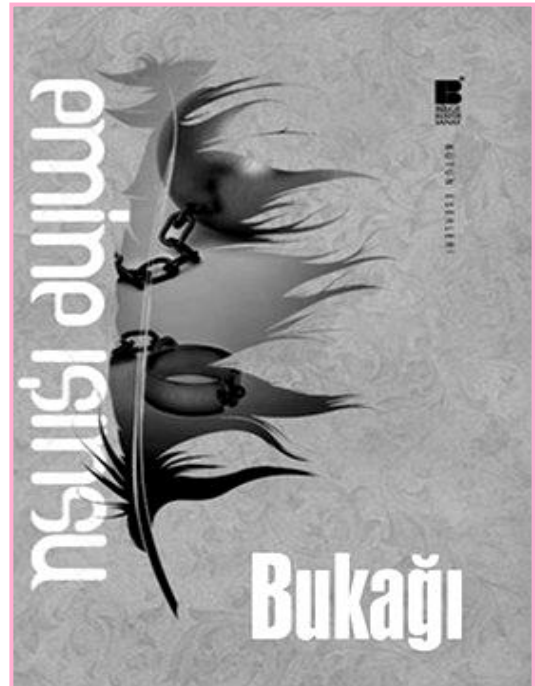
EMİNE İŞİNSU (1938 - ---)

- 1938 yılında Kars'ta doğmuştur. Yazar Halide Nusret Zorlutuna'nın kızıdır. Ankara Koleji'ni bitirdi. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü öğrencisiyken öğrenimini yarıda bırakarak fıkra yazarlığına başlamıştır. 1971 yılında bir neslin yetişmesinde büyük etkisi olan ilim ve fikir dergisi Töre'yi çıkarmıştır.
- Şiirle başlayan yazın hayatı fıkra ve roman denemeleriyle zenginleşirken, yazar çeşitli dergi ve gazetelerde yazmaya devam eder.
- İlk romanı **Küçük Dünya**'nın ardından romanda başarıyı yakalayan Işinsu, bu sıralar eşinden ayrılır. İçinde bulunduğu sıkıntılı durumda uzun bir hazılığa girişerek Ak Topraklar'ı yazar. Bu eserle Türk Edebiyat Cemiyeti roman ödülünü kazanır.
- Roman konuları arasında kadının tutsaklığı, Türklerin tutsaklığı (Bulgaristan, Kerkük, Batı Trakya), Türkiye'nin sancıları öne çıkar. Son dönem eserlerinde Türk tasavvufunun zirveleri Yunus Emre, Niyazi Mısri, Hacı Bayram Veli ve Hacı Bektaş Veli'nin hayatları ele alınmıştır.
- Azap Toprakları** 'nda Batı Trakya'da yaşayan Türklerin, altmışlı yılların ikinci yarısında gördükleri eziyeti, ora ahalisinin yaşantısını, umutlarını, beklentilerini anlatır.
- Sancı** romanında yetmiş öncesinin solcuları tarafından katledilen ülkücü Dursun Önkuzu'nun gerçek hayat hikâyesini anlatır.
- Canbaz**'da Türkiye'de sendikacılık hareketinin başlangıcını, bir kısım sendikacının dejenerasyonunu, onlara direnen bir kadın sendikacıyı anlatır.
- Çiçekler Büyür** adlı eserinde yetmişli yılların ilk yarısında, Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığın, Bulgar milliyetçiliğine ve orada yaşayan Türklerin umutlarını, beklentilerini, Bulgaristan'ın Türk azınlıklar üzerinde oynadığı oyunları ve Türkiye'ye uzanma gayretlerini anlatır.

- Küçük Dünya** 'da 1950'lerde yüksek tahsilli bir İstanbullu kızın evlenip Şanlıurfa'ya gitmesini; orada Urfa'nın mistik havası ile kadının eşinin arkadaşlarından biriyle asla kelimeye dökülmeyen, su yüzüne çıkmayan büyük aşkını anlatır.
- Atlı Karınca**'da Türkiye'de yarı aydınların içinde bulundukları kısır döngüyü, boşa çabalarını, lâf kalabalıklarını, bu arada hakikate, doğruya ulaşmak için gayret sarf edenleri anlatır.
- Emine Işinsu **Hacı Bayram** romanında Hacı Bayram Veli'yi, **Bukağı** romanında Niyazi Mısri'yi anlatmaktadır.

ESERLERİ

- Roman:** Küçük Dünya, Azap Toprakları, Ak Topraklar, Tutsak, Sancı, Çiçekler Büyür, Canbaz, Kaf Dağı'nın Ardında, Alpaslan, Atlı Karınca, Cumhuriyet Türküsü, Nisan Yağmuru, Havva, Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri, Bukağı, Hacı Bayram, Hacı Bektaş Veli, Bir Aile
- Oyun:** Bir Yürek Satıldı, Bir Milyon İğne, Adsız Kahramanlar
- Deneme:** Dost Diye Diye
- Hikâye:** Bir Gece Yıldızlarla

SEVİNÇ ÇOKUM (1943 ---)

- Hikâye, roman ve senaryo yazarı ve Türk Edebiyatı Vakfı'nın kurucularından biri olan Çokum, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin de üyesidir. Sevinç Çokum edebiyat dünyasına hikâye ile girmiştir. Sonra romana yönelmiştir. Sosyal ve tarihî romanlar kaleme almıştır.
- Hikâyelerinde İstanbul'un gelenekçi semtlerinin sosyal yapısından kesitler vermiş; yalnızlığı ve dayanışmayı işlemiştir. Romanlarında ise sosyal konuların yanında tarihî konulara da ağırlık vermiştir. Türk kimliğinin üzerinde durarak esir Türklerin ıstıraplarını dile getirmiştir.
- İlk hikâyelerini **Eğik Ağaçlar** adlı kitabında toplayıp 1972'de yayınlayan yazar, Behçet Necatigil'in tavsiyesiyle öyküde yoğunlaşmıştır.
- Deli Zamanlar**, Sevinç Çokum'un 2000 yılında çıkan ve "Karanlığa Direnen Yıldız" kitabının devamı niteliğindeki romandır.
- Roman, 27 Mayıs İhtilâli'nin hemen ardından çok partili hayata geçiş döneminde Adalet Partisi Beşiktaş Gençlik Kolları Başkanı bir kadın üniversite öğrencisinin gözünden Türkiye panoraması sunmaktadır. Romanın anlatıcısının hayran olduğu Aypare karakteri pek çok yorumcuya göre aslında Sevinç Çokum'un kendisidir.
- Karanlığa Direnen Yıldız**'da Sevinç Çokum, Türk siyasî hayatının önemli durağı 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin çerçevesi içinde farklı kişilikleri sergiliyor.
- Rozalya Ana**, Sevinç Çokum'un daha önceki İstanbul hikâyelerinden farklı olarak Kırım'dan, Anadolu il ve köylerinden görüntüler taşıdığı son hikâye kitabıdır. Sevinç Çokum, bu kitabında sürgün Kırımlı Raziye'nin (Rozalya Ana) toprağına yerleşme çabası içinde kendi varlığını anlamağa başlamasından yola çıkarak varoluşun hangi değerlerle bütünlendiğini araştırır.

- Sevinç Çokum'un ilk hikâyeleri olan Bir Eski Sokak Sesi ferdî ve sosyal meseleleri şiirli bir anlatımla ve yaşanmışlıkla işlemektedir.
- Hilal Görününce** romanı, Türk dünyasının Kırım'la ilgili bir dilimini ele almıştır. 1853 - 1865 Kırım Harbi yıllarında Osmanlı Kırım yakınlaşması sırasında, Kırımlı Nizam Beyin kendi toprağına tutunma çabası işlenir.
- Ağustos Başağı**'nda yazar, Millî Mücadele yıllarını ele almıştır. Olayları, Osmanlı Devleti'nin beşiği Söğüt ön planda olmak üzere, Batı Cephesi'nin diğer bölgelerine de uzanan bir coğrafya içerisinde değerlendirmektedir.
- Çırpıntılar** yazarın üzerinde durduğu "parçalanmış aile"ler ve göç dramının bir başka kesitidir. Çokum bu romanında Avustralya'ya göç etmiş üç kişilik bir ailenin ayakta durma savaşını, bu savaşın nelere mal olabileceğini, kendi ülkelerine dönüşlerinde yaşayacakları uyumsuzlukları anlatır.
- Bizim Diyar**'da yazar yakın tarihimizden önemli bir kesiti günümüze getirmektedir. Osmanlı imparatorluğunun çöküş yıllarını, Balkan Savaşı ve Rumeli göçlerini ele alır.

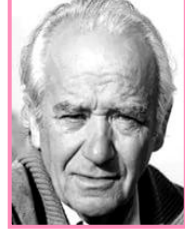
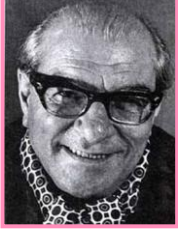
Bilgi Kupu

- Türk Edebiyatı Vakfı'nın kurucularından olan Çokum, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin üyesidir.

ESERLERİ

- Hikâye:** Eğik Ağaçlar, Bölüşmek, Makine, Derin Yara, Onlardan Kalan, Rozalya Ana, Evlerinin Önü, Beyaz Bir Kıyı, Gece Kuşu Uzun Öter, Al Çiçeğin Moru, Bir Eski Sokak Sesi
- Roman:** Zor, Bizim Diyar, Hilâl Görününce, Ağustos Başağı, Çırpıntılar, Karanlığa Direnen Yıldız, Deli Zamanlar, Gülyüzlüm, Gece Rüzgârları, Tren Burdan Geçmiyor, Arada Kalmış Tebessüm, Laci-vert Taşı, Çok Yapraklı İlişkiler, Kırmalı Etekler

TOPLUMCU GERÇEKÇİLER / KÖY EDEBİYATI

TOPLUMCU GERÇEKÇİLER / KÖY EDEBİYATI

▪ Sabahattin Ali	▪ Aziz Nesin
▪ Kemal Tahir	▪ Dursun Akçam
▪ Orhan Kemal	▪ Orhan Hançerlioğlu
▪ Yaşar Kemal	▪ Reşat Enis Aygen
▪ Fakir Baykurt	▪ Bekir Yıldız
▪ Samim Kocagöz	▪ Abbas Sayar
▪ Talip Apaydın	▪ Faik Baysal
▪ İlhan Tarsus	▪ Mahmut Makal
▪ Kemal Bilbaşar	▪ Tarık Dursun
▪ Sadri Ertem	▪ Muzaffer İzgü
▪ Rifat Ilgaz	

- Türk edebiyatında toplumcu gerçekçilik, 1930'lardan 1980'lere kadar özellikle roman alanında varlığını güçlü bir biçimde sürdürmüştür.
- Toplumcu gerçekçi bakış doğrultusunda işçilerin, dar gelirlielerin dünyası, köydeki yaşam tarzı sunulmuş, köyden kente göçün ortaya koyduğu sorunlar, toplumcu dünya görüşüne uygun olarak ortaya konulmuştur.
- **Sabahattin Ali**, özellikle Anadolu'ya yönelme ve ne anlattığı kadar nasıl anlattığına da önem veren nitelikli roman ve hikâyeleriyle toplumcu gerçekçilerin öncülerden biridir.
- Toplumcu gerçekçi eser veren yazarların bir bölümü özellikle köy sorunlarına yönelmişlerdir.
- Tanzimat döneminde Nabizade Nazım'ın Karabibik kitabıyla başlayan köye yönelmenin ilk başarılı örnekleri Ebubekir Hazım Tepeyran'ın "Küçük Paşa" ve Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" adlı yapıtları ile Milli Edebiyat döneminde verilmiştir.

- Köy Enstitülerinde yetişen köy kökenli yazarlar konularını daha çok toprağa bağlı insanların hayatlarından alan eserler yazmışlardır. Anadolu köy ve kasabalarına yönelmişlerdir.
- Mahmut Makal'ın 1950'de köy notlarını içeren **Bizim Köy** adlı kitabının yayımlanmasıyla, Fakir Baykurt ve Talip Apaydın gibi yazarların eserleriyle köye ve köy hayatına ilgi daha da artmıştır.
- 1960'lardan itibaren Fakir Baykurt, Kemal Bilbaşar, Yaşar Kemal gibi yazarlar köy – kasaba konularını işlemeyi sürdürürken Sabahattin Ali, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Rifat Ilgaz, Aziz Nesin gibi yazarlar bir süre sonra kent insanının ve büyük kentin sorunlarını da ele alan konulara yönelmişlerdir.
- Bu anlayış doğrultusunda işçi romanları da kaleme alınmıştır. Romanlarında işçi sorunlarını ele alanlar arasında Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Reşat Enis'in görülse de Türk romanında işçi sınıfını en iyi yansıtan romancı **Orhan Kemal**'dir.
- İkinci Dünya Savaşı, sosyalist ve kapitalist dünya arasındaki soğuk savaş dönemi, Türkiye'de özellikle darbelerle gelen baskı ve hapishaneler toplumcu gerçekçi hikâye ve romanlarda önemli yer tutmuştur.
- Türkiye tarihinde önemli bir olaya olan 12 Mart birçok romana konu olmuştur: Sevgi Soysal'ın **Şafak**, Erdal Öz'ün **Yaralısın**, Mehmet Eroğlu'nun **İssizliğin Ortasında** adlı eserlerinde 12 Mart askeri darbesi işlenmiştir.
- Yine bu eserlerde **Almanya**'da yaşayan Türklerin sıkıntıları, yaşam koşulları da eserlere yansımıştır. Özellikle Fakir Baykurt bu alanda öncü olmuştur.

SABAHATTİN ALİ (1907 – 1948)

- 1907'de Edirne'nin Gümülcine Sancağı'na bağlı Eğridere kazasında doğmuştur. 1932 yılında Konya'da bulunduğu sırada, bir arkadaş toplantısında Atatürk'ü yeren bir şiir okuduğu iddiasıyla tutuklanmıştır. Bir yıla mahkûm olarak Konya ve Sinop cezaevlerinde yatmıştır.
- Edebiyata Çağlayan dergisinde yayınlanan şiirlerle başlamış; halk şiiri geleneğinden faydalanarak yazdığı **"Dağlar ve Rüzgâr"** adlı şiir kitabı büyük yankı uyandırmıştır ve eserde yer alan **Leylim Ley, Aldırma Gönül** adlı şiirleri sonradan bestelenmiştir.
- Şiir, öykü ve roman türlerinde eserler vermiştir, çeviriler yapmış; asıl ününü öykü ve romanları ile kazanmış ve toplumsal gerçekçi akımın öncülerinden olmuştur.
- Eserlerinde Anadolu köy ve kasaba hayatından aldığı acıklı olayları, realist ve natüralist bir anlayışla işlemiş, ezilen insanların acılarını aşklarını, sömürömlerini dile getirmiştir.
- Aydınların ve kentlilerin Anadolu insanını küçümseyen tavırlarını eleştirmiştir. Güçlü doğa tasvirleri ile örölü hikâyelerinde önce dış gözleme önem vermiş; sonraki öykülerinde ise toplumsal gerçekçiliğe yönelmiştir.
- Hikâyelerinde anlatılan olaylar genelde kişiler arasındaki toplumsal ayrıcalıklara ve ekonomik nedenlere dayanır. Örneğin **Kağrı** hikâyesinde bir tarla meselesi yüzünden çıkan cinayetin altında ağa-köylü çatışması ve devlet-köylü ilişkileri işlenmiştir.
- Bazı hikâyelerinde ise toplumun bozduğu, fuhuşa ittiği, sonra da hor gördüğü kadınlara değinmiştir. Bunlar arasında **Gramofon Avrat, Yeni Dünya, Arap Hayri** oldukça önemlidir.
- Kimi hikâyelerinde ise (**Apartman, Uyku, Mehtaplı Bir Gecede**) işçi sorunlarına değinmiştir.

- Bazı öykülerinde hapisnede gördüklerini ve dinlediklerini anlatan yazar, edebiyatımızda bu yolda ilk örnekleri vermiştir.
- Yazarın roman alanında en önemli eseri bir Anadolu kasabasında asrın başından geçen bir aşkı konu alan **"Kuyucaklı Yusuf"** tur.
- Kuyucaklı Yusuf**, 1903 sonbaharında Aydın'ın Nazilli ilçesine bağlı Kuyucak Köyü'nde başlayıp 1915 kışında Erdemir kazasında sona eren olaylar üzerine kurulmuştur.
- Yazarın roman kahramanı yapacağı Yusuf'la Aydın cezaevinde 1931'de tanışmış olduğu ve romanı da o yıl yazmaya başladığı düşünölür. Üç cilt olarak planlanan eser, Sabahattin Ali'nin erken ölümü ile tek ciltte kalmıştır.
- 20. yüzyıl başında Edremit'te romanın başkışileri olan Yusuf ile Muazzez'in aşkı etrafında gelişen eser, romantik felsefeden kaynaklanan doğal hayat / yapay hayat, köy / kent karşıtlığı üzerine kurulmuştur.
- Romanın sonunda Yusuf'un kasabadaki eşraf ve bürokrat temsilcilerini öldürerek atını dağlara doğru sürmesi nedeniyle eser, Türk edebiyatındaki başkaldırı ve eşkıya romanlarının öncüsü kabul edilir.
- İçimizdeki Şeytan** romanı, Macide ve Ömer isimli iki önemli karakter içerir. Eserde kişilerin iç konuşmaları ve kendileri ile hesaplaşmaları yaygın olarak kullanılmıştır, bu yolla duygu ve hisler çok başarılı bir şekilde anlatılmıştır.
- Kürk Mantolu Madonna**, Sabahattin Ali'nin 1943 yılında yayımladığı bir romanıdır. Romanın başkarakterleri Maria Puder ve Raif Efendi'dir. Raif Efendi içine kapanık, melankolik ve dış dünyaya uyum sağlayamamış bir karakterdir.
- Sanatçının şiir, öykü ve roman dışında Varlık dergisinde yayınlanan **Esirler** adlı bir de oyunu bulunur. Çeviri türünde de eser vermiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Şiir:** Dağlar ve Rüzgâr
- 📖 **Roman:** Kuyucaklı Yusuf, Kürk Mantolu Madonna, İçimizdeki Şeytan
- 📖 **Öykü:** Değirmen, Kağrı, Ses, Hanende Melek , Yeni Dünya, Sırça Köşk, Kamyon, Bütün Öyküleri, Bir Orman Hikâyesi
- 📖 **Derleme:** Markopaşa Yazıları ve Ötekiler, Çakıcı'nın İlk kurşunu, Mahkemelerde, Hep Genç Kalacağım, Canım Aliye, Ruhum Filiz
- 📖 **Oyun:** Esirler

KÜRK MANTOLU MADONNA - S.ALİ

Roman 1933 yılında Ankara'da mütercim olarak çalışan, içine kapanık, iddiasız, silik, önem verilmeyen, adam yerine konulmayan **Raif Efendi** ile yazarın tanışmalarıyla başlar. Oysa Raif Efendi derinliği olan, iç zenginliğine sahip bir insandır.

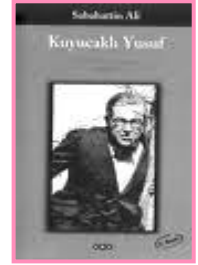

Yazar, bunu hastalığı sırasında onu ziyarete gittiğinde anlar. Raif Efendi bedbaht bir insandır. Zamanla dostlukları ilerler. Yazar, Raif Efendi'nin resim kabiliyetini de keşfeder ve şaşırır. Hastalığı ağırlaşınca, masasının gözünde bulunan eşyalarını getirmesini ister. Çekmecede bir de defter vardır. Raif Efendi onu önce yakmasını ister, sonra okumasına izin verir. Romanın asıl olay örgüsü bu defterde bulunan ve üç ay kadar süren **Raif-Maria Puder** arasındaki aşkın hikâyesidir. Babası tarafından Berlin'e sabunculuk eğitimine gönderilen Raif, bir esim sergisinde, **Kürk Mantolu Madonna** adlı tablonun karşısında adeta büyülenir, günlerce o resmi görmeye gider ve resimdeki kadına âşık olur. Serginin son günü Maria ile tanışır. Arkadaşça başlayan ilişkileri, Maria'nın hastalığı sırasında aşka dönüşür. Ancak, Raif'in babası ölmüştür, miras işleri için yurda dönmesi gerekir. Birkaç ay sonra buluşmak üzere vedalaşır ve ayrılır.

Ancak, Raif, ondan bir daha haber alamaz, mektupları iade edilir; aldatıldığına hükmeden Raif, hayata küser; bir süre sonra evlenir, çoluk çocuğa karışır. Yıllar sonra, Maria'nın akrabası **Frau Tindeman'** la Ankara'da karşılaşmaları Raif'i ikinci defa yıkar. Kadının yanındaki çocuk kendisindir ve Maria onu doğururken ölmüştür. O gece Raif, geç saatlere kadar göğsü bağı açık kar altında dolaşır.

KUYUCAKLI YUSUF - SABAHATTİN ALİ

1903 sonbaharında, Kuyucak köyünü basan eşkıyaların öldür-düğü bir karı kocanın dokuz yaşındaki çocuğu olan **Yusuf'u** kaymakam **Selahattin Bey** evlatlık alır. Yusuf, kaymakamın karısı **Şahinde** ve onların üç yaşındaki kızı **Muazzez**'le aynı evde yaşar. Okulu okuma yazma öğrenince bırakır. Kaymakam, karısının şirretliği yüzünden kendini içkiye vermiştir. Muazzez on üç, Yusuf on dokuz yaşına gelmiştir. Yusuf içten içe Muazzez'i sevmektedir. Bir gün kasabanın zenginlerinden Hilmi Bey'in oğlu ve kabadayısı **Şakir**, Muazzez'e sataşınca Yusuf'tan dayak yer. Şakir bu hınçla Muazzez'i almaya yemin eder. Bu arada Şakir, Muazzezle evlenmek için Şahinde Hanımı kandırır. **Muazzez** de annesinin baskısından yılmış, Yusuf'tan da ümidi kesmiş olduğu için Şakir'e varmayı kabul eder. Ancak Yusuf, Muazzezi kaçıtır. Daha sonra kaymakam onları evlendirir ve Yusuf'u kâtiplikten aldırır, Yusuf, dağ köylerinde vergi toplamak için dolaşırken **Şahinde Hanım**ın evi Şakir ve yordakçılarının çalgı çengi yeri olur. Muazzez bu ortamda içkiye alıştırılır. Fakat bir gece Yusuf'un ani baskını eğlencelerini bozar. Yusuf'un kırıbaşı kaymakamın suratında şaklar. Şakir tabacasına sarılsa da Yusuf atik davranarak arka arkaya ateş eder. Karanlık odada hareket kalmaz. Yusuf, karısına seslenerek onu bulur ve omuzlar. Atına binerek oradan uzaklaşır. Muazzez yaralıdır ve sabaha doğru ölür. Yusuf onu gömer ve atını dağlara doğru sürer.

YAŞAR KEMAL (1922 – 2015)

- Asıl adı **Kemal Sadık Göğçeli** olan yazar **Adana**'da doğmuştur geçimini sağlamak için pamuk tarlalarında ırgatlık, su bekçiliği, ırgat kâtipliği, hademelik gibi işlerde çalışmıştır. Bir ara Kozan cezaevinde 34 ay yatmıştır. Daha sonra İstanbul'a gelmiş gazeteciliğe başlamış ve yayınladığı roman ve hikâyeleriyle adını duyurmuştur.
- Sanat hayatına şiirler yazarak başlamış; daha sonra öykü, roman, fıkra, makale, röportaj türlerinde eserler vermiş; ancak daha çok romancılığı ile tanınmıştır.
- Eselerinde Torosları, Çukurova'yı ve insanın acı yaşamını, kan davasını ağa-köylü çatışmasını, toplumsal çelişkileri gerçekçi bir anlayışla ve şiirsel bir dille anlatmıştır.
- İlk öykü kitabı **Sarı Sıcak**'tan sonra, romana yönelmiş "İnce Memet" adlı romanı ile büyük bir şöhret kazanmış ve bu romanla bütünleşmiştir. İnce Memet yaklaşık kırk dile çevrilerek yayımlanmıştır.
- Birçok dile çevrilen **İnce Memet**'te ağa zulmüne başkaldırarak eşkıya olan bir gencin öyküsü ile Çukurova bölgesindeki köylü-ağa çatışması ele alınmıştır. Bu eser yazarın ilk romanıdır.
- Romanı yazma nedeni eşkıya olan ve dağda vurulan amcasının oğlunun vurulması olduğunu 1987 yılındaki bir söyleşisinde anlatır.
- İnce Memet'in konusu, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında geçer. Anadolu halkının geri kalmışlığı, cahil bırakılmışlığı, köy hayatının sefaleti ve ağaların tüm yöreye tamamen hâkim olması üzerine bu duruma karşı bir isyan öyküsüdür.
- Romanı başlıca kahramanları arasında İnce Memet, **Döne**, **Abdi Ağa**, **Hatçe** ve **Cabbar** bulunur.
- Teneke** romanı Çukurova'da bir kaymakamın yaşamını ve mücadelesini konu alır.

- Demirciler Çarşısı Cinayeti**, Yaşar Kemal'in kaleme aldığı Akçasazın Ağaları ikili seri romanlarından ilkidir. Güney'de iki ağanın birbirleriyle olan amansız savaşlarında, giderek çökmeye başlayan Çukurova ağalık sistemi içinde yer alan nüfuz savaşları ve kan davası anlatılmaktadır.
- Yusufçuk Yusuf**, Yaşar Kemal'in Akçasazın Ağaları üçlemesinin ikinci cilt romanıdır. Çukurova'daki iki ağanın kişiliğinde feodal düzenin can çekişmesi, bitişi, tükenişi verilir.
- Algözüm Seyreyle Salih**, Karadeniz kıyısında bir kasabada yaşayan 11 yaşında küçük bir çocuk olan Salih'in kanadı kırık bir martı yavrusuna duyduğu sevgiyi konu edinir.
- Deniz Küstü**, Yaşar Kemal'in İstanbul'u anlatan romanıdır. Bu romanda yazar insanları, ağaçları, suları, balıkları, otomobilleri, minareleri, kuşları, camileri ile bütün bir şehrin dokusunu ve bu dokunun çürüyüşünü anlatmaktadır.
- Yağmurcuk Kuşu**, Yaşar Kemal'in kendi geçmişinden yola çıkarak kaleme aldığı Kimsecik üçlemesinin ilk kitabıdır. I. Dünya Savaşı sırasında Van'dan Adana'ya göçmek zorunda kalan bir ailenin serüveni anlatılır.
- Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana**, Yaşar Kemal'in tarihi romanlarından biridir. Bir Ada Hikâyesi dörtlemesinin ilk kitabıdır. Yaşar Kemal bu eserinde I. Dünya Savaşı'nın ardından Anadolu halkının çilesini konu alır. Romanın kahramanı Poyraz Musa adında şeref madalyalı bir savaş gazisidir.
- Orta Direk** romanında bir köy (Yalak Köyü) halkının pamuk tarlalarında çalışmak için yaşlılar, hastalar ve çocuklar dâhil olmak üzere hep birlikte Çukurova'ya gidişleri anlatılır.
- Yer Demir Gök Bakır** adlı romanında muhtar Sefer'in oyunu yüzünden o yaz Çukurova'da hiç para kazanamamış köylülerin kışı yoksulluk içinde geçirmelerini ele almıştır.

- **Allah'ın Askerleri** Yaşar Kemal bu eserinde İstanbul'da Basın Sitesi'nde oturduğu dönemlerde çevredeki ve İstanbul'un çeşitli semtlerinde yaşayan çocuklarla yaptığı röportajları anlatır.
- **Üç Anadolu Efsanesi**, Yaşar Kemal'in destansı romanlarından. İlk destan **Köroğlu Destanı**'dır. Bu destanda Köroğlu'nun ortaya çıkışı ve Bolu Beyi ile verdiği mücadele anlatılır. İkinci destan ise **Karacaoğlu Destanı**'dır. Bu destanda Karacaoğlu'nun yaşadığı çevre ortaya çıkışı ve sevdiği Elif'e kavuşması anlatılır. Üçüncü destan **Alageyik Destanı**'dır. Bu destan kahramanı geyik avcısı Halil'in sevdiğine kavuşması ve geyik avı müptelaliğini anlatır.
- **Ağrıdaki Efsanesi**, Yaşar Kemal'in destansı romanlarından. Roman Ağrı Dağı'nda bulunan dağ köylerinden birinde yaşayan Ahmet ve o dönemde oranın yöneticisi olan Mahmut Han'ın kızı Gülbahar arasındaki aşkı ve bu sevdalıların kavuşmak için yaptıklarını anlatır.
- **Binboğalar Efsanesi** Yaşar Kemal'in destansı romanlarından biridir. Romanın konusu Yörüklerdir. 18.-19. yüzyıl siyasi çalkantıları ile Osmanlı İmparatorluğu binlerce yıldır konargöçer olarak yaşayan Yörükleri-göçerleri yerleşik hayat geçirmek için çeşitli baskılar uygulamıştır. Roman işte bu kalan son Yörük obasının çektiği dertleri anlatır.

Bilgi Küpü

- ☛ Yaşar Kemal yazdığı bazı romanları üçleme veya dörtleme serisi olarak kaleme almıştır.
- **Akçasazın Ağaları** serisinde Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yusufçuk Yusuf romanları bulunur.
- **Dağın Öte Yüzü** üçlemesinde Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır ve Ölmez Otu romanları yer alır.
- **Kimsecik** üçlemesinde ise Yağmuncuk Kuşu, Kale Kapısı ve Kanın Sesi adlı eserleri bulunur.
- Ayrıca **Bir Ada Hikâyesi** dörtlemesi içerisinde Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Karıncanın Su İçtiği, Tan-yeri Horozları ve Çıplak Deniz Çıplak Ada romanları yer alır.

- Yaşar Kemal'in ölmeden önce kaleme aldığı son eseri ise **Tek Kanatlı Bir Kuş** adını taşır.
- Yurtdışında birçok ödül almış olan, **Nobel** edebiyat ödülüne aday gösterilmiş ve eserleri birçok dile çevrilmiş olan yazarın röportaj türünde verdiği eserleri de önerilir.
- Eserlerinde Anadolu efsanelerinden, folklorundan ve halk hikâyelerinden yararlanmış; Anadolu'yu özellikle de Çukurova insanlarının sorunlarını destansı bir dille anlatılmıştır.
- Romanlarında sade bir dil kullanılmış, yerel sözcüklere deyimlere ve atasözlerine yer vererek kahramanlarını kendi bölgelerinin ağızları ile konuşturmuştur.

Hap Bilgi

- ✱ **İnce Memet** romanıyla **Varlık** dergisi roman ödülünü, **Kale Kapısı** adlı romanıyla da **Orhan Kemal** roman ödülünü kazanmıştır.
- ✱ 1952 yılında yayımlanan ilk öykü kitabı **Sarı Sıcak** adını taşır. Eser yazarın daha sonra verdiği başyapıtlarından İnce Memet'ten önce Türkiye ve dünyaca tanınmasını sağlamıştır. Yazar bu öykülerde Anadolu insanının açlık, pislik, hastalık, sefalet ve çevre koşulları içinde verdiği yaşam mücadelesini konu alır.

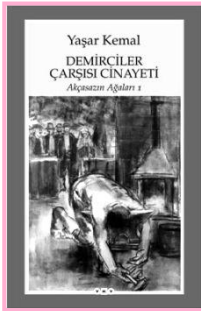

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** İnce Memet, Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır, Allah'ın Askerleri, Ala Geyik, Demirciler Çarşısı Cinayeti, Çakırcalı Efe, Yusufçuk Yusuf, Kimsecik, Teneke, Kuşlar da Gitti, Yılanı Öldürseler, Al Gözüm Seyreyle Salih, Ölmez Otu, Karıncanın Su İçtiği, Kale Kapısı, Deniz Küstü, Hüyükteki Nar Ağacı, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Kanın Sesi, Tanyeri Horozları, Çıplak Deniz Çıplak Ada, Tek Kanatlı Bir Kuş
- 📖 **Destansı roman:** Üç Anadolu Efsanesi, Ağrı Dağı Efsanesi, Bin boğalar Efsanesi, Çakırcalı Efe
- 📖 **Öykü:** Sarı Sıcak, Çukurova Yana Yana,
- 📖 **Röportaj:** Peri Bacaları, Bir Diyar Baştan Başa, Yanan Ormanlarda 50 Gün, Neredesin Arkadaşım, Bir Bulut Kaynıyor, Yağmurla Gelen, Çocuklar İnsandır
- 📖 **Fıkra-deneme:** Taş Çatlasa, Baldaki Tuz, Ağacın Çürüğü, Ağıtlar, Gökyüzü Mavi Kaldı, Ustadır Arı, Zulfün Artsın, Bu Bir Çağrıdır, Binbir Çiçekli Bahçe
- 📖 **Şiir:** Bugünlerde Bahar İndi
- 📖 **Çocuk Romanı:** Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca, Ayışığı Kuyumcuları

DEMİRCİLER ÇARŞISI CİNAYETİ

Roman, 1973 yılında **Yaşar Kemal** tarafından kaleme alınmıştır. Mahmut, ağası Derviş Bey'e verdiği sözü beş yıl sonra yerine getirmiş ve Mustafa Bey' i yatak odasında öldürmüştür. Murtaza Bey'in kardeşi Akyollu Mustafa ölü daha toprağa verilmeden Derviş Bey'i nasıl öldüreceğini düşünmeye koyulur. Derviş Bey de öldürüleceğine hem de birkaç gün içinde öldürüleceğine inanmıştır. Akyollu Mustafa'nın ayağına kadar giderse de Mustafa hiç oralı değildir. Konağını baştanbaşa kum torbalarıyla tahkim ederek bir kale haline getiren ve yaz kış, gece, gündüz konaktan dışarı çıkmayan Derviş Bey, korku ve gerilim içinde öldürüleceği saati ve yeri beklemektedir.

İNCE MEMET - YAŞAR KEMAL

Dikenlidüz'ünde beş köyün sahibi olan **Abdi Ağa** köylüye zulmetmektedir. Abdi Ağa'nın dayağından bezlen küçük **İnce Memet** başka bir köye kaçar, orada köylü Süleyman' a çoban olur. Abdi Ağa haber alıp çocuğu geri getirtir. Yetiştirdikleri ürünün dörtte üçünü ağalık hakkı olarak alır, her ikisini de aç bırakır. İnce Memet on sekiz yaşına gelir. **Hatçe** ile birbirlerini severler. Bir gün bir arkadaşıyla birlikte bir kasabaya gider, orada ağasız yaşadığını öğrenir. Hatçe'yi Abdi Ağa'nın kel yeğeni **Veli**'ye nişanlarlar. İnce Memet, Hatçe'yi kaçıtır.

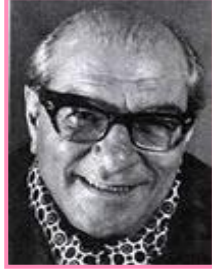
Adamlarıyla birlikte peşine düşen Abdi Ağa'yı yaralar, Veli'yi öldürür. Hatçe'yi köye gönderir, kendisi dağa çıkar. Abdi Ağa İnce Memet'in anasını döve döve öldürür; Hatçe'yi de yeğenini öldürdüğü iddiasıyla hapse attırır. İnce Memet önce **Deli Durdu** çetesine girse de, onun kıyıcı bir adam olduğunu anlayınca ayrılır. Aynı çeteden ayrılan iki kişiyle birleşip Abdi Ağa'yı ele geçirmeye çalışır. Abdi Ağa, korkusundan köyde oturamaz, köylü rahat soluk alır.

İnce Memet, başka bir hapishaneye götürülen **Hatçe** ile **İraz** kadını bir baskınla jandarmaların elinden kurtarır. Hatçe dağda doğurur. Bir kuşatmada Hatçe vurulup ölür. İraz, çocuğu alıp Antep köylerinden birine gider. İnce Memet, Abdi Ağa'nın topraklarını köylüye dağıtır. Cumhuriyetin onuncu yılı dolayısıyla genel af çıkar. Eşkıyalar teslim olurlar. Köylü, İnce Memet'in tarlasını eker, ona bir ev yapar, bir de at alır. İnce Memet ata binip köyden çıkar, geceleyin Abdi Ağa'yı saklandığı evde yakalayıp öldürür, atını dağlara doğru sürüp gözden kaybolur.

Hap Bilgi

İnce Memet romanın kahramanları arasında "**İnce Memet, Hatçe, Abdi Ağa, Döne, İraz Kadın, Deli Durdu**" bulunmaktadır.

KEMAL TAHİR (1910 - 1973)

- Cumhuriyet döneminin köy ve köylü gerçeklerine eğilen romancılarından olan Kemal Tahir, sanat yaşamına şiirleri, denemeleri, dedektif ve macera romanları ve çevrileri ile başlamıştır ama edebiyatımızda romancılığıyla tanınmıştır.
- İlk hikâyelerini Cemalettin Mahir adıyla Yedigün ve Tan gazetesinde yayımlamış ve bu hikâyelerini **Göl İnsanları** adlı kitabında toplamıştır.
- 1955'ten sonra roman yazmaya ve yayımlamaya başlayan Kemal Tahir, Cumhuriyet devrinin köy ve köylü gerçeklerine eğilen realist yazarları arasında yer almıştır. Köy gerçeklerini ele almıştır.
- Siyasi düşünceleri dolayısıyla 12 yıl cezaevinde yatmış; daha sonra basın dünyasına girerek çeşitli gazete ve dergilerde takma adla hikâye ve romanlar yayınlamıştır.
- Eserlerini konusunu tarihten ve köy hayatından alanlar diye gruplandırıdığımız yazarın ilk öykü kitabı **Göl İnsanları** adını taşır.
- Genelde Çorum ağzını kullanan Kemal Tahir, **Çorum** ve **Çankırı** gibi İç Anadolu şehirlerinin sorunlarına değinmiştir.
- Konularını Çankırı ve Çorum dolaylarından, ceza-evi yaşamından, Kurtuluş Savaşı'ndan, tarihten eşkiya menkıbelerinden, köy hayatından almıştır.
- İlk romanlarında köy ve köylü sorunlarına eğilmiş; daha sonra Türk tarihinin özellikle yakın tarihi üzerinde durarak Milli Mücadele Dönemi ve Tek Partili Dönem siyasi ve sosyal meselelerini ele almıştır.
- En ünlü romanları arasında Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu'nu anlattığı **Devlet Ana** ile Kurtuluş Savaşı'nı ele aldığı **Yorgun Savaşçı** bulunur.
- **Devlet Ana** adını Devlet Hatun adlı roman kahramanından almıştır. Eserde Anadolu Selçuklularından Osmanlıların kuruluşuna kadarki süreç anlatır.

- **Yorgun Savaşçı**da Cehennem Yüzbaşı Cemil'in İstanbul'un işgalinden sonra Anadolu'da örgütlenmesi ve Milli Mücadele'yi başlatması işlenmiş.
- Mütareke dönemi İstanbul'unu anlatan **Esir Şehrin İnsanları** da yazarın Kurtuluş Savaşı'nı konu alan romanları arasındadır.
- Eserde Anadolu olarak Pendik'ten ötesini tanımayan Paşazade Kamil Bey'in Mütareke döneminde yavaş yavaş uyanması ve Kurtuluş Savaşı'na destek olması anlatılmıştır.
- Yakın tarihimizin demokrasiye geçiş sancılarında birini oluşturan Serbest Fıkra'nın kurulmasını **Yol Ayrımı** adlı eserinde, İzmir Suikastını ise **Kurt Kanunu** adlı romanında ele almıştır.
- Yazarın konusunu Milli Mücadeleden alan **Esir Şehrin İnsanları**, **Esir Şehrin Mahpusu** ile konusunu köy ve taşradan alan **Sağırdere**, **Rahmet Yolları Kesti**, **Köyün Kamburu**, **Körduman** diğer önemli romanlarındandır.
- **Rahmet Yolları Kesti** ve **Yedi Çınar Yaylası**'nda ağalık ve eşkıyalık olgusunu **Bozkırdaki Çekirdek**'te ise köy enstitülerini ele almıştır.
- Ankara'ya çalışmaya giden bir gencin köyüne döndükten sonraki yaşamını **Sağırdere** ve **Körduman** adlı romanlarında ele almıştır.
- **Körduman** yazarın Çankırı hapishanesinde kaldığı yıllarda yöreden etkilenecek yazdığı realist romanlardandır. Romanda Çankırı'nın Yamören adlı bir köyünde geçen olaylardan bahsediliyor.
- Yazar, roman kahramanı Kamil'in serüvenini merkez alarak köylünün sorunlarını, etik değerlerini, köyün ekonomik yapısını sergiler. Ahilik teşkilatının Çankırı'da uygulanışı olan yârân sistemi anlatılır.
- **Yediçınar Yaylası**, Köyün Kamburu ve Büyük Mal, Çorum bölgesi insanların belli dönemler içinde anlatıldığı bir üçlemeyi oluşturur.

- Romanda Çorum Kasabası, Yediçınar Yaylası ve Narlıca Köyü etrafında yöreyi, insanlarını, insan ilişkilerini tanıtırken, insani zaafı ve bunların insana neler yaptırdığını da çok güzel hikâye etmiştir.
- **Karılar Koğuşu**, Kemal Tahir'in ölümünden sonra yayımlanan bir romandır. Anadolu hapishanelerinin kadın koğuşlarındaki hayatı anlatır ve otobiyografik bir romandır.
- **Rahmet Yolları Kesti** romanında eşkıyalık olgusunu işleyen yazar, Kelleci Mehmet romanında ise kendi ağasını bir kaza kurşunu ile öldüren bir gencin dramını yansıtır.
- Ölümünden sonra yayınlanan **Namusçular**, **Dam Ağası** adlı romanlarında da kırsal kesim insanının cezaevi problemlerini ele almıştır.
- **Namusçular**, Kemal Tahir'in cezaevinde kaldığı yıllarda yazdığı ve cezaevine namus meselesi yüzünden düşmüş sıradan insanların dramını derinlikli ve çözümleyici bilgilerle aktardığı romandır.
- **Damağası**, Kemal Tahir'in cezaevi yıllarında tutmaya başladığı ve ölümüne yakın zamanlara kadar üzerinde çalıştığı notlardan oluşur. Bu notlarında cezaevi yaşamını ve kırsal kesim insanının küçük ama entrikalarla ve kırılmalarla dolu yaşamını ele alır.
- Toplumsal gerçekçilik anlayışının romandaki temsilcilerinden olan yazar romanlarında güçlü bir gözlem tekniği ile sosyal sorunları irdelenmiş, özellikle köy insanının yaşam biçimini, geri kalmışlığını realist bir arayışla yansıtmıştır.
- Yakup Kadri, Halide Edip, Dostayevski, Balzac, Tolstoy, Gorki ve Zola'dan etkilenen sanatçının romanları **nehir roman** özelliği taşır.
- Eserlerinde anlaşılır bir dil ve yalın bir anlatım kullanmaya özen göstermiştir. Kişiler daha çok yaşadıkları yörelerin ağız ile konuşturmuş ve tasvire geniş yer vermiştir.

ESERLERİ

📖 **Roman:** Sağırdere, Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Hür Şehrin insanları, Rahmet Yolları Kesti, Kör Duman, Yedi Çınar Yaylası, Köyün Kamburu, Yorgun Savaşçı, Bozkırdaki Çekirdek, Devlet Ana, Kurt Kanunu, Kelleci Memet, Büyük Mal, Namusçular, Karılar Koğuşu, Damağası Bir Mülkiyet Kalesi, Yol Ayrımı

📖 **Öykü:** Göl İnsanları

📖 **Senaryo:** Haremde Dört Kadın

KÖYÜN KAMBURU - KEMAL TAHİR

Gurbetten dönüp Narlıca köyündeki baba ocağını yeniden şenlendiren Sinsin Halil'in **Ahmet**, gurbette iken yakalandığı frengi hastalığının etkisiyle bir süre sonra olmayacak işler yapmağa başlar; sürekli öfke içindedir, sağa sola çatar, kavga eder. Bu öfkesi yüzünden "Parpar Ahmet" diye anılmaya başlar. Evlenince belki düzelir düşüncesiyle, yoksul bir kız olan topal **Ayşe**'yle evlendirilir; bu sefer karısını dövmeye başlar. Karnında toplanan cinleri çıkarmak için, ahırın orta direğine bağlayıp sopa ile döverler. Parpar Ahmet ölür; karısı Ayşe, kocasından yediği dayak yüzünden, çocuğunu vaktinden önce doğurur. Yedi buçuk aylık doğan **Kerim** sakattır. "Çalık Kerim" diye anılmaya başlar. Gövdesi kalın ve güçlü, bacakları kalın, ince, güçsüzdür.

Çocukluk ve ilk gençliğinde müezzinlik, kuyrukçuluk (çoban yamaklığı) yapar; Çorum'da yedi yıl medresede okur, molla ve cer hocası olur, artık Çalık Hafız diye anılır; Birinci Dünya Savaşı çıkınca, sakat olduğu için askere alınmaz, köyüne döner. Cer hocalığı sırasında epey para biriktirmiştir; bir çerçi dükkânı açar, veresiye verip bütün köyü ve çevresindeki köyleri borçlandırır, zengin ve nüfuzlu bir kişi olur, kulluktan ağalığa yükselir.

BOZKIRDAKİ ÇEKİRDEK - KEMAL TAHİR

Roman, 1967'de Kemal Tahir tarafından kaleme alınmıştır. Tek parti devrinde (CHP), 17 Nisan 1940' ta çıkarılan 3803 sayılı kanunla yurdun çeşitli yerlerinde Köy Enstitüleri kurulmuştur (hepsi 21 tane). Bu romanda on beşinci Enstitü'nün kuruluşu anlatılıyor. Yeni Enstitü Çankırı, Kastamonu ve Çorum topraklarının birleştiği yerde Şirin Köy'e yakın Keşiş Düzü'nde kurulacak ve Dumanlıboğaz Köy Enstitüsü olacaktır.

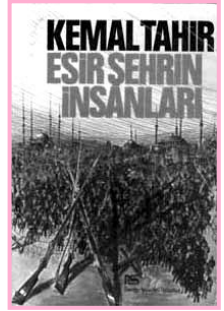

Millî Eğitim Bakanlığı bu enstitüyü kuracak ekibe Halim Akın'ı başkan tayin etmiş, Şirin Köy'ün eğitimci Murat Ören ile Nuri Çevik, Cemal Avşar ve Emine Güleç öğretmenleri onun emrine vermiştir. Şirin Köy'den Sultan Kız, eğitimci Murat'a âşıktır, bazı geceler Murat Ören'in odasına gelir. Murat Ören dedikodu korkusuyla tedirgindir. Kurucu ekip, çeşitli köylerden derlenen on sekiz erkek, dört kız öğrenciyle Keşiş Düzü'nde Enstitüyü kurmaya koyulurlar. Şirin Köy'ün zengini Zeynel Ağa, ikide bir Cinci Nezir'e dilekçe yazdırarak bu işi önlemek ister. Enstitünün suyu için dönecek boruların, değirmenci Deli Derviş'in esrar ürettiği topraklarından geçmesi gerekir. Derviş'in tapusu sahte olduğu anlaşılır, boru hattı tahrip edilir, çatışmalar büyür, sahtekârlığı meydana çıkaran eğitimci Murat Ören, Şirin Köy'de Sultan Hanım'la aynı odada kısırlılır, dövülür, hapsedilir.

Durumu öğrenen Enstitü ekibi tarafından kurtarılır. Deli Derviş, göz koyduğu Emine Öğretmen'i değirmene kaldırmıştır, eli kolu bağlanmış Emine Güleç, değirmen odasında, Sultan Hanım'ın oyalamalarıyla henüz emniyettedir. Enstitülüler yetişirler, silahlı çatışma başlar. Sultan Hanım, bir ara elindeki balta'yı Deli Derviş'in başına indirir, öldürür Derviş'i fakat eğitimci Murat Ören de Derviş'in kurşununa kurban gitmiştir.

ESKİ ŞEHRİN İNSANLARI - KEMAL TAHİR

Uzun yıllar İspanya' da yaşayan Kamil Bey, parasal sıkıntıda olduğu için İstanbul'a, mülklerini satmak için gelir. Ancak ülkesinin içinde bulunduğu kötü şartlar, düşman işgali hiç umurunda değildir. Karısı ve çocukları ise Türk

kültürünü değersiz bulmakta ve batı kültürü ile yaşamaktadır. Kamil Bey, birgün Galatasaray Lisesinden arkadaşı olan Ahmet'le karşılaşır. Ahmet, Nedime Hanım'ın çıkardığı Karadayı gazetesinde çalışması için Kamil Bey'i ikna eder.

Ancak Nedime Hanım milli mücadeleye bu gazeteyle destek vermekte; Anadolu ile İstanbul arasında iletişimi sağlamaktadır. Kamil Bey bu gazetede çalışırken, daha önce ülke sorunlarından haberdar olur ve bu sorunlarla ilgilenmeye başlar. Nedime Hanım, düşman kuvvetlerinin Anadolu' ya saldırı planlarını ele geçirir; ancak bu planların gizlice Anadolu' ya ulaştırılması gerekmektedir.

Bunun için Kamil Bey gönüllü olur. Ancak gazetede çalışan bir ajan bu teslimatı hükümete haber verir ve Kamil tutuklanır. Kamil Bey sorguya çekilir; ancak kimseyi ele vermez pek çok teklif gelir, Roma büyükelçiliği gibi. Ama yine de milli mücadele yandaşlarını ele vermez. Yaptığı bu tercih, onu kendinden ve milletinden sorumlu bir aydın haline getirmiştir.

KURT KANUNU - KEMAL TAHİR

Eser, eski Ankara valisi Abdülkerim'in Mustafa Kemal Paşa'ya karşı suikast planladıklarını öğrendiği İttihatçı dostlarından eski Lazistan mebusu Ziya Hurşit Bey'le onun adamları olan Laz İsmail ve Gürcü Yusuf'u, 19-26 yılının temmuz ayında

İstanbul'dan İzmir'e yolcu etmesiyle başlar. Çapkın bir adam olan Abdülkerim, vapur hareket edince Laz İsmail'in evine gider ve İsmail'in metresi Ballı Naciye ile birkaç gün boyunca gizli bir aşk yaşar. Birkaç gün sonra gazeteler suikastın ortaya çıktığını; suçluların yakalanmış ve elebaşları aranmakta olduğunu bildirir. Abdülkerim, eski İttihat ve Terakki komitacılarından olan arkadaşı Kara Kemal'i Cerrahpaşa'daki evinde bulur; Kara Kemal'in suikast planından haberi yoktur ama Abdülkerim, bu işi kendisinden bileceklerini söyleyerek onu kaçırmaya razı eder.

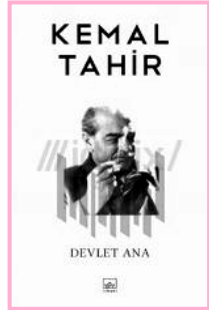
Kaçaklar Abdülkerim'in tanıdığı Semra Hanım'ın konağında gizlenip haberleri takip ederler. Polisin kendilerini aradığını öğrenince deniz yolu ile yurt dışına kaçmanın bir yolunu bulmaya çalışırlar. Daha güvenli bir yer olduğu düşüncesiyle Semra Hanım'ın Belgrad Ormanı'ndaki çiftliğine geçen iki kaçağın başına ödül konulmuştur. Abdülkerim, çiftlikte eski sevgilisi Naciye'ye benzettiği Hayriye adlı bir kadınla yeni bir çapkınlığı sırasında, kendilerini tanıyan köylü Sarı Çavuş'la Toptancı Şaban'ın, onları yakalamak için çiftliği basacaklarını öğrenir. Baskıncılara pusu koran kaçaklar, Şaban'ı vurup kaçarlar ve yolda ayrılırlar. Kara Kemal, çocukluk arkadaşı Emin Bey'in İstanbul'da Aksaray'daki evine bitkin halde gelir; Emin Bey'in kız kardeşi Perihan'ın izni ile bu eve sığınır. Aralarında uzun konuşmalar sırasında Kara Kemal'in fikirleri daha net anlaşılır. Takrir-i Sükûn Kanunu'na ve İstiklal mahkemelerinin adaletsiz yargılamalarına karşı olan Kara Kemal, ülkeye hürriyet gelmediğini düşünmektedir.

Bu arada kendisi de İstiklal Mahkemesi'nde İzmir suikast girişimi nedeniyle gıyaben yargılanmış ve hakkında idam kararı çıkmıştır. İngiliz veya Alman elçiliklerine sığınarak yurt dışına kaçmak isterse de yeri bulunur, kuşatılır ve Kara Kemal yakalanacağı sırada tabancasıyla intihar eder.

Olaydan sonra tutuklanan Emin Bey, İstiklal Mahkemesi'nde yargılanır; beraatine karar verilir. Ancak Emin Bey, Kara Kemal'i kurtaramadığı için çok üzgündür. Romanın sonunda bir gece yarısı diğer kaçak Abdülkerim de Emin Bey'in evinin kapısını çalar. Emin Bey'in kız kardeşi Perihan, onu içeri almaz. Emin Bey durumu öğrenince Abdülkerim'i İstanbul sokaklarında arar, ancak Abdülkerim karanlıklarda kaybolmuştur.

DEVLET ANA - KEMAL TAHİR

Sen-Jan şövalyelerinden Notüs Gladys, Türkopol yüzbaşı Urunha ve Keşiş Bemito, Ertuğrul Gazi Beyliği'nin başına çorap örmenin planlarını yapmaktadırlar. **Bacıbey** (Devlet Ana)in oğlu **Kerim Çelebi**, Osman Gazi'nin oğlu Orhan, Orhan'ın amcasının oğlu **Bayhoca** akrandırlar. Kerim Çelebi okumak, annesi onun asker, dövüşçü olmasını ister. Ertuğrul'un at bakıcısı, çobanı **Demircan** ve sevgilisi **Liya**, Notüs Gladys ve Urunha tarafından öldürülür.

Ertuğrul'u komşularıyla kapıştırmak için de Karacahisar tarafına kaçarlar. Hasta yatan Ertuğrul, oğlu Osman'a hadiseyi anlamalarını, çevre ile kurulan barışın bozulmamasını söyler.

Ertuğrul Gazi ölür, amcası **Dündar Alp**'in muhalefetine rağmen Osman Bey bey seçilir. Dervişlerin yardımıyla Osman Bey hadisenin iç yüzünü öğrenir. Liya'nın kardeşi **Mavra** da Kerimcan ve Orhan'a katılır.

ORHAN KEMAL (1914 –1970)

- Adana'da doğan yazarın asıl adı Mehmet Reşit Ögütçü' dür. Adana pamuk fabrikalarında işçilik, dokumacılık, kâtiplik yapmıştır. Nazım Hikmet'in kitaplarını okuduğu iddiası ile 5 yıl hapis yatmış ve cezaevinde Nazım Hikmet'le tanışmıştır. 1943'te Adana'ya dönmüş, çeşitli işlerde çalışmış. Daha sonra İstanbul'a yerleşmiştir. 1970'te beyin kanamasından ölmüştür.
- 1940'ta, Bursa Cezaevi'nde tanıştığı Nazım Hikmet'in toplumcu görüşlerinden etkilenmiştir; kendisinden Fransızca, felsefe ve siyaset dersleri görmüştür. Orhan Kemal'i şiir yerine roman ve öykü yazmaya teşvik eden de **Nazım Hikmet** olmuştur.
- Edebi hayatına şiir yazarak başlamış ilk şiirlerini **Raşit Kemal** imzasıyla Yedi gün, Yeni Mecmua, Yenises, Yürüyüş dergilerinde yayımlamış; cezaevinde Nazım Hikmet'le tanıştıktan sonra hikâye ve romana yönelmiştir.
- İlk öykülerini Bacaksız Orhan takma adıyla yayımlamıştır. İlk kez 1943'te İkdâm Gazetesi'nde **Asma Çubuğu** öyküsünde **Orhan Kemal** adını kullanmıştır
- Şiir, roman, öykü, oyun, anı, inceleme ve senaryo türlerinde eserler vermiş; ama daha çok romancılığı ve öykücülüğü ile tanınmıştır.
- Orhan Kemal, yoksul kesimin, işçilerin, öğrencilerin, yaşamını anlatan öykü ve romanlar yazmış ve insan-toplum ilişkilerini gerçekçi bir dille yansıtmıştır.
- Yakından tanıdığı Adana çevresindeki tarım köylüsü ve dokuma fabrikalarında çalışan işçilerin romancısı olan Orhan Kemal daha sonra İstanbul'a gelenlerin gecekondulara yerleşerek büyük şehre uyma çabalarını işlemiştir.
- Kahramanlarını işçi, ırgat, mahpus, gardiyan, bekçi, çöpçü, hamal, işportacı gibi fakir insanlardan seçmiş ve onları kendi yörelerinin yerel ağzıyla konuşturmuştur. Yerel sözcüklere yer vermiştir.

- Eserlerinde yoksul insanların aşklarını, geçim sıkıntılarını, yoksul çocukları, ekmek kavgası veren küçük çocukları, **Çukurovalı** emekçileri, ezilen köylüleri, toprak ağalarını, memurları, Adana ve İstanbul'un kenar mahalle insanlarını **realist** bir anlayışla anlatmıştır.
- Bir çeşit röportaj tekniği ile yazar hikâyelerinde olsun, romanlarında olsun şive taklitlerine çokça yer vermiştir.
- Sanatçı, ilk romanı olan **Baba Evi**'nde çocukluk yıllarını; **Avare Yıllar**'da ise gençlik anılarını ele almıştır
- Orhan Kemal'in Baba Evi, Avare Yıllar, Cemile, Dünya Evi adlı romanları **otobiyografik** özellik taşır.
- Baba Evi**'nde ilkin Suriye'ye kaçan, oradan da Lübnan'a geçen ve büyük bir geçim sıkıntısı çeken babasının yanında bu sıkıntılara ortak olan yazarın çocukluk ve ilk gençlik yılları ele alınmıştır
- Eskici ve Oğulları, Hanımın Çiftliği, Kaçak, Vukuat Var, Kanlı Topraklar** adlı romanlarında daha çok tanıdığı Adana çevresindeki tarım köylüsü ile fabrika işçilerini anlatmıştır.
- Eskici ve Oğulları**'nda total bir eskici ile iki oğlunun özlemlerini, düşlerini ve düşlerini gerçekleştirmek için verdikleri savaşı ve sonunda ellerinde avuçlarında kalanı da yitirerek çöküşleri anlatılmıştır.
- Bereketli Topraklar Üzerinde** adlı romanında köyden Çukurova'ya çalışmaya giden üç gurbetçinin yaşam mücadelesini realist bir anlayışla ele almıştır.
- İstanbul'daki gecekondulu semtlerinde yaşayan büyük şehre göç etmiş köylü ve işçileri de **El Kızı, Gurbet Kuşları, Evlerden Biri, Yalancı Dünya** adlı romanlarında ele almıştır.
- Romancılığından çok hikâyeciliği ile tanınan yazar, **Murtaza** adlı eseri ile şöhreti yakalamıştır.

- **Murtaza** adlı romanında kendi çıkarlarını patronunun çıkarlarından önde tutan ve yazarın Don Kişot'a ben-zettiği bir gece bekçisinin hikâyesi işlenmiştir. Olay-lar, 1941-1947 arasındaki bir zamanda Adana'nın fakir bir işçi mahallesinde geçmektedir.
- **Cemile**, Orhan Kemal'in yazdığı bir önemli bir ro-mandır. 1934 Çukurova'sında bir dokuma fabrikası civarındaki gecekondu mahallesinde yaşayan insan-lar, aynı zamanda fabrikada çalışmaktadır. Cemile, bu mahallede güzelliğiyle göze çarpan, paylaşıla-mayan genç bir Boşnak kızıdır.
- **Sokakların Çocuğu** romanında ise bir sokak ço-cuğu Cevdet'in İstanbul yaşantısını anlatmaktadır.
- **Kanlı Topraklar**'da 1934 yılında toprak ağası olmak isteyen ve bunun için her şeyi yapabilecek Topal Nuri'nin yaşantısını aktarır.
- **Müfettişler Müfettişi**'nde, Anadolu'nun küçük bir kasabasında halkın, kim olduğunu bilmedikleri ama halinden, tavrından bir "devlet büyüğü" olduğuna karar verdikleri yabancıyı müfettişler müfettişi olarak kabul etmesiyle yaşanan olayları anlatılır.
- **Yalancı Dünya** romanını 1963 yılında İstanbul'da yazmıştır. Roman sinema dünyasının arkasında ya-şanan bazı olayları anlatmaktadır.
- **Bir Filiz Vardı** adlı eserinde İstanbul'un kenar ma-hallelerinden birinde yaşayan genç bir kızın hikâ-yesini konu alır.
- **Evlerden Biri**, İstanbul'un kenar mahallelerinden biri olan Cibali'de yaşanan bir aile dramını işler.
- **Arkadaş Islıkları** romanı, bir taşra kentindeki fakir bir delikanlının hayat hikâyesini ele alır.
- **Sokaklardan Bir Kız** romanında, büyük şehrin arka sokaklarında, hayallerin alınıp satıldığı pavyonlar-da, barlarda yaşanan hayatların, muhabbet tellal-larının, konsomatrislerin, itilip kakılan, hor görülen küçük insanların ve özellikle konsomatris Leyla'nın kızı Nuran'ın hikâyesi anlatılmaktadır.

- **Hanımın Çiftliği**, Orhan Kemal'in üç ciltlik roma-nıdır. Eser "Vukuat Var, Hanımın Çiftliği ve Ka-çak" adlı üç ciltten meydana gelmektedir.
- **Ekmek Kavgası**, Orhan Kemal'in ilk hikâye ki-tabıdır. Hikâyelerin tamamı fabrikada çalışan em-ekçilerin, kenar mahalledeki insanların, cezaev-lerinde mahpusların yaşamından kesitler yansıtır.
- Hikâyelerini olaylar üzerine kurmuştur. Konularını genellikle gözlemlerinden çıkarmıştır. Fabrika-larda çalışması, İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşaması ona geçim sıkıntısı çeken köylü ve kentli yoksul insanları yakından tanıma fırsatı ver-miştir. Yayımlanan ilk hikâyesi **Balık**'tır. Sonra-dan bu öykü Baba Evi adıyla da romanlaştırılmış-tır. Birçok eser filme alınmış ve Yeşilçam için ayrı-ca senaryolar yazmış olan Orhan Kemal birçok eserini (**72.Koğuş**, **Murtaza**, **Eskici Dükkânı**, **Kardeş Payı**) oyunlaştırmıştır.
- **72. Koğuş**, Orhan Kemal'in 1954 yılında önce uzun hikâye formunda yazdığı, daha sonra oyu-nlaştırdığı eseridir. Eser, II. Dünya Savaşı yıla-rında Türkiye'de bir cezaevinde yoğun sefaletin yaşandığı bir koğuşu ve bu koğuştaki kalan Ahmet Kaptan adlı bir mahkûmun trajedisini anlatır.
- Orhan Kemal'in 1940 yılında Bursa Hapishane-sinde kaldığı dönemde yakından tanıdığı tutuklu-luk yaşamı 72. Koğuş'a yansımıştır.

Hap Bilgi

- ✱ **Kardeş Payı**, **Önce Ekmek** adlı kitaplarıyla da Türk Dil Kurumu öykü ödülünü kazanmıştır.

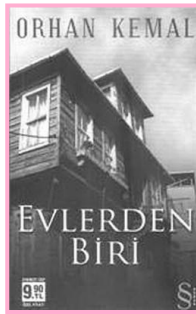

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Ekmek Kavgası, Küçükler ve Büyükler, 72. Koşuş, Çamaşırcının Kızı, Sarhoşlar, Arka Sokak, Grev, Yağmur Yüklü Bulutlar, Babil Kulesi, Kardeş Payı, Dünyada Harp Vardı, Mahalle Kavgası, İşsiz
- 📖 **Roman:** Arkadaş Islıkları, Baba Evi, Avare Yıllar, Murtaza, Kaçak, Hanımın Çiftliği, Cemile, Gurbet Kuşları, Eskici ve Oğulları, Gâvurun Kızı, El Kızı, Kanlı Topraklar, Kötü Yol, Sokaklarda Bir Kız, Vukuat Var, Tersine Dünya, Evlerden Biri, Yalancı Dünya, Suçlu, Uçurum, Ekmek, Müfettişler Müfettişi, Bereketli Topraklar Üzerinde, Sokakların Çocuğu Devlet Kuşu, Küçücük, , Bir Filiz Vardı, Üç Kâğıtçı, Dünya Dönüyor
- 📖 **Oyun:** İspinozlar, 72 Koşuş
- 📖 **Anı:** Nazım hikmet'le Üç Buçuk Yıl
- 📖 **Röportaj:** İstanbul'dan Çizgiler

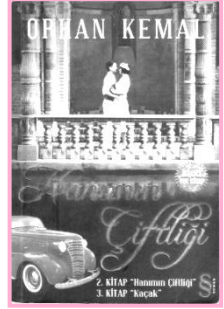
EVLERDEN BİRİ - ORHAN KEMAL

Roman, Orhan Kemal tarafından 1966 yılında yazılmıştır. Devlet Demiryolu memurlarından Sadi Bey, emekli ikramiyesiyle İstanbul'da Cibali'de iki katlı bir ev satın almıştır. Karısı saftır. Büyük oğlu İskender bir büroda kâtip küçü oğlu Erdal, Hukuk Fakültesi son sınıfta öğrenci, abları Ayşe de bir mağazada kasiyerdir. İskender ticaret yapmak.. Erdal Avrupa'ya gidip doktora vermek için; iki oğul da ay ayrı kendi hesaplarına evin satılmasını istemektedirler. Ablaları Ayşe evin satılmasını istemez. Kavgalar, çekişmeler bu yüzden kopar. Komşu kızı **Nursen'e** âşık yaşlı **Sadi Bey** Nursen'in İskender'le birlikte olduğunu öğrenince, zaten hastadır, çok sürmez, kederinden ölür. Üçkardeş gene ev yüzünden çekişmeye başlarlar, kavga polisler tarafından: yatıştırılır. İskender'le Erdal her şeyi bırakıp giderler. Babalarının ortada kalan cenazesini mahalleli kaldırır.

HANIMIN ÇİFTLİĞİ - ORHAN KEMAL

Bu roman yazarın Vukuat Var romanının devamı ve ikinci cildidir. Vukuat Var'da Anadolu'da bir fabrikada işçi olarak çalışan **Güllü**, sevgilisi **Kemal** öldürülünce ailesinin kendisini vermek istedikleri Ramazan'la evlendirilmek üzere **Ramazan**'ın zengin dayısı **Muzaffer Bey**'in çiftliğine gitmek zorunda kaim ıştır. Gene Adana köylerinden birinde bu çiftliğe geldikten sonra da, sevmediği Ramazan'la evlenmemek için direnir Güllü, Muzaffer Bey'se çapkın bir adamdır. Yeğeni, kâhyası, adamları onun Güllü'yü ayartıp metres edinmesinden korkmakta, görmesini önlemek istemektedirler. Fakat kulağına gelen diretmelerden ötürü merak ettiği için Muzaffer Bey, Güllü'yü çağırır, görünce de pek beğenir. Yeğeni bir yana iterek Güllü'yü kendine alır. Güllü şimdi lüks hayata alışmıştır.

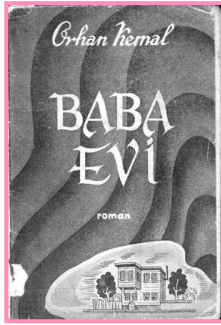
Serap Hanım olmuştur. Kadillak arabada şehre, kulüplere, toplantılara gider, gelir. Köy ve çiftlik halkı, Muzaffer Bey'in bu tutumuna kırılmış, içerlemişlerdir. Kahya Yasin Ağa çiftlikten ayrılır. Kendisini öldürecek söylentileri üzerine de Muzaffer Bey, yeğeni Ramazan'ı çiftliğin ortasında feci şekilde döver, çiftlikten kovar. Çiftlik yönetimi boşta kalınca Güllü'nün babası Cemşir ve kafadarı berber Reşit, fırsattan yararlanıp çiftliğe yerleşirler. Köyde Muzaffer Bey'in düşmanı olan Habip, üyesi olduğu yeni parti seçimleri kazanırsa Muzaffer Bey'in işgalindeki toprakları geri alacağından emindir. 1954 seçim propagandaları sırasında Muzaffer Bey'in de aynı partiye girmesi üzerine **Habip**, öç almanın tek çaresini Muzaffer Bey'i pusuya düşürüp öldürmekte bulur.

Katil bulunamaz. Şimdi çiftlik, Serap Hanım'a kalmış, "Hanımın Çiftliği" olmuştur. Serap Hanım (Güllü) çiftliğin avukatı Erdoğan'la evlenmeye karar vermiştir. Erdoğan'ın bir gün gene toprak çekişmesi yüzünden, Habip'in kardeşine hakaret etmesi, eski kinleri yeniden alevlendirir.

Habip ve kardeşleri, bir gece Hanımın Çiftliği'ni yarırlar. Kendisini ele vermeyeceği yemini üzerine Habip, henüz avukatla evlenememiştir ve Muzaffer Bey'den emzikte bir çocuğu olan Serap'ın hayatını bağışlar. Davacısı da olmadığı için sorgular boşa gidecek, çiftlik kundakçısı bulunamayacaktır.

BABA EVİ - ORHAN KEMAL

Baba Evi, yazarın ilk yayınlanan romanıdır. Küçük Adamın Notları genel başlığını taşımaktadır. Dört ciltlik otobiyografik bir dizinin ilk cildir. Eserde, ilkin Suriye'ye kaçan, oradan Lübnan'a geçen ve büyük geçim sıkıntısı çeken babasının yanında bu sıkıntılara ortak olan yazarın çocukluk ve ilk gençlik yılları anlatılmaktadır. Siyasal nedenlerle Adana'dan kaçıp Lübnan'a sığınarak orada sürgün hayatı yaşayan avukat baba Lübnan uyruklu olmadığı için avukatlık yapamaz; geçimini sağlamak için karısının bileziklerini satıp, Beyrut'ta küçük bir lokanta açar. İş yürümez, lokanta kapanır. Yoksullaşan aileyi işportacılık yapan küçük oğlu **Niyazi** geçindirmeğe çalışır. Büyük oğlu **Raşit**, bir süre basimevinde çalışır; daha sonra Adana'ya babaannesinin yanına döner. Öğrenimini tamamlamak için yeniden ortaokula yazılırsa da, okumaz, işi haylazlığa vurur.

MURTAZA - ORHAN KEMAL

Bir Rumeli göçmeni olan **Murtaza**, Çukurova'ya yerleştirilmiştir. Uzunca bir süre mahalle bekçiliği yaptıktan sonra bir çırçır fabrikasına gece kontrol yardımcısı olarak girer. Altı çocuğu vardır. İki kızı aynı fabrikada çalışmaktadır. Dürüstlüğü ve aşırı görev ahlakı kendisine değil, fabrika sahiplerine yaramaktadır. İşçilere göz açtırmaz. Yorgunluktan iş başında uyuya kalan kendi kızını dahi saçlarından kavrayarak yere fırlatır, kız hastalanıp yatağa düşer. Murtaza'nın cebinde ilaç alacak parası bile yoktur. Kız beyin kanamasından ölür.

CEMİLE - ORHAN KEMAL

Orhan Kemal'in 1952'de yayımladığı Cemile, büyük şehirde küçük insanın yaşama mücadelesini irdeler. Romanın konusu 1934 yılında geçmektedir. Bir Başmak güzeli olan **Cemile**, ağabeyi **Sadri** ile Adana'ya yerleşmiş ve bir dokuma fabrikasında çalışmaktadır. Çevreden biraz varlıklı bir ağa tipi **Çokur Ali**, Cemile'ye göz koyar ve sürekli kızı rahatsız eder. Ancak Cemile'nin gönlü **Kâtip Necati** den yanadır. Bu gönül işleri arasında fabrikada işçilerin ayak oyunları karışır. Fabrikayı ele geçirmek isteyen **Kadir Ağa** ve ustabaşı yanlıları ayaklanma çıkarırlar. Ancak fabrika sahibi **Numan Rüştü Bey** olaya el koyar ve ayaklanmayı bastırır. Suçluları cezalandırır ve işten el çektirir. Fatura işçilere çıkarılmıştır. Öte yandan Cemile bu olayların içinden Kâtip Necati ile çıkmış olur.

TERSİNE DÜNYA - ORHAN KEMAL

Belalı bir üçkâğıtçı olan Bitirim Leyla, kocasını sürekli döven, üç çocuk annesi bir kadındır. Aşırı içkili olarak ve küfürler ederek mahalleye girdiği için Bekçi Fethiye ile ağız dalaşına girer; semt karakolunun komiseri Sarışın Ayten Hanım tarafından sorguya çekilir. Çocuklarıyla gelip komisere yalvaran kocası Mustafa sayesinde komiser onu affedip evine gönderir.

Leyla bir gece önce parasının tümünü Zilli Nigar'la Mahmure'ye kaptırdığı için ertesi gün deniz kıyısında üçkâğıt açar, ancak olay çıkar. Kaçıp gittiği meyhanede sarhoş olup yine olay çıkarınca tutuklanır ve bu sefer karısının yalvarmaları onu kurtaramaz.

Cezaevi gardiyanı, karısını ziyarete geldiği sırada Mustafa'yı görüp âşık olur; adresini öğrenip evine gider. Eve gittiği sırada Mustafa evde olmadığı için oğlu ile sevişir. Mustafa, komşusu Hasan'ın kocası Muhasebeci Hayriye'nin çalıştığı fabrikada işe girmek için başvurur. Hayriye, ona yardımcı olup sonra onunla ilişki kurmayı istemektedir ancak fabrikanın yetmişlik patronu daha hızlı davranır; Mustafa'yı fabrikada değil köşte işe alır. Bitirim Leyla ile Mustafa'nın oğlu, babasının yerine geçip patronla evlenmeyi, yaşlı patronun ölümünden sonra servete konmayı ve sevgilisi Filiz ile evlenmeyi kurar.

Bu sırada tahliye olan Bitirim Leyla, kocasını evde bulamayınca onu genelevlerde arar. Orada Apo ile birlikte olur ve ona âşık olur. Apo ile evlenmek istediğinden Mustafa ile boşanmaya karar verir ve boşanabilmek için onu aramaya devam eder. Muhasebeci Hayriye vasıtasıyla yaşlı patronla tanışır. İki kadın, kendi sevgililerinin güzelliği konusunda inatlaşır ve İnci Pavyon'da buluşur. Bu buluşma sırasında her şey ortaya çıkar. Herkesin yeni durumu kabul etmesiyle roman son bulur.

BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE

Orta Anadolu'nun seksen hanelik Ç... köyünün bir kısım erkekleri, iş için Kayseri ve Sivas'taki fabrikalara gider. Köyde kapı komşu olan üç kişi de (İflahsızın Yusuf, Köse Hasan, Pehlivan Ali) Çukurova'ya inmeye karar verir. Bunlardan

İflahsızın Yusuf, daha önce iki ay kadar Sivas cer atölyesinde hamallık yapmış, şehir görmüştür; ötekiler ise köyden ilk kez çıkacaktır. Adana'da "hemşerimiz" dedikleri bir fabrika sahibinin çırcır fabrikasına 325, 330, 350 kuruş gündelikle işçi olarak girerler. Şehirde para biriktirme dikleri için köye dönerken pompalı bir gaz ocağı alarak komşularını şaşırtmayı hayal ederler.

Fabrikada "sulu koza" ya verilen **Köse Hasan**, bir yerden bir yere günde on iki saat sulu koza taşımakla görevlidir; her gün sırlıklam ıslanır, cam yerine ıslak çuval geçirilmiş pencerelerden vuran ayazla üşür, zatüreye yakalanır, ölür. Öbür ikisi, gündeliklerinden haraç almak isteyen ırgatbaşını hemşerileri fabrika sahibine şikâyet etmeğe kalkışınca, işten çıkarılır. Bu kez, gündeliği 350, 400 kuruşla yapı işçisi olurlar. Gönlünü bir şoförün metresine kaptıran **Pehlivan Ali** birikmiş parasını kadına yedirir; işten ayrılır, sonradan girdiği bir ağa çiftliğinde patoz (batöz) şine verilir. Çok dikkat isteyen bu işte, aşırı çalışmadan bitkin düşünce, bacaklarını patoza kaptırır, parçalanır, ölür. Yapı işinde direnen İflahsızın Yusuf, duvarcı ustası olur; hayal ettiği gaz ocağını alır, köyüne döner.

FAKİR BAYKURT (1929 – 1999)

- Burdur'da dünyaya gelmiştir. Fakir Baykurt'un asıl ismi ise Tahir'dir. Bu isim savaş yıllarında asker olan ve şehit düşen amcasının ismidir. 1948'de Gönen Köy Enstitüsünü bitirmiştir, 5 yıl köy öğretmenliği yapmıştır. 1999 yılında Almanya'da pankreas kanserine yenik düşerek hayata gözlerini yummuştur.
- Edebiyata Orhan Veli çizgisinde; ama köy hayatı içerikli şiirler yazarak başlamış; daha sonra öykü romanlara yönelmiştir. İlk öykü kitabı **Çilli**'den başlayarak öykülerinde kesitleri değil, geniş dönem olaylarını işlemiştir.
- Romanlarında Türkiye'deki köylü yaşamını halkçı ve devrimci bir bakış açısıyla ele alır. Köylünün bilinci ve bilinçaltındaki isteklerini, tepkilerini, çelişkilerini yansıtır. 1950–1970 döneminde etkili olan köy edebiyatı hareketinin önde gelen isimlerinden olur.
- **Yılanların Öcü** romanıyla Yunus Nadi Roma Yarışmasında birincilik kazanmıştır. 1950–1970 yıllarında etkili olan köy edebiyatı hareketinin önde gelen temsilcilerinden olmuştur.
- **Yılanların Öcü**, Fakir Baykurt'un 1954 yılında yazdığı, köy hayatını anlatan ilk romanıdır. Bu kitap nedeniyle 1959 yılında hakkında soruşturma açılır ve öğretmenlikten uzaklaştırılır. Eser, Irazca'nın **Dirliği** ve **Kara Ahmet Destanı** ile birlikte Fakir Baykurt üçlemesi olarak anılır. Romanın başlıca karakterleri arasında **Kara Bayram**, **Fatma**, **Irazca**, **Deli Hacı**, **Haçça**, **Muhtar**, **Ahmet** ve **Şerife** bulunur.
- **Yılanların Öcü** adlı ilk romanında yıllar önce bir köyde yaşanmış toprak kavgasını, bu köyün yitlik kahramanı **Kara Bayram**'ı ve onun haklı mücadelesini ele almıştır.
- **Irazca'nın Dirliği**, Fakir Baykurt'un 1961 yılında ilk basımı yapılan ikinci romanıdır. Ayrıca **Yılanların Öcü** ile başlayan üçlemenin ikinci kitabıdır.

- Irazca'nın **Dirliği** üçlemesinin son kitabı olan **Kara Ahmet Destanı** izlemiştir.
- Roman kavgalı oldukları **Deli Hacı**'nin yeğeni-nin Irazca'nın torunu **Ahmet**'e yaptığı cinsel tacizi anlatır. Bu olayları öğrenen **Kara Bayram** çocuklarını ve eşini alıp köyden uzaklaşarak Ankara'ya göç eder. Fakat Irazca köyde kalıp direnmeyi tercih eder.
- **Kaplumbağalar**, Fakir Baykurt'un köy sorunlarını ve gerekçelerini gözler önüne serdiği, sosyal yaralara parmak bastığı romanıdır.
- Eserlerinde köy hayatını, köylülerin yaşamını, halkçı, devrimci bir bakış açısıyla ele almış; köylünün isteklerini, tepkilerini, çelişkilerini gerçekçi bir anlayışla yansıtır.
- Türkiye'de kaldığı yıllarda yakından tanıdığı köy gerçekleri üzerinde durmuştur; Almanya'da kaldığı yıllarda ise Türk işçileriyle ilgili gözlemlerinden yararlanarak hikâyeler ve romanlar (**Dursburg Treni**, **Koca Ren**) yazmıştır.
- Almanya'daki göçmen işçilerin yaşamını konu alan öyküleri **Gece Vardiyası** adıyla basılır. İşçi çocuklarının yaşamını dile getiren öyküleri de "**Barış Çöreği**" adıyla basılır.
- Yoksulların ezilenlerin yanında yer alan ağalık sistemini eleştiren toplumcu–gerçekçi bir anlayışı benimseyen sanatçı, roman dışında şiir ve öykü de yazmıştır

Hap Bilgi

- ✳ **Tırpan**'la 1970 TRT ve 1971 TDK ödülleri, **Can Parası** (1973) ile **Sait Faik Hikâye Armağanı**'nı, **Kara Ahmet Destanı**'yla **Orhan Kemal Roman Armağanı**'nı kazanmıştır.

Bilgi Küpü

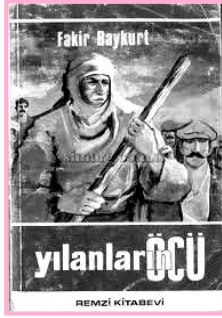
- ✳ Türk edebiyatında Almanya'daki Türk işçilerinin hikâyelerini, sorunlarını ele alan yazarlardan biri **Fakir Baykurt**, biri **Bekir Yıldız**'dir.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Yılanların Öcü, Irazcanın Dirliği, Yayla, Onuncu Köy, Amerikan Sargısı, Keklik, Kaplumbağalar, Tırpan, Köygöçüren, Yüksek Fırımlar, Kara Ahmet Destansı, Koca Ren, Yarım Ekmek
- 📖 **Öykü:** Çilli, Efendilik Savaşı, Cüce Muhammet, Karın Ağrısı, Anadolu Garajı, İçerideki Oğul, On Binlerce Kağrı, Can Parası, Sınırdaki Ölü, Gece Vardıyası, Barış Çöreği, Bizim İnce Kızlar, Duirsburg Treni, Dikenli Tel,
- 📖 **Şiir:** Bir Uzun Yol, Dostluğa Akan Şiirler

YILANLARIN ÖCÜ - FAKİR BAYKURT

Burdur'un seksen evlik Kara-taş Köyü'nün sahibi **Necip Ağa**, Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun sağladığı kolaylıktan yararlanarak, çiftçiliğini dört yüz bin liraya köylüye satmış, parasını ise bankadan peşin almıştır, köylü de bankaya borçlanmıştır. Köylülerin bir bölümü güçlerinin yettiği kadar toprak alabilmişler, bir bölümü ise hiç alamamış, yine topraksız kalmıştır. Böylece eskiden Necip Ağaya yarıcı olarak çalışan köylülerin büyük ve orta toprak sahibi olanlarıyla küçük topraklı ve hiç topraksız olanları arasında bu kez toplumsal bir tabakalaşma ve çatışma başlamıştır. Kara Bayram, üç bin liraya kırk beş dönüm toprak almışsa da, bunun ancak üç evleği sulanabilmektedir, geri yanı kıraç arazidir. Borcunu, türlü sıkıntılara katlanarak, yedi yılda ödemiştir. Dul anası **Irazca**, karısı **Haçça** ve üç çocuğuyla çalışıp çabalamaktadır. **Kara Bayram**'ın babası vaktiyle Güroluk çamlığında büyük bir yılan öldürmüştür. Kara Bayram, o yüzden tek mil Güroluk yılanlarının kendi ailesine düşman olduğuna inanmaktadır. Nitekim Kara Bayram'ın oğlu da o günlerde kırdaki küçük bir yılan öldürür. Bu sırada, zengin köy muhtarı, köy kurulunun ikinci üyesi **Haceli**'ye, köy meydanından bir evlek yer satar.

Kara Bayram'ın evinin önüne rastlayan bu yere Haceli temel kazmaya başlar. Kara Bayram'la Irazca, evlerinin havasını bozacağı ve manzarasını kapatacağı için, buna karşı koyarlar; kazılan yeri doldurur, kerpiçleri kırarlar. Bunun üzerine, muhtar, Kara Bayram'ı tuzağa düşürmeye başlar. Bu sırada köye kaymakam gelecektir; muhtar Kara Bayram'ın kuzusunu çaldırıp ziyafet için kestirir. Irazca Ana, yolda kaymakamın önüne çıkıp durumu bildirir. Kaymakam ev yapma işini durdurur. Muhtar, dava açmaması için Kara Bayram'la anlaşma yolu arar; **Kara Bayram** razı olmaz, toplumsal yılanlardan öç almaya karardır; kafası kızan muhtar, "hangi taş kaviyse kafasını ona çalabileceğini" söyler; böylece, toplumsal yılanlar da öç almaya hazırlanır. Aynı gece, bir yılan, Kara Bayram'ın teyzesini sokar. Kara Bayram ailesinin bundan sonraki serüveni ve yenilgisi, **Irazca'nın Dirliği** ve **Kara Ahmet Destanı** adlı romanlarda anlatılmıştır.

SAMİM KOCAGÖZ (1916 – 1993)

- İzmir'de doğan sanatçı 1942'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirir. Üç yıl Lozan Üniversitesi sanat tarihi derslerini izler. 1945'te Söke'deki arazilerinin başına gidip ziraatla uğraşmış; sonra İzmir'e yerleşmiştir.
- Toplumcu gerçekçi sanat anlayışı doğrultusunda ürünler veren Samim Kocagöz, hikâyelerinde genellikle **Ege** bölgesinde yaşayan insanların sorunlarını anlatır. Konularını yaşadığı **Söke** çevresinden ve **Menderes** vadisinin toprak sorunlarından almıştır.
- Eserlerinde köy ve kasaba insanların sorunlarını, günlük yaşamalarını, doğup büyüdüğü çevreyi, toprak sorunlarını, toplumsal çatışmaları, köylü-ağa çekişmesini, Milli Mücadele gibi konu ve temaları işlemiştir.

- 12 roman yazmış olan Samim Kocagöz, bunların bazılarında köy ve köylü hayatını, bazılarında kasaba ve şehir hayatını, bazılarında ise Kurtuluş Savaşı'nı ele almıştır.
- Konusunu Milli Mücadele'den alan **Doludizgin** ve **Kalpakkıllar** yazarın en ünlü romanlarıdır.
- Yakın tarihimize de ışık tutan yazar, çok partili dönemi **Yılan Hikâyesi** ve **Bir Çift Öküz**'de, 27 Mayıs'ı **İzmir'in İçinde**, 12 Mart'ı **Tartışma** adlı eserinde 12 Eylül'ü ise **Mor Ötesi** adlı romanında ele alır.
- Eski Toprak, Bir Karış Toprak, İkinci Dünya** adlı eserlerinde ise köylülerin isyanlarını, partiler arası tartışmaları, köyde devletin yerini ağanın alınışı ve Yörüklerin yerleşmesi sorunlarını işlemiştir.
- Yılan Hikâyesi** romanında Menderes'in taşmasından çıkar sağlayan ağa ile tarlaları su altında kalan köylülerin çatışmasını ele almıştır. **Yılan Hikâyesi** (1954), Söke yöresindeki Balat Gölünde dalyan kurma tekeline sahip olan ağalarla topraksız köylülerin mücadelelerinin öyküsüdür.
- Onbinlerin Dönüşü**'nde, kendi öğrencilik yıllarını da anarak, İstanbul'da aydınlar ve öğrenciler arası, kökü ekonomiye dayalı farklılık ve çatışmaları anlatıyor. Eser büyük kentte ayrı dünya görüşlerine bağlı üniversiteli gençlerin II. Dünya Savaşı yıllarında çatışmaları çerçevesinde gelişir.
- Bir Şehrin İki Kapısı**'nda kasaba eşrafı ile okumuş gençler arasındaki çelişkileri işlemekte, eskinin çıkar dolaplarını işletmedeki becerisiyle, yeninin halktan kopuk eylem çabalarını işler.
- Bir Karış Toprak**, geleneklerinin dışına çıkarak, Söke dolaylarında Subaşı köyünde yerleşip çiftçilik yapmayı kabul eden Yörüklerin aykırı doğa güçleri karşısında -Menderes'in taşması- mücadelelerini sergiler.
- Çok partili düzene geçiş yıllarında köylünün yaşamını değiştirecek seçenekler araması, ekonomik koşulların yarattığı sorunlar karşısındaki yalnızlığı, tutarlı, yan olaylar aracılığı ile sunulur.

- İlk hikâyelerinde tarımda makineleşmeden önce köylünün doğa ile savaşını, makineleşmeyle de birlikte çiftçinin işçi durumuna düşmesi gibi sorunları işlemiştir.

Hap Bilgi

- Sam Amca** adlı hikâyesiyle 1950'de Türkiye birinciliğini, **Yağmurdaki Kız** adlı eseriyle TDK Hikâye ödülünü, **Eski Toprak** adlı romanıyla da Orhan Kemal roman ödülünü kazanmıştır.

ESERLERİ

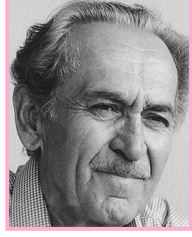
- Roman:** İzmir'in İçinde, Mor Ötesi, Bir Şehrin İki Kapısı, Yılan Hikâyesi, On binlerin Dönüşü, Doludizgin, Kalpakkıllar, Eski Toprak, Bir Çift Öküz, Tartışma, Bir Karış Toprak, İkinci Dünya,
- Öykü:** Telli Kavak, Sığınak, Gecenin Soluğu, Cihan Şoförü, Ahmet'in Kuzuları, Yolun Üstündeki Kaya, Yağmurdaki Kız, Sam Amca, Alandaki Delikanlı, Sığınak, Zor Kanat, Baskın

KALPAKLILAR - SAMİM KOCAGÖZ

Romandaki olumlu tip Yusuf, Kurtuluş Savaşı'nın aydınıdır." Vicdanına sorumlu olduğu kadar içinde yaşadığı topluma ve halkına karşı da sorumludur. Kalpakkıllar iç düşmanlarla dış düşmanların Kurtuluş Savaşı'nda oynadıkları rolü gözler önüne sermektedir. İzmir'i işgal eden Yunanlılara karşı başlayan hareketler. Kuva-yi Milliye'nin ortay çıkışı... Bu ayaklanmaların İstanbul yoluyla Ankara'ya varışı... Mustafa Kemal'in şahsında bağımsızlık savaşına dönüşmesi Padişah ve hilafet yanlılarına karşı başlayan Cumhuriyet ihtilali... Kuva-yi Milliye ile Kuva-yi İnzibatiye'nin Kastamonu, Gerede ve Düzce'deki iç savaşları... Romandaki bu olaylar birbirlerini geliştirerek bütünler gibidir.

TALİP APAYDIN (1926 – 2014)

- Ankara'da doğmuştur. İlkokuldan sonra Çifteler Köy Enstitüsü'ne ardından Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'ne kaydoldu. Daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü'nü bitirdi. 1979 yılından sonra emekliliğine kadar Turhal ve Amasya'da öğretmen olarak görev yaptı.
- Edebiyata şiirle başlayan Apaydin daha sonra öykü ve romana yönelmiştir.
- Köy edebiyatı akımının temsilcileri arasında yer almıştır. Öykü ve romanlarında doğa betimlemeleri ve insan ilişkilerini doğal bir şekilde aktarmıştır.
- Anadolu köy edebiyatımızın şiir, öykü ve roman yazarıdır. Çeşitli il ve ilçelerde öğretmenlik yapmıştır, ilk şiirleri ve öyküleri 1940'lı yılların ortalarında Köy Enstitüleri dergisinde yayınlanmıştır.
- Gerçeklere dayanan, köy edebiyatına bağlı ürünlerinde, köy hayatımızı değişik açılardan derinlemesine duyar. Şiir ve hikâyelerinde Anadolu köylerinin kaderini, içli, sevgi dolu bir bakış açısıyla dile getirir.
- Öykü ve romanlarında doğa betimlemeleriyle birlikte İnsan ilişkilerini de kendi doğallığı içinde yansıtır. Anı, oyun, çocuk edebiyatı türlerinde de eserler vermiştir.
- Yoğun bir duygusallıkla toplumcu şiirler yazmıştır. Ardından roman ve öyküye yönelmiş, köy edebiyatını izleyen yazarlar arasında yer almıştır. İlk romanı **Sarı Traktör**'de tarımda makineleşme konusuna umutla yaklaşır. **Yarbükü**'nde ise köylüler arasında toprak ve su çekişmelerinin olduğu zorlu yaşam koşullarını anlatır.
- Toz Duman İçinde** ve **Vatan Dediler** romanlarında Kurtuluş Savaşı yıllarındaki köy hayatından kesitler sunan yazar, **Emmioğlu** ve **Kente İndi İdris** romanında makineleşme sonucu işsiz kalan köylülerin kente göçmesini, **Ortakçılar** romanında Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin köyde yaptıkları çalışmaları ele almıştır.

- Yoz Davar** romanında ülkedeki hayvancılık sorunlarını, **Tütün Yorgunu** romanında tütün ekicilerinin hayatını anlatmıştır.

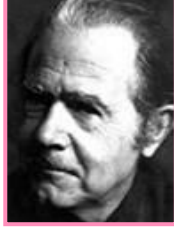
ESERLERİ

- Roman:** Sarı Traktör, Yarbükü, Emmioğlu, Yoz Davar, Tütün Yorgunu, Vatan Dediler, Toprağa Basınca, Define, Köylüler, Ortakçılar, Toz Duman İçinde
- Öykü:** Ateş Düşünce, Öte Yakadaki Cennet, Duvar Yazılan, Hendek başı, Hem Uzak Hem Yakın, Koca Taş, O Güzel İnsanlar, Kökten Ankaralı, Yangın
- Anı:** Bozkırdaki Günler, Karanlığın Kuvveti
- Şiir:** Susuzluk, Kırsal Sancı, **Oyun:** Bir Yol

REŞAT ENİS AYGEN (1909 - 1984)

- Çeşitli gazetelerde muhabir sekreter, yazı işleri müdürü olarak görev almıştır. Anadolu Ajansı İstanbul Bürosu'nda memur iken 1968'de emekli olmuştur.
- Eserlerinde toprak reformu, siyasi çekişmeler, işçi ve köy konularını sıklıkla işlenmiştir.
- Toprak Kokusu** adlı romanında I.Dünya Savaşı ağa-köylü konularını ele almıştır; **Despot** adlı romanın da ise köydeki ağa zulmünü, maddeye tapan para ve toprak için her şeyi yapabilen despot tipini canlandırmıştır.
- Köy romanında Adana dolaylarında ilk söz eden yazarlardan biri olan Reşat Enis Aygen'in "Kanun Namına, Gong Vurdu, Ağlama Duvarı, Sarı İt, Yolgeçen Han, Ekmek Kavgamız, Despot, Ağlama Duvarı" diğer eserleridir

KEMAL BİLBAŞAR (1910-1983)

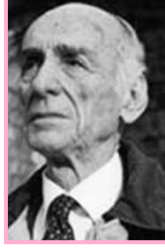
- Edebiyata hikâye ile başlamıştır. Anadolu'dan Hikâyeler, Cevizli Bahçe, Pazarlık, Pembe Kurt, Ir-gatların Öfkesi adlı kitaplarını yayımlamıştır.
- Önceleri Batı Anadolu'daki küçük kent ve kasaba insanların ilişkilerini, yaşamlarını ele almıştır. Tek parti döneminin sorunları, eşraf, tüccar, memur arasındaki çatışmalar bu ilk öykülerinin ana temasını oluşturmuştur.
- II. Dünya Savaşı'nın ardından çok partili sisteme geçildiği yıllarda demokratik ortamın yarattığı çelişkiler üzerinde durmuştur, 1960'tan sonra ise roman yazmaya ağırlık vermiştir.
- Ekonomik ve teknolojik gelişmelerden payını alamayan, çağa ayak uyduramayan köylülerin sorunlarını işlemiştir. Doğu Anadolu'daki feodal toplum yapısına ışık tutmuştur.
- Hikâyeleri ve özellikle **Cemo** romanı ile büyük yankı uyandırmıştır. Cemo adlı eserlerinde Şeyh Sait İsyanı sırasında Doğu Anadolu'daki köylü-ağa-memur ilişkileri üzerinde durmuştur.
- Cemo'nun devamı olan **Memo** romanında Kemal Bilbaşar, ayaklanmaya itilen Dersim halkının serüvenini dile getirmiştir.
- Bilbaşar'ın ilk romanı olan "**Denizin Çağırışı**", çocukluğu yoksulluk içinde geçmiş olan, ruhsal sorunlar içinde bocalayan bir kasaba öğretmenin kente gelişi ve oradaki çevreye ayak uyduramayışını anlatır. Bu yapıt **psikolojik yabancılaşmanın** Türk romanındaki ilk örneği sayılır.
- "**Kölelik Dönemeci**" adlı romanın da Osmanlının ekonomik sıkıntıya sokuluşunu; **Bedoş** romanında Mili mücadeleyi ele alan yazarın; ayrıca Yeşil Gölge, Ay Tutulduğu Gece, Yonca Kız, Başka Olur Ağaların Dügünü, Zühre Ninem adlı romanları da vardır.

- Bilbaşar'ın son romanı olan **Zühre Ninem**, 1900'lerin başlarında Rumeli'de yaşayan çalkantıları anlatır.
- Ay Tutulduğu Gece** romanında ise 1950'lerde Rumelili göçmenlerin yaşadığı bir Ege kasabasında kendilerini çevre halkının sorunlarını çözmeye adanmış bir mühendis öğretmenin karşılaştıkları güçlükler ve bunları yaratan güçler sergilenir.
- Bütün romanlarında ezen ezilen arasındaki çatışmayı işleyen yazar, kendisini halkın yazarı olarak nitelmiştir.
- Hikâyelerinde konuları genellikle Kuzey Anadolu (İzmir ve çevresi) kasabalarından almıştır. İlk hikâyelerinde Refik Halit Karay'dan etkilenmiş ve ilk hikâye kitabına Memleket Hikâyeleri'ne özenerek **Anadolu Hikâyeleri** adını vermiştir.
- Bilbaşar 1939 yılında **Budakoğlu** öyküsüyle Ankara Halkevi Öykü yarışmasını, **Cemo** adlı romanıyla 1967 yılı Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü, 1970 yılında da **Yeşil Gölge** adlı romanıyla May Roman Ödülü'nü kazanmıştır.
- Kemal Bilbaşar'ın **Cevizli Bahçe** adlı öykü kitabı Atatürk'ün ölümünden sonra halktan kopan, devrimlere sırt çeviren, yabancı uyrukluğundan gocunmayan bir yönetim içindeki yaşantımızın insan manzaralarını sergiler.
- II. Dünya Savaşı sonrası Doğu Anadolu köylüsünün geri kalmışlığını da dile getiren yazar, bir dönem politikayla da ilgilenmiştir.

ESERLERİ

- Hikâye:** Anadolu'dan Hikâyeler, Cevizli Bahçe, Pembe Kurt, Üç Bulutlu Hikâyeler, Pazarlık, Ir-gatların Öfkesi, Köyden Kentten
- Roman:** Denizin Çağırışı, Ay Tutulduğu Gece, Cemo, Memo, Yeşil Gölge, Yonca Kız, Başka Olur Ağaların Dügünü, Bedoş, Kölelik Dönemeci, Zühre Ninem
- Oyun:** Kendimize Dönebilmek, Çıldır Gölü Efsanesi, Şifalı Muska, Bebek Oy, Teoman'ın Oğlu

İLHAN TARSUS (1907 - 1967)

- İlhan Tarsus, tiyatro oyunları, öykü ve romanlar yazmıştır. 1907 tarihinde Tekirdağ'da doğan İlhan Tarsus yüksek öğrenimini 1928 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır.
- İlk yapıtları oyun türünde olan İlhan Tarsus'un, çeşitli gazetelerde öykü ve romanları yayınlanmıştır.
- İlk romanı olan **Yeşilkaya Savcısı**'nda, Kurtuluş savaşı sırasında Anadolu'da edindiği izlenimleri dile getirmiştir. Eserde Hukuk Fakültesi'ni bitiren bir savcının, görevi sırasında karşılaştığı güçleri ve ülkücülüğüne yenik düşüşünü ele almıştır.
- İlhan Tarsus; **Var Olmak, Hükümet Meydanı** ve **Vatan Tutkusu** adlı romanlarında Kurtuluş Savaşı dönemini kaleme almıştır.
- Duru Göl** romanında Elazığ'daki Hazar Gölü'nün delinip ovanın sulanması düşünülerek yapılan plansız yatırım ve harcamaları işlemektedir.

ESERLERİ

- Hikâye:** Doktor Monro'nun Mektubu, Tarsus'un Hikâyeleri, Apartman, Karınca Yuvası, Ekin İti, Köle Hanı
- Roman:** Yeşilkaya Savcısı, Var Olmak, Uzun Atlama, Hükümet Meydanı, Duru Göl, Vatan Tutkusu
- Oyun:** Ceza Hâkimi, Bir Gemi, Suavi Efendi

ABBAS SAYAR (1923 - 1999)

- Türk köy edebiyatında önemli yeri olan Türk romancısı ve şairdir. Edebiyata şiir ile başlamıştır ve bu alanda 6 şiir kitabı yayımlamıştır. Bu kitaplar 1992'de derlenip **Boşluğa Takılan Ses** adıyla kitaplaştırılmıştır.
- 1950'lerde roman türüne geçmiştir ve ilk romanı **Yılkı Atı**'nda yılıkya bırakılan bir atın doğadaki yaşam savaşını anlatan ve arka planda köy halkının yoksulluğu ve çaresizliğini sergilemiştir.

- Yazarın tek öykü kitabı **Yorganımı Sıkı Sar**'dır. "Dik Bayır, Tarla Başı Salkım Saçak, Anılarda Yumak Yumak" diğer romanlarıdır.
- Yapıtlarında genellikle **Orta Anadolu**'yu anlatır. Romanlarında Türk köylüsünün nasıl yaşadığını bilmek, öğrenmek ve yaşam koşullarını değiştirmek gerektiğini aydınlarla ve politikacılara haykırır
- Bozkırın romancısı** olarak sanatçı, Can Şenliği adlı eserinde her şeyini çocuklarına verip ortada kalan yaşlı bir köylünün intikamını ele almıştır.

SADRİ ERTEM (1900 - 1943)

- İstanbul**'da doğan sanatçı, öykü, roman, gezi ve deneme türlerinde eserler vermiştir ve toplumsal gerçekçi anlayışı benimsemiş bir gazetecidir. Yazarlığa gazetecilikle başlamıştır, ilk hikâyelerini Genç Yolcular ve Ümit dergilerinde yayınlamıştır.
- Eserlerinde sanayinin köylü üzerindeki etkisini, ağa-tüccar sömürsünü, fabrika-işçi ilişkilerini, bürokrasisinin halk üzerindeki baskısını işlemiştir
- Osmanlı'nın çökerken sebepler ve kapitülasyonlar üzerinde durduğu "**Çıkrıklar Durunca**" adlı romanıyla ün kazanmıştır.
- Çıkrıklar Durunca** adlı romanda Avrupa ucuz malı dokumanın, yerli malı tezgâhları ortadan kaldırışını; **Düşkünler** romanında ise Tanzimatla ortaya çıkan yüksek memur bürokrasisinin zamanla çöküp yozlaşmasını ele almıştır.
- Bir Varmış Bir Yokmuş** romanında Tanzimat döneminde başlayan kapitülasyonların Osmanlı'yı sarsmasını, **Yol Arkadaşları** adlı romanında ise gezileriyle edindiği olayları anlatmıştır.

ESERLERİ

- Öykü:** Silindir Şapka Giyen Köylü, Bacayı İndir Bacayı Kaldır, Bay Virgül, Korku, Bir Şehrin Ruhu
- Roman:** Çıkrıklar Durunca, Bir Varmış Bir Yokmuş, Düşkünler, Yol Arkadaşları

FAİK BAYSAL (1922 - 2002)

- 1922 yılında Adapazarı'nda doğmuştur. Fransızca ve İngilizce öğretmenliği yapmıştır, çeşitli gazete ve dergilerde çalışmış; edebiyata şiirle başlamış; ama romancılığıyla tanınmıştır.
- Eserlerinde genellikle İstanbul'un yoksul semtlerini, Adapazarı yörelerini gerçekçi bir anlayış ile işlemiştir.
- Sarduvan** ve **Rezil Dünya** yazarın Anadolu ile ilgili şahsi izlenimlerini anlatan romanlardır.
- Sanatçının **Elleri Sesinin Rengindeydi** (roman), **Perşembe Adası** (öykü), **İlk Defa**(şiir), **Siyah Lale** (çeviri) diğer önemli eserleridir.
- Sarduvan** romanlarıyla Orhan Kemal Roman Armağanı, **Sancı Meydanı** adlı hikâye kitabıyla da Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır.

TARIK DURSUN (1931 - 2015)

- Özellikle roman ve hikâye alanında eser vermiş bir yazardır. Sanata şiirle başlamış, ardından hikâyeye geçmiş ve konularını önce gençlik serüvenlerinden, zamanla fabrika, yapı ve deniz işçilerinin, esnaf ve küçük memur sınıfının hayat savaşlarından alan ve bu hayat kesitlerini şiirli bir dille işleyen eserler yazmıştır.

ESERLERİ

- Hikâye:** Hasangiller, Güzel Avrat Otu, Vezir Düşü, Sevmek Diye Bir Şey, Yabanın Adamları, Bahriyeli Çocuk
- Roman:** Rıza Bey Aile-Evi, İnsan Kurdu, Sabah Olmasın, Denizin Kanı, Kopuk Takımı, Gün Döndü, Hoşça Kal Küçük, Alçaktan Uçan Güvercin, Kurşun Ata Ata Biter, İyi Geceler Dünya, Bağışla Onları, Ağaçlar Gibi Ayakta, Bizimkisi Zor Zanaat, Alo, Harika Hanım Nasılsınız?

DURSUN AKÇAM (1930 - 2003)

- Ardahan'ın Ölçek köyünde 1930 yılında doğmuştur. Dursun Akçam'ın ilk yazısı Köy Notları adıyla 1952'de Varlık dergisinde çıktı. Ama asıl adını, Milliyet gazetesinin Bir Memleket Gerçeği konulu röportaj yarışmasında **Analarımız** başlıklı röportajıyla kazanarak duyurmuştur. Daha sonraki yıllarda yazdığı öykü ve romanlarıyla kırsal kesimin sorunlarını yansıtmıştır.
- Köy Enstitüsü kökenli öğretmen yazarlardandır. Öykülerinde ironi dikkat çeker. Çehov tarzı öykücülüğü güçlüdür.
- Genellikle, Kars ve çevresinin insanlarını ve sorunlarını işleyen Dursun Akçam, Kuzeydoğu Anadolu'nun köy ve kasaba hayatını, dertlerini eserleri aracılığıyla ortaya koymuştur.
- Gözlem yönü güçlü olan yazar, Almanya'daki Türkleri en iyi anlatan yazarlarımızdan birisi olmuştur. **Dağların Sultanı**, Dursun Akçam'ın Almanya yıllarında yazdığı romanlardandır.
- Köylü anaların ve çocukların sorunlarını iki ayrı bölümde aktardığı "Analar ve Çocuklar" ve Doğu Anadolu kırsal kesimi insanların sorunlarının ele alındığı röportajlardan oluşan "Doğu'nun Çilesi" bir röportajlar dizisidir.
- Yazar **Kanlı Dere'nin Kurtları** eseriyle 1975 TDK Roman Ödülü'nü almıştır. **Haley** eseriyle 12. Antalya Altın Portakal Film Festivali Sanat Ödülü'nü almıştır.

ESERLERİ

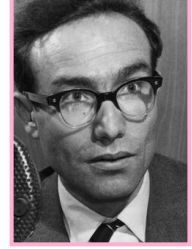
- Öykü:** Maral, Ölü Ekmeği, Taş Çorbası, Köyden İndim Şehre, Kafkas Kızı, Haley, Ataman Ocağı, Generaller Birleşsin, Sevdam Ürktü, Öğretmeni Kim Öptü, Bizim Sevdamız
- Roman:** Kanlı Derenin Kurtları, Dağların Sultanı, Ucu Ucuna Yaşam, Kafdağ'ının Ardı

ORHAN HANÇERLİOĞLU (1916 - 1991)

- Edebiyata şiirle başlamıştır. Bir süre öykü ile ilgilenmiştir. Şadırvan dergisinin öykü yarışmasında birincilik kazanmıştır. Beş Sanat, Varlık, Yeditepe, Yenilik, Ataç ve Türk Dili dergilerindeki ürünleriyle adını duyurmuştur.
- 1950'lerde romana yöneldi. 1951'den 1957'ye kadar her yıl bir roman yayınladı. Bu romanları birer büyük hikâye ölçüsünde dar tutmuştur. Ve her birinde yeni bir biçim denemesine girişmiştir.
- Daha sonra felsefe ve ekonomi konularındaki çalışmalara ağırlık verdi. Ve temel başvuru niteliğinde birçok kitap hazırladı. Ruhbilim, felsefe, ekonomi, ticaret ve inanç sözlükleri de bunların arasındadır.
- 1957'e kadar hikâyeci ve romancı olarak tanınmış; bu tarihten sonra inceleme alanına yönelerek ansiklopedik eserler çıkarmıştır.
- Şiir, roman, hikâye ve inceleme alanlarında eserler vermiş; yurt sorunlarını, köy ve kasabalardaki şahsi izlenimlerini hikâye ve romanlarında işlemiştir.
- İlk romanı **Karanlık Dünya** adını taşır. **Ekilmemiş Topraklar**'da Anadolu sorunlarını ele almıştır. Bu kitaplarında kaymakamlık yaptığı yıllarda tanıdığı Anadolu'yu ve Anadolu insanını realist bir biçimde yansıtmıştır.
- Öbür romanları ise büyük şehirlerden kesitler taşır. **Ali** romanıyla TDK roman ödülü almıştır.
- Bordamıza Vuran Deniz**'de İstanbul'a gelen bir büyük ailenin zamanla değişimini ve dağılışını dramatik bir biçimde anlatır.
- Sanatçının **Karanlık Dünya**, **Ekilmiş Topraklar**, **Büyük Balıklar**, **Ali**, **Oyun**, **Kutu Kutu İçinde** adlı romanlarının dışında; meslek hayatı ile ilgili izlenimlerini anlattığı **İnsansız Şehir** adlı öyküsü bulunur.

MAHMUT MAKAL (1930 - 2018)

- Edebiyata şiirle başlamıştır. İlk olarak 1945'te Türk'e Doğru ve 1946'da "Köy Enstitüsü dergilerinde şiirler yazmıştır Varlık Dergisi'ndeki Köy Notları ile dikkat çekmiştir. 1947'de İvriz Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra 6 yıl köy öğretmenliği yapmıştır. 1950 yılında öğretmenlik yıllarındaki gözlemlerini **Bizim Köy** adlı bir kitapta yayınlarak büyük yankı uyandırmıştır. Köy Edebiyatı akımının başlangıcı olarak anılan bu kitap nedeni ile tutuklanıp bir süre cezaevinde kalmıştır.
- Bizim Köy** Mahmut Makal'ın 17 yaşında genç bir öğretmenken kaleme almaya başladığı 'köy notları'nı kitap haline getirerek 1950 yılında yayımladığı toplumsal bir anı kitabıdır.

ESERLERİ

- Bizim Köy**
- Köyümden
- Memleketin Sahipleri
- Kuru Seveda
- 17 Nisan
- Köye Gidenler
- Kalkınma Masalı
- Eğitimde Yolumuz Nereye
- İplik Pazarı
- Kamçı Teslimi
- Ötelerin Havası
- Halktan Ayrı Düşenler
- Köpeksiz Köy
- Yer Altında Bir Anadolu
- Bu Ne Biçim Ülke
- Zulüm Makinesi-Öğretmen Kıyımı
- Kokmuş Bir Düzend
- Açlık Pınarı
- Karanlığı Zorlayanlar
- Deli Memed'in Türküsü

BEKİR YILDIZ (1933 – 1998)

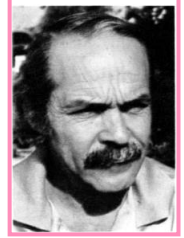
- 1933 yılında Urfa'da doğmuştur. Matbaa'cılık okulunu bitirerek, işçi olarak Almanya'da çalışmaya gitmiştir. Yurda döndüğü zaman, Asya Matbaası'nı açan Bekir Yıldız, hikâyelerinde Güney Doğu insanların yaşamlarını anlatmıştır. Hikâyelerinden bazıları senaryolaştırılmış ve filme alınmıştır. 1971 'de **Kaçakçı Şahan** eseri ile **Sait Faik Hikâye Armağanı**'nı kazanmıştır.
- Konularını, çocukluk ve yetişme yıllarını geçirdiği Urfa ve dolaylarında yaşayan insanların günlük yaşam kavgasından seçmiştir. Örneğin **Reşo Ağa**'da doğduğu şehir olan Urfa dolaylarından hikâyeleri ele almıştır.
- Bekir Yıldız genellikle Güneydoğu Anadolu'da yaşayan insanları, köy yaşamını, kaçakçılıkla geçinenleri, çağdışı töreleri eserlerinin ana malzemesi haline getirirken ayrıca Almanya'da yaşayan Türklerin hayatlarından kesitler de sunmuştur.
- Örneğin **Türkler Almanya'da** romanı birçok hikâyesi gibi işçi olarak çalıştığı Almanya'daki gözlemlerinden oluşur.
- Toprak insanların günlük yaşam sorunlarını, topraktaki ekonomik düzenin gerekleri olan ağa-yoksul köylü ilişkilerini, kaçakçılığı, eşkıyalığı, ağalık düzeyindeki sevgi ve sevgisizlik ilişkisini olanca çıplaklığı, gerçekliği içinde verdiği "Güneydoğu" öyküleriyle Bekir Yıldız, toplumcu gerçekçi öykücülüğün en başarılı yazarlarından biri olarak edebiyatımıza adını yazdırmayı başarmıştır.
- Bekir Yıldız, öykücülüğünün yanı sıra **Evlilik Şirketi**, **Halkalı Köle**, **Aile Savaşları** eserlerinde evlilik ilişkilerini irdelleyerek, kadın gerçekliğini edebiyatımızda yeniden gündeme getirmiştir.

Hap Bilgi

- Edebiyatımızda **Güneydoğu Anadolu öykücüsü** olarak bilinen sanatçı, Bekir Yıldız'dır.

ESERLERİ

- Hikâye:** Reşo Ağa, Kara Vagon, Kaçakçı Şahan, Sahipsizler, Evlilik Şirketi, Beyaz Türkü, Alman Ekmeği, Dünyadan Bir Atlı Geçti, Demir Bek, Mahşerin İnsanları, Bozkır Gelini
- Roman:** Halkalı Köle, Aile Savaşları, Türkler Almanya'da, Darbe Zalim ve İnanmış ve Kerbela
- Röportaj:** Harran, Yaman Göç

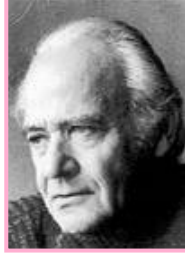
MUZEFFER İZGÜ (1933)

- 1933'te Adana'da doğmuştur. Küçük öykü ve röportajlar derleyen İzgü, 1964 yılından itibaren yazarlığını Demokrat İzmir Gazetesi'nde sürdürmüştür. Bu gazetedeki köşesinde her hafta bir öykü yayımladığı gibi gülmece dergisi Akbaba'da da öykülerini yayımlamıştır.
- Eserlerinde güldürmekten çok düşündürmeyi amaçlar. Toplumsal çarpıklıklara sınıfsal açıdan bakarak Anadolu insanının sorunlarını kara mizah yöntemiyle yansıtır.

ESERLERİ

- Roman:** Bando Takımı, Donumdaki Para, Deliye Her Gün Bayram, Sen Kim Hovardalık Kim, Her Eve Bir Karakol, Devlet Babanın Tonton Çocuğu, Lüplüp Makinesi Kasabanın Yarısı, Demokrasi-miz Kaç Para Eder
- Öykü, Mizah:** Gecekondu, İlyas Efendi, Halo Dayı, Korkak Kahraman
- Oyun:** Karadüzen, İnsaniyettin, Reçetesi Peçete, Utanmıyorum Üşüyorum, Lütfen Kızım Evlenir Misiniz?
- Çocuk Kitapları:** Bülbül Düdük, Ekmek Parası, Çizmeli Osman, Pazar Kuşları, Uctu Uctu Ali Uctu, Konuşan Balon, Karlı Yollarda, Bandocu Çocuk

RIFAT ILGAZ (1911 - 1993)

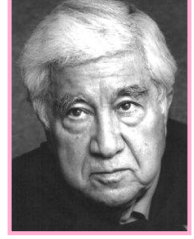

- 1943'te ilk kitabı **Yarenlik** yayınlanmıştır. 1952' de **Âdembaba** isimli mizah dergisini çıkarmıştır. Dolmuş, Taş, Karikatür, Şaka gibi dönemin ünlü mizah dergileriyle, Yeni Gazete'de yazılar yazmıştır.
- 1940'lardaki toplumsal gerçekçi şairler kuşağının en önemli temsilcisi olmuştur. Siyasal ve ideolojik sorunları yalın bir dille ortaya koymuş, insanların yaşantılarını, öykünmesiz ve gösterişsiz bir dille yansıtmıştır.
- Toplumcu-gerçekçi anlayışla **şiir**, **hikâye** ve **roman** türlerinde eserler vermiştir.
- İlk şiirlerini çeşitli dergilerde çıkaran yazar, şiirlerinde insan sevgisini, güzel bir geleceğe duyulan özlemi gibi konu ve temaları işlemiştir.
- Asıl ününü Türkiye'deki eğitim sistemini eleştirmek amacıyla yazdığı **Hababam Sınıfı** adlı romanıyla kazanmıştır.
- Hababam Sınıfı** adlı eserini Rifat Ilgaz öğretmen olduğu için kendisinden ve görev yaptığı okullardan öğrencilerinden etkilenecek bu eseri yazmıştır
- Romanda farklı şehirlerden gelen, değişik düşünceleri olan, uslanmaz, haylaz bir sınıfın öğrencileri (İnek Şaban, Tulum Hayri, Gündük Necmi, Hayta İsmail) ve onların başlarından geçen olaylar anlatılmaktadır.

ESERLERİ

- Şiir:** Yarenlik, Sınıf, Yaşadıkça, Alagöz, Devam, Üsküdar'da Sabah Oldu, Soluk Soluğa, Güvercinim Uyur mu, Kara Kılıçık, Ocak Katırı, Uzak Değil
- Roman:** Hababam Sınıfı, Bizim Koğuş, Apartman Çocukları, Sarı Yazma, Karadeniz Kıyıcılığında, Karartma Geceler, Yıldız Karayel
- Öykü:** Don Kişot, Garibin Horoz, İstanbul'dan Kesmeli Bunları, Saksığının Kuyruğu, Nerde O Eski Usturalar, Şevket Ustanın Kedisi

AZİZ NESİN (1915 - 1995)

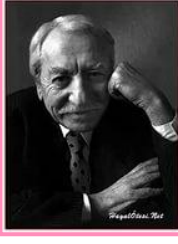
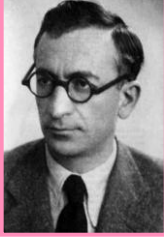

- Türk ve dünya edebiyatının mizah alanındaki sayılı sanatçılarından olan Aziz Nesin, düünceleri yüzünden tutuklanmış sürgün edilmiş ve cezaevlerinde kalmıştır. Şiir, hikâye, roman, anı, masal, taşlama, fıkra, gezi ve oyun türlerinde eserler vermiştir ancak **mizah** yönüyle tanınmıştır.
- Hayatını yazılarıyla kazanan Aziz Nesin eserleri Rusça olmak üzere birçok dile çevrilmiştir, kimsesiz çocukları yetiştirmek için de Nesin vakfını kurmuştur
- Anlatımda halk edebiyatı öğelerinden yararlanmış, **masal** havasıyla ve mizah aracılığıyla günlük olayları ve toplumsal aksakları eleştirmiştir.
- İki bini aşkın hikâye yazmış; ancak bunların sadece dörtte birini yayınlatabilmiştir.

ESERLERİ

- Şiir:** Sondan Başa, Sevgiye On Ölüme Beş Kala, Hoşça Kalın, Sivas Acısı
- Öykü:** Geriye Kalan, Fil Hamdi, Toros Canavarı, İt Kuyruğu, Yedek Parça, Damda Deli Var, Koltuk Kazan Töreni, Deliler Boşandı, Ölmüş Eşek, Bay Düdük, Havadan Sudan, Ah Biz Eşekler, Yüz Liraya Bir Deli, Nah Kalkınırın, Nazik Alet, Gıdıgıd, Kördövüşü, Mahmut ile Niga, Gözüne Gözlük, Biz Adam Olmayız, Namus Gazı, Rifat Bey Neden Kaşınıyor, Vatan Sağolsun, Büyük Grev
- Roman:** Kadın Olan Erkek, Zübük, Gol Kralı Sait Hopsait, Saçkıran, Erkek Sabahat Şimdiki Çocuklar Harika, Surname, Tek Yol, Tatlı Betüş, Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz
- Oyun:** Biraz Gelir misin? Toros Canavarı, Düdükçüler ile Fırincıların Savaşı, Çiçu Tut Elimden, Hadi Öldürsene Canikom, Bir Şey Yap Met
- Gezi:** Dünya Kazan Ben Kepçe, Duyduk Duymadık Demeyin
- Fıkra:** Az Gittik Uz Gittik, Merhaba, Ah Biz Ödleik Aydınlar, Korkudan Korkmak, Nutuk Makinesi

BİREYİN İÇ DÜNYASINI ESAS ALAN ESERLER

BİREYİN İÇ DÜNYASINI ESAS ALANLAR

- Peyami Safa
- Tarık Buğra
- Semiha Ayverdi
- Abdülhak Şinasi Hisar
- Memduh Şevket Esendal
- Samet Ağaoğlu
- Ahmet Hamdi Tanpınar

- Bireyin iç dünyasını esas alan yazarlar insan gerçekliğini farklı bir bakışla anlatmak, modern hayatın insan üzerindeki etkilerini tespit etmek için psikoloji, psikoanalitik (psikoanaliz) gibi bilimlerden ve dolaşısıyla Freud'un görüşlerinden faydalanmıştır.
- Yazarlar, bireyin iç dünyasını anlatmak için, düş analizi (bireyin gördüğü rüyayı içerik olarak çözümlemek) ve bilinç akışı (insanın zihninden geçirdiklerini, çağrışımları, sınır koymadan, doğrudan peş peşe anlatmak) yollarından yararlanmışlardır.
- Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde; bunalım, yabancılaşma, bireyin toplumla hesaplaşması, yalnızlık, sıkıntı, bilinçaltı, bireysel sorgulamalar, evrenin düzeni gibi konular ele alınır.
- Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde çağrışımlara açık sanatsal bir üslupla ruh tahlillerine; toplumcu gerçekçi eserlerde halkın günlük konuşma diline, yerel söyleyişlere, açık ve sade bir anlatıma yer verilir.
- Mekân, olay ve zaman bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde birey üzerindeki etkisiyle birlikte verilirken, toplumcu gerçekçi eserlerde toplumun sorunlarını, sınıflar arasındaki farklılıkları vermek için bir araç olarak kullanılır.

- Bireyin iç dünyasını esas alan roman ya da hikâye, ülke meselelerine, ideolojik kampaşmalara karışmadan "birey"i ön planda tutmuşlardır.
- Sanatçılar, medeniyet değişimlerini ve ülke sorunlarını eserlerinin arka planında ele almışlardır. Esas olarak bireyin "ruh dünyası" ele alınmıştır.
- Toplumcu gerçekçilerden farklı olarak insan gerçekliğini toplumsal yönüyle değil, psikolojik yönüyle anlatma gayreti içine girmişlerdir.
- Olaylardan ve insanlardan hareketle bireyin iç dünyasını anlatmışlardır. Toplumda bireyin yabancılaşmasını anlatırken bunun sosyo-ekonomik yönünden çok, bireyin ruh durumunu analiz etmeye çalışmışlardır.
- Psikolojik roman ve öyküde yazarın dikkati, bireyin iç dünyasına yöneldiği için olay örgüsüne bağlı merak unsuru ikinci planda kalmış, bireyin ruh hâli ve iç çatışmaları gerçekçi psikolojik tasvirlerle verilmiştir.
- Bireyin bunalım, sıkıntı, yabancılaşma ve yalnızlıklarını ele almışlardır. İnsanların ruhi boyutundan yola çıkmışlar, psikolojinin insan üzerindeki etkilerini anlatmışlardır.
- Eserlerinde özellikle iç monolog, bilinç akışı gibi teknikleri kullanmışlardır. Genellikle dar ve kapalı mekânlarda, sınırlı sayıda kahramana yer vermişlerdir. Eserlerde psikolojik tahliller yani ruh çözümlemeleri ön planda tutulmuştur.
- Başlıca temsilcileri arasında Ahmet Hamdi Tanpınar, Peyami Safa, Abdülhak Şinasi Hisar, Memduh Şevket Esendal, Selim İleri, Samiha Ayverdi, Oktay Akbal, Halikarnas Balıkcısı, Mustafa Kutlu, Tarık Buğra gibi isimler bulunmaktadır.

PEYAMİ SAFA (1899 - 1961)

- Peyami Safa, yazı hayatına 20. Asır adlı gazetede **Asrın Hikâyeleri** başlıklı hikâyeler yazarak başlamıştır. Servet-i Fünun dönemi şairlerinden İsmail Safa'nın oğlu olan yazar, ailesinin geçmişini sağlamak ve para kazanmak için ilk eserinde **Server Bedi** mahlasını kullanmış ve bu adla yayımladığı **Cingöz Recai** adlı polisiye romanıyla ilgili görmüştür.
- Fıkra, makale, öykü, roman türlerinde eserler vermiş; daha çok romancılığı ile tanınmış; **Hafta, Kültür Haftası** ve **Türk Düşüncesi** adlı edebiyat ve sanat dergilerini çıkarmıştır.
- Romanlarında genelde Türk toplumunun en önemli sorunlarından Doğu-Batı konusunu madde ve ruh çatışmasını, insan psikolojisini ele almış maddeye karşı ruhu savunmuştur.
- İlk eserlerinde öncelikle olaylara yer vermiş; ama daha sonra eserlerinde (9.Hariciye Koşuşu) olayları ikinci plana atıp ruh çözümlemelerine yönelmiştir.
- Olaydan çok **ruh çözümlemelerinin** öne çıktığı romanlarında psikolojik tahlillere önem vermiştir ve psikolojik roman türünün cumhuriyet döneminde en başarılı yazarı olmuştur.
- En önemli romanı kendi başından geçen bir hastalığı anlattığı **Dokuzuncu Hariciye Koşuşu**'dur. Psikolojik özellikler taşıyan eser edebiyatımızda **ilk otobiyografik romandır**.
- İlk romanı **Sözde Kızlar**'dan itibaren I.ve II. Dünya Savaşlarının getirdiği yeni şartların toplumun yerleşik değerlerini nasıl alt üst ettiğini ele alır.
- **Sözde Kızlar**'da babasını uzun yıllar göremeyince Anadolu'daki isyanlardan kaçarak göç eden ve babasını arayan Mevrure adlı bir kızın yaşam öyküsünü anlatmıştır.
- **Mahşer**'de Nihat'ın Muazzez'e olan aşkını ve düşündüğü İstanbul'un nasıl değiştiğini, devletin ne kadar kötü duruma düştüğünü ele almıştır.

- **Matmazel Noraliya'nın Koltuğu**'nda tıp öğrenimi yaparken bunalımlara girerek felsefeye yönelen ve mistik dünya görüşünü benimseyen bir gencin hikâyesi anlatılır.
- Milli Mücadele'yi **Biz İnsanlar** ve **Süngülerin Gölgesinde** adlı romanlarında ele almıştır. "**Süngülerin Gölgesinde**" yazar, savaş ve savaş gerisinde bıraktığı insanları; "**Biz İnsanlar**"da ise yozlaşmış ve taklitçi insanları anlatmıştır.
- **Yalnızız** adlı romanında bir genç kızın hayallerinin son bulmasını işlemiştir.
- **Fatih-Harbiye**, batılleşme sevdasının sıradan insanların hayatlarında estirdiği fırtınayı; yani doğu-batı çatışmasını işlemiştir. Fatih-Harbiye'de Neriman'ın kendi kültürüyle Batı kültürü arasında kayboluşu ve doğru yolu buluşu ele alınmıştır.
- Otobiyografik yanı ağır basan **Bir Tereddütün Romanı**'nda ise I.Dünya Savaşı yıllarında yaşam kargaşası ve bu kargaşanın insanlarda yarattığı bezginlik iki kadın arasında bocalayan bir kişinin değerlendirilişi ile anlatılmıştır.
- **Bir Akşamı** adlı romanında ise Meliha adında genç bir bayanla Kamil adında bir Osmanlı zabiti arasında yaşanan olay ve entrikalar anlatılır.
- Teknik yönden güçlü olan romanlarında ruhsal bunalımlar, şüphe, tereddüt sanatçının sık işlediği temalar olmuştur.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Sözde Kızlar, Süngülerin Gölgesinde, Yalnızız, 9.Hariciye Koşuşu, Canan, Bir Akşamı, Fatih-Harbiye, Gençliğimiz, Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Mahşer, Şimşek, Atilla, Biz İnsanlar, Bir Tereddütün Romanı, Cingöz Recai, Cumbadan Rumbaya
- 📖 **Öykü:** Küçük Alp'in Yıldızı, İstanbul Hikâyeleri, Bir Mekteplinin Hatıraları, Karanlık Kralı, Bir Varmış Bir Yokmuş, Havaya Uçan At

MATMAZEL NORALİYE'NİN KOLTUĞU - P. SAFA

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, hayata parasız-pulsuz kalmış, annesi ve iki ablası veremden ölmüş, babası Londra'da savaş sıralarında iken izi kaybolmuş bir genç olan **Ferit**, eski konaktan bozma kalabalık bir pansiyonun bir odasında kalmaktadır. Tıp fakültesinden ayrılıp felsefeye devam eden Ferit'in pansiyon komşuları arasında psikolojik rahatsızlıkları olan birtakım insanlar vardır. İnançsız ve nihilist bir insan olan Ferit, burada karşılaştığı bazı olağanüstü olayları alelade pozitivist ve materyalist verilerle izan etmektedir. Pansiyon sakinlerinden felsefe öğretmeni **Yahya Aziz** ilmi spirüalist açıklamalarla Ferit'e yeni çıkış yolları göstermektedir.

Ferit'in zengin bir sosyete çevresinde yaşayan sevgilisi **Selma** ise aşkta ruhi değerler arayan bir genç kızdır. Pansiyon sakinlerinden eski bir katil olan **To-sun**, Ferit'in anlattıklarından acıyarak, onun zengin, cimri ve merhametsiz öldürür ve paralarını Ferit'e getirir. **Rosa**'nın ikinci bölümü Ferit'in elde ettiği servetle Büyükkada'da tuttuğu bir köşkte geçer. Veremli kız kardeşini de yanına aldırarak Ferit'in nispi bir huzura kavuşmuş-tur. Oturduğu köşk, İtalyan bir anne ile kazasker torunu bir babadan olan **Matmazel Noralya**'ya aittir. Ölmüş olan Noralya hakkında hizmetçi Fotika'dan dinlediklerinin tesiriyle evde kaldığı ilk gece olağanüstü, mistik bir tecrübe yaşar. Noralya'nın ruhu ona görünmüş ve konuşmuştur.

Şaşkına dönen Ferit Fotika'dan Noralya'nın Katolik anne ve Müslüman babaanne telkinleriyle bunaldığını, daha sonra kendini tamamen tasavvufa vererek otuz iki sene bu köşkte bir veli hayatı yaşadığını öğrenir. Yahya Aziz ile birlikte Noralya'nın hatıra defterini okuyan Ferit büyük bir ruhi değişme geçirir. Roman, Ferit'in baştan beri karşılaştığı olağanüstü vakaların, Noralya'nın defterinin ve Yahya Aziz'in önünde yeni manevi bir ufku enginliği ile son bulur.

9.HARİCİYE KOĞUŞU - PEYAMİ SAFA

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, psikolojik roman türünün en başarılı örneklerinden biridir. Eser çok basit bir olay üzerine kurulmuştur. Adı hiç belirtilmeyen roman kahramanının çektiği hastalık, yazarın, çocukluğunda geçirdiği hastalığa benzemektedir. Bu açıdan eser, otobiyografik özellik taşımaktadır. Roman, anı biçiminde yazılmıştır. Roman kahramanı on beş yaşına yeni basmış bir çocuktur. Yedi yaşından beri bacaklarından biri sancılanmaktadır. İyileşmek için gitmediği doktor, hastane kalmamıştır. **9. Hariciye** koğuşunda hastaya "kemik veremi" teşhisi konulur. Doktorlar hastaya heyecansız, sakin bir hayat sürdürür, iyi beslenirse bu hastalığı yenebileceğini söylerler. Yoksa ağrıyan bacağı kesilecektir. Roman kahramanı anasıyla birlikte oturmaktadır. Doktorların söylediği gibi yaşayabilmesi için bol paraya ihtiyaç vardır. Ne yapacağını bilemez, şaşırır kalır. Durumu akrabaları olan bir paşaya açarlar. Paşa, çocuğa acır, onu Erenköy'deki köşküne alır. Roman kahramanı hasta çocuk, Paşa'nın genç ve güzel kızı **Nüzhet**'e âşık olur. Nüzhet de onu sevmiştir. Ancak aile, kızlarını zengin bir doktor olan **Ragıp Bey**le evlendirmeye karar verir. Bu durum, hasta çocuğun daha büyük acılar, sıkıntılar çekmesine neden olur. Hasta çocuğun ayağı iyice kötüleşir; çocuk evden kaçır, hastaneye yatar. Doktorlar olağanüstü çaba harcayarak başarılı bir ameliyatla çocuğu iyileştirirler. Roman kahramanımız hastaneden sapasağlam çıkar, ancak bir gün sonra acı gerçeği öğrenir. Sevdği kız Nüzhet, Ragıp Bey'le evlendirilmiştir.

Hap Bilgi

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu adlı eser, Türk edebiyatında ilk otobiyografik roman olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca eserin ana kahramanın adı romanda geçmemektedir.

SÖZDE KIZLAR - PEYAMİ SAFA

Batı Anadolu'nun Yunanlar tarafından işgali üzerine İstanbul'a kaçan **Mebrure**, uzak akrabasından **Nafi Bey**'in Şişli'deki köşküne misafir olur. Nafi Bey ölüştür. Karısı, kızı, oğlu, kendilerini tam bir sefahate kaptırmışlardır. Köşkte sık sık danslı, içkili, hatta kokainli eğlence toplantıları yapılmakta, bugünkü bir deyimle "tatlı hayat" sürülmektedir. Mebrure, elinden geldiğince bu hayattan uzak kalmaya çalışmakta ve sık sık "Muhacirin İdaresi"ne giderek Anadolu'da izini kaybettiği babasını buldurmaya uğraşmaktadır. Nafi Bey'in oğlu, **Behiç**, her çeşit ahlak bağlarından kopmuş, kumardan, içkiden ve kadından başka bir şey düşünmeyen yakışıklı bir delikanlıdır. Daha ilk günden Mebrure'yi de köşke gelip giden öbür kızlar gibi baştan çıkarmak isterse de, başaramaz. Sonunda, Behiç, ilişkisi bulunan kızların birinden olan "gayr-ı meşru" çocuğunu öldürmek suçuyla tutuklanır. Mebrure de kaybettiği babasının izini bulup Anadolu'ya gitmeğe hazırlanır. Böylece, Türkiye'de Behiç'le birlikte suçlu bir devir sona erer.

Söylediği bu yalanlar vicdanını rahatsız etse de bu hayatın eğlencesi onun için daha önemlidir. Kendi ailesinden ve kültüründen kopan Neriman, artık Fatih semtinin alaturka yaşamını hor görmekte; hayatını Beyoğlu'nda Batılı şekilde sürdürmek istemektedir. Doğuyu temsil eden **Şinasi** ile fikir ayrılıkları yaşamaya başlayan **Neriman**, gönlünü alafranga Macit'e kaptırmaktadır.

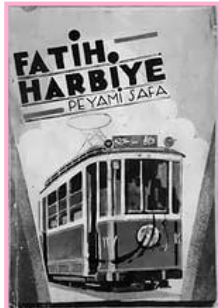
Bu arada babası ile de fikir ayrılıkları yaşar. Bir gün Macit'le karşılaşan Neriman, bir baloya davet edilir. Ancak ne baloya gidecek kıyafeti vardır ne de babası gitmesine izin verecektir. Ancak babasından izin alır ve sevgilisi Şinasi'ye de baloya katılacağını söyler. Bunun üzerine tartışılar ve ayrılırlar. Canı son derece sıkılan Neriman, kuzenine gider. Burada Rus bir kadınla karşılaşır. Kadının kızı, fakir olduğu için sevgilisiyle evlenmemiş; zengin bir adamla evlenmiştir; fakat para huzur getirmemiştir. Sonunda aşkı galip gelmiş ve genç kız intihar etmiştir. Bu hikâyeyi duyan Neriman, yaptıklarından pişmanlık duyar ve ailesine, mahallesine ve sevgilisine geri döner.

Hap Bilgi

- ★ Peyami Safa, Türk edebiyatında **psikolojik roman** türünün en büyük temsilcisi sayılmaktadır.

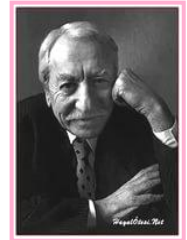
FATİH HARBİYE - PEYAMİ SAFA

Şinasi ile **Neriman** Darülfenun'da (zamanın konservatuvarı) okuyan iki âşıktır ve yedi yıldır birlikte dirler. Ancak Neriman son zamanlarda değişmeye başlamıştır. Bu değişim önce kılık kıyafetlerinde daha sonra hareketlerinde fark edilir. Akşamları eve geç gelmeye, sevgilisi ve ailesine yalan söylemeye başlar. Bir akşam Neriman, arkadaşı **Macit** ile danslı ve içkili bir geceye katılır. Bu geceye katılmak için hem babasına hem de sevgilisine yalan söylemiştir.

TARİK BUĞRA (1918 - 1995)

- 1918'de Akşehir'de doğmuştur. Son dönem Türk edebiyatının önemli hikâye ve roman yazarlarından Tarık Buğra, **Nasrettin Hoca** gazetesini çıkararak gazeteciliğe başlamıştır. Öykü, roman, tiyatro, gezi yazıları, fıkra türlerinde eserler vermiştir, ancak öykü ve romancılığı ile tanınmıştır.
- Eserlerinde yurt sevgisini, insanın iç dünyasını, Türk toplumunun belirli dönemlerini, yakın Türk tarihini işlemiş; toplumsal sorunları ve çatışmaları psikolojik açıdan değerlendirmiştir.

- Şiirsel bir anlatımla çevre, kişi ve olayların soyut derinliğine inmiş, günlük yaşamdaki olay ve kişileri çözümlayici bir yöntemle ele almıştır.
- “Oğlumuz” adlı hikâyesiyle Cumhuriyet gazetesinin hikâye yarışmasında ikinciliği kazanan yazar daha sonra hikâyeden romana geçmiştir.
- Oğlumuz öyküsü, hep bir çocuk olarak görmek istedikleri oğulları Ömer’in, artık yuvadan uçmak üzere olduğunu fark eden ailenin hüznü hâllerini, bunu bir türlü kabullenmeyişlerini gündeme getirir. Kitaptaki diğer öykülerin de bir kısmı ev ve evlilik konularını işlemektedir.
- İlk romanı **Siyah Kehribar**’da dikta yönetimin özgür yaratılışı insanlar üzerindeki etkisini psikolojik açıdan ele almış olan yazar, asıl ününü **Küçük Ağa** adlı romanıyla kazanmıştır.
- **Küçük Ağa**’da Kurtuluş Savaşı’nı ele alan yazar, **Osmancık** romanında Osmanlı devletinin kuruluşunu, **Firavun İmanı**’nda Sakarya Meydan Savaşını, **Yağmur Beklerken**’de Serbest Fırkanın birkaç aylık kısa ömrünü anlatmıştır.
- “Küçük Ağa”, Milli Mücadele dönemine merkezden değil bir kasabadan bakan, o dönemin Türk toplumunun yaşadığı zorluklara, acılara, ihanetlere değinen ve bütün bu zor şartlar altında kurtuluş mücadelesi veren Kuva-yi Milliye’yi konu edinen romandır. Bu roman aynı zamanda sinemaya da aktarılmıştır. Romanın devamı “**Küçük Ağa Ankara**”da adını taşır.
- Yazarın tiyatro oyuncusu Naşit Özcan’ın hayatını ele aldığı “**İbiş’in Rüyası**” ile “Gençliğim Eyvah, Dönemeçte” diğer önemli romanlarıdır.
- **Yağmur Beklerken**, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarına yaşanan siyasi olayların Anadolu taşrasındaki sonuç ve yansımalarını konu edinir. Romanda 1930 yılında bir Anadolu kasabasında, Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın kurulmasının ve aynı yıl yaşanan büyük kuraklığın sonucu olarak halkın yaşadığı gerginlikler anlatılmıştır. Romanın başkahramanı, kasabada yaşayan bir aydın olan **Rahmi**’dir.

- **Dönemeçte**, Türkiye’de çok partili döneme geçiş yıllarını ele almaktadır. **Gençliğim Eyvah** romanında 1970’li yılların terör olaylarını işler.
- “**Firavun İmanı**”nda Kurtuluş Savaşı sonrasında Ankara’daki dış kaynaklı entrikaları, yeni yönetimden pay kapmak isteyenlerin siyasal çatışmalarını ele almıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Oğlumuz, Yarın Diye Bir Şey Yoktur, İki Uyku Arasında, Hikâyeler
- 📖 **Roman:** Siyah Kehribar, Küçük Ağa, Küçük Ağa Ankara’da, İbiş’in Rüyası, Firavun İmanı, Osmancık, Dönemeçte, Gençliğim Eyvah, Yağmur Beklerken, Yalnızlar, Dünyanın En Pis Sokağı
- 📖 **Oyun:** Dört Yumruk, Ayakta Durmak İstiyorum, Sahibini Arayan Madalya, Üç Oyun, A.Radyo
- 📖 **Fıkra:** Gençlik Türküsü, Politika Dışı, Düşman Kazanmak Sanatı, **Gezi:** Gagaringard

İBİŞ’İN RÜYASI - TARIK BUĞRA

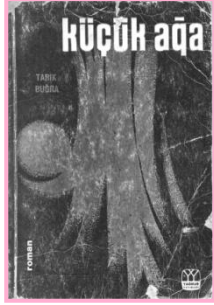
Romana, ünlü tiyatro sanatçısı **Naşit Özcan**’ın yaşamı konu alınmıştır. Tiyatro tutkusuyla genç yaşta paşa babasının evini terk eden Naşit, kısa sürede sivrilecek, kendi topluluğunu kuracak, yarattığı İbiş tiyariyle büyük başarı kazanacaktır. Evlilikte bulamadığı aşkı, tiyatrosunda ki bir oyuncuda (Hatice takma adıyla Semra Seha) araması ise acıyla sonuçlanır. **Nahit**’in Darülbeydi’de başlayan, sonra kendi kurduğu toplulukta geçen hayatını işleyen roman, bize tiyatro dünyamızı, dostlukları, düşmanlıkları ile veriyor.

Romanın ağırlık noktası, Nahit’le **Hatice**’nin canına kıyması ile biten romantik aşktır.

KÜÇÜK AĞA - TARIK BUĞRA

Küçük Ağa Kurtuluş Savaşını konu edinen önemli romanlarımızdan biridir. Tarık Buğra, Bu romanında Kurtuluş Savaşını dramatik açıdan ele alır. Romanda medrese eğitimin-den gelen köklü bir karakter ve mizaç adamının Milli Kurtuluş hareketini yavaş yavaş benimsemesi, bilinçlenmesi doğal bir akış içinde verilir. I.Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu toprakları, yabancı güçlere işgal edilmiştir. Osmanlı yönetimi, otoritesini ve gücünü kaybederek kontrolü elden kaçırmıştır. Böyle bir ortamda Türk halkı, dinini, yurdunu kurtarmak için Kuvay-ı Milliye hareketini başlatır. **Mehmet Reşit Efendi**, 1918'de İstanbul'da Fatih medresesinde öğrenciyken coşkulu vaazlarıyla tanınır ve 1919'da Akşehir'e gönderilir. Halk arasında **İstanbul Hoca** Kuvayimilliyecilerin ve önderleri **Haydar Bey**'in karşısında yer alır; Kuvayimilliyecileri vatana ihanetle suçlar ve Padişah'ın desteklenmesini ister. Ankara'da İstanbullu hoca için vur emri çıkarılır.

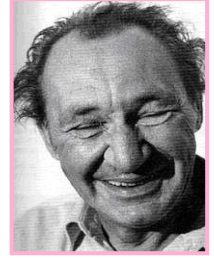

Hoca kaçır, Çakır saraylı çetesine sığınır. Burada Küçük Ağa olur. Kuvayimilliyeciler çeteyi kısıtırlarsa da Küçük Ağa kurtulur; **Çerkez Ethem**'in ortanca kardeşi **Tevfik Bey**'in çetesinde bir müfrezinin başına geçer. Küçük Ağa, zaman zaman doğru yolda olup olmadığını düşünür. I.Dünya Savaşı'nda Arabistan cephesinde çarpışmış ve tek kolunu kaybetmiş olan **Çolak Salih**'e Hocayı yakalama görevi verirler.

Çolak Salih, hocayı yakalamak üzere yola çıkar onu bulur, onunla konuşur. Zaman içinde Hoca aslında Kuvay-ı Milliye hareketinin haklılığını kavramıştır. **Çolak Salih**'in de etkisiyle artık taraf değiştirir. Ve **Kuvay-ı Milliyeci** olur. Kurtuluş Savaşının kazanılmasında öneli roller üstlenir; bir çarpışmada sağ kolundan yaralanır. Hilafet yanlışı olan Küçük Ağa doğru düşünerek Kuvayimilliyeciler saflarına geçmiş ve milli mücadele hareketine destek vermiştir.

HALIKARNAS BALIKÇISI (1886 - 1973)

- Asıl adı **Cevat Şakir Kabaağaçlı** olan sanatçı, çok sevdiği **Bodrum**'un eski ismi olan Halikarnas'tan esinlenerek eserlerinde **Halikarnas** ismini kullanmıştır. 1973'te ise ölmüştür.
- Yazı hayatına gazetelerde yaptığı çevirilerle girmiş, nitekim bir çeviri hikâyesinde halkı savaş aleyhine kışkırttığı gerekçesiyle İstiklal Mahkemesi tarafından Bodrum'a sürülmüş ve yaşamının sonuna kadar burada kalmıştır
- Edebiyatımızda deniz hikâyeleri ile tanınmıştır; hikâye ve romancılığımızda deniz çığırını açmış ve **Akdeniz medeniyeti** anlayışını getirmiştir.
- Eserlerinde denizi, deniz insanlarını(balıkçıları, sünger avcıları, dalgıçlık, gemiler) Bodrum'u, Ege denizi efsanelerini, Akdeniz savaşlarını, mitolojik öğelerden faydalanarak şiirsel bir dille aktarmıştır.
- Aganta Burina Burinata** romanında geçimini denizden sağlayan Bodrum balıkçılarını ele alır. Eserine bir denizci teriminin (serenlerin üstündeki üst ve alt yelkenleri tut) adını vermiştir.
- Bodrum'lu bir denizci olan Mahmut'un ağzından deniz ve deniz insanının anlatımının konu edildiği kitap, denize ve deniz insanlarına beslenen sevgiyi şiirsel bir dille ve coşkulu bir şekilde ele almaktadır.
- Deniz Gurbetçileri** adlı romanında ise yine Bodrum süngercilerinin hayatından kesitler sunar.
- Uluç Reis**, Halikarnas Balıkçısı'nın Kılıç Ali Paşa'nın yaşamını anlattığı romanıdır. **Turgut Reis** romanı da yine denizcilikle ilgilidir.
- Mavi Sürgün**, anı türünde bir kitaptır. Eser, yazarın asker kaçaklarının idam edilmesini eleştiren bir yazısı yüzünden Bodrum'a sürülüşünü ve orada yaşadıklarını anlatır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

- Hikâye ve romanlarının konularını daima Ege ve Akdeniz kıyılarında gelişen olaylardan seçmiştir; deniz insanı ile toprağı işleyenler arasında canlı karşılaştırmalar yapmıştır
- Öykü ve romanları teknik yönden kusurludur. Dili oldukça yalındır, coşkulu ve şiirsel bir anlatımı vardır.
- Öykü, roman, anı, deneme, inceleme türünde eserler vermiş; çeviriler yapmış ancak öykücülüğü ile tanınmıştır. Özellikle **kesit öyküleri** yazmıştır.

Bilgi Küpü

- ✳ Cevat Şakir Kabaağaçlı, Türk edebiyatında **Mavi Anadolucular** adı verilen hareketin öncüsü ve Mavi Yolculuk fikrini ortaya atan ilk kişidir. Eski Yunan kültürünün Anadolu'nun Ege kıyılarında doğduğunu düşünerek, bu kültürün kendi kültürümüz olarak benimsenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu düşünceyle Azra Erhat ve Sabahattin Eyüboğlu ile beraber Mavi Anadoluculuk hareketini başlatmıştır

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Merhaba Akdeniz, Ege Kıyılarından, Ege'nin Dibi, Yaşasın Deniz, Dalgıçlar, Gençlik Denizlerinde, Gülen Ada, Ege'den, Denize Bırakılmış Bir Çiçek, Parmak Damgası
- 📖 **Roman:** Aganta Burina Burinata, Deniz Gurbetçileri Uluç Reis, Ötelerin Çocuğu, Turgut Reis
- 📖 **Anı:** Mavi Sürgün
- 📖 **Deneme:** Anadolu Efsaneleri, Anadolu Tanrıları, Anadolu'nun Sesi, Hey Koca Yurt, Çiçeklerin Düğümü, Merhaba Anadolu, Sonsuzluk Sessiz Büyür, Düşün Yazıları, Altıncı Kıta Akdeniz

Hap Bilgi

- ✳ Cevat Şakir Kabaağaçlı, Türk edebiyatında daha çok **Bodrum öykücüsü** olarak anılmıştır.
- ✳ Türk edebiyatına yazdığı deniz öyküleri ile **Akdeniz medeniyeti** anlayışını da getiren sanatçı yine Cevat Şakir Kabaağaçlı olmuştur.

Uç Bilgi

Cevat Şakir 13 Nisan 1925'te Resmi Hafta dergisinde "Hapishanede idama mahkûm olanlar bile ölüme nasıl giderler?" isimli bir öykü yazdı. Sakıncalı bulunan öyküsü yüzünden İstanbul İstiklal Mahkemesi'nde yargılandı. Mahkeme Başkanı Ali Çetinkaya tarafından idamı istendi. Ancak Kılıç Ali Bey' in önerisiyle kalebent olarak Bodrum'a sürüldü. 3 yıl süren cezasının ikinci yarısını İstanbul'da tamamladıktan sonra çok sevdiği Bodrum'dan kopamadı. Döndü ve uzun yıllar burada yaşadı. 1947'de taşındığı İzmir'de gazetecilik ve turist rehberliği yaptı. 13 Eylül 1973'te İzmir'de ölen yazar, vasiyeti üzerine Bodrum'da bir tepeye gömüldü.

AGANDA BRİNA BURİNATA - HALİKARNAS

Mahmut, Bodrumlu bir denizci ailenin çocuğudur; daha çok küçük yaşta, içinde deniz sevgisi ve özlemi uyanmıştır. Amcasının boğulması üzerine, kendisinde bir denizci olan babası, oğlunu denizden soğutmaya çalışır. Onu eskici **Halil Usta**'nın yanına çırak verir. Eski bir denizci olan ve bacanın sakatlanması yüzünden denizden ister istemez ayrılmış bulunan; fakat deniz özlemini yüreğinde saklayan Halil Usta, çocukta deniz sevgisini büsbütün körükler. Mahmut, babasının sefere çıktığı bir gün evden ayrılıp bir gemiye tayfa yazılır, sevdiği denize kavuşur. Yıllar yılı Akdeniz'de oradan oraya dolaşır. Bu arada babası boğulur, annesi ölür. İçinde bir yurt özlemi uyanan Halil, bir gün Bodrum'a döner. Zengin bir toprak ağasının kızıyla evlenip köye çekilir, birkaç yıl toprak işleriyle uğraşır. Günün birinde Bodrum'a inen Mahmut, denizi ve sefere hazırlanan yelkenliyi görünce dayanamaz, her şeyi yüzüstü bırakır, gemiye atlar, bir daha geriye dönmek üzere denize açılır. "Aganta!" diye bağırır.

MEMDUH ŞEVKET ESANDAL (1883 – 1952)

- Türk edebiyatının tanınmış bir öykü yazarı olan Esandal edebiyatçılığının yanı sıra Tahran, Bakü ve Kabil'de büyükelçilik, TBMM'de dört dönem milletvekilliği, 1941-1945 yılları arasında CHP Genel Sekreterliği yapmış olan diplomat ve siyasetçidir. Çorlu 'da doğmuştur.
- İlk öykülerini II. Meşrutiyet' ten sonra Meslek gazetesinde yayımlamıştır. Osmanlı'nın çözülme sebeplerini geniş bir aile içinde ele aldığı ve tamamlayamadığı **Miras** romanını da bu gazetede tefrika edilmiştir.
- Kadın haklarını dile getirmiştir, 1934 yılında yazdığı "**Ayaşlı ve Kiracıları**" adlı ünlü romanında kadın haklarını savunmuştur.
- Ayaşlı ve Kiracıları** adlı romanında zengin Ayaşlı İbrahim Efendi'nin oda oda kiraya verdiği evindeki bir odanın banka memuru olan kiracısının ağzından öteki odalarda oturanları ve birbirleriyle olan ilişkilerini ele alır. Miras, Silahtar Ali Paşa ailesinin, belirli bir aşamadan sonra yozlaşmış çözülüşünü ele alır.
- Daha çok hikâyeciliği ile ün kazanan yazar, Çehov tarzını benimsemiş, **yerli Çehov** olarak tanınmıştır.
- Öykülerinde sıradan insanları, çoğunlukla orta halli insanların günlük hayatını, amir-memur ilişkilerini, bürokrasideki çeşitli meseleleri, evlilik ve aile hayatını, kadın ve erkek ilişkilerini sade bir dille işlenmiştir.
- Güçlü bir gözlem yeteneği bulunan yazar, öykülerinde emekleriyle ayakta duran küçük insanları, günlük hayattaki sıradan konuları realist bir anlayışla yansıtır

ESERLERİ

- Öykü:** Otlakçı, Ev Ona Yakıştı, Bir Kuçak Çiçek, Mendil Altında, Temiz Sevgiler, İhtiyar Çilingir, Hava Parası, Veysel Çavuş, Kelepir, Sahan Külbastı, Bizim Nesibe, Kaçanı Kovalar, Hayat Ne Tatlı
- Roman:** Ayaşlı ve Kiracılar, Miras, Vassaf Bey

Bilgi Kupu

- Türk edebiyatında durum öykücülüğünün başka bir değişle **Çehov tarzı** öykü türünün ilk temsilcisi Memduh Şevket Esandal olmuştur.
- Türk edebiyatında **Çehov tarzı** öykünün yani **durum** (kesit) öykücülüğünün en önemli ve en büyük ismi ise **Sait Faik Abasıyanık**'tır.

AYYAŞLI VE KIRACILARI - MEMDUH ŞEVKET

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara' da, **Ayaşlı İbrahim Efendi** adında biri, dokuz odalı bir apartman dairesini oda oda kiraya vermektedir. Bir köy ağasının oğlu olan İbrahim, eşkıyalık, zaptiye çavuşluğu, arzuhalcilik, otelcilik, vb. gibi türlü boyalara boyanmış bir adamdır. Odalarda, kadın erkek, genç, ihtiyar, evli, bekâr, çeşitli insanlar oturmaktadır. Ayaşlının apartman katında geçen hayatı anı biçiminde yazan bekâr bir banka memuru, eski bir çiftlik sahibi olan yaşlı Hasan Bey, eski konsoloslardan ihtiyar Şefik Bey, odun ve kömür satıcısı Buharalı Abdülkerim ile karısı İffet Hanım, eski bar kızlarından Faika ile kocası şoför Fuat; geceleri odasında kumar oynatan Turan Hanımla kocası Haki Bey; bunlardan başka ikide bir değişen hizmetçiler; dışarıdan gelip giden misafirler. Romanda, Türkiye'nin çeşitli katlarından gelen bu insanların ayrı ayrı serüvenleri ve birbirleriyle olan ilişkileri anlatılmaktadır.

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR (1883 - 1963)

- Sanat hayatına Milli Mücadele döneminde çeşitli gazete ve dergilerde şiir ve eleştiriler yayımlayarak başlamıştır, daha sonra deneme, anı, makale, öykü ve roman türlerinde eserler vermiştir; ancak daha çok anılarıyla tanınmıştır.
- Boğaziçi medeniyeti anlayışını edebiyatımıza getiren sanatçının eserlerinde geçmiş zamana ve çocukluk yıllarına karşı duyulan özlemi **Boğaziçi**, **Çamlıca** ve **Büyükkada**'daki eski hayat tarzını İstanbul'un geçmişini ele almıştır.
- Bütün eserlerinde **geçmiş zaman özlemi** bulunan yazar, hep **İstanbul**'u, İstanbul'un geçmişini eğlencelerini, yalılarını, **Boğaziçi Mehtapları**ni sade bir dille ele almıştır.
- Sanatçıya 1942'de CHP roman yarışmasında üçüncülük ödülü kazandıran **Fahim Bey ve Biz** adlı eseri ilk romandır. "**Çamlıca'daki Eniştemiz**, Ali Nizam Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği" diğer romanlarıdır.
- Romanlarında İstanbul'un üç önemli mekânı, Çamlıca, Boğaziçi ve Büyük adayı anlatır, olaydan çok kahramanların duygu ve düşüncelerine önem verir.
- Bütün romanlarında çocukluk ve ilk gençlik yıllarında tanıdığı kimseleri anlatmıştır. Romanlarını anı biçiminde kaleme almıştır.
- Eserlerindeki kişileri, Osmanlının üst kat insanları arasından seçmiştir, onların yaşayışları, gelenek, görenekleri, köşkleri, yalıları eğlence yerleri eski İstanbul'un türlü özellikleri içinde verilmiştir.
- Geçmiş Zaman Köşkleri** adlı eserinde, çocukluğunun geçtiği Boğaziçi'ni ve ilk gençlik yıllarının İstanbul'unu ve geçmiş zamanın güzelliklerine duyduğu özlemlerle anlatır.
- Eski edebiyattan mısra ve beyit seçmelerini **Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde** adlı eserinde toplamıştır.

ESERLERİ

- Roman:** Fahim Bey ve Biz, Çamlıca'daki Eniştemiz
- Öykü:** Ali Nizamî Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği
- Anı:** Boğaziçi Mehtapları, Boğaziçi Yalıları, Geçmiş Zaman Köşkleri, Geçmiş Zaman Fıkraları İstanbul ve Pier Lotti

ALİ NİZAMİ BEY'İN ALAFRANGALIĞI

Büyükkada'da Nizam cadde-
sindeki köşkünde oturan **Ali Nizami Bey**, babasının ve anasının parasını har vurup harman savurmaktadır. Türlü merakları vardır: Kumar meraklısıdır, ikide bir, Beyoğlu'nda "Cercle d'orient"da büyük paralar kaybettiği duyulur; resim meraklısıdır, köşkünü ünlü Avrupa ressamlarının tablolarıyla doldurur; çiçek meraklısıdır, bahçesinde dillere destan olmuş büyük çiçek serleri vardır; kuş meraklısıdır, ikide bir kara ve deniz avcılığına çıkar; alafranga musiki meraklısıdır, Batının ünlü musikicilerine köşkte konserler verir; at, araba, koşum meraklısıdır, arabalarını Ada'da herkes tanır; kadın ve serüven meraklısıdır, o kaçgöç zamanında türlü serüvenler geçirir, sevgilileriyle buluşabilmek için kimi zaman hayatını bile tehlikelere atar; giyim kuşam meraklısıdır, türlü türlü bastonları, ayakkabıları vardır. Babası ve annesi ölünce mirasın yarısını kardeşi alır, Ali Nizami Bey kendi payına düşeni az zamanda tüketir, çiftlikler, hanlar, dükkânlar, apartmanlar, köşkler haraç mezat satılır; parasız kalan Ali Nizami Bey dünyadan elini eteğini çekip bu sefer Bektaşî şeyhi olmaya özenir. Çamlıca'da harap bir evi sözüm ona tekke yapar. Şimdilik tek mürüdü eski lalası **Hüseyin Ağa**'dır. Orada Don Quijote ile Sancho Panza gibi yaşamaktadırlar. Günün birinde Ali Nizami Bey iyice çıldırır, bağlanıp götürülür, sonra ölür.

FAHİM BEY VE BİZ - ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR

Fahim Bey, Bursa eşrafından birinin oğludur. Galatasaray'da okumuştur, bir süre Babıali'de aylıksız olarak çalışmış; babası İstanbul'a gelirse durumunu anlamasın diye büyük bir konak tutmuş, döşeyemediği bu konağın boş odalarında sabahları keman çalmış. Günün birinde Londra elçiliği üçüncü kâtibi olmuştur. Bu iş kendi-sine o kadar önemli görünmüş olacak ki yapmasını söylemiş; bir süre sonra elçiliğe, kapılardan sığmayan bir ambar getirmişler. Fahim Bey, bu bir ambar dolusu elbiseyi bütün ömrü boyunca giymek zorunda kalmış. Gençliğinde kendisini damat alabilecek birçok paşa ve beylerden birinin kızıyla evlenip zengin bir eve iç güveysi girmektense, orta halli bir ailenin kızı **Saffet Hanım** ile evlenmeyi yeğlemiştir. 1908 Meşrutiyeti'nden sonra memlekette bir "özel teşebbüs" modası başlayınca, **Fahim Bey** de dışişlerindeki görevinden ayrılarak Bursa Ovası'nda pamuk yetiştirmeyi düşünmüş, planlar kurmuş, işi gerçekleştirmek için bir sermaye sahibi aramaya koyulmuştur. Fakat elinde bir imtiyazı yoktur, toprakların sahipleri başka başka kimselerdir, bütün bu kimseler onu kendilerine vekil yapmış değildirlir;

Bu adamlara Fahim Bey'in planlarını nasıl kabul etti-receği bulunacak sermayeyi onlara hangi güvence karşılığında dağıtılacağı ve ortaklaşa pamuk ekimini nasıl düzenleyip yöneteceği belli değildir. Sermaye sahipleri bunun sadece hayal olduğunu görünce cayarlar. **Fahim Bey**'in bundan sonraki hayatı hep bu işin peşinden koşmakla geçer. İstanbul'un kenar mahallerindeki küçük evinde yoksul, sıkıntılı bir hayat sürerken bile büyük bir şirketin başında olmanın getireceği servet, bolluk ve mutluluk hayallerine gönlünü kaptırır. O kadar ki günün birinde iş gerçekleştirse kendini bir şirket yönetimine hazırlamış olmak için, Galata'da Aslan Hanın'da bir idarehane açar ve bu hayali şirket adına hayali alışverişlere girer, defterler doldurur, mektuplar yazar, bunlara yine kendisi cevap verir. Olay duyulunca, **Fahim Bey**'in adı büsbütün deliye çıkar ve hayatı, bir türlü gerçekleştiremeyen bu hayallerin arasında sona erir.

SAMİHA AYVERDİ
(1905 - 1993)

- **İstanbul**'da doğmuştur. Muhafazakâr bir yazar olarak toplumdaki değişmelere Tanzimat'tan itibaren muhalif olan ve bunu eserlerinde yansıtan yazarlardandır. Roman ve hikâye türünde eserler vermiştir. Tasavvuf düşüncesi ve tarih özellikle romanlarında canlanmış, Kenan Rifai'yi eserleri yoluyla okuyuculara tanıtmaya çalışmıştır. Rifai'lik tarikatına bağlıdır.
- Bütün eserlerinde Osmanlı hayranlığı özlemi ile batı düşmanlığını ele alır. İnsanları kendi dönemlerinin koşulları içinde yansıtmaya çalışır.
- Romanlarının yapısını geçmiş-şimdiki zaman çatışması üzerine kurmuş, yanlış batılılaşmanın aile içinde yol açtığı sorun ve çözümleri roman kahramanlarının iç dünyalarından hareket ederek vermiştir.
- **Mesih Paşa İmamı** adlı romanında sevgiden yoksun, değerlerinin farkında olmayan bir din adamının trajedisini ele almıştır.
- Yazar, geçmişe duyduğu özlemi en iyi yansıtan **İbrahim Efendi Konağı** adlı romanında ise kendi anılarından yararlanıp konak hayatını canlandırır.
- Eser, meclis-i maliye reisi **İbrahim Efendi**'nin konağında geçen olayları ve devletin yıkılışını anlatmaktadır.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** İbrahim Efendi Konağı, Mesih Paşa İmamı, Aşk Bu İmiş, Batmayan Gün, Ateş Ağacı, Son Menzil, Yaşayan Ölü, İnsan ve Şeytan, Yolcu Nereye Gidiyorsun?
- 📖 **Hikâye:** Mabette Bir Gece
- 📖 **Hatıra:** Bağ Bozumu, İstanbul Geceleri

İBRAHİM EFENDİ KONAĞI - SAMİHA AYVERDİ

İbrahim Efendi, Gediz'in ileri gelenlerinden bir tiftik tüccarının oğludur. Uzun seneler Meclis-i Maliye reisliği yapmıştır. Ailesinden büyük bir miras kalmıştır. Çok varlıklı ve geniş bir çevresi olan İbrahim Efendi lüks içinde yaşamaktadır. Kışlan Şehzadebaşı'ndaki konağında, yazları da Boğaz'da Çengelköy'deki köşkünde geçirmektedir. Geniş bir aileyi, pek çok çalışanı barındıran konak, çevrede tanınan ve herkesin hayran olduğu bir binadır. İbrahim Efendi, çocukları ile debdebeli bir yaşama sahiptir.

Kardeşleri **Hilmi Bey** ve Bahise Hanım'la birlikte iki kızı Şükriye ve **Şevkiye Hanım**'dan oluşan geniş bir ailesi vardır. Fakat damadı Salih Bey, onun mirasına konmak için her yola başvurmaktadır. Para hırsı, ona her kötülüğü yaptırmaktadır. Diğer damadı **Yusuf Bey** ise rahat yaşayışı tercih eden Salih Bey'e göre daha iyi niyetli biridir. Bohem hayatı yaşamaktadır. Kansının huysuzluklarına katlanamadığı için en sonunda intihar eder. İbrahim Efendi'nin konağında debdebeli hayat sürüp gitmektedir.

Eğlence ve düğünlerde pek çok kişinin gelip gittiği konakta selamlık, harem ve diğer bölümler canlılık içindedir. Fakat bir gün İbrahim Efendi kalp krizi geçirir ve hayata veda eder. Konağın idaresi büyük kızı Şevkiye Hanım'a kalmıştır. Bu işleri anlamayan, huysuz bir kadındır Şevkiye Hanım. Para hırsıyla yanıp tutuşan **Salih Bey**, İbrahim Efendi öldüğü halde servete dokunamadığı için konağı terk eder.

Artık servete yaklaşamayacağını anladığından usanmıştır. Konağın gelirleri azalmaya başlar. Yeni Kâhya Zaim Bey, Şevkiye Hanım'ın işten anlamadığını fark ederek onu kandırır. Yönetimi ele alır. Zamanla uyanıklığı sayesinde bütün servete el koyar. Şevkiye Hanım ve Şükriye Hanım avukatlara giderler. Kalan mücevherlerini de avukatlara kaptırırlar.

Bir sonuç alamayınca parasız kalırlar. Zaim Bey, onlara konağın çatı kısmında kalabileceklerini söyler. Çok sıkıntılı bir süreden sonra kayın-biraderi Eczacı Sedat onlara yardım eder ve Fatih'te bir ev kiralar onlar için. Bakımlarını da o üstlenir. Fakat bir süre sonra bu kira evinde Şükriye Hanım ölür.

OKTAY AKBAL (1923 - 2015)

- Hikâyeleri gerçekte düş karışımı, çoğu hikâyesi de anı ile öykü karışımıdır. Bu tür hikâyelerinde ise genelde geçmişe duyduğu özlemi işlemiştir. Yazar çoğunlukla çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği çevreyi, İstanbul'un kenar mahallelerini, sinemalarını, parklarını, vapur iskelelerini işlemiştir.
- **Garipler Sokağı** ve Bizans Definesi adlı kitapları Rusçaya; Dondurmalı Sinema Sırçaya çevrildi. **Suçumuz İnsan Olmak** adlı kitabı 1986 yılında filme çekildi.
- Kendi yaşam deneyimlerinden, çocukluk anlarından yola çıkan, küçük kent insanını da göz ardı etmeyen duygulu öyküler yazmaya başlar.

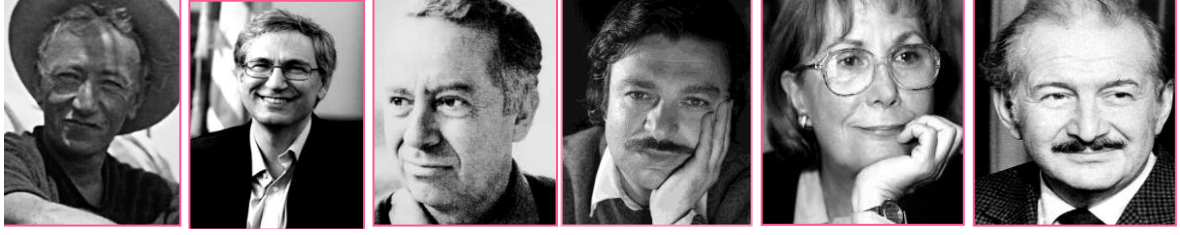
ESERLERİ

- 📖 **Hikâye:** Aşksız İnsanlar, Önce Ekmekler Bozuldu, Bizans Definesi, Bulutların Rengi, Berber Aynası, Yalnızlık Bana Yasak, Tarzan Öldü, Lunapark
- 📖 **Roman:** Garipler Sokağı, Suçumuz İnsan Olmak, İnsan Bir Ormandır

Hap Bilgi

- ✳ 1950 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü, **Garipler Sokağı**
- ✳ 1958 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü, **Suçumuz İnsan Olmak**
- ✳ 1959 Sait Faik Hikâye Armağanı, **Berber Aynası**
- ✳ 1993 Sedat Simavi Ödülü, **Senin Adın Aşk**

MODERNİZMİ ESAS ALAN ESERLER (POSTMODERNİST ESERLER)

MODERNİZM VE POSTMODERNİZM

▪ S. Faik Abasıyanık	▪ Füzûzan
▪ Orhan Pamuk	▪ V. Orhan Bener
▪ Bilge Karasu	▪ Elif Şafak
▪ Yusuf Atılgan	▪ İhsan Oktay Anar
▪ Oğuz Atay	▪ Hasan Ali Toptaş
▪ Adalet Ağaoğlu	▪ Nazlı Eray
▪ Rasim Özdenören	▪ Leyla Erbil
▪ Haldun Taner	▪ Latife Tekin
▪ İnci Aral	▪ Selim İleri
▪ Pınar Kür	▪ Metin Kaçan
▪ Alev Alatl	▪ Nedim Gürsel
▪ Buket Uzuner	▪ Nazan Bekiroğlu
▪ Nezihe Meriç	▪ Ayfer Tunç

MODERNİZM

- Modern sözcüğü Latince “moderrius” sözcüğünden gelir. Çağdaşlık ve çağcılık anlamlarına gelen modernizm sözcüğü MS V. yüzyıldan beri kullanılmaktadır. Sanatta eski biçim ve içerik anlayışına karşı çıkan yenilikçi bir anlayışı temsil etmektedir.
- Modern" sözcüğü ilk olarak Hristiyanlık öncesi dönem ile sonraki dönemi ayırmak amacıyla kullanılmıştır. Hristiyanlık “modern” sözcüğünü karşılamıştır. Modern sözcüğü sonraki dönemlerde de “eski” ile “yeni”yi ayırmak amacıyla kullanılmıştır.
- Modernizm, genel anlamıyla geleneksel olanı yeni olana tabi kılma tutumuna, yerleşik ve alışılmış olanı yeni ortaya çıkana uydurma eğilimine ve buna uygun düşünce tarzına verilen addır.
- Modernizm, 19. yüzyıl sanat ve geleneklerine özelliklerle de realizm akına tepki olarak gelişmiştir. Modernizm yerini sonra postmodernizme bırakmıştır.

- Modernizmi etkileyen kişiler arasında Darvvin, Hegel, Jung, Marx, Freud vb. kişiler bulunur.
- Modernizm akımı sanatın kurmaca yapısına ilk dikkatleri çeken anlayışdır.

Modernizmin başlıca özellikleri

- Modernist eserlerde toplumdaki değer çatışmaları, bireyin bunalımları, karmaşık ruh hali, yerleşik değerlere isyan, şiire özgü söyleyişlerden de yararlanarak, çağrışımlara açık bir biçimde sembollerle anlatılır.
- **Geleneksel yapı** ve anlatım bırakılmıştır. Geleneksel olanı yeni olana uydurma ya da tabi kılma esastır.
- Bilinç akışı tekniği kullanılır. Modernizmi esas alan metinlerde alegorik anlatıma önem verilir. Anlatımda “şiirsel” öğeler ön plandadır.
- Diyaloglara ve hikâye etmeye pek yer verilmez. Olay, karakter, çevre yerine **imge** ve **simgeler** ön plana çıkarılır.
- Bireyin bunalımları, birey - toplum çatışması, bireysel yalnızlık, toplumdan kaçış temaları işlenmiştir. **Çağrışımlara** geniş yer verilmiştir.
- İnsanın karmaşık dünyası anlatılmaya çalışır.
- Anlatıcı, büyük ölçüde birey bilinciyle kendi benini öne çıkarır.
- Yaşamın çok boyutlu ve kavranması zor gerçeklerden oluştuğu savunulur.
- Topluma ait değerleri yansıtmaya amacı yoktur. Kişilerin psikolojik özellikleri ön plandadır.
- Modernizm, varlıkların görüldüğü gibi olmadığını modern toplumun sıradanlıklarına isyanı ön plana çıkarır.

POSTMODERNİZM

- Postmodernizm sözcüğü ‘-den sonra, -den kaynaklanan, -den sonra gelen’ anlamına gelen “post” ön eki, “modern” sözcüğü ve bir sistemi, akımı ifade eden “izm” son ekinden oluşur. Postmodernizm “modernizmden sonra gelen akım” anlamını taşır. Modernizmden kopuşu ifade eder.
- Postmodernizm, II. Dünya Savaşı’ndan sonra gelişir. Modernizmin tersine teknolojik ve bilimsel kültüre karamsar açıdan değil, yarı alaycı, yarı olumlu yaklaşır. Postmodernizm, modernizmin sorgulanması gerektiğini ortaya koyar.

Postmodernizmin özellikleri

- Eserlerde belirli bir bütünlük olmaz.
- Bölümler arası bağlantılarda kopukluklar olur.
- Olaylar mantık silsilesi içinde gelişmez.
- Kahramanı olmayan roman ve hikâyeler yazılır.
- Birbiriyle ilişkisi olmayan kahramanlar bir arada verilir. Karşıtlıklardan çokça yararlanır.
- Çoğulculuk vardır, yani tek bir dünya içinde çeşitlilik söz konusudur.
- Parodiye başvururlar. Parodi, başkasına ait ciddi bir sanat yapıtını eleştirmek ve onunla alay etmek amacıyla yeniden kurgulamak ve gülünçleştirmektir.
- Masalsı anlatımdan sıkça yararlanır.
- Polisiye öğelerden yararlanır.
- Yazar, okuyucuya eserin ne iç ne de dış gerçeği yansıtabileceğini yani kurmaca olduğunu ifade etmek ister. Romanın varoluş süreci bazı dil oyunları ile ortaya konur, buna **üstkurmaca** denir.
- Metinlerarasılık**: Bir yazarın diğer metinlerden yararlanması ya da farklı türleri bir arada kullanmasıdır. Metinlerarası ilişki yapılırken çeşitli teknikler kullanılır:
- Başka metinlerden alıntı yapılarak “kolaj” ya da “montaj”, diğer metinlerden alınan parçaların birbiri ne eklenerek, hiçbir yorum yapmadan yeni bir kurgu içinde sunularak “pastiş”, kişiye uygun gelen şekilde seçmeye başvurarak “eklektisizm” kullanılmış olur.

- İmgesel anlatım benimsenir. Gerçeğin tek ve tartışılmaz açıklamasının olamayacağını savunurlar. Onlara göre “yorumdan kopuk gerçek olmaz.”
- Geleneksel sanata ve sanat anlayışlarına karşıdırlar.
- Gerçek olanla kurmaca olan bir arada verilir.
- İroniye yer verilir, postmodern yazar modern dünyayı belli ölçüde kabul eder, ancak onunla alay eden bir tavır sergiler.
- Geleneksel dil ve anlatım tarzını kullanmazlar. Dili, günlük kullanımının dışında kullanırlar.

Hap Bilgi

Türk Edebiyatında Postmodern Romanlar

- Oğuz Atay**: Tutunamayanlar
- Oğuz Atay**: Tehlikeli Oyunlar
- Ahmet Altan**: Tehlikeli Masallar
- Pınar Kür**: Yarın Yarın
- Pınar Kür**: Bir Cinayet Romanı
- Yusuf Atılğan**: Anayurt Otel
- Orhan Pamuk**: Benim Adım Kırmızı
- Orhan Pamuk**: Kara Kitap
- Orhan Pamuk**: Beyaz Kale
- Latife Tekin**: Sevgili Arsız Ölüm
- İhsan Oktay Anar**: Puslu Kıtalar Atlas
- Nedim Gürsel**: Boğazkesen
- Hasan Ali Toptaş**: Bin Hüzünlü Haz
- Adalet Ağaoğlu**: Bir Düğün Gecesi
- Metin Kaçan**: Fındık Sekiz
- Süreyya Evren**: Postmodern Bir Kız Sevdim

Postmodernizmin Temsilcileri

Orhan Pamuk	Nedim Gürsel
Bilge Karasu	Vüs'at O. Bener
İnci Aral	Oğuz Atay
Ferit Edgü	Füruzan
Yusuf Atılğan	Adalet Ağaoğlu
Nezihe Meriç	
Latife Tekin,	
Erendiz Atasü	

POST – MODERN ROMANDA BAZI KAVRAMLAR

1. Üstkurmaca

Yazarın, "yazma eylemi"ni kurmaca metnin bir parçası durumuna getirmesi, nasıl yazdığını anlatması" ve romanın içerisinde yazma eylemi ile ilgili sorunlar konusunda düşünce üretmesidir.

2. Metinlerarasılık

Her anlatı bir kültürün içinde yer alır, bu nedenle, yalnız yaşadığımız dünyanın dil dışı gerçeklerine değil, aynı zamanda kendisinden önceki yazı... .. sözlü öteki metinlere de göndermede bulunabilir. Bu özel gönderimlere metinlerarası ilişkiler denir.

3. Pastiş Tekniği

Post modern romanda çeşitli metin türlerinin biçim ve anlatım özelliklerinin taklit edilmesidir. Bir sanatçının üslubunu, tarzını, dilini veya düşüncesini taklit etmektir. Önceki formdan hareket ederek yeniden oluşturulan bu eser, aslında taklit yoluyla bir eseri yüceltmektir. Pastişte orijinal eser doğrudan kullanılmaz, tamamıyla taklit edilir.

4. Parodi Tekniği

Post modern romanda daha önce yazılmış bir metnin "içerik" yönünden örnek alınmasıdır. Ciddi sayılan bir eserin bir bölümü veya bütünü alaya alarak biçimini bozmadan ona bambaşka bir özellik vererek biçimle öz arasındaki bu ayrılıktan gülünç etki oluşur.

Hap Bilgi

- ✱ Pastişten farkı, parodide yazar, daha önceden yazılmış bir metni gülünçleştirerek yeniden ele alır. Pastişte ise yazar, daha önceden yazılmış bir metni yeniden ele alır ama parodideki gibi her zaman asıl metni gülünç hale getirmeye çalışmaz.
- ✱ Pastişte üslup kopyalanırken, parodide içerik kopyalanır ve komik bir formatta sunulur. İçeriğin yanında, diğer metinden herhangi bir karakter de alınıp parodileştirilebilir.

5. İroni Tekniği

Postmodern romanda birtakım olguları ya da eserleri alaycı bir anlatımla söz konusu etmektir. Söylenenin tam tersinin kastedildiği ifadedir. Söylenen ya da yapılan eylem, ciddi görüntüsü altında, karışık söylenceyi ya da eylemi, çelişki noktasına çekmeyi hedefler. Mizahtan farklı olarak ironi, olaylara daha eleştirel yaklaşır. İroni mimik, jest ve tonlama ile söylenmek istenenin altını, dolaylı çizer.

6. Montaj Tekniği

Bu teknikte, başkasına ait olan bir yazının tümünün veya bir parçasının aynen eser içine yazımı söz konusudur. Cümle, beyit, atasözü, nükte veya uzun bir metin olabilir. Eklenen metin, eserle uyum içerisinde olmalıdır.

7. Kolaj

Bir metnin veya eserin tamamına farklı metinlerden, ortamlardan alınan parçaların yerleştirilmesidir. Yapılan her alıntıyı kolaj diye adlandırmak yanlıştır. Kolaj bilinçli yapılan, bütünlüğü koparmak, metinler arası ilişkiler kurma amacına hizmet eden bir tekniktir. Özellikle postmodern romanlarda kullanılmıştır.

8. Leitmotif Tekniği

Leitmotif, ana motif, anlamlı tekrar, nakarat, tema anlamlarına gelmekte olup özellikle psikanalitik eserlerde kendini hissettirir. Kişileri ve nesneleri sembolize eden sürekli tekrarlanan ve simgeleşen söylem/ifade kalıpları yer alır. Herhangi bir sözün veya hareketin birden fazla tekrarlanmasıdır. Leitmotif edebiyatımızda sıkça kullanılan bir anlatım tekniğidir. Bu teknikte nesne istenilen / arzulanan bir eşyayı sembolize eder ve sürekli kitabın içerisinde tekrar edilir. Aslında bir müzik terimi olan "leitmotif, esas itibarıyla kişileri, nesneleri karakterize eden, tekrarlanan ana motif anlamına getir.

POST – MODERN ROMAN TEKNİKLERİ

1. Bilinçakışı Tekniği

Bu teknikte karakterin aklından geçen düşünceler bütün karmaşıklığıyla ve herhangi bir sıra olmadan okuyucuya verilir. Bu sayede okuyucu karakterin psikolojisini ve ruh halini daha iyi anlayabilir ve bazı olaylarla, bu olayların nedenleri arasındaki bağlantıları açıklayabiliyor.

Örnek

Yollar kalabalıktı. Baktığı yeri gözlerinden en uzun sakladıkları için en çok Bebek tramvayına kızıyor-du. Devetüyü paltolu bir kadın görünce yüreği çarp-tı; ama o değildi. Şapkalıydı. Kalktı. Kapıya yürür-ken duvardaki takvimi gördü. 7 Mart Cumartesi yazı-lydı. 27'nin yarısı kara yarısı kırmızıydı. Rahat-ladı. İşte boşuna beklemişti. İnsanların düzeninde bütün ayrıntılar önemliydi. Günlerin adı bile... Bugünün cumartesi olduğunu bilseydi saat birde onu görürdü.

2. İç Çözümleme Tekniği

Kişilerin iç dünyalarının, iç yaşantılarının, hâkim anlatıcı ve bakış açısıyla anlatıldığı psikolojik tahlil tekniğidir. Bu anlatım tekniğinde anlatıcı, kişinin iç dünyasına bütünüyle egemen olan dışarıdan bir un-sur olarak etkindir; anlatılan kişi ise edilgendir. An-latıcı, kahramanın zihninden geçenleri okur. Bu tek-nikte anlatıcı, figürün zihnine rahatça nüfuz ederek onun düşüncelerini “diye düşündü” gibi aktarır

Örnek

Odasına girince kapıyı kapadı. Boğazı düğümleni-yordu. Kendini tuttu ve ağlamadı. Belki son defa gördüğü odasının her tarafına baktı. Yutkundü. Ağ-zında yine bir kuruluk vardı. "Çok mu heyecan-lıyım?" diye sordu kendi kendine. Evet, bir isyan var içinde. Babasına karşı değil. Kime karşı olduğunu anlamıyor. Evden hemen çıkıp gitmeyi düşündü. Evden ve memleketten. Sabahleyin pasaport için teşebbüs etmek. Feriha ile beraber, on gün sonra, Paris. Artık tereddüte lüzum var mıydı?"

3. İç Monolog Tekniği

Karakterin duygularını ve düşüncelerini, belirli bir mantık sırasıyla karakterin ağzından, olduğu gibi anlatılmasıdır. Bu teknikte karakterin kendi ken-dine konuşmalarına yer verilir.

Örnek

"Pehlivan Ali'yi bir türlü uyku tutmuyordu. Sirtüs-tü uzanmış cigara içiyor, karanlık kulübede ciga-rasının atesi kırmızı kırmızı yanıp sönüyordu: "Fatma gibi avrat var mı? Yusuf'un emmisinin av-radı da ne ki? Vızırtı. Lâkin su amele çavusu ol-mamalı felekte... Ömer tövbe sevmiyor amele çavusunu. Benimle arası iyi. Besliğı para günü vermezse vermesin. Feda olsun. İsterse yine veririm, yine isterse yine. Feda olsun. Fatma'nın eri. Fatma gibi avrada ben olsam yemez yediri-rim, giymez giydiririm. Lâkin ne avrat ya!"

4. İç Diyalog Tekniği

İç diyalog ise biraz iç monoloğa benzer. İç mo-nolog okuyucuyu kahramanla baş başa bırakır-ken iç diyalog kahramanın kendisiyle karşı kar-şıya gelmesini sağlar. İç diyalogda kahraman sanki karşısında birisi varmış gibi konuşur, tar-tışır. Sürekli karşılıklı konuşmalar mevcuttur. So-rular ve cevaplar genel anlamda bu kısımları oluşturur, kahraman kendi kendine soru sorar ve cevaplar. Tüm bunlar dil bilgisi kurallarına uygun şekilde yapılır. İç diyalog tekniği genel olarak kah-ramanın o anki ruhsal portresini açığa çıkarır.

Örnek

Meral sol ayağını silkeledi. İskarpini sıkıyordu. Çıkardı onu, ötekini de. Bir anda beliren Nuri'nin hatırası Ferhad'ın karanlıkta siyah görünen fes rengi yorganının üstünde eridi. Sil diyorum bu damgayı. Sil. Alnımda kalmasın ağabey? – Sile-mem. –Niçin? –Ben vurmam onu. –Kim? – Ce-miyet. – Cemiyet mi? Hayır, Ferhat söylemez bu kelimeyi. Ellerim, ayaklarım buz gibi...

5. Dış Monolog Tekniği

Dış monolog, bir kişinin karşısındaki insana veya insanlara konuşma fırsatı vermeden, tek taraflı ve uzun bir biçimde, sesli olarak konuşmasıdır. Bu tekniğe kişi bazen etrafında kimse olmadan herhangi bir olay karşısında yüksek sesle konuşabilir.

Örnek

Şimdi Meralciğim, bak nedir, Şakir hazır. Sana bitiyordu zaten, biliyorsun. Fakat evlenmeğe niyeti yoktu. Germainei feda edemiyordu. Zaten onun için gitti Paris'e, apartman tuttu, malum. Gidip gelecekti buraya güya. Karı durur mu şekerim. Hakkı da var. Şakir'i düşün. Trabzon şivesiyle bir Fransızca. O da kaşını gözünü yararak. Güya İsviçre'de okumuş. Yalan vallahi. Bize ne canım. O değil. Şakir İstanbul'a gittikçe Germaine tabii rahat durmuyordu. Biz Nusret'le çıktık.

6. Özetleme Tekniği

Varlığı belirgin şekilde hissedilen anlatıcı olayları, kişileri veya diğer unsurları özetleyerek anlatır. Detaylara girmeden en kestirme yoldan anlatmak istediklerini ortaya koyar

Örnek

Ali Rıza Bey, Babiâli yetiştirmelerinden bir mülkiye memuruydu. Otuz yaşına kadar Dâhiliye kalemlerinden birinde çalışmıştı. Belki ölünceye kadar da orada kalacaktı. Fakat kız kardeşiyle annesinin iki ay ara ile ölmesi onu birdenbire İstanbul'dan soğutmuş, Suriye' de bir kaza kaymakamlığı alarak gurbete çıkmasına sebep olmuştu.

7. Geriye Dönüş Tekniği

Eserde kronolojik akışın kırılarak geçmişe dönüşmesi, geçmişe ait yaşantıların anlatılması tekniğidir. Yazarlar şimdiki zamanda yaşadıklarından dolayı eserlerde şimdiki zaman ağır basar. Bu etkiyi azaltmak için bu teknik sıkça kullanılır. Geriye dönüş tekniğinde yazar, karakterlerin, yerlerin ve olayların geçmişle ilgili bilgi vermeyi amaçlar.

Örnek

Babasını hatırladı. Trene yolcu ederken "Aman oğlum," demişti, "yüzümü kara çıkarma. Babayın oğlu olduğunu göster şu millete, ille de mıhtara. Benim oğlumsan sırtın yere gelmez. Heye İstanbul gurbeti çetin, İstanbullunun cinden de beter olduğunu söylerdi emmim ya, boş ver. Var git, sağlıcakla, eyi kötü bir işin başın geç, bize mektup sal. Ondan sonrasına karışma. Ben hepsinin yuvasını yaparım!

8. Tasvir Tekniği

Tasvir, kurmaca eseri oluşturan mekân, olay, zaman gibi unsurların sözcüklerle resmedilmesi, görünür hâle getirilmesi, okurun gözü önünde sözcüklerle bir resim çizilmesidir. Tasvir, anlatılanların somutlaştırılması için izlenen bir yoldur

Örnek

Odasına bir göz attı. Karmakarışık. Gardiobun kapısı açık. Yerde bir teki görünmeyen ve ilk bakışta beyaz bir kedi yavrusuna benzeyen soketi. Divanın üstünde şapka kutusu, kapağı kopmuş eski bir Confidences, yanında, gündüz Samim'in randevusuna geç kalmamak için üstünden acele çıkarıp attığı ev elbisesi, divanın baş tarafında ve yerde, her birinde beşer onar sayfa okunmuş, sayfalarının hepsi açılmamış romanlar.

9. Günlük Tekniği

Günlükler, öğretmeye bağlı, gerçekçi anlatım türlerinden biri olup bir kişinin önemli bulduğu olayları, duygu, düşünce, gözlem ve hayallerini günü gününe tarih belirterek anlattığı yazdığı yazı türüdür. Bazı yazarlar günlük türünden yararlanarak roman, hikâye, tiyatro vb. yazmışlardır. Dünya edebiyatından Gogol'un "Bir Delinin Günlüğü" ve R. M. Rilke'nin „Maile Laurids Brigge'nin Notları" adlı eserleriyle; Türk edebiyatından Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu", Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban"ını buna örnek gösterebiliriz.

SAİT FAİK ABASIYANIK (1906 - 1954)

- Adapazarı'nda doğan sanatçı Bursa Lisesi'ni ve Edebiyat fakültesini bitirmiştir, bir süre öğretmenlik yapmış, 1954'te İstanbul'da siroz hastalığından hayatını kaybetmiştir. Asıl adı Mehmet Sait'tir. Sait Faik adını daha sonradan alır.
- Edebiyata şiirle başlayan Sait Faik; **şiir**, **hikâye**, **roman** ve **röportaj** türlerinde eserler vermiştir; ancak hikâyeciliği ile ün kazanmıştır.
- İlk hikâyelerini **Semaver**'de toplayan yazar, ilk hikâyelerinde olay öykücülüğünü denemiş, sonra kesit öykücülüğünde karar kılmıştır ve kesit öykücülüğünün, **Çehov tarzının** en güzel örneklerini vermiştir.
- Hikâyeciliği meslek edinen ve modern Türk hikâyeciliğinin en önemli temsilcilerinden olan sanatçı **durum (kesit) öykücülüğünün** edebiyatımızdaki en önemli temsilcisidir.
- Hikâyelerinde genellikle balıkçılar, İstanbul'un kenar semtlerinde yaşayanlar, sarhoşları, avare insanları, çocukluk ve gençlik anılarını, yoksul insanları ve onların duygularını ele almıştır.
- İstanbul öykücüsü** olarak da bilinen Sait Faik, ilk dönem öykücülerinde Adapazarı ve İstanbul'daki çocukluk ve gençlik yıllarını işlemiştir, sonraki hikâyelerinde ise toplumun sorularına ve günlük hayattaki sıradan konulara yönelmiştir.
- Öykülerinde **İstanbul'u**, **Adaları** ve **Boğaz'ı** dekor olarak kullanmış; insanlara, doğaya her şeye sıcak bir sevgiyle bakmış; işsizleri, hamalları, sokak kadınlarını, boyacı çocukları, balıkçı kahvesini, yoksul ve avare insanları içtenlikle yansıtmıştır.
- Mahalle Kahvesi**, **Lüzumsuz Adam**, **Havada Bulut** gibi eserlerinde esnafı, işsizleri, toplumun acı çeken kesimlerini; **Semaver**'de bir fabrika işçisinin basit hayatını, **Son Kuşlar**'da kuş avcılığını meslek edinen bir Rum'u anlatır.

- En basit konuları bile öyküleştiren yazar öykülerinde yapmacılıktan ve süsten uzak herkesin anlayabileceği sade bir dil kullanmıştır.
- Semaver**, Abasıyanık'ın 1936'da yayınlanan ilk kitabıdır. İlk bölümdeki hikâyelerde yazarın çocukluğunun geçtiği Adapazarı ve çevresi anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise çoğunlukla İstanbul'da geçen ve yazarın bu şehirdeki tecrübelerinden yola çıkarak yazdığı öyküler yer alır. Kitaba ismini veren **Semaver**'de ise bir fabrika çalışanının yaşamı anlatılır.
- Havada Bulut**'da İkinci Dünya Savaşı sırasında Beyoğlu'nda aylak gezen bir öğrencinin dünyayı umursamayan maceralarını anlatır.
- Kumpanya**, tuluat tiyatrolarını ve bu tiyatrolarda çalışan insanların hayatlarını anlatır. Sait Faik, bu hikâyesinde tiyatrodaki çalışan insanları kullanarak, kent yaşamındaki değişimi de gözler önüne serer.
- Sanatçının öykü dışında **Kayıp Aranıyor**, **Medarı Maişet Motoru** adlı romanları ve serbest tarzda yazdığı **Şimdi Sevişme Vakti** adlı şiir kitabı da bulunur.
- Kayıp Aranıyor** adlı romanda eski konsoloslardan Vildan Bey'in kızı Nevin adlı bir kadının mutluluğu, huzuru arayış çabasını işlemiştir.
- Medarı Maişet Motoru** ya da **Birtakım İnsanlar**, Sait Faik Abasıyanık'ın 1944 yılında yayınlanan ilk romanıdır. Romanın ilk bölümünde, Berber Kir Dimitri, Aylak Ali Rıza, kızı Melek ve diğer çocukların hayatı ve Melek'in bir kadın berberi olarak yetişmesi anlatılır. İkinci bölümde ise üniversite öğrencisi olan Fahri'nin Adapazarı'ndaki günlerinden vardır. Fahri, Sait Faik'e çok benzemektedir. Son bölümde Melek'in dükkânının açılışı ve çocukların yetişkinliğe geçerek sorumluluk sahibi insanlar haline gelmeleri anlatılır.
- Yaşamak Hırsı**, Belçikalı yazar Georges Simeon'un psikolojik gerilim tarzındaki romanıdır.

- Çağdaş edebiyata katkılarından dolayı uluslararası **Mark Twain Derneği**'nin onur üyeliğine seçilen yazarın ölümünden sonra Burgaz Ada'daki evi müze haline getirilir ve annesi tarafından Sait Faik Hikâye Ödülü oluşturulmuştur.
- Kendi özgün dilini oluştururken André Gide, Comte de Lautréamont, Jean Genet gibi isimlerden etkilenen Abasıyanık, kendisinden sonra gelen Ferit Edgü, Adalet Ağaoğlu, Demir Özlü gibi pek çok yazara da öncülük etmiştir.
- Klasik öykü tekniğini yıkarak doğayı ve insanları basit, samimi, hem iyi hem kötü taraflarıyla oldukları gibi fakat şiirsel ve usta bir dille anlatmıştır.

BİR SÖZ

Yalnızlık dünyayı doldurmuş. Sevmek bir insanı sevmekle başlar her şey. Burada her şey bir insanı sevmekle bitiyor.

Sait Faik

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Semaver, Sarıç, Şahmerdan, Son Kuşlar Lüzumsuz Adam, Mahalle Kahvesi, Havada Bulut, Tüneldeki Çocuk, Az Şekerli, Açık Hava Oteli Kumpanya, Havuz Başı, Alemdağ'da Var Bir Yılan, Mahkeme Kapısı, Balıkçının Ölümü
- 📖 **Roman:** Medar-ı Maişet Motoru, Kayıp Aranıyor, Yaşamak Hırsı
- 📖 **Şiir:** Şimdi Sevişme Vakti

ORHAN PAMUK (1952)

- 1952'de İstanbul'da doğmuştur. Robert Kolejini bitirdikten sonra İstanbul Teknik Üniversitesinde üç yıl mimarlık eğitimi görmüş; daha sonra romana yönelerek son dönem Türk edebiyatının en büyük romancılarından biri olmuştur. Kitapları altmış dile çevrildi, yüzü aşkın ülkede yayımlandı ve 11 milyon baskı yapmıştır.
- Orhan Pamuk yazarlığa 1974 yılında başlamıştır. 1979 yılında ilk romanı olan "**Karanlık ve Işık**" ile katıldığı Milliyet Roman Yarışmasında birincilik ödülünü Mehmet Eroğlu ile paylaşmıştır. Bu romanı 1982 yılında **Cevdet Bey ve Oğulları** adıyla yayımlanır. 1983 yılında bu kitapla Orhan Kemal Roman Ödülüne layık görülür.
- İlk romanı **Cevdet Bey ve Oğulları** ile Orhan Kemal Roman Ödülü'nü almıştır. Eserde Nişantaşı bir ailenin II. Abdülhamit döneminden 1970'lere uzanan dönemdeki değişimlerini işlemiştir.
- Nişantaşlı bir ailenin üç kuşak hikâyesini anlatır. Aynı zamanda ev içlerinin renklerini, zamanın akışını, günlük sıradan konuşmaları, akılda kalan kahramanlar aracılığıyla saptamaktadır.
- 1983'te kaleme aldığı **Sessiz Ev** adlı romanında 1970'ten sonraki şiddet olaylarının bireysel ve toplumsal kaynaklarını araştırmıştır. Roman, üç kardeşin babaannelerini ziyaret etmek üzere gittikleri İstanbul yakınlarındaki Cennethisar kasabasında geçirdikleri bir haftayı anlatır.
- Venedikli bir köle ile bir Osmanlı âlimi arasındaki gerilimi ve dostluğu anlatan **Beyaz Kale** adlı romanı birçok dile çevirmiş ve Orhan Pamuk'un batıda en çok ilgi çeken ilk romanı olmuştur. **Beyaz Kale** Orhan Pamuk'un "Kanuni Devrinde İstanbul"dan alıntılarla yazıp 1985 yılında yayımladığı tarihsel bir romandır.

- 1990'da yayımladığı **Kara Kitap** adlı romanı Türk edebiyatında en fazla tartışılan romanlardan biri olmuştur. Romanda Avukat Galip'in kendisini terk eden karısı Rüya'yı araması anlatılır. Roman Şeyh Galip'in **Hüsn ü Aşk** adlı eserinin günümüze uyarlanmış halidir.
- 1994'te kaleme aldığı **Yeni Hayat** romanında ise okuduğu bir kitaptan etkilenen bir üniversite öğrencisinin başından geçen olayları anlatır. "Bir gün bir roman okudum ve hayatım değişti" cümlesiyle başlar.
- Edebiyatımızda **Nobel edebiyat ödülünü** ilk kazanan yazar olan Orhan Pamuk, **Benim Adım Kırmızı** romanı ile üç büyük ödül daha almış ve eser basıldığı ülkelerde en iyi yabancı kitap ödülüne layık görülmüştür. Benim Adım Kırmızı 24 dile çevrilmiştir.
- **Benim Adım Kırmızı** romanı 1591 yılında Osmanlı padişahı III. Murat'ın saltanat döneminde 9 gün süreyle karlı bir havada İstanbul'da geçer. Saray hattatları ve nakkaşları padişahın emriyle hazırlanan bir kitap için gizlice Frenk etkisi taşıyan resimler yaparlar. Kitabın başlıca kahramanları, sanatçıları evinde barındıran evin kızı Şeküre ve ona âşık olan teyze oğlu Kara'dır.
- İstanbul'da pahalılık ve korku hüküm sürmekteyken bu evdeki hattatlar ve nakkaşlar kahvehanelerde toplanıp meddahların anlattığı hikâyeleri dinleyerek eğlenirler.
- 2004'te dünyada en iyi on kitaptan biri seçilen **Kar** adlı romanında ise on yıl Almanya'da sürgün yaşayan şair **Ka'nın** Türkiye'ye dönmesi Kars'a gitmesi ve orada otel sahibi Turgut Bey'in kızları İpek ve Kadife ile tanışarak aşk yaşaması anlatılır. Kar romanı Amerika'da 2004 yılında "yılın en iyi 10 kitabından biri" olarak gösterilmiştir.
- **Masumiyet Müzesi**'nde, tekstil zengini Basmacı ailesinin okumuş 30 yaşındaki oğulları Kemal ile uzak akrabaları, yoksul Keskin ailesinin 18 yaşındaki güzel kızı, tezgâhtarlık yapan Füsün arasındaki aşk anlatılır
- **Kafamda Bir Tuhafılık**'ta kahramanı boza ve yoğurt satıcısı Mevlut Karataş'ın bir düğünde görüp âşık olduğu kadına yıllarca mektup yazdıktan sonra yanlış kızı kaçırmamasını ve onunla İstanbul'da sürdürdüğü yaşamı konu alır.
- Orhan Pamuk gençliğinden beri tuttuğu defterleri, dergi ve gazetelerdeki yazıları, deneme ve eleştiri yazılarını, röportaj ve gezi notlarından yaptığı seçmeleri, Pencereden Bakmak adlı uzun hikâyelerini 1998'de **Öteki Renkler** adıyla yayımlar.
- **Gizli Yüz**, yönetmenliğini Ömer Kavur'un yaptığı Gizli Yüz adlı film için Orhan Pamuk'un yazdığı senaryodur. Pamuk senaryoyu Kara Kitap'taki "Karlı Gecenin Aşk Hikâyeleri" adlı bölümdeki bir hikâyeden yola çıkarak yazmış ve 1992 senesinde kitap haline getirmiştir.
- Gizli Yüz adlı senaryosu ise yazara Antalya Film Festivali'nde en iyi senaryo ödülünü kazandırmıştır
- **İstanbul: Hatıralar ve Şehir**, Orhan Pamuk'un 2003 yılında yayımlanan kitabıdır. Kitapta Pamuk çocukluğundan 22 yaşında romancı olmaya karar verdiği güne kadarki dönemi, bu dönemin İstanbul'unu ve kendisinin şehirle kurduğu bağı anlatır.
- **Babamın Bavulu**, Orhan Pamuk'un 2006 yılında Nobel Ödül Töreni'nde yaptığı konuşma metninin başlığıdır. Eserde Orhan Pamuk'un 2006 yılı Aralık ayında Stockholm'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü almadan önce yaptığı Babamın Bavulu başlıklı konuşmasının tam metni bulunmaktadır.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Cevdet Bey ve Oğulları, Sessiz Ev, Kar, Beyaz Kale, Kara Kitap, Benim Adım Kırmızı, Yeni Hayat, Masumiyet Müzesi, Masumiyet Müzesi, Kafamda Bir Tuhafılık, Kırmızı Saçlı Kadın
- 📖 **Öykü:** Öteki Renkler
- 📖 **Senaryo:** Gizli Yüz

BENİM ADIM KIRMIZI - ORHAN PAMUK

Eser, karın ve kışın hüküm sürdüğü dokuz gün boyunca, saray nakkaşları arasında işlenen bir cinayeti konu eder. Kara, Kelebek, Leylek Ve Zeytin sarayın önde gelen, bir yönüyle, el üstünde tutulan dört nakkaşıdır ve çalışmalarını ustaları

Hattat Osman nezaretinde sürdürmektedirler. "Ben Ölüyüm, Benim Adım Kara, Ben Köpek, Ben Bir Ağacı, Ben Eniştayım, Ben kara" türünden bölüm adlarıyla tek tek kişilerin olduğu kadar olay ve nesnelerin de kişileştirilmesi esasına dayalı bir anlatım tekniğiyle ilerleyen roman, anılan cinayete kurban gitmiş kişinin "Ben Ölüyüm" anlatımıyla açılır ve "katilin kim olduğu" sorusu ekseninde gelişirken, bir yandan da Doğu'nun resim geleneğini tartışır.

Resmin İslamiyet tarafından yasaklanıp günah sayılması, bu yeteneğe sahip saray nakkaşlarını sadece kitap süsleyen "zanaatkarlar" konumuna geriletmiştir. Kitapları, geleneğe uygun biçimde sadece kenar süsleri ve geleneğin izin verdiği ölçüde minyatürle tezhip eden söz konusu "müzehhip"ler, Batı'nın resim anlayışının çağa uygun bir hâlde değişip geliştiğini bilmekte ve kaçınılmaz olarak belli etkilere kapılmaktadırlar. Öte yandan, Batı resminin etkisine kapılmış kişiler arasında dönemin padişahı III. Murat da vardır ve nakkaşhanenin ustası Hattat Osman'a hazırlatmakta olduğu bir kitabın "Frenk Ustaları"nın tarzında resimlerle süslemesini istemektedir.

Dolayısıyla "Frenk Ustalarının tarzında resim yapmanın gerek din gerekse gelenek kurallarıyla konulmuş yasağın, hem padişah hem de geleneğin en büyük temsilcisi durumundaki nakkaşhane ustası tarafından dilinmeye çalışılmaktadır. Önceleri ayrıntıları fazlaca bilinmeyen bir dedikodu hâlinde kulaktan kulağa yayılan bu bilgi nakkaşhanenin dört gözde nakkaşı "Kara, Kelebek, Leylek, Zeytin"i de içine alan tutkulu bir arayışa dönüşür.

Bir yandan, yasak nedeniyle içine yuvarlanacakları günah korkusuyla boğuşan nakkaşlar, öte yandan Frenk etkisinde resimlendiğini bildikleri kitabın resimlerini görebilmek merakının tutkuya dönüşmesini yaşamaktadırlar. Söz konusu günah korkusu ve tutku esareti, sonunda kitabı resimleyen nakkaş "Zarif ve ona bu izni veren Hattat Osman'ın öldürülmesiyle sonuçlanacaktır.

CEVDET BEY VE OĞULLARI - ORHAN PAMUK

Nişantaşı, bir ailenin üç kuşak boyunca serüvenlerini anlatan bu kitap ev içlerinin renklerini, zamanın akışını, günlük sıradan konuşmaları akılda yer eden kahramanlar aracılığıyla saptarken okura geleneksel romandan alınacak hazları bütünüyle veriyor. Yüzyıl başında İstanbul'da Abdülhamit'in son

yıllarında küçük dükkân sahibi, ilk Müslüman tüccarlardan Cevdet Bey'in tutkusu hem işlerini büyütme, zenginleştirmek hem de "Batılı anlamda" çağdaş, modern bir aile kurmaktır. Kökü taşraya uzanan kendi geleneksel ailesini bir yana bırakarak bu isteklerini gerçekleştirmeye girişen yalnız ve tüccar Cevdet Bey'in ve oğullarının günümüze uzanan hikâyesi bir anlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin özel hayatının da hikâyesidir. Ev içlerini, yeni apartman hayatının, Batılılaşan büyük ailelerin, Beyoğlu'na ç.k.p alışveriş etmelerin, radyo dinlenen pazar öğleden sonralarının dikkat ve sevgiyle anlatıldığı bu panoramik romandır.

KAR - ORHAN PAMUK

Kars'a gidiş için otobüste şoförün hemen arkasında oturan adam Erzurum'da Kars'a gidecek otobüse son anda yetişir. Otobüste giderken Erzurum'un kenar mahallelerini kahvehanelerin içlerini seyrederken kar serpmeye başlar. Kar rüyada yaydığı gibi uzun uzun sessizce yağarken cam kenarında oturan yolcu yıllardır tutkuyla aradığı saflık duygularıyla kendini bu dünya evinde mutlu hisseder.

Horosan'dan sonra otobüs Kars'a kadar saptığında otobüsün içerisinde oluşan o birlik beraberlik havasına katılması çok vakit almaz. Yol işaretleri, kar tuttuğu için okunamıyor. Tipi iyice bastırmaya başlamıştır. Korkular içinde yolcular birbiriyle konuşmadan etrafa şaşkınca bakarlar, koltuk komşusuna Kars'a niçin gittiğini sorduğunda gazeteciyim diye fısıldar bu doğru değildir. Belediye seçimleri ve intihar eden kadınlar için gidiyor. Kars'ta belediye başkanının öldürüldüğünü ve kadınların intihar ettiğini bütün İstanbul gazeteleri yazmıştır. Otobüs karlar içinde gecikerek **Kars**'a varır. Otele yerleştikten sonra gittiği **Yeşilyurt** lokantasında yeniden görür arkadaşlarını, Kar Palas Otel, Baltık mimari-siyle yapılmış zarif Rus yapılarından biridir. İki katlı ince uzun pencereci bir avluya açılan bir kemerin altından geçilerek gidiliyor. Kar yorucu bıktırıcı bir şeydir.

SESSİZ EV - ORHAN PAMUK

İttihat ve Terakki idaresi ile anlaşmadığı için İstanbul'dan ayrılıp Gebze'ye yerleşen Selahattin Bey'in karısı Fatma Hanım, Cennethisar' da eski, büyük ve sessiz bir evde yalnız oturmaktadır. Fatma Hanım'ın hizmetini ve bütün işlerini Cüce Recep görmektedir. Çünkü Fatma Hanım yalnız başına yataktan kalkamaz ve yürüyemez.

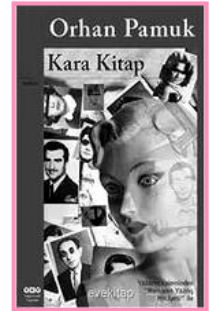

Üç torunu bir hafta kalmak üzere Fatma Hanım'ın yanına gelirler. En büyükleri **Faruk**, tarihçidir ve üniversitede doçenttir. **Nilgün** üniversitede, Metin, lisede öğrencidir. Faruk, Gebze Kaymakamlığı'nın arşivinde araştırma yapar. Metin, arkadaşı **Vedat**'ı arayıp bulur ve onun grubu olan zengin çocuklarıyla gezip eğlenir. Gruptaki **Ceylan**'ı sevmektedir. **Cüce Recep**'in yeğeni **Hasan**, arkadaşlarıyla beraber geceleri yollara, duvarlara sosyalizm, komünizm aleyhine yazılar yazar. O, Nilgün'ün çocukluk arkadaşıdır ve onu sevmektedir.

Nilgün, her sabah bir kitapla sahile gider, orada kitabını okur, denize girer. Dönüşte de Cumhuriyet alır. Hasan, onun solcu olduğuna inanır ve bunu arkadaşlarına anlatır. Arkadaşları, Nilgün'e ilgi duyduğu için Hasan'a kızarlar. **Nilgün**'ü cezalandırmayı kurarlar. **Hasan** bunu Nilgün'e haber vermek ister fakat o dinlemez ve Hasan'a "Pist faşist!" diye hakaret eder. Hasan da Nilgün'ü döver. Recep ile eczacı hanım, Nilgün'ü eve götürürler. Eczacı, Nilgün'ün hastaneye götürülmesini ister; fakat o bunu kabul etmez. Üçkardeş ertesi gün İstanbul'a dönmeye karar verirler. Sabah kahvaltıda sonra başı dönen, midesi bulanık Nilgün yatağa uzanır ve bir daha kalkamaz, beyin kanamasından ölür. Büyük hanım yukarıda torunlarının vedalaşmak üzere gelmeleri beklemektedir. Hasan, Cennethisar'dan ayrılır.

KARA KİTAP - ORHAN PAMUK

Romanın kahramanı Galip İstanbul'da yaşayan bir avukattır. Birgün, karısı Rüya'nın arkasında küçük bir not bırakarak onu terk ettiğini öğrenir. Şehirde dolaşarak nerede olabileceğine dair ipuçlarını aramaya başlar. Karısının, Milliyet Gazetesi'nde bir köşe yazarı olan kardeşi Celâl ile olduğundan şüphelenir ve arkasından Celâl'in de kayıp olduğunu öğrenir. Galip'in araştırmaları sırasında, Celâl'in yeniden basılan, İstanbul ve tarihi hakkındaki uzun ve edebi düşünce yazıları da araya girecektir.

Bir süre sonra Celâl gibi yaşayarak onun nasıl düşündüğünü anlayabileceğine ve böylece yerlerini bulabileceğine inanmaya başlar. Bu düşünceyle Celâl'in gizli dairesini bulur ve oraya yerleşir; bir süre sonra onun elbiselerini giymeye ve onun köşe yazılarını yazmaya başlayacaktır. Bütün bunlar Galip'in çocukluğundan beri hayranı olduğu Gazeteci Celâl'in yerine geçmek, onun gibi davranmak, onun yerine köşe yazıları yazarak "Celal" gibi olma fırsatıdır.

Zaten Galip de bir süre sonra Rüya'nın peşinde koşmaktan vazgeçecek, "Gazeteci Celal" olarak BBC televizyonundan gelen kişilerle röportaj yapacak, telefonda hayranlarıyla Celalmış gibi konuşacaktır. Romanın sonunda çok eski bir hayranı, Celâl'in, karısını ayarttığını öne sürerek bir akşam vakti yolda yürüyen Celâl ile Rüya'yı tabancayla vuracaktır. İkisinin de ölmesinden sonra Galip, avukatlık mesleğine devam eder fakat Celâl'in yerine de köşe yazısı yazmayı sürdürür.

MASUMİYET MÜZESİ - ORHAN PAMUK

Tekstil zengini Basmacı ailesinin iyi okumuş 30 yaşındaki oğulları Kemal'in Sibel ile nişanlanmaya doğru giden bir ilişkisi vardır. Sibel'e çanta almak için gittiği dükkânda yıllardır görmediği 18 yaşındaki uzak akrabası Füsün ile karşılaşır. Füsün'dan etkilenen Kemal, zamanla Füsün ile buluşmaya ve birlikte olmaya başlar. Füsün tezgâhtarlık yapmanın dışında üniversite sınavlarına hazırlanmakta ve Kemal ile birlikte matematik çalışmaktadır. Günler süren buluşmaları Kemal'in Sibel ile nişanlanmasından sonra kesilir. Kemal, Füsün'u Merhamet Apartmanı'ndaki aynı dairede aynı saatte sürekli beklemektedir; fakat Füsün, buluşmaya gelmemektedir. Füsün'a ulaşamayan Kemal mutsuz günler geçirmeye başlar. Sibel'den ayrılır ve Füsün ile seviştiği dairede Füsün'un eşyaları ile birlikte zaman geçirir. Kemal'in babasının ölmesiyle Füsün'dan Kemal'e taşındıkları evin adresini içeren bir not gelir. Kemal, verilen adrese gittiğinde Füsün'un evlendiğini öğrenir. Füsün'un beş ay önce evlendiği kocası Feridun, Füsün'a çocukluğundan beri âşık, şişman ve sevimli, işsiz bir genç sinemacıdır. İlerleyen zamanlarda Kemal, Füsünlara gidip gelmeye başlar ve Füsün'un kendisine ulaşmasının asıl nedeninin kocasının çekeceği Yeşilçam filmi nedeniyle duydukları sermaye ihtiyacı olduğunu anlar. Kemal, Füsün ile olan ilişki kopmasın diye Füsün'un baş-

rolünde oynayacağı, Feridun'un çekeceği filmin finansörü olmaya karar verir. Füsün, Kemal ve Füsün'un kocası Feridun, akşamları beraber yazlık sinemalara gidip film izlemektedirler. Füsün, Kemal'i eve davet etmesine rağmen, ona yakın davranmamaktadır. Nadiren anlık yakınlaşmalar olsa da ortak geçmişlerine dair bir işaret vermemesi Kemal'i ondan uzaklaştırmamaktadır. Füsün'un annesi Nesibe Hanım'ın, Füsün'un evliliğinin namusu kurtarmak için yapılmış geçici bir ilişki olduğunu anlatması ve er geç Füsün'la birlikte olacaklarını ama sabırla beklemesi gerektiğini öğütlemesi Kemal'e şevk vermektedir. Kemal zamanla Füsün'u bir gün kaybedeceği korkusuyla ona ait nesneleri gizlice alarak biriktirmekte ve suçunu örtmek için her hırsızlık ertesinde eve değerli hediyeler getirmektedir. Kemal, Füsün'un başrolünde oynayacağı film için Limon Filmcilik'i kurar. Fakat ne Kemal ne Feridun Füsün'un filmde oynamasını isterler. Onun yerine daha sonraları Feridun'un gönül verip yaşamaya başlayacağı Papatya'yı seçerler. Film başarı getirir, fakat Füsün ile Feridun'un evliliği kopmuştur ve Kemal de bu sonuçtan memnundur. Füsün'un babasının ölmesiyle Kemal ve Füsün birlikte olmaya doğru adım atarlar fakat Füsün, kendisinin Kemal'in ailesine, arkadaşlarına Kemal tarafından takdim edilirse ve söz, nişan, nikâh, düğün törenlerini yapılsa evleneceğini söyler. Önce sözlenirler sonra Füsün, Kemal ve Füsün'un annesi Paris'e gitmek için arabayla yola koyulurlar. Babaeski'de Edirne yoluna bakan bir otelde dinlendikleri gecenin sabahında Füsün'un kullandığı ve Kemal'in de bulunduğu araç kaza yapar. Füsün ölür, Kemal ise ağır yaralanır. Kemal iyileştikten sonra, yıllar boyunca topladığı eşyayı sergileyeceği bir müze açmaya karar verir. Füsünların Çukurcuma'daki evini müze haline getiren Kemal, müzenin kataloğunu roman biçiminde yazılması için yazar Orhan Pamuk'a teklif götürür ve Pamuk kitabı yazmayı kabul eder. Başından itibaren birinci tekil kişi anlatımıyla ilerleyen kitabın son sayfalarında, Kemal sözü kitabın kahramanı olan yazar Orhan Pamuk'a bırakır. Pamuk, Kemal'in ölümünü de anlatarak kitabı sona erdirir.

OĞUZ ATAY (1934 - 1977)

- Roman, hikâye ve oyun türlerinde de eserler vermiştir; Cumhuriyet devri roman ve hikâye yazarları arasında yer almıştır. Eserlerinde düşünle gerçeğin birbirine karışması, üstkurmacanın kurgunun ana ilkesi olması Oğuz Atay'ı postmodernist roman kategorisinde eser veren ilk yazar yapar.
- Postmodernizmin** edebiyatımızdaki öncülerinden olan yazar, eserlerinde aydının kimlik arayışına, doğu-batı ikilemine, bireyin sorunlarına eğilmiş; egemen burjuva sınıfı karşısında insanın başkaldırışını ve bunalımlarını işlemiştir.
- Oğuz Atay**, özellikle Tutunamayanlar romanında, modern şehir yaşamı içinde bireyin yaşadığı yalnızlığı, toplumdan kopuşları ve toplumsal ahlaka, kalıplaşmış düşüncelere yabancılaşan, tutunamayan bireylerin iç dünyasını anlatır. Yapıtları eleştiri, mizah ve ironi barındırır.
- Yeni bir roman tekniği ile **Tutunamayanlar** adlı romanını yazmış ve bu eseriyle büyük bir ilgi uyandırmıştır. Aydınların çıkmazını işleyen bu roman çevresi ile anlaşılamayan kimselere tutunamayan yalnız insanları anlatmaktadır.
- Romanda **Selim Işık**'ın intihar ettiğini öğrenen **Turgut Özben**, ihmal ettiğini düşündüğü arkadaşının geçmişinin izini sürmeye ve Selim'in tanıdığı insanlar aracılığıyla onu tanımaya çalışır. Romanda birçok kişi vardır ama her biri aslında Selim'in hayatındaki kişilerdir ve anlatılanlar Selim Işık'ı aydınlatır.
- Diğer romanları arasında ise **Tehlikeli Oyunlar** ve **Bir Bilim Adamının Romanı** vardır. **Bir Bilim Adamının Romanı**'nda yazar, üniversiteden hocası Mustafa İnan'ın hayatını ele almıştır.
- Tehlikeli Oyunlar**, Oğuz Atay'ın ikinci romanıdır. Olaylar, karakter Hikmet Benol'un etrafında gelişir.

- Oğuz Atay'ın öykü türünde **Korkuyu Beklerken**, oyun türünde ise **Oyunlarla Yaşayanlar** adlı eserleri de önemlidir.
- Eylembilim**, Oğuz Atay'ın tamamlanmamış bir romanıdır. Bir devlet üniversitesinde meydana gelen olaylara bir profesörün yaklaşımlarını konu almaktadır. Ölümünün ardından 40 sayfası bulunmuş ve olduğu şekli ile 1987 yılında yayınlanmış olan Günlük isimli kitabının sonunda "Eylembilim" bölümü adı altında yayınlanmıştır.

ESERLERİ

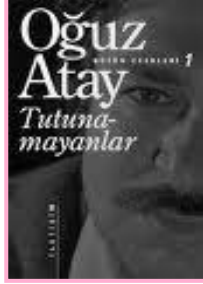
- Roman:** Tutunamayanlar, Tehlikeli Oyunlar, Bir Bilim Adamının Romanı
- Öykü:** Korkuyu Beklerken
- Oyun:** Oyunlarla Yaşayanlar

Hap Bilgi

- Türk edebiyatında yazdığı **Tutunamayanlar** romanı ile post-modern türünde eser veren ilk yazar **Oğuz Atay**'dir.
- Kısacası ilk post-modern roman Tutunamayanlar, ilk post-modern yazar ise Oğuz Atay'dır.

TUTUNAMAYANLAR - OĞUZ ATAY

Genç mühendis Turgut Özben, yakın arkadaşı **Selim Işık**'ın tabancasıyla intihar ettiğini gazeteden öğrenir. İntiharın sebeplerini araştırır. Turgut bu vesile ile Selim'in Metin, Esat, Süleyman Kargı, Günseli adlı arkadaşları ile görüşür ve onun bilinmeyen taraflarını tanımış olur. **Günseli**'nin anlattığına göre Selim, çok kuşkulu, geleceğe güveni olmayan, inançsız, aile düzeninden hoşlanmayan bir kimsedir. Ayrıca **Turgut Özben** bu araştırmalarında Selim'in son günlerde bir ansiklopedi hazırladığını öğrenir. Selim bu ansiklopedide tutunamayanları anlatmaktadır ve kendisine de bir madde ayırmıştır. Bu maddede anlatıldığına göre Selim, bir kasabada doğmuştur. Babası memurdur. Küçüklüğünde ağır bir hastalık geçirmiş, orta okulda iken Pitirgilli'yi okumuş, askerden sonra açıkta kalmış ve hayatı boyunca düşüncelerden kaçmış bir kimsedir. Turgut Özben bu araştırmaları sırasında kendi benliğini tanır. O da tutunamayanlardan biridir. O zamana kadar kendisini birtakım törelerin ve alışkanlıkların yönettiğinin farkına varır. Giderek bu tür bağlardan kopar. Evinden ayrılır. Bir trene binip gider, gözden kaybolur.

YUSUF ATILGAN (1921-1989)

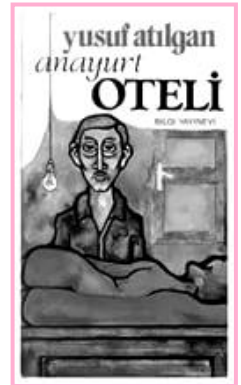
- **Nevzat Çorum** adıyla katıldığı Evdeki başlıklı öyküsüyle birincilik, **Aylak Adam** romanıyla da Yunus Nadi roman yarışmasında ikincilik ödülünü kazanır.
- **Roman** ve **öykü** türlerinde eserler vermiş, modern Türk romanının öncüleri arasında yer almıştır ve **Aylak Adam** romanıyla ünlenmiştir.
- Eserlerinde bireyin yaşamını, yalnızlığını psikolojik yabancılaşma ve bunalımını insan ruhunun derinliklerine inerek işlemiştir.

- Eserlerinin merkezine bireyin yalnızlığını koymuş, bilinçaltı ve psikolojik öğelerden faydalanmış ve **varoluşçuluk** felsefesinden etkilenmiştir.
- İlk romanı olan **Aylak Adam**'da geçim derdi olmayan ve aylak bir hayat yaşayan **C.** adlı bir adamın aşkı bulma uğruna yaşadığı iki aşk macerasına değinmiştir.
- Yazarın ikinci romanı ise **Anayurt Otel**'dir. Eserde kentli bireyin yalnızlığı Zebercet tipiyle kasabaya taşınmıştır. Burada da kahraman sevgiyi arayan bir kişidir.
- **Canistan**, Yusuf Atılgan'ın tamamlanmamış romanıdır. Kitap dört kısımdan oluşmaktadır: duruşma, yargıç, tanık ve sanık. Duruşmada eski bir hesaplaşma yaşanır. Yargıç bölümünde hesap soran şahıs anlatılır, tanık'ta da olaya tanık olan kişi vardır. Sanık bölümü ise yazılmamıştır.
- Sanatçının hikâye alanında ise "Bodur Minareden Öte, Eylemci, Ekmek Elden Süt Memeden" adlı kitapları bulunur.

ANAYURT OTELİ - YUSUF ATILGAN

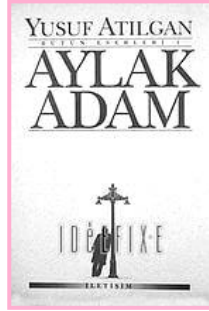
Kasabadaki Anayurt Otel'i nin kâtipi Zebercet, kişilik bunalımı ve yalnızlık çekmektedir. Otele gelip bir gece kalan esrarengiz kadın, tekdüze geçen hayatını değiştirir. Bu düşün peşinde bütün yaşamı, bastırdığı duyguları ve sorunları ortaya çıkar. Kendi odasından, gizemli kadının bıraktığı odaya taşınır. Geceleri, içinde o kadının da olduğu düşler kurmaya başlar. Sonra giderek otele gelen müşterileri kabul etmemeye başlar ve sonunda oteli dışarıya kapatır. Otel kapanınca ortalıkçı kadın köyüne dönmek ister. Bir gün, Zebercet aşevinde bir hayli içtikten sonra, aşevinden çıkan bir adamı takip ederek horoz dövüşlerine gider.

Burada tanıdığı Ekrem isimli genci sinemaya götürür. Aklından onu otele "atmak" geçse de onunla veda- laşır ve otele gelir. O gece, hayatında cinselliği az da olsa yaşayabildiği tek kadın olan ortalıkçı kadınla bir- likte olur. Daha sonra onu boğarak öldürür. Daha sonraki günlerde kasabada amaçsız dolaşır. Bu arada kasaba adliyesinde izleyici olarak katıldığı bir duruşmada karısını öldüren sanığın yerine kendini koyarak bir iç hesaplaşma yaşar. Sanığın duruşması 28 Kasım gününe ertelenir. Adliyeden çıkan Zeber- cet, Ulu Park'ta bir ihtiyarla sohbet eder. Daha sonra yabancılaşmasına, yalnızlığına, cinayet işlemesine rağmen hâlâ özgür olmasına dayanamaz, kendini kadının kaldığı odanın tavanına asar.

AYLAK ADAM - YUSUF ATILGAN

Roman, Yusuf Atılgan tarafın- dan 1959 yılında kaleme alın- mıştır. İstanbul'da yalnız ve nevrastonik bir gencin dört bö- lümde dört mevsimi kapsayan hayatı. Geçim sıkıntıları olma- yan birinin de sıkıntıları olabi- leceği temasını işleyen ro- manda C. adındaki genç; kira odalarında, lokanta, sinema ve meyhanelerde; aktörler, ressamlar, sözde kızlar ve içkililer arasında; bütün değerlerini yitirmiş, dayanacak bir şey yani gerçek sevgi arar boyuna. Ayşe'yi, Güler'i tanımakla bir mutluluğa kavuştuğu sonucuna kapılır bir an fakat sonunda gece yalnızlığa gömülür. Kişioğlu sevgiyle de kur- tulamayacaktır.

Bir gün bir boşluk duygusu içinde, dalgın giderken, mavi yağmurluklu bir kıızı yıllardır aradığı zanneder, kızın bindiği otobüse yetişmek için yol ortasında koşarken bir taksi altında çığnenecektir neredeyse. Gelen polisin "Ne oldu? Anlat!" sorusuna "Otobüse yetişecektim..." der ve susar. "Konuşmak lüzum- suzdu. Bundan sonra kimseye ondan bahsetme- yecekti. Biliyordum anlamazlardı." diye biter roman.

BİLGE KARASU (1930 – 1999)

- İlk öyküsü Seçilmiş Hikâye- ler dergisinde çıkarmıştır. Eserlerinde yaşanmamış bir zamanı arayan çağımız in- sanının düşlerini ve yalnız- lığını işlemiştir. Postmodern romanın Türkiye'deki önem- li isimleri arasında değerlendirilir.
- Öykülerini **Troya 'da Ölüm Vardı** adlı kitabında derledi. "Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı"ndaki öykülerinde günlük yaşamın iç düğümlerini, ara- yışlarını, doğa ile olan ilintilerini, uzun betimleme- lerle yansıtmıştır.
- Giderek öykülerinde alt başlıklar da kullanan Bil- ge Karasu, **Göçmüş Kediler Bahçesi**'nde şiirsel bir tat bırakan simgesel anlatıma yöneldi
- **Kısmet Büfesi**'ndeysse özellikle bazı ressamların tablolarından yola çıkarak duru ve imgeli anlatı- mına derinlik katmıştır.
- Çeviriye de ağırlık vererek, özellikle kendi anla- yışına uygun yazarları Türkçeye aktaran Bilge Karasu, D.H.Lavvrence' dan çevirdiği **Ölen Adam** adlı kitapla TDK Çeviri Ödülü'nü kazanır.
- Ölümünden önce yayınlanan kitabı Narla İncire Gazel (1995), ölümünden sonra 1996'da yayın- lanan son kitabı ise Altı Ay Bir Güzdür.

Hap Bilgi

- * Karasu **Gece** adlı kitabıyla Amerika'da verilen **Pegasus Ödülü**'nü kazanan tek Türk yazardır; bu ödülle birlikte kitapları İngilizceye çevrilmiş ve ABD'nin çeşitli üniversitelerinde romanı üzerine konferanslar vermiştir.

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Troya'da Ölüm Vardı, Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı, Göçmüş Kediler Bahçesi, Kısmet Büfesi, Lağımlaranası ya da Beyoğlu
- 📖 **Roman:** Gece, Kılavuz

SELİM İLERİ (1949 ----)

- Öykü, roman, deneme, anı, senaryo ve inceleme alanlarında eserler vermiştir; ancak **öykü** ve **roman yazarı** olarak tanınmıştır. Romanlarında ve öykülerinde bireyin zengin iç dünyasını başarıyla yansıtabilen yazar, ilk eserlerinde bireyler arasındaki iletişimsizlikleri de ön plana çıkarır. Daha sonraları ise bazı siyasal konulara da yer veren yazar, son romanlarında yakın tarihte yaşamış bazı tanınmış kişilerin yaşamlarını ele almıştır.
- 1968'te ilk öykü kitabı **Cumartesi Yalnızlığı** adlı eserini yayımlamıştır. Eserde sınırlı ilişkiler içinde sıkışan insanları işlemiştir. Yazarın Galatasaray Lisesi'nde okuduğu yıllarda yazdığı öykülerinden oluşur. Eser bir fabrikada çalışan yoksul bir kızı ve onun düşlerini anlatır.
- Daha sonra yayımladığı **Bir Denizin Eteklerinde** ve **Pastırma Yazı** adlı öykü kitaplarında ise gençlerin tutkularını, orta tabaka insanların sıkıntılarını, yalnızlıklarını ve acılarını işlemiştir.
- Her Gece Bodrum** yazarın en önemli romanıdır. Eserde toplumsal kargaşa içinde bunalıma düşen aydınların arayışlarını ve çıkmazlarını iç konuşma tekniğini kullanarak ele almıştır.

ESERLERİ

- Hikâye:** Cumartesi Yalnızlığı, Son Yaz Akşamı, Pastırma Yazı, Bir Denizin Eteklerinde, Kötülük, Dostlukların Son Günü, Eski Defterlerde Solmuş Çiçekler..., Fotoğrafı Sana Gönderiyorum
- Roman:** Her Gece Bodrum, Bir Akşam Alacası, Destan Gönüller, Yaşarken ve Ölürken, Saz Caz Düğün Varyete, İlkgençlik Çağına Öyküler, Yarın Yapayalnız, Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak, Hayal ve İstirap, Ölüm İlişkileri, Cehennem Kraliçesi, Ölünceye Kadar Seninim, Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın, İstanbul Lâle İle Sümbül, Kafes, Anılar; Issız ve Yağmurlu, Daha Dün, Rüyamdaki Sofralar, Yaşadığım İstanbul, Hepsi Alev

VÜSAT ORHAN BENER (1922 - 2005)

- 1950'de Yeni İstanbul gazetesinin birlikte düzenlediği öykü yarışmasında **Dost** isimli öyküsüyle üçüncülük kazanır. Bu başarı tanınmasını sağlar. Erhan Bener'in de kardeşidir.
- Seçilmiş Hikâyeler, Varlık, Yeditepe dergilerinde yayınlanan şiir ve öyküleriyle dikkat çeker. Şiirlerinden çok öyküleriyle bilinir. Eserlerinde gündelik olaylarla bilinçaltında birikmiş yaşam parçalarını birleştirir.
- İlk hikâyelerinde küçük kentlerin insanların sıradan yaşayışlarını anlatan yazar, 1970'lerin sonuna doğru, hikâye tekniğini ve dilini değiştirerek daha özgün ve soyut bir tutumu benimsemiştir.
- İlk hikâye kitabı olan **Dost'ta**, küçük kentlerdeki sıradan insanların iç ve dış dünyasını anlatan yapıtlar ortaya koymuştur.
- Sürekli yeni anlatım biçimleri arar. Bu yönüyle zaman zaman şematizme düşmekle, dış gerçekleri yanlış yerlere koymakla, hatta bozmakla eleştirilmiştir. Kısa dizilerden oluşan, esprili ve şaşırtıcı şiirler yazmıştır.
- Öykülerinin yanı sıra Vüs'at Bener'in şiirleri, kısa dizelerden oluşan, esprili, ironik ve şaşırtıcıdır.
- Çehov tarzı hikâyeler yazan Vüsat Orhan Bener Türk edebiyatında **öz yaşamsal nitelikli öyküleriyle** tanınmaktadır.
- İhlamur Ağacı** ile 1963 Türk Dil Kurumu Tiyatro Armağanı'nı kazanana Bener, **İpin Ucu** oyunu ile 1980 Abdi İpekçi Armağanı'nı paylaşmıştır.

ESERLERİ

- Öykü:** Dost, Dost II, Dost III, Yaşamazsın, Kapan, Kara Tren
- Oyun:** İhlamur Ağacı, İpin Ucu
- Roman:** Buzul Çağırın Virüsü, Bay Muannit Sahtegi'nin Notları, Siyah-Beyaz

ADALET AĞAOĞLU (1929 ---)

- Edebiyat yaşamına şiirler yazarak başlamış; ancak tiyatro, hikâye ve roman alanında yazdığı eserleriyle ün kazanmış yazarlardandır.
- İlk romanı **Ölmeye Yatmak** 1973'te yayımlanmıştır. Eser bir saat içinde intihar amacıyla bir otel odasına kapanan bir doçent hanımın hatırlayışları ile iç içe geçmiş zamanları işleyen bir romandır.
- Ölmeye Yatmak** romanı daha sonra **Bir Düşün Gecesi** ve **Hayır** adlı romanlarla bir üçleme oluşturmuş (**Dar Zamanlar**) ve birçok ödül kazanmıştır.
- Yazar Almanya'da kazandığı parayı bir otomobile yatıran ve onu bin bir özenle ülkesine getiren gurbetçinin hikâyesini **Fikrimin İnce Gülü** adlı romanında ele almıştır.
- Almanya'da otomobil fabrikasında işçi olan ve 1975 yılında bir yaz günü arabasıyla Kapıkule'den Türkiye'ye giren Bayram'ın doğup büyüdüğü köy olan Ballıhisar'a gittiği 7 saatlik zaman dilinde yaşadıklarını hikâye eden romanda insanların yabancılaşması ve içe yolculuğu anlatılır.
- Ünlü oyuncu İlyas Salman'ın başrolünde oynadığı "Sarı Mercedes" filmi Adalet Ağaoğlu'nun "Fikrimin İnce Gülü" romanından uyarlanmıştır.
- Bayram'ın serüveninin yanına 12 Mart Darbesi sonrası Türkiye'sinin resimleri okuyucuya sunulur. Türk edebiyatının **ilk yol romanı** olarak kabul edilmektedir. Roman ismini, roman kahramanı Bayram'a sevgilisi Kezban'ın hediye ettiği plakta yer alan "Fikrimin İnce Gülü" adlı şarkıdan alır.
- Eserlerinde toplumun çalkantılı dönemlerini bireyler üzerindeki etkilerini geliş dönüş ve iç monolog gibi değişik tekniklerden yararlanarak irdelemiştir.
- Aile ve kadın meselelerine sadece psikolojik bir olay olarak değil bir eğitim konusu olarak bakan sanatçı taşlama oyunları da kaleme almıştır.

ESERLERİ

- Roman:** Ölmeye Yatmak, Fikrimin İnce Gülü, Hayır, Bir Düşün Gecesi, Ruh Üşümesi, Üç Beş Kişi, Yaz Sonu, Romantik Bir Viyana, Dert Dinleme Uzmanı
- Öykü:** Yüksek Gerilim, Hadi Gidelim, Hayatı Savunma Biçimleri, Sessizliğin İlk Sesi
- Anı - roman:** Göç Temizliği, Geçerken, Gece Hayatım, Karşılaşmalar
- Oyun:** Evcilik Oyunu, Çatıdaki Çatlak, Çıkış, Sınırlarda Aşk, Tombala, Yaşamak, Kozalar, Bir Piyas Yazalım, Çok Uzak Fazla Yakın, Bir Kahramanın Ölümü, Kendini Yazan Şarkı, Duvar Öyküsü, Çağımızın Tellalı
- Deneme:** Geçerken, Başka Karşılaşmalar
- Rüya Anlatısı:** Gece Hayatım

İNCİ ARAL (1944 ---)

- 1944'te Denizli'de doğmuştur. Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nü bitirmiştir. Altı öykü kitabı, altı romanı yayımlanmıştır. Yazar, 1992'de **Ölü Erkek Kuşlar** adlı romanı ile Yunus Nadi Ödülü'nü kazanmıştır. 2002 yılında yayınlanan romanı **Mor** ile de Orhan Kemal Roman Armağanı'nı almıştır.
- 1994'te yayımladığı Yeni Yalan Zamanlar, 2002'de yayımlanan Mor ve 2007'de yayımlanan Safran Sarı romanını **Yeni Yalan Zamanlar** başlıklı bir üçleme haline getirmiştir.
- Eserlerinde, bireylerin ekonomik, kültürel olgu ve değişimlerin etkisiyle biçimlenen ruh hallerini, toplumsal savrulma ve çözümleri, kadın erkek sorunlarını, iletişimsizliği, aşkın imkânsızlığını anlatıyor ve sancılı varoluş durumlarını irdeliyor.
- Çeşitli kentlerde öğretmenlik yapmış, yazmaya 1977'den itibaren dergilerde yayımlanan öyküleriyle başlamıştır. İlk öykü kitabı 1979'da yayımlanan **Ağda Zamanı**'dır. Kahramanmaraş'taki toplumsal olayları anlattığı **Kıran Resimleri** ise 1983'te yayımlanır.
- Öykü ve romanlarında genellikle kadın-erkek ilişkilerini, sevgiyi, kadının kimliğini, bağlılık ve özgürlük sorunlarını ele almıştır. Yaşamından gelen gözlemlerle deneyimlerle kadın-erkek ilişkilerini duyarlı bir dille işler. Kadın sorunlarını şiirsel bir dille en ince ayrıntılarına değin inerek anlatır.
- Mor** romanında küçük bir Ege kasabasında yaşayan dört çocuklu bir çiftçi ailesinin yıllara yayılmış trajik hikâyesini 24 saatlik zaman diliminde anlatılmaktadır.
- Romanda Suna'nın içinde iki ayrı kadın yaşar. 'Su' uysal, uzlaşmacı, evcil, iyi anne ve eş olmaya koşullanmış yanı, 'Na' ise bozuk saydığı her türlü düzene karşı çıkmaya hazır, asi ve cesur kimliğidir. Sürekli çatışma halinde olan çift benlik ve bölünmüşlüğü içinde, bir de kocası Ayhan'ın en yakın arkadaşı Onur'a âşık olunca Suna'nın durumu da zorlaşır.

- Ölü Erkek Kuşlar**, bir kadının birine tutkulu bir aşk ötekineyse köklü bir sevgi ve evlilik bağıyla bağlandığı iki erkek arasındaki yakıcı gidiş gelişlerini anlatırken bu üç kişinin çocukluktan kadın ve erkek olmaya uzanan yolda öngörmeler, koşullanmalar ve kurallarla biçimlenişlerini irdeliyor.

ESERLERİ

- Öykü:** Ağda Zamanı, Kıran Resimleri, Uykusuzlar, Sevginin Eşsiz Kışı, Gölgede Kırk Derece, Anlar İzler Tutkular, Ruhumu Öpmeyi Unuttun,
- Roman:** Yeni Yalan Zamanlar, Ölü Erkek Kuşlar, Hiçbir Aşk Hiçbir Ölüm, İçimden Kuşlar Göçüyor, Taş ve Ten, Safran Sarı, Sadakat, Şarkını Söylediğin Zaman, Unutmak, Kendi Gecesinde

ALEV ALATLI (1944)

- Filistin davasının tanıtımına yaptığı katkılardan dolayı 1986 yılında Tunus'ta sürgünde bulunan Yaser Arafat tarafından Özgürlük Madalyasıyla onurlandırılmıştır. Aydınlanma Değil, Merhamet adlı romanıyla ise 2006 yılında Moskova'da Mikhail A. Sholokhov 100. Yıl Roman Ödülü"nü kazanmıştır.
- Basılan ilk romanı **"Yaseminler Tüter mi Hala?"** Eleni olarak doğan, Naciye'ye dönüşen, Türk kocasına dört çocuk doğurduktan sonra Eski Hisar göçmeni bir Anadolu Rum'u ile evlenen bir kadının gerçekçi hikâyesidir.
- İkinci kitabı, **İşkenceci** bir yıl sonra yazılmıştır. Burada da "şiddet"i ve şiddetin türevi "işkence"yi irdemiştir. Türkiye toplumunun şiddete yatkınlığına işaret etmiştir.

ESERLERİ

- Yaseminler Tüter Mi Hala?
- İşkenceci
- Kadere Karşı Koy
- Orda Kimse Var mı?

NAZLI ERAY (1945)

- Edebiyata lise öğrenciliği yıllarında hikâye çalışmalarıyla başlamıştır. İlk öyküsü Monte Hristo Varlık dergisinde yayınlanmıştır. 1975'te ilk kitabı Ah Bayım Ah basılmıştır.
- Eserlerinde **fantastik gerçekçiliğe** rastlanır. Hikâyelerinde gerçekle gerçeküstü arasında köprüler kurmuş ve masalsı öğelere yer vermiştir.
- Nazlı Eray'ın roman ve hikâyelerinde fantastik öğeler ağır basmaktadır. Eserlerinde kahramanlar genellikle kadınlardır. Mutluluğu sığındığı düşler ve hayaller âleminde aramaya çalışan mutsuz kadını anlatır.

Hap Bilgi

- ✳ Sanatçı 2002'de **Aşkı Giyinen Adam** ile Yunus Nadi Ödülü'nü, 1988'de **Yoldan Geçen Öyküler** ile Haldun Taner Öykü Ödülü'nü kazanmıştır.

Bilgi Küpü

- ✳ Nazlı Eray **büyülü gerçekçilik** akımının Türk edebiyatındaki ilk temsilcisidir.
- ✳ Büyülü gerçekçilik anlayışının en büyük temsilcisi ise **Latife Tekin** olmuştur.

ESERLERİ

- 📖 **Öykü:** Ah Bayım Ah, Geceyi Tanıdım, Kız Öpme Kuyruğu, Hazır Dünya, Eski Gece Parçaları, Yoldan Geçen Öyküler, Aşk Artık Burada Oturmuyor, Kuş Kafesindeki Tenor, Elyazması Rüyalar, Beyoğlu'nda Gezersin
- 📖 **Roman:** Pasifik Günleri, Orphee, Yıldızlar Mektup Yazar, Arzu Sapağında İnecek Var, Ay Falcısı, İmparator Çay Bahçesi, Uyku İstasyonu, Deniz Kenarında Pazartesi, Örümceğin Kitabı, Âşık Papağan Barı, Ayışığı Sofrası, Aşkı Giyinen Adam, Sis Kelebekleri
- 📖 **Deneme:** Düş İşleri Bülteni

PINAR KÜR (1943)

- 1945'te Bursa'da doğdu. New York'ta kolej eğitimi gördü. Robert Kolej Yüksek Dil Bölümü'nü bitirdi. 1969'da Fransa'da Sorbon Üniversitesi'nde "Yirminci yüzyıl tiyatrosunda gerçeklik ve yanılsama" konusunda doktora verdi. 1971 - 1973 arasında Ankara'da Devlet Tiyatrosu'nda dramaturg olarak çalıştı. İstanbul'a yerleşti. 1979 - 1985 arasında İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalıştı. Bilgi Üniversitesi'nde öğretim görevlisidir. 1979'da yayınlanan ve 12 Mart dönemini anlatan **Yarın Yarın** romanıyla dikkat çekmiştir.

Yarın Yarın romanında zengin bir çevreden gelen ve mutsuz bir evlilik geçirmiş olan bir genç kadınla yine aynı çevreden sol örgütlere katılmış bir gencin 12 Mart Darbesi çevresinde buluşan yaşamlarını ele almıştır.

- Kadının toplumsal yönü kadar onun iç âlemini, hayallerini, beklentilerini, duygu ve ruh dünyasını da inceleyerek gözler önüne sermeye çalışmıştır.
- Romanlarında cinsellik konusunu dikkat çekici ölçüde işleyen yazarın **Bitmeyen Aşk** romanı müstehcenlik gerekçesiyle toplatılmıştır.

Asılacak Kadın romanı, Melek adlı bir kadının cinsel bakımdan sömürülüşünü ve sonunda cinayete sürüklenişini ele alır.

Roman türünde Yarın Yarın, Küçük Oyuncu, Asılacak Kadın, Bitmeyen Aşk, Bir Cinayet Romanı, Sonuncu Sonbahar, Beşpeşe adlı eserleri vardır.

- **Öykü** türünde ise "Akışı Olmayan Sular, Bir Deli Ağaç, Hayalet Hikâyeleri, Cinayet Fakültesi" adlı eserleri bulunmaktadır.

BUKET UZUNER (1955)

- 1955'te Ankara'da doğmuştur. 1976'da Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümü'nden mezun olmuş, 1981'de Norveç'te Bergen Üniversitesi, 1983'te Amerika'da Michigan Üniversitesi'nde çevrebilim konusunda lisansüstü çalışmalar yapmıştır. 1984'te Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve 1986'da Tampere Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisi ve araştırmacı olarak çalışmıştır. Daha sonra akademik yaşamdan ayrılmış, turizm ve reklam sektörlerinde çalışmış ve çeviriler yapmıştır.
- İstanbulular**, Buket Uzuner'in 2007 yılında yayınladığı romanıdır. İstanbulular romanı, Atatürk Havalimanı dış hatlar terminalinde, İstanbul ile çeşitli yönlerden bağlantıları olan, 15 kişinin hayatla, kendileriyle, hiç beklenmedik büyük bir tehditte ve İstanbul'un kendisiyle yüzleşmelerinin hikâyesini anlatıyor.
- Su**, Buket Uzuner'in 2012 yılında yayınladığı romanıdır. Yazarın Kamanlık geleneğinin dört unsuru olan su, toprak, hava, ateşten ilham alarak yazdığı dört kitaplık "Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları" serisinin ilk kitabıdır.
- Gelibolu** romanı Türk tarihinin önemli zaferlerinden biri olan Çanakkale Savaşları'nı ele alır.

ESERLERİ

- Roman:** İki Yeşil Susamuru, Anneleri, Babaları, Sevgilileri ve Diğerleri, Balık İzlerinin Sesi, Kumral Ada, Mavi Tuna, İstanbulular, Uzun Beyaz Bulut-Gelibolu, Uyumsuz Defne Kaman'ın Maceraları-Su
- Öykü:** Benim Adım Mayıs, Güneş Yiyen Çingene, Ayın En Çıplak Günü, Karayel Hüzünü, Şairler Şehri, Bir Yılbaşı Hikâyesi, Yolda, Şiirin Kız kardeşi Öykü,
- Gezi:** Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları, Şehir Romantizminin Günlüğü, New York Seyir Defteri, Benim Adım İstanbul

LEYLA ERBİL (1931- 2013)

- 1931 yılında İstanbul'da doğdu. Beyoğlu Kız Lisesinde ve Kadıköy Kız Lisesinde okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde eğitim gördü. Çeşitli yerlerde sekreter çevirmenlik yaptı. Yazarlığa hikâyeyle başladı. İlk yayınlanan hikâyesi ise Uğraşsız adını taşır.
- Eserlerinin hemen hepsinde çıkış noktası siyasi ve sosyal olaylardır. Postmodern nitelikler taşıyan bir yazar olan Leyla Erbil, hikâye ve romanlarını varoluşçu temalara bağlı kalarak yazmıştır.

Bilgi Kupu

- Pen Yazarlar Derneği tarafından **Nobel Edebiyat Ödülü'**ne aday gösterilen ilk kadın yazarımızdır.

ESERLERİ

- Öykü:** Hallaç, Gecede, Eski Sevgili
- Roman:** Tuhaf Bir Kadın, Karanlığın Günü, Mektup Aşkları, Cüce, Üç Başlı Ejderha, Kalan, Tuhaf Bir Erkek

LATİFE TEKİN (1957)

- 1957'de Kayseri'nin Bünyan ilçesine bağlı Karacahevenk köyünde doğdu. İlk kitabı **Sevgili Arsız Ölüm** 1983'te yayınlandı. Anadolu'daki köy yaşamı ve insanların masalımsı bir atmosferde ve Yüzyıllık Yalnızlık tadında anlattığı bu ilk romanıyla büyük ün kazandı. Büyülü gerçekçilik akımına da yakıştırılan bu romanın ardından diğer romanları geldi.
- Latife Tekin, çağdaş Türk edebiyatının, yenilikçi tarzda eserler veren önemli yazarlarından biridir. Latife Tekin, genellikle **büyülü gerçekçi** tarzda yazdığı eserlerinde, köy insanının yaşam algısını, köyden kente göçün yarattığı sorunları, varoluşları, toplumda kadın sorunlarını irdelemeye çalışır.

- **Sevgili Arsız Ölüm**, Latife Tekin'in ilk ve en önemli romanıdır. Geniş bir ailenin köyden kente göçünü ve yaşadığı değişimleri anlatıyor. Yazar hem nesnel hem öznel bakış açılarıyla 20. yüzyılın ikinci yarısında, koskoca bir şehirde ayakta kalma mücadelesi veren küçük insanların büyük sorunlarını ele alıyor.
- Berci Kristin Çöp Masalları ve Sevgili Arsız Ölüm romanlarıyla büyülü gerçekçiliğin önemli örneklerini vermiştir.

Hap Bilgi

- ✱ **Büyülü Gerçekçilik** adı verilen akımın Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisidir.
- ✱ Sanatçının **roman** türünde verdiği eserler şunlardır: Sevgili Arsız Ölüm , Berci Kristin Çöp Masalları , Gece Dersleri , Buzdan Kılıçlar, Aşk İşaretleri, Ormanda Ölüm Yokmuş, Unutma Bahçesi , Muinar

NAZAN BEKİROĞLU (1957)

- 1957'de Trabzon'da doğdu. Edebiyata ilgi duyan bir ailenin üç çocuğundan en küçüğüydü. Babası, Hedef adlı mahallî bir gazetenin sahibiydi ve edebiyatın yanı sıra Osmanlı tarihine ilgisi vardı. 14 yaşında iken babası vefat etti. Babası, **İçinde Bir Sızı Var** adlı hikâyesinin kahramanı olmuştur.
- Son dönem Türk edebiyatının modernist ve soyutçu çizgide eser veren yazarları arasındadır.
- 2006 yılında Cam Irmağı, Taş Gemi adlı hikâyesiyle ödül almıştır.
- **Lâ: Sonsuzluk Hecesi**, Nazan Bekiroğlu'nun 2008 yılında yayımlanan romanıdır. Eserin konusu, Âdem 'in hikâyesi yoluyla anlatılan, bütün insanlığın hikâyesi, dünyanın oluşumudur. İyilik ve kötülük, kötülüğün varlık nedeni romanın ana meseleleri arasındadır. Mesnevî ile roman arasında bir metindir. Masalsı ve şiirsel bir üslubu vardır.

- **Nar Ağacı**, Nazan Bekiroğlu'nun 2012 yılında yayımlanan romanıdır. Roman, Balkan Savaşı'ndan I. Dünya Savaşı'na kadar geçen bir zaman diliminde Tebrizli bir genç adamın üç ülkede yaşadığı üç sevdâyı ve aşklarından sonuncusu olan Trabzonlu genç kıza tanışmadan önce genç kız ile ailesinin Balkan Savaşı yüzünden değişen yaşamlarını okuyucuya birbirine geçmiş iki ayrı zaman yolculuğu ile anlatır.
- Farklı coğrafyalarda birbirinden bağımsız olarak yaşanan olaylar, Tebrizli genç ile Trabzonlu kızın torunu olan ve eski fotoğraflardan yola çıkarak onların hayatlarını araştıran anlatıcının ağzından anlatılır.

ESERLERİ

- 📖 **Roman**: İsimle Ateş Arsında, Nar Ağacı, Lâ: Sonsuzluk Hecesi
- 📖 **Öykü**: Cam Irmağı Taş Gemi, Nun Masalları
- 📖 **Deneme**: Mor Mürekkep, Cümle Kapısı, Yol Hali, Mimoza Sürgünü, Mavi Lale Yitik Lale
- 📖 **Anlatı**: Yusuf ile Züleyha

FÜRÜZAN (1935 ---)

- İlk öyküsü **Parasız Yatılı** ile 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanınca ünlenmiştir. Eserlerinde düşmüş kadınları, kötü yola sürüklenen küçük kızları, çöküş sürecindeki burjuva aileleri, yeni yaşama koşullarından bunalan ve yurt özlemi çeken göçmenleri, yoksulluk içinde yalnız kalmış kadınları, çocukların dramlarını işlemiştir.
- Öykü, roman, gezi, oyun ve şiir türlerinde eserler vermiştir. Türk öykücülüğünde genellikle küçük insanlar diye adlandırılan toplumun ezilmiş, hakkı yenmiş, duyarlıklı iç dünyaları keşfedilmemiş insanlarını yazmıştır. 1970'li yıllarda en çok dikkat çeken üç kadın yazardan biri olarak Sevgi Soysal ve Adalet Ağaoğlu'yla birlikte anılır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

- İlk öyküsü Olumsuz Hikâye, 1956'da yayınlanmıştır. 1956'dan 1958'e dek öykülerini Türk Dili, Yenilik ve Pazar Postası'nda yayımlamıştır.
- İlk kitabı **Parasız Yatılı** ile 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır. Bu ödülü kazanan ilk kadın yazar unvanını almıştır. Birbirinden bağımsız on iki öyküden oluşan kitabın temel teması ana-kız ilişkileridir.
- Yazar, Redife'ye Güzelleme, Kış Gelmeden ve Seveda Dolu Bir Yaz adlı öykülerini ise oyunlaştırmıştır.
- Bosna Savaşı esnasında Balkanlar'ı kapsayan yolculuğunun izlenimlerini **İşte Bizim Rumeli** adlı kitabında ele almıştır.
- **47'liler**, Füzûzan'ın ilk romanıdır. Eser 1975 yılında TDK roman ödülünü almıştır. 1968 öğrenci hareketlerini ve 12 Mart dönemini konu alır. Eser, adını çoğu 1947 doğumlu olan gençlerin doğum yılından almaktadır.
- **Berlin'in Nar Çiçeği**, Füzûzan'ın ikinci romanıdır. İki çocuk yetiştiren ancak hayatının sonunda yalnız kalan yaşlı Alman kadın Frau Elfriede Lemme ile apartman komşusu Türk ailesinin dostluğunu konu edinir. Türkiye'den Almanya'ya göç eden ailelerin Almanlarla kesişen, iç içe geçen dünyalarını sergiler ve sevginin ön yargıları yıkan birleştirici gücünü kalem almıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Kırk Yedi'liler, Berlin'in Nar Çiçeği
- 📖 **Öykü:** Parasız Yatılı, Kuşatma, Benim Sinemalarım, Gül Mevsimidir, Gecenin Öteki Yüzü, Seveda Dolu Bir Yaz, Toplu Öyküler
- 📖 **Gezi ve röportaj:** Yeni Konuklar, Balkan Yolcusu, Ev Sahipleri
- 📖 **Oyun:** Redife'ye Güzelleme, Kış Gelmeden
- 📖 **Şiir:** Lodoslar Kenti
- 📖 **Çocuk kitabı:** Die Kinder Der Turkei (Türkiye Çocukları)

RASİM ÖZDENÖREN (1940 ---)

- Rasim Özdenören Kahramanmaraş'ta doğmuştur. **Öykü** ve **deneme** yazarıdır. İlk hikâyesi Varlık dergisinde çıkan Özdenören daha sonra haftalık Yeni İstiklâl gazetesi ile Soyut ve Diriliş dergilerinde yayınlanan hikâyelerini **Hastalar ve Işıklar**'da toplamıştır. 1976'da Cahit Zarifoğlu, Akif İnan, Alâeddin Özdenören, Erdem Bayazıt, Ersin Gürdoğan ile birlikte Mavera dergisini kurmuştur.
- Rasim Özdenören, hikâyelerinde toplumdaki değişim ve çözülmenin sebep ve sonuçlarını ortaya koyan olay ve durumları anlatır. Kültürel yabancılaşmayı, aile çözümlerini ve bunalımlarını işler
- Rasim Özdenören'in hikâyeleri Müslüman-modern çizgidedir. Yazarın Denize Açılan Kapı adıyla kitaplaşan hikâyelerinde ise mistik arayışlar içerisindeki insanların yaşayışları konu edilmektedir.
- **Çözülme**'de, hükümet ve kanunun kahrı altında ezilmiş, teslim olmuş bir insan. Onun haline ağlayan bir baci ve ana, ölüsünden bile utanılan bir baba anlatılır.
- **Çok Sesli Bir Ölüm**'de, hasta babasını, belki de tedavi için bir beygire yüklemiş, dar ve tenha yollardan, sağanak altında götüren, Kamber adlı biçare bir çocuğun dramı işlenmiştir.
- Tek romanı olan **Gül Yetiştiren Adam**'da dindar bir kahramanın yanlış Batılılaşma ve modernleşme karşısında kendi öz değerlerini kaybetmemeye çalışması anlatılır.
- Rasim'e ödül kazandıran eserlerinden bir tanesi **Denize Açılan Kapı** eseridir. Bu eser sayesinde 1984 yılında Yılın Hikâyecisi ödülünü almıştır. Diğer bir önemli eseri ise "İki Dünya" adlı deneme eseridir. Bu eser sayesinde Jüri Özel Ödülü'nü almıştır. Rasim Özdenören'in birçok eseri film yapılmıştır. Bu eserlerden bazıları Çok Sesli Bir Ölüm ve Çözülme isimli hikâye kitaplarıdır.

ESERLERİ

- Müslümanca Yaşamak, Yaşadığımız Günler, Yumurtayı Hangi Ucundan Kırmalı, Çarpılmışlar, Çözülme, Çok Sesli Bir Ölüm, Gül Yetiştiren Adam, Hastalar ve Işıklar, Yeni Dünya Düzeninin Sefaleti, Ruhun Malzemeleri, Ben ve Hayat ve Ölüm, Yeniden İnanmak, Denize Açılan Kapı, Red Yazıları, Acemi Yolcu, İpin Ucu, Çapraz İlişkiler, Kent İlişkileri, Kuyu, Yüzler, Köpekçe Düşünceler, Düşünsel Duruş, Toz, Aşkın Diyalek-tiği, Eşikte Duran İnsan, Yazı, İmge ve Gerçeklik, Ansızın Yola Çıkmak, Hışırta, İki Dünya, İmkânsız Öyküler...

İHSAN OKTAY ANAR (1960)

- 1960'ta Yozgat'ta doğmuştur. Lisesans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü, master ve doktora eğitimini Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde yapmıştır. Aynı okulda 2011 yılında öğretim üyeliğinden emekli olmuştur.
- **Puslu Kıtalar Atlası**, İhsan Oktay Anar'ın yayınlanmış ilk romanıdır. Osmanlı zamanında hırsızların, kumarbazların, dilencilerin, lağımcıların, hocaların, han işletenlerin, yeni çerilerin, esnafın, casusların hatta çocukların hayatlarının nasıl geçtiğine yönelik bilgiler veriyor
- **Kitab-ül Hiyele**'de hırs ve zekânın birleşiminin ne kadar ürkütücü sonuçlar doğurabileceğini anlatılır.
- **Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri**, İhsan Oktay Anar'ın kurmaca hikâyelerden oluşan bir romanıdır.
- **Amat** adlı romanı 17. yüzyılda İstanbul'dan kalkan Amat isimli gemide yaşanan olayları anlatılır.
- **Suskunlar** romanı Osmanlı İmparatorluğu döneminde geçer. Dönemin musiki cemiyetlerini ve musikinin konumunu irdeleyen bu eser yarattığı karakterlerle ve yazarın musiki hakkındaki bilgisiyile yine eğitici ve sürükleyici bir eser olmuştur.

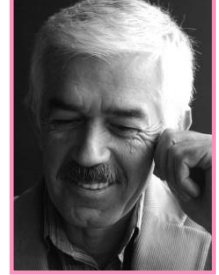
- **Yedinci Gün** romanı II. Abdülhamit dönemi Osmanlısında geçiyor ve ana karakter İhsan Sait' in gelecekte kendisine aşk mektubu gönderen Prenses Döjira'ya ulaşma çabasını anlatıyor.
- **Galiz Kahraman**, İhsan Oktay Anar'ın 2014 tarihinde çıkan fantastik kurgu türü bir eseridir. Yazar kitabın ana karakteri Kasımpaşalı bir hırsız olan İdris Amil Efendi'nin doğumundan cezaevi yolcuğuna kadar olan süreci anlatıyor. Kitap yazarın konusu Osmanlı döneminde geçmeyen ilk romanı olma özelliğini taşıyor.

ESERLERİ

- **Roman**: Puslu Kıtalar Atlası, Kitab-ül Hiyele, Efrâsiyâb'ın Hikâyeleri, Amat, Suskunlar, Yedinci Gün, Galiz Kahraman

HASAN ALİ TOPBAŞ

- Postmodern bir yazar olup **Türkiye'nin Kafka'sı** diye anılır. İlk öykü kitabı Bir Gülüşün Kimliği 1987'de, ikinci öykü kitabı Yoklar Fısıltısı 1990'da yayınlanır.
- Toptaş'ın son romanı **Uykuların Doğusu** 2005'te yayımlandı.
- Eserleri postmodernizmin etkisiyle iç içe geçmiş zamanların, düşünle gerçeğin birbirine karıştığı çok katmanlı metinlerdir.

ESERLERİ

- **Roman**: Sonsuzluğa Nokta, Gölgesizler, Kayıp Hayaller Kitabı, Bin Hüzünlü Haz, Uykuların Doğusu, Heba, Kuşlar Yasına Gider, Beni Kör Kuyularda
- **Öykü**: Bir Gülüşün Kimliği, Yoklar Fısıltısı, Ölüm Zaman Gezginleri, Geçmiş Şimdi Gelecek
- **Çocuk romanı**: Ben Bir Gürge Dalıyım
- **Şiirsel metin**: Yalnızlıklar
- **Deneme**: Harfler ve Notalar

METİN KAÇAN (1961 - 2013)

- Mizah dergilerinde yazılar yazmaya başladı. İlk makalesi 1985 yılında Gırgır dergisinde yayımlandı. Kısa öykülerle, edebiyat dünyasına Jak Laban ve Andante takma isimleri ile yazılar yazdı. Daha sonra **Ağır Roman** piyasaya çıktı ve senaryolaştırılarak filme alınır. Ağır Roman genelde Kolera Sokağını, özelde bir ailenin parçalanışının belli bir zamana denk düşen öyküsünü anlatır.
- Ardından tiner kullanan sokak çocuklarının yaşamının anlatıldığı **İstedikleri Yere Gidenler** isimli kitabı Kemal Aratan ile birlikte hazırlar.
- Metin Kaçan 2013'te bindiği taksiyi durdurduktan sonra Boğaziçi Köprüsü'nden atlayarak intihar etti.
- Başlıca eserleri arasında Ağır Roman, Fındık Sekiz, Harman Kaplan, Adalara Vapur, Cervantes'in Yeğeni ve Yalancı Öyküler bulunur.

ELİF ŞAFAK (1971 ---)

- Strasbourg doğumlu Elif Şafak, çocukluğunu ve gençliğini Ankara, Madrid, Amman, Köln, İstanbul, Boston, Michigan ve Arizona'da geçirdi. ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi, yüksek lisansını aynı üniversitede Kadın Çalışmaları Bölümü'nde, doktorasını ise siyaset bilimi alanında tamamladı.
- Eserleri kırk dile çevrilen Elif Şafak'ın romanları, Viking, Penguin Random House, Rizzoli ve Phebus gibi dünyanın en önemli yayınevleri tarafından yayımlanmaktadır. 2010 yılında Fransa'nın en prestijli ödüllerinden **Sanat ve Edebiyat Şövalyesi** nişanına layık görülmüştür.
- Sanatçı, 2009'da yayımlanan **Aşk** adlı romanı ile Türk edebiyat tarihinin en kısa sürede en çok satan edebi eserinin yazarı unvanına sahip olmuştur. Ayrıca kitapları otuzdan fazla dile çevrilmiştir.

- Kem Gözlere Anadolu**'daki öyküleri, mitolojinin, masalın ve tarihin içeriğinin, halkın günlük yaşamı içindeki özdeşliği üzerine kurulmuştur.
- Pinhan**, Elif Şafak'ın ilk romanıdır. Kendini aramak için tekkeden ayrılıp İstanbul'a giden bir derişin hikâyesidir.
- Bit Palas**'ta mezarlıklar üzerine kurulan ve etrafındaki çöplerden dolayı yaşanmaz halen gelen Bonbon Palas adlı bir apartmanın hikâyesini ele almıştır.
- Araf** romanında farklı din, çevre ve kültürlerden gelip yolları Boston'da kesişen bir grup genç insanın öyküsü ele alınmıştır.
- Beşpeşe** romanında Zehra adında tiyatro bölümü öğrencisi genç bir kızın 11 yaşında iken annesinin balkondan düşerek ölmesiyle başlayan enteresan hayat hikâyesi anlatılmaktadır.
- Baba ve Piç**, İstanbul-Amerika arasında, biri Türk diğeri Ermeni asıllı iki aile üzerinden Türk-Ermeni ilişkilerini 90 yıllık bir zaman dilimi içerisinde inceleyen bir romandır.
- Siyah Süt**, yazarın, otobiyografik özellik taşıyan ilk kitabıdır; eser yeni anne olan bir kadın yazarın, annelik-yaratıcılık ve kendi yazarlık serüveniyle olan iç hesaplaşmasını konu alır.
- İskender** romanı İskender adlı bir kahraman etrafında dönmektedir ve Türk-Kürt kökenli, Londra'ya göç etmiş bir aile üzerinden göçmenlerin durumunu anlatmaktadır.
- Aşk** romanında Mevlana ve Şems arasındaki aşkı ele alan Elif Şafak, Ustam ve Ben romanında ise büyük usta Mimar Sinan'ı anlatır.

ESERLERİ

- Öykü:** Kem Gözlere Anadolu
- Roman:** Pinhan, Şehrin Aynaları, Mahrem, Bit Palas, Araf, Beşpeşe, Med Cezir, Baba ve Piç, Siyah Süt, Aşk, Kâğıt Helva, İskender, Ustam ve Ben
- Deneme:** Medcezir, Firarperest, Şemspare

TOMRİS UYAR (1941 – 2003)

- İngiliz Kız Ortaokulu'nda, şimdiki adı Robert Kolej olan Arnavut köy Amerikan Kız Koleji'nde eğitim gördü (1961). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). İkinci Yeni'nin üç önemli şairiyle evlenmiş. Önce Ülkü Tamer'le: evlenmiş, sonra Cemal Süreya en sonunda ise Turgut Uyar ile evlenmiştir.
- Hikâyelerinde evlilik ve aile yapısıyla ilgili konulara ağırlık vermiştir. Papirüs dergisi kurucularından olan Uyar'ın deneme, eleştiri ve kitap tanıtma yazıları Yeni Dergi, Soyut, Varlık gibi dönemin belli başlı dergilerinde yayımlanmıştır.
- On öykü derlemesinden **Yürekta Bukağı** ile 1979, **Yaza Yolculuk** ile 1986 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. 60'ı aşkın çevirisi kitaplaşan Uyar'ın günlükleri, **Gündökümü** genel başlığı altında, yayımlandı. Yürekta Bukağı ve Yaza Yolculuk öykü kitapları ile Sait Faik Hikâye Armağanı'nı aldı.
- Öyküde "yoğunluk, içtenlik ve sahicilik" olması gerektiğini savunan Uyar, ilk kitabı İpek ve Bakır'daki öykülerinde küçük burjuva kökenli insanların yaşam-a biçimleri üzerine yoğunlaşmıştır.

ESERLERİ

- İpek ve Bakır
- Ödeşmeler
- Diz Boyu Papatyalar
- Yürekta Bukağı
- Yaz Düşleri / Düş Kışları
- Gece Gezen Kızlar
- Rus Ruleti- Dön Geri Bak
- Yaza Yolculuk
- Sekizinci Günah

NEZİHE MERİÇ (1925 - 2009)

- Eserlerinde genellikle kadınların yalnızlıklarını ele alan Nezihe Meriç, edebiyatımızda daha çok hikâyeleri ile tanınmıştır. İlk öyküsü **Bir Şey** adını taşımaktadır.
- Korsan Çıkmazı** adlı romanıyla TDK roman ödülünü, **Bir Kara Derin Kuyu** adlı hikâyesi ile de Sait Faik hikâye armağanını kazanmıştır.
- Hikâyelerinin konularını büyük şehirlerde yaşayan orta halli kişilerin çevresinden, onların günlük yaşamlarından seçmiştir.
- Yazarın "Boz Bulanık, Topal Koşma, Duman Altı, Menekşeli Biliç ve Bir Kara Derin Kuyu" adlı öykü kitapları bulunur.
- Korsan Çıkmazı** romanında birlikte büyümüş ve Korsan Çıkmazı adlı sokakta oturan iki arkadaşın duygularını ve geçmişlerini bilinçaltı yöntemi ile anlatır.

ESERLERİ

- Öykü:** Bozbulanık, Topal Koşma, Menekşeli Biliç, Dumanaltı, Bir Kara Derin Kuyu, Boşlukta Mavi, Yandırma, Gülün İçinde Bülbül Sesi Var
- Roman:** Korsan Çıkmazı, Alacacere, Çisenti
- Oyun:** Sular Aydınlanıyordu, Çın Sabahta, Sevdican
- Çocuk Kitapları:** Alagün Çocukları, Küçük Bir Kız Tanıyorum, Dur Dünya Çocukları Bekle, Ahmet Adında Bir Çocuk
- Anı:** Çavlanın İçinde Sessizce

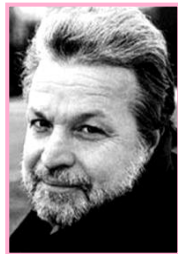
AYFER TUNÇ (1964)

- 1964 yılında Adapazarı'nda dünyaya gelmiştir. Öykü ve roman türlerinde eserler vermiştir. Ancak son dönem öykücülüğümüzün önemli isimlerinden biri olmuştur.
- Mağara Arkadaşları**, yayımlanan ikinci öykü kitabıdır. Kitapta yer alan öyküler büyük kentte yaşanan kargaşadan kaçmak için kendi evlerine kapanan insanları anlatıyor.
- Dünya Ağrısı**, 2014 yılında yayımlanan bir romandır. Yabancılaşma, baba-oğul çatışması, geçmişle hesaplaşma, şiddet ve toplumsal bellek temalarını işleyen bir romandır. Eser, küçük bir Anadolu şehrinde yaşayan bir otelci (Mürşit) ile otelin sürekli müşterilerinden birinin (Madenci) dostluklarından yola çıkarak okuyucuları insan olmanın açmazları üzerine düşünmeye sevk ederken bir yandan da Türkiye'nin gündemindeki temel meseleleri, yakın geçmişteki toplumsal travma yaratan olayları anımsatır.
- Sanatçının **öykü** türünde Saklı, Mağara Arkadaşları, Aziz Bey Hadisesi, Taş-Kâğıt- Makas, Evvelotel adlı eserleri bulunur.
- Roman** türünde ise Kapak Kızı, Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi, Dünya Ağrısı adlı eserleri bulunur.

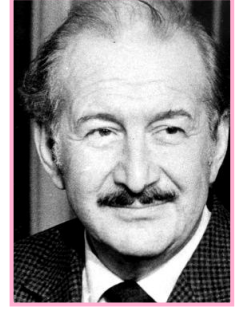
NEDİM GÜRSEL (1951 ---)

- 1951 yılında Gaziantep'te doğmuştur. Öykü, gezi, inceleme ve röportaj türlerinde eserler vermiştir. Yazıları 1960'ların sonlarından itibaren edebiyat dergilerinde yer almaya başladı.
- Eserleri arasında Uzun Sürmüş Bir Yaz, Sevgilim İstanbul, Sorguda, Seyir Defteri, Son Tramvay, Pasifik Kıyısında, **Boğazkesen**, Fatih'in Romanı, Allah'ın Kızları; Şeytan, Melek ve Komünist vardır.

HALDUN TANER (1915 – 1986)

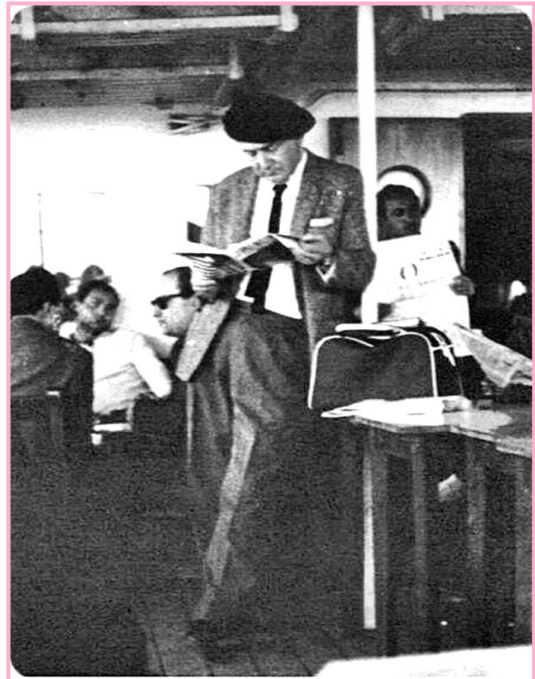
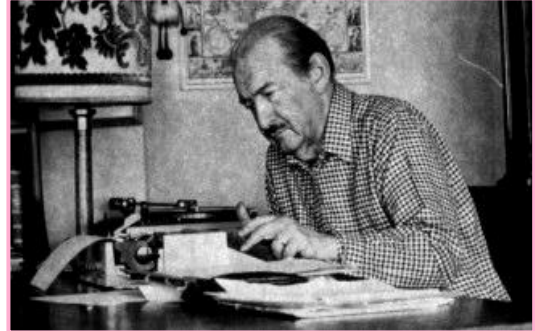
- Edebiyat yaşamına gençlik yıllarında yazdığı skeçlerle başlamıştır. **Töhmət** adlı ilk öyküsü Haldun Yağcıoğlu takma ismiyle 1946'da yayınlanmıştır. Türkiye'de epik tiyatro türü ve kabare tiyatrosunun öncüsüdür.
- Hikâye, tiyatro, fıkra ve deneme türlerinde eserler verir; gazetelerde sanat ve kültür yazıları yazar.
- İlk öyküsünü Yedigün'de yayımlamış; 1953'te İstanbul'da düzenlenen öykü yarışmasında **Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu** adlı öyküsüyle birincilik ödülünü kazanmıştır.
- Konularını günlük hayattan, tarihten, hatıralarından seçmiş; yakın çevre içinde tanıdığı İstanbul ve gecekondu hayatını mizahi öğeler kullanarak aktarmıştır.
- Toplumun değişik sınıf ve tabakalarından seçtiği insanları mizaçları yönünden incelemiş; eski ve yeni arasında kalmış insanları, sonradan görmeleri gözleme dayanan anlayışla kaleme almıştır
- Öykü dışında sayısız oyun yazmış, tiyatrodaki ilk eserinde dramatik türün örneklerini sunmuş ve ardından epik tiyatro denemelerine girmiştir.
- Edebiyatımızda epik tiyatronun kurucusu sayılan yazar, aynı zamanda **Keşanlı Ali Destanı** oyunuyla **ilk epik tiyatro** örneğini sunmuştur.
- 1967'de Zeki Alasya ve Metin Akpınar ile **Deve Kuşu Kabare** tiyatrosunu, Ahmet Gülhan ile de **Tef Tiyatro Grubu**'nu kurmuş ve ülkemizde **ilk kabare** tiyatrosunun da öncülüğünü yapmıştır.
- "Gözlerimi Kapatım Vazifemi Yaparım" oyununda dürüst, kurallara uyan Vicdani ile deve uyan çıkarıcı Efruz vasıtasıyla 1909'dan 1960'lara kadar ki toplumsal gelişmeleri siyasi ve sosyal tenkitleri yapmıştır.

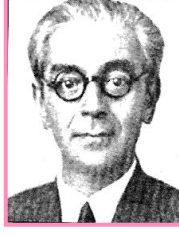
- **Tuş**, Haldun Taner'in 1951 yılında yayınlanan öykü kitabıdır. Kitaba adını veren "Tuş" adlı hikâye, sevdiği erkekle evleneceği sırada tecavüze uğrayan ve yaşamı değişen bir kadının durumunu konu edinir ve toplumun ikiyüzlü namus algısını eleştirir.
- **Fazilet Eczanesi**, Haldun Taner'in 1960 yılında yazdığı üç perdelik bir tiyatro oyunudur. Oyun, 1950'li yıllarda İstanbul'da Fazilet Eczanesi'nin sahibi Sadedtin Dertsavar adlı eczacının çevresinde geçen olaylar üzerine kuruludur.
- **Keşanlı Ali Destanı**, Haldun Taner'in yazdığı müzikal ve epik bir oyundur. Keşanlı Ali Destanı, Cumhuriyetin ilk yıllarından Demokrat Parti dönemine kadarki süreçleri yalın bir dille ve eleştirel bir bakışla gülmece tarzında yorumlar.
- **Vatan Kurtaran Şaban**, Kadastro memuru iken Kültür Müsteşarlığına atanan Şaban Efendi'nin kültür alanındaki komik ve çarpık uygulamalarını komik ve hicivli bir dille anlatan skeçlerden oluşur.
- 1953'te **Şişhaneye Yağmur Yağmıyordu** ile New York Herald Tribune'nin düzenlediği Uluslararası Hikâye Yarışması Türkiye Birinciliği'ni, 1955'te **On İkiye Bir Var** ile Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1972'de **Sersem Kocanın Kurnaz Karısı** ile Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü'nü kazanmıştır.
- **Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu**, Haldun Taner' in 1953 yılında yazdığı öyküsüdür. Kitaba adını veren hikayede, Şişhane'de bir kazaya sebep olan belediyeye ait bir atın gözünden olay mahalinde bulunan ve kazaya karışan insanlar ve bu insanların hayatları anlatılır.
- Öykülerinde bireyin toplumdaki yaşam biçimleri üzerinde durmuştur. Bunların aksayan yanlarını mizah unsurları kullanarak anlatmıştır. Eski ve yeni yaşam biçimi arasında kalmış insanların, sonradan görme zenginlerin yaşamlarını ele almıştır. Toplumun değişik kesimlerden seçtiği kişilerin tutarsızlıklarını, çelişkilerini ikiyüzlülüklerini sergilemiştir.

ESERLERİ

- **Öykü**: Yaşasın Demokrasi, Ay ışığında Çalış Kur Şişhaneye Yağmur Yağmıyordu, On İkiye Bir Var, Konçinalar, Sancho'nun Sabah Yürüyüşü, Kızıl Saçlı Amazon, Yalıda Sabah
- **Oyun**: Keşanlı Ali Destanı, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım, Dev Aynası, Eşeğin Gölgesi, Sersem Kocanın Kurnaz Karısı, Astronot Niyazi, Hayırdır İnşallah, Lütfen Dokunmayın, Vatan Kurtaran Şaban, Bu Şeyh-i İstanbul Ki, Fazilet Eczanesi, Huzur Çıkmazı, Yar Bana Bir Eğlence, Aşk ü Sevdâ, Günün Adamı, Zilli Zarife,
- **Fıkra-söyleşi-anı**: Devekuşuna Mektuplar, Yaz Boz Tahtası, Berlin Mektupları, Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil, Düşsem Yollara Yollara, Önce İnsan Olmak, Hak Dostum Diye Başladım Söze

POPÜLER ROMAN VE HİKÂYE ANLAYIŞI

POPÜLER ROMAN VE HİKÂYE ANLAYIŞI

- Abdullah Ziya Kozanoğlu
- Esat Mahmut Karakurt
- Burhan Cahit Morkaya
- Ethem İzzet Benice
- Selahattin Enis
- Selami İzzet Sedes
- Suat Derviş
- Mahmut Yesari
- Sermet Muhtar Alus
- Kerime Nadir
- Peride Celal
- Osman Cemal Kaygılı
- Oğuz Özdeş
- Mükerrerrem Kamil Su

- Popüler kelime anlamıyla halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan herkesin tanıdığı bildiği demektir. Popüler kelimesi anlamının dışında çok farklı anlamları da barındırıyor. Sanattan ziyade pazarlama ve tüketim alanında kullanılan bir terimdir. Popüler olan moda olandır. Moda çok çabuk tüketilir. Moda geçicidir.
- Popüler roman yazarları da günümüzde artık bir pop yıldızı gibi hareket ediyor. Kitabın satışında, pazarlanışında magazin tarafı kullanılıyor.
- Gerçek sanat eseri düşünmeye, sorgulamaya yönlendirir. Popüler bir edebiyat eserinde hazır kalıplar içinde, basmakalıp günlük duygulanımlara yer verir
- Popüler edebiyat yeni bir şeyin peşinde değildir. Daha önce ortaya konulmamış bulguların bulunmasıyla ilgilenmez. Çok satıyor olması popüler romanlara nitelik kazandırmaz.

- Popüler romanlar estetik bir kaygı olmadan, sanat dışı sebeplerle yayınlanan, okuru heyecanlandırmak duygulandırmak için yazılan, çok sayıda okura ulaşan, anlaşılabilir, her seviyeden okura hitap eden, klişe kurgu tipleri kullanan, pek çoğunun dizisi filmi çevrilmiş kitaplardır.
- Popüler roman yazmak yazar için bir yazarlık faaliyetidir. Sanat kaygısı gütmeyen, para ve ün kazanmak için yazar. Bu yazarlar alelacele yazdıkları için yanlışlıklarını düzeltme gereği bile duymadan yayınevlerinin ve medyanın yoğun tanıtımı ile hemen piyasa çıkıp, çok kısa süre içinde okunup tüketilir.
- Popüler romancılar kişileri ve olayları olduğu gibi yansıtır. Estetik roman yazarları kendi gerçekliği içinde kişi ve olayları yeniden yazarlar.
- Popüler romanların kahramanları gıpta edilecek örnek alınacak ideal özelliklere sahip toplumda göze çarpan, güzel ya da yakışıklı kişiliklerdir.
- Popüler romanlarda olaylar ve entrikalar boldur. Popüler yazarın kahramanları hayata büyük bir aşkla bağlıdır. Hayatı sever dolu dolu yaşar.
- Popüler romancıların sanatsal bir kaygıları olmadığı için sanat akımları ve teorileriyle pek ilgilenmezler. Onlar sadece okuru düşünür.
- Popüler romanlar bir kere okunur ve tüketilir. Popüler romanlarda her şey siyah beyazdır. İyi ile kötü bellidir. Kahramanlar ya iyidir ya da kötüdür.
- Popüler romanlar çok uzun süreyi kapsar. Macera ve olay doludur. Popüler romanlarda önemli olan eylemler ve tutkulardır. Popüler romanlar mekân yönünden oldukça zengindir.

OSMANLI CEMAL KAYGILI (1890 – 1945)

- Roman, hikâye, fıkra ve makale türlerinde eserler vermiş; ancak romancılığıyla tanınmıştır. Bütün eserlerinde Kâğıthane ve Haliç, Fatih, Aksaray, Bayrampaşa gibi İstanbul'un kenar semtlerini ve insanlarının gülünç ve acıklı hayatını anlatmıştır.
- Hikâyelerini topladığı **Eşkiya Güzeli**, **Sandalım Geliyor Varda**, **Altın Babası**, **Çingene Kavgası**, **Goncanın İntiharı** adlı eserlerinin yanı sıra asıl şöhretini **Çingeneler** ve **Aygır Fatma** adlı romanlarıyla yapmıştır.
- En ünlü eseri CHP roman yarışmasında ödül kazandığı **Çingeneler**'dir. Eserde İstanbul çevresindeki Çingenelerin yaşayışı ele alınmıştır.
- Diğer ünlü romanı **Aygır Fatma**'da ise olay Meşrutiyet devrinde yaşanır. Eser çocuklukta başlayıp mutsuzlukla sona eren bir aşkın öyküsüdür.
- Sanatçının roman alanında ayrıca **Bekri Mustafa**, **Kovuk Palas**, **Antebin Hamamları** adlı eserleri de bulunur.
- Osman Cemal Kaygılı oyun türünde de eserler vermiştir. Bunlar arasında **Üfürükçü**, **Mezarlık Kızı** ve **İstanbul Revüsü** bulunur.

SELAHATTİN ENİS (1892 – 1942)

- Mütareke döneminde Şair, Nedim ve Kaplan dergilerinde yayınlanan hikâyeleri ile tanınmış; ancak roman alınındaki eserleri ile ün yapmıştır. Öykü ve romanlarında genellikle I. Dünya Savaşı yıllarındaki İstanbul'un yozlaşmış çevrelerini konu almıştır.
- Hikâyelerinde bazen halktan kişilere yer vermesine karşılık romanlarında genellikle İstanbul'un yüksek sınıfını, onların sürdüğü lüks hayatı anlatmıştır.
- En ünlü romanı **Zaniyeler**'dir. Eser günlük biçiminde yazılmıştır. Romanda ülkenin I.Dünya Savaşı sırasındaki durumu ele alınmıştır.

- Sanatçının diğer romanları arasında **Neriman**, **Sara**, **Cehennem Yolcuları**, **Orta Malı**, **Ayarı Bozuklar**, **Endam Aynası** ve **Mahalle** bulunur.
- Hikâyelerini **Bataklık Çiçeği** adlı kitabında toplayan yazar, natüralizm akımından, özellikle de **Emile Zola**'dan etkilenmiştir.
- Selahattin Enis romanlarında savruk ve ağır bir dil kullanmıştır.

MÜKERREM KAMİL SU (1900 – 1997)

- Bursa'da dünyaya geldi. Kadın yazarlarımızdan olan sanatçı, **popüler** aşk romanlarıyla tanınır. Mükerrrem Kamil Su, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın on beş romanını günümüz Türkçesine sadeleştirmiştir. Su'nun radyo için hazırladığı çok sayıda çocuk oyunu da bulunmaktadır.
- Romanlarında daha çok aşk, tutku ve serüven gibi konuları ele almış; bunları olay örgüsünün geri planda kaldığı bir anlatımla yansıtmıştır. Bu romanların çoğu gazetelerde tefrika edildikten sonra roman olarak basılmıştır.
- Kadın romancılarımız arasında aşk ve ihtiras temalarını ulusal duygularımıza uygulayanların başında gelir. Realist olmak istese de romantizmden kurtulamadığını söyleyen sanatçı, sanatın insanı düşündürmesi gerektiğini savunur.

ESERLERİ

- Roman:** Sevgi ve İstirabım, Sus Uyanmasın, Çırpınan Sular, Bir Avuç Kül, Uyanan Hatıralar, ihtiras, Gençliğimizin Rüzgârı, Özlediğim Kadın. Aynadaki Kız, Ayrı Dünyalar, Ben ve O, Karakış, Ata'nın Romanı, Bu Kalp Duracak, Dinmez Ağrı, Istranca Eteklerinde, Ateşten Damla, Atatürk Bizimle, Günah Yolu, Uzaklaşan Yol, Olaylar Gemisi, Kaybolan Ses, Gizlenen Acılar, Bir Avuç Hatıra, İnandığım Allah

SERMET MUHTAR ALUS (1887–1952)

- Daha çok Akşam gazetesinde yayımlanan eski İstanbul'u anlatan yazılarıyla tanınır. Akşam gazetesinde **Otuz Sene Evvel İstanbul Gördüklerim Duyduklarımız** başlıklarıyla tanınan yazar, yaşadığı günleri sohbet üslubuyla yansıtmıştır.
- Mizah gazeteleri çıkaran ve tiyatro ile ilgilenen yazar, roman ve hikâye türlerinde eserler vermiş ve eserlerinin konusunu daha çok Osmanlı'nın son dönemlerinden seçmiştir.
- Eserlerinde toplum sorunlarıyla ilgilenmemiş, sadece birtakım eğlenceli olaylar anlatmakla yetinmiştir.
- Bütün romanlarında eski İstanbul yaşayışını ele almıştır, İstanbul'un gezme yerlerini, çarşı ve pazarlarını, tiyatrolarını, düğünlerini, çapkınlıklarını ve üst kat insanların yaşamını bütün çıplığıyla işlemiştir.
- En ünlü romanı **Pembe Maşlahlı Hanım**'da eski yosmalardan birinin yaşamı çevresinde II. Abdülhamit devrindeki gizli çapkınlıklar ve eski İstanbul'dan çeşitli sahneler anlatmıştır.
- Kıvırcık Paşa, Pembe Maşlahlı Hanım, Sülün Beyin Hatıraları, Harp Zenginin Gelini, Eski Çapkın Anlatıyor adlı eserlerinde Osmanlı tiplerini, adaletlerini ve batılleşme çabalarını anlatır.
- Sanatçının **roman** türünde ayrıca "Rüküş Hanımlar, Tombul Mirasyedi, Havalanmalar, On İkiler, Kırkından Sonra, Harman Sonu, Bebek Emine, Anasını Gör Kızını Al" adlı eserleri bulunur.
- **Hikâye** türünde "Banker Arif, Şahende Hala" adlı eserleri önemli bir yere sahiptir.

KERİME NADİR (1917–1984)

- İlk romanı olan **Yeşil Işıklar** 1937'de yayınlanmıştır. Çoğunlukla kadın kahramanlar üzerine kurduğu duygusal aşk ve serüven romanlarıyla 1940–1970 arasında çok okunan ve sevilen bir yazar olmuştur.
- 40'a yakın roman yazmış olan sanatçı, eserlerinde hassas insanların mutsuz aşklarını işlemiştir.
- **Nalân, Handan, Funda** gibi kadın adları taşıyan romanlarının kişileri genellikle kadınlardandır
- Yazarın ayrıca Yeşil Işıklar, Hıçkırık, Seven Ne Yapmaz, Gelinlik Kız, Uykusuz Geceler, Kahkaha, Posta Güvercini, Pervane, Esir Kuş, Sonbahar adlı romanları da bulunur

MAHMUT YESARİ (1895 - 1945)

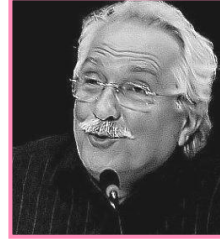
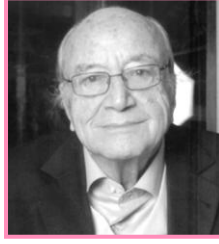
- Kelebek dergisinde yayımlanan **Bir Namus Meselesi** ile yazın hayatına başlayan sanatçı, **Çobanyıldızı** adlı romanı ile üne kavuşmuştur.
- Konularını günlük yaşamdan seçen realist bir halk romancısı olan Mahmut Yesari'nin en ünlü romanı **Çulluk** adını taşır. Bu roman, kimilerince Türk edebiyatının ilk işçi romanı kabul edilir.
- Eserde olaylar İstanbul'da bir tütün fabrikasında adı verilmeyen bir Anadolu köyünde geçer. Eserde fabrika ve köy çevresine değinilmiştir. Roman, başkişisi Murat'ın, İstanbul'da Cibali Tütün Fabrikası'nda, daha sonra da Anadolu'da bir köyde geçen serüveni ele alınmıştır.

ESERLERİ

- **Roman:** Çulluk, Çobanyıldızı, Pervin Abla, Ak Saçlı Genç Kız, Bağrı Yanık Ömer, Kırlangıçlar, Susinekleri, Kalbimin Suçu, Ölümün Gözleri, Tipi Dindi, Aşk Yarışı, Bir Kadın Geçti, Kanlı Sır, Yakut Yüzük, Dağ Rüzgârları, Sağanak Altında, Gece Yürüyüşü

TARİHİ ROMAN VE HİKÂYE

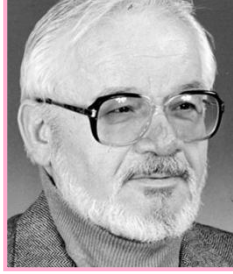
TARİHİ ROMAN VE HİKÂYE ANLAYIŞI

- Safiye Erol
- Feridun Fazıl Tülbentçi
- Hıfzi Topuz
- Reşat Ekrem Koçu
- Fahrettin Sertelli
- M.Turhan Tan
- Yavuz Bahadıroğlu
- Nazan Bekiroğlu
- Niyazi Ahmet Banoğlu

- Tarihsel romanlar esasında popüler roman türünün alt şubelerinden biridir. Konusunu tarihten aldığı için her yaştan ve sınıftan insanların ortak mazisine seslenir. Tarihsel olay romancının muhayyilesinde şekillenip yazım tezgâhından geçtikten sonra okura sunulur. Tarihi roman gibi okumak ve romanı tarih gibi okumak bu tarz romanın çözemediği sorunsallardan biridir. Bu yüzden kimi biyografik romanlar tarihsel roman gibi okunmuştur.
- Batı edebiyatında tarihsel roman İngiliz yazar Walter Scott'la başlatılır. Romantizmin ortaya çıkışıyla birlikte tarihe olan merak ve ilgi de artmıştır. Bu da beraberinde tarihsel olayları roman içinde anlatmanın yolunu açmıştır.
- Alman edebiyatında Schiller, Fransız edebiyatında Alexander Dumas, Michel Zevaco, Victor Hugo, Chateaubriand, Gustave Flaubert tarihsel roman türünde eser veren yazarlar kervanına katılırlar.
- Türk edebiyatında ilk tarihsel roman Ahmet Mithat Efendi'nin **Yeniçeriler** romanıdır. 1872 tarihini taşıyan bu eserden sonra ikinci roman Namık Kemal'in **Cezmi**'si kabul edilir.

- Ahmet Mithat Efendi'nin Arnavutlar-Solyotlar Osmanlı İmparatorluğu içinde savaştan iki kavmin mücadelesini dikkatlere sunar. Aynı yazarın Ahmet Metin ve Şirzad Yahut Roman İçinde Roman, Selçuklu şehzadesi Şirzad'ın gemisiyle Akdeniz'e açılarak Palermo adasındaki Müslümanlarla birleşerek cihada katılmasını anlatır.
- Tarihsel romanların topluma tarih bilincinin verilmesinde büyük etkisi olmuştur. Hele hele bizim gibi her sayfası övünülecek bir geçmişle dolu tarihimizin seçkin sahnelerini roman yoluyla geniş okuyucu kitlesine aktarmak daha kolay olmuştur
- Kahramanlar gerçek veya düşsel olabilir. Ancak anlatılanlar tarih gerçeklerine çoğu kez uygundur. Bu roman türü aslında, Romantizmin bir ürünüdür. Dünya edebiyatında bu türün ilk örneğini İngiliz yazar Walter Scott vermiştir.
- Bu tip romanlarda ya bir savaş ya bir kalenin fethi (Estergon Kalesi, Çin Sarayı baskını vb.) ya da ülkeye bir taarruz durumunda savunma durumuna düşen insanımızın hayatı (Çanakkale ve Kurtuluş Harbi) seçilen kahramanlar vasıtasıyla dikkatlere sunulur.
- Bunların dışında padişahlar (Fatih, Kanuni, Yavuz vb.), sultan hanımları ya da kızları (Safiye Sultan, Hürrem Sultan, Kösem Sultan vb.) ile Sadrazam (Sokollu Mehmet Paşa, Pargalı İbrahim Paşa vb.) ve vezirler hakkında da tarihsel romanlar kaleme alınmıştır.
- Özellikle padişah hanım ve kızlarının hayatı, Harem'in dünyası yabancıları cezbeden konuların başında gelir.

MUSTAFA NECATİ SEPETÇİOĞLU
(1932 – 2006)

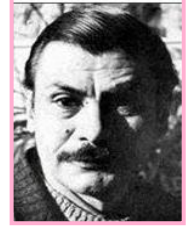

- İlk romanlarında Malazgirt zaferinden başlayarak İstanbul'un fethine kadar Türk tarihini konu aldı, sonrakilerde ise Türkiye' de yaşanan toplumsal değişimi ve sonuçlarını anlattı. Eserlerindeki şiirsel anlatımı sayesinde geniş bir okuyucu kitlesine sahip olan Sepetçioğlu'nun Anadolu fethini ve Türk devletinin kuruluşunu anlattığı romanları, bir döneme ışık tutmuştur.
- **Çağımızın Dede Korkut'u** olarak adlandırılan Sepetçioğlu, tarihi romanlarıyla tanınmıştır.
- Romanlarıyla Türklerin Anadolu'ya girişi ve burada devlet kuruluşlarını, Selçuklu ve Osmanlı devrinin hikâyesini anlattı.
- **Kilit, Anahtar ve Kapı** romanlarında Türklerin Malazgirt kapısından Anadolu coğrafyasına giriş macerasını anlatır. **Konak, Çatı ve Üçler Yediler Kırklar** Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarının hikâyesidir. **Bu Atlı Geçide Gider, Karanlıkta Mum Işığı** romanlarında Kayı boyunun aşiretten devlete yürüyüş macerasını anlatır.
- Tasvirleri, ruh tahlilleri, tarih içinde dilin gelişimini hissettiren üslubu ile bu romanlar tarihi romancılığımızda bir merhale sayılır.

ESERLERİ

- **Roman:** Kilit, Anahtar, Kapı, Konak, Çatı, Üçler-Yediler-Kırklar, Bu Atlı Geçide Gider, Cevahir ile Sadık Çavuş'un Buğday Kamyonu, Karanlıkta Mum Işığı, Sabır, Gece vaktinde Gündönümü-İstanbul'un Fethi, Benim Adım Yunus Emre, Kutsal Mahpus, Sabır Ağacı, Darağacı, Ebemkuşağı, Geçitteki Ülke ve Çanakkale I / Geldiler ve Çanakkale II / Gördüler ve Çanakkale III / Döndüler
- **Hikâye:** Menevşeler Ölmemeli, Bir Büyülü Dünya ki

FERİDUN FAZIL TÜLBENTÇİ (1912 - 1982)

- Vefa Lisesi'ni, Yüksek Ticaret Okulu'nu bitirmiştir. Ardından basın hayatına atılmıştır. Ulus, Vatan, Cumhuriyet, Hürriyet gazetelerinde yazarlık yapmıştır. Daha sonra İstanbul Radyosu'nda görev almıştır. Edebiyata şiir yazarak başlamıştır.
- Tülbentçi, radyoda Geçmişte Bugün adlı programı hazırlamıştır. **Tarihi** romanlar yazmıştır.

ESERLERİ

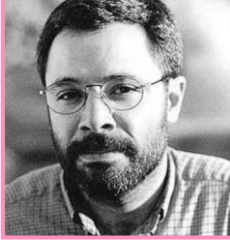
- **Roman:** Yavuz Sultan Selim Ağlıyor, Sultan Yıldırım Beyazıt, Barbaros Hayrettin Geliyor, Osmanlı sultanları, Sultanların Aşkı, İstanbul Kapılarında, Şah İsmail, Turgut Reis, Kanuni Sultan Süleyman, Şanlı Kadırgalar

SAFİYE EROL (1902 – 1964)

- Safiye Sami, Dilara imzalarını da kullanmıştır. Rıfai tarikatına bağlı olan yazar, tarik atın teması, hayat felsefesinde köklü değişikliklere yol açtı. Tasavvufi konuları romanlaştırmıştır.
- Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli kadın yazarlarından. Psikolojik ve otobiyografik özellikler taşıyan romanlar yazmıştır.
- Eserlerinin büyük bölümünde çağdaş Türk insanının bunalımını ve bundan kurtuluş çarelerini araştırmaya çalışmıştır.
- En ünlü romanı **Ciğerdelen** adını taşımaktadır. **Ciğerdelen** romanında akıncıların hayatlarını konu alır.
- **Kadıköy'nün Romanı**, Kadıköy' de yaşayan ve altı gençten oluşan bir grubun 1930-1940 yılları arasında yaşadıkları modern hayatı anlatır.

POLİSİYE ROMAN VE HİKÂYE

POLİSİYE ROMAN VE HİKÂYE

- Ahmet Mithat Efendi
- Peyami Safa
- Ahmet Ümit
- Akif Pirinççi
- Ali Cevat Akkoyunlu
- Armağan Tunaboğlu
- Sadık Yemni
- Kemal Tahir
- Osman Aysu
- Pınar Kür

- Polisiye roman tam da roman türünün içinden çıktığı burjuva toplumunun karakterini yansıtan bir tür olarak kendisini gösterir. Batıda bu türün babası Adgar Ailen Poe'dir.
- Edgar Ailen Poe artık polisiyenin klasikleri arasına girmiş Morg Sokağı Cinayeti'nden başka Çalınan Mektup (1842) ve Marie Roget'in Esrârı (1843) romanları kaleme alacaktır. Poe'den başka yine Baudelaire'i etkilemiş bir İngiliz yazar olarak Thomas de Quincey (1785-1859), Emile (1832-1873), Artur Conan Doyle (1859-1930), Maurice Leblanc (1864-1941) ve Gaston Leroux polisiye roman türünün öncü yazarları olmuşlardır.
- Edebiyatımızda **ilk polisiye roman** Ahmet Mithat Efendi'nin Esrâr-ı Cinâyât'ıdır. Bu romandan önce Osmanlı basını tercüme yoluyla polisiye romanla tanışır. Ahmet Münif'in 1881'de Ponson du Terrail'den çevirdiği Paris Faciaları Türkçedeki ilk polisiye romandır. Aynı yazarın Gece Yolcuları adlı polisiye olmayan romanı Süleyman Vehbi ve Manuk Gümüşçüyan tarafından 1874'de dilimize aktarılır.

- Emile Gaboriau'yu Fazlı Necip'in Arşen Lupin çevirileri takip eder. 1908'e kadar pek fazla polisiye roman yazıldığı söylenemez 1913 yılında Ebül-behzat adlı bir yazarın Beyoğlu Cinayeti dizisi ilk kitap ilgi görmediği için devam ettirilmez.
- Yerli yazarlar yerli kahramanlar yaratarak bu roman türüne katkıda bulunmuşlardır. Peyami Safa'ya Server Bedi takma adıyla kaleme aldığı Cingöz Recai kuşkusuz Türk polisiye roman geleneğinin en canlı ve başarılı tipidir.
- Her maceranın sonunda attığı şuh kahkahasıyla zihinlerde yer eden Cingöz Recai dizisi birçok kez sinemaya da aktarılmıştır.
- Polisiye romana ilgi gösterenler arasında Ercüment Ekrem Talu, Meşhedi eseriyle, Ziya Şakir Gâvur Mehmet; Murat Akdoğan Orhan Çakıroğlu, Ziyad Ebüzziya Ali Karaefe gibi eserleri polisiye roman türümüne katkıda bulunurlar. Bunlara Hikmet Münir Ebcioğlu, Hamdi Varoğlu, İskender Fahri Sertelli, Aziz Nesin, Afif Yesari ve Kemal Tahir'i de eklemek yerinde olur.
- Çetin Altan Rıza Bey'in Polisiye Öyküleri'nde polisiye türünün başarılı örneğini verir. Öyle ki bu eser Orhan Pamuk'un Kara Kitap'ına da ilham vermiştir. Son dönemde başarılı polisiyelere imza atan yazarlar arasında Taner Av (Marsvas'ın Cesetleri), Akif Pirinççi (Felidea), Osman Aysu (Hav-yar Operasyonu, Cellât, Mavi Beyaz Rapsodi, Ahmet Ümit (Sis ve Gece, Agatha'nın Anahtarı, Kar Kokusu, Sultanı Öldürmek) gibi yazarlar polisiye roman türünde nitelikli eser vermeye devam etmektedir.

Hap Bilgi

- * Türk edebiyatında ilk kadın polisiye yazarımız ise **Fahriye Şükrü**'dür. Onun 1936 yılında yayımlanan **Pembe Evin Esrarı** adlı romanı da ilk kadın polisiyemizdir.

Hap Bilgi

- * Türk edebiyatında ilk polisiye roman örneği Tanzimat Dönemi'nde **Ahmet Mithat Efendi**'nin yazdığı **Esrar-ı Cinayet**'tir.
- * **Peyami Safa**'nın Server Bedi takma adıyla kaleme aldığı **Cingöz Recai** serisi
- * **Ahmet Ümit**: Patasana, Kar Kokusu, Bab-ı Esrar
- * **Osman Aysu**: Sınır Ötesi, Gece Baskını, Kayıp
- * **Pınar Kür**: Bir Cinayet Romanı

Peyami Safa, Ahmet Mithat Efendi, Pınar Kür ve Kemal Tahir hakkında bu bölümde bilgi verilmemiştir. Gerekli bölümlere bakınız.

AHMET ÜMİT (1960)

- * Ahmet Ümit 1960'ta, Gaziantep'te doğmuştur. Daha çok **polisiye roman** türünde eser veren bir yazardır. Eserlerinin tamamında var olan gerilim duygusu hâkimdir.
- * 1992 yılında yayınlanan ilk öykü kitabı **Çıplak Ayaklıydı Gece**, aynı yıl Ferit Öğüz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü'nü almıştır. Bu kitap Ahmet Ümit'i yazın dünyamıza tanıtan ilk kitap olma özelliğini de taşımaktadır.
- * **Kar Kokusu** adlı romanı TKP tarafından komünistlik eğitimi almak için Rusya'ya gönderilen altı gencin başından geçenleri anlatır.
- * **Sis ve Gece** adlı polisiye romanında kendisini tümüyle dışa vurmuştur. Sis ve Gece Yunanistan'da yayımlanarak yabancı dile çevrilen ilk Türk polisiye eseri unvanını kazanmıştır.

- * **Sis ve Gece**'yi Agatha'nın Anahtarı adlı polisiye öykü kitabı takip etmiştir. 2000'den itibaren Patasana, Kukla, Şeytan Ayrıntıda Gizlidir, Beyoğlu Rapsodisi, Aşk Köpekliktir, Ninatta'nın Bileziği izler.
- * 2008'da yayınlanan **Bab-ı Esrar**'da Şems-i Tebrizi cinayetini konu edinmiştir.
- * İstanbul hakkında çok detaylı bilgiler de içeren **İstanbul Hatırası** adlı polisiye romanı Haziran 2010'da yayınlar.
- * Yazarın "Başkomiser Nevzat, Çiçekçinin Ölümü adlı bir de çizgi romanı vardır.
- * **Çıplak Ayaklıydı Gece**, yazarın ilk öykü kitabıdır. 12 Eylül darbesine direnen insanların gerçek yaşamlarından öyküler yer almaktadır.
- * **Sultanı Öldürmek**, 2012 yılında yayımlanan cinayet, aşk ve tarih ekseninde dönen polisiye romanıdır. Kitap da yıllardır aynı kadını bekleyen bir tarihçinin hikâyesi etrafında yaşanan bir dizi cinayetler anlatılıyor.
- * 1995'te Ahmet Ümit, çeşitli gazete ve dergilerde Franz Kafka, Dostoyevski, Patricia Highsmith, Edgar Allan Poe ve polisiye roman yazarları üzerine inceleme ve tanıtım yazıları kaleme aldı.

ESERLERİ

- * **Roman**: Sokağın Zulası, Çıplak Ayaklıydı Gece, Bir Ses Böler Geceyi, Masal Masal İçinde, Sis ve Gece, Tapınak Fahişeleri Başkomiser Nevzat 2, Agatha'nın Anahtarı, Kar Kokusu, Patasana, Şeytan Ayrıntıda Gizlidir, Kukla, Beyoğlu Rapsodisi, Aşk Köpekliktir, Başkomiser Nevzat, Çiçekçinin Ölümü, Kavim Ninatta'nın Bileziği, İnsan Ruhunun Haritası, Olmayan Ülke, Bab-ı Esrar, İstanbul Hatırası, Başkomiser Nevzat 3: Davulcu Davut'u Kim Öldürdü?, Sultanı Öldürmek, Beyoğlu'nun En Güzel Abisi

FANTASTİK ROMAN

- Fantastik edebiyat, hayaletleri, düşsel varlıkları, ruhları, alternatif bir dünyada anlatan edebiyattır. Berna Moran fantastik kavramım “Gerçekliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıların tümüne verilen ad olarak tanımlar.
- Zengin bir masal, efsane ve cin, peri hikâyelerine sahip olan edebiyatımız fantastik romana kayıtsız kalmamıştır. Hatta ilk roman ya da roman denemelerimiz fantastik metinlerdir diyebiliriz.
- Türk edebiyatında **Giritli Ali Aziz Efendi’nin Muhayyelât’ı**, Ahmet Mithat Efendi’nin **Çengi**, Hüseyin Rahmi’nin **Gulyabani’si** içinde fantastik öğelerin ege-men olduğu eserlerdir.
- Bunlardan başka Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi’nin **A’mak-ı Hayal**, Peyami Safa’nın **Matmazel Noralya’nın Koltuğu**, Latife Tekin’in **Sevgili Arsız Ölüm**, Nazlı Eray’ın “Arzu Sapağında İnecek Var, Orphee, Yıldızlar Mektup Yazar, Ay Falcısı”; İhsan Oktay Anar “Puslu Kıtalar Atlası” gibi eserler edebiyatımızda fantastik romanın başarılı örnekleridir.
- Fantastik romanları kullanılan fantastik öğelerin yoğunluğuna ve kurgusuna göre ikiye ayırmak mümkündür. Birinci sınıf fantastik romanlar Muhayyelât, Çengi, Amak-ı Hayâl, Nazlı Eray’ın Arzu Sapağında İnecek Var gibi fantastik öğelerin üstüne kurgulanan romanlardır.

Hap Bilgi

Türk edebiyatında fantastik romanlar

- Peyami Safa:** Matmazel Noralya’nın Koltuğu
- Hüseyin Rahmi:** Gulyabani
- Latife Tekin:** Sevgili Arsız Ölüm
- Nazlı Eray:** Orphee
- Nazlı Eray:** Yıldızlar Mektup Yazar
- Nazlı Eray:** Ay Falcısı
- Nazlı Eray:** İmparator Çay Bahçesi
- Nazlı Eray:** Uyku İstasyonu

- Nazlı Eray:** Pasifik Günleri
- Nazlı Eray:** Âşık Papağan Barı
- Nazlı Eray:** Örümceğin Kitabı
- Nazlı Eray:** Elyazması Rüya
- Nazlı Eray:** Ayışığı Sofrası
- İhsan Oktay Anar:** Kitabü-l Hiyel
- İhsan Oktay Anar:** Efrâsiyâb’ın Hikâyeleri
- İhsan Oktay Anar:** Puslu Kıtalar Atlası
- Sadık Yemni:** Muska, Öte Yer
- Alev Alatl:** Schrödinger’in Kedisi
- Giritli Aziz Efendi:** Muhayyelât
- Ahmet Mithat Efendi:** Çengi
- Filibeli Ahmet Hilmi:** A’mak-ı Hayal

Hap Bilgi

- Türk edebiyatında **büyümlü gerçeklik** anlayışının en büyüktemsilcisi **Latife Tekin**’dir.

GİRİTLİ AZİZ EFENDİ - MUHAYYELÂT

- Orijinal ismi "Muhayyelât-ı ledünni-i ilahi-i Giritli Ali Aziz Efendi" olan ve kısaca Muhayyelat veya Muhayyelat-ı Aziz Efendi şeklinde anılan ünlü eserinde yazar çeşitli hikâyeleri kendine has bir üslupla kaleme almıştır.
- En erken 1770’li yıllarda yazılmasına başlandığı tahmini yürütülmekte ve 1797’de tamamlandığı düşünülmektedir.
- Hayal ile gerçeğin, sözlü kültürle yazılı kültürün ve maceralı hikâyelerin iç içe geçtiği, efsunların, ifritlerin, dervişlerin, âşıkların kol gezdiği fantastik fantastik özelliklere sahip olan eser geleneksel hikâye ile modern anlatma tarzı arasında bir yere sahiptir ve Türk edebiyatında modern çağa geçişte önemli bir mihenk taşı olarak kabul edilir.
- Birinci, İkinci, Üçüncü Hayal başlıkları altında müstakil üç bölüm halinde yazılmıştır. Doğu hikâye tarzının temel tekniklerinin kullanıldığı eserde hikâye içinde hikâye sistemi esas alınmıştır.

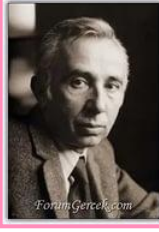
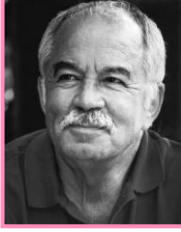
KÖY ROMANLARI

- Köyün bir plato olarak edebiyatımıza girmesi başlangıçta hikâye yoluyla olmuştur. Romanımızın çocukluk dönemi, en başta hikâyelerimizde kendini göstermiştir. Yani ilk köy anlatılarını hikâyelerde aramak gerekeir.
- Edebiyatımızda köyü / taşrayı işleyen ilk eserler Ahmet Mithat Efendi'nin Letaif-i Rivâyât serisinde yayımlanan **Bir Gerçek Hikâye** ve **Bahtiyarlık** hikâyeleridir. Bir Gerçek Hikâye tamamıyla hikâye formunda olmasına karşın Bahtiyarlık hacim olarak daha uzundur.
- **Bir Gerçek Hikâye**'de, yazarın ifadesine göre Ali adlı bir gençle bir Rum kızının arasındaki aşk anlatılmıştır. **Bahtiyarlık**'ta ise köy hayatı ile şehir hayatı karşılaştırılmış ve bahtiyarlığın köyde mümkün olabileceği tezi işlenmiştir.
- Türk romanın köy serüveni bağlamında üzerinde durulması gereken ikinci ve önemli eser bir uzun hikâye olan Nabizade Nâzım'ın **Karabibik**'idir. Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Beymelek adlı bir Osmanlı köyü ile bir Hristiyan köyünü iktisadi, medeniyet, sosyal gelişmişlik ve üretim ilişkileri açısından mukayese eden Karabibik, edebiyatımızda ilk natüralist eserdir.
- Romanın başkarakteri Karabibik ve ailesi, yaşadığı köy Osmanlı devletinin durumunu sembolize eder. Rum köyü ise Avrupa'dır. Beri tarafta hastalık, yoksulluk, cehalet mm varken karşı tarafta işbirliği, üretim, canlılık ve refah vardır. Türk köylüsü birbirinin kuyusunu kazmaya çalışırken Rum köylüleri kolektif bilinçle olmaz denen işleri başarmışlardır.
- Toprak, geçim derdi, askerlik, mülkiyet hesapları ve sağlık gibi temel insan problemlerini irdelemek bakımından Nabizade Nâzım doğal bir tablo çizer. Bu bağlamda edebiyatımızda ilk başarılı köy hikâyesi örneğidir.
- Yakın zamanda günışığına çıkarılan Paşabey-zade Ömer Âli Bey'in 1891 yılında yayımladığı **Türkmen Kızı** adlı romanı ilk romanımız kabul edilebilir

- **Türkmen Kızı** romanı Maraş yöresinde İlbeyli aşiretinin boy beyi altmış yaşlarında altı yedi çocuk sahibi Hamza Bey'in Vayvaylı obasından Karakuşoğlu İbrahim'in kızı on dört yaşındaki Kumruyu haremine katmak istemesi üzerine kurgulanmış bir eserdir. Kumru kendi obasından Zehraboğlu Ali'ye sevdalıdır. Hamza Bey Ali ile Kumru'nun ağabeyi Ahmet'i adamlarına vurdurtur. Fakat Ali ve Ahmet ölümden döner. Hamza Bey'in adamları onları hırsızlıkla suçlayıp hapse attırır. Kumru'nun babası, kendi oba beyleri Mazlum ve Maksud Beylerin yardımıyla kızını alıp Çukurova'ya kaçar. Kumru burada duyusunu kaybeder. Çileli bir hayatın sonunda Ali ile Kumru kavuşur. Hamza Bey cezalandırılır.
- 1890 tarihini taşıyan Mizancı Murad'ın **Turfanda mı Yoksa Turfa mı?** romanı bu dönemde köy konusunu kısmen işleyen eserlerden biridir. Özellikle **Mansur Bey**'in Manisa'nın Veliler köyünde çiftçilik yapmak üzere İstanbul'dan ayrılması ve iktisadi kalkınma adına plato olarak toprağı seçmesi işlenmektedir.
- Kentten köye dönüşü kaleme alman eserlerden biri de Ebubekir Hazım Tepeyran'ın **Küçük Paşa** romanıdır. Eserde bir köylü çocuğunun annesiyle birlikte İstanbul'da ve köydeki yaşantıları anlatılır. Sütanne olarak kaldığı konaktan artık kendisine gerek kalmadığından köyüne gönderilen Selime ile oğlu Salih'in dramatik hikâyesi romanın eksenini oluşturur. Bu arada konak hayatından böyle bir ortama gelen Küçük Paşa ise tam bir travma yaşamaktadır. Bu romanda da köy bir fon olarak kullanılır. Eser kahramanı çocuk olan ilk roman özelliği de taşır.
- Konusu köy olmamakla birlikte mekânı köy ve taşra olan romanlardan biri de Reşat Nuri'nin **Çalikuşu** adlı eseridir. Ülkede maarif seferberliğini canlandırmak ve bir heyecan yaratmak maksadıyla kaleme alman romanda Feride adlı sevimli ve afacan bir genç öğretmenin Anadolu macerası anlatılır.

- Esas itibarıyla Reşat Nuri köyü değil taşrayı anlatmıştır. Ateş Gecesi'nden Acımak'a, Yeşil Gece'den Çalıkuşu'na kadar anlatılan taşradır. Bu bağlamda yazarın maarif müfettişi vazifesiyle çıktığı gezi ve gözlemlerinden oluşan Anadolu Notları'nda başka bir taşrayı anlatır.
- Yakup Kadri'nin kısmen köy sorununa eğinen **Yaban** romanının yanında tamamen köyde geçen Sadri Ertem'in **Çıkrıklar Durunca** romanı edebiyatımızda hem ilk toplumcu gerçekçi roman olma unvanını korumakta hem de köyü ve köylüyü bütün sorunlarıyla işlemesi bakımından önemlidir.
- Faik Baysal'ın **Sarduvan** romanı işsizliğin bireyde yarattığı travmalar üzerinde durur. Reşat Enis'in **Toprak Kokusu** romanı çeşitli hilelerle toprağı elinden alınan ve topraksız bırakılan köylülerin rençber olarak ağanın tarlalarında çalışmasını anlatır.
- 1940–1954 yılları arasında Türk eğitiminde yerini alan **Köy Enstitülerinin** kurulması ve buradan çıkan yazarların köy sorunlarına eğilmesiyle edebiyatımızda köy sorunu bambaşka bir kimlik kazanır. Bu yazarların ilk belirgin özelliği köy enstitülerinden yetişip köye dönmeleri ve öğrendiklerini köylüye aktarak birer aydınlanmacı rolü üstlenmeleridir.
- Bu bağlamda Kemal Tahir'in **Bozkırdaki Çekirdek** romanı, Mahmut Makal'ın **Bizim Köy** adlı eserini köye karşı ilginin uyanmasında büyük hizmet gördüğünü teslim etmek gerekir. Aynı yazarın Köyümden, Memleketin Sahipleri, Kuru Sevda, Köye Gidenler, Kalkınma Masalı, Yeraltında Bir Anadolu gibi tamamen köy konusunu işleyen gözlemlere dayalı eserleri en başta köy enstitülü çıkışlı yazarlara yol haritası olur.
- Talip Apaydın'ın, **Sarı Traktör**, **Yarbükü** ve aynı yıl yayımlanan Fakir Baykurt'un **Yılanların Öcü** Türk köylüsünün doğasını anlatmada başarılı eserler olmuştur. Kemal Tahir daha çok mahpushanede gördüğü köylüler üzerinden köyü anlatmayı tercih eder. Yaşar Kemal ise ideolojisinin tazyikinden kendisini kurtaramaz ve kahramanlarını ekonomi politik okumuş anarşistler gibi konuşturur.
- Köy romanı konusunda gerçeğe en çok yaklaşan yazar Fakir Baykurt'tur. İlkokul öğretmenini olarak bulunduğu değişik coğrafyalarda köylüyü yakından tanımış ve eserlerinde yansıtmıştır. Onun **Yılanların Öcü** ve **Tırpan** romanları bu yolda yazılmış başarılı eserlerdir.
- Fahri Erdinç'in 1979'da yayımladığı Ali'nin Biri romanında tıpkı Toprak Kokusu (Reşat Enis), Yarbükü (Talip Apaydın) ve Hacizli Toprak (Cengiz Tuncer) gibi topraksızlık ve su çekişmesi üzerine kurgulanmıştır.
- Köy romanlarımızda eşkıyalık olgusu da değişikliklere uğrayarak köy romanında yerini alır. Bunlar arasında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın **Eşkıya** **İninde** eşkıya meselesinin özüne okunmadan bir macera havası içinde kaleme alınmıştır. Yaşar Kemal'in, **İnce Memed** serisi, Kemal Tahir'in **Rahmet Yolları Kesti**, **Sağırdere**, **Körduman**, **Köyün Kamburu**, Tarık Dursun'un İnsan Kurdu, Sabahattin Ali'nin **Kuyucaklı Yusuf**, Sadri Ertem'in **Çıkrıklar Durunca**, Refik Erduran'ın **Yağmur Duası**, Orhan Hançerlioğlu'nun **Ekilmemiş Topraklar** romanları en ünlülerindendir.
- Türkiye'nin sosyal ve siyasal değişim süreci köy romanını da giderek etkilemeye başlar. Sanayileşme çabaları köyden kente göç ve köylünün ekonomik bir çıkış kapısı bulması köy romanlarının da karakterini değiştirmiştir. İşsizlik, fukaralık ve cehalet bu dönemde de köy romanlarının başat konuları olur. Yaşar Kemal'in Yer Demir Gök Bakır, Orta Direk, Ölmez Otu, Tahir Kutsi Makal'ın Kamyon, Abbas Sayar'ın Çelo ve Yılkı Atı, Talip Apaydın'ın Ortakçının Oğlu, Emmioğlu, Kemal Tahir'in Kelleci Memet gibi eselerde ifade edilme fırsatını yakalar.
- Edebiyatımızda köy romanının gelişimi, polisiye romanın gelişiminden ayrı değildir. Bir farkla ki Köy Enstitüsü çıkışlı yazarlar bu konulara yakından ilgi göstermişler köy romanının gelişmesi için çaba göstermişlerdir.

CUMHURİYET DÖNEMİNİN DİĞER YAZARLARI

Ahmet Altan

Afet Ilgaz

Ayla Kutlu

Ayşe Kulin

Bahattin Özkıışı

Bekir Sıtkı Kunt

Burhan Arpat

Duygu Asena

Enis Batur

Erdal Öz

Ercüment Ekrem Talu

Erendiz Atası

Erhan Bener

Erol Atay

F.Celalettin

Fatma Karabıyık

İ.Alaattin Gövsa

İbrahim Zeki Burdurlu

İskender Pala

Necati Cumalı

Mehmet Eroğlu

Mehmet Şeyda

Metin Eloğlu

Nahit Sırrı Örik

Oya Baydar

Sevgi Soysal

Sevim Durak

Sulhi Dölek

Şemsettin Ünlü

Tahsin Yüce

Tezer Özlü

Ümit Kaftanoğlu

Vedat Türkali

Zeyyat Selimoğlu

AFET ILGAZ (1937 – 2015)

- 5 yaşındayken İstanbul'a taşınmış ve öğrenim hayatının tümünü burada geçirmiştir. Çapa Öğretmen Lisesini bitirdikten sonra Çapa Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. Rifat Ilgaz'la evlenmiş ve bu evlilikten bir kız çocuğu olmuştur. İstanbul, Yücel, Varlık, Yeditepe, Türk Dili ve daha birçok gazete ve dergide hikâye ve makaleleri yayımlanmıştır.

ESERLERİ

- Hikâye:** Bedriye, Başörtülüler, Toprak İnsanları, Halk Hikâyeleri, Çeribaşı Abdullah'la İdamlık İsmail Ölü Bir Kadın Yazar, Kazdağı Öyküleri

- Roman:** Eşikteki, Aşamalar, Garip Bir Dava, Feministin Doğruya Yakın Portresi, Sendika, Âd-Semûd-Medyen, Yol, Yolcu, Menekşelendi Sular, Ermiş

- Gezi Notları:** İtalyan Mektupları

- Yazıları:** Ateş Denizinde Yol Alan Gemi, İkinci Güneş

- Denemeleri:** İbnül Vakit, Ateş Denizinde Yol Alan Gemi, İkinci Güneş

- Çocuk Romanı:** Annem Annem, Çocuklar da Savaştı, Yaz Göçebeleri, Filiz Büyüyor, Karadaylak Çocuk

BAHATTİN ÖZKİŞİ (1928 – 1975)

- Ahmet Hamdi Tanpınar'ın teşvikiyle yazmaya başlamıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın evindeki bir sohbette yazdıklarını dinleyen Tanpınar, "Devam et evladım. Sen on tane Sait Faik edersin" demiştir. Hikâye ve romanlarında insanı, insan sevgisini ele almıştır.

- Köse Kadı** romanında akıncıların serhat boylarında gösterdikleri kahramanlıkları destansı bir dille anlatır. **Uçtaki Adam** da tarihi romandır.

- Sokakta** romanı manevi değerleri tümüyle yok sayan materyalizmin toplumu tutsak almaya çalışması üzerine kurulmuştur.

- Sanatçının roman dışında öykü alanında ise **Bir Çınar Vardı, Göç Zamanı** adlı eserleri bulunur.

AYLA KUTLU (1938)

- Türk edebiyatında 1990'larda yerini alan kadın edebiyatının öncülerindendir. Yapıtlarında, öznel psikolojik olayları anlatırken Türk toplumdaki tarihsel ve toplumsal gelişmeleri aktarmıştır. Türk edebiyatının önemli ödüllerini kazanan Ayla Kutlu'nun bazı yapıtları senaryolaştırılmış ve filme alınmıştır.
- Eserlerinde bazen **Aygen Berel** imzasını da kullanmıştır. **Roman** ve **hikâye** türlerinde eserler vermiştir.
- Yazarlığa 35 yaşında iken başlamıştır. İlk öykü ve yazıları Özgür İnsan dergisinde **Aygen Berel** adıyla yayımlanır. İlk romanı **Kaçış**'i 1977'de yayımlar. **Kaçış** romanında 27 Mayıs 1960 darbesi öncesindeki çalkantılı ortamı küçük burjuva aydınlar açısından ele alıp işlemiştir.
- 1985'te **Bir Göçmen Kuştı O** adlı romanıyla ödül kazanan yazar, bu eserinde Kafkasya göçmeni bir ailenin Osmanlı'nın son dönemiyle Milli Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yılları arasında geçen çok yönlü maceralarını anlatır.
- Ayla Kutlu, **Bir Göçmen Kuştı O** romanının devamı niteliğindeki **Emir Bey'in Kızları** romanını 1999 yılında yayımlamıştır.
- Romanlarında orta sınıf insanların özellikle kadınların sorunlarını ve iç dünyalarını anlatmayı benimser. **Örneğin Tutsaklar** romanında bir grup siyasi tutuklu gencin geçmişte aileleriyle olan ilişkilerini ele alırken **Hoşçakal Umut** romanında sol hareketin muhasebesini yapmıştır.
- Ayla Kutlu, 1990'larda çocuk kitaplarına yönelmiştir ve yirmiyeye yakın çocuk kitabı yazmıştır. Aynı dönemde kadın sorunlarına eğilen yapıtlar da vermiştir. Kadın sorunlarını açıkça ortaya koyan yapıtlarından **Kadın Destanı** adlı manzumesini klasik destan yapısı ve koşuk biçiminde yazar.

ESERLERİ

- Hikâye:** Hüsnüyusuf Güzellemesi, Sen de Gitme Triyandafilis, Mekruh Kadınlar Mezarlığı, Zehir Zıkkım Hikâyeler
- Roman:** Ateş Üstünde Yürümek, **Kaçış**, Islak Güneş, Hoşça kal Umut, Tutsaklar, Cadı Ağacı, **Bir Göçmen Kuştı O**, Heybeli'de Yaz Sonu, Kadın Destanı, Emir Bey'in Kızları
- Çocuk kitapları:** Başı Kuştı Çocuk Merhaba Sevgi, Yıldız Yavrusu, Küçük Mavi Tren, Kendini Köpek Sanan Ayakkabılar, Harika İnkizler.

AYŞE KULİN (1941 —)

- Öykülerden oluşan ilk kitabı **Güneşe Dön Yüzünü** 1984 yılında yayımlandı. Bu kitaptaki **Gülizar** adlı öykü, **Kırık Bebek** adıyla senaryolaştırmış ve bu filmi 1986'da Kültür Bakanlığı Ödülü'nü kazanmıştır.
- 1986'da sahne yapımcılığını ve sanat yönetmenliğini üstlendiği Ayaşlı ve Kiracıları adlı dizideki çalışmasıyla Tiyatro Yazarları Derneği'nin En İyi Sanat Yönetmeni Ödülü'nü kazanmıştır.
- 1997'de yayınlanan **Adı Aylin** adlı biyografik romanı ile İstanbul İletişim Fakültesi tarafından yılın yazarı seçilmiştir.
- 1996 yılında Münir Nureddin Selçuk'un yaşam öyküsünün anlatıldığı **Bir Tatlı Huzur** adlı kitabını yayımlar Aynı yıl **Foto Sabah Resimleri** adlı öyküsü **Haldun Taner** Öykü Ödülü'nü, bir yıl sonra aynı adı taşıyan kitabı **Sait Faik** Hikâye Armağanı'nı kazanır.
- 1998 yılında **Geniş Zamanlar** adlı öykü kitabı, 1999'da İletişim Fakültesi tarafından yılın romanı seçilmiş olan **Sevdalinka** ve 2000'de yine bir biyografik roman **Füreyâ** yayınlanmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

- 2001 yılında yayınlanan **Köprü** isimli romanı ile Doğu illerimizde yaşanan dramın kökenleri ve Cumhuriyet tarihi içindeki nedenlerini işlemiştir.
- Köprü** romanı Erzincan dolaylarında, Fırat Nehri üzerine inşa edilen bir köprünün, bu köprüyü yaptırabilmek için çırpınan bir bürokratin ve yöre halkının hikâyesidir.
- SevdaLinka** adlı romanını Osmanlı öncesinde dini nedenlerle Haçlı Orduları tarafından, Birinci ve İkinci dünya Savaşları sonrasında ve 1992 Savaşı'nda ise Sırp ve Hırvatlar tarafından sürekli soykırıma tabi tutulan ama asla yok edilemeyen Boşnak halkının acılarını, Türk halkına biraz olsun tanıtabilmek amacıyla yazılmıştır.
- Veda** romanı, 1920'lerin başında, itilaf devletlerinin işgali altındaki İstanbul'da Osmanlı Devleti'nin son maliye nazırlarından Ahmet Reşat Paşa'nın konağında yaşananları anlatır.
- Geniş Zamanlar**, varlıklı bir evde yaşayan insanların birbirleriyle olan ilişkilerinin sosyal farklılıklar nedeniyle nasıl çözüldüğünü anlatıyor.
- Ayşe Kulin 2002'de yayınlanan **Nefes Nefese** adlı romanı ile İkinci Dünya Savaşı sırasında yüzlerce Yahudi'yi soykırımda kurtaran Türk diplomatlarının kahramanlıklarını bir aşk öyküsü ile birlikte işlemiştir.
- Adı Aylin**, kökleri Giritli Mustafa Naili Paşa'ya kadar uzanan bir ailenin kızı olan Aylin Devrimel'in prenseslikten ABD ordusundaki albaylık görevine uzanan fırtınalı hayatını konu alır. Fürey'a'da, ilk kadın seramik sanatçısı Fürey'a'nın macera dolu renkli ve zengin hayatını ele alıp işlemiştir.
- Ailesinin 1900'lü yılların başından günümüze gelen çizgisi dışında biyografi roman türünün son örneğini Türkan Saylan'ın hayatını konu alan **Türkan** adlı romanıyla verir.
- Gizli Anların Yolcusu**, yazarın 2011 yılında yayınlanan eşcinsellik temalı, insan hayatında yaşanan dramatik olayların yansımaları konu edinen psikolojik romanıdır.

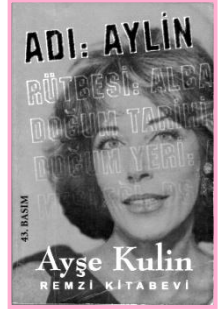
- Ayşe Kulin, büyükbabasından başlayarak ailesinin macerasını dört romanda toplar. Bunlar Veda Esir Şehirde Bir Konak, Umut (Hayat Akan Bir Sudur), Hayat - Dürbünümde Kırk Sene, Hüzün - Dürbünümde Kırk Sene adlı romanlarıdır.

ESERLERİ

- Öykü:** Güneşe Dön Yüzünü, Geniş Zamanlar, Foto Sabah Resimleri, Bir Varmış Bir Yokmuş
- Roman:** Adı: Aylin, Sevdalinka, Fürey'a, Köprü, Umut, Nefes Nefese, Gece Sesleri, Bir Gün, Veda, Hayal, Dönüş, Handan, Gizli Anların Yolcusu, Türkan, Bora'nın Kitabı,
- Deneme - Araştırma - Biyografi:** İçimde Kızıl Bir Gül Gibi (deneme), Babama (otobiyografi), Kardelenler (araştırma), Bir Tatlı Huzur (biyografi)

ADI AYLİN - AYŞE KULİN

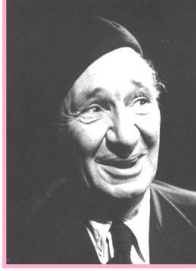
Aylin, 1938'in Ağustos ayında doğduğunda kardeşi **Nilüfer** ilkokula başlamıştır. Aylin'in doğumundan birkaç ay önce ailesi Ankara'da bir apartman dairesine taşınır. Nilüfer evlenerek Londra'ya yerleşir. Aylin ise Amerikan kız kolejinde eğitimine devam eder ve 1958'de mezun olur. Aylin annesini kaybettikten sonra eğitimini yarım bırakır. Fakat yarım kalan eğitimine devam etmek üzere Paris'e gider.

Aylin önce Libyalı bir prensle evlenerek prenses olur, bu evliliği uzun sürmez. Sonra İsviçreli **Jean Pieer**'le evlenir. Bu arada tıp eğitimini alır ve ünlü bir psikiyatri olur. Daha sonra **Mişel** adlı Musevi bir psikologla ve **Joe** isimli bir Amerikalıyla evlenir. Aylin Amerikan ordusuna girerek burada Albaylığa kadar yükselir. 19 Ocak 1995 Perşembe günü Virginia'da kendi arabasıyla geçirmiş olduğu bir kaza sonucu hayatını kaybeder.

BEKİR SITKI KUNT (1905 – 1959)

- 1905'te Antakya'da doğmuştur. Eserlerinde Gökkaya imzasını da kullanmıştır. Hikâye yazarıdır. İlk hikâyelerinde Anadolu insanının yaşamını toplumcu gerçekçi ve hicivci bir yöntemle ele almıştır. 1959 yılında ise hayatını kaybetmiştir.
- Halktan küçük insanların sorunlarını; bunlara neden olan haksızlıkları; eleştiri ve yergiye de yer vererek dile getirmeye çalışmış bir yazardır.
- Hikâyelerinde daha çok kişilerin betimlemeleriyle ruhsal çözümlemelerine başvurmuştur.
- Memleket Hikâyelerini içine alan 1930–35 evresinde Sabahattin Ali ile F. Celâlettin'in etkisinde kaldığı söylenebilir. İstanbul dışından konuları işlediği zaman S. Ali'nin mahalleleri, kahveleri, adliye koridorları, emeklisi, halktan kişileriyle büyük kentten insan manzaraları getirmeye çalıştığı zaman F. Celâlettin'in yapı ve anlatım özelliklerini benimser.
- Sağlam tekniği, temiz dili, ayrıntılara verdiği önemle Cumhuriyet Dönemi hikâyeciliğinde önemli yer edinmiştir.
- Hikâye** kitapları arasında **Memleket Hikâyeleri**, Talkınla Salkım, Herkes Kendi Hayatını Yaşar, Yataklı Vagon Yolcusu, Ayrı Dünya, Yeni Hikâyeler adlı eserleri bulunmaktadır.

DUYGU ASENA (1946 – 2006)

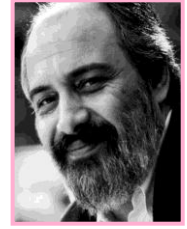
- "Şirin" takma adıyla da yazmıştır. İlk yazısı 1972' de Hürriyet'in Kelebek ekinde çıktı. Romanlarında kadın sorunlarına feminist bir kadının bakış açısıyla bakar.
- İlk kitabı **Kadının Adı Yok** ile ünlenmiştir. 1988'de roman müstehcen bulunarak yasaklanmış, iki yıl süren dava sonunda yayımına izin verilmiştir.

- Paramparça**'da kadın gözüyle erkek dünyasını ele almıştır. Feminist kimliğiyle öne çıkmıştır.
- Duygu Asena'nın başlıca eserleri arasında ise Paramparça, **Aşk Gidiyorum Demez**, Aslında Özgürsün, Aynada Aşk Vardı, Değişen Bir Şey Yok, Kahramanlar Hep Erkek, **Aslında Aşk da Yok, Kadının Adı Yok** adlı yapıtları bulunur.

ENİS BATUR (1952)

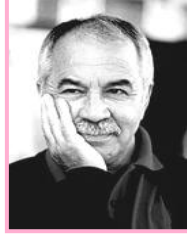
- 1952'de Eskişehir'de doğmuştur. Şiirleriyle Cemal Süreya, Altın Portakal, Sibilla Aleramo, Necatigil ödüllerini, denemele-riyle TDK ödülünü kazanmıştır
- Şiir** türünde Papirüs, Mürekkep, Tüy, Tuğralar, Perişey, Kanat Hareketleri, Darp ve Mesel adlı eserleri bulunur.
- Diğer şiir kitapları arasında Nil, İblise Göre İncil Kandil, Sarnıç, Koma Provaları, Sütte Ne Çok Kan, Opera, Abdal Düşü bulunur.
- Denemeleri** arasında Şiir ve İdeoloji, Yazının Ucu, Seyrüsefer Defteri, Aciz Çağ, Smokinli Berduş, Patates vb. bulunur.

ERENDİZ ATASU (1947)

- 1947'de Ankara'da dünyaya geldi. Öykü, roman, deneme alanında eser vermiş feminist bir yazar.
- 1991'de ilk romanı Dağın Öteki Yüzü yayımlandı. Bu eserle Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı.
- Dün ve Ferda** romanı 1960'lı yıllardan başlayarak 2000'li yıllara gelen sol hareketi bir kadının gözünden anlatır.
- Başlıca eserleri arasında Kadınlar da Vardır, Dağın Öteki Yüzü, Taş Üstüne Gül Oyması, Hayatın En Mutlu An, Dullara Yas Yakışır İncir, Ağacının Ölümü, Benim Yazarlarım, Lanetliler vb. bulunur.

ERDAL ÖZ (1935 – 2006)

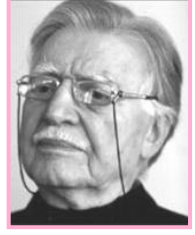

- 1935'te Sivas'ta doğmuştur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Türk Dil Kurumu Yayın Kolunda görev almıştır. Günümüzün önemli yazarlarından olan Can Yayınlarının da kurucusudur.
- Eserlerinde toplum yaşamının bireylerin iç dünyasına etkilerini duygusal bir üslupla yansıtmıştır. 1970 sonrasında toplumsal gerçekçi çizgiye yönelmiştir. 12 Mart döneminde hukuk dışı uygulamalarla karşılaşan tutukluların yaşamlarından yalın kesitler vermiştir.
- Baskı karşısında bireylerin yalnızlığını, direncini, umudunu etkin bir duyarlılıkla işlemiştir.
- Kanayan**, 1973 yılında yayınlanan bir öykü kitabıdır. Toplumcu gerçekçi bir çizgide yazılmış olan bu öyküler 1968 kuşağını, 12 Mart 1971 Muhtırası sonrası tutuklamaları ve bu sürecin kişiler üzerindeki psikolojisini ele almaktadır.
- Belgesel-anı kitabı olan **Deniz Gezmiş Anlatıyor**'u daha sonra romanlaştırarak **Gülünün Solduğu Akşam** adıyla yayımlamıştır.
- Yaralısın** ile 1975 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, **Sular Ne Güzelse** ile 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, **Cam Kırıkları** ile 2001 Sedat Simavi Ödülü'nü almıştır.
- Yaralısın, Erdal Öz'ün ikinci romanıdır. 12 Mart 1971 kargaşasını izleyen dönemde İş başındakilerin uyguladığı insanlık dışı tutuklama, işkence, hapis gibi olaylara konu olan kişilerin çektiği acıları işlemiştir. Romanda yalnızca okuduğu kitaplar yüzünden tutuklanan bir gencin tutukluluk günleri ve cezaevinin durumu sergilenir.

ESERLERİ

- Roman:** Odalarda, Yaralısın, Deniz Gezmiş Anlatıyor, Gülünün Solduğu Akşam (anı-roman)
- Hikâye:** Havada Kar Sesi Var, Yorgunlar, Sular Ne Güzelse, Cam Kırıkları, Kanayan

ERHAN BENER (1926 – 2007)

- Vüs'at O. Bener'in kardeşidir. Her kademedede çalışarak yüksek bürokratlığa yükselmiştir. Edebiyata şiirle başlamış, daha sonra roman ve hikâye türlerinde karar kılmıştır.
- Bireyin iç dünyasına yönelerek varoluşçu bir anlayışla insanın durumu, nesnelerle ilişkilerini ve kendileriyle hesaplaşmalarını ele almıştır. Eserlerinde psikolojik öğeleri ön planda tutmuştur.
- Küçük burjuva dünyasındaki insanların sıkıntılarını, ümitsizliklerini, cinsel bunalımlarını ve yalnızlıklarını anlatırken belirli bir tarihsel dönemin gerçekliğini vermiştir.
- Yalnızlar** romanında ustalıkla psikolojik saptamalara yer vermiştir. **Baharla Gelen** romanında modern anlatım tekniklerini ustaca kullanmış, **Oyuncu** romanıyla üstkurmacayla edebiyatımıza klasik bir örnek kazandırmıştır.
- "Böcek, Sisli Yaz, Ölü Bir Deniz ve Yalnızlar" romanları sinemaya aktarılmıştır. Bunlardan Böcek filmi, 1997'de Altın Portakal Ödülü'ne layık görülmüştür.

ESERLERİ

- Roman:** Acemiler, Yalnızlar, Loş Ayna, Ara Kapı, Baharla gelen, Elifin Öyküsü, Oyuncu, Böcek, Ölü Bir Deniz, Sisli Yaz, Ortadakiler, Tekilleşme, Bir Büyük Bürokratin Romanı, Anafor, Hınzır Kız, Dönüşler, Köleler ve Tutkular, Işığın Gölgesi, İlişkiler, Sıradışı Bir Kadının Otobiyografisi, Macellos Da Vinci / Çıldırtan Yağmurlar, E Dostlar
- Hikâye:** Aşk-ı Muhabbet Sevda, Gece Gelen Ölüm, Günbatımı Öyküleri, Yaralı Aşklar, Bir Demek Mimoza, Aşk Nereye Kadar, Yaşama Bir Düş, Türküsünü Arayan Adam
- Oyun:** Çıldırtan Yağmurlar, Hızır Doktor, Bürokratlar, Şahmeran

ERCÜMENT EKREM TALU (1888 – 1956)

- Tanzimat Dönemi'nin ünlü şairi Recaizade Mahmut Ekrem'in oğludur. Roman ve hikâye türlerinde eserler vermiştir, edebiyatımızda mizah yazarı olarak ün kazanmış ve romanlarında da mizaha geniş ölçüde yer vermiştir.
- Ercüment Ekrem, özellikle romanlarında **Ahmet Rasim** ve **Hüseyin Rahmi** tarzı anlatımı benimsemiş ve bu iki şahsiyetin üslûbunu şahsında daha yeni çizgilerle birleştirmeyi başarmıştır.
- Eserlerinde savaş günlerinin cephe gerisini, fakir semtleri, karaborsaları ve kişileri doğruluktan sapmaya iten çevre şartlarını eleştirel bir tavırla ele alıp işlemiştir.
- **Sabir Efendi'nin Gelini** romanında Türkiye'ye girmeye başlayan Batı gelenekleri ile yerli geleneğin çarpışması ve bunun aile ve toplum üzerindeki etkilerini ele almıştır.
- Yazarın **Gün Batarken**, **Kan ve İman** adlı eserlerinin dışında, yanlış batılaşmayı ele aldığı **Sabir Efendi'nin Gelini**, **Kopuk Kodaman**, **Asriler** adlı eserleri Hüseyin Rahmi çizgisindedir.
- Hikâyelerini genellikle mizahi bir hava içinde yazmış, konularını da daha çok toplumun kibar tabakasının hayatından almış ve o tabakanın insanlarını eğlendirmek için yazmıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Roman:** Gün Batarken, Sabir Efendinin Gelini, Papeloğlu, Kopuk, Kan ve İman, Kodaman Mevheadi ile Devr-i Âlem, Meşhedî Arslan Paşa Kundakçı, Asriler, Gemi Arslanı, Beyaz Şemsiyeli
- 📖 **Öykü:** Teravihten Sahura, Kız Ali, Güldüren Kitap, Sevgiliye Masallar, Gün Doğmayınca, Evliya-ı Cedit, Dünden Hâtralar, Meşhedî'nin Hikâyeleri

F.CELALLETTİN (1895 – 1975)

- İstanbul Tıp Fakültesi'ni bitirmiştir. Fakat hekimliğinden çok, genç yaşta yazmaya başladığı öyküleriyle tanındı. Hikâyelerinde F. Celalettin takma adını kullanan yazarın gerçek adı Fahri Celal Göktulga'dır. Asıl mesleği doktordur.
- **Ömer Seyfettin** geleneğini sürdüren yazar, küçük hikâyeciliği meslek edinmiştir.
- Gözleme önem veren, hikâyelerinin konularını ve kişilerini hayattan seçen **realist bir yazardır**.
- Hikâyelerinin en önemli özelliği, kenar mahalle insanların yaşayışını, eski düşünleri, gelenek ve görenekleri, eski devirlerdeki çapkınlıkları, gizli aşkları anlatmasıdır.
- Maupassant tarzı hikâye geleneğini benimseyen F. Celalettin, hikâyeciliğimizde **mizah** havası estiren en başarılı öykücülerimizden biri olmuştur.

ESERLERİ

- 📖 Talak-ı Selase, Kına Gecesi, Elde Bir Mustafa Efendi, Salgın, Avur Zavur Kahvesi, Rüzgâr, Bütün Hikâyeler, Çanakkale'deki Keloğlan

FATMA KARABIYIK BARBAROSOĞLU

- 1962'de Afyon'da doğmuştur. 1990'lardan beri Türk Edebiyatı ve Dergâh dergilerinde hikâye, deneme ve eleştiriler yayımlıyor. Genç yazar, hikâyelerini Acı Deniz ve Senin Hikâyen'de toplamıştır.
- **Gün Akşamsızdır** adlı hikâye kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 2000 yılının en iyi hikâyecisi seçilmiştir.
- Rüzgâr Avı, Sözüm Söz, Cumhuriyetin Dindar Kadınları, Son On Beş Dakika, Fatma Aliye Uzak Ülke, Medya Senfoni, Şov ve Mahrem, İki Kişilik Rüya, Hiçbir yer, Bahçeler Sokaklar adlı eserleri bulunur.

İSKENDER PALA (1958)

- İslami gelenekçi söylemi benimsemiştir. Akademisyenlik ve yazarlığı bir arada yürüten yazar, Divan edebiyatının halk arasında sevilmesi ve anlaşılması için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazmıştır. **Divan şiirini sevdiren adam** olarak tanınır.
- Romanlarında tarih, post-modernizm, bilimkurgu öğelerinden yararlanmıştır.
- Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk** romanında Fuzuli'yi, **Şah ve Sultan** romanında Yavuz Sultan ve Şah İsmail'in mücadelesini, **Od** romanında Yunus Emre'yi anlatır.
- Efsane** romanında Barbaros Hayreddin Paşa'yı ele almıştır. Hayrettin Paşayı **Mihmandar** romanında ise Ebu Eyüp El Ensari'yi anlatmıştır.

ESERLERİ

- Roman:** Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk, Katre-i Matem, Şah ve Sultan, Od, Efsane: Bir Barbaros Romanı, Mihmandar
- Deneme-Araştırma:** Müstesna Güzeller, Tavan Arası, Düşte Kalan, Efsane Güzeller, Divane Güzeller, Gözgülü, Mir'at, Aşkname, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Şairlerin Dilinden, Aşina Güzeller, Dört Güzeller, Kahve Molası...

NECATİ CUMALİ (1921-2001)

- 1921'de Yunanistan'ın Florina kasabasında doğmuştur, Ankara hukuk fakültesini bitirmiş, Milli Eğitim Bakanlığı yayımlar dairesinde çalışmış, İzmir'de avukatlık yapmış, yurt dışında bulunmuştur, 2001'de hayatını kaybetmiştir.

- Edebi hayatına sevgi, özlem, yaşama sevinci gibi bireysel konuları işleyen şiirlerle başlamış daha sonra düzyazıya yönelmiştir. Şiir, hikâye, roman ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir.
- Öykü ve romanlarında Anadolu ve özellikle Ege yöresindeki köy ve kasaba insanların sorunlarını, ayrılık, özlem, acı, kız kaçırma gibi konuları ve gündelik yaşamı ele almıştır.
- Yazdığı hikâyelerle birçok ödül kazanmıştır. **Değişik Gözle** adlı hikâye ile Sait Faik Hikâye ödülünü; **Yağmurlu Deniz** ile de TDK ödülünü almıştır.
- Zeliş** adlı romanında bir köylü kızının Cemal adlı bir delikanlıya duyduğu aşk ve onları ayırmaya çalışan insanlarla geçen olaylar anlatılmaktadır.
- Tütün Zamanı** adlı romanında Urla yöresindeki insanların yaşayışlarını, çatışmalarını, köy insanının doğa ile savaşını ele almış olan Cumali'nin ayrıca **Acı Tütün**, **Susuz Yaz**, **Dila Hanım** adlı romanları da bulunur.
- Viran Dağlar**, aynı zamanda yazarın akrabası da olan, Zülfikar Bey'in hayatını anlatmaktadır. Yazar ana kahramanın hayatı üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecini ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesi sonrasında Balkanlarda yaşanan karışıklıklara değinmektedir.
- Nalınlar** adlı eserinde Ege Bölgesi kırsal kesiminde yaşanan kız kaçırma olayını anlatmıştır. Eser, iki perdelik bir komedidir. **Susuz Yaz**'da tarlasından su çıkan iki kardeşten birinin cinayet işlemesi, diğerinin hapse girmesi ele alınmıştır.
- Sanatçının süsten uzak, yapmacıksız, iç ve dış gözlemi başarıyla yansıtan bir anlatımı vardır.
- Cumhuriyet devri Türk edebiyatının tanınmış kişilerinden olan Cumali, Yaşar Kemal'in ifadesiyle **Yaşlanmaz Şair Çocuk** olarak anılır.

ESERLERİ

- **Şiir:** Kızılçulu Yolu, Harbe Gidenin Şarkıları, Mayıs Ayı Notları, Gazel Aydınlık, Yağmurlu Deniz, Başaklar Gebe, İmbatla Gelen, Güneş Çizgisi, Ceylan Ağıdı, Kısmeti Kapalı Gençlik, Tufandan Önce
- **Öykü:** Yalnız Kadın, Değişik Gözle, Susuz Yaz, Ay Büyürken Uyuyamam, Kente İnen Kaplanlar, Aylı Bıçak, Makedonya, Yakup'un Koyunları
- **Roman:** Tütün Zamanı, Acı Tütün, Susuz Yaz, Dila Hanım, Yağmurlar ve Topraklar, Aşk da Gezer, Üç Minik Serçem, Viran Dağlar
- **Oyun:** Boş Beşik, Ezik Otlar, Derya Gülü, Nalınlar, Mine, Yaralı Geyik, Vur Emri, Bakanı Bekliyoruz, Kaynana Cigeri, Tehlikeli Güvercin, Masallar, Gömü, Aşk Duvarı, Kristof Klomb'un Yumurtası

MEHMET EROĞLU (1948)

- 1948 günü İzmir'de dünyaya geldi. İlk romanı İssızlığın Ortasında 1976 yılında tamamlandı ve 1979'da Milliyet Roman Ödülü'nü kazandı **İssızlığın Ortasında** yazar Mehmet Eroğlu'nun ilk romanıdır. Yazar romanı 1974-1976 yılları arasında kaleme almıştır.
- **İssızlığın Ortasında**, Ayhan adlı roman kahramanın etrafında gelişen olaylar yoluyla Türkiye'nin 12 Mart dönemi ve savaş, cinsellik, kahramanlık, pişmanlık gibi kavramlar sorgulanmaktadır.
- **Geç Kalmış Ölü**, yazar Mehmet Eroğlu'nun ikinci romanıdır. Yazarın ilk romanı olan İssızlığın Ortasında adlı kitabı bütünler nitelikte bir eserdir. İlk romanının da kahramanı devrimci genç Ayhan'ın, 12 Mart döneminde ortadan kaybolan arkadaşı Zafer'i dört yıl sonra arayışı; bu arayışın kafasında soyut bir mücadeleye, kendini sorgulamaya, geleceğini şekillendirme çabasına dönüşmesi anlatılmaktadır.
- Yarım Kalan Yürüyüş, Adını Unutan Adam, Yürek Sürgünü, Zamanın Manzarası, Kusma Kulübü, Düş Kırınları diğer eserleridir.

NAHİT SIRRI ÖRİK (1894-1960)

- Hikâye ve romanlarında yaşadığı dönemden çok çocukluk yıllarının, geçmişin hayatını yansıtmıştır. Aynı şekilde geçmiş dönemin siyasi hayatını işleyen romanlar da yazmıştır.
- **Kıskanmak**, Nahit Sırrı Örik'in ilk kez 1946 yılında basılan ilk romanıdır. Eser, başkarakter Seniha'nın duyduğu kıskançlığı ve kendisini çirkin algılamasını konu alır.
- Sanatçının roman türünde **Sultan Hamit Düşerken**, Tersine Giden Yol, Kıskanmak, Yıldız Olmak Kolay Mı? adlı eserleri bulunur.
- **Hikâye** türünde Eve Düşen Yıldırım, Kırmızı ve Siyah, Sanatkârlar, Eski Resimler; **oyun** türünde ise Muharrir, Alın Yazısı, Sönmeyen Ateş adlı eserleri bulunmaktadır.

OYA BAYDAR (1940 --)

- 1940 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Sosyolog ve siyasetçi olan yazar roman ve hikâye türlerinde eserler kaleme almıştır. Yine diğer türlerde de ürünler meydana getirmiştir.
- İlk romanı **Kedi Mektupları**'nda (1993) kediler aracılığıyla toplumun baskıcı tutumunu gözler önüne sermeye çalışır. Bir yandan da 68 kuşağının iç hesaplaşmalarını anlatır.
- **Hiçbir Yere Dönüş** (1998), Berlin duvarının yıkılmasından sonra toplumcu düşünceye mensup insanların yaşadığı hayal kırıklığı konu alır.
- **Sıcak Külleri Kaldı** (2001) romanı, 1960 sonrası Türkiye'nin siyasal ve sosyal hayatı, kurgu çevresinde gözden geçirilir. Son romanı **Erguvan Kapısı** (2004) ise Sıcak Külleri Kaldı romanının devamı niteliğindedir.

SEVGİ SOYSAL (1936 – 1976)

- 1936'da İstanbul'da doğmuştur. 1976'da İstanbul'da yaşamını yitirmiştir. Ankara Kız Lisesi'nden mezun olmuştur. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nde okumuştur.
- İlk dönem eserlerinde bireyin ruhsal durumlarını işlemiştir. 1965–1969 arasında özellikle yayınlanan öyküleriyle yeni bir tarza yönelmiştir.
- Kadın-erkek ilişkilerini, kadın sorununu, ağırlıklı olarak da 1960 sonrasında yaşanan sosyal ve siyasal olayları ele almıştır.
- Gerçekçi toplumcu öykü ve romanlar yazmıştır. Öykü ve romanlarının yanı sıra röportajlar, çeviriler yapmıştır. Yeni Ortam ve Politika gazetelerinde günlük köşe yazıları yazmıştır.
- Yürümek** romanı ile 1970'te TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülünü, **Yenişehir'de Bir Öğle Vakti** romanı ile de 1974'te Orhan Kemal Roman Armağanını kazanmıştır.

ESERLERİ

- Roman:** Yürümek, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Şafak, Hoş Geldin Ölüm
- Öykü:** Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Barış Adlı Çocuk
- Anı:** Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu
- Deneme:** Bakmak

ŞEVKET SÜREYYA AYDEMİR (1897 – 1976)

- Kadro** dergisinin kurucularından ve **Kadro** Hareketi'nin önderlerindendir. Türk tarihinde önemli rol oynayan kişilikleri inceleyen eserleri ile ünlenmiştir. Atatürk ve İnönü dönemlerini incelediği üçer ciltlik Tek Adam ve İkinci Adam adlı kitapları en ünlü eserleri arasında bulunmaktadır.

- Kendi yaşamını anlattığı **Suyu Arayan Adam**, **Toprak Uyanırsa** adlı romanı ise tanınan diğer bir eseridir. Bu romanında; bir aydın eşliğinde kalan köyün hikâyesini anlatmıştır.

ESERLERİ

- Tek Adam** (Mustafa Kemal'in Hayatı) (biyografi)
- İkinci Adam** (İsmet İnönü) (biyografi)
- Suyu Arayan Adam** (roman)
- Toprak Uyanırsa** (roman)
- Menderes'in Dramı?** (biyografi)
- İnkılâp ve Kadro** (makale)

ZEYYAT SELİMOĞLU

- Öykülerinde Karadenizli denizcilerin sorunlarını anlatmıştır. Psikolojik çözümlemelere yer vermiştir

ESERLERİ

- Hikâye:** Kavganın Sonu ve Başı, Direğin Tepe- sinde Bir Adam, Kışüstünde Toplantı, Koca Denizde İki Nokta, Karaya Vurdu Deniz, Deprem, Soyunanlar, Çiçekli Dağ Sokağı Gemi Adamları, Bir Şarkı Gibiydi, Aramızdaydı O Gün, Denizlerin İstanbul, Derin Dondurucu İçin Öykü, Bahar Yorgunluğu
- Roman:** Tutkunun Köşeleri

TEZER ÖZLÜ (1943 - 1986)

- Tezer Özlü, Yazar Demir Özlü'nün kardeşidir. Eserleri otobi-yografik nitelikler taşır. Eserle- rinde varoluşçuluğun izleri vardır. Modernizme bağlı kala- rak eserlerini yazmıştır
- Almanca yazdığı ve bir ödül kazanan eserinin Türkçesi **Bir İntiharın İzinde** olan "Auf dem Spuren eines Selbsmords" adlı romanı, **Yaşamın Ucuna Yolculuk** adıyla Türkçeye çevrilmiştir.
- Çocukluğundan başlayarak yaşadıklarını ve klini- kte kaldığı dönemleri **Çocukluğun Soğuk Ge- celeri** kitabında dile getirmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ ROMAN ÖDÜLLERİ

CHP Roman Mükâfatı (1942)

1. Halide Edip Adıvar: Sinekli Bakkal
2. Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Yaban
3. Abdülhak Şinasi Hisar: Fahim Bey ve Biz

Varlık Dergisi Roman Armağanı

1955: Yaşar Kemal: İnce Memed

Türk Dil Kurumu Roman Ödülü

- 1956: Orhan Hançerlioğlu (Ali)
- 1957: Oktay Akbal (Suçumuz İnsan Olmak)
- 1962: Nezihe Meriç: (Korsan Çıkmazı)
- 1967: Kemal Bilbaşar: (Cemo)
- 1968: Kemal Tahir (Devlet Ana)
- 1971: Fakir Baykurt (Tırpan)
- 1973: Abbas Sayar (Çelo)
- 1974: Mehmet Şeyda (İçedönük ve Atak)
- 1975: Füzûzan (47'liler)
- 1976: Dursun Akçam (Kanlıdere'nin Kurtları)
- 1977: Selim İleri (Her Gece Bodrum)
- 1978: Necati Tosuner (Sancı... Sancı...)
- 1979: Güven Turan (Dalyan)
- 1980: İrfan Yalçın (Ölümün Ağzı)

Yunus Nadi Armağanı Yarışması

- 1957–1958
 1. Fakir Baykurt (Yılanların Öcü)
 2. Yusuf Atılgan (Aylak Adam)
 3. Mehmet Şeyda (Ne Ekersen)
- 1967–1968: Kemal Tahir (Yorgun Savaşçı)
- 1974–1975: Attila İlhan (Sırtlan Payı)
- 1978–1979: İsmail Uyaroğlu (Bir Liranın İki Günü)
- 1990: Yılmaz Karakoyunlu (Salkım Hanım'ın Taneleri)
- 1991: İnci Aral (Ölü Erkek Kuşlar)
- 1993: Hasan Ali Toptaş (Gölgesizler)
- 1998: Ahmet Altan (Kılıç Yarası Gibi)
- 1999: Mario Levi (İstanbul Bir Masaldı)
- 2003: Tahsin Yücel (Yalan)
- 2005: Yiğit Okur (Deniz Taşları)

Orhan Kemal Roman Armağanı

- 1972: Yılmaz Güney (Boynu Bükük Öldüler)
- 1973: Çetin Altan (Büyük Gözaltı)
- 1974: Sevgi Soysal (Yenişehir'de Bir Öğle Vakti)
- 1975: Erdal Öz (Yaralısın)
- 1976: Vedat Türkali (Bir Gün Tek Başına)
- 1977: Hasan İzzettin Dinamo (Kutsal Barış)
- 1978: Fakir Baykurt (Kara Ahmet Destanı)
- 1979: Mehmet Başaran (Memetçik Memet)
- 1980: Adalet Ağaoğlu (Bir Düşün Gecesi)
- 1981: Verilmedi
- 1982: Rifat İlgaz (Yıldız Karayel)
- 1983: Orhan Pamuk (Cevdet Bey ve Oğulları)
- 1984: Tarık Dursun K. (Kurşun Ata Ata Biter)
- 1985: Mehmet Eroğlu (İssızlığın Ortasında)
- 1986: Yaşar Kemal (Kale Kapısı)
- 1987: Şemsettin Ünlü (Yukarı Şehir)
- 1988: Ahmet Yurdakul (Kahramanlar Ölmeli)
- 1989: Samim Kocagöz (Eski Toprak)
- 1990: Demir Özlü (Bir Yaz Mevsimi Romansı)
- 1991: Peride Celâl (Kurtlar)
- 1992: Talip Apaydın (Köylüler)
- 1993: Tahsin Yücel (Peygamberin Son Beş Günü)
- 1994: Faik Baysal (Sarduvan)
- 1995: Necati Cumalı (Viran Dağlar)
- 1996: Erendiz Atasü (Dağın Öteki Yüzü)
- 1997: Yıldırım Keskin (Ölümü Bekleyen Kent)
- 1998: Kemal Bekir Manav (Hücre 1952)
- 1999: Ahmet Karcılılar (Yağmur Hüzünü)
- 2000: Oktay Akbal (Bütün romanları)
- 2001: Oya Baydar (Sıcak Külleri Kaldı)
- 2002: Selim İleri (Bu Yaz Ayrılığın İlk Yazı Olacak)
- 2003: Erhan Bener (İlişkiler)
- 2004: İnci Aral (Mor)
- 2005: Adnan Binyazar (Ölümün Gölgesi Yok)
- 2006: Hasan Ali Toptaş (Uykuların Doğusu)
- 2007: Hıfzı Topuz (Başın Öne Eğilmesin)
- 2008: A Devocioğlu (Ağlayan Dağ Susan Nehir)
- 2009: Zülfü Livaneli (Son Ada)
- 2010: Hidayet Karakuş (Şeytan Minareleri)
- 2011: Kamuran Şipal (Sırrımsın Sırdaşımsın)
- 2012: Yiğit Bener (Heyulanın Dönüşü)

📖 Madaralı Roman Ödülü

- 1974: Yaşar Kemal (Demirciler Çarşısı Cinayeti)
- 1975: Abbas Sayar (Can Şenliği)
- 1976: Talip Apaydın (Tütün Yorgunu)
- 1977: Ömer Polat (Dilan)
- 1978: Aziz Nesin (Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz)
- 1979: Aysel Özakin (Alnında Mavi Kuşlar)
- 1980: Adalet Ağaoğlu (Bir Düşün Gecesi)
- 1981: Oktay Rıfat (Danaburnu)
- 1982: Rıfat Ilgaz (Yıldız Karayel)
- 1983: Sulhi Dölek (Kıracı)
- 1984: Orhan Pamuk (Sessiz Ev)
- 1985: Mehmet Eroğlu (İssızlığın Ortasında)
- 1986: Ayla Kutlu (Bir Göçmen Kuştı O)
- 1987: Ödül verilmedi 1988: Öner Yağcı (Turnalar)
- 1989: Şemsettin Ünlü (Toprak Kurşun Geçirmez)

📖 Milliyet Yayınları Roman Yarışması

- 1975
 1. Vedat Türkali (Bir Gün Tek başına)
 2. İrfan Yalçın (Pansiyon Huzur)
 3. Sulhi Dölek (Korugan)
- 1976
 1. Levent Ağıralı (Göçük)
 2. Zeki Niksarlı (Türkoğlu Cıbrır ile Acemoğlu Gaffar)
 3. Güney Dal (Memeleri Büyüyen İşçi)
- 1977: Mustafa Yeşilova (Kopo)

📖 Peyami Safa Roman Yarışması

- 1975
 1. Bahaeddin Özkıışı (Sokakta)
 2. Hasan Kayıhan (Yoklar)
 3. Yılmaz Gürbüz (Balkan Acısı)
- 1976
 1. Birincilik verilmedi.
 2. İbrahim Zeki Burdurlu (Akdeniz İnsan Çiçekleri)
 3. Zeraî Karadeniz (Yeğen)
- 1977
 1. Tahir Kutsi Makal (Kamyon)
 2. Ünal Ünver (Bitmeyen Gece, yayımlanmadı.)

📖 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü

- 1977: Peride Celâl'in (Üç Yirmi Dört Saat)
- 1978: Melih Cevdet Anday (Sözcükler)
- 1979: Adalet Ağaoğlu (Bir Düşün Gecesi)
- 1985: Yaşar Kemal (İnce Memed 3)
- 1988: Ferit Edgü (Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı)
- 1997: Fakir Baykurt (Yarım Ekmek)
- 2005: Latife Tekin (Unutma Bahçesi)
- 2011: Burhan Sönmez (Masumlar)

📖 Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağani

- 1976: Emine Işinsu (Juri özel armağani)
- 1977: Mustafa Miyasoğlu (Kaybolmuş Günler)
- 1978: Tarık Buğra (Fıravun İmanı)

📖 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü

- 1994: Mehmet Yaşın (Soydaşınız Balık Burcu)
- 1999: Hasan Ali Toptaş, (Bin Hüzünlü Haz)
- 2004: Oya Baydar (Erguvan Kapısı)
- 2009: İrfan Yalçın, (Yorgun Seveda)

📖 TRT Sanat Ödülleri

- 1970: Oğuz Atay: Tutunamayanlar
- 1971: Melih Cevdet Anday (Gizli Emir)

📖 Duygu Asena Roman Ödülü

- 2007: Yurdanur Avcı Yazgan (Lal)
- 2008: Ödüle değer eser bulunamadı.

📖 Ebubekir Hazım Tepeyran Roman Ödülü

- 1996: Nursel Saygınar: Benim Duygularım
- 2011: Adnan Binyazar: Ölümün Gölgesi Yok
- 2012: İnci Aral: Şarkını Söylediğin Zaman

📖 Ömer Asım Aksoy Ödülü

- 1995: Necati Cumalı: Virandağlar
- 2000: Habib Beştaş: Cennetin Arka Bahçesi
- 2003: Tahsin Yücel: Yalan

ESER KAHRAMANLARI

ESER	YAZAR	KAHRAMAN
CEZMİ	NAMİK KEMAL	Cezmi, Adil Giray, Perihan
VATAN YAHUT SİLİSTRE	NAMİK KEMAL	İslam Bey, Zekiye
ZAVALLI ÇOCUK	NAMİK KEMAL	Ata, Şefika, Halil Bey, Tahire Hanım
AKİF BEY	NAMİK KEMAL	Akif Bey, Dilruba, Esat
KARA BELA	NAMİK KEMAL	Behrever, Mirza Hüsrev, Ahşit
GÜLNİHAL	NAMİK KEMAL	Kaplan Paşa, Muhtar, İsmet
İNTİBAH	NAMİK KEMAL	Ali Bey, Mahpeyker, Dilaşup
ŞAİR EVLENMESİ	İBRAHİM ŞİNASI	Müştak Bey, Kumru Hanım
FELATUN BEY'LE RAKİM EFENDİ	AHMET MİTHAT EFENDİ	Meraki Efendi, Felatun, Rakım
HENÜZ ON YEDİ YAŞINDA	AHMET MİTHAT EFENDİ	Kalyopi, Ahmet
ARABA SEVDASI	RECAİZADE MAHMUT EKREM	Bihruz Bey, Periveş Hanım
ÇOK BİLEN ÇOK YANILIR	RECAİZADE MAHMUT EKREM	Süeda Bey, Hasena Hanım
TAAŞŞUK-I TALAT VE FITNAT	ŞEMSETTİN SAMİ	Talat, Fitnat, Hacıbaba
SERGÜZEŞT	SAMİPAŞAZADE SEZAI	Dilber, Celal, Asaf Paşa
KARABİBİK	NABİZADE NAZİM	Karabibik, Yosturoğlu, Durmuş
ZEHRA	NABİZADE NAZİM	Zehra, Suphi, Hüsnücemal
MİZANCI MEHMET MURAT	TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?	Mansur
MUHADARAT	FATMA ALİYE HANIM	Fazıla
MAİ VE SİYAH	HALİT ZİYA UŞAKLIGİL	Ahmet Cemil, Lamia, İkbâl
AŞK-I MEMNÛ	HALİT ZİYA UŞAKLIGİL	Bihter, Behlül, Adnan, Nihal, Bülent
KIRIK HAYATLAR	HALİT ZİYA UŞAKLIGİL	Ömer Behiç, Vedide, Leyla, Neyyire
EYLÜL	MEHMET RAUF	Suat, Süreya, Necip
GÖNÜL HANIM	AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU	Gönül Hanım, Tolun Bey
ŞİPSEVDİ	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Meftun Bey, Kasım Efendi, Lebibe
MÜREBBİYE	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Dehri Efendi, Şemi, Anjel
ŞİK	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Şöhret Bey, Madam Potiş
MİMETŞİNAS	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	Neriman, Nevber, Talat Bey
HANDAN	HALİDE EDİP ADIVAR	Handan, Nazım, Hüsnü Paşa, Refik
SİNEKLİ BAKKAL	HALİDE EDİP ADIVAR	Rabia, Peregrini, Emine, Tevfik
ATEŞTEN GÖMLEK	HALİDE EDİP ADIVAR	Ayşe, Peyami, İhsan, Kezban
VURUN KAHPEYE	HALİDE EDİP ADIVAR	Aliye Öğrtemen, Tahsin
TATARCIK	HALİDE EDİP ADIVAR	Lale Hanım, Osman Kaptan
NUR BABA	YAKUP KADRİ	Nur Baba, Nigar, Süheyla
KİRALIK KONAK	YAKUP KADRİ	Naim Efendi, Hakkı Celis, Seniha
ANKARA	YAKUP KADRİ	Selma Hanım, Hakkı Bey, Neşet
YABAN	YAKUP KADRİ	Ahmet Celal, Emine, M.Ali
SODEM VE GOMORE	YAKUP KADRİ	Sami Bey, Necdet, Leyla

ESER KAHRAMANLARI

ESER	YAZAR	KAHRAMAN
HÜKÜM GECEİ	YAKUP KADRI	Ahmet Kerim, Ahmet Samim, Samiye
YALNIZ EFE	ÖMER SEYFETTİN	Kezban, Eseoğlu
ÇALIKUŞU	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Feride, Kamran, Hayrullah Bey
YAPRAK DÖKÜMÜ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Ali Rıza, Leyla, Necla, Şevket, Fikret
YEŞİL GECE	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Şahin Öğretmen, Nihat
ACIMAK	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Zehra, Mürşit Efendi
BİR KADIN DÜŞMANI	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	İskender, Zeynep, Mesut, Belgin
DUDAKTAN KALBE	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Hüseyin Kenan, Cavidan, Lamia
AKŞAM GÜNEŞİ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Necati, Zehra, Nilgün, Leyla
DEĞİRMEN	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	Ömer Bey, Halil Hilmi Efendi
HUZUR	AHMET HAMDİ TANPINAR	Mümtaz, Nuran, Suat, İhsan
SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ	AHMET HAMDİ TANPINAR	Hayri İrdal
KUYUCAKLI YUSUF	SABAHATTİN ALİ	Yusuf, Muazzez, Şahinde
KÜRK MANTOLU MADONNA	SABAHATTİN ALİ	Raif Efendi, Maria Puder
İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN	SABAHATTİN ALİ	Ömer, Macide
İNCE MEMET	YAŞAR KEMAL	İnce Memet, Döne, Abdi Ağa, Hatçe
YORGUN SAVAŞÇI	KEMAL TAHİR	Yüzbaşı Cemil,
ESİR ŞEHRİN İNSANLARI	KEMAL TAHİR	Kamil Bey, Ahmet, Nedime Hanım
KÖYÜN KAMBURU	KEMAL TAHİR	Ahmet, Ayşe, Kerim
HANIMIN ÇİFTLİĞİ	ORHAN KEMAL	Güllü, Kemal, Muzaffer, Habip
CEMİLE	ORHAN KEMAL	Cemile, Necati, Çokur Ali
BABA EVİ	ORHAN KEMAL	Niyazi, Raşit
YILANLARIN ÖCÜ	FAKİR BAYKURT	Kara Bayram, Fatma, Irazca Ana
MATMAZEL NORALİYA'NIN KOL	PEYAMİ SAFA	Selma, Tosun, Ferit, Matmazel
9.HARİCIYE KOĞUŞU	PEYAMİ SAFA	Nüzhet, Ragıp Bey
FATİH - HARBIYE	PEYAMİ SAFA	Şinasi, Nerimani Macit
KÜÇÜK AĞA	TARIK BUĞRA	Çolak Salih, İstanbullu Hoca, M. Reşit
İBİŞ'İN RÜYASI	TARIK BUĞRA	Naşit Özcan, Hatice, Nahit
AGANTA BURİNA BURİNATA	HALİKARNAS BALIKÇISI	Mahmut, Halil Usta
AYYAŞLI VE KİRACILARI	MEMDUH ŞEVKET ESENDAL	Ayyaşlı İbrahim Efendi
FAHİM BEY VE BİZ	ABDÜLLHAK ŞİNASI HİSAR	Fahim Bey, Saffet Hanım,
KAYIP ARANIYOR	SAİT FAİK ABASIYANIK	Neriman Hanım
CEVDET BEY VE OĞULLARI	ORHAN PAMUK	Cevdet Bey,
KARA KİTAP	ORHAN PAMUK	Avukat Galip Bey, Rüya Hanım
BENİM ADIM KIRMIZI	ORHAN PAMUK	Hattat Osman, Kara, Leylek,
SESSİZ EV	ORHAN PAMUK	Nilgün, Hasan, Fatma, Metin
BEYAZ KALE	ORHAN PAMUK	Hoca, Köle

ESER KAHRAMANLARI

[illegible]

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

OLAY HİKÂYESİ YAZANLAR

- Ömer Seyfettin
- Refik Halit Karay
- Sabahattin Ali
- Reşat Nuri Güntekin
- Halide Edip Adivar
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- Rifat Ilgaz
- Orhan Kemal
- Yaşar Kemal
- Kemal Tahir
- Fakir Baykurt
- Samim Kocagöz
- Talip Apaydın
- Kemal Bilbaşar
- Reşat Enis Aygen
- Abbas Sayar
- Sadri Ertem
- Faik Baysal
- Dursun Akçam
- Tarık Dursun
- Bekir Yıldız
- Orhan Hançerlioğlu
- Aziz Nesin
- Mustafa Kutlu

DURUM HİKÂYESİ YAZANLAR

- Memduh Şevket Esendal
- Sait Faik Abasıyanık
- Halikarnas Balıkcısı
- Tarık Buğra
- Samiha Ayverdi
- Adalet Ağaoğlu
- Selim İleri
- Oktay Akbal
- Oğuz Atay
- Orhan Pamuk
- Bilge Karasu
- İnci Aral
- Ferit Edgü
- Yusuf Atılgan
- Nezihe Meriç
- Latife Tekin
- Nedim Gürsel
- Vüsat Orhan Bener
- Füzûzan
- Hasan Ali Toptaş
- İhsan Oktay Anar
- Metin Kaçan
- Ahmet Altan
- Ahmet Hamdi Tanpınar

YANLIŞ BATILILAŞMAYI VE DOĞU - BATI ÇATIŞMASINI İŞLEYEN ROMANLAR

- **Fatih - Harbiye:** Peyami Safa
- **Sözde Kızlar:** Peyami Safa
- **Felatun Bey'le Rakım Efendi:** Ahmet Mithat
- **İntibah:** Namık Kemal
- **Araba Sevdası:** Recaizade Mahmut Ekrem
- **Yaprak Dökümü:** Reşat Nuri Güntekin
- **Eski Hastalık:** Reşat Nuri Güntekin
- **Sinekli Bakkal:** Halide Edip
- **Huzur:** Ahmet Hamdi Tanpınar
- **Şık:** Hüseyin Rahmi Gürpınar
- **Şipsevdî:** Hüseyin Rahmi Gürpınar
- **Mürebbiye:** Hüseyin Rahmi Gürpınar
- **Efruz Bey:** Ömer Seyfettin

POLİSİYE ROMANLAR

- **Esrar-ı Cinayet:** Ahmet Mithat Efendi
- **Cingöz Recai:** Peyami Safa
- **Bir Cinayet Romanı:** Pınar Kür
- **Patasana:** Ahmet Ümit
- **Bab-ı Esrar:** Ahmet Ümit
- **Kar Kokusu:** Ahmet Ümit
- **Akile Hanım Sokağı:** Halide Edip
- **Yeşil Elmalar:** Nazım Hikmet
- **Pembe Evin Esrarı:** Fahriye Şükrü
- **Kurt Kanunu:** Kemal Tahir

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

GÜNEY ANADOLU, TOROSLAR VE ÇUKUROVA BÖLGESİNİ İŞLEYEN YAZARLAR

- ★ **Yaşar Kemal:** Ortadirek, Teneke, İnce Memet, Ölmez Otu, Demirciler Çarşısı Cinayeti
- ★ **Orhan Kemal:** Hanımın Çiftliği, Vukuat Var, Kanlı Topraklar, Bereketli Topraklar Üzerinde

ORTA ANADOLU BÖLGESİNİ İŞLEYENLER

- ★ **Kemal Tahir:** Köyün Kamburu, Rahmet Yolları Kesti, Büyük Mal, Sağır Dere, Kör Duman
- ★ **Fakir Baykurt:** Irazca'nın Dirliği, Yılanların Öcü, Tırpan, Amerikan Sargısı
- ★ **Talip Apaydın:** Sarı Traktör, Yarbükü, Ortakçının Oğlu, Yoz Duvar

EGE BÖLGESİNİ İŞLEYEN YAZARLAR

- ★ **Necati Cumali:** Tütün Zamanı, Susuz Yaz
- ★ **Samim Kocagöz:** Yılan Hikâyesi, Bir Karış Toprak

DOĞU ANADOLU BÖLGESİNİ İŞLEYENLER

- ★ **Kemal Bilbaşar:** Cemo, Memo
- ★ **Ömer Polat:** Mahmudo ile Hazel, Saragöl

GÜNEYDOĞU ANADOLU'YU ANLATANLAR

- ★ **Bekir Yıldız:** Kaçakçı Şahan, Reşo Ağa
- ★ **Ferid Edgü:** Kimse, O

AĞALIK OLGUSUNU İŞLEYEN ESERLER

- ★ **Yaban:** Yakup Kadri Karaosmanlı
- ★ **İnce Memet:** Yaşar Kemal
- ★ **Bir Çift Öküz:** Samim Kocagöz
- ★ **Cemo:** Kemal Bilbaşar
- ★ **Memo:** Kemal Bilbaşar
- ★ **Yılanların Öcü:** Fakir Baykurt
- ★ **Kör Duman:** Kemal Tahir

KASABA YAŞAMINI ANLATAN ESERLER

- ★ **Kuyucaklı Yusuf:** Sabahattin Ali
- ★ **Yeşil Gece:** Reşat Nuri Güntekin
- ★ **Kavak Yelleri:** Reşat Nuri Güntekin
- ★ **Yeşilkaya Savcısı:** İlhan Tarsus

OSMANLININ KURULUŞUNU ANLATANLAR

- ★ **Osmancık:** Tarık Buğra
- ★ **Devlet Ana:** Kemal Tahir

EŞKİYALIK OLGUSUNU İŞLEYEN ESERLER

- ★ **İnce Memet:** Yaşar Kemal
- ★ **Rahmet Yolları Kesti:** Kemal Tahir
- ★ **Yedi Çınar Yaylası:** Kemal Tahir

POST- MODERN TÜRDE ROMANLAR

- ★ **Tutunamayanlar:** Oğuz Atay
- ★ **Boğazkesen:** Nedim Gürsel
- ★ **Tehlikeli Oyunlar:** Oğuz Atay
- ★ **Benim Adım Kırmızı:** Orhan Pamuk
- ★ **Beyaz Kale:** Orhan Pamuk
- ★ **Bir Cinayet Romanı:** Pınar Kür
- ★ **Kara Kitap:** Orhan Pamuk
- ★ **Sevgili Arsız Ölüm:** Latife Tekin
- ★ **Puslu Kıtalar Atlası:** İhsan Oktay Anar

BAZI TARİHİ ROMANLAR

- ★ **Cezmi:** Namık Kemal
- ★ **Yeniçeriler:** Ahmet Mithat Efendi
- ★ **Osmancık:** Tarık Buğra
- ★ **Devlet Ana:** Kemal Tahir
- ★ **Kilit:** Mustafa Necati Sepetçioğlu
- ★ **Konak:** Mustafa Necati Sepetçioğlu
- ★ **Bozkurtlar Diriliyor:** H.Nihal Atsız
- ★ **Bozkurtların Ölümü:** H.Nihal Atsız

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

BATILILAŞMA SORUNUNU BELLİ TİPLER ÇERÇEVESİNDE ELE ALAN ESERLER (Mirasyedi ve alafranga tipler)

- ★ **Araba Sevdası:** Bihruz Bey
- ★ **Eylül:** Necip
- ★ **Aşk-ı Memnû:** Bihter, Behlül
- ★ **Bir Sürgün:** Doktor Hikmet
- ★ **Efruz Bey:** Efruz Bey
- ★ **Cevdet Bey ve Oğulları:** Ömer
- ★ **Fatih - Harbiye:** Mavit, Neriman
- ★ **Jön Türk:** Ceylan
- ★ **Kiralık Konak:** Cemil, Faik, Seniha
- ★ **Mahşer:** Alaaddin Bey, Mehir, Muazzez
- ★ **Mürebbiye:** Dehri Efendi
- ★ **Panorama:** Nedim, Semra, Sevim
- ★ **Paris'te Bir Türk:** Senai
- ★ **Sodom ve Gomore:** Leyla, Sami Bey
- ★ **Sözde Kızlar:** Behiç
- ★ **Şık:** Şöhret Bey
- ★ **Şipsevdi:** Meftun Bey
- ★ **Yaprak Dökümü:** Leyla, Necla

KAHRAMANI ÖĞRETMEN OLAN ESERLER

- ★ **Yeşil Gece (Şahin):** Reşat Nuri
- ★ **Vurun Kahpeye (Aliye):** Halide Edip
- ★ **Üç İstanbul (Adnan):** Mithat Cemal Kuntay
- ★ **Tatarcık (Lale):** Halide Edip
- ★ **Ölmeye Yatmak (Dündar):** Adalet Ağaoğlu
- ★ **Mahşer (Nihat):** Peyami Safa
- ★ **Kan Davası (Ömer):** Reşat Nuri
- ★ **Huzur (İhsan):** Ahmet Hamdi Tanpınar
- ★ **Kaplumbağalar (Rıza):** Fakir Baykurt
- ★ **Bozkurdaki Çekirdek (Cemal):** Kemal Tahir
- ★ **Acımak (Zehra):** Reşat Nuri
- ★ **Çalikuşu (Feride):** Reşat Nuri
- ★ **Hakkârî'de Bir Mevsim:** Ferit Edgü
- ★ **Biz İnsanlar (Orhan):** Peyami Safa

BAZI BİYOGRAFİK ROMANLAR

- ★ **Adı Aylin:** Ayşe Kulin
- ★ **Allah'ın Süngüleri:** Attila İlhan
- ★ **Bir Bilim Adamının Romanı:** Oğuz Atay
- ★ **Gazi Paşa:** Attila İlhan
- ★ **Turgut Reis:** Halikarnas Balıkcısı
- ★ **Şah ve Sultan:** İskender Pala

BAZI OTOBİYOGRAFİK ROMANLAR

- ★ **9.Hariciye Koşuşu:** Peyami Safa
- ★ **Cemile:** Orhan Kemal
- ★ **Avare Yıllar:** Orhan Kemal
- ★ **Baba Evi:** Orhan Kemal
- ★ **Siyah Süt:** Elif Şafak

BAZI PSİKOLOJİK ROMANLAR

- ★ **Aylak Adam:** Yusuf Atılgan
- ★ **Eylül:** Mehmet Rauf
- ★ **Zehra:** Nabizade Nazım
- ★ **Huzur:** Ahmet Hamdi Tanpınar
- ★ **Handan:** Halide Edip Adıvar
- ★ **Yalnızız:** Peyami Safa
- ★ **Matmazel Noraliya'nın Koltuğu:** Peyami Safa
- ★ **Fahim Bey Ve Biz:** A. Şinasi Hisar
- ★ **9.Hariciye Koşuşu:** Peyami Safa

HÜRRİYET VE ESARET TEMALİ ESERLER

- ★ **İntibah:** Namık Kemal
- ★ **Jöntürk:** Ahmet Mithat Efendi
- ★ **Müşehadat:** Ahmet Mithat Efendi
- ★ **Paris'te Bir Türk:** Ahmet Mithat Efendi
- ★ **Taaşuk-ı Talat ve Fıtnat:** Şemsettin Sami
- ★ **Felatun Bey'le Rakım Efendi:** A. Mithat

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

NEHİR (IRMAK) ROMANLAR

◉ Aynanın İçindekiler: Attila İlhan

- ★ Bıçağın Ucu
- ★ Sırtlan Payı
- ★ Yaraya Tuz Basmak
- ★ Karanlıkta Biz
- ★ Dersaadette Sabah Ezanları

◉ Akça Sazın Ağaları: Yaşar Kemal

- ★ Demirciler Çarşısı Cinayeti
- ★ Yusufçuk Yusuf

◉ Bir Ada Hikâyesi: Yaşar Kemal

- ★ Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana
- ★ Karıncanın Su İçtiği
- ★ Tanyeri Horozları
- ★ Çıplak Deniz Çıplak Ada

◉ Dağın Öte Yüzü: Yaşar Kemal

- ★ Ölmez Otu
- ★ Yer Demir Gök Bakır
- ★ Ortadirek

◉ Kimsecik: Yaşar Kemal

- ★ Yağmuncuk Kuşu
- ★ Kale Kapısı
- ★ Kanın Sesi

◉ Esir Şehir Üçlemesi: Kemal Tahir

- ★ Esir Şehrin İnsanları
- ★ Esir Şehrin Mahpusu
- ★ Yol Ayrımı

◉ Dünkü Türkiye Serisi: Necati Sepetçioğlu

- ★ Kilit
- ★ Anahtar
- ★ Kapı
- ★ Konak
- ★ Çatı
- ★ Üçler Yediler Kırklar
- ★ Ebem Kuşağı

◉ Dar Zamanlar: Aadalet Ağaoğlu

- ★ Ölmeye Yatmak
- ★ Bir Düşün Gecesi
- ★ Hayır

◉ Yeni Yalan Zamanlar: İnci Aral

- ★ Mor
- ★ Safran Sarı
- ★ Yeni Yalan Zamanlar

◉ İrazca Üçlemesi: Fakir Baykurt

- ★ İrazacanın Dirliği
- ★ Yılanların Öcü
- ★ Kara Ahmet Destanı

◉ Küçük Ağa Üçlemesi: Tarık Buğra

- ★ Küçük Ağa
- ★ Küçük Ağa Ankara'da
- ★ Firavun İmanı

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ROMAN / ÖYKÜ)

DOĞU - BATI ÇATIŞMASINI İŞLEYEN BAZI ROMANLAR

- ★ **Huzur**: Ahmet Hamdi Tanpınar
- ★ **Sinekli Bakkal**: Halide Edip Adıvar
- ★ **Fatih - Harbiye**: Peyami Safa
- ★ **Mahşer**: Peyami Safa
- ★ **Sözde Kızlar**: Peyami Safa
- ★ **Saatleri Ayarlama Enstitüsü**: A. Hamdi
- ★ **Şimşek**: Peyami Safa
- ★ **Biz İnsanlar**: Peyami Safa
- ★ **Felâtn Bey'le Rakım Efendi**: A. Mithat

KONUSUNU OSMANLI TARİHİNDEN ALAN ROMANLAR

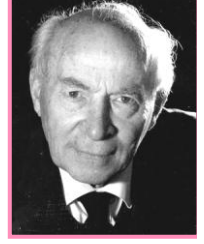
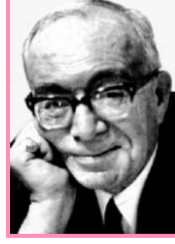
- ★ **Devlet Ana**: Kemal Tahir
- ★ **Osmancık**: Tarık Buğra
- ★ **Darağacı**: Mustafa Necati Sepetçioğlu
- ★ **Deli Kurt**: Hüseyin Nihal Atsız
- ★ **Geçitteki Ülke**: Mustafa Necati Sepetçioğlu
- ★ **Dersaadet'te Sabah Ezanları**: Attila İlhan
- ★ **Benim Adım Kırmızı**: Orhan Pamuk
- ★ **Cezmi**: Namık Kemal
- ★ **Diriliş**: Turgut Özakman
- ★ **Bu Atlı Geçide Gider**: M.Necati Sepetçioğlu
- ★ **Konak**: Mustafa Necati Sepetçioğlu
- ★ **Beyaz Kale**: Orhan Pamuk
- ★ **Çatı**: Mustafa Necati Sepetçioğlu

KURTULUŞ SAVAŞINI İŞLEYEN ROMANLAR

- ★ **Ateşten Gömlek**: Halide Edip Adıvar
- ★ **Vurun Kahpeye**: Halide Edip Adıvar
- ★ **Yaban**: Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- ★ **Ankara**: Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- ★ **Sodom ve Gomore**: Y. Kadri Karaosmanoğlu
- ★ **Yorgun Savaşçı**: Kemal Tahir
- ★ **Esir Şehrin İnsanları**:
- ★ **Esir Şehrin Mahpusu**: Kemal Tahir
- ★ **Küçük Ağa**: Tarık Buğra
- ★ **Küçük Ağa Ankara'da**: Tarık Buğra
- ★ **Dikmen Yıldızı**: Aka Gündüz
- ★ **Üç İstanbul**: Mithat Cemal Kuntay
- ★ **Biz İnsanlar**: Peyami Safa
- ★ **Kalpakkılar**: Samim Kocagöz
- ★ **Doludizgin**: Samim Kocagöz
- ★ **Vatan Tutkusu**: İlhan Tarsus
- ★ **Hükümet Meydanı**: İlhan Tarsus
- ★ **Var Olmak**: İlhan Tarsus
- ★ **Toz Duman İçinde**: Talip Apaydın
- ★ **Vatan Dediler**: Talip Apaydın
- ★ **Kurtlar Sofrası**: Attila İlhan
- ★ **Sırtlan Payı**: Attila İlhan
- ★ **Yeşil Gece**: Reşat Nuri Güntekin
- ★ **Ağustos Başağı**: Sevinç Çokkum
- ★ **Kutsal İsyan**: Hasan İzzettin Dinamo
- ★ **Halas**: Mehmet Rauf
- ★ **Sahnenin Dışındakiler**: A.Hamdi Tanpınar

	
CUMHURİYET DÖNEMİ GÖSTERMEYE BAĞLI METİNLER (TİYATRO)	7. ÜNİTE
	CUMHURİYET DÖNEMİ TİYATROSU ◉ Recep Bilginer ◉ Muhsin Ertuğrul ◉ Orhan Asena ◉ Turan Oflazoğlu ◉ Refik Erduran ◉ Güngör Dilmen ◉ Cevat Fehmi Başkut ◉ Turgut Özakman ◉ İsmail Hakkı Baltacıoğlu

CUMHURİYET DÖNEMİNDE GÖSTERMEYE BAĞLI METİNLER (TİYATRO)

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TİYATRO

- Orhan Asena
- Recep Bilginer
- Ahmet Turan Oflazoğlu
- Refik Erduran
- Muhsin Ertuğrul
- Güngör Dilmen
- Cevat Fehmi Başkurt
- Turgut Özakman
- Vedat Nedim
- Vasıf Öngören
- İsmail Hakkı Baltacıoğlu
- Oktay Arayıcı
- Başar Sabuncu
- Cahit Aktay

- Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro, hiçbir dönemde olmadığı kadar önemsenmiş, edebiyatçılar tiyatro yapıtlarına yönelmişlerdir.
- Tiyatroyu Türkiye'de çağdaş bir sanat alanına dönüştürme yolunda ilk katkısı Muhsin Ertuğrul yapmıştır. 1927'de Darülbeyazıt'ın başına geçmiş ve çağdaş çeviri oyunlarla, sahneleme, oyunculuk ve dekor kullanımında güncel anlayışı yerleştirmiştir.
- Türkiye'de ilk modern tiyatro Darülbeyazıt'dır. 1914'te İstanbul'da kurulmuştur. İsim babası Ali Ekrem Bolayır'dır. Muhsin Ertuğrul ilk yöneticilerindendir. 1934'te İstanbul Şehir Tiyatrosu adını almıştır.
- 1949'da Devlet Tiyatroları resmen kurulunca tiyatroların yaygınlaştırılması yolunda devletin çabaları devreye girmiştir. 1970'lerde pek çok tiyatro kapanırsa da 1980'lerin ortasından itibaren tiyatrolarda yeniden bir canlanma görülmüştür.

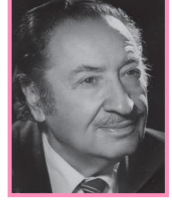
- Cumhuriyet Dönemi'nde tiyatro yazarları gerçekçi Avrupa tiyatrosundan etkilenmişler, gerçekçi doğrultuda oyun yazmışlardır. Öncelikle Osmanlı toplumundan modern Türk toplumuna geçişin sıkıntılarını dile getirmişlerdir.
- Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü, Ahmet Kutsi Tecer'in Köşebaşı adlı yapıtları bu anlayışın ürünüdür. Cevat Fehmi Başkurt ise gerçekçiliği güldürü çerçevesi içinde işlemiştir.
- 1950'lerden çok partili döneme geçildiğinde devlet yönetimiyle ilgili siyasi sorunlar dile getirilmiştir. Bu dönemde Aziz Nesin, Haldun Taner tiyatrodaki yeni biçim denemelerine girişmişlerdir.
- 1960'larda tiyatro daha çok işçi ve köylü sorunlarına eğilmiştir. Orta sınıftan ailelerin yaşadığı toplumsal ve ekonomik sorunlar, köy ve gecekondu yaşamı yanında Osmanlı tarihi işlendi. Güngör Dilmen, Orhan Asena, Turan Oflazoğlu, Necati Cumalı bu doğrultuda yapıtlar vermiştir.
- 1960'ların sonunda siyasal içerikli oyunlar yazılmıştır. Sermet Çağan, Ayak Bacak Fabrikası adlı yapıtında epik tiyatronun önemine yer verdi.
- Göstermecilik anlatımı kullanması ve tiyatrolarda açık biçim anlayışını getirmesi yönünden tiyatroya önemli katkısı Haldun Taner yaptı. Keşanlı Ali Destanı ile Türk tiyatrosunun belirleyici özelliklerini çağdaş anlayışla birleştirerek yeni bir yerli ürün, yerli epik müzikalinin öncülüğünü yaptı.
- 1970'lerde tiyatrodaki politika ağırlık kazandı. Yerli ve yabancı siyasi-belgesel oyunlar sahnelendi. Aynı zamanda tarihsel oyunlar, köy konulu oyunlar, müzikli oyunlar, epik oyunlar yazıldı. En başarılı oyunları Turgut Özakman ile Vasıf Öngören vermiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (TİYATRO)

- 1980'lerde oyun yazarlığında bir durgunluk yaşandı. Daha önceden oyun yazarlığı yapanların dışında Bilgesu Erenus, Tuncer Cücenoglu, Ferhan Şensoy, Mehmet Baydur, Ülkü Ayvaz, Murathan Mungan adını duyurmuştur.
- Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında; değişen yaşam tarzının sonucunda yaşanan aile dramları, değer çatışmaları, köy gerçekliği, gelenekler, köyden kente göçün yarattığı problemler, toplumsal ve ekonomik adaletsizlikler, Osmanlı tarihindeki önemli olaylar ve kişiler konu olarak ele alınmıştır.
- Sade, açık bir dille nazım nesir karışık olarak tiyatrolar yazılmıştır. Geleneksel tiyatroyla (karagöz, orta oyunu vs.) modern tiyatronun özelliklerinin bir arada görüldüğü eserler ortaya konmuştur.
- Cumhuriyet dönemindeki ilke ve inkılapların sonucunda akılcı ve bilimin öne çıktığı eserler yazılmıştır. Bu dönemde epik ve absürt tiyatro çeşitlerinden yararlanılmıştır.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında ulusçuluk yönü ağır basan idealist oyunlar yazılır. 1930'lu yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış nedenleri, Anadolu'daki uyanış, mitoloji ve evrensel konular işlenir. 1940'lı yıllarda aile yapısı, idealizm ile paranın gücü arasındaki çatışmalar ele alınır.
- 1950-1970'li yıllarda yazar sayısı artar. Buna koşut olarak konu çeşitlenir. Kimi yazarlar birey sorunlarından toplumsal sorunlara geçiş yaparken kimi yazarlar toplumsal sorunlardan kişiye inerler, bir üçüncü küme evrensel sorunları ele alır. Eğitim ve sorunları ön plana çıkar. Kuşaklar arası ve kentli köylü arası eğitim farkından doğan çatışmalar işlenir. Ebeveyn-çocuk, kadın-erkek, ağaç-köylü, imam-muhtar-öğretmen ilişkileri işlenir. Böylece toplumdaki bozuklukların temelinde; bireyin bilinç-sizliğinin, bilinçli olanların sorumluluktan kaçmaları vurgulanır.
- 1970'ten sonra 12 Mart olayı buna bağlı olarak Türk tarihini yeniden gözden geçirme, işçi sorunları, Almanya'ya gidenlerin kültür çatışmaları, Almanya'da yetişmekte olan birinci, ikinci kuşak sorunları işlenir.

RECEP BİLGİNER (1922 -2005)

- **Adana**'da doğmuş olan sanatçı sanat yaşamına şiirle başlamış daha sonra gazetecilik ve tiyatroya yönelmiştir. Daha çok tiyatro yazarı olarak tanınır.
- Eserlerinde toplumdaki aksaklıkları, köylülerin sorunlarını ele alır; son oyunlarında ise yakın dönem Türk tarihine yönelir.
- Pek çok oyunu sahnelenmiş olan sanatçı Türkiye'nin sosyal sorunlarını toplumcu kimliğiyle ve gerçekçilik anlayışı ile yansıtmıştır; genellikle Güneydoğu Anadolu köylerinde geçen olayları işlemiştir.
- **Sarı Naciye**'de olay Toroslarda bir orman köyünde ve Çukurova pamuk tarlalarında geçer, Eserde duyguları ile gelenekleri arasında kalan insanların yaşadıkları anlatılmıştır.
- **İsyancılar**'da 1947'de Mersin'in Aslan Köyü'ndeki muhtar seçiminde köylülerin sandıklarına sahip çıkarak istemedikleri muhtarın oyununu bozma çabalarını ve kendilerinin isyancı olarak nitelendirilmelerini işlemiştir.
- **Parkta Bir Sonbahar** adlı oyununda ileri yaştaki insanların da evlenip mutlu olabileceğini konu almıştır. Yine **Ben Kimim** adlı oyununda bir aile dramını konu alır.

ESERLERİ

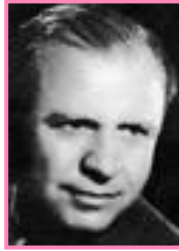
- 📖 **Oyun:** İsyancılar, Ben Devletim, **Sarı Naciye**, Yunus Emre, **Ben Kimim**, Oyun Bitti, Parkta Bir Sonbahar, Hapiste Bir Gazeteci, Karım ve Kızım, Kıskaç, **Sevdiğim Adam**, Zaferden Sonra, Kıskaç, Utanç Dünyası, Sırat Köprüsü, Sevgi ve Barış, Mevlana
- 📖 **Anı:** Hapisiğim
- 📖 **Şiir:** Bir Zamanlar
- 📖 **Roman:** Politikada Bir Sarı Çizmeli

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (TİYATRO)

MUHSİN ERTUĞRUL (1892 – 1979)

- Türk tiyatro adamı; oyuncu, yönetmen, çeviren, makale yazarı, sinema yönetmeni; **çağdaş Türk tiyatrosunun kurucusudur**.
- Tiyatroyu sağlam ve bilinçli temeller üzerine kuran; halka ulaştırmak için yılmadan emek harcayan en büyük tiyatro adamlarındandır.
- Türkiye'nin dört bir tarafına tiyatro açarak halkı tiyatroya aracılığıyla eğitmeyi amaçlamış ve tiyatro ile ilgili yazılarını da **İnsan ve Tiyatro Üzerine Gördüklerim** adlı kitabında toplamıştır.
- Şehbal dergisinde ilk tiyatro yazılarını yayımlamış Batı'dan birçok eseri- **Renkli Fener, İhtilal, Baba, Söz Söyleme Sanatı**- çeviri yolu ile edebiyatımıza kazandırmıştır.

ORHAN ASENA (1922 – 2001)

- İlk şiirlerini lise yıllarında iken Yeni Mecmua ve Yücel dergilerinde yayınlamış Diyarbakır Halkevinin açtığı bir şiir yarışmasını kazanan yazar şiirlerini de **Masal ve Kıt Kanaat** adlı kitaplarda toplamıştır.
- Edebiyatımızda tiyatroları ile ünlenmiş olan Asena'nın oyunlarının konusunu kadınlar, iktidar tutkunları, Karagöz oyunları, çocuk oyunları oluşturur.
- Tiyatro alanında tanınmasını sağlayan yapıtı ise konusunu bir Babil efsanesi olan Gılgamış'tan alan **Tanrılar ve İnsanlar** adlı piyesidir.
- **Tohum ve Toprak**'ta Alemdar Mustafa Paşa'nın yenilikçi ve düzenleyici girişimlerinin, gerici ve çıkarıcı kesimlerin çevirdiği dolaplar karşısında sonuçsuz kalışı dile getirilir.
- **Hürrem Sultan** adlı oyununda kendi çocuklarına saltanat yolunu açmayı Şehzade Mustafa'yı ortadan kaldırmayı planlayan Hürrem Sultan'ın korkularını yansıtan bir oyundur.

- **Atçalı Kel Mehmet**'te haksızlığa başkaldıran, haksızlıklarla savaşırken halkına yabancılaşan ve sonunda yenik düşen Kel Mehmet'in tarihsel ve bireysel çerçeveli dramı sergilenir.
- **Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe**, yazarın Taht ve Baht Dörtlemesi (Kanunî Sultan Süleyman Dörtlemesi) adını verdiği dört oyunun üçüncüsüdür. Oyunda Kanuni Sultan Süleyman'ın oğulları Beyazıt ve Selim arasındaki taht kavgası anlatılır.
- **Simavnalı Şeyh Bedreddin**'de çağının toplumsal koşullarını değiştirme savaşımına giren bir kişinin dramı yansıtılır.
- **Şili'de Av**, Şili Devlet Başkanı Salvador Allende'nin ölmesi ile sonuçlanan hükümet darbesi sırasında dışarıdaki insan avından kaçan yedi gencin hesaplaşma, tartışma ve çatışmalarının öyküsüdür.
- **Ölü Kentin Nabzı**, Şili'de 1977'de Pinochet'in baskı rejimine olası bir direniş hareketini konu edinir.
- **Bir Başkana Ağıt** oyunu Şili'de darbe gecesi Başkanlık Sarayı'nda devlet başkanı Allende'nin yaşadığı gerilimli saatleri anlatır.
- **Fadik Kız**'da babası tarafından satılmak istenen Fadik Kız'ın sevdiğine kaçması, sevdiği adamın onu sömürmesinden sonra geneleve düşmesi ve ilk sevgilisi tarafından öldürülmesi anlatılır.
- Eserleri çeşitli tiyatrolarda oynanmış olan sanatçı birçok ödül kazanmıştır ve son eserlerinde çocuk oyunlarına yönelmiştir.

Hap Bilgi

- ✳ Eserlerinde başkaldırı teması ağır basan Orhan Asena, Tiyatro eleştirmenlerince Türk tiyatrosunun **Shakespeare**'i olarak tanımlanmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (TİYATRO)

ESERLERİ

- 📖 **Oyun:** Tanrılar ve İnsanlar, Hürrem Sultan, Ana, Fadik Kız, Kocaoğlu, Korkunç Oyun, El Kapısı Gecenin Sonu, Geçkin Kız, Yıldız Yargılanması, Gılgamış, Şehzade Beyazıt, Tohum ve Toprak, Ali, Atçalı Kel Mehmet, Simavnalı Şeyh Bedrettin, Ya Devlet Başa Ya Kuzgun Leşe, Ölümü Yaşamak Korku, Yalan, Kapılar, Gecenin Sonu, Şili'de Av, Ölü Kentin Nabzı, Karagöz Emekli Oldu, Bir Başkasına Ağıt
- 📖 **Şiir:** Masal, Kıt Kanaat

AHMET TURAN OFLAZOĞLU (1932 ---)

- Günümüzün en önemli tiyatro yazarlarından biri olarak kabul edilmektedir. Oflazoğlu, çocukluğunda Bünyan'da kendine yaptığı şekillerle Karagöz oynatmıştır ve ilk eseri kan davasını işleyen bir perdelik **Kezban**'dır.
- Eserlerinin konusunu genellikle Osmanlı tarihinden ve köy hayatından seçmiştir. Ayrıca sembolik oyunları da bulunur.
- Köy kadınının bitmez çilesini ele aldığı **Elif Ana**, kan davasını işlediği **Kezban** ve **Allah'ın Dediği Olur** adlı oyunlarında konusunu köy hayatından almıştır.
- Oflazoğlu konusunu Osmanlı tarihinden alan ilk oyunu TDK ödülünü alan 3 perdelik bir trajedi olan **Deli İbrahim**'dir. Eserde henüz tahta çıkmayan hazır olmayan bir padişahın bilinçli çılgınlığı anlatılıyor.
- Diğer tarihi oyunları arasında ise "IV. Murat, Genç Osman, Kösem Sultan, Kanuni, Cem Sultan Yavuz Selim ve Sinan" bulunur.
- Oyunlarında divan ve halk edebiyatlarından faydalanmıştır; sade bir Türkçe ve şiirsel bir anlatımla **manzum tiyatrolar** yazmıştır.

- Türk tarihine trajik açıdan bakan Oflazoğlu, trajedi türünü başarıyla uygulanmış ve onları şiirsel bir dille aktarmıştır.
- Ahmet Turan; Kafka, Nietzsche, Rilke ve Shakspeare gibi yazarlardan birçok ünlü eseri çevirerek dilimize kazandırır.
- Şiir, oyun, çeviri ve senaryo türlerinde eserler vermiştir; ancak yazdığı **tarihi oyunları**yla adını duyurmuş bir yazardır.
- Rilke'den Seçme Şiirler** ve **Duino Ağrıtları** çevirileri ile Shakspeare ve Moliere üzerine birer tanıtma kitabı bulunmaktadır. Ayrıca **Topkapı, Mütarekeden Büyük Taarruza** adında iki de senaryo kaleme almıştır.

ESERLERİ

- 📖 **Oyun:** Kezban, Allahın Dediği Olur, Korkut Ata, Deli İbrahim, IV. Murat, Sokrates Savunuyor, Genç Osman, Cem Sultan, Elif Ana, Kösem Sultan, Kanuni, Fatih, Bizans Düştü, III. Selim, Sinan, Gardiyan, Yavuz Selim, Yine Bir Gülnihal Dörtbaşı Mamur Şahin, Çakır Pençe
- 📖 **Şiir:** Fetih, Sevgi Hakanı

REFİK ERDURAN (1928)

- İstanbul'da doğmuş olan sanatçı günümüz gazetecilerinden ve oyun yazarlarından. Gazete, TV, tiyatro, oyun yazarlığı alanlarında ödüller almış; fıkra, eleştiri, hikâye ve roman türlerinde eserler vermiş; ama oyunculuğuyla tanınmıştır.
- Eserlerinde toplumla ilgili bozuklukları, kişiler ve kurumlarla ilgili aksakları eleştirmiş; ahlaki değerlere önem vermiştir.
- Karayar Köprüsü** adlı oyununda kıskançlık, kin, intikam gibi olumsuz duyguların insanlara nasıl zarar verdiğini dile getirmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (TİYATRO)

- **Cengiz Han'ın Bisikleti** adlı oyununda ise eski yaşayış biçimlerinden kurtulmak için çaba gösteren bir erkeğin tutumundan hareket ederek yanlış batılılaşmayı ortaya koyar.
- **İkinci Baskı** alı oyununda dürüst bir gazetecinin patronunca sömürülmesi anlatılır.

ESERLERİ

- 📖 **Oyun:** Yağmur Duası, Bir Kilo Namus, Turp Suyu, Cengiz Han'ın Bisikleti, Karayar Köprüsü, Deli, Canavar Cafer, Tamirci, Kahraman, Seher Vakti, Uçurtmanın Zinciri, Kelepçe, Bunu Yapan İki Kişi, Açıl Susam Açıl, Yemenimin Uçları, Ayı Masalı, İp Oyunu, İkinci Baskı, Aman Avcı, Kartal Tekmesi, Büyük Jüstinyen, Direkler Arası Kanto, Seher Vakti, Bahçemdeki Ayı, El Ele, Açıl Kafam Açıl, Eşek Dağın Sevdalı, Efendimiz Efendimiz
- 📖 **Roman:** Yağmur Duası
- 📖 **Anı:** Gülerek, İblisler, Azizler, Kadınlar

GÜNGÖR DİLMEN (1930 – 2012)

- 1930'da Tekirdağ'da dünyaya gelmiştir. Yazınımızda **absürt** tiyatro alanında başarılı yapıtlar vermiştir. Bu türün en önemli temsilcilerinden biri olmuştur. 2012'de ise İstanbul'da hayatını kaybetmiştir.
- **Deli Dumrul**, Güngör Dilmen'in 1979'da Dede Korkut hikayelerinden birisi olan Deli Dumrul'dan yola çıkarak yazdığı bir tiyatro oyunudur.
- Dilmen, yapıtlarında mitolojiden ve tarihten en çok yararlanan yazarlardandır. **Midas'ın Kulakları** yazarın ve Midas Üçlemesinin ilk oyunudur. Mitolojideki Kral Midas öyküsünden esinlene oyunu yazar sonuna kendi yorumunu getirerek geliştirmiştir.
- **Midas'ın Altınları**'nda, Kral Midas'ın kişiliğinin altın ve paraya olan tutkusu anlatılır.

- **Canlı Maymun Lokantası**, farklı kültürlerin ve dünya görüşlerinin çatışmasını insanı sarsan dehşet verici bir olayla, ancak mizahi bir dille vererek Doğu mistisizmi ile Batı kapitalizminin karıştığını vurguluyor.
- **Akad'ın Yayı** ise Fenike efsanesinden alınmış bir metindir. Öldürücü bir silahı, savaş tehdidi yerine barış gücü için kullanmayı tercih eden, böylece de toplum dışına itilmekten kurtulamamış bir adamın öyküsünü ele almaktadır.
- **Kurban**, toplumsal yaşamımızda önemli bir yer alan kuma sorununu işler. **Bağdat Hatun**, aşırı iktidar tutkusu yüzünden oğlunu öldürebilecek kadar gözü dönen Bağdat Hatun trajedisini işler.
- **Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını'nda**, 19. yüzyılın sonlarında İstanbul Aksaray'da geçen bir yangın, bir aşk teması içinde anlatılır.

ESERLERİ

- 📖 **Oyun:** Canlı Maymun Lokantası, Midas'ın Kulakları, Midas'ın Altınları, Midas'ın Kördüğümü, Deli Dumrul, Akad'ın Yayı, Troya İçinde Vurdular Beni, Bağdat Hatun, Galile'nin Günahları, Kurban, Osmanlı Dram Kumpanyası, Hâkimiyeti Milliye Aş Evi, Aşkımız Aksaray'ın En Büyük Yangını, Ben Anadolu

Hap Bilgi

- ✴ Türk tiyatrosunda **absürt** (saçma) tiyatronun kurucusu **Güngör Dilmen** olmuştur.

CEVAT FEHMİ BAŞKUT (1905 – 1971)

- 1905'te Edirne'de doğdu. 15 Mart 1971'de İstanbul'da yaşamını yitirdi. Oyun yazarı ve gazetecidir. Konularını insanlar arasındaki çatışmalardan almıştır. İnsanları ahlak bakımından eleştiren oyunları ile tanınmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (TİYATRO)

- Edebiyat dünyamızda **Buzlar Çözülmeden** ve **Paydos** isimli eserleriyle ünlenmiştir, **Paydos** isimli eseri yurt dışında sahnelenen, ilk tiyatro oyunudur. Dış ülkelerde oyunu sahnelenen ilk Türk yazarı unvanını almıştır.
- Paydos**, yazarın en ünlü oyunudur. Öğretmenliğe adanmış, elli beş yaşlarındaki Murtaza Bey'in oğul mutluluğu hatırına ve eşinin düzenleriyle bakkallığa itilişi; ilkokul öğretmenliğindeki özverili yaşamına özlem duyusu ele alınır.
- Tablodaki Adam**, Cevat Fehmi Başkut'un yazdığı iki perdelik seyirlik oyundur. Dürüst, ahlaklı, duygulu, iç dünyası zengin bir insanın (Kaptan), kötülüğün egemen olduğu toplumda hırpalanıp doğanın temizliği, aşkın güzelliğine sığınmasını anlatır.
- Harput'ta Bir Amerikalı**, Amerika'ya giderek zengin olmuş bir Harputlunun, firmasına reklam yapmak için İstanbul'a gelmesini ve yıllar önce Harput'ta kalan kardeşini aramasını konu olarak alır.
- Yazarın ayrıca **Geceleri Bizi Kimler Bekliyor** adlı bir röportaj kitabı ve birkaç roman denemesi var.

ESERLERİ

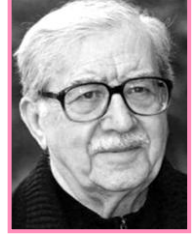
- Oyun**: Deli Deli Küpeli, Paydos, Koca Bebek Buzlar Çözülmeden, Kadıköy İskeleyi'nde, Sana Rey Veriyorum, Büyük Şehir, Küçük Şehir, Harput'ta Bir Amerikalı, Hacıyatmaz, Göç, Emekli, Hepimiz Birimiz İçin, Ölen Hangisi, Tablodaki Adam
- Roman**: Kadın Bir Defa Sever, Dişi Aslan
- Röportaj**: Geceleri Bizi Kimler Bekliyor

Hap Bilgi

- Türkiye'de sahneye konulan ilk oyun, Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı eseridir.
- Cevat Fehmi Başkut**'un **Paydos** isimli eseri yurt dışında sahnelenen, ilk tiyatro oyunudur. Böylece dış ülkelerde oyunu sahnelenen ilk Türk yazarı unvanını almıştır.

TURGUT ÖZAKMAN (1930 – 2013)

- 1930'da Ankara'da dünyaya gelmiştir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. Bir süre avukatlık yapmıştır. Uzun yıllar Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde kadrolu öğretim görevlisi olarak çalışmıştır ve Dramatik Yazarlık dersleri vermiştir.
- Yazarı şöhrete taşıyan eseri ise 50 yıla yakın bir sürenin emeği olan ve Kurtuluş Savaşı'nı romanı bir dille anlatan **Şu Çılgın Türkler** adlı belgesel romanıdır. Eser cumhuriyet tarihinin en çok satan kitabı olmuştur.
- Diriliş - Çanakkale 1915**, Turgut Özakman'ın Çanakkale Savaşı'nı anlattığı romandır. **Cumhuriyet - Türk Mucizesi**, Cumhuriyet'in kuruluşunu anlatan kitabıdır.

ESERLERİ

- Roman**: Korkma İnsancık Korkma, Romantika, 19 Mayıs 1919 Atatürk Yeniden Samsun'da, Şu Çılgın Türkler, Diriliş - Çanakkale 1915, Cumhuriyet - Türk Mucizesi
- Oyun**: Şu Çılgın Türkler, Üç Destan, Delioğlan, Ah Şu Gençler, Hastane, Karagöz'ün Dönüşü, Kardeş Payı, Darılmaca Yok, Berberde, Ben Mimar Sinan, Ak Masal Kara Masal, Pembe Evin Kaderi, Ocak Kanaviçe, Paramparça, Sarıpınar 1914, Fehim Paşa Konağı, Resimli Osmanlı Tarihi, Bir Şehnaz Oyun, Güneşte On Kişi, Duvarların Ötesi, Deli Bayramı
- Senaryo**: Keloğlan Aramızda, Tuzsuz Deli Bekir, Keloğlan'la Cankız, Mevlana, Yatık Emine, Keloğlan İz Peşinde, Turhanoğlu, Kanije Kalesi, Son Akin, Kurtuluş, Rıza Beyler, Cumhuriyet, Dersimiz: Atatürk
- Meslek Kitapları**: Oyun ve Senaryo Yazma Tekniği, Radyo Notları

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (TİYATRO)

İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU (1886 - 1978)

- Türk eğitim tarihine büyük önemi olan bir düşünür ve bilim adamıdır. "Eğitim Reformu Akımı"nın Türkiye'deki en büyük temsilcisidir. Bir pedagog, oyun yazarı ve uygulamacı olarak cumhuriyet dönemi tiyatro tarihinin de önemli kişilerinden birisidir.
- Hikâye ve roman türünde eserleri bulunmaktadır. Hikâye türünde **Yalnızlar**, roman alanında ise **Batak** adlı eseri bulunur.
- **Tiyatro** eserleri arasında İnanmak, Salt Çelebi, Hayvanlar, Akıl Taciri, Kafa Tamircisi, Andaval Pa-las, Kütük, Dolap Beygiri, Karagöz Ankara'da, Kü-çük Şehit bulunmaktadır.

VEDAT NEDİM

- 📖 Tiyatro türünde Sahte Kahramanlar, Değişen Adam, İmrâlı'nın İnsanları, Kör, Üç Kişi Arasında, Hayvan Fikri Yedi, Köksüzler bulunur.

VASIF ÖNGÖREN

- 📖 Tiyatro türünde Göç, Asiye Nasıl Kurtulur?, Almanya Defteri, Oyun Nasıl Oynanmalı?, Zengin Mutfağı adlı eserleri bulunmaktadır.

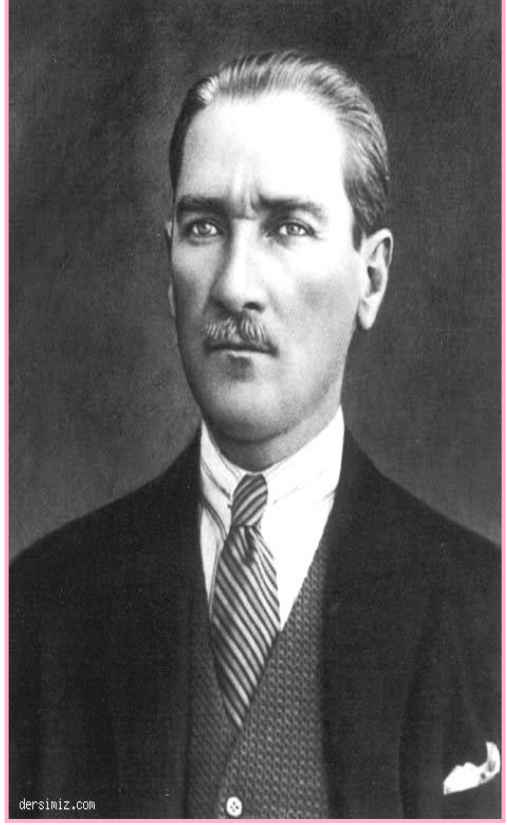
OKTAY ARAYICI

- 📖 Tiyatro türünde Babalar, Tanili Dosyası, Rumuz Goncagül, Bir Ölümün Toplumsal Anatomisi, Seferi Ramazan Beyin Nafile Dünyası, Kondulu Hayriye, Dışarda Yağmur Var bulunmaktadır.

BAŞAR SABUNCU

- 📖 Kargalar, Şerefiye, Çark, Zemberek, Memurlar, Mute-met Ali Rıza Beyin Yaşanmış Hayat Hikâyesi, İşçi Babası Ömer Ağa İle Küçükhanımın Şoförü Recep, İşgal, Kaldırım Serçesi, Kan ve Gül, Sayın Muhbir Vatandaşlar, Bir Ata Krallığım, Herkes Aynı Bahçe-de bulunmaktadır.

NOT

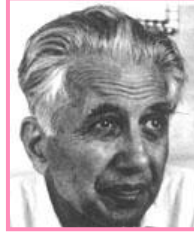
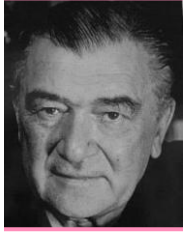
**CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI
ÖĞRETİCİ METİNLER**

8. ÜNİTE

**CUMHURİYET DÖNEMİ EDEBİYATI
ÖĞRETİCİ METİNLER**

- **Nurullah Ataç**
- **Suut Kemal Yetkin**
- **Mehmet Kaplan**
- **Cemil Meriç**
- **Sabahattin Eyüboğlu**
- **Salah Bırsel**
- **Naki Tezel**
- **Berna Moran**
- **Kenan Akyüz**
- **Ahmet Kabaklı**
- **Tahir Alangu**
- **İsmail Habib Sevük**
- **Fethi Naci**
- **Şevket Rado**
- **Falih Rıfkı Atay**

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ÖĞRETİCİ METİNLER)

- Sabahattin Eyüboğlu
- Nurullah Ataç
- Fali Rıfki Atay
- Cemil Meriç
- Fethi Naci
- Suut Kemal Yetkin
- İsmail Habib Sevük
- Tahir Alangu
- Nihat Sami Banarlı
- Berna Moran
- Ahmet Kaplan
- Mehmet Kaplan
- Şevket Rado
- Pertev Naili Boratav

ÖĞRETİCİ METİNLERİN ÖZELLİKLERİ

- Öğretici metinler bakımından bu dönemde büyük ilerlemeler kaydedilmiş; deneme, makale, gezi yazısı, hatıra, fıkra, eleştiri vb. alanlarında önemli eserler verilmiştir.
- Açıklama, bilgi verme, düşündürme amacı güdülmüştür; metnin yapısı dil ve anlatımı, kullanılan motifler bu amaçlara göre belirlenmiştir.
- Eserlerde genellikle millete ve milletin kültürüne yönelinmiş, Anadolu ve Anadolu insanı işlenmiştir.
- Öğretici metinlerde Arapça ve Farsça sözcüklere fazla yer verilmez. Günlük konuşma dilindeki sözcükler, halk söyleyişlerindeki tamlamalar kullanılır.
- Bu dönem yazarları, öğretici metinlerde terim ve kavramları, gündelik hayata ait sözcük ve sözcük gruplarını kullanarak edebi bakımdan güçlü bir anlatıma ulaşmayı amaçlar.

- Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatı öğretici metinlerinde yazı dilinin konuşma diline yaklaştırılması, açık ve sade bir dilin kullanılması daha fazla okura ulaşılmasını sağlamıştır.
- Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında öğretici metin türlerinde eserler kaleme alan önemli sanatçılar şunlardır:
 - **Deneme:** Nurullah Ataç, Suut Kemal Yetkin, Sabahattin Eyüboğlu, Salah Birsell, Oktay Akbal, Cemil Meriç, Mehmet Kaplan, Nihat Sami Banarlı, Nermin Uygur, Ahmet Hamdi Tanpınar, Vedat Günyol, Orhan Burian, Tahsin Yücel, Akşit Gök-türk, Hilmi Yavuz
 - **Makale:** Ahmet Hamdi, Peyami Safa, Fali Rıfki, Erol Güngör, Cemil Meriç, Nurettin Topçu
 - **Gezi yazısı:** Haldun Taner, Azra Erhat, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Oktay Akbal, Fali Rıfki Atay
 - **Anı:** Ruşen Eşref, Fali Rıfki, Yusuf Ziya Ortaç, Oktay Akbal, Yahya Kemal, Vedat Nedim Tör, Salah Birsell, Halikarnas Balıkcısı
 - **Fıkra:** Peyami Safa, Fali Rıfki, Yusuf Ziya, Burhan Felek, Necip Fazıl, Çetin Altan, Abdi İpekçi, Uğur Mumcu, İlhan Selçuk
 - **Eleştiri:** Mehmet Kaplan, Fethi Naci, Asım Bezirci, Tahir Alangu, Berna Moran, Fahir Onger, Mehmet Fuat, Mehmet H. Doğan, Adnan Binyazar, Semih Gümüş, Muzaffer Erdost, Gürsel Aytaç, Adnan Benk
 - **Günlük:** Nurullah Ataç, Salah Birsell, Oktay Akbal, Tomris Uyar, Muzaffer Buyrukçu, Mehmet Şeyda, Cemal Süreya

TİYATRO

- Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayları sahnede canlandırma sanatına **tiyatro** denir.
- Tiyatro konuşmaya ve eyleme dayalı bir gösteri sanatı olup dinsel törenlerden doğmuştur.
- Günümüz Batı tiyatrosunun temeli eski Yunan tiyatrosudur. Eski Yunanistan'da tiyatro şarap tanrısı olarak bilinen Dianysos adına düzenlenen törenlerden doğmuş.
- Tiyatronun iki temel ögesi olay ve kişilerdir. Ayrıca dekor, giysi, ışık gibi yardımcı öğeler de bulunur. Öykü ve romanda olduğu gibi giriş gelişme ve sonuç planıyla yazılır.

TİYATRO TÜRLERİ

1. TRAGEDYA (Trajedi)

İzleyicide acıma ve korku gibi duygular uyandırarak ruhu tutkularından arındırmak amacını güden, hayatı acıklı yönleri ile ele alıp işleyen tiyatrodur.

Trajedinin Özellikleri

- Amaç acıma ve korku uyandırmaktır.
- Trajedi baştan sona ciddi bir hava içinde geçer. Güldürü ögesi görülmez.
- Erdeme ve ahlaka büyük önem verilir.
- Konular tarihten veya mitolojiden seçilir
- Homeros destanları, Yunan ve Latin Mitolojileri Roma tarihi vb trajedilerin kaynağını oluşturur
- Trajedide kahramanlar yüksek tabakadan ve olağanüstü varlıklardan seçilir.
- Kahramanları arasında krallar, kraliçeler, soylular, tanrılar ve tanrıçalar bulunur.
- Trajediler kesintisiz oynanır, perde yoktur.
- Genellikle beş bölümden oluşur ve bu bölümler manzum olarak yazılmıştır.
- Koro ve diyalog bölümlerinden oluşur.
- Koro; ihtiyar ve kadınlardan oluşup halkı temsil eder. Koro eyleme karışmaz sadece olup biteni izler.
- Kötü, bayağı söz ve söyleyişler yoktur. Kaba sözlere yer verilmez, seçkin bir üslupla yazılır.

- Trajedide vurma, öldürme, yaralama gibi korkunç ve çirkin olaylar sahnede gösterilmez; bunları haberciler aktarır.
- Üç birlik kuralına uyulur. Bu kuralda bir olay 24 saatlik zaman diliminde aynı yerde geçer.

Hap Bilgi

- Trajedinin ilk örnekleri Yunanlılar tarafından verilmiştir. Bağbozumu tanrısı **Dionysos** adına yapılan dinsel törenlerden doğmuştur.
- Dünya edebiyatında bu türün ilk büyük ustası Eski Yunan edebiyatında **Aiskylos**'tur. Ayrıca **Sophakles, Euripides** önemli trajedi yazarlarıdır
- 17.yüzyıl Fransız edebiyatında **Cornelle** ve **Racine** önemli trajedi ustalarıdır.
- Türk edebiyatında ise ilk trajedi, Ali Haydar Bey'in **Sergüzeşt-i Perviz** adlı yapıtıdır.

2. KOMEDYA (Güldürü, Komedi)

Hayatın ve insanların gülünç, komik ve çarpık yanlarını ortaya koymak, izleyenleri güldürmek ve düşündürmek amacıyla yazılmış tiyatro türüdür.

Komedyanın Özellikleri

- Konular günlük yaşamdan alınır.
- Amaç, bireysel ve toplumsal bozuklukların gülünç yanlarını göstererek seyirciye doğruyu düşündürmektir.
- Üç birlik kuralına uyulur.
- Diyalog ve koro bölümlerinden oluşur.
- Kesintisiz oynanır ve beş bölümden oluşur.
- Manzum olarak, yani şiir olarak yazılır.
- Vurma, yaralama, öldürme gibi olaylar sahnede canlandırılabilir.
- Üslupta soyluluk aranmaz; her türlü kaba ve bayağı sözlere yer verilebilir.
- Kahramanlar sıradan ve halktan kişilerden seçilir.

Komedy Türleri

a. Karakter Komedyası

İnsan karakterlerinin gülünç ve aksak yönlerini gösteren komedy çeşididir. En tanınmış örnekleri Moliere' in **Cimri'si**, **Tartuffe'si** ve Shakespeare'in **Venedik Taciri**'dir.

b. Töre Komedyası

Toplumsal gülünç ve aksak yönlerini, gelenek ve göreneklerin bozuk yanlarını gösteren komedir. En tanınmış örnekleri Aristophanes'in **Eşek Arıları** Moliere'in **Gülünç Kibarlar**'ı, Gogol'un **Müfettiş'i**, Şinasi'nin **Şair Evlenmesi** sayılabilir.

c. Entrika Komedyası

Olayların merak uyandıracak ve insanı şaşırtacak biçimde düzenlenerek çoğunlukla bir amaç güdümeden yazıldığı oyunlardır. Bu komedyaya "Vadvil" de denir. En tanınmış örnekleri arasında Shakespeare'in Yanlışlıklar Komedyası ve Moliere'in Scapin' in Dolapları sayılır.

Bilgi Küpü

- * Komedi ilkçağlarda insan ve hayvan taklitlerine dayalı müzikli oyunlardan doğmuş ve gelişmiş türdür.
- * Klasik komedi, klasik trajediye tepki olarak Eski Yunan edebiyatında doğmuştur. En önemli temsilcisi **Aristophanes**'tir. 17.yüzyılda ise Fransız yazarı **Moliere** dünyanın önde gelen komedi yazarlarından biri kabul edilir.
- * Türk edebiyatında ise ilk komedi Şinasi'nin "**Şair Evlenmesi**" adlı eseridir.

3. DRAM

Hayatı olduğu gibi bütün acıklı ve gülünç yönleriyle yansıtan, sahnede gösterilmek amacıyla yazılmış tiyatrodur.

Dramın Özellikleri

- * Konular tarihten ya da günlük hayattan alınır
- * Acıklı ve gülünç olaylar bir arada verilebilir.
- * Üç birlik kuralına uyma zorunluluğu yoktur.
- * Nazım ya da nesir biçiminde yazılabilir.
- * Kahramanlar her tabakadan seçilebilir.
- * Perde sayısı yazarın isteğine bağlıdır.
- * Günlük yaşamdaki dil kullanılır.
- * Kötü, çirkin her olay sahnede gösterilebilir.

Hap Bilgi

- * Tiyatronun tarihi gelişimi içinde trajedi ve komedi arasında dram türü doğmuştur. Bu tür, 19. yüzyılda romantizmin etkisiyle trajedinin belli kurallarını kırmak amacıyla olmuş bir tiyatrodur.
- * İlk örneğini Victor Hugo **Cromwell** adlı eseri ile ortaya koymuştur.
- * Bu türün önemli sanatçıları arasında **Shakespeare**, **Victor Hugo**, **Goethe**, **Schiller**, **Diderot** gibi isimler bulunur.

Dram Türleri

- 1 **Piyes:** Acı veren olaylar oyun içinde gerilimi azaltılarak verilir. Ciddi konulu sahne yapıtlarının genel adıdır.
- 2 **Melodram:** Duygulandıran ve heyecandıran bir tiyatrodur. Acı ve hüznü veren olaylara daha çok yer verilir.
- 3 **Feeri:** Olağanüstü olay ve kahramanların sahnede canlandığı tiyatrodur. Yani masalların sahnelendiği oyunlar.

4. EPİK TİYATRO

- 20. yüzyılda gelişen bir tiyatro türüdür.
- Alman oyun yazarı **Bertold Brecht** tarafından ortaya konulmuştur.
- Bu tiyatro destansı özellikler gösterir.
- Acı duymak, sevinmek, gülmek gibi duyguların yerine olaylar üzerinde düşünmeyi ve olayları değerlendirmeyi amaçlar.
- Amaç izleyiciyi olay içinde yaşamaktır.
- Olaylar yaşanan çağdan alınabileceği gibi geçmişten de alınabilir.

Bilgi Küpü

- Edebiyatımızda Haldun Taner'in **Keşanlı Ali Destanı**, **ilk epik tiyatro** denemesidir. Aynı zamanda Haldun Taner epik tiyatronun da kurucusudur.

FABL

Masalların insan ve hayvan davranışlarından hareketle toplumda görülen aksaklıkları yermek ve topluma bir ahlak dersi vermek gibi amaç güden manzum veya düz yazı biçiminde yazılan türüne **fabl** denir.

Fablın Özellikleri

- Kahramanları bitkiler ve hayvanlardır; ancak asıl anlatılan insanlardır.
- Fabllar da bir tür masal sayılır. Ancak masallardan sonunda bir ahlak dersi vermesi yönü ile ayrılırlar.
- Fabllar didaktik şiir örnekleridir.
- Kişileştirme ve konuşurma sanatı kullanılır.
- Serim, düğüm ve çözüm bölümleri vardır.
- Öğüt ve ders verme amacı güderler.

Hap Bilgi

- Dünya edebiyatında **ilk fabl** örneği bir Hint masalı olan **Kelle ve Dimne** (PançaTantra) dır. Bu eser, **Beydeba**'ya aittir.

Bilgi Küpü

- Eski Yunan edebiyatında **Aisopos'un fablları (Ezop Masalları)** bu türü önemli bir örneğidir. Ancak Batı edebiyatında Fransız yazarı **La Fontaine** fabl türünün gerçek kurucusu sayılır.
- Türk edebiyatında ise **ilk fabl** örneği olarak Şeyhi'nin Harname'si sayılır. Şeyhi bu eserinde eşek ve öküzleri simge olarak kullanarak o dönemin koşullarını eleştirir.
- Edebiyatımızda batılı anlamda **ilk fabl** örneklerini ise Tanzimat dönemi sanatçısı Şinasi yazmıştır. Ayrıca Şinasi La Fontaine'den birçok fabl çevirisi yaparak edebiyatımızda **ilk fabl çevirileri** yapan sanatçı olmuştur.
- Servet-i Fünun döneminde Tevfik Fikret de çocuklar için yazdığı kimi fabl örneklerini yazdığı "**Şemin**" adlı şiir kitabında toplamıştır.
- Edebiyatımızda Cumhuriyet döneminde Orhan Veli ve Sabahattin Eyüboğlu'nun La Fontaine'den yaptıkları fabl çevirileri oldukça önemlidir.

MASAL

Olağanüstü durum ve olayları yine olağanüstü kahramanlara bağlayarak anlatan halk hikâyelerine denir.

Masalın Özellikleri

- Halk dilinde anlatılarak ağızdan ağza aktarılan bir sözlü edebiyat ürünüdür.
- Bir yazar tarafından sonradan yazıya geçirilir
- Anonim olup olaylar tamamen hayal mahsulüdür.
- İyi-kötü, adalet-zulüm gibi durumların temsilcileri mücadele eder.
- Çoğunlukla olağanüstü olaylara yer verilir. Olayların geçtiği yer ve zaman belirsizdir.
- Çoğu kez evrensel konular işlenir. Dini ve milli motiflere hiç yer verilmez.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ÖĞRETİCİ METİNLER)

- Didaktik bir özelliği olup özellikle çocuk eğitiminde önemli bir yere sahiptir.
- Masallarda geniş zaman ya da belirsiz geçmiş zaman kipi kullanılır.
- Masalların sonunda iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- Kahramanları arasında hayvanlar, periler, cinler, devler bulunur.
- Bazı yerlerde aynen tekrarlanan kalıp sözler bulunur. Bunlara **tekerleme** ya da **döşeme** adı verilir. Tekereden sonra olay ve dilek bölümleri gelir.
- Masallarda anlatım kısa ve yoğundur.
- Masal türünün özellikle Hindistan'da doğduğu kabul edilmektedir.

Hap Bilgi

- * Dünya edebiyatında en ünlü masalcısı **Andersen'** dir. Kelile ve Dimne, Binbir Gece Masalları yine dünya masallarının en ünlüleridir. Alman edebiyatında ise **Grimm Kardeşler'** in masal derlemeleri ünlüdür.
- * Türk edebiyatında ise **Eflatun Cem Güney, Pertev Naili Barotov** gibi isimler masal derleyicisi olarak kabul edilir.

MAKALE

Herhangi bir konuda, bir görüş veya düşünceyi savunmak ve kanıtlamak için yazılan yazılardır

Makalenin Özellikleri

- Gazete ile birlikte doğmuş ve gelişmiştir.
- Gazete ve dergilerde yayımlanır.
- Ortaya konulan düşünce kanıtlanmaya çalışılır
- Belli bir görüşü veya düşünceyi savunan sanat amacı olmayan yazı türüdür.
- Makalede amaç okuyucuyu bilgilendirmektir.
- Makalede her türlü olay ve olguyu işleyebilir, konu sınırlaması yoktur.
- Makalede anlatım yalın, yoğun ve nesneldir.

- Özellikle açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimlerinden faydalanılır.
- Yazar giriş bölümünde ortaya koyduğu düşünceyi sonuç bölümünde ispatlamak zorundadır.
- Makalede tanımlama, örnekleme, karşılaştırma ve tanık gösterme gibi düşünceyi geliştirme yollarına sıkça başvurulur.
- Sanat amacı güdülmez ve edebi sanatlara (söz sanatlarına) yer verilmez.

Türk Edebiyatında Makale

- * Makale edebiyatımıza Tanzimat ile girmiş olan bir türdür. İlk makaleyi **Şinasi** yazmıştır. Bu makale Tercüman-ı Ahval gazetesinde Mukaddime adıyla yayımlanmıştır (1860). Bu tür gazetecilik ile yaygınlık kazanmış ve gelişmiştir

FIKRA

Gazete ve dergilerin belirli sütunlarında belirli bir başlık altında; güncel, siyasal ve toplumsal konuları ele alan bunları bir görüş ve düşünceye bağlayarak yorumlayan yazılardır.

Fıkranın Özellikleri

- Genellikle **güncel** konuları işler.
- Öne sürülen düşünceyi kanıtlama amacı taşımaz.
- Yazarın kişisel görüşlerini yansıtır.
- Gazete ve dergilerde yayımlanan gününbirlik yazılar olduğundan genellikle gündemi oluşturan konular işlenir.
- Çeşitli konularda yazılabilir. Konu sınırlaması yoktur.
- Günlük konuşma dili kullanılır, bazen nükteli sözlerle de yer verilir. Ayrıntıya girilmez anlatım yalın ve yoğundur.
- Edebiyatımıza Tanzimat'la girmiş olan bir türdür.
- Edebiyatımızda Ahmet Rasim, Ahmet Haşim, Hüseyin Cahit Yalçın, Refik Halit Karay, Falih Rıfkı Atay önemli fıkra yazarlarımızdır.

DENEME

Bir yazarın herhangi bir konuda kesin sonuçlara varmadan, belgelere başvurmadan, kişisel görüş ve düşüncelerini anlattığı yazı türüne denir.

Denemenin Özellikleri

- Konu sınırlaması yoktur, hemen her konuda yazılabilir.
- Yazar karşısında biri varmış, onunla dertleşiyormuş gibi anlatır.
- Denemede öne sürülen bir görüşü kanıtlama kaygısı yoktur. Anlatımda kesin yargılara varılmaz.
- Deneme kişiselliğin, yani özelliğin en çok ön plana çıktığı türdür.
- Deneme, **Nurullah Ataç**'ın dediği gibi "Ben'in Ülkesi'dir.
- Deneme türünün öncüsü ve kurucusu Fransız yazar **Montaigne**'dir.
- İngiliz edebiyatında **F.Bacon** bu türün önemli yazarlarından.
- Türk edebiyatında en tanınmış deneme yazarları Nurullah Ataç, Ahmet Haşim, Suut Kemal Yetkin, Sabahattin Eyüboğlu ve Ahmet Hamdi Tanpınar'dır.
- Ahmet Haşim'in Bize Göre ve Gurabahane -i Laklak adlı eserleri edebiyatımızda ilk deneme örnekleri sayılır.

ELEŞTİRİ

Bir yapıtın veya sanatçının olumlu, olumsuz, iyi, kötü güzel, çirkin yönlerini ortaya koyan değerlendirme amacı ile yazılan yazılara denir.

Eleştirinin Özellikleri

- Amaç sadece sanatçının veya eserin eksik ve kusurlu taraflarını göstermek değil, aynı zamanda başarılı yanlarını da ortaya koymaktır.
- İyi bir eleştiri öznellikten ve önyargıdan uzak olmalıdır.
- Duygu ve düşüncelerin ortaya konulmadığı eleştiriye nesnel; kişisel yargıların ön plana çıktığı eleştiriye ise öznel eleştiri denir.

- Okuyucu ile eser arasında bir köprü görevi yapan bu türün açıklama, aydınlatma ve değerlendirmek gibi üç temel görevi vardır.
- Batılı anlamda eleştiri, Türk edebiyatına Tanzimat'ta birlikte girmiştir.
- Namık Kemal'in **Tahrib-i Harabat** adlı eseri **ilk eleştiri** örneğidir.
- İlk eleştiri yazısı olan Lisan-i Osmaninin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülahazatı-ı Şamildir makalesi de yine Namık Kemal'in kaleminden çıkmıştır.
- Yine Ziya Paşa'nın **Şiir ve İnşa** başlıklı makalesi de ilk eleştiri örneklerimizdendir.
- Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Oktay Akbal, Sabahattin Eyüboğlu, Mehmet Kaplan, Asım Bezirci, H.Cahit Yalçın, Fethi Naci gibi isimler başlıca eleştiri yazarlarımızdandır.

RÖPORTAJ

Bir gerçeğin araştırma, inceleme, gezip görme ve soruşturma yoluyla yansıtıldığı yazı türüdür.

Röportajın Özellikleri

- Gazete ve dergilerde yayımlanan ve öğretme amacı güden yazılardır.
- Genellikle fotoğrafın tanıklığına başvurulur.
- Bu tür bilgiyi, haberi ve gerçeği çarpıcı ve yalın bir dille aktarır.
- Araştırma, inceleme, gezip görme ve soruşturma yöntemlerini kullanır.
- İnandırıcılık amacıyla betimleme, açıklama, tartışma, tanık gösterme gibi yollara başvurulur.

Hap Bilgi

- ✳ Edebiyatımızda röportaj türüne ilk adım atan sanatçı **Ruşen Eşref Ünaydın**'dır.
- ✳ Bu türde yazılmış en önemli eser de yine Ruşen Eşref Ünaydın'a ait olan **Diyyorlar ki** adlı eserdir.

GEZİ YAZISI

Bir yazarın gezip gördüğü yerlerin ilgi çekici yönlerini, tarihi, coğrafi, ekonomik ve sosyal özelliklerini kendi görüş ve düşüncelerini de katarak anlattığı yazılara gezi yazısı (**seyahatname**) adı verilir

Gezinin Özellikleri

- Kişisel görüş ve düşünceler ön plana çıkarılmaz.
- Gezi yazıları öğreticilik niteliği taşır ve öyküleme biçiminde kaleme alınır.
- Bir toplumun yaşam şekli, geleneği ve göreneği hakkında öğretici bilgiler içerir. Bazı bilimlere kaynaklık eder.
- Yazar sadece gördüklerini aktarmaz, bazen kendi düşüncelerini de ortaya koyar.
- Yalın ve anlaşılır bir dil kullanılır.
- Açıklama, öyküleme ve betimleme gibi birçok anlatım biçiminden faydalanılır.
- Türk edebiyatında gezi türünde **ilk eser**, Evliya Çelebi'nin **Seyahatname** adlı eseridir.

Bilgi Küpü**Gezi türünde verilmiş önemli eserler**

• Seyahatname	Evliya Çelebi
• Mirat'ül – Memalik	Seydi Ali Reis
• Paris Seyahatnamesi	28 Mehmet Çelebi
• Avrupa'da Bir Cevalan	A.Mithat Efendi
• Hac Yolunda	Cenap Şahabettin
• Tuna Kıyıları	F.Rıfkı Atay
• Bizim Akdeniz	F.Rıfkı Atay
• Frankfurt Seyahatnamesi	Ahmet Haşim
• Anadolu Notları	R. Nuri Güntekin

SÖYLEŞİ (SOHBET)

Herhangi bir konuda okuyucuyu sıkmadan konuşma havası içinde yazılan yazılara denir.

- Konuşmaya yakın bir üslubu olan bu tür daha çok denemeyi andırmaktadır.
- Her konuda yazılabilir; içten yalın kanıtlama amacı gütmeyen, öznel anlatımı olan bir türdür.

ANI (HATIRA)

Bir kişinin kendisinin veya yakın bir tanıdığıının yaşadıklarını ya da yaşadığı dönemde ortaya çıkan olayları gözlemlerine, bilgilerine dayanarak anlattığı düzyazı türüdür.

Anının Özellikleri

- Nesnellik esastır gerçeklere bağlı kalınır. İçtenlik ve doğruluk temel ilkelere dayanır. Geçmişe dönük olan bir türdür. Bu özelliği de tarihe yardımcı olur.
- Anı yazarı, kendisiyle birlikte devrini ve çevresini de anlatır. Olaylar doğrudan anlatım tekniğine başvurulur.
- Anı yazarı anılarını anlatırken kaynaklara (fotoğraf, mektup, eski gazete) başvurduğu için bu tür, aynı zamanda belge niteliği taşır.
- Bu yazılar sadece olayları yaşayan kişi tarafından yazılmak zorunda değildir, başkaları da kaleme alabilir.
- Bu yazı türünde temel amaç, geçmişte yaşananları başkalarıyla paylaşmaktır.

Bilgi Küpü

- Edebiyatımızda hatıra(anı) türünün ilk örneği **Babürşah**'ın **Babür-name** adlı eseridir.

Hap Bilgi

- Anı ile otobiyografi karıştırılmamalıdır. Otobiyografide yazar sadece kendi hayatını anlatırken; anı yazarı, kendini anlatması yanında çevresindeki kişileri ve o dönemin olaylarını da anlatır.
- **Anı ile günlük arasındaki temel farklar**
 - Günlük, olayların yaşandığı anda kaleme alınırken; anıda olaylar yaşandıktan çok sonra kaleme alınır.
 - Anılar geçmişe dönükken; günlükler şimdiki zamana ve geleceğe yöneliktir.
 - Günlük ileriye, anılar geriye doğru gider.

Bilgi Küpü

Anı türünde verilmiş önemli eserler

- Defter-i Amel → Ziya Paşa
- Eşkâl-i Zaman, Falaka → Ahmet Rasim
- Kırk Yıl, Saray ve Ötesi → H.Ziya Uşaklıgil
- Çankaya, Zeytinadağı → F.Rıfkı Atay
- Zoraki Diplomat → Yakup Kadri
- Anamın Kitabı → Yakup Kadri
- Vatan Yolunda → Yakup Kadri
- Geçmiş Zaman Köşkleri → A.Şinasi Hisar
- Boğaziçi Yalıları → A.Şinasi Hisar
- Bizim Yokuş → Yusuf Ziya Ortaç
- Edebi ve Siyasi Portreler → Y.Kemal Beyatlı

GÜNLÜK (GÜNCE)

Bir kimsenin günlük yaşamında edindiği izlenimlerini, duygu ve düşüncelerini tarih ekleyerek günü gününe kaleme aldığı bir yazı türüdür.

Günlüğün Özellikleri

- Günü gününe yazıldığından bu yönüyle anıdan ayrılır. Doğrudan anlatım yöntemi kullanılır.
- İçtenlikle anlatıldığı için doğal yazılardır. Bir iç dökme yazısıdır, bu sebeple sıkıntılar olduğu gibi aktarılabilir. Günlük öznel, anlatımında iç konuşma meto-
dundan faydalanılır.
- Her gün yazıldığından anıya göre daha kısadır.
- Anıyı başkaları da kaleme alabilirken; günlükler sa-
dece olayları yaşayan kişilerce yazılabilir.
- Eski edebiyatta **ruzname** diye bilinir.

Bilgi Küpü

- ✱ Edebiyatımızda ilk günlük örneği Ali Bey'in **Seyahat Jurnalı** adlı eseridir.
- ✱ Nurullah Ataç'ın **Günce** ve Salah Birsell'in **Günlük** adlı eserleri bu türde verilmiş olan önemli örneklerdir.

BİYOĞRAFI (YAŞAMÖYKÜSÜ)

Farklı alanlarda kendi ülkesine ve tüm insanlığa faydası olmuş, tanınmış kişilerin düşüncelerini, duygularını, özgeçmişlerini, eğilimlerini, yapıtlarını anlatan yazılara ya da kitaplara denir.

Biyografinin Özellikleri

- Biyografide belge ve fotoğraf kullanılarak anlatılanların kanıtlanması amaçlanır. Ünlü ve tanınmış kişiler konu edilir.
- Bilgilendirme ve izlenim kazandırma söz konusudur. Çeşitli anlatım biçimleri(öyküleme, açıklama v.b.) kullanılır.
- Hayatı anlatılan kişinin günlük, anı ve mektuplarından faydalanılır.
- Biyografi yazarı, nesnel bir tutuma sahiptir; ama sanat gücünü de gösterebilir.
- Anlatılanlar kronolojik bir sıra takip edilerek verilir.
- Bu türün divan edebiyatındaki karşılığı **tezkiye**dir.

Hap Bilgi

- ✱ Türk edebiyatında ilk tezkire örneği Ali Şir Neva'nın **Mecalis'ün Nefais** adlı eseridir.
- ✱ Anadolu sahasında yazılan ilk tezkire ise Sehi Bey'in **Heşt-Behişt** adlı eseridir.
- ✱ Edebiyatımızda Batılı anlamdaki biyografik eserler daha çok Cumhuriyet döneminde verilmiştir.
- ✱ Peygamberlerin yaşamlarını anlatan biyografik eserlere **siyer** adı verilir.

OTOBİYOĞRAFI (ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ)

Bir yazarın kendi yaşamını anlattığı yazı türüdür.

Otobiyografinin Özellikleri

- Yazının merkezinde yazarın kendisi vardır. Anlatım doğal ve yalındır.
- Anıya benzer; ancak otobiyografide yazar sadece hayatını anlatırken; anı türünde kendini anlatmasının yanında çevresindeki kişileri ve dönemin olaylarını da anlatır.

NURULLAH ATAÇ (1898 – 1957)

- 1898'de İstanbul'da doğmuştur. Galatasaray Lisesi'ni bitirmiştir, daha sonra okulunu yarıda bırakarak İsviçre'ye gitmiştir. Mondros mütarekesinden sonra yurda dönmüştür. Bir ara sınavla İngilizce öğretmenliği olmuştur. Çeşitli gazete ve dergilerde eleştiri ve deneme yazırlığı yapmıştır. 1957 yılında Ankara'da hayatını kaybetmiştir.
- Edebi hayatına dergâh dergisinde yayınlanan şiir ve yazıları ile başlamıştır daha sonra **deneme** ve **eleştiri** türlerinde verdiği eserleri ile tanınmıştır.
- Türk edebiyatında Batılı anlamda **ilk deneme** yazarı ve deneme türünün ilk büyük ustası olan Ataç, eleştiri türünde de eserler vermiştir ve eleştirinin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.
- Kendisini günde yirmi dört saat edebiyatçı olarak niteleyen Ataç, Türkçenin özleştirilmesi, yabancı kelimelerin dilden atılması, devrik cümleye dayalı bir anlatımı benimsemesi yolunda çok çaba sarf etmiştir.
- Anlatımda **devrik cümlelerin** gerekliliğine inanmış, eserlerinde kullandığı devrik cümlelerle dikkat çekmiştir. Devrik cümleyi de edebiyat diline o kazandırmıştır.
- Yeni edebiyat ve yeni bir dil arayışı içinde olan yazar, çeşitli gazete ve dergilerde yazdığı yazılarda genç şair ve yazarların katılmasına büyük rol oynar.
- Deneme ve eleştiri dışında çeviri alanında da 50'ye yakın eser vermiştir. Yunan, Latin, Rus ve Fransız klasiklerinin çoğunu dilimize kazandırmıştır.

ESERLERİ

- Deneme-eleştiri:** Günleri Getirdiği, Karalama Defteri, Sözden Söze, Ararken, Söz Arasında, Okuruma Mektuplar, Diyelim, Söyleyişler
- Günlük:** Günce

SUUT KEMAL YETKİN (1903 – 1980)

- Urfa'da doğmuştur. İlk ve ortaöğretimi Galatasaray Lisesi'nde tamamlamıştır. Yüksek öğrenimini Fransa'da bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmış ve rektörlük yapmıştır. 1940'tan sonra denemeleriyle tanınmıştır, 1943'te Urfa milletvekili seçilmiş ve 1980 yılında ölmüştür.
- Şiir, sanat ve felsefe üzerine yazdığı eserleriyle birlikte 1940'tan sonra kaleme aldığı **deneme** ve **eleştirileri**yle adını duyurmuştur.
- Edebiyat yaşamına Suut Saffet takma adıyla şiir ve mensur şiirler yazarak başlamıştır. İlk düzyazısı 1923'de Servet-i Fünun dergisinde çıkmıştır. Aynı yıl **Sı'r-i Leyâl** adlı şiir kitabı yayınlandı. Sanat ve Edebiyat adlı bir dergi çıkardı.
- Edebiyatın türlü konuları üzerinde özlü düşüncelerini kaleme alan deneme turunun en başarılı temsilcilerinden olmuştur.
- Suut Kemal; estetik, sanat tarihi, felsefe tarihi, İslam sanatları ve resim alanındaki eserleriyle tanınan bir bilim adamıdır.
- Edebiyat hayatına **şiirler**, **mensur şiirler** yazarak başlamıştır; ancak **denemeleri**yle ünlenmiştir. Deneme dışında eleştiri, inceleme, biyografi, çeviri, edebiyat tarihi alanlarında da eserler vermiştir.

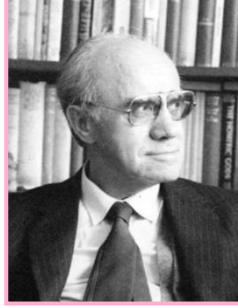

ESERLERİ

- Deneme-eleştiri:** Edebiyat Konuşmaları, Edebiyat Üzerine, Günlerin Götürdüğü, Düşün Payı, Yokuşa Doğru, Denemeler, Şiir Üzerine Düşünceler
- İnceleme:** Sanat Felsefesi, Ahmet Haşim ve Sembolizm, Edebi Meslekler, Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri, Estetik, Türk Mimarisi, Edebiyat Akımları

MEHMET KAPLAN (1915 -1989)

- 1915'te **Eskişehir**'e bağlı **Sivrihisar**'da doğmuştur. Türk dili ve edebiyatı bölümünü bitirmiş ve edebiyat fakültesine **Fuat Köprülü**'nün asistanı olarak girmiş; doçent ve profesörlüğe kadar yükselmiştir. Bir ara Atatürk Üniversitesi'nde dekanlık yapmış, ardından da İstanbul Üniversitesi'nde Yeni Türk Edebiyatı dersleri vermiştir.
- Edebiyat tarihi, deneme, inceleme, araştırma ve eleştiri alanlarında eserler vermiştir.
- Yazarın **Şiir Tahlilleri** ve **Hikâye Tahlilleri** adlı inceleme alanındaki eserleri metin tahlili alanındaki çalışmalara kaynak nitelikte olmuştur.
- Diğer eserleri arasında **Nesillerin Ruhu**, Büyük Türkiye Rüyası, **Edebiyatımızın İçinden**, Kültür ve Dil, **Tanpınar'ın Şiir Dünyası**, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar bulunur.

CEMİL MERİÇ (1916 – 1987)

- Son dönem Türk edebiyatının **deneme** alanında tanınan yazarlarından biridir. Özellikle de Tanzimat sonrası Türk aydınının yaşadığı doğu-batı ikilemine ilişkin yorum ve eleştirileriyle tanınır.
- Zengin bir kültür birikimine sahip olan Meriç, deneme ve incelemelerinde doğu ve batı kültürünü çok iyi özümsemiş bir yazar olarak özgün düşünceleriyle dikkat çekmiştir.
- Şiirsel bir anlatıma sahip olan yazar, eserlerinde eksiltili cümleleri sıkça kullanmıştır. Dili de yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklüdür.

ESERLERİ

- Deneme:** Bu Ülke, Mağaradakiler, Ümrandan Uygarlığa, **Kırk Ambar**, Bir Dünyanın Eşiğinde, **Jurnal**, Işık Doğudan Gelir, **Kültürden İrfana**, Bir Facianın Hikâyesi, Hint Edebiyatı, Saint-Simon, Sosyoloji Notları ve Konferanslar

SABAHATTİN EYÜBOĞLU (1908 – 1973)

- Trabzon** Akçaabat'ta doğmuştur. Bedri Rahmi Eyüb - oğlu'nun abisidir. Trabzon Lisesi son sınıf öğrencisi iken öğretmen yetiştirmek için yapılan sınavı kazanarak Fransa'ya gitmiştir, sanat tarihi ve estetik üzerine eğitim görmüştür. 1932'de İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümüne doçent olmuştur. 1939'da MEB'de müfettişlik ve öğretmenlik yapmıştır ve 1973'te ölmüştür.
- Orhan Veli Kanık, Nurullah Ataç, Melih Cevdet Anday ile birlikte Tercüme dergisini çıkardı. Kendi denemeleri ve ünlü Montaigne ve Ömer Hayyam, Jean-Paul Sartre ve daha birçok ünlü yazardan çeviriler yapmıştır.
- İnceleme, deneme, eleştiri ve çeviri alanlarında verdiği eserleriyle tanınmıştır.
- 1940'tan sonra **hümanist** ve **halkçı** düşüncenin temsilcisi olmuştur, Halıkarnas Balıkcısı ile Türk kültürünü Anadolu hümanizmi adıyla açıklayarak sanat ve toplum sorunlarına geniş bir kültürle yaklaşmıştır.
- Eserlerinde halka ve köye yönelmeyi, doğu-batı köprüsü kurmayı, olaylara batının penceresinden bakmayı amaçlamıştır.
- Anadolu, Anadolu halkı, Atatürk demokrasisi, halk sanatı, halk eğitimi, halk dili, halkı bilinçlendirme üzerinde en çok durduğu konular olmuştur.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI (ÖĞRETİCİ METİNLER)

- Denemelerini **Mavi ve Kara, Sanat Üzerine Denemeler**'de toplamış olan yazar, eserlerinde kültür konularını hümanist bir görüşle işlemiştir.
- Birçok çevirisi de bulunan Eyüboğlu, **Montaigne**'nin **Denemeler** adlı eserini de Türkçeye başarıyla çevirmiştir.
- Sanatçının **deneme** alanında ayrıca Köy Enstitüleri Üzerine, Yunus Emre'ye Selam, Pir Sultan Abdal, Anadolu Ormanları, Siyah Kalem, Anadolu Yolları, Karanlıkta Renkler, Hitit Güneşi, Surname adlı eserleri bulunur.

SAHAH BİRSEL (1919 – 1999)

- Şiir, deneme, inceleme, eleştiri, günlük ve roman alanlarında eserler vermiştir; ama asıl ününü 1970'lerde yayımladığı **denemeleriyle** kazanmıştır. Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şiirlerinde yergiye yer vermiştir. Halk şiirine yaklaşan bir söyleyişi benimsemiştir, sonra denemeye yönelmiştir.
- Cumhuriyet devri Türk edebiyatının en önde gelen deneme yazarlarından olmuştur. Kendi yarattığı ilginç deyişleri ve alaycı tavrıyla denemelerinde özgün bir üslup kullanmıştır.
- Denemelerinde **eski İstanbul** kahvehanelerini, Beyoğlu ve Boğaziçi'nin sanat çevrelerini anlatmış olan yazar, 1990'da tekrar şiire dönmüştür.

ESERLERİ

- Şiir:** Dünya İşleri, Hacivat'ın Karısı, Ases, Kikirik hane, Haydar Haydar, Köçekçeler, Yalelli, İnce Donanma, Yaşama Sevinci, Baş ve Ayak
- Deneme:** Kahveler Kitabı, Kuşları Örtünmek, Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu, Boğaziçi Şıngır Mıngır, Paf ve Puf, Hacivat Günlüğü, Amerikalı Tolstoy, Yaşlılık Günlüğü, Şiir ve Cinayet, Yapıştırma At, İstanbul-Paris, Nezleli Karga, Sergüzeşt-i Nono Bey, Bay Sessizlik, Kurutulmuş Felsefe Bahçesi

NAKİ TEZEL (1925 – 1980)

- Masal derleyicisi ve folklorcudur. Kendini Türk masallarına, Türk folkloruna adanmış olan bir ülkü adamıdır.
- Çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarıyla çocuk edebiyatımıza zengin olanaklar kazandırmıştır.

ESERLERİ

- İstanbul Masalları, Keloğlan Masalları, Köroğlu Masalı, Bilmece ve Maniler, Beyböre, Altın Tas, Yeşil Kuş, Peri Kızı, Konuşan Kaval, Elmas İşlemeli Nine, Küçük Sultanın Güvercinleri, Atın Bülbül, Limon Kız Sultan, Türk Masalları

NİHAD SAMİ BANARLI (1907–1974)

- Edebiyat tarihçisi ve yazardır. Liseler için yazdığı ders kitapları ortaöğretim kurumlarında uzun süre okutulmuştur.
- Resimli Türk Edebiyatı adlı eserinde Türk edebiyatı sözlü dönemden başlanarak ve Türk tarihinin dönemleri esas alınarak, yüzyıllar içindeki gelişim, akımlarla birlikte sergilenmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.
- Resimli Türk Edebiyatı** adlı bu eser büyük bir gereksinmeyi karşılamıştır. Ne var ki Banarlı başka yapıt ve yazılarında olduğu gibi bu eserindeki değerlendirmelerinde yansız kalamamış, geleneksel milli ve manevi değerleri sanat ve estetik değerlerin üzerinde tutmuştur.

ESERLERİ

- Türkçenin Sırları**, Yahya Kemal'in Hatıraları, Yahya Kemal Yaşarken, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Edebi Bilgiler, Metinlerle Türk Edebiyatı, Metinlerle Edebi Bilgiler, Kültür Köprüsü, Tarih ve Tasavvuf Sohbetleri, Bir Dağdan Bir Dağa, Şiir ve Edebiyat Sohbetleri

BERNA MORAN (1921 – 1993)

- Edebiyatımızda modern eleştiri alanının en önemli yazarlarından. Son dönemdeki yazılarını Birikim, Çağdaş Eleştiri gibi dergilerde yayımlamıştır.
- Türk romanının, doğuşundan 90'lı yıllara kadar olan dönemini (bu eserlerin olduğu zihniyet özelliklerini de göz önünde bulundurarak inceleyen eserler yazar.
- Eserleri arasında Edebiyat Kuramları ve Eleştiri, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I - II - III**, Edebiyat Üzerine vb. bulunmaktadır.

KENAN ÂKYÜZ (1911 – 1996)

- Türk edebiyatıyla ilgili araştırmalar, incelemeler yapmış edebiyat tarihçisidir. Özellikle yeni Türk edebiyatıyla ilgili çalışmalar yapmıştır.
- Tanzimat Dönemi'ndeki bazı eserlerin yeni baskılarını da hazırlamıştır.
- Eserleri arasında Tevfik Fikret, Batı Tesirinde Türk Şiir Antolojisi, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri** vb. bulunmaktadır.

AHMET KABAKLI (1924 – 2001)

- 1978 yılında Türk Edebiyatı Vakfını kurmuş ve ölümüne dek başkanlığını yapmıştır. Türk Dil Kurumu üyeliği görevinde de bulunmuştur.
- **Şeyhülmuharirin** unvanıyla anılan yazarın **Türk Edebiyat Tarihi** adlı çalışmasıyla tanınır.

TAHİR ALANGU (1915 - 1973)

- Yazarlık hayatına şiirle girmiştir. Folkloru benimsemiş, inceleme ve eleştiride karar kılmıştır. Hikâyeciliğimiz ve romancılığımız üzerine yoğun bir araştırmaya girişmiştir.
- 1960–1969 arasında Varlık dergisinde roman ve öykü değerlendirmeleri yazmış, Varlık Yıllığının hazırlanmasına katkıda bulunmuştur.

- Vatan ve Cumhuriyet gazetelerinde de yazar ve Ömer Seyfettin'in bütün eserlerini baskıya hazırlar
- Masallar, gölge oyunları, destanlar, göçmen folkloru ve bunlarla ilgili kuramsal sorunlar hakkında araştırmalar yapmıştır.
- Halkbilimin geleneklerin incelenmesinde eskiye bağlı kalınması yöntemine karşı çıkmış; bu bilimin, eskinin temelleri üzerinde yeni, çağdaş bir toplum yapısı oluşturulmasına katkı sağlayacağını savunmuştur.

ESERLERİ

- **Araştırma:** Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman, Ömer Seyfettin'in Bütün Eserleri, Ülkücü Bir Yazarın Romanı, Türkiye'de Folklorun El Kitabı, Sait Faik İçin, Ataç'a Saygı

İSMAİL HABİB SEVÜK (1892 – 1954)

- Kurtuluş Savaşı boyunca Anadolu'da çıkarılan çeşitli gazetelerde Milli Mücadeleyi destekleyen yazılar kaleme almıştır. Cumhuriyet döneminin ilk edebiyat tarihi kitabı olan **Türk Teceddüt Edebiyatı Tarihi** adlı eserin yazarıdır.
- Yazar bu eserde Tanzimat'a kadar olan Türk edebiyatının sadece genel bir görünümünü vermiş, yenileşme içindeki edebiyatı ele almış ve Türk edebiyatını Fransız edebiyatı ile eş zamanlı olarak vermiştir.
- Yazar, "Tuna'dan Batı'ya ve Yurttan Yazılar" kitapları ile gezi türünde güzel örnekler vermiştir.
- Atatürk'le ilgili anılarını **O Zamanlar**, Atatürk'ün kişiliğini ve devrimlerini değerlendiren yazılarını da **Atatürk İçin** adlı eserlerinde topladı.
- Batı kültür ve sanatını oluşturan şair ve yazarların yaşamlarını ve sanatlarını, **Avrupa Edebiyatı ve Biz** adlı iki ciltlik eserinde Türk edebiyatı ile kıyaslayarak anlamıştır.

FETHİ NACİ (1927 – 2008)

- İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. 1940 yılından itibaren çeşitli dergilerde, şiir ve öyküleri yayımlandı. Fethi Naci adını 1953'ten sonra yazdığı eleştirilerde kullanmaya başladı. 1965'te Gerçek Yayınevi'ni kurdu. Yayınevinde başlatılan **Yüz Soruda** dizisi büyük ilgi gördü. Türk edebiyatına özellikle eleştirileriyle büyük katkılarda bulunmuştur.
- Yazar ilk yapıtıyla toplumcu sanatın ilkelerini koymaya çalışan ve bilimsel bir tutumu benimseyen bir eleştirmen olarak tanınmıştır.
- Başlıca eserleri arasında İnsan Tükenmez, Gerçek Saygısı, Azgelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm, Edebiyat Yazıları, Eleştiri Günlüğü, Gücünü Yitiren Edebiyat, Roman ve Yaşam, Eleştiride 40 Yıl 40 Yılda 40 Roman, Reşat Nuri'nin Romancılığı, Sait Faik'in Hikâyeciliği vb. bulunur.

ŞEVKET RADO (1913 – 1988)

- Hayat dergisini çıkarmıştır. Hayat dışında Ses ile Resimli Roman, Hayat Spor, Ayna ve Hayat Tarih dergileri de Şevket Rado'nun çıkardığı ve yönettiği dergilerdir.
- 1961 yılında fasiküller halinde yayınlamaya başladığı **Hayat Ansiklopedisi** büyük bir olay olmuş ve 150.000 adetten fazla satmıştır.
- Şevket Rado, Hayat Ansiklopedisi dışında Hayat Türkiye Ansiklopedisi'ni 1960'lı yıllarda fasikül fasikül okuyucularına hediye etmiştir. Bunların dışında çeşitli eğitici yayınlar, ansiklopedi ve sözlükler, çocuk kitapları gibi yüzlerce kitap yayınlamıştır.

ESERLERİ

- Eşref Saat** (1956); **Ümit Dünyası** (1957); **Hayat Böyledir** (1962); **Aile Sohbetleri** (1962); **50. Yılında Sovyet Rusya** (Gezi notları, 1968); **Kördüğüm ve Ötekiler** (şiirler, 1970).

FALİH RIFKI ATAY (1894 – 1971)

- Milli edebiyat döneminde yazı hayatına başlayan sanatçı, fıkra, makale, gezi ve anı türlerinde eserler vermiştir ancak daha çok gezi yazıları ile ün yapmıştır. Gezi edebiyatımızın en büyük yazarlarından olan sanatçı, gezip gördüğü yerlerin bireysel ve toplumsal özelliklerini yansıtmış ve gezi türünün Cumhuriyet döneminde ilk örnekler sunmuştur.
- Özellikle I.Dünya Savaşı'nda Suriye ve Filistin cephesindeki savaş anılarını anlattığı **Ateş ve Güneş**, Brezilya'yı anlatan **Deniz Aşırı**, Londra'yı anlattığı **Taymis Kıyıları** önemli gezi kitapları arasında bulunmaktadır
- Ateş ve Güneş**, yazarın 1914 ile 1918 yılları arasında Filistin'de bulunduğu yıllarda Sina ve Filistin Cephesi, Kanal Harekâtı olayları ve anılarını derlediği eseridir.
- Zeytindağı**, Faliş Rifki Atay'ın yedek subay olarak katıldığı I.Dünya Savaşı anı ve izlenimlerinden oluşan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta içine düştüğü durumu ortaya koyan eseridir.
- Siyasi makale ve fıkra yazıları da yazan sanatçı, Atatürk devrimlerini ve Batılaşmayı savunmuş, Osmanlı'dan Cumhuriyete geçişin yarattığı sorunlar üzerinde durmuştur.
- Edebiyatımızda **anı** türünün de önemli yazarlarından olan Faliş Rifki, özellikle Atatürk'le ilgili anılarını kitaplaştırdığı **Çankaya** adlı eseriyle büyük yankı uyandırmıştır.
- "Çankaya"** adlı anı kitabında Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadar olan hayatını, Cumhuriyet zamanında yaptığı inkılaplarla gericiilere karşı verdiği savaşı anlatır.

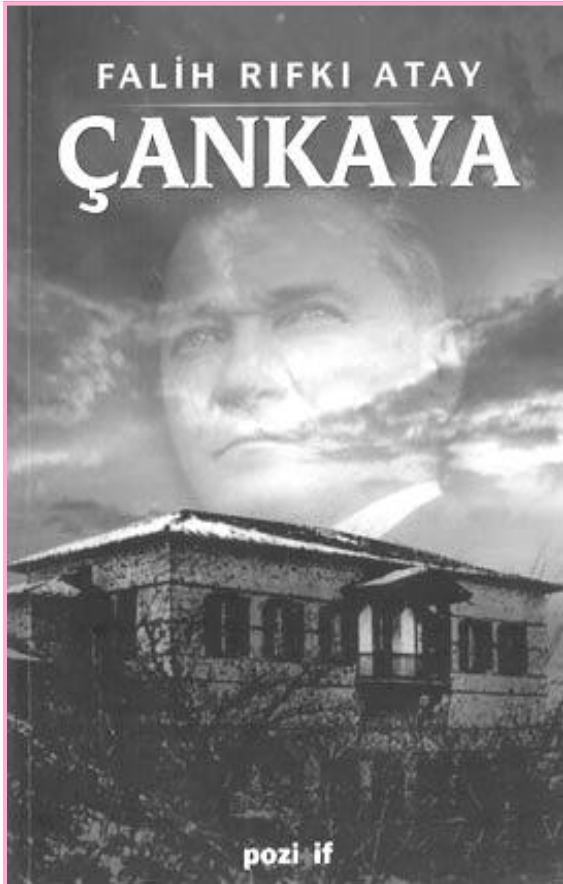

ESERLERİ

- 📖 **Anı:** Ateş ve Güneş, Çankaya, Zeytin Dağı, Babamız Atatürk, Atatürk'ün Bana Anlattıkları, Atatürk Ne İdi?, Babamız Atatürk, Atatürk'ün Hatırları
- 📖 **Gezi:** Deniz Aşırı, Yeni Rusya, Bizim Akdeniz, Hind, Faşist Roma, Tuna Kıyıları, Roma, Taymis Kıyıları, Yolcu Defteri, Moskova, Kaybolmuş Makedonya
- 📖 **Fıkra-makale:** Niçin Kurtulmamak, Çile İnanç Pazar Konuşmaları, Kurtuluş, Eski Saat, Bayrak
- 📖 **Roman:** Roman

Hap Bilgi

- ✳️ Cumhuriyet Dönemi'nin en büyük anı ve gezi türü yazarı Falih Rıfkı Atay'dır.
- ✳️ Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını, savaşlarını ve yaptığı inkılapları anı biçiminde ele alan en büyük yazar, Falih Rıfkı Atay'dır.

NOT

BATI EDEBİYATINDA EDEBİ AKIMLAR

9. ÜNİTE

BATI EDEBİYATINDA EDEBİ AKIMLAR

- **Hümanizm**
- **Klasisizm**
- **Romantizm**
- **Realizm**
- **Parnasizm**
- **Natüralizm**
- **Sembolizm**
- **Empresyonizm**
- **Sürrealizm**
- **Dadaizm**
- **Fütürizm**
- **Kübizm**
- **Egzistansiyalizm**
- **Ekspresyonizm**
- **Letrizm**

BATI EDEBİYATINDA EDEBİ AKIMLAR

HÜMANİZM (14 - 16. YÜZYIL)

- 14. yüzyılda **İtalya**'da doğan, İnsanı evrende tek ve en yüce değer sayan; dil, din, ırk, anlayış farkı gözetmeksizin insanları sevmeyi ilke edinen edebi akımdır. Hümanizmin doğmasında kilise ve devlet baskısına dayanan ortaçağ zihniyetine karşı özgür düşüncenin tepkisi ve **eski Yunan** ve **Latin edebiyatlarına duyulan hayranlık** rol oynamıştır.
- Hümanizm akımı **İtalya**'da doğmuştur; sonra İspanya, İngiltere Fransa gibi ülkelerde Rönesans edebiyatı adı altında toplanan eserlerin temelini oluşturur.
- Hümanizm **Rönesans** devrinde gelişmiştir, milli edebiyattan uzaklaşmıştır, evrensel bir anlayış geliştirmeye çalışmıştır, üsluba büyük önem vermiştir.
- İnsan sevgisinden yola çıkan hümanist sanatçılar, içinde yaşadıkları çağa, topluma, yerel ve ulusal değerlere uzak kalmışlar **evrensel** olmayı amaçlamışlardır.
- Onlara göre edebiyatın ve sanatın temel konusu insandır. İnsan özünde mükemmel bir varlık alabilme potansiyeline sahiptir. Edebiyatın amacı da insanı bu mükemmelliğe erdirmektir.

- Hümanistler kilise Latincesi yerine kendi ulusal dillerini kültür ve sanat dili olarak kullandılar ve ulus kavramlarını din kavramının önüne geçirdiler
- Kilisenin, insan kafasında oluşturduğu "Ben bir hiçim; onun için duygularımı düşüncelerimi, tutku-larımı boğmalıyım" düşüncesine karşı çıktılar, ya-ni aklı tutsaklıktan kurtardılar.
- 13. yüzyılda Eski Yunan ve Roma uygarlığının mirasını koruyan İtalya'da ortaya çıkan hümanizm 14. ve 15. yüzyıllarda gelişimini sürdürmüştür; 16.yüzyılda Rönesans (yeniden doğuş) ile tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır.

Hap Bilgi

Hümanizmin temsilcileri şunlardır:

▪ Dante	▪ Ariosto
▪ Petrarca	▪ Tasso
▪ Boccaccio	▪ J.Milton
▪ Rabelais	▪ Shekespeare
▪ Montaigne	▪ Bacon
▪ Ronsaid	▪ Macchiavelli
▪ Cervantes	▪ Villon

Hap Bilgi

Hümanizmin Türk edebiyatında temsilcileri

- Hz. Mevlana
- Yunus Emre

KLASİSİZM (KURALCILIK - AKILCILIK)

- * 17.yüzyıl'da **Fransa**'da ortaya çıkan bir edebiyat akımıdır 1660 Ekolü olarak da bilinir. Bu yüzyılda her şeye mutlak monarşi hâkimdir. İşte toplum yaşamındaki kural, yasa ve düzen edebiyatta klasisizmin ortaya çıkışında 17.yüzyılda Fransa'nın sosyo-ekonomik yapısı, siyasi koşulları ve o dönemde etkili olan **Descartes**'in **Rasyonalizm** (akıcılık) felsefesi etkili olmuştur.

Klasisizmin Özellikleri

- Klasikler, **eski Yunan** ve **Latin** edebiyatlarını örnek almışlar, Bu edebiyatların yazarları gibi yazmayı amaçlamışlar, Yunan mitolojisini işlemişler.
- **Akıl, mantık, sağduyu** ve **gerçeği** temel almışlar; duygu ve coşkudan uzak durmuşlardır.
- Sanatta insanı hangi çağ ve toplumda olursa olsun değişmeyen evrensel özellikleriyle anlatmayı esas alınmıştır. Ancak sadece insana önem verildiğinden **dekor, giysi, çevre** gibi öğeler önemsenmiştir.
- Klasisizmde işlenen konunun gerçek olması değil, gerçeğe uygun olması önemsenmiştir, gerçeğe benzerlik önemli bir kural sayılmıştır.
- Hayaller ve duygular akıl yoluyla denetim altına alınmıştır. Aklın denetiminden geçmeyen hiçbir şey yansıtılmamıştır.
- Eserlerde yer ve çevrenin önemi olmadığından dış doğa sanatın konusu olmamış; İnsanın içyapısı ele alınmış ve bu amaçla portreler yazılmıştır.

- Klasik sanatçılar **seçkin** ve **olgun kişileri** ele almışlar; ancak bunların dış görünüşlerini değil, ruhsal durumlarını incelemişler. İnsan dışındaki her şey (doğa, renk, giysi, dekor vb.) ihmal edilmiş seçkin kişiler seçilmiştir.
- **Erdeme** ve **ahlaka** büyük önem verilmiş; ahlaki bir amaç güdülerek toplumu değil, bireyi olgunlaştırma amaçlanır.
- Eserlerde konuya değil, kanunun işlenişine önem vermişler; bu yüzden de aynı konu birçok sanatçı tarafından işlenmiştir.
- Sanatçılar eserlerinde kendi kişiliklerini gizlemeye çalışmışlar; **sanat için sanat** anlayışına bağlı kalmışlar.
- Üslubun her türlü yapmacılıktan uzak, sade, açık yalın ve soylu olması amaçlanmıştır; rastlantıya yer verilmiş; olabilir konular seçilmiştir.
- Yapıtlar ulusal bir dille yazılmıştır. Ancak halkın dili değil **soylu tabaka dili tercih edilmiştir**; ka ba sözcüklere yer verilmemiştir.
- Klasik eserlerde **biçime önem verilmiş**, kusursuz bir biçim amaçlanmıştır. Klasisizmde en çok gelişen türler **trajedi** ve **komedi** olmuş en az gelişen tür ise roman olmuştur.
- Klasisizmin gelişme gösterdiği diğer türler ise deneme, mektup, didaktik şiir, söylev, eleştiri, özdeyiş fabl felsefe olmuştur.
- Klasikler tiyatrodaki **üç birlik kuralını** ortaya atmışlardır. Yani bir olayın 24 saatlik bir zaman diliminde bir yerde geçmesi kuralına uymuşlar.

Türk Edebiyatında Klasisizm

- * Klasisizm akımının Türk edebiyatına doğrudan bir etkisi yoktur. Türk edebiyatının Batı'ya yöneldiği 1860'lı yıllarda Fransa'da klasik akım yerini romantizm ve realizm akımlarına bırakmıştır.
- * Tanzimat edebiyatında **İbrahim Şinasi**, **Ahmet Vefik Paşa** ve **Direktör Ali Bey** klasisizmden etkilenmiş sanatçılardır.

Hap Bilgi

Klasisizmin Başlıca Temsilcileri

- **Trajedi:** Corneille, Racine
- **Komedi:** Moliere
- **Fabl:** La Fontaine
- **Deneme:** Pascal, La Bruyere
- **Eleştiri:** Boileau
- **Portre:** La Bruyere
- **Roman:** Fenelon, Madame Fayatte
- **Söylev:** Bassuet
- **Mektup:** Sevigne
- **Felsefe:** Descartes, Pascal
- **Özdeyiş:** La Rochefoucauld

ROMANTİZM (COŞUMCULUK)

- 18. yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın ortalarına kadar bütün Avrupa'ya yayılan sanat ve edebiyat akımıdır. **Klasisizme** tepki olarak ortaya çıkan bu akım önce İngiltere ve Almanya'da başlamıştır; ama en çok gelişmeyi **Fransa**'da göstermiştir.
- Romantik sözcüğü ilk kez aydınlanma çağı sanatçısı olan **J.J.Rousseau** tarafından **Yalnız Gezen'in Hayalleri** adlı yapıtında kullanılmıştır.
- Romantizmin doğuşunda en önemli etken ise **Fransız İhtilali**'dir. Klasisizm nasıl ki derebeyliğin, monarşinin ve aristokrasinin sanat anlayışını temsil etmişse, romantizm de kardeşliğin, özgürlüğün ve eşitliğin ürünü olmuştur.

Romantizmin Özellikleri

- **Klasisizme tepki olarak doğmuş** ve klasik edebiyatın tüm kural ve biçimleri yıkılmıştır. Edebiyat ortamına bir özgürlük gelmiştir.
- Klasisizm akımında önem verilen akıl ve sağduyunun yerini romantizmde **duygu** ve **hayaller** almıştır.
- **Toplum için sanat** anlayışını benimseyen akım sanatçıları; Yunan ve Latin edebiyatlarını örnek almak yerine çağdaş edebiyatı örnek almışlardır
- Klasisizmde ihmal edilen din duygusuna önem verilmiş, konular **Hristiyanlık** mucizelerinden, halk masallarından, ulusal efsanelerden, ulusal tarihten ya da günlük yaşamdan alınmıştır.
- Kusursuz ve genel olan değil, **özel** ve **yerli** konular işlemiştir; **ulusal** ve **dinsel konulara** yönelmiştir.
- Klasisizmde önem verilmeyen **doğaya önem verilmiştir** ve tasvirleri yapılmıştır ancak bu betimlemeler genelde eseri süslemek için kullanılmıştır.
- Ulusal ve yerli yaşama önem veren, ulusal duyguları işleyen akım sanatçıları, **ulusal tarihe** dönerek geçmiş yüceltilmiş olay ve kahramanları tarihten seçmişler.
- Yazarlar, eserlerinde kişiliklerini gizlememişler, klasisizmde ihmal edilen **lirik şiiri** yeniden canlandırılmışlar.
- Toplumun her kesimden seçilen kişilere yer vermişler; klasisizmde sadece iyi insan anlatılırken, romantikler iyinin karşısına kötüyü, güzelin karşısına çirkini de çıkararak bu anlayışı yıkmışlar
- Eserde kahramanlar içinde yaşadıkları sosyal çevre içinde almış; bireyin değil, toplumun düzeltilmesi amaçlanmıştır.
- Hüzün, melankoli ve bir hastalık akımı olan romantizmde aşk geniş yer tutmuş, duygu ve lirizm önem kazanmıştır.

- Klasikler tipe önem verirken, romantikler karaktere, önem vermiş, seçkinler yerine her kesimden insanlara yer verilmiştir.
- Toplumdaki **karşıtlıklar** (zıtlık) üzerinde durmuşlar; iyi-kötü, güzel-çirkin, soylu-soysuz, zengin-fakir gibi zıt kavramları işlemişlerdir.
- Eserde tesadüflere (**rastlantılara**) ve olağanüstülükler yer vererek az rastlanır olaylar ve kişiler seçilmiştir.
- Dil, süslü sanatlı özentili ve şairanedir. Duygu yüklü şairane, savruk kuralsız ve kapalı bir anlatım biçimi benimsenmiştir.
- Kahramanlar genellikle tek yönlü olarak ele alınmıştır; iyiler çok iyi, kötüler çok kötüdür.
- Tiyatro da **üç birlik kuralı** yıkılmış, romantizmdeki trajedi ve komedinin yerine **dram** türü gelişmiştir. Romantizm akımında en çok **lirik şiir, dram, roman, deneme, eleştiri, gezi ve tarih** gibi türlere önem verilmiştir.
- Toplum için sanat anlayışı benimseyerek **hak, adalet, eşitlik, hukuk, özgürlük** gibi kavramlar benimsenilmeye çalışılmıştır.
- Romantizmin kuralları ilk kez Fransız sanatçı **Victor Hugo**'nun **Cromwell** adlı oyunun ön sözünde ortaya konulmuştur.
- Akımın kurucusu **Victor Hugo**, ilk şairi **Lamartine**, Alman edebiyatında öncüsü ise Goethe, Rusya'da Puşkin olmuştur. Romantizmin fikir babaları J.J.Rousseau, Voltaire ve Montesgue'dir.
- Kasisizm **nesnel** iken, romantizm **özneldir**. Klasisizm de **seçkin insan, ideal insan tipi**; romantizmde **düşkün insan, yaşayan insan tipi** önemlidir.

Hap Bilgi

- * Türk edebiyatı üzerinde en çok etkili olan edebi akım romantizm olmuştur. Daha çok kendini şiirde gösteren bu edebi akım ayrıca roman, öykü ve dram türü üzerinde de önemli etkiler bırakmıştır.

Türk Edebiyatında Romantizm

Tanzimat döneminde Namık Kemal, Ahmet Mithat, Abdülhak Hamdi Tarhan, Şemsettin Sami gibi sanatçılar romantizmden etkilenmişlerdir. Ayrıca Mahmut Ekrem ve Samipaşazade Sezai gibi sanatçılar da bu akımdan etkilenmişlerdir.

Hap Bilgi

Romantizmin Başlıca Temsilcileri

▪ Victor Hugo	▪ A.Puşkin
▪ Schiller	▪ George Sand
▪ Vigny	▪ Voltaire
▪ Shelley	▪ Lamartine
▪ Goethe	▪ A.Dumas Pere
▪ J.J. Rousseau	▪ Shiller
▪ Cheteaubriand	▪ Lord Byron
▪ Alfred Musset	

REALİZM (GERÇEÇİLİK)

- 19. yüzyılın ikinci yarısında **romantizme tepki** olarak doğmuştur. Realizm, gerçeği olduğu gibi aktarma yolunu ilke edinmiş bir akımdır.
- 19. yüzyıl olayların nesnel olarak gözlemlediği, , neden-sonuç ilişkileriyle olayların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı ve deneysel bilimlerin geliştiği bir yüzyıl olmuştur.

- 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransız filozofu **Auguste Comte**'un savunduğu **pozitivizm** (olguculuk felsefi sanatçıları da etkilenmiştir. Pozitivizm, doğadaki olayları metafizik düşünceler yerine bilimsel, gözlem ve deneylerle açıklamaya çalışan, sebep-sonuç ilkesine önem veren bir felsefe akımıdır.
- İşte pozitivizmin yöntemleri toplum sanat ve edebiyata uygulanmak istenince realizm akımı ortaya çıkmıştır. Romantiklerle aynı çağda yaşayan **Balzac** ve **Stendhal** gibi sanatçılar realizm akımının hazırlayıcısı olmuşsa da **Madame Bovary** romanı ile **Gustavo Flaubert** bu akımın kurucusudur.

Realizmin Özellikleri

- Realizm, **romantizme bir tepkidir**. Romantizmdeki hayal ve duygunun yerini **gözlem** ve **araştırma** almıştır.
- Realist sanatçılar **gözlem**, **anket** ve **belgeye** önem vermişler. Araştırma ve izlenimler, anket çalışmaları eserler için başlıca kaynak olmuştur.
- Konu **gerçek yaşamdan** seçilmiş, **günlük hayat**ta rastlanan olay kişi ve çevreler olduğu gibi yansıtmıştır. Olağanüstüliklere ve mucizelere fazla yer verilmemiştir.
- Realizmde insan yaşadığı çevre içinde ele alınmış, kişiliğin oluşmasında çevresel koşullara dikkat edilmiştir. Gözleme, çevre betimlemelerine ve ruhsal betimlemelere geniş yer verilmiştir.
- Romantik eserlerde bir süs eşyası olarak kullanılan betimlemelere realist eserlerde kişilerin iç ve dış yapılarını etkileyen bir unsur olarak düşünülmüştür.
- Betimlemeleri roman kahramanlarının gözüyle yapan realist sanatçılar, yapıtlarda kişiliklerini, gizlemişler, sadece kendilerinin dışındaki olay ve kişiler nesnel bir gözle anlatmışlardır.
- Sanatçı, ahlakçı gibi değil, gözlem ve bilime önem veren bir bilim adamı gibi **nesnel** (tarafsız) davranmış, gördüklerini anlatmıştır.

- Sanat için sanat** anlayışı benimsenmiş, Auguste Comte'un **pozitivizm felsefesinden** yararlanılmıştır. Betimlemenin birinci plana çıktığı, olayın ikinci plana atıldığı bu akım; edebiyata fotoğrafçı gerçekçilik anlayışını getirmeye çalışmıştır.
- Realizmde en çok gelişen türler **roman** ve **hikâye** olmuştur; diğer türler ise ikinci planda kalmıştır. Romantizm akımına şiirde tepki olarak doğan ve realizmle aynı görüşleri paylaşan, realizmin şiirdeki adı ise **parnasizm akımı**dır.
- Realizmde yalın, acık, sağlam yapmacıksız, süs-süz bir üsluba ve biçim güzelliğine büyük önem verilmiştir.

Türk Edebiyatında Realizm

- Türk edebiyatında **ilk kez** Tanzimat dönemi sanatçısı Samipaşazade Sezaî'nin **Sergüzeşt** adlı romanında ilk etkileri görülmüştür. Bu eser edebiyatımızda romantizmden realizme geçişin ilk örneği olmuştur. Ayrıca bu dönemde Mahmut Ekrem'in **Araba Sevdası** **ilk realist romanı** ile Nazım'ın romanları da etkili olmuştur.
- Servet-i Fünun döneminde **Halit Ziya**, **Mehmet Rauf**, Hüseyin Cahit ile Milli Edebiyat döneminde Yakut Kadri, Reşat Nuri, Refik Halit, Halide Edip gibi sanatçılar da realizm akımından etkilenmiştir.

Hap Bilgi

Realizmin Başlıca Temsilcileri

▪ Balzac	▪ Jack London
▪ Stendhal	▪ Mark Twain
▪ C.Dickens	▪ Deniel Defeo
▪ Hemingway	▪ Bernard Shaw
▪ J.Steinbeck	▪ G. Kardeşler
▪ G.Flaubert	▪ Maupassant
▪ Dostoyevski	▪ Tolstoy
▪ Anton Çehov	▪ Maksim Gorki
▪ Turganyev	

NATÜRALİZM (DOĞACILIK)

- Realizmin ileri bir aşaması olarak değerlendirilen 19.yüzyılın 2. yarısında **Fransa**'da ortaya çıkan ve edebiyata gözlemle birlikte bilimsel uygulamasını da getiren bir akımdır.
- Natüralizm akımı 1870'ten sonra Fransız yazar **Emile Zola** ve onun çevresinde toplanan sanatçıların çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Emile Zola, deney yöntemi-nin edebiyatta uygulanabileceğini ileri sürerek bu akımın kurucusu olmuştur.
- Natüralizm ve realizm ayrı akımlar olmakla beraber aynı dünya görüşünü savunan ve birçok ortak yönle-rini bulunan akımlardır. Bu nedenle realizmi hazırlayan koşullar natüralizm akımı için de geçerli olmuştur

Natüralizmin Özellikleri

- Natüralizm, herhangi bir akıma tepki olarak doğmamış ve kendinden önceki realizm akımının ileri bir aşaması olarak ortaya çıkmıştır.
- Natüralizm H.Taine'nin determinizm C.Bernard'ın deneysel uygulama, Darwin'in evrim ve **soya - çekim** düşüncesinden yararlanarak oluşturulmuştur.
- Realizmdeki gözlem ve anketçiliğe natüralizmde **deney** ilkesi de etkilenecek, edebiyat bilimin uygulama alanı olarak kabul edilmiştir.
- Realizm Pozitivist düşünce doğrultusunda oluşurken, natüralizm determinizm ilkesi doğrultusunda olmuştur. **Determinizm** doğa olaylarında aynı nedenler, aynı koşullarda aynı sonuçlar verir ilkesini savunur.

- Toplumsal ve insanla ilgili olaylar bilimsel yöntemlerle incelenmiş soyaçekim ve toplumbilim yasalarından faydalanılır
- Natüralistlere göre insanın kişiliği içinde yaşadığı çevrenin koşullarıyla ve soya çekim (kalıtım) yoluyla kazandığı özelliklerin etkisiyle oluşur.
- Yani insan davranışlarının üzerinde irade değil soya çekim özellikleri ve **sosyal çevre** etkilidir.
- Natüralistler hem gözlemci hem deney yapan bir bilim adamı gibi davranmışlar. Onlar toplumu **laboratuvar**, insanı **deney konusu**, sanatçıyı da **bilim adamı** olarak görmüşlerdir.
- Natüralist yazarlar daha çok toplumdaki çirkinlikleri ve olumsuzlukla üzerinde durmuşlar; genellikle toplum dışına itilmiş sorunları kişiler anlatmışlar. Yoksul işçiler, ayyaşlar, köylüler, fahişeler, hırsızlar en çok anlattıkları kişiler olmuştur.
- Olaylar ve kişiler bir bilim adamı tarafsızlığıyla anlatıldığı için iyi-kötü güzel-çirkin ayrımı yapmamışlardır, hayatı tüm çıplaklığıyla ortaya koymuşlar
- Genellikle sorunlu ve toplum dışına itilmiş insanları ele aldıklarından, toplumun bozuk ve çirkin yönlerini işlediklerinden natüralist eserlerde genellikle kötümser bir hava hâkimdir.
- Toplum için sanat** anlayışını benimsemişlerdir topluma bir mesaj verme amacı gütmüşlerdir. Sanatçılar eserlerinde nesnel olmuşlar ve kendi kişiliklerini eserlerine yansıtmamışlardır.
- Natüralistler kişi ve çevre betimlemelerine büyük önem vererek ayrıntılı betimlemeler yapmışlar ve bu tasvirler yoluyla kişilerin psikolojisini ortaya koymaya çalışmışlardır.
- Realistler üsluba önem verirken; natüralistler özenli olmaktan kaçınarak doğal olmaya önem vermişler, her okurun anlayabileceği yalın ve açık bir dil kullanmışlardır.

- Roman kahramanlarını hangi sosyal sınıftan seçmişlerse o sınıfın diliyle konuşmuşlar, böylece **argo sözcüklere** ve **sokak diline** geniş yer vermişlerdir.
- Natüralistler ayrıntılı tasvirlerle, sosyal çevreye, soya çekim ilkesine, determinizm anlayışına, içgüdüye, deneye, gözleme ve bilim adamı tarafsızlığına önem vermişlerdir.
- Natüralizmde daha çok roman, öykü ve tiyatro türleri geliştirmiştir. Ama dekor ve kostümdeki abartılı gerçekçilik nedeniyle tiyatrodan başarılı olamamışlardır.
- Roman türünde Emile Zola ve Goncait Kardeşler hikâyede ise Guy de Maupassant etki olmuştur.

Hap Bilgi

Natüralizmin Başlıca Temsilcileri

- Emile Zola
- Goncourt Kardeşler
- Henrik İbsen
- Alphonse Daudet
- Guy de Maupassant
- John Steibek
- H.Taine

Türk Edebiyatında Natüralizm

- ✱ Edebiyatımızda natüralizmin en önemli temsilcisi ise **Hüseyin Rahmi Gürpınar**'dır.
- ✱ İlk natüralist roman ise **Nabizade Nazım**'ın **Zehra** adlı romanı olmuştur.
- ✱ Kısaca Hüseyin Rahmi, Nabizade Nazım, Beşir Fuat ve Selahattin Enis natüralizmden etkilenen isimlerdir.

PARNASİZM (ŞİİRDE GERÇEKÇİLİK)

19.yüzyılın ikinci yarısında **romantizme tepki** olarak **Fransa**'da doğmuştur. Parnasizm, realizm akımının şiire yansımış biçimidir. Fransa'da 1860'ta **Çağdaş Parnas** adlı şiir dergisinin çevresinde toplanan sanatçılara parnasyen adı verilmiş ve bu sanatçıların oluşturduğu şiir akımına da **parnasizm** denilmiştir.

Parnasizmin Özellikleri

- Parnasyonlar **sanat için sanat** ilkesini benimseyerek toplumsal sorunlardan uzak durmuşlar. Realistler ve natüralistler gibi gerçekçilik ilkesine bağlı kalmışlardır.
- Parnasizm, duygucu ve hayalleri olan lirik şiire bir tepki olarak doğmuş; içe dönük ve duygucu şiir yerine, dış dünyayı nesnel bir bakışla anlatan şiir önem vermişlerdir.
- Dış dünyaya dönük, **gözleme** ve **tasvire** dayalı şiirler yazmışlar aşırı duygusallığa ve öznelliğe tepki göstermişler.
- **Plastik** (dış) güzelliğe önem verdikleri için şiirin dış yapı güzelliklerine, uyak ve ölçüsüne dikkat etmişler, şiirin biçim yönünden kusursuz olmasına çalışmışlardır.
- En çok **soneyi** kullanmışlardır. **Biçim güzelliğini** her şeyin üstünde tuttıkları için dilin açık ve yalın olmasına önem vermişler.
- Şiirde duygunun yerini **düşünce** almış, sanatçılar **nesnel** davranmamışlar, **kendi kişiliklerini** şiire yansıtmışlardır.

- Eski Yunan ve Latin mitolojisine yeniden dönülmüştür, bu değerlerin yok olup gitmesinden duyulan endişeler dile getirilmiştir.
- Şimdiki zaman bir yana bırakılarak geçmiş dönemlere, **uzak ve yabancı ülke manzaralarına** ve doğanın dış manzarasına merak salınmıştır.
- Şiirde doğa betimlemelerinin yanında felsefi düşüncelere, bilim ve fenle ilgili görüşlere de yer verilmiştir.
- Tarihin parlak sayfalarına duydukları özlemi dile getiren parnasyonlar, **seçkinlere** seslenen bir edebiyat anlayışı yaratmışlardır.

Hap Bilgi

Parnasizmin Başlıca Temsilcileri

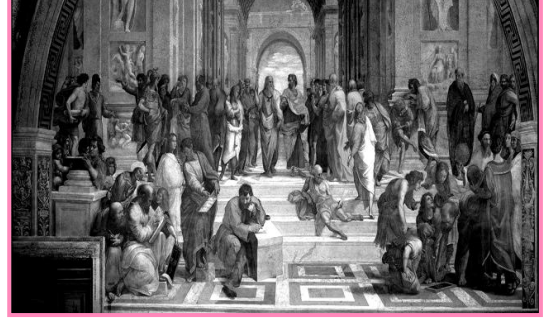
- Le Conte de Lisle
- Fran Çois Coppee
- Jose Marine de Heredia
- Theodore Bonville
- Theop-Ihile Goutier
- S.Prud homme

Türk Edebiyatında Parnasizm

- ✱ Türk edebiyatında parnasizmin ilk izleri Servet-i Fünun döneminde görülür.
- ✱ **Parnasizm** akımını edebiyatımızda ilk tanıtan ve öncüsü olan **Cenap Şehabettin**'dir. Ama bu sanatçı daha sonra **sembolist** bir anlayışı benimsemiştir.
- ✱ Parnasizmin edebiyatımızdaki en büyük temsilcileri **Tevfik Fikret** ile **Yahya Kemal Beyatlı** olmuştur.

SEMBOLİZM (SİMGEÇİLİK)

- 19.yüzyılın sonlarına **Fransa**'da ortaya çıkan ve **parnasizm akımına tepki** olarak doğan şiir akımıdır. 19. yüzyılın sonlarına doğru parnasizm ve determinizmin katı gerçekçiliğinden, duygu ve hayale yer vermesinden bunalan sanatçılar, aşırı duyarlılık ve karamsarlıkla beslenen düşlere dayanan bir dünya yaratmayı denerler. Bunlara göre insan dünyayı duygularıyla algılar.
- Sembolizmin önünü açan ilk hareket, geleneğe başkaldıran **dekodizm** (çöküşçülük) hareketidir. Temsilciliğini Fransız Jules Laforgue'nin yaptığı bu hareket, toplumsal ve sanatsal düzenin dışına çıkmak karamsarlığa, aşırı duyarlılığa ve hayale genişçe yer vermek isteyen bir anlayıştır. İşte dekodizm içindeki bu sanatçılar zamanla sembolizme doğru kaymışlar. Böylece sembolizm akımı ortaya çıkmıştır.

Sembolizmin Özellikleri

- Sembolistlere göre gerçek olduğu gibi anlatılmaz. Duygularımız, dış dünyanın gerçekliğini değiştirerek ulaştırır bize. O halde şiir gerçeği değil, gerçeğin bizde bıraktığı etkiyi anlatabilir.
- Sembolistler iç dünyalarında hissettiklerini duyduklarını **simgelerle** anlatma yolunu seçmişler.
- Duygu ve hayal dünyasına yeniden dönmüşler. Anlamda bu nedenle de açlığa değil, mecaz ve sembollerle oluşturulan anlam kapallılığına önem verilmiştir.
- Sembolistlere göre, iyi şiir herkes tarafından fark biçimlerde yorumlanabilen bir şiirdir.

- Sembolist şairler, şiirde **mecazlı anlatımlara**, **benzetmelere** **hayallere** geniş yer vermişlerdir, duyguların bir bütün oluşturduğu görünüşünü savunmuştur
- Şairler dış dünyada gördüklerini değil, sezdiklerini yazmışlar biçim güzelliğine değil, **duygu güzelliğine önem vermişlerdir** ve **lirizmi** ön plana çıkarmışlar. Sembolistlere göre şiir anlaşılmak için değildir. Duyulmak içindir. Bu nedenle de fikir değil, **duygu önemlidir**.
- Biçim yerine, **iç ahenge önem** verdiklerinden **serbest şiire** yönelmişler; klasik nazım biçimlerine bırakarak **sone**, **terzerima**, **müstezat** gibi nazım biçimlerini kullanmışlar; onlara göre şiirde kafiye de önemli değildir.
- **Sanat için sanat** anlayışına benimseyen akım sanatçıları, **şiirde musikiyi** önemsemişler. Musikiyi öz ile biçim arasında uyum sağlayıcı olarak görmüşlerdir
- Sembolizmde dil, sembol ve mecazlarla yüklü olduğu için **anlam kapalıdır**. Böylece şiirin yorumu okuyucuya bırakılmış, değişik yorumlara uygun şiirler mükemmel sayılmıştır.
- Sembolistlerle **sessizlikten** hoşlanmışlar, kapalıktan kaynaklanan hayali, lirizmi ve melankoliyi, ön plana çıkarmışlar
- Sararmış yapraklar, kızıl gün batımları, akşam kızıllığı, durgun göller, eski parklar, akarsular, gölgeler, baygın kokulu çiçekler, loş karanlıklar sembolist şairlerin başlıca konuları olmuştur.
- İçte kapanık, bezgin ve bireyci şiir anlayışını önemseyen sembolistler, duyguları aktarmada bazı renkleri (**kırmızı, sarı, mor**) kullanmışlar.
- Sembolizmin müjdecisi, akım ortaya çıkmadan önce ölen Fransız şair **Charles Baudelaire** olmuştur. **Kötülük Çiçekleri** adlı eserinde bu akımın ilkelerini ortaya koymuştur.
- Akımın teorisini **Mallarme** ortaya koymuş akımla ilgili ilk bildiriyi ise **Jean Moreas** yayımlamıştır.

- Sembolizm akımında daha çok **şiir** ve **tiyatro** türleri gelişme göstermiştir.

Türk Edebiyatında Sembolizm

- Sembolizmin edebiyatımızda **ilk örneklerini** Servet-i Fünun şairi **Cenap Şehabettin** vermiştir.
- Ancak edebiyatımızda **en büyük sembolist** şairimiz **Ahmet Haşim** olmuştur.
- Öte yandan, Ahmet Muhip Dıranas, Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı gibi şairlerin kimi şiirlerinde de sembolizmin etkileri görülür.

Hap Bilgi

Sembolizmin Başlıca Temsilcileri

- Charles Baudelaire
- Stephane Mallarme
- Paul Verlaine
- Paul Valery
- Arthur Rimbaud
- M.Maeterlinck
- Jean Moreas
- Henri de Regnier
- Edgar Allen Poe

EMPRESYONİZM (İZLENİMCİLİK)

- 19.yüzyılın sonlarında **Fransa'da** ortaya çıkan, önce resim alanında görülen, sonra edebiyat ve müzik alanında etkili olan bir akımdır.
- **Sembolizm akımının bir uzantısı** olan akım sanatçıları, dış dünyayı olduğu gibi değil de algıladıkları biçimde anlatmayı amaçlamışlardır.
- Kaynağının **Kant**'ın idealizminden ve olguculuğundan almıştır. Sanatçılar dış dünyadan edindiği izlenimlerin kişide bıraktığı etkileri hayalleri ile süsleyerek anlatmışlardır.
- Anlam açıklığından çok anlam kapalılığını önemsemişler ve anlamın yoruma uygun olması gerektiğini düşünmüşlerdir.

BATİ EDEBİYATINDA EDEBİ AKIMLAR

- **Sanat için sanat** anlayışını benimsemişler edebiyatın toplumsal bir görev üstlenmesine karşı çıkarak, öz-gürlüğe büyük önem vermişlerdir.
- Empresyonistler, şiirde parnesyenlerin aksine biçimi-ne, uyağa önem vermemişlerdir. Güzel sanatlar içinde daha çok resim etkili olan akım, edebiyatta ise şiir ve tiyatro türleri üzerinde gelişme göstermiştir.

Hap Bilgi

Empresyonizmin Başlıca Temsilcileri

- Arthur Rimbaud
- R.Marie
- Rilke
- Paul Verlaine
- Sisley
- Monet
- Cezanne

Türk Edebiyatında Empresyonizm

Edebiyatımızda bu akımı tüm yönleriyle benimseyen bir sanatçı yoktur. Ancak A.Haşim, Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı gibi şairlerin şiirlerinde bu akımın etkileri görülür.

EKSPRESYONİZM (DIŞAVURUMCULUK)

- Bu akım I.Dünya Savaşı öncesinde **Almanya**'da, **empresyonizme tepki** olarak doğmuştur.
- İnsanın iç dünyasındaki duyguları dışarı vurmaya önem veren bir akımdır.
- Hem natüralistlerin doğayı olduğu gibi kopya eden tutumuna hem de empresyonistlerin dış dünyaya olan bağlılıklarına tepki göstermişlerdir.
- **Öznel gerçekçiliğe** ve **iç gözleme** önem veren ekspresyonistleri insanın iç dünyasını bütün çıplaklığıyla dışa vurmaya amaçlamışlardır.
- Sanayileşmeye, burjuva ahlakına ve savaşa bir tepki olarak gelişen bu akım, izlenimciliği de gösterişli ve özden yoksun bulunduğu için reddeder.

- Ekspresyonistlere göre gerçek, başka bir yerde değil, insanın içinde, ruhunda gizlidir. Sanatın amacı bu iç gerçekçiliği anlatmaktır. Dolayısıyla iç gözleme başvurur.

Hap Bilgi

Ekspresyonizmin Başlıca Temsilcileri

- O.Neil
- Fransız Kafka
- T.S.Eliot
- James Joyce

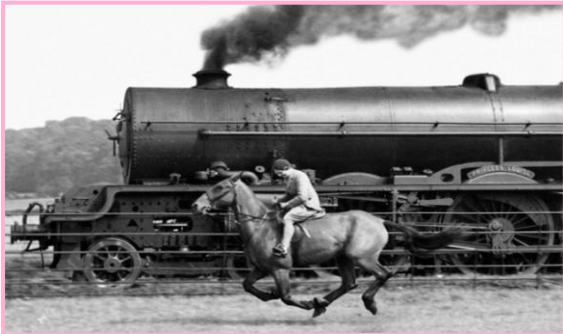

KÜBİZM

- 1980'de **empresyonizme tepki** olarak ortaya çıkan, önceleri resim ve heykelde etkili olan daha sonra edebiyata yansıyan ve en çok da **şiirde** etkili olan bir akımdır.
- Kübizm, dış dünyanın sadece görünen yönlerini değil, görünmeyen yönlerini anlatmaya çalışan bir akımdır.
- Nesneleri üç boyutlu olarak yansıtmaya çalışmışlar, insanı dış görünüşüyle anlatırken düşüncelerini de **geometrik şekillerle** dile getirmişler.
- Devamlı ve değişmez olan eşyanın özünün tasvirine çaba gösterilmiş, eşyanın dış görünüşle birlikte özünün gösterilmesi gerektiğine inanılmıştır
- Kübistler akla ve mantığa dayanamayan bir şiir anlayışı getirilmiş, varlık iç ve dış görüşleriyle, yeni bütün olarak kavratılmaya çalışılmıştır.
- Edebiyattaki temsilcileri **G. Apollinaire**, **Jacop** iken resim sanatındaki temsilcisi ise **Picasso**'dur.

FÜTÜRİZM (GELECEKÇİLİK)

- İtalyan şair **Fillippo Marinetti**'nin 1909'da Fransa' da yayımladığı bir bildiri ile ortaya çıkan bu akım, hayatın sürekli ve hızlı bir değişim içinde olduğunu, sanatın da bu değişime ve hıza ayak uydurması gerektiğini savunmuştur.
- Daha çok resim, heykel, mimarlık alanlarını etkileyen; ancak uzun ömürlü olamayan bu akım I. Dünya Savaşı'ndan sonra yerini **Dadaizm**'e bırakır.
- Fütüristler geleneğe, geçmişin değer yargılarına karşı çıkarak **geleceğe** ve **teknolojiye** yönelmeye amaçlayan bir akım olmuştur.
- Fütüristler geçmişe ait tüm değerleri yıkmak istemişler **makineleşmeye** **hayranlık** duymuşlar, **hıza** önem vermişler; gemilere, trenlere, uçaklara, övgüler yağdırmışlar.
- **Makineyi** ve **hızı** sanata sokarak edebiyatın durgunluktan ve uyuşukluktan kurtarılması gerektiğini dile getirmişler.
- Başlangıçta İtalyan milliyetçiliğine ve askeri işgalciliğine çanak tutmuş olan bu akım, bir süre İtalya'da Mussolini' nin politikasıyla bütünleşerek bir politika aracına dönüşür
- Rus edebiyatında ise **Mayakovski** fütürizmin diğer önemli sanatçısıdır. Türk edebiyatında ise **Nazım Hikmet** Rus fütürizminden etkilenmiştir.
- Fütüristlere, ölçülü uyaklı, şiiri reddetmiş dizelerde makine ve çark seslerini vermeye çalışmışlar, geleneksel dil bilgisi kurallarını dışlayarak serbest nazım biçimleriyle eserler vermeye çalışmışlardır.

DADAİZM (SANATTA ANARŞİZM)

- 20.yüzyılda İtalyan şair **Tristan Tzara** tarafından ortaya atılan Dadaizm (kualsızlık)edebiyat ve sanatta her türlü kurala ve geleneğe karşı çıkan; **kualsızlığı kural edinen bir akımdır.**
- Dadaizm I.Dünya Savaşı içinde doğmuş, savaşın doğurduğu acılara yıkımlara karşı bir protesto, **bir isyan hareketidir.**
- İnsanların yaptığı savaşları saçma bularak sanat ve edebiyat kavramlarını inkâr eden, sanatta anarşizm denilen akımdır.
- Dadaizm sanatta her türlü **geleneği yıkarak**, kualsızlığı kural olarak benimsemiştir, düzene ve akla karşı çıkmıştır, **bireyi aklın tutsaklığından kurtarmaya çalışmıştır.**
- Trizten Tzara adlı genç bir şairin **Larouse** adlı bir sözcükten rastgele seçtiği dada sözcüğünden adını alan akım 1924'ten sonra yerini sürrealizm akımına bırakmıştır.
- Başlıca temsilcileri arasında **Trizten Tzara, Francis Picabia, Aragon, Elvard, Breton, Soupault** bulunur.
- Edebiyatımızda dadaizmi tam olarak benimseyen bir sanatçı veya topluluk bulunmaz; az da olsa Garip hareketi üzerinde kısmi etkileri olmuştur.

SÜRREALİZM (GERÇEKÜSTÜCÜLÜK)

- 20.yüzyıl başlarında dadaizm akımına katılan sonra da bu akımdan ayrılan şairler tarafından Sigmund Freud'un psikanaliz kuramından yararlanılarak ortaya konulmuştur
- Kurucusu Fransız şair Andre Breton'dur. Bilinci ve aklı ortadan kaldırıp bilinçaltının karmaşık dünyasını sanata aktarmayı amaçlamıştır.
- Bilince sırt çevirip bilinçaltına yönelmiştir, aklın denetimi dışında kalan tüm düşler, sayıklamalar sanata yansıtılmaya çalışılmıştır.

- Sigmund Freud'un psikanaliz yönetimi temel alınmıştır. **Rüyalar** bunalımlar, sayıklamalar ve hipnozlar sanat eserinin kaynağını oluşturmuştur.
- Gerçek sanat eserlerinin **psikolojik süreçler** ve **bilinçdışı** eylemlerle gerçekleşeceğini söyleyen sürrealistler, noktalama işaretlerine karşı çıkmıştır. Anlaşılmaz bir dil ve anlatıma başvurmışlardır.
- Sanat ve edebiyatta geleneksel biçimlerin dışına çıkmışlar; **kapalı** ve **imgesel** bir anlatım benimsemişler, mizaha ve alaya büyük önem vermişler, çocukluğa özlem duymuşlar.
- 1924'te Andre Breton tarafından dadaizm akımının yerine kurulan sürrealizm akımı II. Dünya Savaşı'ndan sonra yerini varoluşçuluk (egzistansiyalizm) akımına bırakmıştır.

Hap Bilgi**Dadaizmin Başlıca Temsilcileri**

- Andre Breton
- Louis Aragon
- Paul Eluard
- Philippe Soupault Apalinarire

Bilgi Kupu

- * Sürrealizm edebiyatımızda ise Garip hareketinin bazı sanatçıları (Orhan Veli) ile ikinci yeni topluluğunun kimi şairleri üzerinde etkili olmuştur.

EGZİSTANSİYALİZM (VAROLUŞÇULUK)

- Önce Alman filozofu **Martin Heidegger** tarafından felsefi bir görüş olarak ortaya atılan akım II. Dünya Savaşı yıllarında Fransız yazar **J. Paul Sartre** tarafından edebiyatta uygulanmıştır.
- İnsanın kendi değerlerini kendisinin oluşturabileceğini, geleceğini yine kendisinin kurabileceğini savunan felsefi bir akımdır.
- Bu akıma göre varlık özden önce gelir. Yani kişi önce dünyaya gelir var olur, sonra da kendi değerlerini yaratarak kendi özünü ortaya koyar.

- Varoluşçu eserlerde olay ve merak öğeleri en aza indirilmiş, insanın var olma sorunu, kararsızlık hali; yani bunalım temel konu olarak işlenmiştir.
- **Toplum için sanat** anlayışını benimseyen varoluşçular, kendilerini topluma karşı sorumlu hissetmişler, insan kişiliğinin toplum içinde gelişip değiştiğine inanmışlardır.
- Varoluşçular **sembolik** ve **kapalı** bir anlatım benimsemelerine karşılık süssüz ve yalın bir dil kullanmışlardır.
- Varoluşçular toplumcu oldukları için insanın hem kendisine, hem de topluma karşı sorumlu olduğuna inanmışlar, sanatçıyı da toplumu yönlendirmekle görevli kılmışlar.

Başlıca Temsilciler

Jean Paul Sartre, Albert Camus, Franz Kafka, Andre Gide, Andre Malraux, Simone Beauvoir

- * Türk edebiyatında varoluşçuluk akımından tam olarak etkilenen bir sanatçı ya da topluluk yoktur.

POSTMODERNİZM

Sözlük anlamı modernizm sonrası anlamına gelen akım 1960'larda ortaya çıkmış, 1980'lerden itibaren ise günlük hayatta yaygınlık kazanmıştır. Bu akım sanatçıları, modern yaşamı sorgulayıp reddetmişler gerçeğin ancak bir parçasının bilinebileceğine inanmışlar. Sanatı sanatçının değil de okuyucu ve dinleyicilerin meydana getirdikleri kültürün yeniden işlenmesi sonucu oluştuğuna dile getirmişler. Gerçek ile kurmacayı iç içe kullanarak ironik ve alaycı bir tavır geliştirmişler, seçmeci bir üslup kullanmışlar. Temsilcileri arasında James Joyce, Albert Camus, Octavia Paz, Virginia Wolf, Franz Kafka bulunur. Türk edebiyatında ise Oğuz Atay, Yusuf Atılgan, Hilmi Yavuz, Elif Şafak Bilge Krasu, Orhan Pamuk gibi sanatçılar sayılabilir.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- Tarihî Roman: Türk Edebiyatı Tarihî
- Şerif Aktaş: Büyük Türk Klâsikleri
- Kenan Akyüz: Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri
- Emel Aşa: Fatma Âliye Hanım ve Eserleri Hakkında
- Cevdet Kudret: Edebiyatımızda Hikâye ve Ro-man
- Birol Emil: Mizancı Murad Bey Hayatı
- Mehmet Kaplan: Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar
- Berna Moran: Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış
- İsmail Parlatır: "Nabi-zade Nazım", Büyük Türk Klâsikleri
- M. Orhan Okay: Yeni Türk Edebiyatı Ders Notları
- Mustafa Nihat Özön: Türkçede Roman
- Namık Kemal: Vatan yahut Silistre
- İnci Enginün: A. Mithat Efendi'nin Tiyatroları
- Metin And: Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu
- Kenan Akyüz: Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi
- İnci Enginün: Yeni Türk Edebiyatı, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e
- İnci Enginün: Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı
- Ziya Gökalp: Türkçülüğün Esasları
- M. Kaplan: Atatürk Devri Türk Edebiyatı
- R. Korkmaz: Yeni Türk Edebiyatı
- R. Mutluay: 100 Soruda Türk Edebiyatı
- R. Mutluay: 50 Yılın Türk Edebiyatı
- O. Okay: Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı
- A. Oktay: Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı
- İnci Enginün: Y. Türk Edebiyatı Araştırmaları
- A.Doğan: Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Yeni Oluşumlar
- M. Kaplan: Tanpınar'ın Şiir Dünyası
- M. Kaplan: Şiir Tahlilleri

- R. Korkmaz: Yeni Türk Edebiyatı
- A.H. Tanpınar: Edebiyat Üzerine Makaleler
- H. Tuncer: Beş Hececiler
- Kazım Yetiş: Yahya Kemal
- İsmail Çetişli: Batı Edebiyatında Edebî Akımlar
- Asım Bezirci: İkinci Yeni Olayı
- Cemal Süreya: Üvercinka
- M. Turna: Erdem Beyazıt ve Şiiri
- N.S. Banarlı: Türkçenin Sırları
- Orhan Pamuk: Cevdet Bey ve Oğulları
- Tahir Alangu: Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman
- İsmail Çetişli: Metin Tahlillerine Giriş
- M. Kaplan: Hikâye Tahlilleri
- O. Gündüz: Oktay Akbal'ın Öykücülüğü.
- S.Yıldız: Arif Nihat Asya'nın Şiir Dünyası
- K.Demiray: Edebiyatta Türler.
- E.Özdemir: Yazınsal Türler
- A.H. Tanpınar: Edebiyat Üzerine Makaleler
- A.S. Levend: Türk Edebiyatı Tarihi
- S.K. Yetkin: Edebiyat Üzerine Denemeler
- İnci Enginün: Yeni Türk Edebiyatı
- Ramazan Korkmaz: Yeni Türk Edebiyatı Kitabı
- Nurullah Ataç: Günlerin Getirdiği
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
- Özdemir, E. : Yazı ve Yazınsal Türler
- İsmail Çetişli: Cahit Külebi ve Şiiri
- Necatigil, B: Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü.
- M. Kaplan: Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser
- Ruşen Eşref Üneydin: Diyorlar ki
- Cevdet Kudret: Batı Edebiyatından Seçme Parçalar.
- Ahmet Haşim: Bütün Şiirleri
- Tarık Buğra: Osmancık
- Oğuz Atay: Tutunamayanlar
- Asım Bezirci: Orhan Kemal

